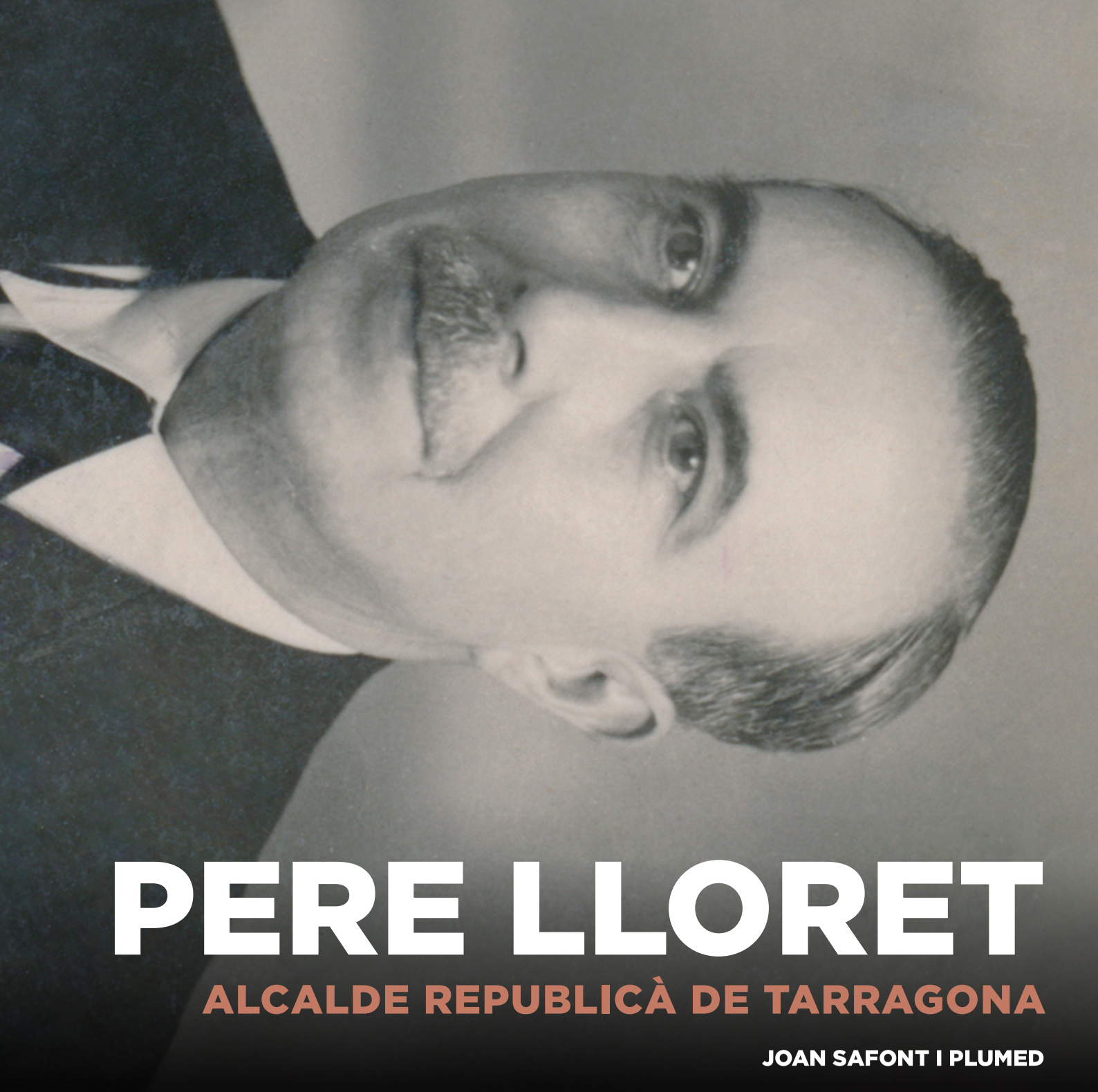

PERE LLORET

ALCALDE REPUBLICÀ DE TARRAGONA

JOAN SAFONT I PLUMED

Coberta

Circa 1934

Pere Lloret, alcalde de Tarragona.

FML

PERE LLORET

ALCALDE REPUBLICÀ DE TARRAGONA

PERE LLORET

ALCALDE REPUBLICÀ DE TARRAGONA

JOAN SAFONT I PLUMED

FUNDACIÓ IRLA

BARCELONA, NOVEMBRE DE 2025
VERSIÓ ELECTRÒNICA (CORREGIDA I AUGMENTADA): SETEMBRE DE 2026

A Wayra i al futur

«*Gran català, gran tarragoní, la seva figura queda estretament vinculada als moments més intensos i esplendorosos de la vida civil del nostre país.*»

Domènec Guansé

FUNDACIÓ JOSEP IRLA
historia@irla.cat

EDITOR
JOSEP VALL

EQUIP EDITORIAL
JOAN ALMACELLAS
ALFONS CODINA
CARLA GENÍS
LOURDES MASDEU
CARME PUJOL

CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA
ANNA SIMÓ

DISSENY ORIGINAL
JORDI VINYETS

IMPRESSIÓ
CEVAGRAF

ISBN
978-84-09-78351-9

DIPÒSIT LEGAL
B 20152-2025

Diputació Tarragona

L'obra editada en aquest llibre
va ser la guanyadora de la
Beca d'Estudis Històrics President Tarradellas 2024
convocada per la Fundació Irla
amb el suport de la Diputació de Tarragona
i la col·laboració de l'Arxiu Montserrat Tarradellas
i Macià i la Universitat Rovira i Virgili.

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita
dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial
d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport,
incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic,
la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec
comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades
i la consulta a través de la xarxa telemàtica o d'internet.
Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses
a les sancions establertes per les lleis.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA - DADES CIP

Safont Plumed, Joan, 1984- autor

Pere Lloret, alcalde republicà de Tarragona
Bibliografia i índex
ISBN 9788409783519
I. Fundació Josep Irla, entitat editora
II. Títol 1. Lloret i Ordeix, Pere, 1877-1967 2. Polítics - Catalunya - Tarragona - Biografia. 3. Alcaldes - Catalunya - Tarragona - Biografia. 4. Republicanisme - Catalunya - Tarragona - Història - S. XX.
929Lloret i Ordeix, Pere
329.23(460.23 Ta Tarragona)"19"

Sumari

Presentació. Una biografia reeixida 13
Noemí Llauradó i Sans

Pròleg. Justícia i reparació per a «l'avi vellet» 15
Josep Maria Muñoz Lloret

PERE LLORET
ALCALDE REPUBLICÀ DE TARRAGONA
Joan Safont i Plumed

Introducció. Les virtuts romanes d'un patrici tarragoní 17

1. 1877-1907. La forja d'un catalanista 21
1.1. El fill del capità Gaspar Lloret 21
1.2. «*Ansias de llibertat se senten arrèu*» 29
1.3. Primera política dins Solidaritat Catalana 46

2. 1907-1914. Un advocat de Tarragona 51
2.1. A l'ombra de Joan Caballé 51
2.2. El pas a l'esquerra 59

3. 1914-1930. Fent obra a la Mancomunitat 65
3.1. Regidor de Tarragona 65
3.2. Diputat provincial 71
3.3. President de la Diputació 77
3.4. Conseller de Ferrocarrils i Obres Hidràuliques 95
3.5. Intermezzo dictatorial 113

4. 1930-1939. L'alcalde que porta la República 119
4.1. Represa política 119
4.2. «*Tarragonins, anem a proclamar la República*» 123
4.3. La minoria d'Acció Catalana 141
4.4. El bienni negre 171
4.5. Retorn fugaç a l'alcaldia 195
4.6. Director general d'Administració Local 207
4.7. Un liberal en guerra 219

5. 1939-1967. Lluny de Tarragona 231
5.1. Hores d'exili 231
5.2. L'optimisme de «*l'avi vellet*» 249
5.3. En el record 255

Fons documentals i gràfics 259

Bibliografia 261

Índex onomàstic 267

Tarragona, circa 1931
Pere Lloret,
alcalde de Tarragona.
HERMENEGILD VALLVÉ / AGA

PRESENTACIÓ

Una biografia reeixida

NOEMÍ LLAURADÓ I SANS
PRESIDENTA DE LA DIPUTACIÓ DE TARRAGONA

Més enllà de donar nom a una plaça de la ciutat de Tarragona, el polític, advocat i activista cultural i social Pere Lloret i Ordeix és una d'aquelles figures públiques que mereixen un major reconeixement social, atesa la rellevància de la seva obra i la permanència del seu llegat. Per sort —i per justícia—, el periodista i escriptor Joan Safont ens hi acosta de manera exhaustiva a través d'aquestes pàgines, que recuperen i reivindiquen la memòria de Lloret i la difonen per a les generacions presents i futures.

Pere Lloret, alcalde republicà de Tarragona és la història d'un home i també la d'una ciutat, d'una demarcació i d'un país al primer terç del segle XX i a les dècades anteriors i següents. Hi descobrim el vessant públic i humà d'un ciutadà plenament implicat en tot allò que feia: com a polític —a l'Ajuntament de Tarragona, la Diputació, la Mancomunitat de Catalunya o la Generalitat— i també com a promotor de la cultura, el patrimoni o l'activitat econòmica.

L'interès d'aquest estudi des del punt de vista històric i narratiu, així com el seu valor social i contribució a la investigació històrica, el va fer mereixedor de la Beca d'Estudis Històrics President Tarradellas 2024, convocada per la Fundació Irla amb el suport de la Diputació de Tarragona i la col·laboració de la Universitat Rovira i Virgili i l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià. Ara, un cop publicada, toca compartir-la amb tothom per tal de donar a conèixer arreu Pere Lloret, un home amb una clara visió de futur i una ferma vocació de servei públic, actius que va desenvolupar amb compromís i amb la vista posada en les persones i en la Catalunya que tant estimava.

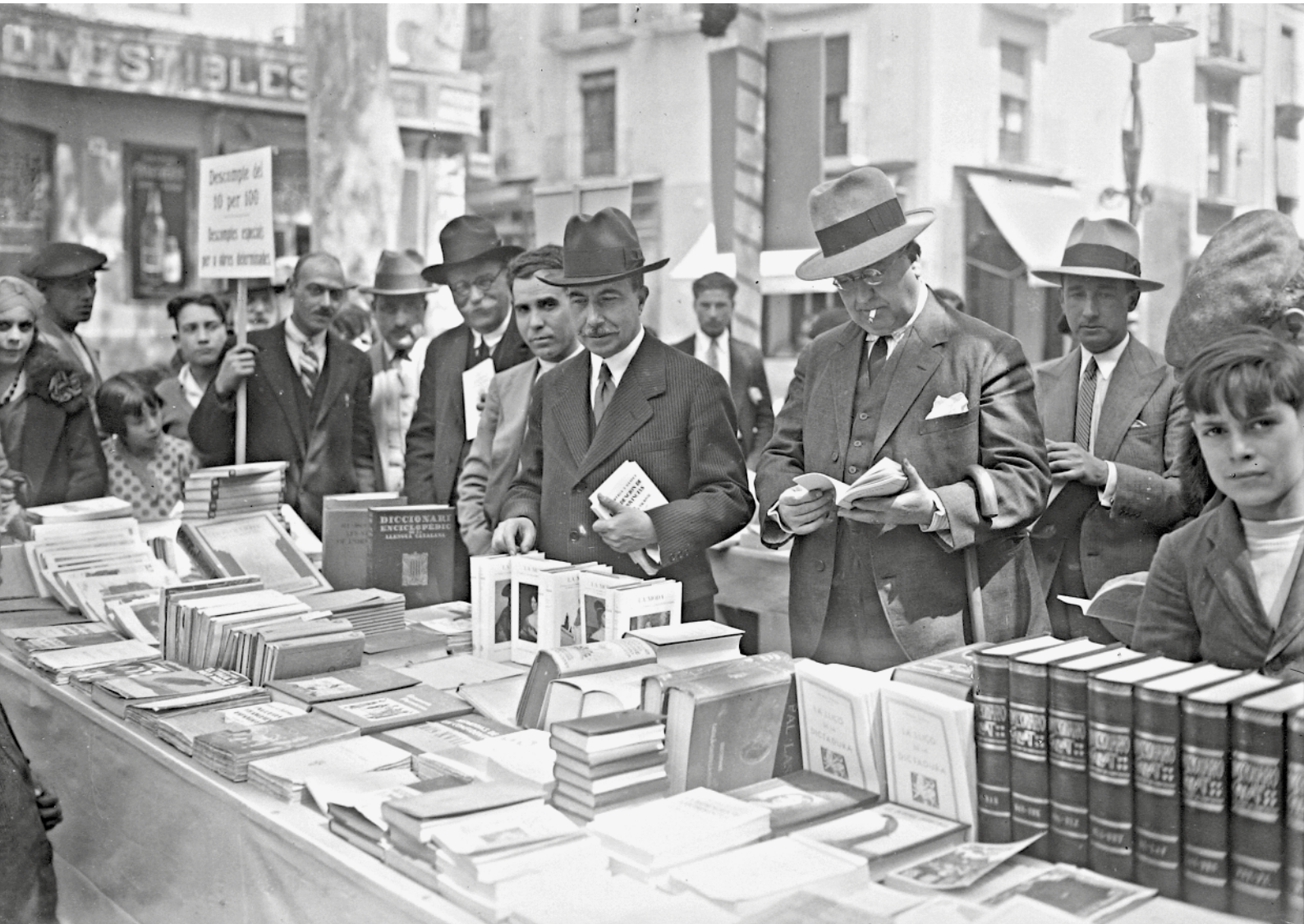
Des de la Diputació, ens satisfà poder col·laborar en projectes tan reeixits com aquest, que a part de donar visibilitat a la destacada trajectòria de Lloret, fa evident la contribució dels homes i les dones de les nostres comarques en la millora de les condicions de vida de la població i en la reafirmació de la nostra identitat nacional.

Com a institució pública al servei de la ciutadania, tenim el deure de contribuir a difondre el nostre passat col·lectiu, essencial per entendre el present i projectar-nos cap al futur. Llibres com aquest són una excel·lent eina en aquest camí que ens ha de dur a noves i millors fites de benestar. Us convido que us endinseu en la història de Pere Lloret i Ordeix, que és també la nostra.

Tarragona, 23 d'abril de 1931

L'alcalde Pere Lloret davant la parada del llibreter Joan Antoni i Guardias a la plaça de la Constitució, per la Diada de Sant Jordi.

HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

PRÒLEG

Justícia i reparació per a «l'avi vellet»

JOSEP MARIA MUÑOZ LLORET
HISTORIADOR

Per a nosaltres, els seus besnets, Pere Lloret Ordeix va ser sempre «l'avi vellet». Era un home més aviat menut i fràgil, amb una malaltia coronària —la síndrome de Stokes-Adams— que li va ocasionar més d'un ensurt, però que no li va impedir arribar als noranta anys. Vivia amb la seva filla Fina, tia de la nostra mare, en un pis del carrer de Muntaner, 318, a tocar de la clínica Barraquer. Un pis que em fascinava, perquè allí el temps semblava aturat, suspès. Quan hi entraves, l'atmosfera era diferent de tot el que acabaves de deixar enrere. En una habitació interior, envoltada de prestatgeries amb llibres i amb alguna fotografia de Santes Creus, hi havia el despatx de «l'avi vellet», amb una gran taula on —em precisa la meva germana Teresa— nosaltres dibuixàvem amb una capsa de llapis de colors Caran d'Ache mentre ell llegia o escrivia. El recordo sempre amb un somriure afable, encara que no sabria dir si era gaire criaturer.

En tornar de l'exili, no havia tornat a viure a Tarragona, la seva ciutat, on com a alcalde havia proclamat la República l'abril del 1931 i d'on va ser desterrat per un infame tribunal franquista. El preu que va pagar la família per ser un home just, culte i decent, catalanista i republicà, va ser molt alt. El 1939 havia emprès el camí de l'exili. Allí va retrobar el seu fill gran, el nostre avi Pere, al qual s'afegí el 1940 la resta de la família. Vivien a Montpeller, amb altres refugiats. Un indult, el 1945, li va permetre regressar. Al cap de pocs anys, a casa la Fina, van morir-hi la seva filla Tonín i la seva dona, Josepa. Ell, sempre optimista, va viure fins al 1967. Tampoc no havia pogut retornar a Tarragona el fill petit, Gaspar, que en la retirada de l'exèrcit republicà volava ponts per dificultar, debades, l'avenç de les tropes franquistes. En sortir de la presó Model, es va establir a València, on va arrelar, després que li commutessin la pena per un desterrament. L'altra filla, l'estimada tia Maria, va quedar-se a l'exili, a París, on va casar-se amb Antoni Xirau, un dels fundadors d'ERC i redactor de l'Estatut de Núria.

Totes aquestes circumstàncies, que la recerca d'en Joan Safont recull amb precisió, expliquen l'excepcionalitat d'una família, delmada per la guerra, però que mai no va perdre la dignitat i les ganes de viure. Gairebé seixanta anys després de la seva mort, aquest llibre ens restitueix, en un acte de justícia i reparació, la memòria de «l'avi vellet». No sabeu com ens fa de feliços, als seus hereus.

Barcelona, circa 1955
Pere Lloret,
advocat tarragoní
«desterrat» a Barcelona.
FML

INTRODUCCIÓ

Les virtuts romanes d'un patrici tarragoní

Sembla un tòpic, en parlar d'una figura tan destacada de Tarragona, d'apellar al passat romà de la ciutat. Tàrraco ha servit com a tema literari, com a fonament històric, com a reclam turístic o com a argument dramàtic, i semblaria una absoluta manca d'idees d'aquest autor començar a parlar d'un autèntic protagonista de la història contemporània de ciutat, com és el cas de Pere Lloret i Ordeix, fent metàfores i jocs de paraules sobre el passat de la que va ser residència de l'emperador August. Però, si gratem una mica, descobrim que la figura de Lloret, des dels seus inicis literaris i polítics a finals del segle XIX fins a la seva mort als noranta anys després d'una vida plena, es pot catalogar com d'un autèntic patrici. No d'un patriciat d'alt llinatge, de bressol privilegiat, d'oligarquia financera, sinó com a botó de mostra d'una generació de catalanistes republicans, professionals liberals, que va deixar de banda el conservadorisme de classe per abraçar idees avançades de democràcia, ciutadania i catalanitat. Va gaudir d'una sòlida posició social i econòmica, llaurada per mèrits propis, i des de molt jove Lloret va tenir una vocació de participació en els afers públics, va donar un incansable suport a la cultura i l'economia de les comarques de Tarragona, i va dedicar vint-i-cinc anys de la seva vida al servei de la ciutat i del país, tant com a regidor, com a diputat i president de la Diputació provincial, com a conseller de la Mancomunitat, com a batlle, com a diputat al Parlament de Catalunya o com a director general d'Administració Local de la Generalitat. En tot ells, Pere Lloret va tenir la *potestas* —o poder polític—, però encara més va ser digne de l'*autorictas* —el poder moral— fruit de les virtuts que els seus coetanis li van reconèixer.

Les tradicionals virtuts morals romanes, associades a la idea del ciutadà, sintetitzades dels conceptes d'*andreia* o valor físic masculí i *areté*, valor moral, dels grecs, barrejades amb el llegat republicà, incloïen la *gravitas* —és a dir, el posat seriós—, la *constantia* —l'estabilitat personal i emocional—, i la *frugalitas,* la simplicitat i temprança. Un estoïcisme i autodomini, fins i tot en els pitjors moments, que feia posar els interessos de Roma per davant dels individuals. La *virtus*, en aquest sentit, era la base del que volia dir ser un patrici. Com recorda Ramon Alcoverro, Ciceró a *Sobre els Deures*, escriu «*l'home virtuós, que discerneix amb els ulls de l'ànima, pensa que ha de conservar molt més la bellesa,*

Tarragona, 27 de setembre de 1931
L'alcalde Pere Lloret en l'acte d'inauguració de la placa que donava
el nom de plaça de Santiago Rusiñol a la fins aleshores anomenada plaça de les Cols,
en la confluència entre el carrer Major i el pla de la Seu.
S'observen els estendards de la Societat Coral l'Àncora i de l'Orfeó Tarragoní.
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

la constància i l'ordre en els pensaments i en les obres i procura no fer res indecorós i en totes les opinions i els actes no ha de pensar ni obrar mai per caprici».[1]

El lector, després de llegir aquest llibre, podrà interpretar si Pere Lloret s'ajusta al model d'home, de polític, de pare de família i ciutadà que els romans ens llegaren. En tot cas, aquest llibre l'ajudarà a descobrir com es forja una generació catalanista a redós de la primera expressió literària, cultural i política. Implicat activament en esdeveniments com Solidaritat Catalana, per fer el pas cap a la política i decidir-se pel catalanisme republicà, una opció de síntesi, allunyada del catalanisme conservador i del republicanisme espanyolista, que el farà participar activament en la vida de la Mancomunitat de Catalunya, el primer embrió d'autogovern, anys abans de la Generalitat republicana. També podrà resseguir la presència social d'algú que no concep la participació ciutadana només des del punt de vista cívic, sinó que s'implicarà en la premsa, en les entitats empresarials i culturals, en les iniciatives econòmiques..., i que cristal·litzarà l'abril de 1931 en la seva elecció com a primer batlle republicà de Tarragona. Fou gràcies al seu prestigi i al reconeixement social de què gaudia, llaurats en quaranta anys de dedicació cívica, que s'alçà amb la primera magistratura de la ciutat i dotà de contingut la idea de República. En aquest sentit, els anys com a alcalde, compaginats amb els de parlamentari, són els més fructífers de la seva vida, endegant projectes d'obres públiques i sanejament, educatius, culturals, turístics... que li van valdre un reconeixement unànime. Situat en una època de notable polarització política i divisió social, va voler mantenir en tot moment un perfil institucional dialogant i respectuós, no sempre ben comprès, però que era a les entranyes de la seva forma d'entendre l'acció pública i la vida. En abordar la biografia de Pere Lloret no obviem ni els aspectes més íntims ni els més anecdòtics, que ens ofereixen el retrat d'un home optimista, estoic, incapaç de deixar-se dur per la derrota ni el pessimisme, ja fos a l'exili, o en el pou del franquisme, tal com el definirà en carta al seu amic Antoni Rovira i Virgili. L'amistat, la família, l'estreta vinculació amb el monestir de Santes Creus, completen una vida plena de nou dècades, que he volgut condensar en les pàgines que venen.

Aquest treball no s'hauria pogut fer, en primer lloc, sense la Beca d'Estudis Històrics President Tarradellas 2024, convocada per la Fundació Irla, amb el suport de la Diputació de Tarragona i la col·laboració de l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià i la Universitat Rovira i Virgili. Per tant, el primer agraïment ha de correspondre al jurat que va fer confiança en aquest projecte, i la fundació que l'ha encaminat cap a la realitat. També cal agrair la tasca d'arxivers, bibliotecaris, historiadors i professors que han ajudat que pogués-sim completar la vida de Lloret, des de la seva infantesa fins a la seva mort, així com, especialment, als nets de Pere Lloret i Ordeix, Maria Teresa Lloret Carbó — que malauradament ha traspassat durant el procés final d'edició d'aquesta obra— i Gaspar Lloret Boscà, així com els besnets, Teresa i Josep Maria Muñoz Lloret, per oferir els seus records, testimoni i documentació, al meu prec. I, finalment, aquest llibre no hauria vist la llum sense la persona que m'acompanya, Wayra Ficapal.

1 El significat romà de la *virtus*: http://www.alcoberro.info/el-significat-romà-de-la-virtus.html [darrera consulta: 7 d'octubre de 2025].

Tarragona, 1870

Vista del port des de la ciutat.

Al fons de la imatge, els vaixells atracats de popa al dic de Llevant. Al centre, la casa Gasset.

JEAN LAURENT / APT

1877-1907
La forja d'un catalanista

1

1.1. El fill del capità Gaspar Lloret

La ciutat de Tarragona sempre ha tingut una relació especial amb el mar. La situació privilegiada, amb una petita platja a la desembocadura del riu Francolí, va ser clau pels primers intercanvis comercials entre els navegants grecs i els pobles cossetans. La construcció d'un moll primigeni va permetre l'establiment dels romans en el que acabaria sent una de les ciutats imperials. Segles després, el rei Ferran el Catòlic autoritzaria el 1484 la construcció d'un port amb un dic d'obra. Però diversos contratemps històrics afavoririen durant anys el port rival de Salou, fins que arran del Decret de Nova Planta, la ciutat era nomenada Cap de Corregiment, se l'autoritzava a comerciar amb Amèrica i el 1790 es constituïa oficialment la Junta Protectora de les Obres del Port de Tarragona per reconstruir el moll, amb un projecte dirigit per Joan Ruiz de Apocada, autor del primer disseny del port. L'embranzida econòmica de finals del segle XVIII i primeres dècades del XIX, acabaria d'impulsar Tarragona com a port de primera classe, connectat amb Marsella, Amsterdam, Liverpool, Buenos Aires, Nova York o Gènova, via de sortida del comerç naval, especialment dels productes del seu rodal: vins i aiguardents, oli i fruita seca.[2]

No és d'estranyar, doncs, que un capità de la marina mercant anomenat Gaspar Lloret i Llinares, nascut a la Vila Joiosa, a la Marina Baixa, el 6 de maig de 1840 —fill de Pere Lloret i Vidal i Maria Llinares i López, també de la Vila Joiosa, com els pares i mares d'aquests—[3] s'establís a Tarragona. Des d'allà, va fer viatges al capdavant d'embarcacions com la polacra-goleta «Adela y Laura», portant 3.450 faneques de blat des de Marsella, o la «Joven Maria», des d'Águilas, portant 115.000 quilos de sofre. El quadern de bitàcola del capità Lloret, con-

---

2 Joan ALEMANY, Jordi Blay i Santiago ROQUER. *Port de Tarragona. Història i actualitat;* Joan ALIÓ i FERRER. *El comerç i l'exportació de vi a Tarragona*; Joan ALIÓ i FERRER. *Els agents portuaris de Tarragona (fins a 1985)*; Patricia TERRADO ORTUNYO. *Ciutat, port i terrritori. Cartografia històrica de Tarragona (S. XVII-XIX).*

3 APVJ. Certificat de baptisme de l'església de la Mare de Déu de l'Assumpció de la Vila Joiosa.

Circa 1880
Gaspar Lloret i Llinares,
pare de Pere Lloret.
PERE PALLEJÀ I DOMÈNECH / LBP

servat per un dels seus besnets, ofereix el testimoni de viatges fins la llunyana Odessa, al Mar Negre.[4]

El capità Gaspar Lloret es casà amb Andrea Ordeix i Ribé, nascuda al carrer de la Cera de Barcelona el 23 de juny de 1850, filla d'Andreu Ordeix Casacuberta, d'Oristà, al Lluçanès, i de Serafina Ribé Solé, del Morell, al Tarragonès.[5] El novell matrimoni s'estableix al carrer de Sant Miquel de Tarragona, número 13, 1r 2a, on el 21 de març de 1877, a les tres i vint minuts de la tarda, va néixer el seu primogènit, batejat a la parròquia de Sant Joan Baptista, quatre dies després, amb els noms de Pere, Martí i Serafí, apadrinat per l'avi matern, Andreu Ordeix, i la besàvia, Serafina Solé.[6] La família s'aniria ampliant, amb el naixement de Maria, el 9 d'agost de 1879, Martí, el 14 de juny de 1883 —moriria al cap de pocs anys—, una primera filla nascuda el 23 de maig de 1888 i a qui posarien Carme, morta en la infantesa, i una segona amb el mateix nom, nascuda el 16 de setembre de 1890.[7]

En aquells moments, Tarragona té 23.046 habitants, i viu una època de revifalla econòmica gràcies a la invasió de les vinyes del Migdia de França per la plaga de la fil·loxera, que reimpulsà el comerç del vi del Camp de Tarragona cap a l'exportació. Capital de província des de 1833, seu de la Junta de Comerç i el Tribunal de Comerç des de 1834, són anys de prosperitat —com s'havien viscut a la dècada de 1840 gràcies a la plaga de l'oïdi que havia fet augmentar el preu del vi, i havia repuntat la demografia, contrapesada per l'epidèmia del colera de 1865— però que sens dubte es reflectiran en l'urbanisme, emblemàticament, amb la realització de l'esplanada de la Rambla Nova, orgull de la ciutat, que simbolitzava el renaixement després de dècades d'esllanguiment. El 1859 s'havia fundat la Sociedad Tarraconense para el Alumbrado de Gas, s'ha-

4 GLB. Quadern de bitàcola del capità Gaspar Lloret.

5 ADB. Certificat de baptisme de l'església del Carme de Barcelona.

6 AHAT. Llibre de Baptismes (1875-1879). Parròquia de Sant Joan Baptista.

7 FML. Arbre genealògic de la familia Lloret-Ordeix, elaborat pels seus descendents.

via intentat fundar el Banc de Tarragona, que no obrirà portes fins al 1864 i el 1856 s'inaugurarà la línia de tren que la uneix amb la seva gran rival, la ciutat de Reus. Són anys de creacions d'entitats, com l'Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera, que oferia classes de dibuix, d'idiomes i altres disciplines, tenia una nodrida biblioteca i una sala per a festes, representacions teatrals i balls en dates assenyalades, però també d'altres com el Centre Tarragoní, La Artesana, La Tertúlia, La Amistat, La Armonia, El Empireo, La Confianza, el Círculo Literario... La prosperitat de la dècada de 1880 s'acabà de cop el 1891, amb l'arribada de la fil·loxera a les vinyes del país, però abans s'haurà portat a terme una febre constructora, tant d'edificacions públiques, com el Seminari Pontifici, les peixateries del carrer del Cos del Bou o la plaça de toros, com de casals particulars. L'esclat de la tercera carlinada, amb les partides guerrilleres tallant el ferrocarril, cobrant peatges i espantant els viatgers als camins, comportà l'activació del transport marítim de cabotatge, del qual se'n beneficiaria enormement el port.[8] El capità Lloret en va ser un dels seus protagonistes.

El fill gran de Gaspar Lloret i Andrea Ordeix va destacar ràpidament en els estudis a l'Institut Provincial, dirigit pel professor Juan Ramonacho, on amb tretze anys i com a estudiant de primer de batxillerat superior rebrà un premi de francès en l'apertura del curs 1890-1891.[9] Era el segon que rebia, ja que amb deu anys ja havia merescut un premi en Llatí i Castellà de l'elemental. Poc abans d'aquell mateix Nadal, en la vetllada literariomusical organitzada pel col·legi, interpretava el text «Benehit sía lo trevall».[10] A finals d'aquest segon curs, va obtenir dos excel·lents corresponents a les assignatures de Psicologia i Francès, i repetiria el primer premi en aquesta llengua.[11] En la vetllada celebrada per les festes nadalenques d'aquell curs, rebrà una obra literària i una medalla pels seus èxits escolars. En el curs 1891-1892 també rebria un diploma de tercera classe pels seus mèrits acadèmics.[12] Enllestit el batxillerat amb un excel·lent al primer exercici i un aprovat al segon, obté el títol el 30 de setembre de 1892. L'expedient acadèmic conté sis excel·lents, set notables i un sol bé, a més dels premis referits. El jove Pere Lloret, de quinze anys, inicia la carrera de Dret a la Universitat de Barcelona, matriculant-se el curs 1892-1893 de les assignatures preparatòries de Metafísica, Literatura General i Espanyola i Història d'Espanya. Figura domiciliat a la Ronda Universitat número 29, 4t, i al car-

Circa 1880
Andrea Ordeix i Ribé, mare de Pere Lloret.
FMR

8 Salvador J. ROVIRA I GÓMEZ. *Breu història de Tarragona.*

9 «En el Instituto Provincial», *El Pabellón Liberal,* 2 d'octubre de 1890.

10 *El Pabellón Liberal,* 18 de desembre de 1890.

11 *El Pabellón Liberal,* 5 de juliol de 1891.

12 *El Correo de la Provincia,* 3 de juliol de 1892. *Diario de Tarragona,* 10 i 30 de novembre de 1892.

rer Diputació número 182, 2n, possiblement a dispesa, com era habitual entre els estudiants. El primer i el segon curs, ja pròpiament de la llicenciatura de Dret, els aprovà sense dificultats, però sense excel·lents. Els primers exàmens suspesos arribaran a tercer, on obté un notable a Història General del Dret Espanyol i ha de recuperar Institucions del Dret Canònic, Dret Públic i Administratiu i Elements d'Hisenda Pública, al juny. L'any següent, no només ha de repetir aquesta darrera, que li queda de l'any anterior, sinó que tampoc aprova en la primera convocatòria l'altra matèria que cursa, Dret Polític i Administratiu II. No serà fins al curs 1897-1898, que tornarà a obtenir uns millors resultats acadèmics, i completa els estudis el 29 de juny de 1899.[13]

Poc sabem de l'estada del jove a la capital del Principat, que quatre anys abans, amb l'Exposició Universal de 1888, havia passat de ser un poble gran a una metròpoli europea, plena de distraccions i en plena ebullició cultural, encapçalada pel Modernisme. Un jove uns cursos més gran que Lloret, el futur polític i escriptor Pere Coromines, recordaria que la seva va ser una generació que va quedar influïda per la «*sacudida violenta de cosmopolitismo*» que comportà l'Exposició.[14] També és cert que el record que companys i contemporanis ofereixen de la Universitat d'aquell temps no deixa massa marge a l'especulació sobre l'interès que podien suscitar les aules en l'ànim de la generació de finals de segle. Coromines, matriculat a la mateixa facultat el curs 1889-1890, va deixar escrit: «*Quan els homes de la meva edat entrem a la vida universitària —jo no ho voldria dir d'una manera massa crua— entrem en una Universitat morta*».[15] El mateix Pere Lloret, recordarà com a secretari de l'Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera, l'endarreriment de la Universitat que havia conegut, «*hont la ciencia s'explica y s'estudia de la mateixa manera que s'estudiava y s'explicava á Fransa l'any 30; com si els coneixements d'allavors ençá haguessin permanescut estacionaris, com si la ciencia's trovés en lo mateix estat en que's trovava en aquella època, com si inútilment haguessin transcorregut 70 anys, sense que l'humanitat, en un tant llarch periode de temps, donés ni un sol home ni un sol pas en lo camí sempre progressiu de la moderna civilisació*».[16] Potser per això a aquells joves els va caldre formar-se en d'altres espais, ja fos l'Ateneu Barcelonès o en les redaccions dels diaris i revistes. D'aquesta època, hem pogut localitzar diversos textos publicats a la revista satírica i costumista barcelonina *La Tomasa*, signats per Pere Lloret. El primer la composició amorosa «Ella», dedicada a M.T.:

«*Es la qu'estimo,—bella nineta*
conjunt armónich—de gracias mil,
blanca y mes pura—que una roseta
de las qu'esclatan—pél mes d'Abril.

Es la que adoro —pomell de lliris,
dolsa mes dolsa—que un trós de mel,
es un d'aquestos—lumínichs ciris
que penjant sempre —del mitj del cel.

Es mes bonica—que matinada
il·luminada—péls raigs del Sol,
es mes flayrosa—que la rosada,
y sas miradas—son mon consol.

Es la qu'estimo—molt mes hermosa
que de la Lluna—blanquinós raig,
y es sa boqueta—mes amorosa
que totas juntas —las flors de Maig.

Es la que adoro—nineta bella
que mon cor ayma—ab foll anhel,
y en totas horas—jo penso en ella
perque es un ángel—caigut del cel!»[17]

13 UB-AH. Expedient acadèmic de Pere Lloret Ordeix. De l'obtenció del títol se'n va fer ressó la premsa: *La Opinión,* 30 de juny de 1899 i *Diario de Tarragona,* 1 de juliol de 1899.

14 Pere COROMINES. «Mi formación intelectual», *La Revista Blanca,* 1 de gener de 1903.

15 Pere COROMINES. «La lluita per la Universitat» a *Obres Completes,* p. 1.598.

16 «La festa del Ateneu», *Lo Camp de Tarragona,* 30 de setembre de 1900, p. 1.

17 Pere LLORET. «Ella», *La Tomasa,* 27 de novembre de 1891, p. 671.

Més endavant un enginyós text de revenja en forma de sonet satíric: «A un crítich»:

«No nego de vosté que té pali *ca*
Ni nego sa importancia que no es po *ca,*
Mes no deixa per xó d'esse un tano *ca*
Que no entén son ofici gens ni mi *ca;*

Lo que vosté llegeix, luego ho criti *ca,*
Ningú li priva aixó, mes gran bojo *ca*
¿Que no veu que no ofén may al que to *ca*
Puig que no més alaba á la gent ri *ca?...*

Lo que vosté defensa n'es la te *ca*
Y per xó á la lletja li diu ma *ca*
Per tindre així alguna unsa de perru *ca,*
Y vagi criticant de Ceca á Me *ca*
Que per compte d'omplirli la butxa *ca*
Potsé algún cop li enfonsarán la nu *ca!»*[18]

I el desamor també té cabuda a la seva obra poètica, com és el cas del sonet «A la xicota»:

«Lo que'm dius m'ha vingut perfectament
Puig cregas que m'anava ja aburrint
De vindre al teu costat y estár sufrint
Ton carácter y ton temperament,
Tot génit que'es per cert molt exigent,
Me feya pagá'l pato molt sovint
Y si hagués nostre amor anat seguint
Hauria quedat net (de butxaca) completament.
Mes are, ab molt gust me quedo cessant
Puig m'acavas d'escriure punt per punt
Que no vols que segueixi ton aymant;
¡Infelis!... ¡Si de donas n'hi ha un bon munt!...
Y á mes, ningú'm vindrá ja criticant
Si faig l'ós Rambla avall y Rambla amunt!»[19]

La publicació republicana i anticlerical *L'Esquella de la Torratxa* —la suspensió de la qual el 1872 havia fet néixer *La Tomasa*— també refereix a Pere Lloret com a col·laborador per aquelles mateixes dates,[20] així com a *La Campana de Gràcia,* publicació germana d'aquesta, trobem referències de diversos sonets que Lloret els hi fa arribar però que acostumen a ser rebutjats.[21] El següent testimoni literari el trobem al primer número de la publicació *El Álbum, revista literària il·lustrada «Eco del Centre Català»*, amb Manuel Menéndez com a director literari i Ramon Roig com a director artístic. Amb col·laboradors com l'escriptor Joan Ruiz i Porta, procurador dels tribunals i arxiver de l'Ajuntament de Tarragona, Lloret hi publica el poema «La ditxa»:

«Plé'l cap d'il·lusións mundanas
Buscan uns la ditxa hermosa
En la corrent impetuosa
Dels vicis y del plaher,
Y altres, ab igual desvari,
No trobant goig en la vida
Cifran la ditxa benehida
En fer lo sospir postrer.
Per uns, l'únich bè que troban
Es gosar del temps que viuhen;
Altres, del viure se'n riuhen
Puig per ells es desconhort;
Y entre opinións tan contrarias
May sabréu, y no es mentida,
Si la ditxa está en la Vida
O está la ditxa en la Mort.»[22]

Sis anys després, «La ditxa» també serà publicada al primer número de *Gent Jove,* revista literària tarragonina fundada per Ferran Asamà i dirigida per Manel Menéndez i Bernabé Martí. En ella hi publicarien un jove Antoni Rovira i Virgili, Antoni Isern, Alfons Maseras, els

18 Pere LLORET. «A un crítich», *La Tomasa,* 22 de juliol de 1892, p. 408.

19 Pere LLORET. «A la xicota», *La Tomasa,* 5 d'agost de 1892, p. 441. També: «Epigramas», *La Tomasa,* 17 de febrer de 1892; «Lo que va d'ahir a avuy», *La Tomasa,* 13 de gener de 1893; «Epigrama», *La Tomasa,* 10 de febrer de 1893.

20 *L'Esquella de la Torratxa,* 11 de març de 1898. Hi ha un epigrama publicat a *Almanach de La Esquella de la Torratxa*, 1895.

21 *La Campana de Gràcia,* 16 d'abril de 1892, p. 7; 30 d'abril de 1892, p. 4; 6 d'octubre de 1894, p. 3.

22 Pere LLORET. «La ditxa», *El Álbum*, 1 de juny de 1895, p. 6.

REVISTA INDEPENDENT DE LITERATURA Y ARTS

Alcover, 25 de Juliol de 1896 Any I. Época 2.ª Núm. 4

SUMARI

Novas. —**Joseph Aladern.** Moviment Literari. —La Catalunya nova. **J. Conangla Fontanilles.** —*** **Gillem A. Tell i Lafont.** —L' Almoyna. **J. Gaya Guardiola** —Notes sobre 'l moviment intelectual de fora. **Joan Pérez Jorba.** Jornada d' amor. **Id.** *** **F. Mario.**—Epígrama. **Guillém d' Anglessola.** —Una mala noticia. Carta de **Apeles Mestres** y comentari de **La Redacció.** —Dolora. **Claudi Mas i Jornet.** —Los dos desterrats. **Ricart Catalá.** —Sarcasme. **Pere Lloret Ordeix.** —Una vegada... **Jean Richepin.** —La Ciencia. **Joan Umbert.** —El burro del vidrier. **J. Dalmau Sabaté.**

FOLLETÍ: **M. Marinel-lo.** Poesia Profana.

10 céntims

25 de juliol de 1896
Portada d'un número de *La Nova Catalunya* que comptava amb un text de Pere Lloret.
ALBUM

germans Cosme Vidal —més conegut com Josep Aladern— i Plàcid Vidal, o Ignasi Bo, entre d'altres.[23] Entretant, els versos més o menys modernistes i prefabrians d'un Lloret de dinou anys apareixerien també al butlletí de l'*Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera*, amb el significatiu títol d'«¡Esperansa!», subtitulat amb la frase feta francesa «*laissez faire, laissez passer*»:

«*De l'amargor de la vida*
no'us queixeu may, es en vá.
sempre á l'ánima entristida
veig que crida
l'esperansa del demá.

Si un desengany lo cor plora
planyent l'il·lusió que ha mort,
altra il·lusió qu'enamora
seductora
ben prompte consola'l cor.

Al girá en rera la vista,
si ompla de dol l'esperit
un recort vell que'ns contrista,
sa veu trista
molt prest l'ofega l'olvit.

Quand vé a entelar una pena
de nostra ditxa'l cél blau,
¡qu'aviat lo sol l'asserena
y l'omplena
l'alegría de la pau!

Si lo fel del plor amaga
de la vida'l bell encís,
al póch veuréu com digava
y l'apaga
de nostre llabi'l somrís.

¿Qué hi fá, donchs, que ab sa má
nos fereixi'l sufriment,
si en bréu del goig que anonada
l'alenada
vé á mimvar nostre torment?....

¿Per qué tindrer cap quimera?....
Deixém fér, deixém passa.....
si una pena'ns desespera
al derrera
una alegrií vindrá.

Que hasta quand ja no'ns convida
lo plaher, y al pés dels anys
vá aixamplantse la ferida
que en la vida
nos causan los desenganys;

quan nostra existensia avansa
sense un consol ni un conhort,
perduda en tot la confiansa.....
l'esperanza
sempre'ns resta de la Mort.»[24]

Lloret encara publicarà un poema a *La Nova Catalunya, revista independent de literatura y arts*, impulsada a Alcover per Josep Aladern, i on serien acompanyats d'altres versos de Josep Conangla, Claudi Mas, Joan Pérez Jorba, Joan Umbert, Jean Richepin...[25] A punt de fer vint anys, el 1897 començava per a Pere Lloret amb el nomenament com a corresponsal de *L'Atlántida*, *revista literaria, científica y artística* fundada sota la supervisió del mateix mossèn Jacint Verdaguer.[26] El jove Pere està més preocupat per viure intensament la vida literària que pels estudis. Forma part de la redacció de *La Opinión*, «*diario político de avisos y noticias*» fundat el 1875 amb l'inici de la Restauració, després de la fallida de la Primera República proclamada arran de l'abdicació d'Amadeu de Savoia, el rei liberal que el general Joan Prim havia anat a

23 Pere LLORET. «La ditxa», *Gent Jove,* novembre de 1901.

24 Pere LLORET. «¡Esperansa!», *El Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera,* 1 de juliol de 1896, p. 12.

25 Pere LLORET. «Sarcasme», *La Nova Catalunya,* 25 de juliol de 1896.

26 *El Noticiero Tarraconense,* 17 de febrer de 1897.

Tarragona, juliol de 1898
Macià Mallol —primer per l'esquerra— i Pere Lloret —el segon per la dreta—
en una imatge no identificada.
Probablement són els companys de l'Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera.
FML

buscar a Itàlia per deixar enrere per sempre la dinastia borbònica, i amb la qual es tancava l'anomenat Sexenni Democràtic. El periòdic venia a representar el Partit Constitucional, que reivindicaria la vigència de la Constitució de 1869, fins que pocs anys després acabaria entrant al sistema del torn pacífic de la mà de Práxedes Mateo-Sagasta. L'estiu de 1897, no sabem si per ajudar a casa o per allunyar-se de Barcelona, o per cap d'aquestes raons, Pere Lloret era nomenat oficial de cinquena classe de la Intervenció d'Hisenda,[27] càrrec del qual seria cessat pocs mesos després.[28] El març de 1898 passava a ocupar temporalment el càrrec d'auxiliar de la Diputació Provincial.[29] Fins llavors, les ànsies de participació social d'aquell jovencell s'havien enfocat cap a la literatura, cap als versos, en català, com pertoca als fills de la Renaixença, cap a l'activisme cultural. A finals d'estiu de 1898 fa la primera conferencia a l'Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera a partir d'una primerenca excursió a Santes Creus, paratge amb el qual tindrà una vinculació estreta, tot destacant la influència de l'excursionisme «*en el renacimiento de Cataluña*».[30]

La primera intervenció, però, en un afer polític, es pot datar el 17 de febrer de 1898, quan acudeix en nom de *La Opinión*, a la reunió convocada pel setmanari republicà *El Francolí,* en plena campanya per la revisió de les condemnes de l'anomenat Procés de Montjuïc, seguit arran de l'atemptat al carrer dels Canvis Nous de Barcelona, i que va suposar una repressió indiscriminada del moviment anarquista i dels intel·lectuals més pròxims al món obrerista, com Pere Coromines.[31] La campanya prendria una gran volada, i l'exili de bona part dels processats estendria el nom de Montjuïc entre els ambients progressistes i obreristes internacionals, que aviat farien un clar paral·lelisme entre el procés viscut a Barcelona i l'afer Dreyfuss, que havia apassionat la Tercera República Francesa. Aquella reunió, on eren convocats representants de societats obreres, centres polítics i literaris i redactors de la premsa, volia demostrar que Tarragona no era sorda «*á los clamores de justicia y equidad lanzados por honrados ciudadanos presos en la* Bastilla *de la ciudad condal, y condenados por un Consejo de guerra*».[32] Com recordaria molts anys després: «*No endebades, jo pertanyo a aquella generació que l'any 1898 havia complert els vint anys i, per tant, havia assolit el ple discerniment. En els fets de llavors i en les escrits de Pi i Margall a* El Nuevo Régimen *i de Pere Aldavert a* La Renaixensa *s'assaonà la nostra catalanitat i el nostre amor a la llibertat dels homes i dels pobles*».[33]

El protagonisme de Pere Lloret en la seva ciutat, era a punt de començar, ara que tenia el títol de llicenciat sota el braç. De moment, l'1 de febrer de 1900, en les eleccions celebrades en el transcurs de la Junta general ordinària de l'Ateneo Tarraconense, Pere Lloret era elegit secretari primer. L'acompanyava, en la junta encapçalada per Joan Ruiz i Porta, com a comptador, Macià Mallol, nascut el 1876 i fill d'un patró de cabotatge, qui esdevindria un dels seus millors amics, soci i còmplice polític.[34] Alhora, també era escollit per la comissió responsable de la revista de l'entitat.[35] Pere Lloret es troba, de seguida, immers en el catalanisme, que viu un moment efervescent.

1.2. «*Ansias de llibertat se senten arrèu*»

En un context de creixement econòmic i ràpida industrialització del país, la Renaixença, des de les pri-

27 *La Opinión,* 9 de julio de 1897.

28 *Diario de Tortosa,* 18 de novembre de 1897.

29 *Diario del Comercio,* 15 de març de 1898.

30 *La Opinión,* 17 de setembre de 1898.

31 Pere COROMINES. *Les presons imaginàries*

32 «Desde Tarragona», *La Autonomia,* 20 de febrer de 1898, p. 2-3.

33 ANC. Carta de Pere Lloret a Josep Conangla i Fontanilles. Barcelona, 11 d'octubre de 1954.

34 *Diario de Tarragona,* 1 de febrer de 1900. Sobre Macià Mallol, Montserrat DUCH. «Macià Mallol i Bosch, un emprenedor catalanista republicà (1876-1960) a: Josep Maria ROIG ROSICH et al. *Quatre líders tarragonins de la república i l'exili.* I Leo BROADHURST MALLOL. «Macià Mallol, una biografia».

35 *Diario del Comercio,* 4 de març de 1900.

meres dècades del segle XIX havia maldat per a recuperar i reivindicar l'ús del català com a llengua literària. Amb la restauració dels Jocs Florals el 1859, s'havia anat congriant un reviscolament popular de la cultura pròpia, entre d'altres, al teatre, als setmanaris i revistes i en les cançons dels cors, com els impulsats per Josep Anselm Clavé. Aquest moviment cultural acompanyaria les primeres reivindicacions catalanes davant del centralisme de l'estat liberal espanyol.

L'experiència del Sexenni i la Primera República, amb una intervenció molt directa dels catalans, i on el federalisme havia pres volada, va deixar un pòsit de certa frustració, amb personalitats com Valentí Almirall que transitarien des del republicanisme federal a escriure *Lo Catalanisme*, impulsar el primer diari íntegrament en llengua catalana, el *Diari Català,* el primer Congrés Catalanista i fundar i presidir el Centre Català. Almirall seria també un dels ideòlegs de l'anomenat Memorial de Greuges, primer manifest programàtic del catalanisme, presentat davant el rei Alfons XII, en què es critica el centralisme i es demana l'harmonització dels interessos de les diferents regions, es defensa el proteccionisme econòmic i es combat a favor del dret civil català, amenaçat per la codificació unitària.

Fracassat l'intent d'Almirall de convertir el Centre Català en una plataforma interclassista, capaç d'integrar burgesia i classe treballadora, un sector de personalitats del sector conservador —amb Àngel Guimerà, Lluís Domènech i Muntaner, Josep Permanyer i Eusebi Güell, i els joves del Centre Escolar Catalanista, Narcís Verdaguer i Callís, Enric Prat de la Riba, Josep Puig i Cadafalch, Francesc Cambó i Lluís Duran i Ventosa—, funden la Lliga de Catalunya, impulsora del missatge a la reina regent Maria Cristina d'Habsburg i de la campanya en defensa del dret civil català, considerada la primera victòria del catalanisme en fer-se enrere el Govern dels seus plans homogenitzadors. Va ser a redós d'aquesta campanya que va néixer la Unió Catalanista, formada per personalitats i agrupacions locals d'arreu del país, i que cristal·litzaria en l'assemblea inaugurada el 25 de març de 1892 a Manresa, en què s'aprovarien les Bases per a la Constitució Regional Catalana, un projecte pioner d'organització autonomista, encara que d'inspiració tradicionalista i corporativista.

En aquest context, el 1899 s'havia produït el Tancament de Caixes, la protesta dels sectors econòmics contra l'augment dels impostos per pagar la bancarrota provocada per la darrera guerra, en què la corona espanyola ha perdut les restes del seu imperi colonial: Cuba, Puerto Rico i Filipines, i que havia sumit Espanya en un estat de pessimisme que contrastava amb el moment ascensional de Catalunya. La indignació arran de les mesures repressives governamentals, que comportarien la dimissió del batlle de Barcelona, el doctor Bartomeu Robert, cristal·litzarien en l'emergència del catalanisme polític de masses. Després del fracàs del Govern de Francisco Silvela, que havia nomenat com a ministre de Justícia el jurista Manuel Duran i Bas, i la ràpida dissolució de l'esperança encarnada en les promeses descentralitzadores del general regeneracionista Camilo García de Polavieja, aquest nou catalanisme polític, més enllà de Barcelona, s'aniria escampant pel país.

Tarragona, tot i la seva vitalitat social, vivia en un moment de certa decadència econòmica, derivada de l'aturada de les exportacions, i s'havia mantingut allunyada d'aquell moment constructiu del catalanisme. És simptomàtica la manca de representació a l'Assemblea de Manresa de 1892, així com la presència testimonial de tarragonins a títol individual al missatge a la reina regent de 1888 o al rei Jordi I dels hel·lens de 1897, tot i la participació a l'Assemblea de Reus, el 1893, amb l'escriptor Josep Pin i Soler, el catedràtic Jaume Boloix i el doctor Agustí Maria Gibert. Tarragona apareix caracteritzada com una «*ciutat adormida*» i provinciana i amb una composició social marcada per una notable presència de militars, funcionaris i religiosos, a més de petits comerciants i naviliers, però mancada de teixit industrial i d'un moviment obrer organitzat, sempre amb l'ombra de l'atàvica rivalitat amb la dinàmica i liberal ciutat de Reus.[36] Potser per combatre aquest endarreriment en prendre el tren del catalanisme —el Centre Català, fundat el 1893, no ha-

36 Mercè COSTAFREDA. *Orígens del catalanisme a Tarragona, 1900-1914.* Sobre la participació concreta de Pere Lloret: Mercè COSTAFREDA. «Pere Lloret i el catalanisme a Tarragona».

via passat d'ésser una societat recreativa—, l'abril de 1900, s'anuncia la convocatòria d'un míting catalanista organitzat per la Unió Catalanista al Teatre Principal, en què estava prevista l'assistència de l'escriptor Àngel Guimerà, el jurista Joan Permanyer, el president de la Unió, Manuel Folguera, i el metge Josep Maria Roca o el director de *La Nació Catalana*, Josep Mallofré.[37] L'acte havia de servir de presentació de la nova Associació Catalanista de Tarragona y sa comarca, nascuda a redós de la Unió Catalanista, i fidel al programa de Manresa i a les successives revisions esdevingudes a les diverses assemblees celebrades per l'organització.[38] Ho anunciava Lluís Benaiges en carta a *L'Atlántida*:

«*Ja era hora que aquí's deixondís l'endormiscat amor a la causa catalana. Si fins ara Tarragona no comptava ab cap Centre o Associació que trevallés francament per l'ideal de Catalunya, y dit sigui sens menyspreu de las societats que'n part també la defensan desde ara ja no's podrá dir aixís, ja que acaba de fundarse la "Associació catalanista de Tarragona y sa comarca", formant la Junta los senyors seguents: President D. Agustí Mª Gibert: Vis-president, D. Agustí Ferrer Sandoval; Tresorer, D. Eugeni Sangar; Contador, D Ferràn Asamà; Bibliotecari, D. Antón Guasch y Secretaris, D. Pere Lloret y D. Jordi Salvat.*»[39]

I afegia:

«*Aquí, semblava talment una cosa morta'l Catalanisme; tant que més que una ciutat catalana se pendria per una d'allà'l Ebro.*

Més ab tot y això, no es mort no, l'amor a nostre patria, eix foch sagrat encar existeix, te calor, te vida sota las cendras que apar l'amagan.

Res mès ho prova lo que dich, que l'entussiasme ab que s'acullí l'idea de la fundació de la ja constituída Associació, y'ls nombrosos socis que la forman.

Per acabar de desvetllar eix amor envers nostres ideals, s'ha trevallat fins ara pera la celebració d'un meeting, que, d'acort ab l'"Unió Catalanista" se celebrarà'l Diumenge de Rams, en nostre Teatre Principal mentres no s'hi oposi algún entrebanch imprevist... o previst ja.»[40]

Així, doncs, el 8 d'abril de 1900, va tenir lloc el que *L'Atlántida* a la seva crònica anomenaria «*un dels aplechs de propaganda que sens dupte ha produhit més entussiasme dintre l'element catalanista*». L'expedició provinent de Barcelona arribà a Tarragona al matí, van ser rebuts per una nombrosa representació tarragonina al crit de «i*Visca Catalunya!*», i amb els arribats de Reus i Lleida, en comitiva, farien un volt per la ciutat antiga. Després de dinar, se celebrà el míting al Principal, presidit pel doctor Agustí Maria Gibert, Manuel Folguera, Frederic Renyé, Josep Maria Roca i Francesc Carbó. Després de les paraules del president de la nova Associació Catalanista, i de la lectura de la llarga llista d'entitats adherides a l'acte, pren la paraula un Pere Lloret de vint-i-tres anys, «*que comensà ab una entussiasta salutació a la "Unió Catalanista" que tant valentament sab propagar los ideals catalanistas en aquest temps de persecucions per part del poder central*», en el què potser és el seu primer discurs públic:

«*A nosaltres no'ns fa cap mala impresió que alguns companys nostres defensors del programa de Manresa sían processats pel gobern del Estat espanyol; sabem que son honrats, com ho es tothom que estima a la seva patria, y per això'ls rebém ab los brassos oberts. No vull apoyar las veritats de la nostra doctrina ab fets que tots sabéu tant be com jo per lo frescos que'ls tenim en la memoria y que son prou pera fer tornar de la nostra banda als catalans mes endurits de cor. Lo Catalanisme no es separatista, com s'ha dit per desprestigiarlo als ulls de tota Espanya; ben clar ho*

37 *Diario del Comercio,* 1 d'abril de 1900.

38 *Diario de Tarragona,* 3 d'abril de 1900.

39 Lluís BENAIGES. «Desde Tarragona», *L'Atlàntida,* 7 d'abril de 1900, p. 7. Més informació a Josep GATELL: «Lo catalanisme a Tarragona», *Lo Camp de Tarragona,* 1 de gener de 1901.

40 Ibídem.

LO CAMP DE TARRAGONA

PERIÓDICH CATALANISTA

Any 2.—Núm.t 22.—Dimars 1.er de Janer de 1900

LO QUE VOLÉM

«Volém la llengua catalana ab carácter oficial y que sian catalans tots los que desempenyin cárrechs públichs: volém Corts catalanas, no sols per estatuhir nostre dret y lleys civils, sino tot quant se refereixi á la organisació interior de nostra terra: volém que catalans sian los jutges y magistrats, y que dintre de Catalunya s' fallin en última instancia 'ls plets y causas: volém ser árbitres de nostra administració, fixant ab entera llibertat las contribucions y impostos, y volém, en fi, la facultat de poder contribuhir á la formació del exércit espanyol per medi de voluntaris ó diners, suprimint en absolut las quintas y llevas en massa y establint que la reserva regional forsosa prestí servey tan sols dintre Catalunya.» *(Del manifest de la Unió Catalanista de 16 de Mars de 1897).*

A tots los escriptors de Catalunya que ab sos treballs honran avuy las nostras planas, la Redacció de **Lo Camp de Tarragona,** 'ls fá present lo testimoni de la seva gratitut.

VIDA NOVA

Lo mon se conmou, la humanitat entra en una nova era, los pobles mostran llur actitut expectant..... Es que vé 'l nou segle, es que s' acaba 'l regnat de las grans infamias y dels grans despotas, es que 's dona un altre pas, férm y decidit, en lo camí de la dignificació de l' home, sense que quedi desatesa la vida lliure y autónoma dels pobles, imprescindiblement necessaria pera que aquella dignificació no resulti com fins ara una burla indigna, una disfreisa odiosa y repugnant de la esclavitut.

La omnipotencia de l' Estat centralista, forma moderna de l' absolutisme, cau desacreditada per sempre, no deixant derrera séu altra cosa que rastres d' oprobi y de sanch. Y mentres las petitas nacionalitats, producte de la sábia Naturalesa, s' aixecan y revifan portant falagueras esperansas d' un demá venturós, los grans imperis, nascuts al caliu d' ambicións desenfrenadas y sostinguts pel dret arbitrari de la forsa, s' enfonzan ab estrépit victimas dels vicis, de las maldats y de las concupiscencias que han sigut lo carácter distintiu de la seva vida.

No s' es acabada encara la época de las grans revolucións ni dels grans cataclismes; mes las revolucións que vindrán—puig per forsa han de vindre—informadas de l' esperit positivista que en totas las esferas domina y presididas per l' unánim desitj d' avens y de cultura que senten totas las inteligencias, no es fácil que portin rolls de sanch, ni flamaradas d' incendi, ni espatèch de dinamita..... Veurém grans trastorns, contemplarém l' enderrocament dels més poderosos imperis, gaudirém goijosos l' anorreament de las oligarquias qu' avuy 'ns gobernan y 'ns esplotan; mes no temau que aquests moviments socials vingan tacats del rastrer egoisme, causa impulsiva de tots los successos més importants del segle que acaba de morir, perque la experiencia es també mestra dels pobles, y ella 'ls ha ensenyat que l' egoisme tot ho malmet y mata, y es lo fonament principal si no únich de la opressió que sufreixen.

Ansias de llibertat se senten arreu, ansias de llibertat veritable, no d' aquella sots la qual se prohibeix la propaganda d' ideals sants y llegítims, y permet que se 'n fassi un crim legal de l' amor á la Patria. Volém llibertat que no mati als pobles; volém llibertat que consenti la vida franca y expansiva de las nacións formadas per una rassa ben definida y caracterisadas per un mateix llenguatge, un mateix dret y unas mateixas costums, sense que 's tinga en compte pera rès la més gran ó la més petita extensió dels terrers ahont s' assentan; volém, en una paraula, llibertat qu' enlayrantse á las esferas de l' Estat, s' extengui despres per tots los organismes naturals fins al individuu, portant una ampla autonomia á las regións y als municipis.

Lo segle qu' avuy comensa 'ns la portará aquesta llibertat santa que ha de regenerar las nacións, si 'ls que fins ara hem lluytat combatent á l' opresor unitarisme continuém la nostra tasca sense vacilacións ni desmays. Continuèmla, donchs, companys; seguim predicant per tot arreu 'ls nostres honrats ideals; escampèm per tots los indrets de la nostra Terra la llevor del Catalanisme; destruhim la distinció de la vida pública y de la vida privada pera ferme una sola, model de virtuts y d' honradesa, y Déu fassi que al acabar lo present segle, Catalunya puga mostrarse al mon, tan gran, tan floreixent y tan gloriosa com may s' hagi vist.

PERE LLORET Y ORDEIX.

POSTAS DE SOL TARRAGONINAS

Tarragona posseheix un gran álbum, té un saló-exposició de pinturas sens igual, quasi desconegut per la majoria de sos fills, molt celebrat y admirat pels artistas y *amateurs* forasters y dignament venerat pels comptats aymadors de tot lo clássich y bó, de tot lo grandiós y bell de casa nostra. Aixis per esser nostre, tarragoni pur, pels uns no val gran cosa, mentres que pels altres sens esser *chauvinistes* no té préu, es una maravella.

Si á llevant tenim una esplèndida miranda qual vista es l' envejá de tot lo mon y sols comparable ab la del famosissim y calmós golf de Nápols, ab la mar sagrada que 'ns evoca 'ls quadros més èpichs de nostra gloriosa Historia, de l' Historia catalana tan poch ensenyada y menys coneguda dels catalans, á ponent veyém desplegarse desde Valls al coll de Balaguer, un panorama immens d' alta serenitat y incomparable bellesa ab termes y rallas armoniosas que acusan la ma del mestre del art suprèm y perfectíssim que no coneix l' art.

Aquí, en lo forat ó segment de cercle que agafa l' horitzó desde el Coll de Balaguer á la part de dalt de la Mola, trajecte de 46° que recorre 'l sol durant las quatre estacións del any ó desde solstici á solstici, aquí sobre aquest troç de carena de las montanyas de la tarde hont las grans ombras hi cauhen aviat, tot l' any, á no ser que 'ls nuvols ho tapin, desde abans de las 4'32 al hivern y de las 7'35 al estiu fins que s' oviran los estels de quinta y de sexta magnitut y 'l sol se troba enfonzat 18° sota l' horitzó, s' hi poden contemplar los quadros més sadollats de bellesa, los que més seduheixan l' imaginació y captivan l' ánima ab sa franca sublimitat, ab la brillantor de colors y ab totas las tónicas conegudas. Son aquestas telas supergenials, las postas de sol, sempre novas y variants fins al infinit; hermosa escala d' aspiració infinita al cel.

Fixéushi al hivern en los frets, espléndits y nets que son aquets espectacles; fixéushi á la tardor, miréuse allí mateix la cortina de núvols que cubreix lo cel; esmortuhida resplandor dona á coneixer lo punt per ahont s' ha aclucat lo sol. De sopte 's crea una vivissima llum roija, se 'n va á bocins la fosca cortina qu' encenentse voleya amunt y amunt; lo cel pren un brillant color vert marí, en mitj del que 's véuhen verderols ardents com á brasas de foch pujant precipitadament en incessant currúa. Tot de mica en mica aprés va esgroguehintse.

Tot lo que 's digui es poch al costat dels efectes ab llum sodiacal que á las primeras horas de la nit s' ofereixan á la vista en plena primavera; y molt mes quan l' astre rey sembla que agoti la força de los raigs y s' entpassa rodolant espurnas y llampechs de tots colors, ressaltant en un cel com una inmensa foguerada que tot ho seca y darrera las montanyas encara llumena fantásticament los camps, las rocas y 'ls objectes ab un reflexo de fornal qu' encén la pols dels camins y carreteras y las bromas esflagarsadas que corran de gargal.

Vistas hermossissimas esmentadas en llibres de Bellas Arts; grandiosos y solemnials espectacles sempre originals que tindrian de visitar tots los que en nostra ciutat diuhen que no saben què fer, que no saben en qué passar lo temps, que s' avorreixan.

En la contemplació ó visita d' aquestas telas pintadas felisment pel Criador, en aquest Museu de la Naturalesa, esforç de lo bell, apendrian á disfrutar del goig y del reculliment en las imatges d' una vida campestre ó d' una exemplar vida de familia, de la vida patriarcal genuinament catalana.

AGUSTÍ M.ª GIBERT.

GUZMÀN EL BUENO

No passes de llarch, estimat lector, aprés d' haver llegit lo capsal d' aquest article; puig no 'ns proposém cantar un himne de lloansa al defensor de Tarifa, quan d' aquesta feyna ja prou se 'n cuidan los eterns patriotas d' enllá l' Ebre, que pera cridar l' atenció á inconscients babaus, pusólican tals *hazañas*, redoblant tabals y fent butzinar trompetas. No volém reprobar la conducta d' aquest héroe, ni tampoch escatimarli la gloria que llurs admiradors li donan; mes no podém véurer ab bons ulls que mentres s' enaltexen fins als núvols las valentias més ó menys gloriosas del poble que impera, se llensan de recó, com si fossen trastos de poca válua, las gestas més preuadas de Catalunya; que mentres maldan pera cisellar en lo tendre cervell de la maynada, que concorre á las escolas, unas glorias que rès tenen que véure en l' historia de nostra terra, apartan d' aquesta generació ignocenta qualsevol noticia que puga formarli la consciencia y produhirli l' anyoransa d' una personalitat, que ells, los patriotas, voldrian per sempre més esfonzada.

No n' hi ha prou en que li hajan arrabassat al casal de nostra Patria, ja al engrós, ja de mica en mica, tot un tresor de llibertats, que la feren una de las nacións més envejables; no n' hi ha prou en que li hajan tret del palau dels reys, dels tribunals de justicia, y fins del Temple, la llengua ab que en altres temps s' hi promulgaren las lleys mes sabias; no n' hi ha prou en que hajan prostituit las costums de llurs fills, procurant avesarlos á espectacles inmorals, que si á la gent de ponent los hi escauhen, aquí son plantas exóticas de mala bava, que l' Iglesia ha fet molt bé en condemnarlas. Calia, además, que del fells passat no 'n quedés rastre ni memoria, y per lo tant nodrís als novells plansons ab una altra sava, que no fos la que donan las terras llevantinas. Per axò ben poca cosa, ó rès, ne diuhen de lo que sigué Catalunya los llibres destinats á las escolas.

La fassanya de Tarifa no passa per alt en cap Historieta d' Espanya, per compendiosa que sia. En cambi no hi llegirèu may en semblants llibres que aquell cas no es l' únich, que á més de Guzman, també hi hagué en lo regnat de Joan II un altre héroe, que sobrepujant l' exemple del castellá, consentí desde 'ls murs de Perpinyá, que fos degollat son fill únich per los francesos, que assetjavan la ciutat, avans de dexar aquesta en poder dels enemichs.

No las troverèu remembradas aquestas y altras gloriosas gestas en aquells llibres. La de Tarifa hi consta per ser una gloria castellana portada á cap per lo castellá Alonso Perez de Guzman. La de Perpinyá no val la pena de ser esmentada, per ser una gloria catalana, quin hèroe fou lo catalá Joan Blancas.

J. LLOMBART.

MAL HOME...

N' era molt de desgraciada la pobre Layeta. Ella volgué, de totas passadas, casarse ab lo Joan y, ab la vena del amor als ulls, no reparava en que 'l xich de la Tuyas era més sovint á la taberna que á la botiga de fuster.....

Ja li deya son amo, 'l Pepet de la Sacalla, que no 'n podia fer carrera.

La mare de la Layeta, prou n' hi va fer de sermons pera que no s' hi casés; ella, tan dona de sa casa, tenia 'l pressentiment de que 'l Joan no faria felissa á sa filla.

Y no que no ho va ser.

Passats los primers mesos de matrimoni, ni de nit s' acostava á casa 'l séu home.

—¿D' hont vens en aqueixa hora?—li deya ella, quan ja l' auba, ab sas primeras llums, entrava d' amagat per la finestra, pera ferli companyia.

—D' hont vols que vingui—deya ell—per tota resposta, deixantse caurer al llit, sense esma de despullarse.

II.

Com lo Joan casi may treballava, al cap de la setmana, bon goig si la Layeta tenia lo menester pera comprar lo més precis per viurer.

Un de tants dias, en que no tenia pera menjar y havia passat la nit abans sense dormir, pera tenir més temps de aixugarse las llágrimas, tremolant y vergonyosa, va dirli al Joan que ni sisquera 's recordava de que ella fos al mon.

—M' haurias de donar quartos.....

—¡Quartos!—li digué ell—búscals.

L' endemá, la pobre Layeta, á punta de dia, quan lo Joan encara no havia tornat de la taberna, ja era al riu, rentant roba de la mestressa de la casa ahont vivia.

¡Quin sol més esplèndit exi aquella diada!

Los primers raigs aixugaren las llágrimas als ulls de la Layeta; abáns, després de baixarli cara avall, se las havia emportat lo riu ab la bromera del sabó ab que rentava la roba.

Quan hi queyan al aigua las llágrimas de la pobreta, feyan lo mateix xirrit que hi haurian fet, al caurer hi, espurnas de foch.

Ab lo pané al cap, va tornarse 'n á casa la Layeta.

Era mitja tarde.....

Lo Joan encara dormia.

III.

Després d' alguns dias, la Layeta va caurer malalta.

¡Pobre d' ella, si no haguessin sigut las veihnas!

¡Que 'n tenen de bon cor los pobres!

Quan va convaleixer, Joan—digué al séu marit—una matinada, al sentir qu' entrava á la alcoba:

¿Que portas quartos? Me 'n haurias de donar pera ferme una olleta de caldo...

—¿Caldo?—digué ell—com no te 'l pintis....

Y després d' axò, tot va quedar en silenci.

Lo Joan va caurer ensopit al llit, com un cós que s' hagués després de l' ánima; la Layeta 's va aixecar com s' aixecan las ánimas al cel, quant deixan las despullas del cós á la terra.....

L' auba, fent un esqueix als núvols, la volgué véurer.

Y la llum del sol, creixent per moments, per mirársela de més aprop, anava seguintli 'ls passos cap al riu.

Al arribar hi, 'l sol se va amagar; no volgué véurerla més.

Encara que no s' hagués amagat, tampoch l' hauria vista.....

. . . . . .

. . . . . .

Quan van portá al Joan la noticia de la mort de la Layeta, ni sisquera 's va mourer de la cadena.

—Corre, home, ves hi,—va dirli un que no devia estar tan embrutit com ell.....

—¿Hont vols que vaigi?

—Al riu.....

—¿Qué no ho sabs que l' aigua no m' agrada?

PERE A. TORRES.

27 de Desembre de 1900.

1 de gener de 1901
Portada de
Lo Camp de Tarragona
amb l'article «Vida nova»
de Pere Lloret.
BHMT

diuhen las bases de Manresa; nostra aspiració no es altra que guanyar pera la nostra terra aquellas llibertats a que te perfecte dret en virtut de la seva tradició y dels més notables avensos de la ciencia política; podem dir, en síntesis, que reclamem la autonomía de Catalunya dintre del Estat espanyol.»[41]

Hi tornava una setmana després, representant als catalanistes tarragonins al míting celebrat el Diumenge de Pasqua a la sala Tívoli del Vendrell, compartint tribuna amb Manuel Folguera, Josep Maria Roca, Anton Guasch i Josep Mallofré. En aquella ocasió, manifestà que el catalanisme era la defensa del pervindre del país: «*"Deixem que'ns diguin egoistas" diu en Lloret, "los que fant lleys sols pera emprobrirnos a nosaltres; y deixem que'ns diguin separatistas la per ells anomenada* inconsútil».[42] Aquell any 1900, Lloret està plenament integrat al catalanisme de la seva ciutat, forma part de l'Associació Catalanista, del Centre Recreatiu Catalanista «Las Quatre Barras», fundat el 1899,[43] i exerceix com a director —de facto, perquè era menor de vint-i-cinc anys, la majoria d'edat a l'època— de *Lo Camp de Tarragona*, portaveu de l'Associació,[44] on l'1 de gener de 1901, amb l'inici del segle havia publicat l'article de portada «Vida nova» —que era el tradicional desig nadalenc de la Unió Catalanista: «*A vós bones festes i a Catalunya, vida nova*»— i que ja era tota una declaració ideològica:

«*Ansias de llibertat se senten arrèu, ansias de llibertat veritable, no d'aquella sots la qual se prohibeix la propaganda d'ideals sants y llegítims, y permet que se'n fassi un crim legal l'amor á la Patria. Volèm llibertat que no mati als pobles; volèm llibertat que consenti la vida franca y expansiva de las nácions formadas per una raça ben definida y caracterisadas per un mateix llenguatge, un mateix dret y unas mateixas costums, sense que's tinga en compte pera rès la més gran ó la més petita extensió dels terrers ahont s'assentan; volèm, en una paraula, llibertat qu'enlayrantse á las esferas de l'Estat, s'extengui després per tots los organismes naturals fins al indivíduu, portant una ampla autonomía á las regions y als municipis.*

Lo segle qu'avuy comensa'ns la portará aquesta llibertat santa que ha de regenerar las nacións, si'ls que fins ara hem lluytat combatent á l'opresor unitarisme continuèm la nostra tasca sense vacilacións ni desmays. Continuèmla, donchs, companys; seguint predicant per tot arrèu'ls nostres honrats ideals; escampèm per tots los indrets de la nostra Terra la llevor del Catalanisme; destruhim la distinció de la vida pública y de la vida privada pera ferne una sola, model de virtuts y d'honradesa, y Déu fassi que al acabar lo present segle, Catalunya puga mostrarse al mon tan gran, tan floreixent y tan gloriosa com may s'hagi vist.»[45]

Alhora, també era col·laborador del setmanari *La Pàtria*, on hi publica almenys dos versos, un de caire patriòtic, «Clam», i un altre dedicat a la patrona de Tarragona, Santa Tecla, que portarà cua en el futur.[46] En el primer, escriu tot dirigint-se a Espanya:

«*Las xardorosas ratxas del Ponent*
rebrincan l'arbre sant de nostra gloria;
lo tirá enorgullit y impenitent,
ab la fúria del vent
voldría arrancâ'ls fulls de nostra historia.

Rassa que sols adoras la mentida,
poble ingrat que'ns explotas á desdir,
¿no vèus que si bé sagna la ferida
que tu'ns has fet, encare'ns sobra vida
y es massa aviat encara per morir?

41 «Lo Meeting de Tarragona», *L'Atlàntida,* 14 d'abril de 1900, p. 8-9.

42 «Meeting catalanista al Vendrell». *L'Atlàntida*, 21 d'abril de 1900, p. 6.

43 Antoni QUINTANA. *El Centre Recreatiu Catalanista «Les Quatre Barras» de Tarragona (1899-1903)*.

44 *Lo Somatent,* 19 d'agost de 1900.

45 Pere LLORET «Vida nova», *Lo Camp de Tarragona,* 1 de gener de 1901, p. 1.

46 Pere LLORET. «Santa Tecla», *Pàtria,* 21 de setembre de 1901.

Molt poch ha de valer la traydoría
y'l greu afany d'esclavitsar germáns
que tot temps has mostrat ab sanya impía,
que aquesta Pátria mía
no s'ha fet per que hi arrelin los tiráns,

Aquí la llibertat hi té son temple
y'l poble avuy com may l'ayma i l'anyora.
Prènne tu, donchs, exemple,
y'avans d'obrar, contempla
ahont t'ha portat la enveja destructora.

Las nacións que ab orgull y inesperiencia
subjectá lo téu jou, míralas ara:
no volgueres ohïr crits de clemencia,
y, primer, te escupiren á la cara
per proclamar després sa independència.

Lo teu mateix poder, ta gran corona
que la fama pregona
no quedava un moment lliure del sol,
es reyalme migrat al qui llum dona
una llántia feréstega de dol.

No vulgas continuar la tasca ingrata
que á l'abím t'ha portat, y sigas noble
un cop al menys; mira que mor qui mata,
y qu'oprimir un poble
es volguer ofegâ'l volcá qu'esclata.»[47]

Pere Lloret es trobava perfectament inserit en la vida cultural de la ciutat i en el moviment catalanista. Per exemple, el setembre de 1900, va ser l'autor i lector de la memòria de l'Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera, un discurs en què defensà aferrissadament l'acció de la societat civil per a construir el futur del país, davant l'endarreriment de l'Estat espanyol, producte de quatre-cents anys de desastres continuats, i al despotisme encara enquistat. Per això, contra aquest estat de coses, d'una educació arcaica, dolenta i cara, burocratitzada i inútil, Lloret feia una crida a l'acció:

«*Aixequèu enfront de las del Estat, institucións prou fortas, associacións ab suficients medis, entitats poderosas que pugan proporcionar á la juventut la ensenyansa y l'educació de conformitat ab las necessitats de la vida moderna, que no's trova y que de cap manera poden donar los centres oficials; imprimiuloshi á n'aquestas entitats y associacións una marxa ben progressiva, donantloshi prou independencia de criteri y prou llivertat d'acció pera que tingan una vida desahogada, completament lliure de preocupaci´ons y apriorismes que tant mals ocasionan; estimulèu al nostre jovent de tal manera, que no s'hagi d'acudir may á l'ensenyansa obligatoria, perque tot acte d' imposició sembla portar sempre'l segell del despotisme; procurèu que la cultura siga una necessitat imperiosa, l'educació un deber ineludible, l'afany d' ilustració un desitj inconscient, y allavors si que us podrèu ben bé alabar d'haver colocat la primera pedra á la gran obra de la regeneració del nostre poble.*»[48]

Amb vint-i-tres anys ja era un orador reconegut. El desembre de 1900, convidat a parlar a la festa inaugural de la Lliga Catalanista de Reus, Lloret afirmarà «*ab paraula fácil y ab entusiasme propi de son temperament*», no témer les persecucions de què puguin ésser objecte per part del centralisme, «*avans'al contrari, desitja qu'aqueixas creixin cada dia més perque d'aquesta manera ajudarán á excitar los ánims y's precipitará l'hora de la reconquista dels drets y llibertats de la terra catalana. La nostra bandera es símbol d'honor, de patriotisme y de llibertat; y ab aquesta divisa assolirém l'autonomía que tots defensèm*».[49]

Lloret també és soci delegat del Centre Excursionista de Catalunya, juntament amb Pau Delclós, Josep Maria Ricomà, Baldomer Baró i Francesc Carbó.[50] Amb l'inici de 1901, és elegit secretari del Centro Industri-

47 Pere LLORET. «Clam», *Pàtria,* 19 de març de 1901, p. 3.

48 «La festa de l'Ateneu», *Lo Camp de Tarragona,* 30 de setembre de 1900, p. 1-2.

49 «Festa inaugural.de la "Lliga Catalanista" de Reus», *Lo Camp de Tarragona,* 16 de desembre de 1900, p. 1-2.

50 *Lo Camp de Tarragona,* 17 de febrer de 1901.

al, entitat econòmica presidida per Francesc Gramunt fundada el 1899 des de l'entorn catalanista, fruit del malestar pel pressupost d'aquell any —que havia desencadenat el Tancament de Caixes— per a fomentar i impulsar iniciatives empresarials en favor de la ciutat i lluitar contra els obstacles burocràtics de l'administració. Com escrivia *Lo Camp de Tarragona,* «*l'estat decaigut de la nostra ciutat, la falta d'elements naturals aprofitables pera donarli nova y esplendenta vida, la indiferencia de las corporacións populars, convertidas en centres de política y de miserias personals, fan necessari, y més encara, imprescindible, que las personas de bé y'ls veritables patriotas s'acoplin pera la defensa de llurs interessos, abandonats dels qui, per sa missió natural y pels cárrechs que* disfrutan, *més venen obligats á treballar en profit del bé comú*».[51]

Pere Lloret compartia junta, com a secretari, amb un personatge clau en la seva biografia: Joan Caballé i Goyeneche.[52] Vinculat estretament a Móra d'Ebre, —tot i haver nascut el 1863 a Montevideo, a l'Uruguai— era catorze anys més gran que el nostre protagonista i n'exercirà de mentor i protector. Caballé, amb vint-i-quatre anys s'havia instal·lat a Tarragona, on exerciria de dependent de comerç fins a obrir la seva pròpia botiga de productes de luxe i decoració, al número 48 de la Rambla de Sant Joan, l'actual Rambla Nova. Entretant, a finals del segle XIX va ser regidor de la minoria republicana del consistori i membre fundador del Centro Industrial. El periodista Claudi Ametlla, fill de Sarral i aterrat en aquella època a la ciutat de Tarragona, recorda Caballé com «*una de les il·lustracions locals més respectables, que amava de restar a l'ombra i actuar d'eminència grisa i de mecenas liberal. No es prodigava gaire, però tothom sabia que es podia comptar amb ell per a qualsevol obra de cultura o de renovació. Anys després, llançat a la política, que no era per a ell, acabà de mala manera. ¿Qui ho havia de dir, en aquests temps en què la seva prudent reserva, la seva generositat i la seva intel·ligència, el feien aparèixer com un dels més brillants caps de brot de la ciutat?*».[53]

El 1904, Caballé obtindria el títol per exercir com a corredor de comerç, amb oficines a Tarragona i Reus.[54] És al Centro Industrial on els dos personatges van sintonitzar. En el marc de les anomenades «*converses*», organitzades per l'entitat econòmica, l'abril d'aquell mateix any, Pere Lloret donarà suport a la proposta de Caballé de crear a Tarragona un mercat de bestiar boví i de productes generals de la terra, lamentant de nou el caràcter burocràtic de les classes directores de la ciutat, i formant part de la comissió delegada del Centro per treballar en el projecte de mercat generalista.[55] Un altre dels assumptes en què va participar és el de l'aigua, que marcarà la seva carrera.[56] El vincle de Lloret amb el Centro Industrial serà intens, entre 1901 i 1904,[57] quan passi a ser secretari de la Cambra de Comerç.[58] La relació que tindrà tota la vida amb els sectors econòmics s'exemplifica també en la seva condició d'advocat de la Lliga Industrial de Forners de Tarragona.[59]

L'enquadrament polític de Pere Lloret en aquell moment iniciàtic del catalanisme polític es pot situar en l'entorn de la Unió Catalanista, en un moment en què se n'havien separat, tot just el 1899, Raimon d'Abadal, Lluís Domènech i Montaner, Josep Puig i Cadafalch, Lluís Duran i Ventosa, Francesc Cambó, Enric Prat de la Riba, Narcís Verdaguer, Jaume Carner, Ilde-

51 «Las conversas del "Centre Industrial"», *Lo Camp de Tarragona,* 7 d'abril de 1901, p. 2.

52 *Diario del Comercio,* 3 de gener de 1901. Seria reelegit el gener de l'any següent, *Lo Camp de Tarragona,* 5 de gener de 1902.

53 Claudi AMETLLA. *Memòries polítiques. 1890-1917,* p. 179.

54 David TORMO. «Joan Caballé, el perfecte cacic republicà».

55 «Conversas públicas», *Diario del Comercio,* 2 d'abril de 1901.

56 *Diario de Tarragona,* 16 de juliol de 1901.

57 *Diario del Comercio,* 17 de desembre de 1901. *Diario de Tarragona,* 2 de gener de 1902. *Diario de Tarragona,* 22 de gener de 1902. *Diario de Tarragona,* 10 de juliol de 1902. *Diario de Tarragona,* 6 de gener de 1903. *Diario de Tarragona,* 30 d'abril de 1903. *Diario de Tarragona,* 21 de gener de 1904. *La Opinión de la Provincia,* 16 de juny de 1904.

58 «Las tarifas ferroviarias», *Diario del Comercio,* 8 de maig de 1907.

59 «Asamblea de panaderos», *Diario de Tarragona,* 22 de mayo de 1907.

Any II Tarragona 20 Septembre de 1901 Núm. 14

PÀTRIA

REVISTA LITERARIA MENSUAL
ILUSTRADA

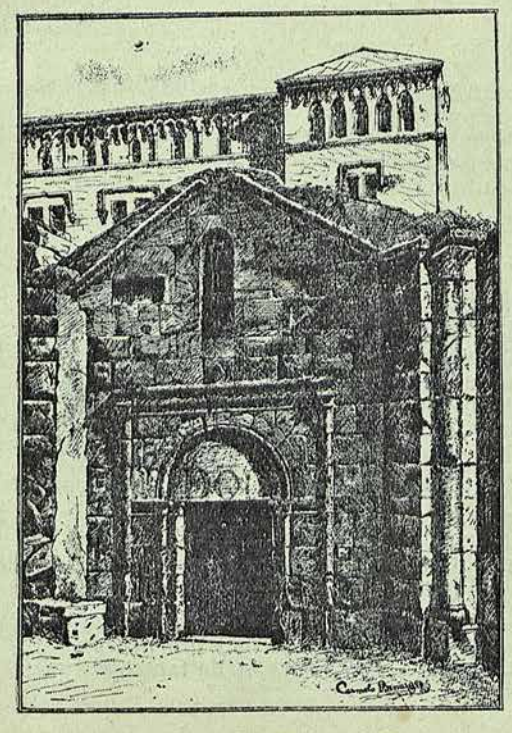
REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
CARRER DE LA NAO, 6, 1.ER

NO'S TORNAN ORIGINALS

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Per un semestre. . . . . o'50 pta.
Per una anualitat . . . . . 1'00 »

Número corrent. . . . . 0'10 pta.
Id. atrassat . . . . . 0'15 »
Anuncis á preus convencionals

SUMARI.—Santa Tecla la Vella, per *Agustí M.ª Gibert*.—A Santa Tecla Verge y Proto-Màrtir, per *Sor Eularia Anzizu*.—Santa Tecla, per *Pere Lloret*.—Llegint á Walt Whitman, per *Valeri Serra y Boldú*.—Cant del poble, per *Joan Mercader Vives*.—Folk-lorisme: Cansons de ronda, per *M. J.*—Nota grisa, per *Narcís Gili Gay*.—Santa Tecla, per *Lluís Benaiges*.—Crónica.—GRABAT: Santa Tecla la Vella.

Tarragona.—Sta. Tecla La Vella.

20 de setembre de 1901
Portada d'un número de *Pàtria* que comptava amb un poema de Pere Lloret dedicat a Santa Tecla.
BHMT

fons Suñol o Joaquim Casas. Contraris a l'apoliticisme de l'entitat, havien fundat el Centre Nacional Català. De la fusió d'aquest amb la Unió Regionalista, dels desencantats polaviejistes, en sorgiria el primer partit modern del país, la Lliga Regionalista. L'èxit electoral de la Lliga, obligaria la Unió a revisar la seva línia d'actuació, en l'assemblea celebrada a Terrassa el 26 de maig de 1901, on Pere Lloret hi assisteix, integrat en la delegació tarragonina, com a representant de *Lo Camp de Tarragona*.[60] La superació de l'apoliticisme platònic i l'aposta per la participació política és acollida favorablement pels tarragonins, que des del Camp malden per capgirar l'estancament que l'estratègia primigènia havia portat a l'organització:

«[...] *la nova orientació que convé prenga'l catalanisme, no en lo fonamental, sinó en la qüestió de la propaganda i organització.*

Avuy, cal dirho ben alt, d'organisació no'n tenim. Los catalanistas de Tarragona, gayre bé no coneixèm als de Reus, ni als de Valls, ni als de Montblanch y Falset. [...] y a*ixò fá que fora dels actes colectius que's realisan per medi de l'*Unió Catalanista*, cada hú s'está á casa seva,* [...]

No volèm dir ab això que'ns tinguèm d'organisar com los partits polítichs. [...] *però tampoch podèm deixar que'l caciquisme ho acabi d'ensorrar tot, puig al cap-de-vall, se tracta dels nostres interessos, y pera defensar aquests, convé y urgeix organisar las nombrosas forsas catalanistas per comarcas naturals y si tan convé per districtes artificials,* soportant*, mentres no poguèm fer altre cosa, l'actual divisió de Catalunya en provincias y districtes anti-naturals.*

[...] *creyèm que no convé passar temps sense fer quelcom en aquest sentit, puig seria un gran erro desaprofitar l'actual corrent d'opinió favorable a las nostras ideas.*»[61]

Trencar la dinàmica anterior, però mantenint el principi fonamental de la Unió Catalanista d'aplegar totes les forces compromeses a rehabilitar la nacionalitat catalana, no era una qüestió fàcil. Com assegurava *Lo Camp de Tarragona*, «*nostre apostolat de paraulas s'ha de convertir en apostolat de fets; los quatre bojos d'ahir s'han de manifestar convertits en un estol de sensats, capassos d'entrar en lluyta ab la realitat práctica. Aquest és lo moviment que ara se imposa* [...] *A n'això nos crida l'esperit verdadera y genuinament democrátich del Catalanisme y als qu'estèm inscrits a l'Unió Catalanista, ho tením perfectament recomenat pels acorts de las Assambleas*».[62] Com dèiem, els tarragonins apostaran majoritàriament per la postura pragmàtica de fer el salt a la política, intensificat amb l'arribada a la presidència de la Unió del psiquiatra Domènec Martí i Julià, que rebrà el suport públic i explícit de l'Associació Catalanista de Tarragona.

Pere Lloret desenvolupa, en paral·lel a l'activitat professional de jurista —incorporat al Col·legi d'Advocats l'1 d'octubre de 1903—,[63] a la social com a secretari del Centre Industrial i a la personal com a pare i espòs, una intensa activitat com a director de *Lo Camp de Tarragona* i propagandista catalanista en mítings i aplecs.[64] Així, l'octubre de 1901 és un dels signants d'un manifest que es proposa sacsejar la política local, dominada pels partits dinàstics, davant les properes eleccions municipals, amb l'aval a l'anomenada candidatura administrativa formada per representants de tots els sectors socials, amb un programa vagament reformista i centrada a resoldre els problemes econòmics de la població:

«*Dintre de poch, la lley vos cridará pera que trièu als mandataris que mereixin la vostra confiansa y posèu en sas mans l'hisenda y l'administració del poble. ¿Hèm de seguir com fins ara, permetent, mercès a la general indiferencia, que'l Municipi sía un cau de política suicida,*

60 *Lo Camp de Tarragona,* 21 d'abril de 1901.

61 «Feyna á fer», *Lo Camp de Tarragona,* 13 de juliol de 1902, p. 1.

62 G. ESTRANY. «Orientació», *Lo Camp de Tarragona,* 14 de setembre de 1902, p. 1.

63 FML. Carnet de col·legiat núm. 30. Sobre el Col·legi, Coia ESCODA i Mercè TOLDRÀ. *El Col·legi d'Advocats de Tarragona. La seva història, 1845-1999.*

64 «Aplec catalanista de Vilallonga», *Lo Camp de Tarragona,* 31 de març de 1901.

LO CAMP DE TARRAGONA

PERIÓDICH CATALANISTA

Any 2.—Núm. 63.—Diumenge 13 de Octubre de 1901.

LO QUE VOLÉM

«Volém la llengua catalana ab carácter oficial y que sian catalans tots los que desempenyin cárrechs públichs: volém Corts catalanas, no sols per estatuhir nostre dret y lleys civils, sino tot quant se refereixi á la organisació interior de nostra terra: volém que catalans sian los jutges y magistrats y que dintre de Catalunya's tallin en última instancia'ls plets y causas: volém ser árbitres de nostra administració, fixant ab entera llibertat las contribucións y impostos, y volém, en fi, la facultat de poder contribuhir á la formació del exércit espanyol per medi de voluntaris ó diners, suprimint en absolut las quintas y llevas en massa y establint que la reserva regional forsosa prestí servey tan sols dintre Catalunya.» *(Del manifest de la Unió Catalanista de 16 de Mars de 1897).*

Tarragonins:

Fá molt temps que la nostra estimada ciutat sufreix los efectes d'una crisis espantosa, y essent inútil com és esperar dels Poders públichs profitosas midas y segurs remeys que vingan á aminorar ni á deturar sisquera aquesta decadencia nefasta que de mica en mica'ns anorrea y mata totas las energías, creyém arribada l'hora de congregarvos pera la defensa dels sagrats interessos comunals, cumplint aixis lo primer deber dels ciutadans dignes y honrats.

S'apropan las eleccións municipals. Dintre de poch, la lley vos cridará pera que trieu als mandataris que mereixin la vostra confiansa y posèu en sas mans l'hisenda y l'administració del poble. ¿Hém de seguir com fins ara, permetent, mercès á la general indiferencia, que'l Municipi sia un cau de política suicida, un medi pera satisfer egoismes quan no convenciencias particulars, un grahó de l'escala per ahont s'enfilan aquests homes ambiciosos que han portat á la nostra Pátria al rebaixament y á la vergonya? ¿S'ha de tolerar per més temps que á l'Ajuntament sols hi vagin los representants de las collas políticas ab son natural seguici d'odis y d'enveijas y de sectaris apassionants?

No. Las lluytas políticas, que tants esforsos y iniciativas han esmersat inutilment, costant moltas vegadas rius de sanch y abundosas llágrimas, en lloch han fet tant mal com al Municipi, puig desnaturalisantlo y estrafent son carácter y sa significació, l'han convertit en camp de batalla ahont ni vensuts ni vencedors han procurat altra cosa que aprofitarse del botí abandonat per l'ensopiment y l'apatia del poble. Al Municipi, doncbs, no déu anarshi á fer política, no hi déuhen anar los qui ab un renom qualsevol acaparan ó pretenen acaparar la gobernació de l'Estat: s'hi ha d'anar tantsols á fer administració, hi han d'anar tantsols ciutadáns de bona lley, gent de sa casa, de probada bona fé y d'inmaculada honradesa.

Un'altra condició han de reunir los Ajuntaments si's vol que siguin la veritable representació del poble y donguin los fruyts que tots debém esperarne, y aquesta qualitat és tan precisa y indispensable que sense ella no és possible que las necessitats de la població sian degudament atesas y satisfetas. Preguntèu avuy als obrers, als pagesos, als comerciants, als industrials, als artesans, als propietaris y als homes de ciencia, qui's representa dintre'l Municipi, y vos respondrán tots á la una: NINGÚ.

¿Es per ventura que aquestas classes en que naturalment se divideix la societat, no representan interessos y interessos sacratíssims? ¿Es que ja tenim lo problema social resolt y no's poden presentar á cada moment conflictes que'ns portin dias de dol y de tristesa? ¿Es que ha de consentirse l'explotació de l'obrer, l'abandono punible de la pagesia, la falta de protecció pera l'industrial y'l comerciant, la poca cultura de l'artesá, lo menysprèu de l'home de ciencia y l'injusticia ab que's tracta al propietari?

Per aixó nosaltres, seguint l'antiga tradició catalana, perfecta y veritablement democrática, volém que al Municipi hi estigan representats tots los interessos, tant los dels richs y dels menestrals com los dels pobres; y per aixó també quan sia hora de formar la llista de candidats, tindrèm ben presents los distints estaments que forman la ciutat, pera que'l nostre Municipi resulti un acabat conjunt de las forsas vivas de Tarragona, de l'agricultura, de l'industria, del comers, de la propietat y del treball manual y intelectual.

Si volèu un programa, aquí'l teniu. Rès de promesas enganyosas y de projectes colossals y difícils de realisar. Honradesa, administració y veritable representació del poble, rès més volém pera'l Municipi.

Aquests són los nostres propósits y las nostras convicccións. Si'ls qui fins ara s'han mostrat indiferents, las personas totas de bona voluntat, sense excluir á las associacións y als particulars que defensin honradament qualsevulga mena d'ideals, volen ajudarnos en nostra patriótica tasca, la victoria será segura y Tarragona'n rebrá positius beneficis. Si las nostras manifestacións són rebudas ab indiferencia, esperarém resignats un'altra ocasió més oportuna ó que altres elements de més válua y més afortunats que nosaltres sápigan dexondir la conciencia del poble pera traurel d'una vegada per sempre de las grapas del caciquisme.

Tarragona 12 d'Octubre de 1901.

Joseph A. Morera, propietari.—Francesch Virgili, comerciant y propietari.—Domingo de Domingo, ebanista.—Eugeni Virgili, adroguer.—Francisco Casas, farmacéutich.—Gabriel Guardiola, industrial y propietari.—Antoni M.ª Martell, propietari.—Manuel Guinovart, propietari.—M. Joseph Boada, comerciant.—Anton Anguela, industrial.—Francesch Rosich, confiter.—Joan Molas, fuster.—Anton Virgili y Oliva, advocat.—Marcell Anglés, industrial.—Antoni Merola, industrial.—Joan Aymat, pagés.—Ramón Abelló, industrial.—Manel Mercadé, advocat.—Joseph Aguiló, professor.—Tomás Jordá, agricultor.—Eugeni Boada, comerciant.—Antoni López Bertrán, comerciant.—Joseph M.ª Boxó, propietari.—Emili Batalla, forner.—Joan Forn, procurador.—Lluis Cadiach, professor.—Joseph Guinovart Vila, industrial.—Cosme Oliver Toda, professor.—Agustí Ferrer, comerciant.—Manel Ferreté, industrial y propietari.—Joan Solé, del comers.—Joseph Folch, pintor y propietari.—Joseph Romaní, del comers.—Gil Soler, farmacéutich.—Emili Borrás, consignatari.—Marcell Vicens, industrial.—Enrich Baixeras, comerciant.—Joseph Reyes, industrial.—Joseph Tomás y Solé, del comers.—Joseph Ventosa y Marqués, advocat.—Zacarías Escoda, industrial.—Joan Palá, industrial y propietari.—Eugeni Saugar, comerciant.—Joseph Sentís, forner.—Joaquim Escolá, industrial.—Pere Lloret, advocat.—Joseph A. Sans, industrial.—Agustí M.ª Gibert, metge y propietari.—Ramón Paris, industrial.—Carlos Moragas, del comers.—Antoni Rosselí y Porta, agent d'aduanas.—Joseph Gatell, advocat.—Trifon Bás y Pascual, del comers.—Francesch Prat, fuster.—Joan Serra, confiter.—Joseph Miracle, industrial y propietari.—Adolf Artal, catedrátich.—M. Leysa, industrial.—Ramón García, esparter.—Antoni Guasch, advocat.—Isidro Aymat y Llauradó, pagés y propietari.—Eudald Roca, comerciant.—Xavier Güell, comerciant.—Ramón Cabré, propietari.—Salvador Güell, comerciant.—Lluis Granada, advocat.—Simó Gramunt, notari.—Modest Nadal, farmacéutich.—Ignasi Balcells, propietari.—Joan Mallafré, metge.—Marián Dexeus, farmacéutich.—Joan Soler, propietari.—Joseph A. Boxó, propietari.—Domingo Batet, comerciant.—Rafel Corbella, industrial.—Joseph Espinach, industrial.—Joseph Cañellas, propietari.—Joaquim Font, propietari.—Joseph Soliano, industrial y propietari.—Joseph M.ª Guasch, propietari.—Joseph de Canals, propietari.—Anton Pelegrí y Martorell, industrial.—Anton Pelegrí, propietari.—Antoni Verderol, advocat.—Jaume Durán, propietari.—Pau Brú, propietari.—Magí Masip, rellotger.—J. Barbens Carreté, industrial.—Pau Brú Roldós, industrial.—Joan Nadal, industrial.—Felip de Vecíana, agricultor y propietari.—Joseph Fernández de Córdoba, propietari.—Lucià Smith, propietari.—Lluis Soler, metge.—Francesch Roca, forner.—Magí Lladó, industrial.—Joseph M.ª Punyed, agrimensor y propietari.—Joseph O. Torras, metge.—Francesch Coca, industrial.—Leandre Bifoll, agent de cambi.—Robert Guasch, advocat.—Joseph M.ª Balart, industrial y propietari.—Francesch Abella, mestre de casas y propietari.—Joseph Montguió, industrial y propietari.—Joaquim Bosó, perit agrícola y propietari.—Lluis Benaiges, tipógraf.—Joseph Vallés, industrial.—Antoni Jové, industrial.—Sebastiá Pons y Gil, propietari.—Joseph Rovira, propietari.—Joan Bové, industrial.—Joan Vidal, industrial.—Francisco Novillo, propietari.—Just Guinovart y Vardet, industrial.—Pere A. Mestre, industrial.—Esteve Rosiñol, industrial y propietari.—Francesch Sugrañes, impressor.

Se prega als firmants del present manifest y á totas las personas que hi estiguin conforme, se serveixin assistir á la reunió que tindrá lloch avuy diumenge, á las 5 de la tarde, en lo local de la societat "Unió Agrícola", carrer de Caballers, 9.

LO MANIFEST

Lo document que publiquém en aquesta mateixa plana, avaluat per firmas de las més prestigiosas del comers, de l'industria, de la propietat y del treball, és verament encoratjador. Pel qui durant los darrers anys ha observat la manera de viure del nostre poble, cada dia més abatut y indiferent, la crida de un aquest aplech de ciutadáns dignes y honrats, li fará obrir lo cor á l'esperansa, pensant que no és molt llunyana l'anyorada regeneració de Tarragona.

La gent de sa casa, la que pensa, la que treballa, la que paga, la que sufreix l'inicua explotació del régim actual, que deixa sentir sa influencia desde las enlayradas esferas del gobern á las més modestas del Municipi, se n'ha cansat ja de viure ensopida y retreta, permetent que las inepties oligarquias políticas s'aprofitin de la seva indiferencia pera enfilarse als sitials de la representació popular. La lluyta avuy comensa, y per més que se'ns combati iniciosament ab grollers insults, no pararém un moment fins á conseguir la victoria.

No se'ns amagan los perills y las dificultats que porta en si una obra d'aquesta naturalesa. Sabèm prou bé, que'ls miroscópichs grupets de cicichs que aquí imitan y representan la política madrilenya, procurarant posar entrebanchs y desiorbs de tota mena pera que fracassi l'patriótich moliment que acaba d'iniciarse. Mes creyém que no ns faltará decisió y fermesa pera senyalar y avergonyir devant del poble als qui, faltats de coneixement ó per compromisos polítichs, no comprenen qu'és arribada l'hora de que se'n tornin á sas casas, aproftant lo que los hi resta de vida pera plorar los seus conscients ó inconscients desconcerts.

Tarragona reviu. Los que fins ara l'han cregut morta, quan no estava más que entemonsida y lligada per las oligarquias personalistas que per espay de molts anys s'han succehit en sa gobernació, veuràs ben aviat com entra pel camí de la bona administració, del progrés y de la cultura, tornant á esser gran y poderosa com en altres temps de glorosa recordansa.

Nosaltres, que fá més d'un any venim treballant ab fé cega pera desxondir la conciencia del nostre poble; qu'hem esmersat las escassas llums de la nostra inteligencia y'ls esforsos tots de la nostra voluntat pera lliurar á Tarragona de las grapas del caciquisme, nos sentim avuy orgullosos de la nostra tasca. Veyèm que al nostre costat s'hi aprestan á batallar los elements més sans de la població; veyèm que units per un mateix pensament, ciutadáns dignes y honrats, sense distinció de classes ni d'ideas, s'agermanan amorosament pera salvar á Tarragona, y aquest hermós espectacle nos encoratja á seguir lluytant ab dalit pel pervindre del nostre poble.

S'ha posat avuy la primera pedra de l'edifici de la nostra regeneració. Ha arribat doncbs l'ocasió de que tots los ciutadans compleixin ab son primordial deber y ajudin á refer la llar del poble, mitj enrunada per un seguit d'anys de lluytas intestinas que no ns han portat altra cosa que la fatal decadencia que patim. Cal que'l poble no miri indiferent la crida que se li ha fet; cal que prescindint d'odis polítichs y de miserias personals, treballèm tots de ferm, perque segóns sia l'nostre modo de procedir, aixis també será l'pervindre que'ns espera.

Per la nostra part, no ho hem de dir ja, perque de sobra ho sap qui'ns coneix, que ocuparém lo lloch de més perill á la vanguardia d'aquest moviment salvador.

¡Avant y fora!

Prou indiferencia

Voldriam vèurel acabat d'una vegada l'indiferentisme polítich. Privadament tot són lamentacións, tothom lo reconeix que l'apartament de la vida política nos ha portat á l'extrém en qu'avuy nos trobèm: tots estém acordes en lo modo de pensar, mes venen las eleccións y al quedarnos retrets á casa deixèm lliure lo camp als polítichs d'ofici que poden fer y desfer á son caprítxo.

Rès menys convenient qu'això. Pensin en que en totas las eleccións sols hi concorren á lo més, una tercera part d'electors; las altres duas terceras parts se quedan á casa tranquilament y deixan fer ¿Vol dir això que hi estigan conforme ab lo que's fa? De cap de las maneras.

Tal estat de cosas ha arribat á son fi. Elements fins ara dispersos, retrets, han comprès quins eran sos verdaders interessos y tractant de que l'sufragi en las properas eleccións representi la genuina voluntat del poble. Aquesta empresa déu esser encoratjada per tots los ciutadáns de bona voluntat. A la sombra del manifest que s'ha publicat hi caben totas las ideas, tots los principis, tots los credos polítichs. No's tracta d'elegir un Ajuntamet republicá ó monarquich, fusionista ó conservador, federal ó carlista; rès d'aixó. Cada hú pot conservar son modo de pensar, professarli lo culte intern que vulgui; mes á las portas de casa la ciutat déu deixarhi la política; allí no déu esser més qu'un administrador del poble, desaparexent pera sempre mes majorias y minorias, espectacle ridícol en un Ajuntament.

Al costat d'un projecte hi déuhen estar tots, absolutament tots los regidors, si és beneficiós pera'l poble, y en contra també tots, tots, si és perjudicial. Voldriam encoratjar á congregar á l'Ajuntament vintissis ciutadans de criteri prou clar, de conciencia prou recta, que obrihint no més qu aquesta, sens fixarse ab cacichs ni política, prenguessin los acorts per unanimitat.

Rès de lluytas ni d'intrigas: bona fé abnegació, es lo que's necessita, y á aquesta obra magna de regeneració esperèm que hi pendrá part tothom; la cooperació de tots, la colaboració de tots los bons patricis es lo que's necessita, y si aixis se fá no dubtin que Tarragona haurá donat un gran pas pera conseguir una administració modelo, y son exemple, al ser seguradas per altres pobles, farà avansar un gran pas la cultura política de Catalunya.

A la classe Obrera

Comunicació important

Ho és baix tots conceptes la que ha dirigit á la Federació Obrera Local, la Comissió que ha redactat lo Manifest que publiquém en lloch preferent d'aquest número.

Diu aixís:

«La defensa dels interesos comunals, encarregada per lley natural al Municipi, obliga á tots los ciutadáns á fixar l'atenció en la manera de constituhir aquesta corporació, que en sí, no és ni representa altra cosa que l'extensió de la familia. A totas las classes de la societat interessa doncbs, que al Municipi hi vagi representació de cada una d'ellas, perque d'altra manera no és possible que aquélli sia, com déu esser, lo defensor y la salvaguardia dels ciutadáns.

Portar al Municipi tal ó qual color político, l'experiencia demostra que no dóna altre resultat que convertirlo en una oligarquia explotadora que funcionaria en benefici d'uns quants y en perjudici de la generalitat. Per aixó nosaltres, allissonats per aquesta dolorosa experiencia, creyèm arribada l'hora de deixar de banda tota idea y tot color político, pera no tenir en compte cap més circunstancia que la representació de llegítims y respectables interesos. Volèm en una paraula que al Municipi de Tarragona, s'hi agermanin los obrers, los industrials, los propietaris, los comerciants, los artesans y'ls homes de ciencia, com agermanats viuhen en la realitat.

Al nostre entendre, cap altre estament com lo dels treballadors necessita dintre del Municipi una representació decidida y vigorosa, que vetlli pel present y pel pervindre de la classe. Lo patronós problema de la subsistencia se presenta á Tarragona ab tal carácter de gravetat, que pot ben dirse que á la nostra ciutat, ahont los jornals són cada dia més escassos, és una de las més caras d'Espanya. Aquí la vida del treballador se fá impossible, y per aixó veyèm á cada moment com estigran centenars de germáns nostres, als qui la fam y la miseria'ls fá allunyar dels llochs ahont depositaren los seus amors y las sevas afeccións.

Cal doncbs que'l Municipi's preocupi d'aquest problema y d'altres que afectan directament á la classe obrera, y pera lograrho, no veyèm altre medi que'l de portar representants dels treballadors á l'Ajuntament.

Per aquesta rahó'ns havèm près la llibertat de dirigirnos á cixa honorable societat demanantli sa cooperació en la propera lluyta electoral y sa adhesió al Manifest que tenim l'honor d'acompanyarvos, que veurá la llum lo prop-vinent dissapte, dia dotze del que som.

Visquen molts anys.

Tarragona 9 d'Octubre de 1901.»

Tenim entés que la comunicació que acabèm de transcrinre, ha produhit excelent efecte entre la majoria d'elements que composan la Federació Obrera Local, no essent difícil que una vegada reunidas las Seccións, se prengui l'acort de adherirse á l'esmentat Manifest.

Nosaltres ho celebrariam de tot cor perque'ns plauria vèure á la classe obrera de Tarragona, quin bon sentit y cultura són tradicionals, donantnos exemple de civisme que, ó molt nos equivoquém, ó molt prompte ressonaria per tots los indrets de Catalunya.

Sobre'ls consúms

Me sembla que'l veig al senyor del tupé quan li parlan d'aquesta qüestió.

Ab aquella rialleta sardónica, deu contestar á quant se li pregunta procurant no comprometres á rès y preparantse á rectificar, si és que per un volguer de Déu se li escapa quelcom que pugui afavorir al país, que no és fácil.

En l'abolició del consum ó sobre'ls impost está la resolució de molts problemas de difícil solució.

Tot aquests problemas mentres se mantinguin aixís, seguirant constituhint la base d'aquest gobern que no és altre que la continua lluyta civil, l'odi entre amo y criat, entre rich y pobre.

Ab l'abolició dels consums se compensaria en part lo terrible desastre derrerament sufert; podria encara menjar l'obrer, y l'amo obrir novas fonts de riquesa alont col-locarhi brassos qu'estan en vaga.

13 d'octubre de 1901

Portada de *Lo Camp de Tarragona* amb el manifest «Tarragonins» entre els signants del qual hi havia Pere Lloret.

BHMT

un medi pera satisfer egoismes quan no conveniencias particulars, un grahó de l'escala per ahont s'enfilan aquests homes ambiciosos que han portat á la nostra Pátria al rebaixament y á la vergonya? S'ha de tolerar per més temps que á l'Ajuntament sols hi vagin los representants de las collas políticas ab son natural seguici d'odis y d'enveijas y de sectaris apassionaments?

No. Las lluytas políticas, que tants esforsos y iniciativas han esmersat inutilment, costant moltas vegadas rius de sanch y abundosas llágrimas, en lloch han fet tant mal com al Municipi, puig desnaturalisantlo y estrafent son carácter y sa significació, l'han convertit en camp de batalla ahont ni vensuts ni vencedors han procurat altra cosa que aprofitarse del botí abandonat per l'ensopiment y l'apatia del poble. Al Municipi, donchs, no déu anarshi á fer política, no hi dèuhen anar los qui ab un renom qualsevol acaparan ò pretenen acaparar la gobernació de l'Estat; s'hi ha d'anar tantsols á fer administració, hi han d'anar tantsols ciutadáns de bona lley, gent de sa casa, de probada bona fè i d'inmaculada honradesa.»[65]

Aquella primera provatura electoral de l'Associació es va saldar amb tres actes de regidors de tretze candidatures presentades. Pere Lloret no va poder ser candidat, perquè no tenia encara l'edat reglamentària. A Barcelona, la victòria electoral de la candidatura dels Quatre Presidents —Bartomeu Robert, de la Societat Econòmica d'Amics del País; Lluís Domènech i Montaner, de l'Ateneu Barcelonès; Albert Rusiñol, del Foment del Treball Nacional i Sebastià Torres, de la Lliga Industrial i Comercial— impulsada per la Lliga, esborraria el caciquisme de la ciutat i seria la sentència de mort dels vells partits dinàstics, desprestigiats després del desastre del 1898. També seria l'aval popular a la participació política directa del catalanisme, capgirant mig segle d'estratègia, centrada fins llavors en la intervenció en la política espanyola, a través dels partits del sistema estatal. D'alguna manera, es deixava enrere l'estela vuitcentista de patricis com el tarragoní Pere Antoni Torres, conspirador amb el general Joan Prim, de qui en fou secretari. Diputat des de 1872 fins al 1898, governador civil de Girona, Màlaga, Granada, València i Navarra, home de confiança de Práxedes Mateo-Sagasta, amic personal de Víctor Balaguer, batlle de la ciutat, president de l'Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera, director de *La Vanguardia* i escriptor teatral en català. Mort el 3 d'octubre de 1901 a la seva vil·la de l'Espluga de Francolí, Pere Lloret se n'acomiadaria en un article necrològic publicat al diari dels correligionaris del finat, *La Opinión*:

«*Ah! La mort ab tot lo séu seguici d'innoblesas y d'injusticias, dóna lloch moltas vegadas á consoladoras manifestacións ahont s'hi revela ben á las claras la cultura y'l patriotisme dels pobles. Avuy pel ciutadá digne, pel patriota honrat, pel catalá de bona lley, pel tarragoní entussiasta, será diada de tristesa y de joya á l'ensemps. Formant inmensa y silenciosa corrúa seguirèm tots lo cadávre de Pere A. Torres, portats per l'amistat y per l'afecte'ls uns, per l'admiració'ls altres, pel respecte'ls demés..... ¡Ha mort un fill ilustre de Tarragona!*»[66]

Amb la defunció del liberal dinàstic Torres, vindicat per Lloret per la seva contribució al renaixement literari català, com un protocatalanista, «*catalá de convicció i de temperament*», semblava desaparèixer tota una època, i emergir-ne una altra, marcada per l'agitació periodística i política catalanista que s'obria pas. Justament, acompanyats del regidor Suñol, una comitiva de tarragonins, formada pel diputat provincial republicà Antoni Romagosa, el president de l'Ateneo Baldomer Baró, el catedràtic de dibuix Fèlix Ribes, Joan Caballé i Pere Lloret en nom d'*El Camp de Tarragona*, va visitar a la presó Enric Prat de la Riba,[67] sotmès a un procés militar per la publicació d'un text aparegut originalment a *L'Indépendant* de Perpinyà, que *La Veu de Catalunya* havia titulat «Separatisme al Rosselló», però que en realitat era una lletra de queixa del sector vinícola nord-català contra els polítics

65 «Tarragonins». *Lo Camp de Tarragona,* 13 d'octubre de 1901.

66 Pere LLORET. «Pere A. Torres», *La Opinión,* 4 d'octubre de 1901, p. 3.

67 *La Veu de Catalunya,* 7 d'abril de 1902.

francesos, que amenaçava veladament el seu representant a París, Jules Pams, d'aliar-se amb els veïns del sud per alliberar Catalunya.

El nom de Lloret també es troba entre els contribuents a la subscripció popular pel monument al doctor Bartomeu Robert, parlamentari i president de la Lliga, mort sobtadament el 10 d'abril de 1902.[68] Per aquelles mateixes dates, *Lo Camp de Tarragona* anunciava la imminent aparició renovada de *La Renaixensa*, la veterana publicació fundada per Pere Aldavert i Àngel Guimerà el 1871 esdevinguda portaveu no oficial de la Unió Catalanista, i que el maig de 1902 no només estrenava nova presentació amb noves dimensions de gran foli, seccions renovades i nous collaboradors, sinó també nou director, en la figura de Domènec Martí i Julià, que li imprimirà, com a la Unió, un caire més abrandat i, fins i tot, socialitzant: «*Pera'ls que fá tant temps venim treballant y lluitant per Catalunya, l'aparició de la nova* Renaixensa *és motiu de goig y d'alegría inmensa. Ella'ns demostra que no ha sigut infeconda la sembrada que s'ha fet per espay de trenta dos anys; ella'ns assenyala la creixensa que han obtingut los nostres ideals; ella'ns diu ben clar lo que podèm esperarne pel pervindre d'aquesta acció social moralisadora y patriòtica, que tot just nada á la vida s'ha guanyat lo cor de tots los cataláns honrats y dignes*».[69]

Un dels flamants redactors de la renovada *La Renaixensa* serà Pere Lloret, tal com destacava *Lo Camp de Tarragona*.[70] De maig a juliol, hi publicarà un total de vuit articles d'opinió, convenientment reproduïts al setmanari catalanista tarragoní. El primer article, titulat «L'última proba», estava dedicat al projecte del ministre liberal José Canalejas, titular d'Agricultura, Comerç i Obres Públiques al darrer gabinet Mateo-Sagasta, de crear un Institut del Treball, iniciativa pionera d'intervenció de l'estat en les qüestions socials i laborals, i que començava amb tota una declaració d'intencions: «*L'Estat espanyol no té esmena possible*», Lloret escriu, censurant aquest intervencionisme estatal:

> «*Prou li han dit que'ls motllos centralisadors y uniformistas són rebutjats per la moderna sociología, y que, fins los pobles que ab més dalit segueixen las corrents imperialistas, procuran basar lo séu poder en los principis federatius, establint llassos de germanor que uneixen, may cadenas de ferro que ofegan. Prou li mostran los cuatre segles de sa propia existència, quins resultats porta lo afany insensat d'assimilació, aquest desitj constant d'absorció en tots los ordres y en totas las esferas. L'Estat espanyol rebutja aquestas ensenyansas, y, cego ò inconscient, no té altra dèria que aixamplar més y més sas atribucións y extendre la seva acció, fins á fer impossible l'iniciativa particular, base del progrés dels pobles.*»[71]

El pronòstic era clar: fracassada aquesta «*orientació socialista*» de les oligarquies estatals per mantenir el poder «*que se'ls hi escapa de las mans*», només hi hauria dos camins a seguir «*l'autonomia ò la mort*». Una setmana després, s'esplaiava sobre el concepte de patriotisme dels polítics espanyols:

> «*Pera ells, aquesta idea, aquest sentiment nobilíssim, no és ni representa altra cosa que'l predomini absolut de l'Estat en las duas formas que més contribuheixen á l'endarreriment dels pobles: lo funcionarisme y'l militarisme. Tant com los dos rams citats van creixent, los polítichs espanyols se tornan més patriotas ò* patrioters*, sense compendre qu'un Estat que viu sota'l pès aclaparador d'aquests moderns flagells, ha d'èsser per necessitat pobre, y que la miseria no és pas lo medi més adecuat y propi pera'l desenrotllo del veritable patriotisme.*»[72]

Al qual enfrontava el catalanisme, «*acció social que prèn per guía las lleys inmutables de la naturalesa, rebutja ab totas sas forsas lo patriotisme basat en l'am-*

68 *La Veu de Catalunya,* 10 d'agost de 1902.

69 *Lo Camp de Tarragona,* 4 de maig de 1902, p. 3.

70 *Lo Camp de Tarragona,* 13 d'abril de 1902.

71 Pere LLORET. «L'última proba», *Lo Camp de Tarragona,* 11 de maig de 1902, p. 1.

72 Pere LLORET. «Patriotisme», *Lo Camp de Tarragona,* 18 de maig de 1902, p. 1.

bició política, propi dels pobles ahont impera'l criteri centralisador y uniformista». I afegia:

> «*No'ns escau á nosaltres viure de ficcións, y així*s *com á la centralisació hi oposèm l'autonomía, enfront d'aquest patriotisme de l'Estat, que'n podríam dir patriotisme* oficial*, n'aixequèm un altre fonamentat en l'independencia de la vida privada, que rès té d'artificial, ans al contrari, extén las sevas arrels en lo cor de l'home y's nudreix ab la mateixa sava de sos sentiments y sas afeccións. La nostra rassa, positivista sempre, fins en èpocas de fanatisme religiós, ha procurat que l'idea de patria no fos incompatible ab la de llibertat, perquè ha entès, y així*s *dèu ésser, que la condició de ciutadá rès significa si'l qui la gaudeix no té garantida l'autonomía individual y corporativa.*
>
> *Per això és tan difícil que arribèm á entendrens ab la gent que governa avuy en día l'Estat Espanyol. Si la diversitat de rassa, d'idioma, d'historia y de costúms no proclamessin ben alt que existeix entre ells y nosaltres una diferencia inmensa, ho demostraría ab prou eloqüencia lo distint concepte que tením de moltas coses y especialment del patriotisme.*»[73]

El 25 de maig de 1902, coincidint amb la coronació del rei Alfons XIII pocs dies abans, feia notar:

> *«Però l'efecte més general, lo que's fa més ostensible, és aquesta indiferencia complerta y absoluta envers lo que ve del centre, indiferencia que's traslluheix á totas horas y d'una manera especial y eloqüentíssima, quan algún aconteixement desusat vé á marcar una nova era en lo desenrotllo de la vida política espanyola.* [...] *No obstant, lo poble catalá resta quiet, callat, impassible, com si rès notable ocorregués que, en poch ò en molt, puga influhir en son pervenir.*
>
> *No hi ha dupte que l'indiferencia tan unánimement expressada parla més clar que totas las manifestacións que sía possible realisar. Si'ls que ens gobernan saben interpretar rectament la voluntat del poble catalá, no'n necesitarán gayres més de probas pera convencers de la nostra manera de pensar, ben diferenta per cert de la que han tingut fins avuy los que han portat la nau de l'Estat pels intrincats viaranys de la política espanyola.*»[74]

Des de *La Renaixensa*, amb puntual reproducció una setmana després a *Lo Camp de Tarragona*, Pere Lloret també apuntarà cap a un dels arguments predilectes usats per la premsa conservadora i liberal tarragonina, l'anomenat «*barcelonisme*». És a dir, la suposada submissió al poder econòmic del Cap i Casal propugnada pels catalanistes i que, de retruc, seria la causa de la decadència econòmica de la ciutat. Un argument, el de la substitució de l'hegemonia política de Madrid per la de Barcelona, que l'articulista considerava una errònia creença que allunyava a molts, amb recels i desconfiances, del catalanisme incipient, però que a més era contrari a la tradició catalana.[75]

Després d'unes setmanes sense articles de Lloret, entremig de les quals moriria el poeta i sacerdot Jacint Verdaguer —signaria el telefonema de condol en nom de *Lo Camp de Tarragona* i ell mateix assistiria al funeral celebrat a Montblanc, en representació dels devots tarragonins de l'autor de *Flors del calvari*—[76] hi tornaria amb un article on li tocaria a «*la perpètua contradicció en que viuhen los polítichs espanyols. Se diuhen lliberals y obran com á veritables dèspotas, se proclaman tolerants y usan procediments sectaris, entonan himnes á la democracia y exerceixen lo absolutisme, volen apareixer com á grans defensors dels principis moderns y l'endarreriment, la rutina, informa tots los séus actes*». Una «*inconsecuencia*» personificada en l'exministre José Canalejas —els plans socials del qual ja havien merescut la censura de Lloret—, ocupat en un viatge de propaganda que l'havia portat a Catalunya com a cap de files del Partido Liberal-Demócrata, fundat per ell, en l'escissió esquerranista

73 Ibídem.

74 Pere LLORET. «Indiferencia», *Lo Camp de Tarragona,* 25 de maig de 1902, p. 1.

75 Pere LLORET. «Lo perill del barcelonisme», *Lo Camp de Tarragona,* 1 de juny de 1902, p.1.

76 *Lo Camp de Tarragona,* 15 de juny de 1902; «Els funerals de Mossèn Cinto a Montblanc», *Lo Camp de Tarragona,* 20 de juliol de 1902.

Tarragona, circa 1905
Pere Lloret
per l'època
del seu casament.
FML

de la família sagastiana, i de qui el tarragoní recordava que havia combatut el catalanisme i el regionalisme i que tant en el seu passat republicà com en el seu present monàrquic havia defensat l'uniformisme estatal. Agafant-se a una frase pronunciada pel dirigent liberal, segons la qual l'obra científica contemporània tendeix a l'especialització, Lloret es preguntava si aplicant aquest principi a la vida política, no era el catalanisme, «*que's fonamenta en lo regionalisme particularista*», no només «*la tendencia política més avensada, sinó á l'ensemps la més científica*».[77]

Un catalanisme que, com deia Lloret, no pretenia «*assolir lo poder en benefici propi. Enemich inconciliable de l'uniformisme y de la centralisació, treballa pera substituhir aquest sistema antinatural, que anula la personalitat dels pobles, per un altre essencialment particularista quina base ha d'ésser l'autonomía, és á dir, la complerta consagració y sosteniment de las diferentas entitats històricas y naturals que á Espanya viuhen, malgrat los esforsos realisats pera anorrearlas*» i que, com que «*no té altra missió que capacitar al nostre poble pera que puga gobernarse ell mateix; y considerant que l'uniformisme és son capdal enemich, ha de combatre qualsevulla manifestació de aquesta tendencia, tant si ve del camp monárquich com del republicá, puig sapigut és que la centralisació pot existir igual dintre de la República que dintre la Monarquía*».[78]

Aquesta mostra pública d'accidentalisme o d'inhibició de la qüestió de la forma d'estat, anava acompanyada d'una afirmació, si no ja de l'apoliticisme tradicional de la Unió, sí de no partidisme i d'agrupació de tots «*los amants de Catalunya, de ses tradicions i son progrés*». Perquè, «*suposant que las aspiracións catalanistas poguessin incloures en lo programa d'un determinat partit y li servissin de bandera pera arribar á la gobernació, ¿què succehiría? Senzillament, que l'obra del Catalanisme fóra tan passatjera y efímera com l'existencia del partit. Subsistiría, mentres aquell partit polítich, monárquich ò republicá, avansat ò reaccionari, lliberal ò conservador, s'aguantés en lo poder, però desapareixería tan bon punt una altra forsa, un altre partit polítich, enderroqués al que hagués establert nostres principis*». Més quan, «*la permanencia y l'estabilitat són imprescindibles quan se tracta d'implantar un nou sistema, quan se pretén transformar un Estat simple en un altre de compost, y aquestas condicións, ni las tenen ni'ns las podran may oferir los partits polítichs, sían las que vulgan sas ideas y sos procediments. Per això'l Catalanisme, no's confón ab ells, ni és com ells republicá o monárquich*».

Mirant cap a la realitat de la ciutat, Pere Lloret trobava que «*lo desballestament que en tots los ordres de la vida social porta'l centralisme, en lloch és més manifest que en los municipis*», on la vida local era «*entrebancada primer y anorreada després per l'acció omnipotent de l'Estat, ha mort de veritable consumció*». Davant d'aquesta situació crítica, el catalanisme havia de ser el reconstituent de la vida local.[79]

L'últim d'aquesta sèrie d'articles a *La Renaixensa*, compartits per *Lo Camp de Tarragona,* era dedicat a «Lo descrèdit de la política», que Lloret considerava un fet a Catalunya: «*Anomèninse com s'anomenin, vingan del camp que vulgan, portin aquesta ó altra tendencia, los polítichs i la política no inspiran ja la més petita confiansa al nostre poble. Ben al contrari: si fins ara'ls actes relacionats ab la vida pública passavan desapercebuts casi, en mitj de la general indiferencia, avuy s'ha avensat amb un grau més, y'l* tant me fá *d'algún temps s'és convertit en odi que's manifesta á totas horas y per qualsevol motiu*». Per a Lloret, al catalanisme que «*sosté y treballa pera organisar los elements vitals del poble y donárloshi la deguda y proporcional participació en l'exercici de la soberanía, única manera d'assolir la llibertat complerta, l'igualtat efectiva y la germanor veritable per las que tant s'ha suspirat inútilment*» li convenia que aquest descrèdit fos cada vegada més manifest i augmentés dia a dia: «*Aixís y sols aixís enfortirèm á l'individu y als pobles, fent-los desconfiar de l'acció y de la protecció de l'Estat. Aixís y sols aixís afavorirèm lo desenrotllo de l'ini-*

77 Pere LLORET. «Inconsecuencia». *Lo Camp de Tarragona,* 29 de juny de 1902.

78 Pere LLORET. «¿Monárquichs ó republicans?». *Lo Camp de Tarragona,* 6 de juliol de 1902, p. 1.

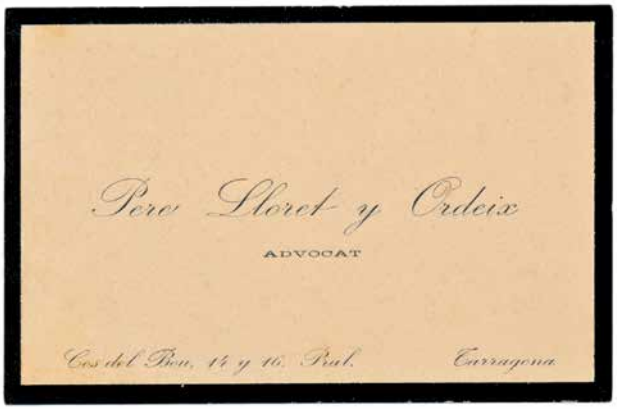
79 Pere LLORET. «Vida local», *Lo Camp de Tarragona,* 13 de juliol de 1902, p. 1.

Juny de 1905

Targeta de Pere Lloret i Josepa Rosiñol.

FML

Circa 1905

Targeta de visita de l'advocat Pere Lloret.

FML

ciativa privada y de las energías locals, únichs y veritables elements de la potencia social. Aixís y sols aixís prepararèm l'enderrocament d'aquest règim, qu'amaga sota'ls plechs d'una llibertat nominal, lo més afrontós y depressiu dels esclavatges».[80]

Les col·laboracions de Pere Lloret a *La Renaixensa*, i, per tant, els textos doctrinals reproduïts en portada a *Lo Camp de Tarragona*, s'estroncaren l'estiu de 1902, coincidint amb el relleu a la direcció del setmanari del doctor Martí i Julià, substituït per Emili Arderiu. La tardor d'aquell any, però, serà moguda a la ciutat de Tarragona, marcada pel projecte de Concordat amb la Santa Seu, que traslladava la seu metropolitana de la ciutat a Barcelona, convertint el bisbat tarragoní en sufragani. Pere Lloret, com a director de *Lo Camp de Tarragona*, signarà un missatge en favor del manteniment de l'arquebisbat adreçat a Pius X i al president del Consell de Ministres, el veterà Práxedes Mateo-Sagasta, encapçalat per l'alcalde de la ciutat, Joan Pallarès, i les forces vives de la comarca.[81] En aquell moment, Lloret —emparentat amb Miquel Ordeix,[82] que seria director del seminari de Vic— era un catòlic practicant, membre de la confraria de la Mare de Déu del Carme, amb seu a l'església dels pares caputxins descalços.[83] En una ciutat que era seu de l'arquebisbat metropolità i primat, amb una vida social determinada per la presència de l'Església i els religiosos, el respecte a la jerarquia catòlica i una demostrada pràctica pietosa formava part de les obligacions de tot home amb vocació d'esdevenir públic, més enllà de les seves conviccions íntimes.[84]

---

80 Pere LLORET. «Lo descrédit de la política», *Lo Camp de Tarragona,* 20 de juliol de 1902, p. 1.

81 «En pro del arzobispado», *Diario de Tarragona,* 23 d'octubre de 1902.

82 *Diario de Tarragona,* 29 de juny de 1917.

83 *Diario de Tarragona,* 17 de juliol de 1901.

84 María Jesús MUIÑOS. *Ideologia i societat durant la Restauració: la precària configuració d'un ventall política a Tarragona (1890-1914).* María Jesús MUIÑOS. *Les actituds de l'elit civil tarragonina durant la Restauració (1890-1914): cohesió interna, dependència externa.*

Entretant, Pere Lloret havia estat nomenat fiscal municipal suplent pel bienni 1901-1903, [85] càrrec que revalidarà almenys fins al bienni 1905-1907.[86] El 23 d'octubre de 1904, el flamant advocat s'estrenava informant per primera vegada en un judici per furt al jutjat de Montblanc.[87] El seu prestigi com a lletrat s'exemplificarà en la victòria obtinguda el 1907 en el recurs interposat davant del Tribunal Suprem contra la sentència de l'Audiència Provincial en nom d'una seva clienta, en un cas d'estupre, consistent en pena de tres mesos de presó, reconeixement de prole i pagament de 1.000 pessetes de multa.[88] Però un dels judicis més importants viscuts per Pere Lloret va ser el consell de guerra en què es va veure implicat el seu pare, Gaspar Lloret, com a capità d'«El Francolí», el vapor gànguil del tren de neteja del port de Tarragona —juntament amb l'«Ebro»— del qual havia estat nomenat capità el 1898. En plena decadència del port arran de la crisi de la fil·loxera i desastre colonial,[89] era un reconeixement a la seva veterania i fulla de serveis com a navegant en tot els mars. El fet és que el 2 de setembre de 1903 havia patit un accident en topar amb el vapor «Sagunto», pertanyent a la Compañía Valenciana de Navegación, al port de Barcelona, on treballava per a la Junta d'Obres i on «El Francolí» havia acabat enfonsant-se. Aquell dia, tal com recollien les cròniques, el capità Lloret havia perdut en el naufragi la seva roba i bona part dels seus estalvis, i encara havia de veure's suspès del seu càrrec fins que s'aclarissin les circumstàncies del cas.[90] Seria exonerat en consell de guerra celebrat més de quatre anys després, el 9 de gener de 1908.[91]

85 *Diario de Tarragona,* 4 d'octubre de 1901.

86 *La Justícia,* 13 de juny de 1905.

87 *Diario de Tarragona,* 9 d'octubre de 1904.

88 *Diario de Tarragona,* 25 de gener de 1907.

89 *Diario de Tarragona,* 17 de setembre de 1898.

90 «La perdida del Francolí». *Diario del Comercio,* 3 de setembre de 1903; APT. Llibre d'actes de la Junta d'Obres del Port de Tarragona, 9 de gener de 1905.

91 *Diario de Tarragona,* 10 de gener de 1908.

Per aquelles mateixes dates, Pere Lloret també figura en el claustre de professors de l'Acadèmia Duarte, fundada pel l'ardiaca de la Catedral Francisco Duarte, i que passava a dirigir el director del Museu Arqueològic Àngel del Arco, i on es preparaven oposicions als cossos d'arxivers, bibliotecaris i arqueòlegs.[92] Diversitat de feines per a un home que el 8 de juny de 1905 es convertia en tot un *pater familias*, en contraure matrimoni amb Josepa Rosiñol Morató,[93] de vint-i-set anys. Amb aquell casament, s'estrenyia el vincle entre Lloret i Joan Caballé esdevenint cunyats, ja que aquest era el marit d'Antònia Rosiñol Morató, vídua del doctor Antoni Ximenes.[94] El 15 de març de 1906 naixia la primera filla de Pere Lloret i Josepa Rosiñol, Josefina. El 6 de novembre de 1907 naixeria el primer noi, Pere.

A les eleccions a Corts de 1903, Pere Lloret participa activament en la campanya del catalanista Ferran de Querol, per un dels escons de diputat pel districte de Tarragona-Reus-Falset. Una candidatura a la qual Querol acabaria renunciant, recomanant in extremis el vot pel federalista Julià Nougués. Seguint amb l'activitat política, si el catalanisme havia arrelat a Tarragona, ara tocava propagar-lo per tota la comarca, i l'Associació Catalanista, presidida per l'exalcalde de reial ordre Francesc Yxart, es dedicaria a fer-ho a diversos pobles, on Pere Lloret hi prendria la paraula. A Constantí, va glossar el respecte a les diferències entre els pobles que conformaven l'estat, les seves lleis, usos i costums, que havia mancat des de Felip IV fins avui, i que el catalanisme venia a reivindicar.[95] El 1904, Lloret encara defensarà com a vàlid el programa de les Bases de Manresa, aviat superat per a bona part del catalanisme. Al Pla de Cabra, hi feu un elogi de la llengua

92 *Diario de Tarragona,* 19 de març de 1907.

93 AHAT. Llibre de matrimonis de l'església parroquial de Sant Francesc de Tarragona, 1905.

94 AHAT. Llibre de matrimonis de l'església parroquial de Sant Francesc de Tarragona, 1883.

95 «Aplech catalanista a Constantí». *Lo Camp de Tarragona,* 5 de juny de 1904. «Des de Constantí». *La Veu de Catalunya,* 18 de juny de 1904.

catalana, vinculant-la amb el dret a l'autogovern.[96] El març de 1905 és elegit president de l'Associació Catalanista, fet que el porta a deixar la direcció de *Lo Camp de Tarragona,* on el substitueix Bernabé Martí.[97]

1.3. Primera política dins Solidaritat Catalana

Quan torni a trobar-se notícia del seu activisme catalanista, ho farà ja sota l'impacte dels fets esdevinguts a Barcelona el 25 de novembre de 1905, quan un nombrós grup de militars, entre visques a l'Exèrcit i a Espanya, va assaltar la impremta i la redacció del setmanari satíric *¡Cu-Cut!* —en represàlia a la publicació d'un acudit del dibuixant Joan Junceda, crític amb l'estament militar— i també la redacció de *La Veu de Catalunya*. La commoció provocada per aquells fets germinaria en la creació de la Solidaritat Catalana, el gran moviment unitari català que abraçava des de republicans federals a carlins, passant pels catalanistes conservadors, per lluitar contra el militarisme institucional, que impulsava a les Corts la Llei de jurisdiccions. És en aquest context, que un grup de socis catalanistes i federals s'escindeixen de l'Ateneo Tarraconense, després de frustrada l'operació de catalanitzar l'entitat, per a fundar l'Ateneu de Tarragona.[98] Com explica un dels seus protagonistes, Claudi Ametlla, «*vam lliurar una batalla que tingué molt de ressò en la quieta vida de Tarragona*». La idea va ser aprofitar la renovació de la Junta per a catalanitzar la casa, presentant una alternativa a l'oficial:

> «*Aviat una bona part de socis van engrescar-se amb la iniciativa, i un bon nombre de tarragonins van trobar que la catalanització de l'associació era una cosa tan urgent que sense ella no podien viure satisfets. A la Junta, votàrem i perdérem. Baradat no seria president; sinó Ramonacho, director de l'Institut.*
>
> *No vam poder suportar la derrota: havíem posat massa passió en la lluita. Ens vam donar de baixa de la societat que rebutjava les nostres ànsies renovadores, i vam crear l'Ateneu Tarragoní, instal·lat a les sales del Teatre Principal, contigües a la d'espectacles. Així acabà la batalla dels dos Ateneus, l'*Atene-o *i l'*Atene-u*, com es digué, fent sonar un fàcil joc de vocals. La ciutat, un poc desvetllada durant dues o tres setmanes, reprengué el seu son secular.»*[99]

Entre els pares del nou Ateneu de Tarragona hi ha el periodista i polígraf Antoni Rovira i Virgili, provinent com Ametlla dels rengles de la joventut del republicanisme federal, quantitativament nombrosos en la circumscripció però tradicionalment refractaris a la unitat d'acció amb el catalanisme, que consideraven reaccionari, localista i medieval. Tant Rovira com Lloret són elegits vocals de la nova entitat.[100]

El juny de 1906, en ple entusiasme solidari després de la gran demostració festiva de Barcelona el 20 de maig, Pere Lloret —membre de la comissió solidària encarregada de l'edició dels discursos parlamentaris contra la Llei de jurisdiccions i l'homenatge als senadors i diputats que havien combatut el polèmic projecte a les Corts— va participar en un míting autonomista a Vilabella. L'acte té com a convidats especials els regidors de la Lliga —que el 1905 havia patit l'escissió de la seva esquerra, el grup que fundaria *El Poble Català*— Narcís Fuster, Francesc Puig i Alfonso i Pere Rahola, on hi participen també representacions republicanes. En ell, Lloret en representació dels catalanistes de Tarragona, hi defensa l'autonomia, explicant «*amb claredat i senzillesa*» el seu concepte.[101] Emmarcada en la festa major, també pronuncia una conferència sobre el nacionalisme a l'Associació Ca-

96 «Aplech catalanista al Pla de Cabra», *La Veu de Catalunya,* 30 de juliol de 1904.

97 *El Poble Català,* 11 de març de 1905.

98 Adelina MANUEL. «Neix l'Ateneu, una escissió de l'Ateneu Tarragoní (1906-1914)». També a *Lo Camp de Tarragona,* 24 de febrer de 1906.

99 Claudi AMETLLA. *op. cit.* p. 180.

100 *Lo Camp de Tarragona,* 3 de març de 1906.

101 «Meeting autonomista de Vilabella», *La Veu de Catalunya,* 12 de juny de 1906.

talanista de Montblanc.[102] La diada de l'Onze de Setembre, que des de finals del segle XIX era una jornada commemorada pel catalanisme, també se celebra per l'Associació Catalanista de Tarragona, que llavors ja presideix Pere Lloret, i que declara que «*la Tarragona d'avuy, ja en víes de redempció y de renaixement, está identificada de cor ab lo moviment salvador de l'autonomía catalana que'ns redimirá del jou opresor que'ns ofega*».[103]

La diada de Santa Tecla de 1906 s'inaugurava el nou estatge social de l'Ateneu de Tarragona, al Teatre Principal, on Pere Lloret també pren la paraula, declarant que allí hi tenien cabuda tots els amants de la cultura, usessin la llengua que volguessin, però que a l'Ateneu s'hi ensenyaria «*l'hermosa parle catalane per esser la que hem rebut los tarragonins de nostres mares y per lo tant la que volem veurer los catalans mes enlairade que cap altre*».[104] L'ensenyament de la llengua catalana havia estat un dels motius de l'escissió de la vella entitat, que, així no obstant, havia constituït una càtedra de Llengua Catalana a càrrec de l'advocat i activista catalanista.[105] El 27 d'octubre de 1906, *Lo Camp de Tarragona,* llavors subtitulat «*portaveu de la Associació Catalanista y del Centre Nacionalista Catalá*», donava notícia d'un nou míting autonomista a la Riera de Gaià, organitzat per aquestes dues entitats, amb representació de la Unió Catalanista, mentre a Barcelona se celebrava un dels actes més destacats de la campanya solidària, l'anomenat Aplec de la Protesta, celebrat a la plaça de toros de les Arenes. Les cròniques recullen la intervenció destacada de Pere Lloret:

> «*Ab sa acostumada serenitat y agudesa en la frase, diu: Fa poch temps que'ns deyan que eram quatre* bojos*, y'l mal s'ha encomanat tan rápit que bé podèm dir que Catalunya es una* bojería*, donchs tota la gent de seny s'ha* embojat*. Al catalanisme, que es doctrina de pau, hi acudeixen ja tots los homes de bona voluntat y sols se n'aparten aquells que senten lo rosech de la conciencia per les desgracies que han ocasionat a l'Estat Espanyol.*
>
> *Diu que's troba foraster dintre de Catalunya, donchs veu ab sorpresa que'ls lletreros dels carrers de la Riera, com en la majoría de pobles, estan escrits en altre llengua que la nostra y no son fetes per catalans les lleys que'ns regeixen.*
>
> *Combat ab energia'l caciquisme que ha dut l'odi a les petites viles y ha fet renaixer les lluites insanes d'uns homes contra'ls altres. Nosaltres volèm social y políticament gobernarnos conforme a les nostres necessitats y modo de ser dels catalans y no pas com pensi un home ni com li convinga a una política determinada. Parla de la grandiosa festa de l'Aplech de la Protesta que'l mateix matí tenia lloch a Barcelona y diu que allí no hi havía carlins ni republicans, sinó catalans honrats, catalans dignes, disposats a tots los sacrificis en bé de Catalunya.*»[106]

L'esperit solidari es posava de manifest en la inauguració del Foment Nacionalista Republicà de Reus, fruit de la unió de republicans federals i catalanistes, on Pere Lloret hi acompanyava el diputat Julià Nougués, en un acte on hi intervindrien l'advocat Joaquim Lluhí, Antoni Rovira i Virgili i el president de la Unió Catalanista, Domènec Martí i Julià. La presència de Lloret entre els oradors, havia estat aprofitada pels antisolidaris per endegar una polèmica, tergiversant unes paraules del tarragoní que es podien entendre com un atac als reusencs, atiant la vella rivalitat entre ambdues ciutats.[107]

102 *Lo Camp de Tarragona,* 2 de juny de 1906.

103 «Lo 11 de setembre a Tarragona», *Lo Camp de Tarragona,* 15 de setembre de 1906, p. 1.

104 «Festa inaugural de l'"Ateneu de Tarragona"». *La Justicia,* 26 de setembre de 1906, p. 1-2.

105 *Lo Camp de Tarragona,* 6 de març de 1904. *La Veu de Catalunya,* 6 de desembre de 1904.

106 «Meeting autonomista a la Riera», *Lo Camp de Tarragona,* 27 d'octubre de 1906, p. 1-2. Aquell mateix número de *Lo Camp de Tarragona*, dona notícia de la delicada operació quirúrgica practicada pel metge reusenc Jaume Peyrí, professor de la Universitat de Barcelona i bon amic de Pere Lloret, a la mare d'aquest, Andrea Ordeix.

107 «Gran míting a Reus: Inauguració del "Foment Republicà Nacionalista"». *El Poble Català,* 13 de novembre de 1906.

Preus de Suscripció
Reus 1 pta. trimestre.
Fora 1'50 »
Nombre solt 0'05.

FOMENT publica tots els treballs baix l' única responsabilitat de llurs autors.

FOMENT

SETMANARI NACIONALISTA REPUBLICÀ

Punts de Suscripció
Llibreria Climent Germans
Arrabal baix Jesús
KIOSKO PAU BOLART
Plassa Constitució

Redacció i Administració
Vallroquetes, 16

ANY II | Reus 11 de Maig de 1907 | Nombre 24

APAT DE LA VICTORIA

Malgrat la baixa campanya que pera fer fracassar l' Apat Solidari realisaren determinats elements de nostra ciutat, la festa per nosaltres iniciada resultá un acte expléndit, gran i hermós.

No hi assistí en Mayner; no hi assistí en Nougués. I qué? No hi feien cap falta. El nostre banquet tenia una finalitat qu' está molt per sobre de les miseries dels homes. Nosaltres festejavem un ideial encarnat en cada hu dels que 'ns congregarem al «Teatro Circo» i tributavem un modest obsequi als honorables diputats que s' en consideressin dignes. Nosaltres els hi consideravem á tots. Alguns no acceptaren l' obsequi. Perquè? No ho sabém am certesa. Lo que sabém es qu' En Carner va manifestar qu' En Nougués li havia dit qu' ell hi estava en esperit a la nostra festa, que de segur que 'ls demés diputats també hi estaven, encara que 'ls impedissin sa presencia sensibles miseriétes de la política local. Sent aixís, compadiulos als pobres presoners de conveniencies que no assistiren al nostre ápat! Mentres nosaltres, plens de joia i de satisfació, tranquila la conciencia i alt el front, esguardavem amb els ulls de la fantasia un avenir de llibertat i d' amor, élls, els diputats que no vingueren, devien sentir la recansa dels mansos per imposició, l' anyoranca de la llibertat individual, l' odi mes crudel quant menys se manifesta, envers els que 'ls privaren d' una festa tant hermosa, i 'ls exposaren al dur comentari de tots els bons catalans, de tots els que estant dintre aquest colossal moviment de Solidaritat Catalana que poden odiar unicament els oligarques blancs ó negres, perque solidaritat es democracia i la democracia no pot reconeixer el dret de vida als esperits dominadors.

La conducta dels senyors Nougués i Mayner, després de les manifestacions d' En Carner, no 'ns inspira mes que compassió.

Compadimlos i fem vots per la llivertat espiritual, per la complerta emancipació de tots els homes.

⁂

Arribada dels diputats

Molt avans de l' hora d' arribada del tren, pels entorns de l' estació del Nord hi formigueijaya la gentada desitjosa de tributar un afectuós salut als dignes hostes que rebutjan imposicions, venien a honrar la nostra festa.

Al arribar el tren, esclatá un xardorós picament de mans i visques als diputats i a Solidaritat Catalana.

Els senyors Carner i Caballer, sortiren de la estació i's posaren en camí, seguits d' una munió d' entussiastes ciutadans que no deixaren d' aplaudirlos i d' aclamarlos. Els nuclis de curiosos que 's trobaven pels carrers, s' ajuntaven al seguici formantse expontaniament una verdadera manifestació.

Els diputats arribaren al «Foment» acompanyats de mes d' un miller de persones.

Al Foment Republicà Nacionalista

Encara que no estava anunciada la visita dels senyors Carner i Caballé, totes les dependencies de nostra entitat estaven plenes de gom a gom.

Els distingits visitants descansaren una estona, passant despres al Saló d' actes ont foren presentats als socis pel nostre digne president senyor Porta. am breus i oportuues paraules,a les que correpongueren els esmentats senyors agraint les mostres d' afecte i consideració que Reus els hi dispensava.

Seguidament els diputats sortiren del «Foment» pera visitar els Circols republicans del carrer del Hospital i de Sant Salvador.

Al Teatro Circo

Sis taules, encertadament distribuides, omplenaven per complert l'espaiosa platea del teatre. Del sostre penjava la barrada ensenya catalana, i al fons, devant del teló de boca, lluien agermanades les banderes del «Foment» del «Comité Federal» i del «Centre Carlí», rodejades de plantes i flors. El conjunt, sobri, senzill, empró elegant, produia un efecte altament atractivol, per lo que devém donar merecés á tots quants contribuiren al paraments de taules i ornament del local i d' una manera especial al inteligent jardiner de la casa Quer, don Joan Cort,qui demostrá son gust exquisit en la distribució de les flors i garlandes de demunt les taules.

A l' hora fixada comensaren a entrar els concorrents, que passaven a ocupar el lloc que 'ls corresponia. Quan compareguéren els diputats senyors Suelves, Carner i Caballé, les taules estaven totes plenes. Al entrar a la platea, foren rebuts amb una entussiástica ovació que durá fins que prengueren lloc.

Seguidament i amb una ordenació perfecte, comensá a servirse l sopar, del que n' estava encarregada la «Fonda de Catalunya» que complí son comés de manera admirable. Els camarers,perfectament disciplinats,servien am llestesa i precisió, cosa poc corrent en banquets de l' importancia del nostre, lo que meresqué l' aplauso de tots els concorrents, al que hi ajuntém el nostre.

Entre tant, les galeries del teatre, malgrat la forta pluja que queia, s' havien omplenat d' entussiastes ciutadans que volgueren contribuir al major esplendor del acte, notantshi entre ells, els rostres atractius de distingides senyoretes.

Arribat el moment de destaparse 'l xampany, s' aixecá el president del «Foment Republicá Nacionalista,

En Anton Porta Pallisé

i un cop apaipagats els nodrits aplaudiments am que fou saludat, digué:

La festa d' avui, té pe'ls nacionalistes del F. R. N. i per tots els que de veritat estimém els ideials de la Catalunya renaixenta, dos motius de joia.

La festa d' avui es per nosaltres, en primer lloc, l' exteriorisació del goig am qu' hem vist l' esclatant victoria de la Solidaritat, que ha desalliurat als pobles de la plaga del cunerisme i ha fet naixer, en els cors catalans, aqueixa ger-t manor de la que se 'n pot esperar lesl mes grans coses. I en segón lloc, amb aqueixa festa, celebrèm el despertar de es comarques tarragonines que fins avuí havien restat dormides devant dels clams de la Catalunya que demanava vida nova.

Pera que aqueix despertar tingués lloc, ha calgut la sotregada de la Solidaritat. Pero aixís i tot, sense l' esfors dels nostres diputats y senadors, sense la seva fé en el pervindre i la seva forsa de voluntat, el miracle no s' hauria realisat.

Per aixó, jo, en nom del F. R. N. i dels elements solidaris de Reus, al remerciar á n' els diputats que 'ns han honrat assistint a la festa, els felicito coralment i els hi demano que no 'ns deixin, que posin tot el seu valer pera que el caliu que la Solidaritat ha encés en nostres terres tarragonines, no s' apagui mai mes.

I per acabar, vull fervos un prec. Jo vos demano a tots que, en aqueixos moments d' alegria, tingueu en el fons de les vostres ánimes, un record per aquell malalt ilustre, que jeu ferit per l' arma de gent fanatisada per aquell mal home, que am paraula tavernaria, sembra á dojo la llevor de l' ódi entre els germans de patria. *(Aplaudiments).*

Seguidament usa de la paraula el jove nacionalista

En Xavier Gambus

Alguns amics, digué, me han demanat que parlés, mes no obstant son prec, jo volia restar am la boca closa, peró una demanda que pera mi es manament, me obliga a aixecarme i a dirvos quatre paraules.

Nostres enemics ens han dit separatistes sense veure que ab nosaltres hi ve aquell home eximi, que tants partidaris compta a Reus, i que aquests tant se l' estimen segons diuen, peró que quan ara últimament ha vingut a nostra terra, cap d'aquells amics era a esperarlo, degut segurament a que encara 'ls hi feia mal l'espinada de tant de doblegarla devant den Romanones. *(Perllongats aplaudiments).*

I en nom de la juventut nacionalista de Reus, a la que no crec póguer representar en aquest acte, saludo al diputat senyor Suelves y al saludar an ell, ho faig també als senyors Mayner i Nougués, que no obstant i nó trobarse entre nosaltres, ens consta a tots que son uns perfectes solidaris. *(Mes aplaudiments).*

A continuació parlá

En Pere Lloret

qui digué:

Aquets actes omplen el cor d' alegria, puig que ells demostren la plena civilitat a que ha arribat el nostre poble que ha sapigut escombrar d'un sol esfors tot el caciquisme que l' oprimia. *(Aplaudiments).*

Igual que en la coneguda llegenda 's diu que en la casa propria hi entren els aucells, l'aire, l' oreig, peró que no hi entre 'l rei si la mare y 'l fill no volen nostre poble ha demostrat que en nostra terra no hi entren *cuneros* quan no volém nosaltres. *(Grans aplaudiments).*

A continuació s'aixecá

En Francesc Casals

expresantse en el següents termes:

Aqueix ápat de la victoria a mes de significar un gran avens en el civisme i cultura politica dels pobles que hi tenen representació, ens obliga a juntarnos sempre quan els sagrats interessos de la patria aixis ho reclamin.

La satisfacció del triomf alcansat ultimament, no ha d' endormiscarnos, sino que am mes energies qu' avants hem de seguir l' obra de desalliurament am tant d' acert comensada.

Recordemli al poble lo grandiós espectacle del 20 de Maig de l' any passat i el de l' Aplech de la Protesta, aont milers de ciutadans demostraven pensar de diferentes maneres en politica pero sentint igualment l' amor á Catalunya. *(Aplaudiments.)*

(Després, dirigintse l' orador als diputats presents els digué:)

Vosaltr. s: capdevanters de la Solidaritat, quan com á representants nostres aneu á Madrit, diguéuloshi á n' aquella gent tant injusta per nosaltres quan vos preguntin aont aneu i que voleu, diguéuloshi que vostra missió es de pau, que no som separatistes i si mes espanyols qu' ells, perque nosaltres amb aqueix moviment patriótic de Solidaritat, volém regenerarnos nosaltres y redimirlos també si volen ells.

Diguéuloshi—accentuá l' orador am manifesta energia—que tots tenim per enemics al mateix tirá del Estat que seguirá fuetejantnos mentres estúpidament en lloc de defensarnos ens barallém; i per aixó, para lluitar tots á una, hem constituit á Catalunya la patriótica i germanivola Solidaritat que am nosaltres ha de redimir á totes les demés regions igualment oprimides i esplotades. *(Llarcs aplaudiments.)*

En J. Caballé Goyeneche

Al aixecarse el distingit diputat per Gandesa, fou saludat amb una entusiasta ovació.

Visiblement emocionat digué: recullo els aplausos que 'm tributeu, no perque 'm cregui mereixedor d' ells, donc jo he sigut heroe per força; els recullo pera trasladarlos als meus electors del dictricte de Gandesa, perque ells, mes que jo, ne son mereixedors ja qu' han hagut de sostenir una lluita verament de gegants pera enderrocar les fortes bastides del caciquisme, aont estaven allotjats els candidats cuners.

Vull aprofitar aquestos moments solemnes, que ja esperava, pera dir tot quant jo sento.

Lo que vaig a manifestar potser semblará an algú que 's fill de l' adulació, mes jo per endevant puc assegurar que jamai he sapigut adular; per lo tant, lo que diré, creieu qu' es fruit de una íntima convicció.

Fa una pila d' anys qu' a Tarragona, aont visc, aont trevallo, aont hi he posat mes afeccions, vinc observant qu' es una ciutat mancada d' activitats; qu' allí sols hi ha lo qu' en diriem la vida oficial, o sigui l' Aduana, la Delegació

11 de maig de 1907
Portada
de *Foment,*
òrgan del Foment
Nacionalista Republicà
de Reus, que recull
la intervenció
de Pere Lloret
en l'àpat de la victòria
solidària celebrat
al Teatre Circo.
BCXA

Lloret també participa activament a la històrica campanya per a les eleccions a Corts del 21 d'abril de 1907, en què el seu cunyat Joan Caballé es presenta pel districte de Gandesa com a candidat independent, vinculat al Centre Nacionalista Republicà de Jaume Carner, dins la candidatura de la Solidaritat Catalana.[108] Després d'una intensa campanya, que el portà a recórrer tots els pobles de la comarca, amb el suport no només del seu cunyat, sinó de prohoms del districte com Francesc d'Assís Ripoll, advocat de la Lliga nascut a Benissanet, i Ramon Nogués i Cambra, dirigent republicà de Móra d'Ebre —pare de Ramon Nogués i Biset— i un dels candidats solidaris barcelonins, Josep Puig i Cadafalch, Caballé obtingué la victòria amb 4.173 vots contra els 3.306 del seu rival conservador.[109] La seva gran promesa electoral era la construcció d'un pont a la carretera nacional d'Alcolea del Pinar a Tarragona, que permetria unir Móra d'Ebre amb Móra la Nova. Eufòric per la victòria electoral solidària, Pere Lloret escrivia al quinzenal *La Picossa*, «*periodich catalá-democratich, defensor dels interessos de la comarca de Mora d'Ebre*» un article republicat deu dies després a *Lo Camp de Tarragona*:

> «*A hores d'ara ja no hi ha ningú que dupti de que'l moviment nacionalista catalá arribará a imposarse. Lo fet eloqüentíssim de las darreras eleccions, que per damunt de tot han tingut un carácter franca y obertament nacionalista, ho diu ben clar. La Solidaritat, guanyadora arrèu, o no es res, foch d'encenalls o broma d'estiu, com deya un derrotat centralista, o es quelcòm molt gran, una acció social ferma y esperansadora que ha sapigut guanyarse la voluntat de tot el poble prescindint d'ideals y creencias. Y quan aqueixa acció aparéix en l'historia, signe es de que'l sentiment de nacionalitat, el més fort dels sentiments, té plena vida.*»[110]

La victòria, fruit de «*el brahó de les sevas campanyas, l'intensitat esglayadora de la seva acció, l'eficacia del seu apostolat que ha conseguit ab poch menys d'un any la catalanisació de totas les comarcas de la nostra terra*», calia atribuir-la als joves: «*L'idea era nova, es ben cert; la voluntat del poble, per primera volta's manifestava; un sentiment desconegut fins ara movía'ls cors; mes si la joventut no li hagués prestat son caliu, son ardiment, son entussiasme, el nou rebrot de l'arbre catalá s'hauría colltorsat al posarse en contacte ab la fredor de les boyras centralistas mestressas de tots els organismes del Estat*». Calia, doncs, agrair la victòria als joves que havien impulsat el moviment catalanista —del qual ell mateix se'n podia sentir part:

> «*Per això hem guanyat avuy las eleccions y derrocarèm demá la vella y podrida carcassa del Estat centralista. Y es que no hi pot haver obstacle que'ns deturi, ni or que'ns compri, ni influencia que'ns fassi torce'l camí comensat. Som joves d'ideal y de sentiment, de voluntat y de cor, y tenim al costat nostre la joventut de tot un poble que no s'avé a viure miseriós de cos y d'esperit.*
>
> *Veusaquí, donchs, la nostre forsa. Ab ella lluytèm, en ella esperèm ab fe cega. Perquè no es tan sols que sía nostra la joventut actual de Catalunya; es que serán nostras, y ben nostras, totas las joventuts que vindrán.*»

108 *La Publicidad,* 10 i 12 d'abril de 1907.

109 Josep SÁNCHEZ CERVELLÓ. «El republicanisme a les terres de l'Ebre en temps del CNR».

110 Pere LLORET. «La nostra forsa». *La Picossa,* 15 de maig de 1907, p. 5-6; Pere LLORET. «La nostra forsa». *Lo Camp de Tarragona,* 25 de maig de 1907, p. 1.

Catalunya Nova

Preus de suscripció
Fins al 31 de Desembre d'enguany . 2 pessetes
Trimestre . . . . . 1'50 »

ANY I — Tarragona, dilluns 19 d'agost de 1907 — NUM. 1

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: MENDEZ NUÑEZ, 6, BAIXOS

CONDICIONS
Els treballs se publican baix la responsabilitat de llurs autors.—No's retornen els originals.

SALUTACIÒ

Venim a complir un dels propósits de l'Unió Democrática Nacionalista, clarament exposats en son manifest que publiquèm en aquest mateix nombre. Y com l'acció de l'esmentada entitat s'ha d'extendre a totes les comarques tarragonines, per això hem cregut que'l nom de Catalunya Nova era'l que millor esqueia a la nostre publicació.

Som nacionalistes, enamorats de les llibertats y drets de l'home y de les colectivitats naturals, perque'ls uns y'ls altres se completen. Per la dignitat dels catalans y de Catalunya treballarèm, procurant sempre inspirarnos en les tendencies més progressives, sense rebutjar les ensenyanses de l'Historia.

Som demòcrates y per tant respectuosos y tolerants ab les idees d'altri. Al qui yagi equivocat, procurarèm convencel del seu error, però al qui de mala fè y sols per conveniencia'ns combati, no li guardarèm altres consideracións que les que la bona crianza aconselli.

No volèm esser sacerdots d'una política determinada. Inclinats per temperament y jovenesa a les solucións adoptades pels pobles moderns més progressius, estém també conformes ab aquest grandiós moviment de Solidaritat Catalana que tan bells fruits está donant a la nostre terra. En son alt sentit polltich inspirarèm, donchs, la nostre conducta, deixant lliure l'exposició de la manera de pensar de cada hú.

En tots los ordes, la Veritat, la Moralitat, y la Justicia, tindrán en nosaltres uns devots entusiastes, que aquestes grans virtuts volèm que surin per demunt d'amistats, conveniencies y compromisos. Pel bé de Tarragona, per la llibertat de Catalunya, per la salvació de l'Iberia lluitarèm fins ahont sia necessari, sense mirar si son molts los que ns combaten y molts o pochs los que'ns acompanyen.

Saludèm de tot cor als nacionalistes, autonomistes y regionalistes de tot lo món, únics qui, mereixen les nostres simpaties.

LA REDACCIÓ.

L'Unió Democrática Nacionalista al Poble:

Si'l desvetllament integral de Catalunya com a poble, no fos un fet massa evident, vindria a demostrarlo ab prou eloqüencia aquesta hermosa florida d'entitats nacionalistes que arreu del terrer catalá escampa sa llayre prometedora d'abundosos fruyts de llibertat. Ens hem recordat tots els catalans del nostre passat esplendorós, y corpresos ab la miseria del nostre present, tot sentint en el fons de l'anima ánsies de vida plena, ens hem llensat a la lluita decidits a assegurar el nostre avenir ab el regoneixement de la personalitat catalana amorosament enllassada ab les demés nacionalitats ibériques. Qui en aquesta honrosa tasca no'ns ajudi, qui en el romiatge patriótic que hem emprés no'ns acompanyi, será per manca d'inteligencia o per sobra d'egoísme: no pas perquè en el camp nacionalista's corbeixi'l pensament de cada hú, que totes les convicciónS socials polítiques y religioses hi caben en perfecta y germanivola solidaritat.

L'Unió Democrática Nacionalista, després de les anteriors afirmacións, no cal que formuli son programa. Les seves aspiracións son les que sostenen avuy a Catalunya tota. Ve a juntar l'esforts dels qui en aquest bell tròs de la Catalunya Nova, que'l formulisme burocrátich anomena *provincia de Tarragona*, honradament treballen pera substituir l'actual régim autocrátic, centralista y unitari de l'Estat, per un altre amplement democrátic, autonòmic y federatiu.

Però hem de dir que ànem disposats a bregar ab entusiasme sempre, y ab energia quan sia l'hora, per foragitar del nostre terrer la baixa política corruptora dels partits a l'ús; que volèm desarrelar d'una vegada l'odiós caciquisme causa principal de la desmoralisació del poble; que, respectant tota mena de pensars, combatrèm decididament l'hipocresía y la mentida siam las que vulgan les vestimentes ab que pretengui presentarse; que estèm disposats als més grans sacrificis pera mantenir la puresa dels nostres ideals y a l'ensemps escamparlos als quatre vents per medi d'una activa y constant propaganda.

Lo periódic, los mitings, les conferencies y l'intervenció directa en les lluites polítiques serán les nostres armes de combat. Y com, no per cap fi utilitari, sinó per imposició patriótica'ns creyèm obligats a extendre la nostra acció a totes les comarques tarragonines, clar es que'ns caldrá preocuparnos del pahorós problema local, encara que no sia més que pera donar ezcemple als qui de fóra seguexin les nostres petjades. O nosaltres podrèm poch y'ns haurèm de declarar impotents y fracassats, o'l nom de Tarragona, la nostra ciutat estimada, deixará d'anar junyit a l'estela de desprestigi ab que l'han enllotat los qui, sense altres merits que'l séu gran desvergonyiment y l'importancia relativa que'l póder les presta, volen apareixer com a llurs amos y senyors. Tenim ben present que salvant a Tarragona no sols redimim un bossi de Patria Catalana, sinó que lliurèm a molts pobles y a comarques senceres de l'influencia caciquista y del forasterisme que les corseca y desnaturalisa.

Orgullosos y satisfets restarèm si arribèm a dur a bona fi tan nobles propósits. Volèm l'engrandiment de Tarragona, la salvació de Catalunya, la redempció d'Espanya. Y com aital empresa no pot esser obra d'uns quants, a tots els homes de bona voluntat cridèm pera que'ns ajudin, segurs de que si no nosaltres, los nostres fills cantarán la victoria definitiva.

Tarragona, agost de 1907.—*Ramón Barceló*, President; *Pere Lloret*, Vispresident; *Domingo Casanovas*, Caixer; *Agustí Lliteras*, Comptador; *Francesc A. Nel-lo*, Bibliotecari; *Josep Brú*, Secretari 1.er; *Jordi Pedrol*, Secretari 2.on; *Bernabé Martí, Joan M. Piñol, Francesc Rosich, Juli Aleu, Robert Guasch, Joan Galofré, Ramón Ribas, Josep Cori, Lluis Panadès y Joan Pedrol*, Vocals.

EL TRIOMF DEL JOVENT

Les alenades joves y cada dia més robustes del nacionalisme catalá, son esperansadores de futures reivindicacións.

L'esperit del poble vá refermantse ab lligada estreta ab els ideals democrátichs del nacionalisme, car ells son avuy els únichs que poden portarli una nova era de pau y avens. Han passat per sempre més a la nostre terra'ls partits polítichs. La joventut que puja, la que ha de gobernar definitivament demá, la que goberna espiritualment avuy, no pot unirse ab els partits históricbs. Aquests viuen sols d'un artifici momentani, de la deixadesa y manca de virtuts civiques dels nostres mateixos pares, que inconcientment potser s'aplanaren devant l'Estat omnipotent, d'un Estat plé de vicis y defectes, d'un Estat atapait de colorraines.

Han passat els enlluernaments; han passat els homes y comensen els pobles; y'ls pobles no poden viurer de fanatismes d'idees, no; els pobles volen viurer la seva plenitut y Catalunya es encare ben plena.

No volguèu negar als pobles lo que es patrimoni de son ser; no li volguèu negar la seva vitalitat, que'ls pobles sempre's recorden de lo que són y han estat y saben bé que's deuen a sí mateixos. E's pobles poden tenir llurs energies adormides, emprò també arriba per ells l'hora del seu despertar y llavors la soptada es més grossa per inesperada, es més forta y decidida.

La joventut d'avuy s'ha convertit en valenta defensora de la llibertat de son poble; la joventut catalana no ha pogut olvidar que es guardadora de tota una grandesa no acabada y s'apresta heróica a la defensa. Vol redimir a Catalunya y llibertarla de tot oprobi y vezcació. El jovent catalá, en sa valenta esbronzida, ha pogut sanejar l'esperit social del poble, ha fet montar el nivell intelectual a una alsada gegantina, ha despertat les cultes aficións a tot lo nostre, ab entussiasme y febre patriótica. El jovent catalá assolirá també l'engrandiment de la Patria ab llurs energies, democratisant totes les costúms, finses a enrobustirles y fetles fortes y inexpugnables de les migrades mires de tota política ponentina.

Y devant de la joventut ansiosa de triomf, no hi vafen aturadors. Els que fassin aquesta feina, rodolarán pera no aixecarse.

B.

Tarragona 16 Agost 1907.

La qüestió de la Cooperativa

«Pot ésfimé, si los industriales no saben qué hacer con sus hijos por no poder darles carrera, el medio es muy sencillo; que les envíen á no mendigar.» A pesar y mesclar bien, á contentarse con un prudente lasso por ciento, y tenguen la seguridad de que allí donde vayan puede que los salgan sabañones, pero nunca cooperativas.»

S. Q. L.

Això escribia l'altre dia a *La Cruz* un tal Segundo González Lázaro, perfecte desconegut, segons se'ns diu, que sorprengué ab un pseudònim la bona fè del confrare, sense tenir sisquera la delicadesa de donar a conèixer son verdader nom y les senyes de son domicili.

Clar es que aquest fet ens relievaria de parlar d'aital *boutade*. Al qui amaga la cara tot li está bé y no val la pena de que se'l contradigui. Però com l'article del senyor *Segundo*, vá ésser comentat ab fruició per certa gent que, després de les derreres eleccións treu foc pels caixals, y la contundent rèplica de *La Cruz* ha valgut una denuncia al confrare, ns creyèm obligats a dir quelcom, encara que no sia més que pera que no se'ns confongui ab els qui no atrevintse a ferho descaradament, ab llur silenci contribueixen a engrescar a uns quants forasters qui sembla s'han proposat jugar ab el bon nom y'ls interessos de Tarragona.

Que hi ha dret a establir cooperatives es indubtable. Lo que no es tan indubtable ni tan just es que particularment y per medi de la prempsa's vingui fent una campanya insidiosa contra'ls industrials tarragonins qui no sembla sinó que despatxin les mercaderies ab lo trabuc amagat darrera'l taulell.

Aquest senyor *Segundo* y'ls qui com ell pensen ¿quantes vegades han denunciat al Jutjat los fraus de que aparenten queixarse? Cap, a ben segur. Y, si es aixi ¿ab quina autoritat venen a aconsellar als industrials que ensenyin als seus fills a pesar y midar bé?

Lo que segurament ensenyarán els industrials

19 d'agost de 1907
Portada del número 1 de *Catalunya Nova,* l'òrgan de la nounada Unió Democràtica Nacionalista, de la qual Pere Lloret n'era vicepresident.
BHMT

1907-1914
Un advocat de Tarragona

2

2.1. A l'ombra de Joan Caballé

La victòria solidària va deixar com a pòsit la creació d'una nova entitat, fruit de l'acostament que ja venia materialitzant-se entre els catalanistes i els republicans federals. Coincidien en l'objectiu de l'autonomia, però també en la voluntat de barrar el pas als seguidors d'Alejandro Lerroux, l'únic que havia quedat fora del consens solidari, que liderava moralment el vell republicà Nicolás Salmerón, i on s'hi sumava el republicanisme —unitari, federal i nacionalista—, el catalanisme i els carlins. La fusió era especialment esperada pel sector més progressista de l'Associació Catalanista, que ja havia participat en l'impuls de l'Ateneu de Tarragona, amb el grup de la Joventut Federal —que havia encapçalat Rovira i Virgili, llavors ja instal·lat a Barcelona—, de tendència nacionalista i sovint amb una relació conflictiva amb els «sèniors» del Centre Federal.

Amb la creació de la Unió Democràtica Nacionalista quedaven extingides l'Associació Catalanista i el Centre Nacionalista Català, que s'havien unit en les albors solidàries. El consell en funcions de la nova entitat, constituïda el 25 de juliol de 1907, estava presidit per Ramon Barceló, i tenia com a vicepresident Pere Lloret,[111] que en nom de la UDN formarà part de la junta local de Solidaritat Catalana. «*Volem l'engrandiment de Tarragona, la salvació de Catalunya, la redempció d'Espanya*», assegurava el manifest de la UDN, fet públic al primer número de *Catalunya Nova*, que venia a substituir el finit *Lo Camp de Tarragona*.[112] La publicació també es farà ressò de les tres conferències que Lloret pronunciarà, inaugurant les activitats de la Unió. Unes conferències on donarà compte d'una evolució, no només en el seu enquadrament polític —reivindicant la doctrina de dues de les personalitats del catalanisme republicà, com Joaquim Lluhí i Jaume Carner, dos dels líders del Centre Nacionalista Republicà provinents de l'esquerra de la Lliga— sinó en la praxi d'un catalanisme que havia circumscrit tota la seva feina en la crítica, més que en l'acció:

111 *Lo Camp de Tarragona,* 27 de juliol de 1907.

112 «La Unió Democrática Nacionalista al Poble:», *Catalunya Nova,* 19 d'agost de 1907, p. 1.

Catalunya Nova

Preus de suscripció

Trimestre . . . . . 1'50 pessetes

ANY II — Tarragona, diumenge 10 de Maig 1908 — NUM. 39

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: MENDEZ NUÑEZ, 6, BAIXOS

CONDICIÓNS

Els treballs se publican baix la responsabilitat de llurs autors.—No's retornen els originals.

PETITA PLÁTICA

Tinc l'orgull de dir, que pocs hi haurá que m'hagin guanyat en la tasca de combatre la preocupació que s'anomena *barcelonisme*, darrera trinxera aont se parapeten els cacics de tots colors, pera veure d'aturar l'empenta cada dia més forta y segura dels ideals autonomistes. En converses particulars, en mitings, en conferencies, en les planes de l'anyorada *Renaixensa* y en els periódics nacionalistes tarragonins, he tractat aquet tema, y'm penso que la meva bona voluntat y fermesa de convicció haurá conseguit esvair alguns dubtes y retzels completament infondats.

No soc, doncs, sospitós d'amor a Barcelona. Jo l'estimo a la gran ciutat mediterrania, ab fervor d'enamorat. Jo la considero com el resúm y compendi de les energies totes de la rassa catalana. Jo la veig en el passat, en el present y en l'avenir, orgull dels bons fills de la terra, cap y casal de Catalunya.

Més, això, no vol dir pas que jo entengui d'immediata aplicació als demés pobles de nostra terra tot lo que a Barcelona's fassi, en materia econòmica, literaria, politica, etc. Tot lo que's fá a Barcelona, *podrá ferse* als altres pobles ab el temps, esfors y la proporció deguts; però no tot seguit, de cop y volta, sense reparar condicións y circunstancies que esdevenen ben sovint indispensables pera assolir l'éczit que's persegueix.

Mirant la qüestió baix el punt de vista politic, que es avui el que més interessa, no hi ha dubte que'l moviment nacionalista, en sa essencia y en son aspecte politic, nasqué a Barcelona y d'allí s'ha escampat per tots els indrets de la terra catalana. Però, ha conseguit arreu el meteix desenrotllament, més clar, ha arribat en sa evolució en tots els pobles al grau d'avens y de forsa positiva que ostenta a Barcelona?

Allí'ls nostres ideals han progressat y han actuat a l'ensemps. Y solsament després d'un seguit de victories y derrotes glorioissimes, després d'haver lograt orientar en sentit autonomista'ls centres econòmics y de cultura, primer, y totes les entitats y corporacións oficials, més tard, ha vingut el destriament de dretes y esquerres, que's troben encara avui en plè periode de formació o de naixensa.

Jo no soc dels que diuen: ni dretes ni esquerres. Nó, jo soc dels qui creuen que ab el temps es imprescindible y necessari y fins convenient que hi hagi dretes y esquerres y centre en el camp nacionalista; més entenc que això donará mellor resultat quan més ab oportunitat se fassi, y que una precipitació, un esbojarrament en aquesta qüestió, pot portar fatals conseqüencies. La vella comparansa de l'arbre, la trobo aquí insustituible. La llevor escampa les arrels pera nodrir la soca, y sols quan aquesta s'ha enrobustit, naix ab forsa la brancada.

Doncs bé, jo no m'en sé avenir perquè hi ha d'haver aquet afany en adaptar, mellor dit, en calcar el nacionalisme de tots els pobles de Catalunya a la situació y manera d'ésser del moviment a Barcelona, confessant com tothom regoneix que es tan distinta l'evolució seguida, y'l desenrotllament alcansat tan diferent. Jo no sé perquè allí aont, per eczemple, el nacionalisme encara no ha actuat d'una manera positiva, aont tot just ha escampat les arrels y comensa a eixirne la soca, ja's vol que aquesta tinga la forsa suficient pera aguantar les distintes branques de la dreta y de l'esquerra. ¿Es que no hi ha res més a fer que entretenirnos a cercar el color roig, blanc o negre de cada hú y les llurs respectives idees?

Jo, que no d'ara, sinó de fa molts anys, soc decidit contrari dels partits a l'antiga usansa y partidari fervent de les grans concentracións polítiques pera fins determinats, mitjantsant un seguit d'accións solidaries combinades, no arribo a capir que en lo que afecta al nacionalisme's pensi y's parli de constituir dretes y esquerres, als llocs aont l'acció dels nostres ideals es encara per desgracia completament verge, aont, per vergonya nostra, encara'ls cacics y'l règim centralista impera en tota la seva malestruga pojansa, en municipis, diputacións y altres corporacións que haurien de representar la voluntat del poble.

Y perquè aixi, penso, no he volgut somar el meu esfors, per petit que sia, a fer directament o per contra cop, feina negativa o pertorbadora, que tal entenc honradament que es la dels qui en poblacións petites, que tot just han rebut les primeres alenades dels ideals autonomistes, s'entretenen en fer clasificacións y separacións, quan tan belles són les accións conjuntes y tan necessaris els acoblaments dels homes dignes pera comensar una tasca regeneradora y patriòtica, en la que, no sols de paraula, sinó de fet, tothom pot cábrehi, pensi com vulgui y tinga'l color que més li acomodi.

Clar es que al parlar aixi ho faig de cara a l'ideal y atent a les conveniencies de les localitats, perquè considero que ni aquell s'ha de perdre mai de vista, ni les necessitats de les poblacións deixen d'influir en l'evolució de les idees. Per això no devallo ni tinc perquè ocuparme de la qüestió de les persones, puig sempre he cregut que tots els qui lleatment y sense cap móvil egoista lluitèm pel bé del nostre poble, hem de prescindir de petiteses y enlairar l'esperit, y hem d'estar disposats a sacrificar la propia personalitat y'l particular criteri si ho eczigeix el triomf de la causa. Al cap y a la fi, no són els homes, son les idees les que més tard o més aviat s'imposen.

PERE LLORET Y ORDEIX.

Tarragona, 7 Maig, 1908.

QUINA VERGONYA!

Mentres a Barcelona s'estaven fent els preparatius pera celebrar d'una manera espléndida les festes cinquantenaries de l'instauració dels Jocs Florals, que tant han contribuit al renaixement de la llengua catalana, a la Diputació provincial de Tarragona's passava per l'afront de no permetre a un diputat que usés el nostre estimat idioma. Ab excuses migrades, aligant la ridicula manca de precedents, demostrant de paraula fondes simpatíes, però negantles de fet, el President de la Diputació, ab l'assentiment dels demés companys, ja que cap d'ells protestá, impedí que's parlés en catalá, ab lo qual s'evidenciá una vegada més, que si la parla catalana no té entrada oficial en aquella desballestada corporció, l'esperit de la terra tampoc anima'ls llurs actes, ni, per desgracia, marca les orientacións a seguir.

Les coincidencies són a voltes ben eloquents. Es la Diputació Provincial de Tarragona l'única entitat de Catalunya aont encara impera'l més desenfrenat caciquisme. Ningú pot presentarla com a eczemple de mordlitat y de bona administració. Sense autoritat devant dels pobles, sense prestigi devant de les autoritats, sense'l més petit respecte devant de la gent, pensi com vulgui, la Diputació, entrampada, desacreditada, ab la caixa buida y les Cases de Beneficencia plenes de miseria, encara te'l ridícol prurit de parlar en castellá. Oh, dèu ésser aquesta una llengua molt apropiada pera entretenir la fam de tants assilats com la Diputació té'l dever y l'obligació de mantenir!

Y, pensar, senyors, que allí, segons diuen hi há lliberals y demócrates y republicans y *fueristes*, y per damunt de tot fills d'aquesta terra que en llurs converses familiars y amistoses parlen en catalá exclusivament, que molts no saben parlar d'altra manera y que la generalitat ensopega y fá riure quan ab més énfassis que coneixement usa la llengua castellana!.... La comedia dels cárrecs públics, que bella y significativa resulta pel nostre moviment tot sinceritat, tot amor patri, tot entussiasme!

Però'ns dol també que precisament ara, quan, no ja tots els catalans, sinó tots els pobles d'Europa s'han ajuntat pera honorar dignament el renaixement del nostre idioma, quan d'Alemanya, d'Italia, de Fransa, de Bélgica, de Russia y de la meteixa Castella han comparegut els homes més eminents, y al cap d'ells el prodigiós Menendez y Pelayo, pera tributar la llur admiració a l'esfors geganti del nostre poble y l'institució de cultura més bella y enlairada, els Jocs Florals, sia la Diputació de Tarragona que ab un acte com l'esmentat vinga a trencar y a ennegrir aquesta hermoissima cadena d'alabanses.

Trista predestinació la de les corporacións centralistes y caciquistes. Elles són filles d'una época d'opresió, d'enviliment del sentiment catalá, y sembla que gaudeixin enfonsantse encara més en el llot d'aont sortiren. La Diputació de Tarragona, centralista, caciquista, anticatalana per vergonya seva, deixará una estela de descrèdit, de desmoralisació, d'impotencia, y no podrá alegar en favor séu un esclat patriòtic, un crit de dignitat y de noblesa que ara tenia ocasió propicia de donar, ádhuc que no fos més que pera juntarse al chor que'ls extrangers entonen en glorificació de la llengua catalana.

Però, què saben aquets diputats provincials que no sía amparar totes les disbauxes y malvestats dels petits caciquets dels pobles! Per això quan se reuneix la Diputació de Tarragona, sembla que les campanes toquin a morts. Y potser es veritat que hi toquen, perquè, pot tardar més o menys l'enterro, però tothom convé que'l cós provincial es mort y ben mort de fa molt temps, y que la bravada de la descomposició molesta y s'estén cada dia més.

La Diputació de Tarragona dèu desaparèixer, dèu ésser enterrada quan més aviat mellor. Ho reclama la salut del nostre poble.

Grónica

Sobre la nostre terra impera Maig; sobre'ls nostres còssos les primeres tebiors, qui són el medi, el moment de tranzisió entre les aparents gelades y les calors fortes d'entussiasmes ciutadans.

Estimo'l mes de les coloracións primeres, perquè'ns promet veure les coses iluminades, enceses, matisades de colors ezcaltats, vibrants y alegradors.

Entre les verdes fulles dels arbres fruiters, hi há taques que volen ésser vermelles; es el fruit que cullim pera endolsir les boques assedegades, ja ansioses de fruirlos des que vegerem la flor blanca.

Les espigues, guardades per roselles, prometen el pa de cada jorn, als qui se'l guanyen cada jorn. La vinya omplirá les copes que s'alsarán plenes y alegres per la salut y per l'endemá de la Patria nostre.

Portèmhi eternament als nostres llabis la cansó del Maig en dies de fret o de calor forta, car en ell posseim les infinites belleses de la terra espléndida. En aquet mes els poetes renoven l'amor y procfamen anyalment noves reines; els humils, ja el primer dia clamen pera un mellor estar, que tots volèm, y les flors de la ciutat, les nostres nenes blanques y coronades, entre les seves mans, mostren lliris de puresa, la més bella flor.

CRONISTA.

10 de maig de 1908
Portada d'un exemplar de *Catalunya Nova,* amb un article signat per Pere Lloret.
BHMT

«La crítica per sí sola —digué— no serveix per a construir un organisme fort, potent, ple de vida. Una entitat que com a arma única o principal exerceixi la crítica, no lograrà establir veritable unió, ni consistència, ni disciplina entre els seus associats; ben al contrari, més aviat o més tard, sentirà símptomes de refredament, de descomposició, de mort. I és que la crítica, si en un moment determinat produeix entusiasmes i exalta, no arriba a fer adeptes, ni a arrelar conviccions. És necessari que al treball de crítica s'hi uneixi l'acció que lliga, l'acte que convenç, el fet que diu i demostra totes les paraules del propagandista.»[113]

Les conferències acrediten la fama de Lloret com a orador i home d'idees, però també es pot veure que és un home ben relacionat. Per a la inauguració de l'estatge social de la UDC, és a ell, que manté el càrrec de vicepresident a la nova junta,[114] a qui va adreçada la carta del parlamentari Ildefons Suñol excusant la seva assistència a l'acte.[115] És un bon organitzador, com demostra impulsant la festa nacionalista que té com a plat fort la conferència del redactor de *Metralla* Salvador Gibert;[116] formant part del jurat del certàmen literari-científic organitzat per l'Ateneu en honor de Jaume I en motiu dels set-cents anys del seu naixement;[117] i, alhora, empunyant la ploma quan toca, com a *Catalunya Nova*, recordant que ell era dels qui més ha combatut el «*barcelonisme*», l'argument contra el catalanisme dels caciquistes tarragonins, «*en converses particulars, en mítings, en conferències, en les planes de l'enyorada* Renaixensa *i en els seus periòdics nacionalistes tarragonins*» —o tot fent temps abans no arribés el conferenciant anunciat Diego Ruiz—[118], no entenia per què s'havia de portar a terme ja a les comarques tarragonines la separació entre la dreta i l'esquerra solidària que estava tenint lloc a Barcelona:

«Jo no soc dels que diuen: ni dretes ni esquerres. No, jo soc dels qui creuen que amb el temps és imprescindible i necessari i fins convenient que hi hagi dretes i esquerres i centre en el camp nacionalista; més entenc que això donarà millor resultat quan més oportunitat se faci, i que una precipitació, un esbojarrament en aquesta qüestió, pot portar fatals conseqüències. La vella comparança amb l'arbre la trobo aquí insubstituïble: la llavor escampa les arrels per nodrir la oca, i sols quan aquesta s'ha enrobustit, neix amb força la brancada.

Doncs bé, jo no em sé avenir perquè hi ha d'haver aquest afany en adaptar, millor dit, en calcar, el nacionalisme de tots els pobles de Catalunya a la situació i manera d'ésser del moviment a Barcelona, confessant com tothom reconeix que és tan distinta l'evolució seguida, i el desarrotllament alcançat tan diferent. Jo no sé perquè allí on tot just ha escampat les arrels i comença a eixir-ne la soca, ja es vol que aquesta tinga la força suficient per a aguantar les distintes branques de la dreta i de l'esquerra. ¿És que no hi ha res més a fer que entretenir-nos a cercar el color roig, blanc o negre de cadascun i les llurs respectives idees?»[119]

El pensament polític de Pere Lloret es manifesta no només en articles, sinó en els discursos que li toca pronunciar. Com el que ofereix en motiu de l'Onze de Setembre, on deixa clar la seva manera d'entendre la commemoració amb vincles evidents amb el present:

«Jo —digué— crec que avui enlloc d'endolar-nos hauríem de vestir-nos de festa, puix de la guerra de Successió, més que les tristeses i desolacions, ens ha de preocupar les ensenyances que en podem treure. Hem de mirar aquells aconteixements amb seré esperit crític i veure'ls com una conseqüència lògica i natural dels errors que, amb la major bona fe, cometeren els. Nostres passats. Esmentà la falta d'unitat que, de seguida

113 «Conferència d'en Pere Lloret a la Unió Democrática Nacionalista», *Catalunya Nova,* 1 de desembre de 1907.

114 *Catalunya Nova,* 5 de gener de 1908.

115 «Una carta d'en Suñol», *Renovació,* 24 d'agost de 1913.

116 «Festa Nacionalista», *Catalunya Nova,* 19 d'abril de 1908.

117 «Certamen literari-artístic», *Catalunya Nova,* 31 de maig de 1908.

118 *Catalunya Nova,* 10 de maig de 1908.

119 Pere LLORET. «Petita plàtica», *Catalunya Nova,* 10 de maig de 1908.

Tarragona, 17 de gener de 1909

Els prohoms tarragonins que impulsaren la ponència per a la supressió dels portals de consums. D'esquerra a dreta: dempeus, Joan Roset, Antoni Chulvi, Robert Guasch, Gregori Oliva, Agustí Lliteras, Manuel Bonet, Ramon Gibert, Francesc Roca; asseguts, Tomàs Nin, Pere Redon, Antoni Albafull, Joan Pallarès, Pere Lloret, Ramon Caballé i Pau Segura.

PERE PALLEJÀ I DOMÈNECH (LA ACTUALIDAD)

es notà en aquella revolta i celebrà que el sentiment de solidaritat hagi renascut en la nostra terra mostrant-se cada dia més viu i ferm. Glosà també l'equivocació dels nostres avis que lligaren la sort de Catalunya als destins d'una dinastia, i es mostrà esperançat davant l'espectacle que actualment ofereix el moviment català, que prescindeix tant com pot de formes de govern per a per a posar per damunt de tot l'interès de la terra, Se declara contrari a tota obra de violència fent remarcar que el triomf dels ideals ha devingut sempre més per l'acció de la paraula que de les armes. Per això recomanà a tots una intensíssima propaganda en el míting , en la conferència, en la conversa familiar i amical, que és la paraula la que ha enderrocat tots els més odiosos despotismes de la terra. Dediquem un sentit record als màrtirs de 1714, però fem vots per a que Catalunya pugui gaudir ben prompte les avantatges de l'autonomia, sense que consti a ningú ni una llàgrima ni una gota de sang.»[120]

També va ser l'amfitrió de l'estada a Tarragona de l'escriptor i polític Gabriel Alomar, que arribà a la ciutat acompanyat del diputat per Terrassa i personalitat destacada del catalanisme republicà, Amadeu Hurtado, i de Rovira i Virgili.[121] Però, on va destacar especialment va ser en la seva tasca com a membre de la comissió organitzadora per aconseguir la supressió dels fielats de consum, l'impost sobre el comerç més odiat, i la reforma tributària municipal,[122] obstaculitzada pels conservadors locals, i que tindria trasllat a les eleccions municipals de 1909, en l'anomenada candidatura popular. Tot havia començat un any abans, el 1908, amb un projecte de la Cambra de Comerç de Tarragona de subscripció voluntària de tots els veïns de la ciutat que suposava un estalvi de 200.000 pessetes en especial en concepte de personal recaptador, vist amb recel i considerat poc respectuós. La campanya va tenir el suport de catalanistes, republicans i liberals addictes a Salvador Samà, marquès de Marianao, els anomenats marianaoistes. El nou mètode de recaptació es va acabar imposant i va ser necessària la formació de la comissió encarregada dels consums. D'aquesta en sorgiria una «Candidatura Popular» de la que en quedarien fora els liberals capitanejats pel diputat Joan Cañellas, anomenats cañellistes, i els conservadors, i que es presentaria com un moviment que només volia treballar per la ciutat, sense tints polítics.[123] Pere Lloret, tot i que no en seria candidat, n'és un dels impulsors.

Lloret va intervenir en els actes d'homenatge a Tarragona a l'escriptor Àngel Guimerà, a partir de la iniciativa d'una comissió barcelonina formada per Ignasi Iglésias, Amadeu Hurtado, Domènec Martí i Julià, Adrià Gual, Ferran Agulló, Ramon Vinyes o Josep Carner.[124] Durant el reconeixement al dramaturg, celebrat al saló de sessions de l'Ajuntament, Lloret, en nom de la Unió Democràtica Nacionalista, va recordar la participació de Guimerà en el primer míting catalanista que havia tingut lloc a Tarragona el diumenge de Rams de 1900, celebrant la unitat aconseguida al voltant de l'escriptor,[125] que seria nomenat fill adoptiu de la ciutat. Una activitat de propagandista catalanista, d'implicació ciutadana, que no li estalviava polèmiques, com la mantinguda amb el *Diario del Comercio,* «*órgano del Partido Liberal-Democrático*», a propòsit de l'actuació dels parlamentaris solidaris i Cañellas, de qui el diari addicte en destacava l'atenció als favors demanats per Gaspar i Pere Lloret.[126] Més enllà d'aquest retret, Pere Lloret revalidarà el càrrec de vicepresident de la UDC, en l'assemblea de gener de 1909, que portarà

120 «Vetllada patriòtica». *Catalunya Nova,* 20 de setembre de 1908.

121 *Catalunya Nova,* 15 de novembre de 1908.

122 *La Senyera Federal,* 20 de desembre de 1908. *Catalunya Nova,* 20 de desembre de 1908. *Diario de Tarragona,* 19 de gener de 1909. *Catalunya Nova,* 24 de gener de 1909. La Actualidad, 4 de febrer de 1909.

123 Jesús MARCHAN GUSTEMS. «Tarragona en 1909: entre el militarisme, el clericalismo y la candidatura popular». A Eloy MARTÍN CORRALES (ed.), *Semana Trágica. Entre las barricadas de Barcelona y el Barranco del Lobo.*

124 *Catalunya Nova,* 14 de març de 1909.

125 *La Senyera Federal,* 9 d'abril de 1909.

126 «A Catalunya Nova», *Diario del Comercio,* 9 d'agost de 1908.

Tarragona, circa 1910
Pere Lloret.
PERE PALLEJÀ I DOMÈNECH
/ FML

Robert Guasch a la presidència,[127] mentre continua la seva carrera com a advocat amb despatx al carrer del Cos del Bou, i, a partir d'abril de 1909, com a corredor de comerç.[128] L'estiu d'aquell any, també figurava com a subdirector per a la província de Tarragona de la societat d'assegurances Mutuelle des Propriétaires de France et d'Étranger.[129]

L'activitat política, però, era a punt de saltar pels aires com a efecte del trencament de Solidaritat Catalana, en aquella divisió entre dreta i esquerra que Lloret considerava encara prematura, i com a dany col·lateral de l'anomenada Setmana Tràgica. Les declaracions explosives del seu cunyat, el diputat a Corts Joan Caballé, a *La Vanguardia* n'havien estat l'espurna:

> «*De la Solidaridad Catalana y de sus representantes en Cortes no hay para que hablar ya.*
>
> *Totalmente desorientados, sin más norte ni guía que el culto á nuestra propia personalidad, no hemos sabido colocarnos á la altura de nuestra noble y honrosa misión.*
>
> *A impulsos de nuestras pequeñas pasiones y miserias, hemos procedido casi siempre con vanidades de niño, con celos infantiles, olvidándonos por completo de nuestros deberes y responsabilidades.*
>
> *Cual los infusorios de Bartrina en la gota de agua, para nosotros no ha existido más tema ni espacio que las peñas del "Ateneo Barcelonés", "Maison Dorée" y "Continental".*
>
> *Fuera de ellas Cataluña y la Solidaridad, su significación y misión, han sido palabras vacías de todo sentido.*
>
> *Realmente la "feyna dels inútils" de antaño, que* La Veu de Catalunya *y sus hombres echaron en cara de Rusiñol y demás espíritus cultivadores de la izquierda catalana, puede en justicia aplicársenos á todos, derechas é izquierdas*»[130]

Aquelles paraules van provocar una tempesta política. Això i més quan Caballé, en lloc de retractar-se a petició dels seus correligionaris de l'esquerra solidària, va ratificar-se en les seves opinions, queixant-se amargament i pública que la UDN, de la qual era soci, no li hagués donat suport, insistint en els errors comesos: «*Ens ha faltat direcció, energia, compenetració amb l'altíssima missió que varen confiar-nos els nostres representats* [...] *ens hem mogut per un món de petiteses, sense cohesió, sense disciplina, creient-nos tots i cadascú amb aptituds que en la pràctica no hem sabut demostrar*». Aquella carregada va provocar, no només la seva sortida del grup parlamentari, sinó també l'expulsió efectiva de la UDN, decidida en una assemblea extraordinària de l'organització, que havia de ratificar la decisió del consell directiu, en què «*En Pere Lloret, per motius d'ordre personal que explica amb vehemència i amb frases sentidíssimes, presenta la dimissió de son càrrec de Vicepresident i de Conseller, i el Consell, capacitat de les observacions del dignissim i valent company senyor Lloret, se veu obligat a acceptar la dimissió, fent constant en acta, no per formalisme, sinó per convicció, el més fondo sentiment*».[131] Tot i que els seus companys el consideressin una víctima del seu cunyat,[132] i continués participant en els actes de l'Onze de Setembre,[133] Pere Lloret va passar per un període de retraïment de la política tarragonina, concentrant-se en la campanya a la reelecció de Caballé —on persistia, si més no, una unió de les principals forces solidàries—[134] i, únicament, sent elegit compromissari per a l'elecció de senadors,[135] pel qual calia ser part de la llista de majors contribuents, senyal d'una folgada situació econòmica, com li retrauria l'òrgan dels liberals tarragonins.[136] A escala personal, el 18

127 *Catalunya Nova,* 3 de gener de 1909.

128 *Catalunya Nova,* 28 de març de 1909.

129 *Diario de Tarragona,* 17 de juliol de 1909.

130 «Declaraciones del señor Caballé», La Vanguardia, 7 de setembre de 1909, p. 9.

131 «Assemblea extraordinària de l'UDN». *Catalunya Nova,* 26 de setembre de 1909.

132 «A Foment de Reus». *Catalunya Nova,* 3 d'octubre de 1909.

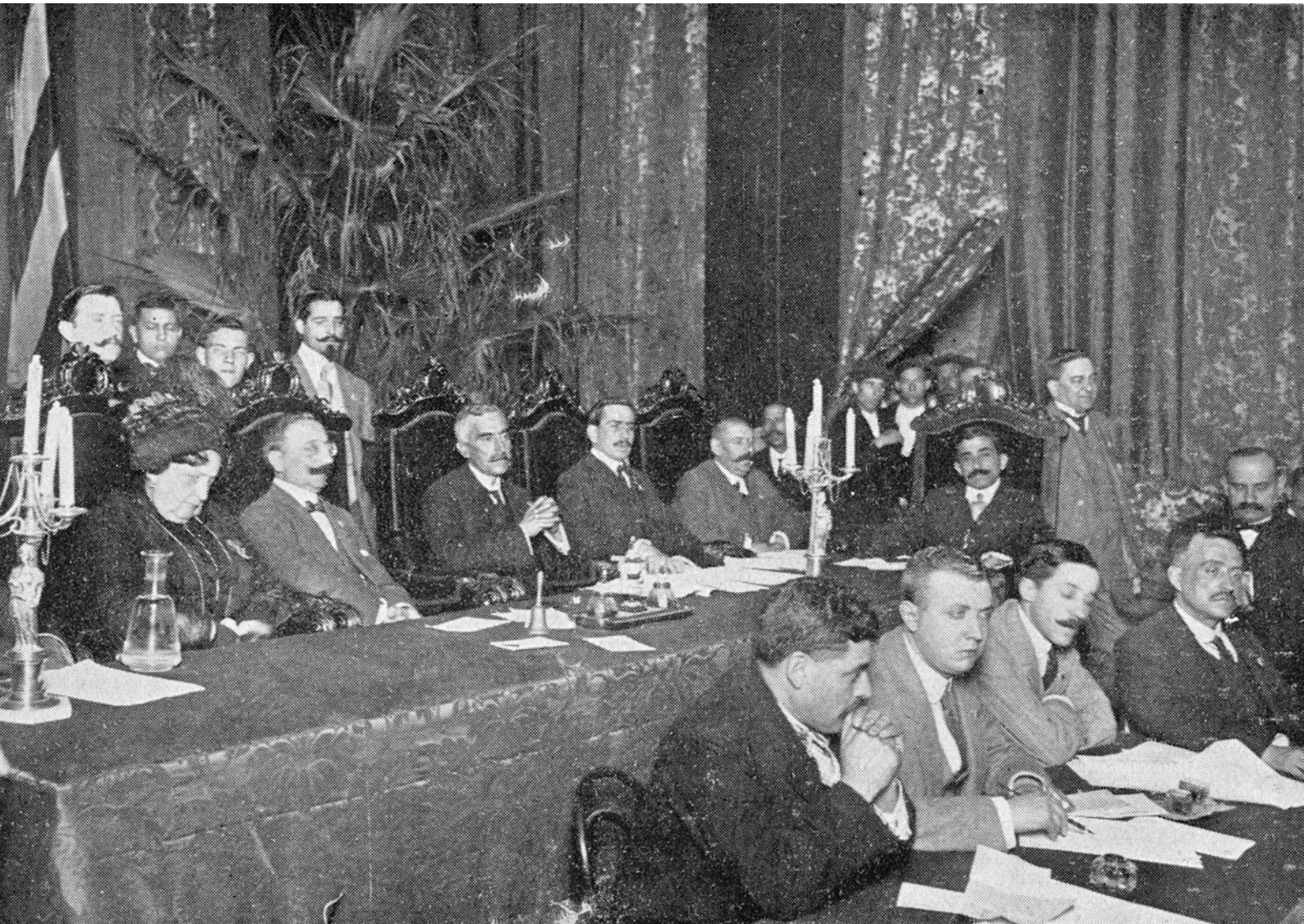
133 *La Veu de Catalunya,* 8 de setembre de 1910.

134 *El Poble Català,* 19 d'abril de 1910.

135 *Diario de Tarragona,* 15 de maig de 1910.

136 *Diario del Comercio,* 7 de febrer de 1911.

Tarragona, 20 d'octubre de 1912
Assemblea de la Unió Catalanista.
A la presidència, d'esquerra a dreta: Agnès Armengol, Domènec Martí i Julià, Francesc Macià i Bernabé Martí.
Davant, entre d'altres, Pere Lloret i Pere Coromines.
MORAGAS (LA ACTUALIDAD)

de setembre de 1911 naixia la seva filla Antònia,[137] i el 24 de novembre, amb poc més d'un mes i mig de diferència, moria el seu pare, el capità Gaspar Lloret.[138] A mesura que l'afer Caballé s'anava esvaint, i el record de Solidaritat Catalana era això, un record, Pere Lloret anava reprenent el pols de la política. De moment, després de participar en la campanya dels comicis municipals de 1911 donant suport a l'anomenada candidatura popular,[139] el gener de 1912 es reincorporava al consell directiu de la UDN, que presidia un correligionari des dels temps iniciàtics, Bernabé Martí.[140]

De retorn a l'activitat pública després de més de dos anys de silenci, Pere Lloret anunciava una conferència sobre «*el nou regisme de supressió dels consums a Tarragona*», al local social de la Unió, en què es proposava estudiar la nova legislació tributària en la línia dels treballs de la comissió tarragonina i les ordenances municipals.[141] Un mes després era un discurs en una excursió organitzada per la UDN a Constantí, on assegurava que «*aquesta Tarragona dels consums, de les investigacions, dels expedients, de les quintes, de les injustícies i el caciquisme, no és pas la nostra. Nosaltres vivim allunyats, complertament renyits amb aquesta Tarragona; nosaltres furguem i treballem per a enderrocar-la, aixecant damunt d'ella la ciutat dels amples carrers, dels bells paisatges, del mar blau i seré que alcanci, si pot esser, una hegemonia per ses virtuts ciutadanes i escampi arreu exemples de civisme*».[142] El nou impuls de l'activitat pública de Lloret no només es podia observar en el seu renovat compromís polític —participa activament en la VIII Assemblea de la Unió Catalanista, celebrada a Tarragona—[143] sinó que s'implica en les reivindicacions ferroviàries de la Junta d'Obres del Port, en representació del Col·legi de Corredors de Comerç.[144] Pare de nou, el 7 de desembre de 1912 naixia la seva filla Maria; a inicis de l'any següent, el 1913, esdevé president de la Unió Democràtica Nacionalista,[145] càrrec que compaginaria amb el de president de la Cambra de Comerç de Tarragona.[146]

Si el seu cunyat Joan Caballé havia estat causa de la seva defecció primerenca de l'activitat política, ara seria la causa de la seva primera candidatura política: la d'aspirant a diputat provincial a les eleccions parcials celebrades al districte de Gandesa-Falset, per la mort del diputat Josep Anguera.[147] Tot i haver fet campanya al districte on Caballé s'havia fet fort —o havia iniciat el seu cacicat—, sovint amb el suport del seu cunyat,[148] i el vincle amb el poble de Batea del marit de la seva germana Carme, Pasqual Català,[149] aquesta primera incursió directa en l'activitat partidista se saldaria amb una derrota.

2.2. El pas a l'esquerra

En aquell moment, Pere Lloret ja està enquadrat explícitament als rengles del republicanisme nacionalista, deixant enrere l'antic apoliticisme de la Unió Catalanista i la vocació hegemònica solidària, de front ampli. Aquesta presa de partit dels diferents membres de la Unió Democràtica Nacionalista tindrà com a conseqüència la seva dissolució, de mutu acord entre els tres sectors de l'entitat: el republicà nacionalista —format pel mateix Lloret, el seu amic Macià Mallol i Agustí Lliteras—, el dels «*purament catalanistes*» —com Agustí C. Martí i Jordi Pedrol— i el regionalista —

137 *Catalunya Nova,* 1 d'octubre de 1911.

138 *Catalunya Nova,* 26 de novembre de 1911.

139 *Catalunya Nova,* 6 de novembre de 1911.

140 *Catalunya Nova,* 6 de gener de 1912.

141 «Conferència de D. Pere Lloret a l'UDN», *Catalunya Nova,* 11 de febrer de 1912.

142 «L'excursió a Constantí», *Catalunya Nova*, 10 de març de 1912.

143 *Catalunya Nova,* 3 de novembre de 1912. *La Veu de Catalunya,* 21 d'octubre de 1912.

144 «Un pas endavant». *Catalunya Nova,* 31 de març de 1912.

145 *Catalunya Nova*, 5 de gener de 1913.

146 *Catalunya Nova*, 19 de gener de 1913.

147 *El Poble Català,* 11 de febrer de 1913.

148 «¿Qué ocurre en Gandesa?», *Diario de Tarragona,* 7 de novembre de 1912.

149 *La Veu de Catalunya,* 12 de juny de 1910.

Catalunya Nova

Preus de suscripció

Trimestre. . . . . 1'50 pessetes

ANY VII — *Tarragona, dijous 1.er de maig de 1913* — NÚM. 299

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: MENDEZ NUÑEZ, 6, BAIXOS

CONDICIONS

Els treballs se publiquen baix la responsabilitat de llurs autors.-No's retornen els originals

Dissolució de l'U. D. N. i desaparició de "Catalunya Nova"

L'Assamblea General

Aixís, amb lletra ben grossa, amb tots els honors deguts a sa gloriosa vida, es com l'U. D. N. pot desapareixér i, amb ella, CATALUNYA NOVA.

Dilluns passat se celebrá la Junta general extraordinaria, expressament convocada per a tractar de la disolució del nostre Casal, que ha sigut el Casal del catalanisme tarragoní.

Era poc més de l'hora senyalada—les déu de la nit—quan en Pere Lloret ocupá la taula presidencial, acompanyant-lo'l Secretari, en Josep Maria Iglesias. A l'espaiosa sala d'actes, hi havia aplegats més de cent vint socis de l'entitat.

En Pere Lloret, esplicá suscintament les causes i'l procés de la crisi de l'U. D. N., i lleigí una proposició firmada per els senyors Lloret, Macià Mallol i Lliteres, en representació dels elements nacionalistes-republicans, per els senyors Pedrol i A. C. Martí, en representació dels elements purament catalanistes, i per els senyors Salvador Ventosa, Domenec Teixidó i Angel Rabadá, per els elements regionalistes, en la que's posaven a la consideració de l'Assamblea general els següents acorts: 1.er Declarar la disolució de l'U. D. N. i la desaparició de CATALUNYA NOVA.—2.on Que l'actiu i passiu de l'entitat i del periódic, s'adjudiquessin a la Comissió encarregada de la constitució de l'U. N. R.

En Salvador Ventosa demaná la paraula per a defensar la proposició. Féu un calurós elogi de la tasca realitzada per l'entitat, manifestá la fonda tristesa que li ocasionava l'haver-se de separar de's companys amb els que fins avui havia conviscut, lluitant per Catalunya, i afegí que tenia la ferma convicció de que mai per mai, en les lluites a sostenir en el pervindre, deixarien de recordar-se aquestos anys de vida colectiva, a fi de que ni en els moments de més grossa passió, se descendis de nivell per a arrivar a l'insult i a la manca de companyerisme i de bona amistat.

Féu remarcar que'ls elements regionalistes, expressament reunits, havien convingut amb unanimitat perfecta, en que calia facilitar la tasca d'organització i espandiment de l'esquerra catalana a Tarragona, car gran i nobilissima era la tasca que tenia a complir, i que per aquest motiu, els seus companys senyors Teixidó i Rabadá, amb ell, havien firmat la proposició que se sotmetia a l'Assamblea. No obstant, creient que hi havia l'arxiu de l'entitat que no havia de ser exclusivament ni d'uns ni d'altres, sino patrimoni de tots, demaná que la proposició s'entengués adicionada en aquest sentit. Acabá'l Sr. Ventosa endresant entussiasta salutació als reunits.

La proposició adicional del Sr. Ventosa, fou objecte d'amical discussió, en la que intervingueren els senyors Mallol, Martí Bofarull, Lloret i Rabadá, convenint-se en la fórmula de que'ls documents i llibres d'actes de la societat, els custodiaría l'U. N. R., la qual els tindria a la disposició de ser consultats per qualsevol dels socis de l'entitat, mentres ho fossin en el moment de sa disolució, si bé guardant el caracter de documents reservats, dels que no s'en podria fer cap us públic per ningú.

Seguidament en Bernabé Martí usá de la paraula, manifestant son condol per la forçosa disolució de l'entitat; que, no sentint-se portat per son temperament a la política activa, militant, creia que tenia un lloc en la lluita per la cultura del nostre poble; aixís afirmá que ell s'abstindria d'ingresar en cap de les dos associacions que anaven a formar-se, encar que la que més s'assimilava a son temperament era la Lliga Regionalista. i acabá dedicant un xardorós elogi a l'Orfeó Tarragoní, en el que, digué, ens trovarèm sempre tots nosaltres, sens recordar-nos de les diferencies que'ns separin.

La proposició ans esplicada, s'aprobá per unanimitat.

Seguidament, el Sr. Lloret, féu un brillant resúm de l'historia de l'U. D. N. desde la disolució de l'Associació Catalanista de Tarragona, a la que també va concorrer i presidir, fins avui; recordá les victories catalanes assolides, i afegí que'l moment de plenitut havia arrivat, i que l'acort de dissolució no obeia a causes que poguessin avergonyir-nos ni tant sols donar-nos la tristesa del fracás, car victoriosos moriem, per a anar a fer fortes dugues entitats, que lluitarán per Catalunya; la Lliga Regionalista i l'U. N. R.

Com que a la pregunta de si hi havia algún soci que volgués usar de la paraula, ningú respongués se sentí'l toc definitiu de la campaneta presidencial, declarant disolta l'Assamblea, mentres un fort Visca a Catalunya retrunyia pel lloc social.

Aixís acabá l'Assamblea de disolució de l'U. D. N. i en ella hi poguè veurer tothom el meteix seny, la meteixa amor, identic patriotisme als que sempre la guiaren en els seus actes.

Deixem de ser

Per la voluntat de tots, contra'l sentiment que a tots ens anima, avui deixem de ser.

Amb plenitut de forçes, estimant-nos com a vers amics guiant les nostres accions la reivindicació de la benelda Patria Catalana, hem convingut en que era precis que l'U. D. N. deixés d'existir com a Casal de tots els catalanistes de Tarragona, i que amb ella desaparexés aquesta CATALUNYA NOVA, que ha sigut la dipositaria i la transmisora de tantes hores d'entusiasme, de tantes ilusions purissimes, dels esforços de tots, dedicats a Catalunya i a Tarragona.

Som forts els catalanistes tarragonins; l'actuació nostra, no ha sigut pas endevades.

El passat diumenge, se celebrá una diada regionalista, que es titre de gloria i de llegitim orgull per a els qui integren les fileres de la Lliga Regionalista tarragonina, que fa esperançar que aquesta Lliga, en ses futures actuacions, constituirá un nucli potent en la política de les nostres comarques.

També les reunions concorregudissimes que's venen celebrant per a organitzar l'esquerra catalana, ens donen la videncia de que será associació caracteritzada per el més pur catalanisme i per la més enlairada de les actuacions republicanes i democràtiques; que per sa cohesió, per la calitat i per la cantitat dels elements que ja avui pot dir-se que l'integren, será entitat de prestigi i de poderosa influencia en els destins de les encontrades tarragonines.

Si fins avui la nostra tasca ha sigut de tarragonisme i de predicació del catalanisme, d'are en avant actuarem políticament. Aquest es l'aspecte fonamental de la nostra separació.

Ens separem com a amics i com a amics actuarem, cada un pel seu camí, a vegades combatent-nos, ja que, fatalment, hem de lluitar per a atreurens a les meteixes persones, per la conquesta d'iguals carrecs públics. No'ns espanta, car la nostra amistat d'avui, l'obra realitzada en comú, es la més ferma de les garanties de que, en tots els moments, en tota mena de lluites, presidirà'l respecte i la consideració, la correcció i la cortesia, i per sobre de tot, ben alta la nostra Catalunya.

I are que ja hem esplicat als nostres volgudissims llegidors els fonaments de l'actitut adoptada, les esperançes que tenim en el demà, ja sols ens resta endressar coral salutació de despedida als qui ens han acompanyat en aquesta primera lluita per Catalunya i per Tarragona i també als nostres confrares, que'ns han ajudat, com als que'ns han combatut.

Al donar aquest definitiu adeu, ens sentim sens ni'l més petit remordiment per les nostres campanyes: i si la separació ens entristeix, la compensa la alegria de que sols morim per a obrir pas a dos setmanaris netament catalanistes.

I aquest sol fet, es prou eloqüent per a una mort plena de gloria.—LA REDACCIÓ.

La qüestió previa

El día 4 de març de l'any 1905, vaig publicar en *Lo Camp de Tarragona* un article denominat *Ni dretes ni esquerres*, article aquet que va reproduir, uns dies després, *La Renaixensa* de Barcelona.

Entenia llavors, que per a l'assoliment de lo que Catalunya vol, no calia pas la divisió de les forces catalanistes, car llavors, no hi havia sortosament sinó que catalanistes

El procés del problema català, com el de tot moviment nacionalista, ha passat per aquelles naturals transformacions i fases, que, sense variar en el fons, mudan en la seva part externa. Filles d'aquestes transformacions fisiològiques son els denominatius de «regionalistes» i «nacionalistes», encara que un i altre mot equivalen a catalanista; çò es: el català qui treballa per honra i gloria de Catalunya.

N'obstant i aquesta definició massa facil però prou clara, s'es presentat un problema de més dificil solució, o siga lo que s'en ha vingut en dir la qüestió previa.

Deixem, doncs, que dretes i esquerres actuin a la faiçó de llurs sentir i pensar. Deixem que una i altra colla política se fassi conservadora i republicana, respectivament, si çò convé per la salut de Catalunya; mes cal aclarir un punt fosc, un punt tèrbol, ans de seguir avant.

La qüestió previa vé essent explotada per tots els camps. D'uns anys a n'aquesta banda tot es qüestió previa pels polítics, pels sociòlegs i pels pedagogs que treballan pel bé de Catalunya.

¡Ditxosa qüestió previa! i ¡malaguanyada qüestió, que, no resolent-se mai, destorba l'acció de totes les altres!

La qüestió previa es una mena de neurastenia que pateixen els nostres homes qui fan de polítics. Tot prevé dels nervis; ben poca cosa hi té que veurer el cor; ben poca cosa l'esperit.

Ans que tot oportunisme! clama la dreta. Lo primer es la democratització! diu l'esquerra. Cultura i res més que cultura! diuen els pedagogs. Arreglem primer la cosa obrerista! van repetint els sociòlegs.

I tots, i cada hú d'ells, tenen la seva raó, perquè d'entre tots i de cada hú d'ells se composa'l problema català.

Mes d'entre aquestes i altres qüestions a resoldre, la *previa* queda sempre per fer, doncs l'únic problema previ es al meu entendre, la catalanització dels catalans mateixos, la llur reintegració catalanesca, moral, social, religiosa, artística i cultural.

Per mi no hi ha altre qüestió previa, que la de catalanitzar als catalans per tots els medis adequats, i llavors, llensar-los a l'acció i a l'intervenció política.

Se parla massa sovint de lo que valen i representan els nostres capdevanters polítics del catalanisme. I bé: ¿creièu que aquestos no son sinó que polítics? Oh, nó, que tots ells duen dins de les llurs entranyes un pregon sentit catalanesc; son, de soca i arrèl catalanistes i res més que catalanistes. perquè havent començat a actuar en amor a Catalunya, ara tot en ells es catalanisme en diversitat de cultes i professions.

Aixís passa, que, quan se fa Teatre, com quan se fan Jocs Florals, com quan se crea l'Institut d'Estudis Catalans, quan se fa un Palau de la Música i naixen els nostres Orfeons, quan se fa Economia i Dret, quan s'estima a les Ciencies, com quan se divulga la Pintura, l'Arquitectura i l'Etica; quan se parla de Nova Pedagogía i d'Atenèus, quan se munta un Museu Social i una Universitat Comercial, com quan se llensa l'idea d'una Exposició, tot, absolutament tot naix amarat de catalanisme. o bé no naix.

I es que l'esperit de raça ho invadeix tot, de des-

1 de maig de 1913
Portada
del darrer exemplar
de *Catalunya Nova,*
que anunciava, a més,
la dissolució
de la Unió Democràtica
Nacionalista.
BHMT

on es trobaven Salvador Ventosa, Domènec Teixidó i Àngel Rabadà. Era un final d'etapa, on es clarificaven posicions, però també de balanç de la feina feta. Així, el darrer president de la UDN parlava al darrer número de *Catalunya Nova* de «L'Escola de la UDN»:

> «*Era en el moment solemnial de Solidaritat Catalana, que constituirem la Unió Democràtica Nacionalista. El concurs patriòtic de tots els catalans i l'escalf encoratjador de totes les idees, feien concebir esperances i il·lusions que la realitat no ens ha portat. Per això al donar vida a una nova entitat que veia a lluitar per Catalunya, nosaltres, homes moderns, lliberals, avançats per sentiment i per convicció imposàrem en els Estatuts un article que deia:*
>
> *EN LO QUE NO AFECTI A L'OBJECTE DE LA UNIÓ —COM SI DIGUÉSSIM CATALUNYA— ELS SOCIS PODRAN MANIFESTAR DEFENSAR I DISCUTIR LLIUREMENT LLURS RESPECTIUS IDEALS.*
>
> *Jo no conec cap altra entitat constituïda a base d'una tolerància tan positiva. I em plau que avui, encara que no sia més que en el moment de despedir-nos, de separar-nos els uns dels altres, donem una bella mostra de que sabem portar-lo al terreny de la pràctica aquell principi. I em plaurà molt més que des de distints camps, amb la fe del convençut, amb la sinceritat de l'home honrat i amb la passió del patriota, tots la practiquem aquesta doctrina que havia d'informar l'escola de la Unió Democràtica Nacionalista de Tarragona.»*[150]

Aquell número encara donava compte d'una darrera activitat de l'entitat: «*l'excursió artística-cultural*» a Barcelona, en què el grup de socis encapçalat per Pere Lloret, «*acompanyats d'unes gentilíssimes senyoretes*», va visitar el Palau de la Generalitat, l'Institut d'Estudis Catalans i el naixent Museu Social, iniciatives aquestes darreres endegades pel president de la Diputació de Barcelona, Enric Prat de la Riba, d'acord amb el programa polític propugnat pel Noucentisme. De fet, l'amfitrió de la visita era el mateix Eugeni d'Ors, teoritzador del moviment i secretari de l'Institut, que també els va fer de guia, i que va rebre de mans de Lloret una Guia del Museu Arqueològic de Tarragona per a l'acadèmia.[151]

Com deia el comiat de la UDC i de *Catalunya Nova*, de l'antiga entitat n'havien de néixer dues noves organitzacions sorgides de la dissolta: la Lliga Regionalista de Tarragona, a la dreta, i la Unió Nacionalista Republicana, a l'esquerra. La nova entitat, en què Pere Lloret hi figurava com a vicepresident, es definia al primer número del seu òrgan de premsa, *Renovació*, com a republicana i nacionalista: «*Hem sigut, som i serem nacionalistes a Catalunya, a Espanya i a fora d'Espanya. Hem sigut, som i serem lliberals, demòcrates i republicans en l'organització del Municipi, de la Comarca, de la Nacionalitat i de l'Estat. I hem cregut i seguim creient que l'autonomia i la federació portades fins a les últimes conseqüències són l'únic medi de resoldre els conflictes que pateixen actualment els pobles i els que es presentaran en l'avenir*».[152] La nova organització tarragonina acabaria sent admesa tant a la Unió Catalanista com a la Unió Federal Nacionalista Republicana, el partit creat el 1910 a partir dels antics membres de la Unió Republicana, del Centre Nacionalista Republicà i del Partit Republicà Democràtic Federal, que s'havien unit, sota l'ègida patriarcal de Josep Maria Vallès i Ribot, en l'anomenada Esquerra Catalana, i que a Tarragona ja tenia la seva delegació formada pels antics federals. A l'estiu, Pere Lloret i Marcellí Domingo, llavors tots dos correligionaris a la UFNR i encara novells en política institucional però amb anys d'activisme polític a l'esquena, catalanista l'un, federalista l'altre, coincideixen a la inauguració de les escoles del Comitè de Joventut Democràtica, de Móra d'Ebre.[153] Per aquells mateixos dies d'agost de 1913, és nomenat vocal de la Junta provincial d'Instrucció Pública,[154] càrrec al qual tornaria deu anys després.[155]

150 Pere LLORET. «L'escola de la UDN». *Catalunya Nova,* 1 de maig de 1913.

151 *Catalunya Nova,* 1 de maig de 1913.

152 *Renovació,* 13 de juliol de 1913.

153 *La Publicidad,* 3 d'agost de 1913.

154 *La Veu de Catalunya,* 8 d'agost de 1913.

155 *Tarragona,* 22 de juny de 1923.

RENOVACIÓ

Setmanari Nacionalista Republicá

Any I.— TARRAGONA, 13 juliol de 1913.—Núm. 1.

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
MÉNDEZ NÚÑEZ, 6, BAIXOS

Els treballs se publiquen baix la responsabilitat de llurs autors.
No's retornen els originals.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Trimestre . . . . . 1'50 ptes.
Anuncis, a preus convencionals.

Som antics lluitadors. Ni naixem avui a la vida activa de la política catalana, ni es la primera vegada que fem professió pública dels nostres ideals, ni sisquera pot tenir-nos ningú per desconeguts en l'actuació decidida per a la resolució dels petits i grans problemes que afecten a la localitat.

D'ençà que'ls nostres ulls s'obriren a la llum de la raó, som enamorats de Catalunya i per ella anyorem totes les prerrogatives que puguen dignificar-la com a poble. Homes moderns, considerem indispensable per al desenrotllo progressiu dels individuus i de les col·lectivitats, l'assoliment de la llibertat en tots els ordes, sens altre aturador ni fita que'l respecte a la llibertat dels demés. Enemics de tota desigualtat social, per injusta i per inhumana, rebutjem l'explotació d'una classe per altra, nova forma d'esclavatge que la cultura i'l temps faràn desapareixe en benefici de la pau del món.

Com, sempre i a tota hora, en un cercle més reduit o més ample, hem mantingut l'integritat de les nostres conviccions, ni'ns presentem ara com a innovadors, ni hem de venir a pidolar el perdó per passades culpes. Hem sigut, som i serem nacionalistes a Catalunya, a Espanya i a fòra d'Espanya. Hem sigut, som i serem lliberals, demòcrates i republicans en l'organització del Municipi, de la Comarca, de la Nacionalitat i de l'Estat. I hem cregut i seguim creient que l'autonomía i la federació portades fins a les últimes conseqüencies, són l'únic medi de resoldre'ls conflictes que pateixen actualment els pobles i'ls que's presentaràn en l'avenir.

Som antics lluitadors. Ni han defallit les nostres energíes, ni la més petita ombra de desengany ha entelat les nostres esperances. Però'l temps no es sempre'l mateix, ni son idèntiques les circumstancies que'l governen. I es l'ansia renovadora que impulsa als homes i als agrupaments a cercar el millor medi d'espandiment dels ideals, la que'ns mou avui en l'Unió Nacionalista Republicana i en aquest modest setmanari, que serà son porta-vèu, a sortir a la defensa dels vells sentiments de nacionalisme i de les velles conviccions republicanes.

Salut, doncs, a tots els qui lluiten per Catalunya i per la Llibertat!

LA REDACCIÓ

* * *

Per Catalunya i per la República

A l'hora en que uns catalanistes *bons creients* s'apropen al poder central amb humiltat, pidolant millores en sentit descentralitzador, demanant-les com si's tractés d'almoines o de favors que no creiessen mereixe, uns altres catalanistes no menys enamorats de la Patria que aquells, volem fer sentir nostra veu ferma, estridenta si cal, per a dir que Catalunya no'n vol de favors, ni d'almoines; que nostra Patria vol justicia; no una justicia que consisteixi en petites engrunes de lo mil voltes merescut, sino justicia plena, reparadora, que'ns torni tot lo que es nostre, tot lo que s'ens ha près.

I les relacions amb el poder central, d'aquests catalanistes que clamem justicia plena, mai per mai podràn ésser prou amistoses mentres Catalunya no gaudeixi de l'Autonomía. Una vegada aquesta conseguida, llavors podrem tractar amb quelcom de franquesa, amb quelcom de llibertat i d'amor, amb aquest poder que avui considerem nostre enemic, perque'ns nega fins el dret de parlar la nostra llengua, perque fà planar damunt Catalunya lleis que'ls catalans no acceptem de bon grat i que, per lo tant, son lleis imposades i no dictades pel poble, unic àrbitre per aquestes coses en temps i en paisos que sàpiguen agermanar l'esperit del dret amb la vera justicia.

Nosaltres, els que amb l'enemic no hi volem pactes ni tractes que puguin fer mal pensar al poble que'ns escolta i que'ns vigila, ens declarem intranzigents amb el poder central. Fins i tant que tinguem l'autonomía, fins que poguem parlar la nostra llengua en tots els actes de la vida, particulars o oficials, fins que les lleis que'ns vexen i'ns avergonyeixen com catalans devant de tot el món, deixin d'estar en vigencia, no tindrem, res de comú amb el govern de Madrid, ni mai ens hi aproparem per a demanar favors que, negats, farien augmentar nostra vergonya i concedits, ens farien semblar o ésser mendicants o servils.

Això com a catalanistes.

En quant a nostre republicanisme, no creiem que parlar-ne, ara, sigui lo millor. Estem segurs de que en nostres paraules, els qui en lo successiu ens llegeixin, no hi trovaràn fredor ni tebior tant sols; som dels convençuts i nostre convencliment té quelcom més de conciençut que d'entusiasta.

La forma de govern republicana, es la que ha de lliurar a Espanya de l'abim a que'ls governs monàrquics van apropant-la més cada nou jorn; i els desacerts dels homes de la Monarquía, ¿què poden fer més en l'esperit dels bons, que fer creixe la fè en el triomf de les bones causes?

Nosaltres, com a bons, doncs, devant de la desfeta del règim, veiem augmentar les probabilitats del triomf; triomf que no esperem a plàs fixo; pro que ha de venir, indefectiblement, a no tardar gaire, perque, pobre Espanya, si aixís no fós, car aquest dissortat país, no podria soportar per molt temps tantes calamitats.

I al veure apropar-se l'hora salvadora, ens alluny em més del règim, girant els ulls amb fàstic i amb enuig; no fem com altres, que li donen la mà per a retardar un temps més l'hora en que's trobi a l'extrem del carreró sense sortida en que s'ha posat.

Cal remarcar-ho bé: no'ns volem confondre amb els monàrquics que arruinen al país, ni amb aquells que diguent-se republicans, a plè sol o a la sombra, fan la causa de la monarquía.

Hem dit que erem catalanistes. Ara afegim que som republicans. Serem catalanistes tant com visquem, mal que'l centralisme'ns ofegui; com serem sempre republicans, encara que tots els capdills desertin del lloc d'honor, encara que'ns quedem sols a lluitar contra'ls adversaris francs, i'ls que fent-nos l'amic i acoblant-se sota'ls plecs de nostra bandera gloriosa, busquen ocasió favorable per a ferir-nos traidorament.

* * *

Contra la guerra

No es una exaltació utòpica ni un apassionament partidista lo que'ns fà parlar. Es la reflexió serena, l'examen imparcial i l'estudi complet—fins on la nostra limitada intel·ligencia pot arribar—de l'estat actual de l'Espanya, lo que'ns obliga a proclamar-nos decidits contraris de la guerra al Marroc.

Si'ns diuen que'ls compromisos internacionals ens liguen de tal manera que no pot l'Estat espanyol desentendre's d'aquesta lluita, contestarem que'ls nostres diplomàtics devien de tenir el seny necessari per a no embrancar-nos en empreses superiors a les nostres forces i'ls governants actuals l'habilitat i l'enginy suficient per a desfer-se'n. Si'ns aleguen que hem d'anar a la guerra i sostenir-la baix pena d'abandonar en altre cas tots els dominis de l'Africa, lo qual constituiría una grossa vergonya, oposarem que la més gran vergonya per als individuus i'ls pobles es persistir en l'erro quan, com en el cas present, tothom el regoneix, i que res ennobleix i dignifica tant com la rectificació total d'una conducta que pot portar-nos al més espantós desastre.

No som aficionats a somnis imperialistes. Mes, prescindint de teories i d'aspiracions que en altres paisos poden tenir explicació sinó justificació acabada, ens hauríem de convence ja de que l'Espanya es un còs malaltís i feble, un Estat que necessita un llarc periode de reconstitució i enfortiment, un país econòmicament pobre, casi miserable, comparant-lo amb Anglaterra, França i Alemanya, les tres potencies veritablement interessades en la col·lonització del Nort d'Africa.

Prescindim—i no se'n hauría de prescindir—del nostre fracàs com a conqueridors i col·lonitzadors. Però, es que mentres se despoblen comarques senceres i queden improductives per manca de braços terres de calitat immillorable, hem d'anar regant amb la sanc de la nostra joventut les garrigues estèrils de les costes africanes? Es que l'emigració que la fam provoca podrà mai encarrilar-se cap a un país que no ofereix altre riquesa que la de les mines? Es que la nostra industria i'l nostre comerç, que necessiten marges protectors per a lliurar-se de la competencia extrangera en el propri terrer, estàn en condicions de competir amb les nacions que exploten els mercats del Marroc?

Es hora de reflexionar i es hora també de parlar amb tota sinceritat, sense amagar, per ridícoles vanitats i respectes hipòcrites, la propria convicció. Avui, com en els temps de les desfetes col·lonials, més encara que llavors, som enemics de la guerra. I'l qui així no ho pensi i no s'atreveixi a proclamar-ho en públic i en privat, ni es nacionalista, ni català, ni pot desitjar conscientment la prosperitat d'Espanya.

* * *

L'Unió Nacionalista Republicana

Ni cal dir qui som ni ens cal manifestar lo que volem i a què venim.

Desligades dreta i esquerra, son ja dues les branques del Catalanisme que a Tarragona venen actuant. La dreta, adicta a les doctrines que actualment professen i escampen arrèu els seus prohoms, farà tasca catalanissima, quin dubte hi ha, però estarà mancada d'ambient en aquest poble que aspira a la seva reivindicació i que vol llibertat. No'ns ha d'extranyar pas l'actuació dels elements dretans, ja que sempre hem considerat aqueixa branca, poderosa si volèu, com destinada a reciullir la sava dels qui fugen desenganyats del camp centralista, corrent el perill d'infeccionar-se dels vicis i de les preocupacions d'aquests.

Els qui fà alguns anys formem en les rengleres del nacionalisme, no'ns hi podiem pas recloure per més temps baix els plecs de la bandera burrada, sense fer nostre el clam dels nostres conciutadans, que volen quelcom més que una Catalunya ben catalana. Per això bem constituit a Tarragona l'«Unió Nacionalista Republicana» de la que'n formen part elements ben coneguts pels seus ideals reivindicadors i que tradueixen els sentiments del nostre poble, desitjós de nova vida.

L'«U. N. R.» i son porta-vèu en la premsa RENOVACIÓ, faràn a tot·hora la tasca que venen obligats a realitzar. El camp on militem es tan ample com grans son els ideals que en ell bateguen, i la nostra bandera i'ls nostres braços estaràn sempre oberts per a tots els germans que en llurs cors hi nií el calia sagrat de l'idealitat i de l'amor per a la patria catalana, que per ésser la nostra es la millor de totes.

En la feina que'ns hem imposat, penosa per a alguns, esperançadora per a tots, hi sabrem fer ressaltar la nostra convicció de republicans i d'autonomistes; i a la cançò que exposantniament retrunyirà per l'espai, anunciant a tothom la nostra constancia en l'obra definitiva per a la redempció de l'humanitat, hi barrejarem les notes vibrants de l'himne nascut al cor del poble, saludant-lo amb una mà i empunyant en l'altra la falç ben dentallada:

«Fills de la terra catalana
abans morir que ésser esclaus...»

* * *

Redrecem-nos

Renovació es nostre lema i'l meu ideal, perque ell enclou tots els meus desitjos, tots els meus anels, tota la meva voluntat, me fa fruir l'esperança d'una nova vida i'l ressorgiment de l'activitat de Catalunya, i més de la nostra Tarragona, que fà temps jau ensopida mirant-se amb tot indiferentisme com nostres enemics van ensenyorint-se de casa nostra, tant, que finses hi ha qui'ls dona'l cap de corda per a fer el dogal que a no redreçar-nos a temps ens faría caure abatuts i avergonyits.

Fà temps s'observa—encara que es molt vell, ara près grans proporcions—com els nostres ciutadans defalleixen en la lluita que per a defensar a Catalunya anem sostenint els que de cor i de sempre la volem com ja ha sigut, *rica i plena*. Me dol a l'ànima el veure com molts qui s'han dit, es diuen i volen esser catalanistes—perque abans *vestia molt* el dir-s'ho—fan chor a n'els que venen de fóra portant l'alenada d'aquells que un dia volien fer de Catalunya un camp ern sembrant-la de sal. Me dol veure com amb aquests hi van a tot lloc i conviuen i's dobleguen a la seva voluntat, a l'extrem de deixar oblidada la nostra llengua per a parlar en la que ells volen que's parli, aquella que per força havem de fer-ne us moltes vegades mercès als indiferents, als que sigucnt catalans prefereixen mal parlar llengua estranya per a lograr fer-se ben veure devant dels enemics de nostra terra.

13 de juliol de 1913
Portada
del primer exemplar
de *Renovació*.
Menys de dos mesos
després de la fi
de *Catalunya Nova*,
i la dissolució
de la Unió Democràtica
Nacionalista
veia la llum la nova
publicació vinculada
a la nova Unió
Nacionalista Republicana.
BPT

S'acostaven les eleccions municipals de 1913, per al qual la UNR havia apostat per l'anomenada conjunció republicana socialista, amb el Centre Federal i l'Agrupació Socialista. Per al comitè local de Tarragona eren designats com a representants dels nacionalistes republicans Lloret, Mallol i Salvador Solé,[156] i l'assemblea general designava Pere Lloret com a candidat a regidor pel districte quart.[157] Així el presentava *Renovació*:

«*Sense que signifiqui desmereixement per a ningú, podem dir que el nom del nostre amic i company aixeca un altíssim nivell intel·lectual i enrobusteix la candidatura d'unió d'esquerres.*

[...]

En Pere Lloret representa tota la gloriosa transformació catalana dintre de Tarragona. Ha tingut bons i esforçats companys —cal en justícia fer-ho constar— però ell ha sigut sempre el nostre Mestre.

Impossible condensar ara tota la seva patriòtica labor, tota la seva brillant història de catalanitat, la seva tasca cultural i ciutadana.

Home de vastíssima il·lustració, orador fogós, hàbil polemista, escriptor de primera fila, s'ha distingit i ha sobresortit arreu on ha intervingut i ha posat fita.

Ara amb la toga, ara al míting, suara en la conferència, amb la paraula i amb la ploma és temible en l'atac i en la defensa. En l'atac, perquè sap estalviar el camí i arremet amb fúria incontestable; en la defensa, perquè suau i dúctil, i amb el seu peculiar do de gents, sap vestir amb elegància i distinció la seva dialèctica fins a fer-la amorosa. I així passa que venç en els dos aspectes de la lluita, car, apart de lo que dèiem dir, és sincer i honrat en ses conviccions, noble i desinteressat com pocs n'hi hagin.

[...]

En Pere Antoni Torres, malgrat la seva política, ens el va profetitzar fa cosa de 14 anys, quan tot just en Lloret en tenia 19 o 20, en un banquet a l'Ateneo dient «que calia que Tarragona es preparés a recollir dignament un jove que es deia Pere Lloret i Ordeix, que ell —Pere A. Torres— vaticinava que havia de donar dies de glòria a la ciutat.»[158]

La campanya electoral per als comicis del 9 de novembre es va veure esquitxada d'acusacions, atacs i rèpliques entre adversaris polítics i antics companys de la UDN. Així, si els regionalistes, aplegats a l'anomenada Candidatura Popular amb els elements oficialistes, retreien als republicans nacionalistes els seus pactes amb la resta de forces d'esquerra, assenyalant-los les «*abdicacions i mancaments a la idealitat catalans*», aquests s'hi tornaven, exposant la petició de vot de l'empresari i polític liberal Anselm Guasch entre la seva xarxa clientelar per al candidat regionalista Àngel Rabadà, rival de Pere Lloret.[159] També el *Diario de Tarragona,* alineat amb la Candidatura Popular, es defensava en una de les qüestions que Pere Lloret posarà sovint sobre la taula i que el perseguirà al llarg de la seva carrera: el projecte del seu cunyat Joan Caballé de proveir d'aigua a Tarragona —amb un problema endèmic de manca d'aigua potable— des d'una finca de la seva propietat, el Mas Caballé, i que després d'anys de polèmiques, debats i negociacions havia resultat fallit. Si Lloret en un míting havia retret al consistori el rebuig a l'oferta inicial i la posterior proposició d'una contraoferta perjudicial cap al municipi, un dels regidors, el regionalista Santiago Vallvé, es defensava assegurant que «*es triste y es inclasificable que hombres de carrera de los que predican moralidad, premien estos modestos desvelos patrióticos con la insidia con la que escandalizó el teatro el señor Lloret, buscando un reprobable efecto de galería*».[160] Celebrades les eleccions, Pere Lloret va ser el candidat més votat al seu districte, i va ser elegit regidor.[161]

156 *Renovació,* 12 d'octubre de 1913.

157 *Renovació,* 2 de novembre de 1913.

158 «Els nostres candidats: En Pere Lloret i Ordeix», *Renovació,* 9 de novembre de 1913.

159 «Als catalanistes i republicans del Quart Districte», *Renovació,* 9 de novembre de 1913.

160 «Deshaciendo una insídia», *Diario de Tarragona,* 9 de novembre de 1913.

161 *Diario de Tarragona,* 11 de novembre de 1913,

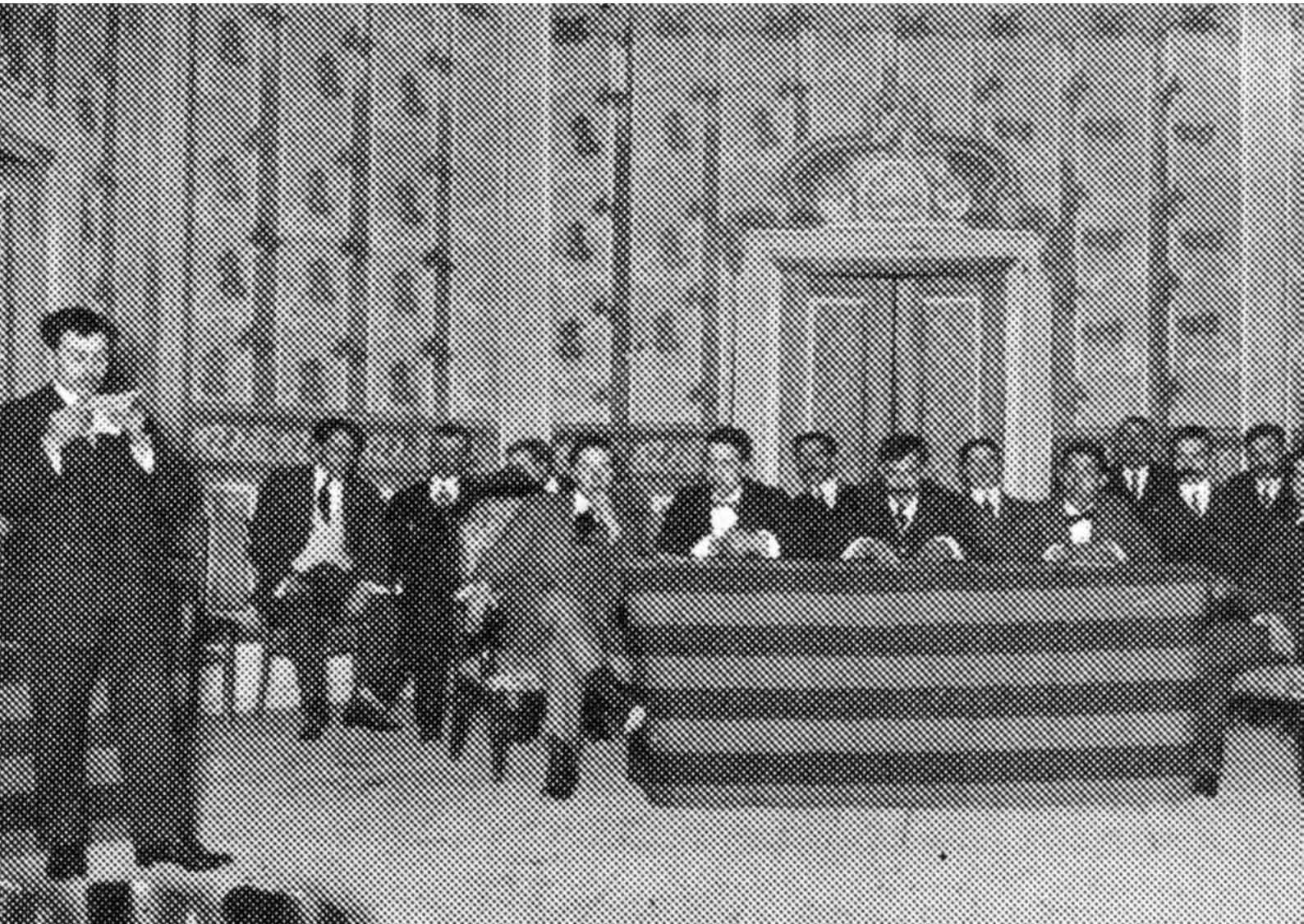
Tarragona, 20 de gener de 1914

Vetllada organitzada per l'Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera.

Josep Maset hi llegeix la poesia «L'any mil» d'Àngel Guimerà.

A la presidència Josep Gilabert. En segon terme, entre d'altres, Ramon Aloguín, Macià Mallol, Pere Lloret, Joan Romaní, Pere Olivella, Carles Vilella...

(TARRAGONA I LA SEVA PREMSA, VOLUM I)

1914-1930
Fent obra a la Mancomunitat

3

3.1. Regidor de Tarragona

L'1 de gener de 1914, en sessió inaugural, es constituïa oficialment l'Ajuntament de Tarragona sorgit de les eleccions i presidit pel cap dels conservadors Josep Prat, nomenat batlle de Reial Ordre. Entre els nous regidors es troba Pere Lloret, que en la seva primera intervenció com a portaveu dels republicans nacionalistes ja va aprofitar per lamentar que no s'hagués arribat a una solució de concòrdia per a la constitució del nou ajuntament, i que la majoria copés tots els càrrecs de la corporació municipal.[162] Al ple de la setmana següent, era elegit membre de la comissió d'aigües, un dels seus temes predilectes.[163] Acompanyat dels regidors Oliva, Cavallé i Nin, presentava una proposició —aprovada per unanimitat— en què es demanava al Govern que acabés promptament la guerra del Marroc i es derogués la Llei de jurisdiccions.[164] Més polèmica serà la pregunta sobre la puntualitat en el pagament dels sous dels mestres de les escoles normals, per part de la Diputació, que tenien com a referons les relacions entre el consistori i l'ens provincial.[165] Després de la seva participació com a compromissari en l'elecció de senadors en representació de l'Ajuntament —anteriorment ho havia estat com a gran contribuent—[166] seria el torn de la polèmica qüestió de les aigües, on reviuria l'enfrontament amb el regidor lligaire Vallvé, a propòsit de l'oferta d'aigua proposada per Joan Caballé. El 5 de juliol, Vallvé va reclamar a Lloret que retirés les seves paraules durant la campanya o bé debatessin públicament sobre la qüestió. El republicà hi respondria assegurant que després de vuit mesos era la primera vegada

162 AHCT. Llibre d'actes de l'Ajuntament de Tarragona. Sessió inaugural de l'1 de gener de 1914.

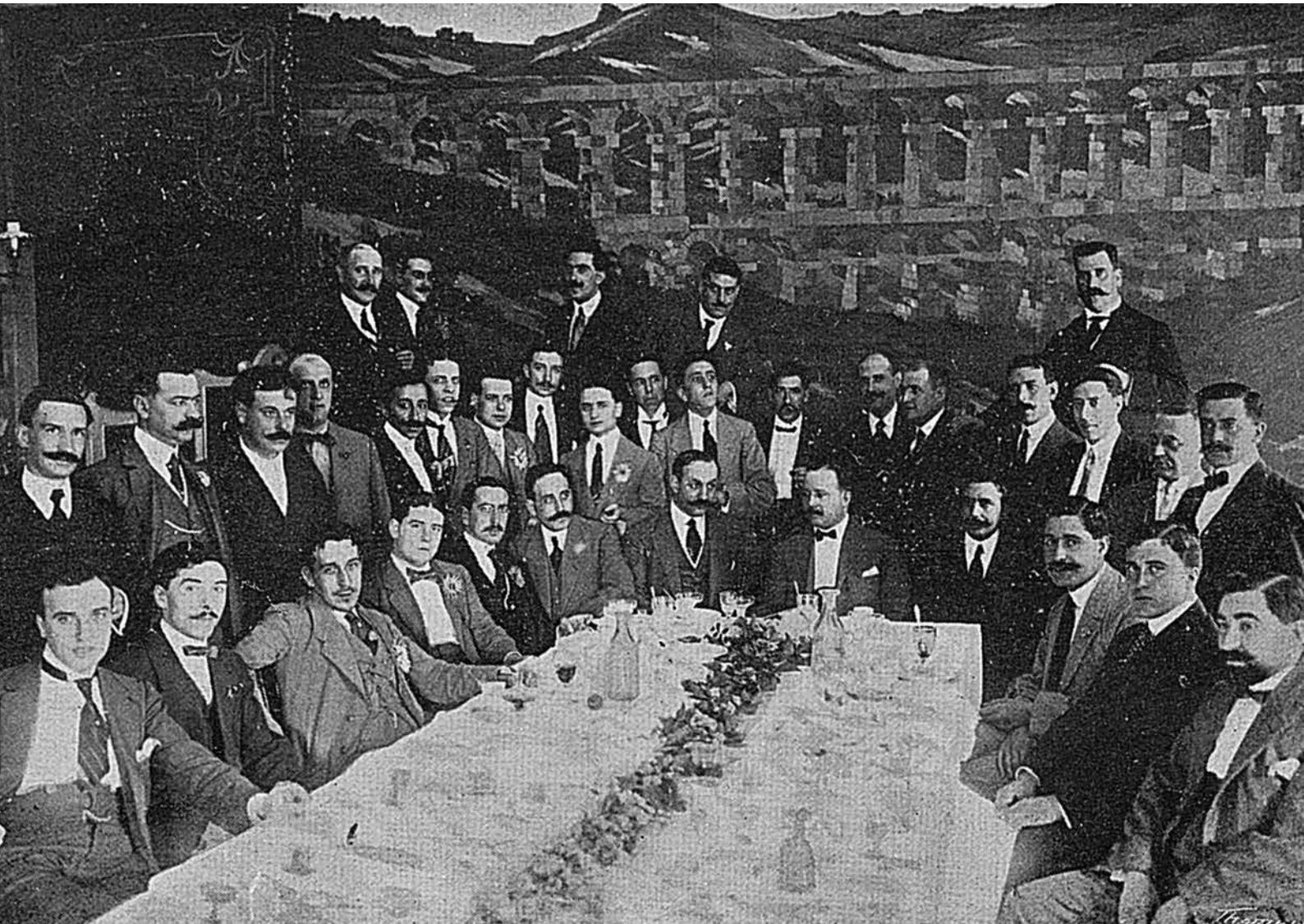
163 AHCT. Llibre d'actes de l'Ajuntament de Tarragona. Sessió del 7 de gener de 1914.

164 AHCT. Llibre d'actes de l'Ajuntament de Tarragona. Sessió del 16 de gener de 1914.

165 AHCT. Llibre d'actes de l'Ajuntament de Tarragona. Sessió del 16 de gener de 1914 i sessió del 23 de gener de 1914; *Renovació,* 1 de febrer de 1914.

166 *Renovació,* 15 de març de 1914. *Renovació,* 10 de maig de 1914.

Tarragona, 5 de juliol de 1914
Banquet commemoratiu de la constitució
del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria a Tarragona,
presidit per Josep Puig, president del CADCI de Barcelona,
Joan Bas, president de la secció d'Educació i Propaganda del CADCI de Barcelona
i Pere Lloret, president de la Cambra de Comerç de Tarragona.
HERMENEGILD VALLVÉ (LA ILUSTRACIÓ CATALANA) / AHCB

que Vallvé es recordava de la qüestió, prometent donar la conferència al Centro Industrial així que li donessin hora. Entremig, el batlle Prat havia tornat a posar sobre la taula l'opció del Mas Caballé, com l'única possible per resoldre la greu qüestió de l'escassetat d'aigua a la ciutat, amb l'oposició dels regionalistes, en un ple on, per raons de parentiu, Lloret assegurava que es negava a parlar-ne com a regidor.[167] *La Veu de Tarragona* —on Vallvé l'acusava de fugir d'estudi al donar-li allargues amb la conferència promesa— s'erigia en el portaveu dels contraris a l'acord amb el diputat a Corts, que en paral·lel i davant la negativa de Tarragona, també negociava amb Reus. Finalment, el 23 d'agost Pere Lloret pronunciava l'esperada conferència sobre la qüestió de les aigües. Per a *Renovació*, el seu director havia demostrat «*fins a l'evidència que el projecte Caballé no havia sigut estudiat, si siquiera discutit, i posat a analitzar-lo, feu notar la seva ventatja sobre els altres amb raons sòlides i convincents, i amb càlculs aritmètics senzillíssims. Com que no té l'Ajuntament el projecte Caballé; mal podia defensar una cosa sense estat de discussió*».[168] I afegia: «*Lo que passa és que els eterns enemics personals d'en Caballé, malgrat, no existir el projecte al municipi, l'han atacat sempre, prejutjant així una possible necessitat d'anar-lo a cercar en cas d'apuro insostenible. Així, doncs, l'oració es invertida, mal els pesis als qui, per dissimular son odi, se van tornant a poc a poc, defensors del projecte Caballé, convençuts com estan de que aquest, quant menys, és un projecte discutible i viable, i sobretot, amb aigua*». Per a *La Veu de Tarragona «la conferència ja no tingué absolutament res de particular, que una manca absoluta d'ideas pel pervindre i que una defensa extraordinàriament calorosa i extravagant del primitiu projecte Caballé Goyeneche*».[169] La polèmica s'anà esllanguint, gràcies també que el món mirava a una altra banda: l'esclat aquell estiu de la Gran Guerra, entre França, la Gran Bretanya i Rússia, d'una banda, i els imperis alemany, austrohongarès i otomà, de l'altre.

Un conflicte bèl·lic amb repercussió directa en l'economia del país, Tarragona inclosa, i que Lloret, amb despatx de corredor reial de comerç al carrer Apocada, número 9, viurà molt directament com a president de la Cambra de Comerç, que emprenia una època de renovació i reorganització després de patir dificultats financeres, fruit de la seva pertinença discrecional, i veure reduït el seu radi d'acció als partits judicials de Tarragona i el Vendrell, després d'una intensa polèmica amb la de Reus. Resolta la qüestió del finançament amb la Llei de bases del 29 de juliol de 1911, d'ordenació de les cambres de comerç, que establia com a recurs permanent fins a un 2% de la contribució que satisfessin els electors per a l'exercici del comerç o la indústria —recaptat no sense reticències—, durant el primer any de mandat de Lloret, per exemple, la Cambra havia ajustat el seu pressupost, anivellant despeses i ingressos —fet que portarà al tancament de l'Escola Mercantil—, impulsat un nou reglament per a la Cambra i participat com a mitjancera en l'acord entre patrons i obrers, carreters i peons del moll, per evitar la vaga del 1913. No serà l'única actuació en favor de la concòrdia de la Cambra presidida per Pere Lloret, que el 1911 ja havia acordat celebrar el Primer de Maig com a festiu, exigint que el comerç, tradicionalment refractari a tancar cap dia, obeeixi l'acord, que donarà suport a l'augment salarial dels dependents de comerç, congelat durant dos anys, o comminant a l'Ajuntament per tal que vetllés pel compliment del descans dominical i la jornada legal, sovint no respectada pels patrons. També es constitueix a iniciativa de la Cambra el Sindicat d'Exportadors de Vi,[170] l'Associació de Consignataris, Agents de Duanes i Comissionistes del Port, el 1914, i es donarà la benvinguda al Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria.[171]

167 AHCT. Llibre d'actes de l'Ajuntament de Tarragona. Sessió del 16 de gener de 1914; «La qüestió de les aigües». *La Veu de Tarragona,* 19 de juliol de 1914.

168 «Les conferències al Centre Industrial», *Renovació,* 30 d'agost de 1914.

169 «La conferència d'en Lloret. Segon comentari» *La Veu de Tarragona,* 6 de setembre de 1914.

170 Pedro Antonio HERAS; Carlos MAS. *Els primers cent anys de la Cambra.*

171 *Renovació,* 12 de juliol de 1914.

RENOVACIÓ

Setmanari Nacionalista Republicá

Any III.—TARRAGONA, 13 Mars de 1915.—Núm. 86.

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
Méndez Núñez, 6, baixos

Els treballs se publiquen baix la responsabilitat de llurs autors.
No's retornen els originals.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Trimestre ..... 1'50 ptes.
Anuncis, a preus convencionals.

EL-LECCIÓNS PROVINCIALS

Candidatura republicana per al Districte de Falset-Gandesa

En Pere Lloret Ordeix
En Magí Isern Miralles
En Manuel Solanes Cabré

Als el·lectors del Districte Falset-Gandesa

El diumenge vinent se veurá per primera volta, en el districte de Falset-Gandesa, la lluita d'idees, puig que'ls camps estarán ben deslliurats. Tres candidatures se presenten per aquest districte. La una d'elles, la conservadora volem ja descartarla ja que'l seu afecte podem assegurar será nul, tot i comptant ab l'apoio oficial. Hi ha padrins que a vegades no serveixen per a res i aquesta es una de les que'l pobre noi-candidat no ha de servir-li ni per consol.

Podém doncs afirmar que la lluita será entre les extremes dretes i esquerres, abdues de coalició, i en tota sinceritat, sense cap classe d'apasionament, es a dir, deixant apart l'entusiasme que'ns dongui la fermesa dels ideals vers la candidatura de coalició republicana, volém tractar de qui formen aitals candidatures o lo que representen.

La candidatura de dretes, integrada pels elements lliberals, regionalistes i carlins, representa una barreja de gent que fins are ja hem tocat els seus resultats en l'actuació desarrollada en la mateixa Diputació de Tarragana i son els mateixos gossos pro en diferents collars i aquesta candidatura ve a fer renaixer el funest caciquisme i la reacció, morts ja quasi es podía dir.

L'altre candidatura, la republicana, representa les llegítimes aspiracions de la comarca falsetana, representa la reivindicació d'aquest districte sostenint, a la vegada, la bandera que temps ha venen enarborant en aquelles terres, bandera d'anticacicquisme, d'antireaccionisme. La candidatura d'esquerres será una valla ferma que s'oposará a les immoralitats de l'administració provincial, ella será la defensora dels interessos d'aqueixos pobres municipis avui atropellats.!

Veièu doncs lo que representen abdues candidatures, ningú dubtará un moment per a resoldrer a la que han de votar i de cap manera poden dubtar en votar la candidatura de coalició d'esquerres, negant el mes ínfim apoio a l'altra candidatura, ja que si aquesta triomfés serian orfes de representació els deures sagrats de la vostra comarca.

Els tres candidats que encarnen la llibertat que vol assolir el poble son:

En Magi Isern i Miralles
republica federal;

En Manuel Solanes i Cabré
republicá radical; i

En Pere Lloret i Ordeix
nacionalista republicá.

Tots ells son ben coneguts de vosaltres per les seves idees democrátiques i lliberals de les que en varies ocasions n'han donat bones proves i es necessari que voteu amb convicció an aquests tres candidats per a impedir que pugui predominar en els escons de la nostra Diputació Provincial aquest conglomerat que entranya una inmoralitat política, com es la coalició dels monárquics, regionalistes i carlistes.

* * *

La salvació d' Espanya per l'article 29

L'article 29 acaba d'entrar novament en acció; un nombre gran, un nombre crescut de candidats a Diputats provincials acaben d'ésser elevats a la categoría de tals per obra i gracia d'aquest *simpátic* 29, que no permet vigorositats ni lluita ni apassionaments.

D'aquest gran nombre de proclamacións sols un, i un no fá la regla, es republicá; els demés son monàrquics. ¿Què prova això? Que en front d'aquets candidats no hi podien anar a lluitar els el·lements republicans. De manera que, aquesta gran massa d'Espanya a quals districtes corresponen aquets Diputats, es monàrquica o aixi ho manifesta. La Monarquía per a ella será l'encarnació del benestar. Ja no aspira a més. Está governada per gent amb qual gestió estará tan conforme, que a l'el·legir noves persones que la representen, les busca a les fileres d'en Romanones, Dato Maura...

I, vet'aquí, que, en tot aquet gran tros d'Espanya no's dèu sentir la guerra de l'Africa (obra monàrquica). Les mares d'aquesta Espanya no deuen

13 de març de 1915
Portada de *Renovació* amb la candidatura republicana pel districte de Falset-Gandesa, de la qual en formaven part Pere Lloret, Magí Isern i Manuel Solanes.
BHMT

Al final del seu mandat, el 1920, *El Comercial* resumirà la política de la Cambra en: «*converger en un vértice de concordia las aspiraciones de los abajo y las concesiones de los de arriba*».[172]

Lloret participarà l'estiu del 1914 en el VIII Curs Internacional d'Expansió Comercial, com a membre del comitè d'honor.[173] Els participants estrangers estava previst que visitessin la ciutat, però l'esclat de la Gran Guerra capgirarà els plans.[174] La situació internacional, davant la qual el regne d'Espanya declararà la neutralitat oficial, en un ambient de polarització entre partidaris dels aliats, encapçalats per França i Anglaterra, i dels imperis centrals, acabdillats per Alemanya, el portarà al capdavant de diverses iniciatives. En primer lloc per mirar de pal·liar els primers moments de crisi i atur provocats per l'aturada de les exportacions. Així, *Tarragona Federal* donava compte d'una iniciativa en aquest sentit, impulsada per Lloret i feta seva per la corporació:

> «*En la reunión de entidades que se celebró el miércoles en el salón principal del Ayuntamiento, para tratar de resolver la crisis obrera y dar trabajo a los que debido a la guerra europea carecen de él, después de discutirse amplia y largamente las diferentes proposiciones, quedó aceptada la del presidente de la Cámara de Comercio D. Pedro Lloret que dice: "Que se abra una subscripción por barrios, recaudándose semanalmente las cantidades por que se subscriben y de esa comisión formen parte las persones pudientes", con la adicción del Sr. Floresví que dice: "Sin perjuicio también de llevar a cabo el Ayuntamiento la prestación personal por si fracasara la primera y que el Ayuntamiento sea depositario y el que reparta lo recaudado".*»[175]

Reelegit el 1915 com a president de la Cambra,[176] també maldarà per aconseguir les anhelades zones neutrals o ports francs,[177] representant la corporació econòmica en reunions ciutadanes, com la celebrada el 18 de gener de 1915,[178] i en gestions a Madrid, sovint acompanyat del seu company Macià Mallol.[179] El Reial Decret de dipòsits francs aprovat pel Govern el 1916, desestimà els interessos tarragonins, fet que serà rebut com una gran decepció. També en aquesta època la Cambra s'implicà en la lluita per la millora dels transports i infraestructures de comunicació, especialment la ferroviària.

La tasca de Pere Lloret com a regidor de l'oposició, on destaca la impugnació del pressupost municipal del 1915,[180] no s'allargarà més d'un any, ja que aviat serà elegit com a candidat a diputat provincial pel districte de Falset-Gandesa, acompanyat de l'advocat Magí Isern, membre de la UFNR. *Renovació* saludava l'elecció, tot dient: «*Trobem molt encertades les designacions fetes per nostres correligionaris de Falset-Gandesa, i com per l'entusiasme que regna per aquelles comarques en favor dels ideals republicans i pels homes que els encarnen, sembla que pot donar-se per descomptat el triomf dels nostres amics, és per això que felicitem els republicans de Falset-Gandesa per l'encert al designar en Lloret i a l'Isern per als dos llocs de la Diputació provincial, i als candidats per la distinció de què acaben de ser objecte*».[181] Pactada a l'assemblea celebrada a Móra d'Ebre, la candidatura es completava amb el lerrouxista Manuel Solanes,[182] en una mena d'escoli del Pacte de Sant Gervasi, signat en aquesta barriada barcelonina per part de la UFNR i el Partido Republicano Radical i que curiosament havia estat reprovat pels republicans nacionalistes tar-

172 Pedro Antonio HERAS; Carlos MAS. *Op. cit.,* p. 125.

173 «El VIII Curso Internacional de Expansión Comercial». *Diario de Tarragona,* 28 de juliol de 1914.

174 *Diario de Tarragona,* 30 d'agost de 1914.

175 *Tarragona Federal,* 8 de novembre de 1914. L'Ajuntament es faria seva la proposta, com posa de manifest *Renovació,* 29 de novembre de 1914.

176 *Diario de Tarragona,* 1 de gener de 1915

177 *Diario de Tarragona,* 17 d'octubre de 1914.

178 *Diario de Tarragona,* 31 de gener de 1915.

179 *Diario de Tarragona,* 26 de febrer de 1916.

180 *Renovació,* 13 de desembre de 1914.

181 *Renovació,* 2 de febrer de 1915.

182 *Tarragona Federal,* 21 de febrer de 1915.

ragonins. Cal tenir en compte que el 6 d'abril de 1914 s'havia constituït oficialment la Mancomunitat de Catalunya, com a primera experiència d'autogovern en forma d'unió de les quatre diputacions provincials en un nou ens politicoadministratiu. La possibilitat d'ésser elegit diputat provincial portava aparellada l'oportunitat de participar en aquella etapa constructiva, encapçalada per Enric Prat de la Riba des de la presidència de la Diputació de Barcelona i del nou ens. Cal dir que el primer vincle de Lloret amb la Mancomunitat nounada havia estat com a representant de les cambres de comerç en la junta central encarregada dels avantprojectes de carreteres, camins veïnals i ponts projectats per l'administració catalana, que semblava un preludi de futures responsabilitats.[183] La campanya electoral va començar amb el tradicional banquet que els republicans federals celebraven anualment per commemorar l'11 de febrer, aniversari de la Primera República.[184] Però, el gran tema de la campanya continuava essent el de les zones neutrals, per al qual es va organitzar per part de la Lliga Regionalista un gran acte celebrat al saló de sessions de l'Ajuntament, presidit per l'arquebisbe doctor Antolín López, membre del Senat, i l'alcalde Josep Prat, i on van ser convidats a intervenir-hi el polític republicà, escriptor i economista Pere Coromines, el líder de la Lliga Regionalista Francesc Cambó i el diputat i president de la Cambra Industrial Lluís Ferrer. L'al·lusió de Cambó al silenci i l'apatia de Tarragona —«*Anima als tarragonins a que demanin, que no siguin modestos en demanar*», segons *La Veu de Tarragona—,*[185] va ser aprofitat per Lloret per sol·licitar la paraula per a dir-hi la seva, contradint els tòpics que parlaven d'una ciutat adormida, o directament morta i alçant-se contra la idea d'un «*barcelonisme*» que no té en compte Tarragona:

«El discurs del Sr. Lloret fou curt i contundent. Començà agraint la sinceritat amb el que s'havien expressat els conferenciants, sinceritat a la qual s'havia de correspondre parlant de la mateixa manera. Per això entenia que no es podia cloure aquell acte sense treure'ns del damunt el pes de certes acusacions que clara o encobertament se'n havien dirigit. I celebrava en aquell moment haver tingut l'atreviment e parlar, per que amb molta honra i satisfacció era dels tarragonins que del primer moment s'havien entregat tots sencers al moviment de renaixement de Catalunya, tant en son aspecte polític com econòmic, no dubtant en sacrificar els interessos de Tarragona en benefici de la Pàtria Catalana.

Però ara no es tracta d'això. Dels parlaments que hem sentit i de l'estudi que hem fet de les Zones neutrals, hem pogut deduir que aquestes institucions no són essencials i imprescindibles pera la vida econòmica de Catalunya. Les Zones neutrals són un instrument perfeccionat que exigeix una preparació econòmica que desgraciadament no té Barcelona. ¿On són les grans línies de vapors, les vostres institucions bancàries? El Banc de Barcelona. No és encara ni de nom el Bac de Catalunya. Vosaltres heu vist com fa pocs anys s'arruïnaven les nostres comarques a conseqüència de la fil·loxera i no heu vingut, no heu pogut venir a ajudar-les.

Nosaltres hem vist que la Zona neutral s'estudiava solsament en relació amb el port de Barcelona, que no ha pogut rescabalar el moviment d'exportació d'ençà de la pèrdua de les colònies, i que aquest mateix estudi no es feia en relació amb el port de Tarragona que, a diferència del de Barcelona es essencialment d'exportació. I es dona el cas curiosíssim de que d'ençà de la pèrdua de les colònies, no sols no ha minvat la nostra exportació, sinó que s'ha triplicat, s'ha quadruplicat, fins s'ha quintuplicat.

Doncs bé; si les zones neutrals no són ni poden ésser dogma del credo nacionalista, i Barcelona, comercialment, no està prou organitzada per a rebre i implantar aquesta transcendental reforma, no us estranyeu que nosaltres ens haguem parat un moment a considerar, si no podent vosaltres alçar l'ideal que perseguiu, aquest bell somni de grandesa que ens heu pintat, fora possible que l'únic resultat positiu que s'obtingués fos el següent: que es desviés totalment o en gran part el tràfic

183 *Diario de Tarragona,* 31 d'octubre de 1914.

184 *Tarragona Federal,* 14 de febrer de 1915 i 21 de febrer de 1915.

185 «Les Zones Neutrals». *La Veu de Tarragona,* 28 de febrer de 1915.

del nostre port, que és la nostra vida, la nostra esperança, la raó de la nostra existència, i que tenim el deure de conservar i defensar.

Nosaltres demanem lo que ens convé, però no més, perquè seria injust —tingueu-ho això present—. Com seria igualment injust que avui se'ns censurés perquè hem callat, en la defensa dels nostres interessos, despreciant una popularitat que fàcilment hauríem pogut aconseguir davant de tota Espanya, i que hem sapigut sacrificar en benefici de la unitat de pensament de Catalunya.»[186]

La crònica acabava indicant que «*una ovació immensa esclatà en la sala, i durà bella estona. A l'acabar-se i aixecar el Sr. Prat la sessió, el públic s'abocà al banc que ocupava l'amic Lloret, abraçant-lo i felicitant-lo amb efusió mai vista. Tothom restava satisfet. Tarragona havia parlat, alta, noble i serenament per boca del president de la Cambra de Comerç... Tarragona havia afermat la seva personalitat. Tarragona s'havia vindicat*». L'escena adquiria un to èpic a les mateixes pàgines de *Renovació*, entre el silenci dels elements regionalistes, que havien de veure com *El Poble Català* resumia l'acte com un triomf personal de Coromines, capitost del republicanisme nacionalista, i un fracàs de Cambó, l'home de la Lliga al capdavant de la política estatal:[187]

«*Un ciutadà tarragoní de prou alts prestigis, En Pere Lloret, demana llicencia per a parlar, i concedida que li fou aquesta, com per obra de bruixeria, com per art d'encantament, va atraure's i va suggestionar tot l'auditori. Jo vull fer-vos l'honor de que era tot l'auditori. Però no, no, que no era ni bruixeria ni era encantament, que era substància pura de la ciutat que floria i prenia llum i vida en els llavis del ciutadà il·lustre. Quan en Lloret començà a parlar, ens va aparèixer Tarragona redreçant-se, vindicant-se, dient alt i fort a propis i estranys: tot ço que som, ens ho hem fet nosaltres, i no som ni pobres ni rurals. Volem fer més, podríem fer més, a ben segur; però tot ço que ens ho havem pastat nosaltres mateixos, tot ço que Tarragona ha remogut i capgirat d'uns anys ençà és fruit, suor, energia i sang de la pròpia sang. Quan ens trobàvem en lo àlgid de les grans lluites ciutadanes, Tarragona sola, amb dignitat de sí mateixa, va alçar-se i va caminar com un nou Llàtzer. ¿Que hi ha, com a tot arreu, homes d'esperit feble, d'ànima petiteta? Tant se va. Els pobles fan igualment via quan sona l'hora de la seva redempció.*

[...]

Per això, ¡oh, bon amic Lloret! El vostre gest viril, mascle i fornit, dur en el fons i suau en l'expressió, va esdevenir cosa immortal. Sí, sí, immortal, perquè mentre Tarragona sigui Tarragona, una veu o altre dirà als fills: Una vegada ens van voler arrupir en ple Senat, però en Lloret, que llavors encarnava la Ciutat, va tenir un gest tan macís i fort, que la Ciutat se'n sentí ennoblida i el proclamà ciutadà únic.

¡Oh, el gest d'en Lloret! Qui no l'estima, el calla; el qui el sent, l'aclama!

Vet aquí tota la gràcia del teu gest: fer que tota la Ciutat el vulgui d'una manera o altra.»[188]

3.2. Diputat provincial

Aquell moment de glòria es va cloure amb un sopar d'homenatge al Gran Hotel Continental, celebrat el 6 de març de 1915,[189] pel qual hi havia hagut petites polèmiques per la reticència a publicar els anuncis de convocatòria per part d'alguns elements de la premsa local, i que va ser definida com «*una festa d'afirmació tarragonina*».[190] A ningú se li escapava, però, que aquell acte de reconeixement com a representant de la ciutat, com a membre destacat de l'elit ciutadana, coincidia amb la seva candidatura a diputat provinci-

186 «Tarragona i les Zones Neutrals», *Renovació,* 6 de març de 1915.

187 *El Poble Català,* 9 de març de 1915.

188 Jordi ERIN. «El gest d'en Lloret», *Renovació,* 6 de març de 1915.

189 *Renovació,* 6 de març de 1915.

190 «Festa d'afirmació tarragonina», *Renovació,* 13 de març de 1915.

al als comicis del 14 de març de 1915, en què la coalició d'esquerres que encapçalava, pactada entre els nacionalistes i els radicals a diversos districtes, entre ells a Barcelona, Girona o Lleida sota el paraigües de candidatura republicana,[191] es presentava, representant «*les legítimes aspiracions de la comarca falsetana, representa la reivindicació d'aquest districte sostenint, a la vegada, la bandera que temps ha venen enarborant en aquells terres, bandera d'anticaciquisme, d'antireaccionarisme. La candidatura d'esquerres serà una valla ferma que s'oposarà a la immoralitat de l'administració provincial, ella serà la defensora dels interessos d'aqueixos pobres municipis avui atropellats*».[192] En la disputa amb la coalició de liberals, regionalistes i carlins, Pere Lloret seria el candidat més votat, obtindria 7.068 vots,[193] fet que va ser celebrat amb un nou banquet, en què s'anunciava la presència del diputat a Corts per Tortosa, Marcel·lí Domingo.[194] Aquella victòria era la primera passa cap a la conquesta de la presidència de la Diputació. El triomf de Lloret, però, no seria celebrat pas per tothom. El diari regionalista *La Veu de Tarragona* clamava amb un «*ja n'hi ha prou*» contra aquell «*home que, amb posats d'anyell, té la intenció com a sport suprem; que amb semblances d'una honradesa política immaculada, s'està posant el partit per montera; i els homes que hi pertanyen els utilitza com a béns per a crear-se la tan enyorada situació*».[195] Les acusacions eren greus i diverses, estretament relacionades amb la qüestió de les aigües del Mas Caballé i la seva suposada actuació com a regidor en la defensa dels interessos familiars, però també amb les intencions ocultes que tindria Lloret i la seva ambició desmesurada, que segons els regionalistes, l'havia portat a pactar amb el diable:

> «*I en Pere Lloret encara ha fet més: en vistes a la Presidència de la Diputació, que ara és una ganga amb 3.000 pessetones de drets de representació i les altres tantes del Consell de la Mancomunitat Catalana, no ha dubtar gens ni mica en aliar-se amb els enemics de tota idea catalanista, amb els avorrits, amb els oprobiosos lerrouxistes, dels que tantes pestes n'ha dit: sapigué prescindir de les ofenses dels radicals a Catalunya; de les garrotades repartides a la Rambla quan les sardanes; de les ofenses tremendes que des de son setmanari han llençat contra la nostra terra i contra la nostra bandera; de les injuries que s'han dirigit a* Renovació *des de les columnes de* El Ideal *i de* La Voz del Pueblo*; fins de les ofenses que se li han fet a ell personalment, titllant-lo de mal republicà: itot per l'acta! iEn Lloret és diputat provincial pels vots dels lerrouxistes!*»[196]

En un breu, *Renovació* assegurava que l'article havia despertat l'efecte contrari, indignant fins i tot bona part dels regionalistes, i que per expressa voluntat de Lloret deixaven de banda els atacs personals que contenia l'article: «*Ell com tots nosaltres, com tots els qui formaren part de la Unió Democràtica Nacionalista i d'allí passaren a la Lliga Regionalista, coneixen al qui els ha estampat els al·ludits insults i el motiu que els ha ocasionat. I coneguts l'autor i els mòbils que el porten, no s'imposa altra cosa que el despreci*». Però, responia a l'atac que se li feia d'haver servit d'escambell del candidat triomfant, assegurant que més havia pecat de modèstia.[197] De fet, setmanes abans havia negat que Lloret fos o hagués estat director de la publicació, com s'afirmava habitualment.[198] De moment, Pere Lloret deixava l'escó com a regidor per assumir el càrrec de diputat provincial, en el ple celebrat el 30 d'abril de 1915, oferint-se per a treballar des de la Diputació al servei de la ciutat de Tarragona, la seva prosperitat i engrandiment: «*El Sr. Presidente hace constar que Tarragona agradece al Sr. Lloret cuanto ha hecho como concejal del Ayuntamiento igualmente que sus*

191 *El Poble Català,* 10 de març de 1915. *La Voz del Pueblo,* 10 de març de 1915.

192 «Als electors del Districte de Falset-Gandesa». *Renovació,* 13 de març de 1915.

193 *Diario de Tarragona,* 19 de març de 1915.

194 *Renovació,* 28 de març de 1915.

195 «¡Ja n'hi ha prou!», *La Veu de Tarragona,* 4 d'abril de 1915.

196 Ibídem.

197 «Acusem», *Renovació,* 11 d'abril de 1915.

198 *Renovació,* 13 de març de 1915.

ofrecimientos como Diputado de la provincia por promoviendo se haga constar en acta el sentimiento de la Corporación por separarse de la misma el Sr. Lloret, si bien conceptúa que dicha separación puede ser de carácter temporal».[199] Hi tornarà, però caldrà que passin quinze anys i quan ho faci serà com a alcalde.

De moment, a la presidència de la Diputació no s'hi asseia Pere Lloret, sinó un republicà del Foment Nacionalista Republicà de Reus, Ramon Vidiella, després de l'aliança de tres diputats republicans reusencs amb els liberals dinàstics encapçalats per Anselm Guasch, tot i les protestes que portarien a l'anul·lació de la constitució de la corporació, promogudes pel senador Eduard Calvet i els diputats pel Vendrell, Jaume Carner, per Tarragona-Reus, Julià Nougués, i per Tortosa, Marcellí Domingo, a banda del seu cunyat Joan Caballé.[200] Però, no hi havia temps per a lamentar-se'n. La neutralitat oficial espanyola en la Gran Guerra, tot i el primer moment de sotsobra, havia esdevingut la causa d'una nova prosperitat al país, que també es reflectia a la ciutat. De moment, en la doble condició de diputat provincial i de president de la Cambra, calia mantenir l'atenció a la qüestió dels ports i dipòsits francs,[201] a l'augment del preu del gas,[202] canalitzar les peticions dels exportadors de vi per aconseguir llibertat de trànsit cap a Suïssa, passant per la França en guerra,[203] o acompanyar una comissió del CADCI que volia lliurar una petició al president de la Mancomunitat, demanant la implantació a la ciutat d'una Escola d'Arts Oficis i una de Comerç i Nàutica.[204] I, evidentment, participar en la campanya de les municipals, on, de nou, era blanc dels atacs de la Candidatura Popular, que perllongava el nom de la de 1909 en un acord entre liberals marianaoistes i regionalistes. Tant el *Diario de Tarragona* com *La Veu de Tarragona*, li retreien que catorze anys abans, el 1901, hagués signat el manifest en favor d'una candidatura administrativa allunyada del partidisme, i ara fos l'artífex d'un pacte d'esquerres com el que l'havia fet diputat.[205] La crònica de *La Veu de Tarragona* sobre el míting central de la candidatura d'esquerres posava l'èmfasi, sobretot, en la resposta de Lloret als retrets dels populars, assegurant que «*segueix en Lloret diguent que quan era jove feia versos i quan noi fou escolà. Ara ja és gran en Lloret i forçosament haurà crescut en poc temps, perquè els versos als que es refereix són els articles propopulars que escrivia pocs anys enrere. Si quan era noi fou escolà, millor per ell; no vol pas dir que ningú faci trampa, quan, ara que és gran, en el sorteig que es fa entre els socis de la Congregació li toquin, per sort, els escapularis*».[206] En canvi, *Renovació* entrava en el fons de la intervenció, on havia pogut parlar del seu pas per l'Ajuntament i l'obra de govern de la Popular amb la qual, al seu parer, no hi havia hagut administració, sinó que amb l'ajuda dels millors empleats hi havia hagut millor comptabilitat: «*El grup Saavedra, s'ha pagat emperò amb bona part de diners de l'Estat. El mercat se deu quasi tot. Durant la Popular s'han pagat més comptes, i això ho han fet els empleats, emperò no vol dir que hi hagi hagut bona administració de la Popular. Ademés, als pressupostos de cada any hi figuren més i més pressupostos extraordinaris, que els qualifica de comèdia, millor dit, que són mentida*».[207]

199 AHCT. Llibre d'actes de l'Ajuntament de Tarragona. Sessió del 30 d'abril de 1915.

200 *El Poble Català,* 11 de maig de 1915. *Renovació,* 16 de maig de 1915. *Renovació,* 23 de maig de 1915. *Renovació,* 4 de juliol de 1915.

201 «Ports i dipòsits francs. Conferència donada per D. Antoni Albafull, al Centre Industrial, el dia 9 d'abril de 1915», *La Veu de Tarragona,* 18 d'abril de 1915.

202 «El míting contra l'augment del preu del gas». *La Veu de Tarragona,* 6 de juny de 1915. «L'augment del preu del gas. El míting de protesta». *Renovació,* 6 de juny de 1915.

203 *Diario de Tarragona,* 29 d'agost de 1915.

204 *La Veu de Tarragona,* 5 de setembre de 1915. *Renovació,* 5 de setembre de 1915. *Diario de Tarragona,* 10 de setembre de 1915. *Diario de Tarragona,* 1 d'octubre de 1915.

205 «Para D. Pedro Lloret», *Diario de Tarragona,* 12 de novembre de 1915. «1901-1915». *La Veu de Tarragona,* 13 de novembre de 1915.

206 «El míting republicà», *La Veu de Tarragona,* 13 de novembre de 1915.

207 «El míting monstre d'ahir», *Renovació,* 13 de novembre de 1915.

RENOVACIÓ

Setmanari Nacionalista Republicá

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
Rambla de Sant Joan, 56, baixos
TELÉFON, 255

Els treballs se publiquen baix la responsabilitat de llurs autors.
No's retornen els originals.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Trimestre ..... 1'50 ptes.
Anuncis, a preus convencionals.

Any IV.—TARRAGONA, 4 Juny de 1916.—Núm. 140.

UNIÓ : NACIONALISTA : REPUBLICANA

CONFERENCIA PÚBLICA

PER

EN PERE LLORET

SOBRE'S

EL ACTUAL MOMENT POLÍTIC A CATALUNYA

DEMÁ, DILLUNS, A LES DEU DE LA NIT

Les obres de nostre port, sospeses

HA causat un gran descontent en nostra ciutat, la nova que va circulant aquets dies, de que han quedat sospeses, per ara, les obres del aixamplis del moll de llevant; i sobre tot entre la classe obrera que, com sab tothom, está atravessant una llarga crisis, motivada per la manca de moviment del nostre port, entre altres causes perque els blats que avans es descarregaven aqui avui van al de Barcelona, com també lo escasses que son les importacions de carbons.

Tots sabem que precisament en les reunions magnes que's celebraren en l'Ajuntament aont hi acudiren representacions de totes les forces vives de la ciutat, per a tractar de evitar en lo possible la crisis del trevall, un dels medis que amb mes seguretat es contava era el que prompte comensarien les dites obres, en les que per lo menys se hi podrien ocupar 300 o 400 travalladors i aixis, doncs, no es extrany que avui hagi produit tan mal efecte la nova de suspensió de aquets trevalls.

Sembla que el motiu que han donat a Madrid per a tal suspensió es la falta de cabals que te la Junta de Obres del Port, si be aquesta te encara que llensar al mercat la última serie de obligacions del emprestit en quin cos, si es cobria, la esmentada Junta tindria medis per a atendre al pagament de dites obres.

Ara bé, la situació de la nostra classe trevalladora es de cada día más apurada perque els jornals també escasseigen mes i encara que a l'istiu la vida es mes barata per la abundancia de verdures i fruits, els nostres trevalladors van enrederint-se cada día mes i vindrá el temps d'ivern que la situació es farà per a ells insostenible i com es contava en aquests trevalls per a aliviar en part la gran crisis que atravesan, es per lo que repetim se ha rebut tan malament aquesta nova.

Pero apart del perill esmentat que en si es de molta gravetat, representa, si bé confirmada la dita orde de suspensió, altres i altres conseqüencies que tenen una gran importancia, doncs que acceptat aquest principi queden de fet sospeses totes les mellores que de aquí en endevant i per molt temps intentin fer-se en nostre port, lo que representa quedar-nos retregats en l'utillatje que tan necessari es avui per a que els ports es vegin concorreguts, i que en el nostre son encara moltes i moltes les mellores que precisa fer-hi per a posar-lo en condicions de competir amb els veins, i de no poguer continuar millorant els seus medis, donant tota classe de facilitats als vaixells i mercaderies que an ell hi concorren, representa la seva mort per consunció.

Avui sabem que, amb temps normal els molls per atracar els vapors ja escasseigen i es de suposar que al acavar el conflicte actual, la intensitat del moviment aumentará i será impossible atendre al moviment del port amb la regularitat necessaria, si es que no volem aprofitar el temps actual, procurant posar-lo al nivell que requereix; i la nostra afirmació ve corroborada per una orde general del Ministeri de Foment de fa algun temps, en la que se demanava de proposar a la superioritat tots els projectes indispensables per a posar els nostres ports en les mellors condicions de utillatje per a quan se acavés la guerra actual a fi de poguer tindre'ls en condicions de competir amb els del extranjer.

Lo manifestat demostra de una manera palesa lo que son els nostres governants; avui donen unes instruccions que al endemá venen desfetes per altres manifestacions, en fi, sembla un teixir i desteixir que no volem avui extendre'ns fent-hi comentaris, ja que mes endevant ho tractarém.

Nostre objecte es en aquets moments el de cridar l'atenció dels tarragonins per a que's percutin del perill a que estem abocats, que ens pot ser la vida o mort del nostre port i com això afecta per igual a totes les classes socials de la ciutat, es pel que donem el crit de alerta a les entitats i al seu cap, l'Ajuntament, perque no restin parats i prenguin a temps les mesures pertinentes per a evitar que sigui realitat, lo que potser avui encara hi ha manera de evitar-ho.

A tots afecta: a propietaris, comerciants, industrials i classe obrera i creiem que tots com un sol home debem ajuntar-nos per a que no viugui confirmada la mala nova que ens portaria una situació molt desagradable per a tots.

A defensar-se, doncs! I que el nostre Ajuntament en primer terme, com a representant del poble, sigui el qui fassi aixecar a tot Tarragona!

◆ ◆ ◆

AON SOM?

Ivingué una coalició de nacionalistes i radicals per a lluitar a Barcelona i altres districtes, i en els restants, en els que no existía de fet aquesta coalició se concertà una inteligencia electoral...

Se tracta dels partits nacionalista-republicà i del republicà nomenat autonomista, i talment l'afinitat no podía ésser mes manifesta. El credo dels dos partits era republicà; el credo dels dos partits era a base de l'autonomía, quin dupte hi ha que essent el partit radical de Catalunya, l'autonomía havía d'ésser també la de Catalunya?

Doncs, bé; diu aixís la proposició que tenen presentada en l'Ajuntament de Barcelona, els capitostos radicals «... haciendo constar que quienes levanten la voz en las Cortes para pedir reformas que *impliquen el reconocimiento de la Nacionalidad catalana*, NO tendrán a su lado a la mayoría del Ayuntamiento de Barcelona, el cual ha rendido y rendirá en todo momento el debido tributo a la unidad inquebrantable de la patria española.»

Com siga que'l regoneixement de la Nacionalitat de Catalunya es la base esencialisima de nostra ideología, i com siga que aquest regoneixement no implica cap separació d'aquesta patria espanyola, nosaltres al no poder compartir el criteri dels radicals lerrouxistes no hi sabem veure en aquest fet mes que un mancament al seu dictat de autonomistes; un esperit absoluta i terminantment anti-català i una desconsideració brutal i fins una traició als nacionalistes, per tot lo qual no podem menys que protestar-ne.

Ara bé; son els lerrouxistes de Barcelona els definidors del partit radical de Catalunya? Si es aixi, ja estem al cap de vall. Ja sabem a que atenir-nos.

Si, pel contrari, els radicals de Catalunya no son els mateixos lerrouxistes de Barcelona. Si son els que a Tarragona patrocinaren la creació d'una cátedra de llengua catalana a la Normal de mestres. Si continúen ésser autonomistes. Si son lliberals. La cosa canvia d'especie...

◆ ◆ ◆

Coses trascendentals

De la necessitat del ensenyament en la llengua maternal

(CONTINUACIÓ)

I aixó, precisament, es lo que succueix en les escoles de Catalunya. Ja saben els nostres nens algunes paraules en castellá, ja'ls arriben a compendre a mitjes els escrits de la hermosa parla castellana i fins arriben a escriurer-la, molt malament per cert en general, amb un llenguatge artificiós i falç de forma i de fons traduit del catalá amb que pensen— i d'aixó en son exemples les cartes castellanes que s'acostuma a escriure entre la nostra gent, cartes de frases fetes, sense color ni flexibilitat en la frase, ni la emoció i llum del esperit, sense gracia ni expressió, cartes totes elles del mateix caient, quasi iguals, com a calcades que son en el recort estrafet de les que llegiren en la «Guia del Artesano»—peró aquella cultura del llenguatge es cosa que no arrela en l'esperit dels nens d'aquí i si solament serveix per a que s'arribi a no saber escriure ni parlar bé en castellá ni en catalá. No en catalá, perque falta l'exercici; no en castellá, perque es fruit d'un exercici

4 de juny de 1916
Portada de *Renovació* amb l'anunci d'una conferència de Pere Lloret.
BHMT

Passats els comicis amb la victòria de conservadors i carlins de la candidatura encapçalada pel batlle Josep Prat, els liberals del *Diario de Tarragona* no s'estaven de culpar-ne les esquerres i, particularment, Lloret.[208] Tot i la derrota a les municipals, i la jugada que havia impedit arribar a la presidència de la Diputació, la UNR celebrava el 5 de desembre un dinar en gratitud als qui havien participat en les campanyes electorals d'aquell 1915.[209] Novament, Pere Lloret va prendre la paraula:

«*Agraeix el saludo, dient en son començ que actes com el present l'omplen de satisfacció puix demostren no perdre l'humor de joventut, que sembla cosa innata en nosaltres, i que encanta i es la enveja de tots els partits de Tarragona. Som joves perquè mai havem perdut la dignitat i serietat, i tenint aquesta circumstància que altres no poden ostentar, estem en disposició d'anar a totes les corporacions. Hem sigut els primers sempre i en tots els ordres, com no pot negar-ho ningú, àdhuc els primers que amb una significació netament nacionalista, sens disfressar-nos en res més, hem contribuït a tot lo que ha sigut pel bé de Tarragona.*

Aquell sentiment de la Secció Excursionista de l'Ateneu era català, ben netament català, com també n'era aquella societat "Las quatre barras" de que vos parlava l'amic Lliteras, i aquell sentiment era tot ell ben nostre i senzillament catalanista. Som els únics que amb la bandera desplegada a tots quatre vents i amb el front ben alt, hem lluitat i hem anat a l'Ajuntament, sens tenir que amagar-nos per a res ni deure'ns a ningú en cap ordre.

Som els de sempre, som aquells primers que vam iniciar a la nostra Tarragona, el moviment catalanista i els mateixos d'aleshores ens hem trobat novament tots junts i ens acoblem a l'entorn de la Unió Nacionalista Republicana per a fer bona feina, per a laborar de cada dia més pel bé de la ciutat.

La política és una de les coses que més porta a l'apassionament i no és altra cosa que un dels aspectes de la vida ciutadana. En ella hi trobarem goigs i dolors, motius d'orgull i moments de defalliment. Però així com el funcionari, el rendista, el comerciant i l'industrial no rebutgen el seu medi de viure per les impureses que hi puguin haver-hi, tampoc la política, que com tot, ha de portar les seves misèries ens ha de fer apartar del camí senyalat per aquells homes que ens representen. Hem de viure a vida de la realitat, treballant cada dia per a catalanitzar i republicanitzar i democratitzar la manera de ser del mateix poble.»[210]

I afegia:

«*Fa dos o tres vegades que anem a les eleccions. Per conveniències hem anat coaligats amb els altres partits, i després de les lluites hem sigut igual que abans. Hem d'anar a que l'únic partit republicà sia un de sol i nacionalista a Tarragona.*

[...]

Hem de treballar per a arribar a obtindre el nostre govern, no a la ciutat solsament, puix que hi ha algo més, que no se acaba Tarragona allà on hi ha les muralles, no, que és més lluny on també hi ha els nostres interessos. Tenim de preparar-nos pel govern complet de la ciutat i quan això siga serem respectats no aquí sinó també fora de Tarragona i així podrem fer prevaldre els nostres desitjos que ens siguin beneficiosos.

[...]

Necessitem que el nostre partit tingui una força al municipi com també ho necessitem la tingui a la Diputació i per a obtindré això és menester que usem tots els mitjans possibles que tinguem en nostres mans.

Hem d'anar preparant l'entrada d'altres companys en aquestes corporacions per a buscar lo que se'n detenta no a l'Ajuntament, sinó també a la Diputació i d'aquest modo sentarem les bases de prosperitat per a Tarragona que tots desitgem.»[211]

Després de participar en l'Assemblea de la Mancomunitat com a diputat provincial, i ser escollit membre

208 «Las elecciones», *Diario de Tarragona,* 17 de novembre de 1915. També se'n lamentava *La Veu de Tarragona*, 28 de novembre de 1915.

209 *Renovació,* 5 de desembre de 1915.

210 «L'acte del diumenge passat», *Renovació,* 12 de desembre de 1915.

211 Ibídem.

de la direcció de la Caixa de Crèdit Comunal,[212] l'activitat política de Pere Lloret durant el 1916 té com a punt principal les conferències que pronunciarà el 5 i el 13 de juny sota el títol «L'actual moment polític a Catalunya», organitzades per la UNR de Tarragona.[213] Fracassat el Pacte de Sant Gervasi i amb la desfeta de la UFNR, Lloret era un dels pocs representants del republicanisme nacionalista que mantenia el seu escó en un moment d'hegemonia d'una Lliga que, una vegada aconseguida la Mancomunitat —on havia pactat els càrrecs amb els dinàstics—, es disposava a tenir un paper central dins la política espanyola. *Renovació* oferia una crònica de la segona de les conferències, on:

> «*En Lloret fa ressaltar que de una manera clara i evidentment s'ha manifestat moltes vegades el fet de que no és possible a Catalunya passar per nacionalista, per catalanista, sense que hi vagi acompanyat en aquest sentiment, una acció completament catalaníssima. Que precisament per això, per no haver-ho fet així, no solament la Lliga Regionalista sinó també l'esquerra havien fallit, i és perquè en les seves actuacions havien requerit l'auxili, l'ajuda dels partits dinàstics, pactant amb ells, sempre que les necessitats els hi eren menester, ja per assolir la completa dominació de l'Ajuntament de Barcelona, ja per obtindre una majoria en la Diputació barcelonina, sempre, doncs, per a satisfer les seves ganes de governar, i per això, no s'hi miraven mai d'efectuar els més repugnants pactes amb la gent que en el dia de demà els hi havia de fallir, que no és res més que lo que ha succeït amb ambdós partits, com els hi succeí també en el partit radical.*
>
> […]
>
> *El pensar nacionalista català, tal i com el sent el verdader fill de Catalunya i que l'estima com a tal, això és, l'autonomia i l'ús oficial de la llengua natural, amb Parlament propi, totes aquestes idees, tot aquest desig no es pot obtindre sense una acció completament liberal i aquesta no és possible obtindre-la anant del braç amb els partits monàrquics, millor dit, anant rera de l'actual règim i és per tant que el camí no és altre que el nacionalisme republicà.*
>
> *Acabà el nostre amic dient que en el seu pensar, no és possible obtindré un complert èxit en una obra d'acció política, sense que es vegi acompanyada dels elements obrers i que, per tant, la feina a fer era el d'una acció d'atracció envers nosaltres, dels elements socialistes i que, en el seu entendre, no veia cap més altre agrupament capaç de fer aquesta feina de reconstrucció de la verdadera esquerra catalana socialitzadora, que el Bloc Autonomista Republicà.*»[214]

Amb aquestes darreres paraules, com ja havia dit en un míting a Tarragona,[215] Lloret donava suport al nou partit i als seus líders, Francesc Layret i Marcel·lí Domingo, amb una notable influència política a l'Ebre, tots dos provinents d'una UFNR en crisi profunda, i tots dos descontents amb els resultats del pacte amb els radicals i convençuts de la necessitat d'aconseguir representar políticament les masses obreres, però sense arribar a integrar-s'hi. Situat en el difús univers del nacionalisme republicà, anirà perfilant la seva pròpia figura com a home públic, que no pas fent vida de partit polític, tot i ser considerat un dels «*prohoms*» d'aquest nou Bloc Autonomista Republicà.[216] El seu nom apareix, amb els de Gabriel Alomar, l'expresident de la Diputació de Tarragona i conseller de la Mancomunitat Josep Mestres, Marcel·lí Domingo, Francesc Layret, el diputat provincial i conseller de la Mancomunitat Alfred Perenya, els diputats provincials Macià Guarro i Magí Isern, el periodista Lluís Companys, el regidor de Lleida Humbert Torres o l'exbatlle popular de Barcelona i diputat provincial Albert Bastardas i d'altres personalitats i organitzacions republicanes, a la crida «*Als republicans de Catalunya*», signada a Lleida l'1 de setembre de 1916. El manifest, impulsat per la Joventut Republicana de Lleida, vol convergir en la constitució del Partit Republicà Català, que es fundarà a l'Ateneu Gracienc el 21 i 22 d'abril de 1917, amb

212 *La Veu de Catalunya,* 25, 27 i 28 de novembre de 1915.

213 *Renovació,* 4 de juny de 1916 i *Renovació,* 11 de juny de 1916.

214 «Les conferències d'en Lloret». *Renovació,* 18 de juny de 1916.

215 *La Publicidad,* 18 de maig de 1915.

216 *La Publicidad,* 28 d'agost

la presidència de Marcel·lí Domingo i Ramon Noguer i Comet a la secretaria general. Pere Lloret és un dels membres fundadors, amb d'altres companys del republicanisme orfe provinents de la UFNR de les comarques de Tarragona, com Mestres.[217]

Com tot el catalanisme republicà, Pere Lloret es va manifestar en tot moment durant la Gran Guerra com un aliadòfil convençut, defensor de França i Gran Bretanya, com a portaestendards de la democràcia i els drets dels pobles, més quan els sectors tradicionalistes, militaristes i conservadors no amagaven el seu suport als imperis centrals. En aquest sentit, Lloret participa amb un text al número extraordinari de *Renovació* dedicat «*als països aliats i als voluntaris catalans*», on hi trobem també les signatures de Macià Mallol o Antoni Rovira i Virgili, un dels més destacats propagandistes en favor de la causa aliada. Lloret hi pronostica «*el fracàs alemany*»: «*Aquesta desfeta vindrà a no trigar gaire, perquè és impossible que pugui aguantar-se un règim que té per base l'engany, per arma la traïció i la hipocresia, per norma l'amoralitat i per finalitat l'opressió criminal dels homes i dels pobles*».[218] Com a proaliat, també és un dels amfitrions a Tarragona de la comitiva formada pel president de l'Ateneu Barcelonès Josep Maria Roca, el membre de l'Institut d'Estudis Catalans Joan Massó i Torrents, el publicista Joaquim Casas, el tipògraf Manuel Valls i el periodista de *La Publicidad* Josep Artís, per a portar un àlbum d'homenatge a l'arquebisbe de Tarragona i notable aliadòfil Dr. Antolín López.[219] El 1917, encapçalaria com a president de la Cambra, la defensa del vicecònsol francès a Tarragona Josep M. Merelo de Barberà, víctima dels atacs dels diaris progermànics *La Cruz* i *La Reconquista*, com ho eren els representants diplomàtics d'Itàlia i Anglaterra, Orovio i Navarro.[220] I el 1918 fundaria i presidiria la Societat d'Amics de França.[221] Durant el 1916, a les responsabilitats professionals s'hi afegirà la de Síndic President del Col·legi de Corredors de Comerç de Tarragona,[222] mentre la guerra i les seves conseqüències en les exportacions monopolitzaven bona part de la seva actuació com a president de a Cambra de Comerç de Tarragona.[223]

3.3. President de la Diputació

Tota una trajectòria de més de quinze anys implicat en política, arribaven a un primer zenit el 2 de maig de 1917, amb l'elecció de Pere Lloret, de quaranta anys tot just fets —i que acaba de tenir el seu benjamí, Gaspar, el 10 de març de 1917—, com a nou president de la Diputació de Tarragona, amb el suport dels republicans i els regionalistes Tomàs Mallol i Josep Montserrat.[224] 11 vots a favor i 8 vots en blanc. L'ocasió mereixia un banquet d'homenatge, per part de correligionaris i amics.[225] Tot just havent pres possessió del càrrec, el nou president dirigia una circular a tots els batlles de la província, on posava per escrit les seves intencions:

> «*Me proposo establir relacions íntimes i cordialíssimes amb el nostres pobles i ajudar a l'assoliment de les seves aspiracions, així depenguin elles de la voluntat i els medis de la Diputació com dels de la Mancomunitat Catalana, gestionant del Consell d'aquesta la concessió d'aquells beneficis de que tan necessitats es troben, i fent-ho d'espatlles a tota parcialitat, renyida amb el meu temperament.*
>
> *Però la regularització dels serveis provincials i la implantació d'aquelles millores que, com la creació d'escoles i biblioteques populars, la construcció i conser-*

217 Santiago ALBERTÍ. *El Republicanisme català i la restauració monàrquica (1875-1923).*

218 Pere LLORET. «El fracàs alemany», *Renovació,* 5 de novembre de 1916.

219 «Nuevo homenaje a nuestro prelado», *Diario de Tarragona,* 30 de gener de 1917.

220 *La Veu de Tarragona,* 27 de maig de 1917.

221 «Els amics de França», *Renovació,* 13 de gener de 1918.

222 *Renovació,* 6 d'agost de 1916.

223 *Diario de Tarragona,* 30 de setembre de 1916, 18 de novembre de 1916, 26 de novembre de 1916, 3 de desembre de 1916 i 1 de febrer de 1916.

224 *Diario de Tarragona,* 3 de maig de 1917.

225 *La Publicidad,* 7 de maig de 1917.

Circa 1917
El president
de la Diputació
de Tarragona,
Pere Lloret
IDEAL PHOTO-STUDIO / FML

vació de camins, la difusió de xarxes telefòniques i les subvencions a societats agrícoles i instructives, són reclamades per la cultura i el progrés dels pobles i constitueixen el programa mínim de la nostra actuació provincial, foren paraules buides i insinceres si aquesta Diputació no pogués comptar amb els recursos d'una administració honrada i diligenta que ha de tenir les seves fonts en el patriotisme dels Ajuntaments.

Una experiència dolorosa en tots els ordres ha vingut a demostrar que no hi ha res més funest i més car que una mala administració. Per això, entre el sistema desacreditat de regular passivament l'administració provincial, aprofitant els ingressos dels pobles pagadors i fent els ulls grossos en quan als pobles que no volen pagar, i aquell altre sistema, més desacreditat encara, de confiar la recepció a empreses moralment irresponsables, aquesta Presidència ha optat per una crida a tots els pobles de la nostra província, i particularment, als seus Alcaldes, per a que es facin càrrec de la necessitat imperiosa d'ingressar puntualment el cupo de Contingent que cadascú correspongui i acollir-se a les Moratòries acordades per aquesta Diputació, a l'objecte d'anar eixugant, quasi insensiblement, els seus atrassos.

Si aquesta Presidència és escoltada, l'obra de la reconstrucció provincial serà un fet que es complirà a tots de goig i satisfacció. Si no ho fos, el fracàs de la nostra bona voluntat hauria de servir de pretext i justificació per a que el dia de demà tornessin a implantar-se procediments renyits amb l'interès de la Diputació i amb la conveniència i la dignitat dels pobles.»[226]

A pocs dies d'ocupar el càrrec, *La Lucha*, dirigida per Marcel·lí Domingo i amb Lluís Companys al capdavant de la redacció, lloava la nova marxa de la Diputació tarragonina:

«*Ha experimentado una notable transformación, a pesar del poco tiempo que preside la Diputación nuestro querido amigo y correligionario don Pedro Lloret, nuestra Hacienda provincial, como lo demuestra las afectuosas y entusiastas contestaciones de los alcaldes de la mayoría de los Ayuntamientos de la provincia, a la circular de saludo que, al tomar posesión les dirigió el Sr. Lloret, en quien confían, como así es, en verdad y de ello han dado a elocuentes pruebas, que en el erario provincial se han acabada de una vez los negocios ilícitos, y que la recaudación que se obtenga, será invertida, hasta la última peseta, en atenciones de la Casa Provincial de Beneficencia, en beneficio de los pueblos que pagan y en pagar religiosamente a los sufridos empleados, que hasta ahora han pasado las de Caín, por no poder cobrar con la debida puntualidad.*

Aprendan los caciques y chanchulleros, de la buena administración republicana.»[227]

El cert és que des de les primeres setmanes s'acumulen a la seva secretaria les peticions de creditors de l'administració provincial i d'endarreriments en l'actualització dels salaris dels treballadors públics. Ho confessa en una carta al mestre Pau Delclós, director de l'Escola Pública Elemental de Nens de Tarragona:

«*Des de que vaig tenir l'honor de ser elegit President d'aquesta Corporació, ha sigut la meva preocupació constant encausar la situació econòmica, i de seguida vaig donar-me compte que, entre altres conceptes pagats amb una irregularitat extraordinària, hi ha l'augment gradual als professors de primera ensenyança.*

Sense excitació de cap mena, fou un dels capítols que vaig proposar-me regularitzar amb preferència; pots comptar, doncs, que havent-m'ho ademés recomanat vostè amb tant d'interès quin esforç no he de fer complaure'l junt amb els seus companys.

Tinc verdadera fe en la possibilitat i fins la probabilitat de regenerar aquesta Casa; si ho logro no seran els professors, per qui tinc tota mena de simpaties, els menys beneficiats.»[228]

Quan el comerciant de vins Manuel Groizard, que el tutejava tot anomenant-lo «*mi amigo Perico*» li reclami l'atenció per un deute acumulat d'anys enrere amb

226 «Circular importante».*Tarragona Federal,* 13 de maig de 1917.

227 Reproduït a *Tarragona Federal,* 27 de maig de 1917.

228 AHPT. Carta a Pau Delclós. Tarragona, 20 de juliol de 1917.

Barcelona, 4 d'agost de 1917

Enterrament del president de la Mancomunitat de Catalunya, Enric Prat de la Riba.
Després de la cerimònia religiosa a la Catedral, el seguici fúnebre, encapçalat per les autoritats,
entre les quals el president de la Diputació de Tarragona, Pere Lloret,
es dirigeix cap al cementiri de Montjuïc.

JOSEP MARIA SAGARRA / ANC

la Diputació,[229] Lloret respondrà assegurant que «*estic estudiant la forma de poder saldar tots els deutes de la Diputació de manera que, a la vegada de quedar satisfets els interessats, no se'm pugui titllar d'amic de preferències i favoritismes. Me crec que em sortiré amb la meva*».[230] El mateix que dirà quan Neus Roca, esposa de Manuel Dexeus, extreballador de la Casa Provincial de Beneficència —i amb prou familiaritat per a tutejar-lo, també—, li reclami el seu suport per cobrar uns endarreriments: «*El desballestament que imperava en aquesta administració provincial, m'ha obligat a prendre determinacions heroiques, una de les quals és haver-me de mortificar i fins martiritzar, al no deixant-me portar per l'estimació i l'afecte més preuats*».

A poques setmanes de ser al càrrec havia convocat tots els alcaldes de la província, assistint-ne 138 de 182, per tractar qüestions fiscals.[231] Per a *Renovació*, «*comencen a fruir-se a la Diputació d'aquesta província sanitoses corrents de desvetllament administratiu, mercès a l'assiduïtat i inacabable treball del nou president, nostre estimat company En Pere Lloret, ajudat de tots els senyors diputats, que en aquell antic Palau s'hi obre un ressorgiment inesperat, una nova vida envaeix tota la província, els pobles ressonen en frases patriòtiques plenes de bons oferiments i desitjos, que van complint les amistoses indicacions i observacions del nou president*».[232] Afegint-hi que «*tot responen a una sola veu tot respon a una sola voluntat. El defallliment que s'havia ensenyorit arreu per arreu, l'escepticisme que havia arrelat en el cor de la província, van desapareixent impulsats per la fera i valenta acció d'en Lloret. En el antic Casal, en la Casa de Beneficència, els cors s'eixamplen, els rostres demostren llur satisfacció i els grans i els petits murmurem sempre amb santa admiració el nom del seu nou benefactor*». La realitat és que, en l'obra de sanejament i reorganització de les finances de la Diputació, però, no tot eren flors i violes. El mateix Lloret ho explicava al governador civil Salvador Montiu, tot demanant-li la seva ajuda:

> «*En la campaña de regeneración de la Diputación que estoy llevando a cabo des de que tuve el honor de ser designado para presidirla, he tenido verdaderas satisfacciones, pues un crecido número de poblaciones que hacía tiempo estaban distanciadas de la Corporación, más por desidia que por mala voluntad, han respondido a mis exaltaciones amistosas ingresando cantidades con destino al contingente otras muchas se han puesto al habla conmigo para busca una fórmula de arreglo de sus atrasos.*
>
> *Desgraciadamente queda un exiguo número, que, ni por cortesía, ha contestado a las diferentes cartas que les he dirigido, cosa que no estoy dispuesto a tolerar, pues además del perjuicio que su comportamiento significa para los intereses de la Diputación, ello crearía una irritante desigualdad entre los Municipios, ya que a todos incuben los mismos derechos y deberes.*
>
> *Hasta ahora son estos: Cabacés, Capafons, Colldejou, Febrós, Figuera, García, Ginestar y Miravet, pues si bien alguno de ellos ha contestado, lo ha hecho en forma evasiva y por tanto muy lejos de ser satisfactoria.*
>
> *En consideración a ello, creo que la única manera de sacar algún provecho de las indicadas poblaciones es que V. intervenga en el asunto llamando a los respectivos alcaldes y haciéndoles ver lo impropio de su conducta les conmine con todo el peso de la ley.*»[233]

Aquell estiu de 1917, no seria precisament plàcid. L'1 d'agost moria a Castellterçol el president de la Mancomunitat, Enric Prat de la Riba. Lloret, des dels temps de president de la Cambra de Comerç,[234] càrrec que l'havia portat a formar part de la comissió encarregada del Pla de Carreteres i Camins de la Mancomunitat,[235] però especialment com a diputat de l'Assemblea des

229 AHPT. Carta de Manuel Groizard. Tarragona, 23 de juliol de 1917.

230 AHPT. Carta a Manuel Groizard. Tarragona, 27 de juliol de 1917.

231 *Tarragona Federal,* 8 de juliol de 1917.

232 *Renovació,* 5 d'agost de 1917.

233 AHPT. Carta a Salvador Montiu. Tarragona, 20 de setembre de 1917.

234 *La Veu de Catalunya,* 18 d'agost de 1914.

235 *La Veu de Catalunya,* 28 d'octubre de 1914.

LA SITUACIÓ ECONOMICA
DE LA
DIPUTACIÓ DE TARRAGONA

MEMORIA
LLEGIDA PEL PRESIDENT DE LA CORPORACIÓ
D. PERE LLORET I ORDEIX
EN LA SESSIÓ DEL 25 DE NOVEMBRE DE 1917

ESTAMPA F. SUGRAÑES

23 de novembre de 1917
Portada de *La situació econòmica de la Diputació de Tarragona, memòria llegida pel president de la corporació D. Pere Lloret i Ordeix.*
FML

de 1915 i president de la Diputació de Tarragona des del maig, havia tingut l'oportunitat de freqüentar-lo. També pregar-li el seu suport i el del Consell que presidia als pobles del seu districte que havien patit una terrible pedregada, que havia afectat especialment el poble de Garcia, i urgia la construcció de la carretera interprovincial de la Pobla de Massaluca a Almatret, per Faió.[236] Lloret encapçalava la representació tarragonina al sepeli del president,[237] i alhora la Diputació s'adheria a les declaracions formulades i als acords adoptats per l'Assemblea de Parlamentaris reunida el 19 de juliol passat, i que obria una crisi en ple sistema de la Restauració,[238] coincidint amb el soroll de sabres de les Juntes de Defensa i el descontentament obrer que portaria a la vaga general, durant la qual seria detingut el diputat Marcel·lí Domingo. Mentre la monarquia reconduïa l'envit provocat alhora pel descontentament polític, social i militar, amb el context internacional marcat per la Gran Guerra, el president de la Diputació tarragonina anava fent via. Com explicaven els sempre entusiastes companys de *Renovació*, des del dia que havia estat elegit, no havia parat. I, mentre s'esmerçava a posar ordre a les finances, no deixava de banda les competències de la corporació, especialment les de la Casa de Beneficència:

«*La seva primera preocupació fou millorar en tot lo possible la situació de la Casa de Beneficència. Amb les seguides visites que feia a dit establiment, notà el defectuós servei dels queviures i tot seguit canvià el procediment fent ell mateix els treballs corresponents per a poder perfeccionar l'esmentat servei, i amb aquest motiu contracta a una entitat comercial l'aprovisionament de tot lo necessari per al menjar dels pobres asilats. En aquest canvi, no sols millorà els aliments, sinó que ha aconseguit estalviar unes quantes mil pessetes.*

[...]

No perdent temps ni estalviant passos, seguidament fa visites a la Casa de Beneficència i en una d'elles es trobà que tots dinaven i a l'ésser preguntats, tots contents i amb viva expressió contestaren que el menjar era bo i que "ara sí que mengem carn".

[...]

L'afany seu, avui, és tindre l'escola de la Casa de Beneficència a la moderna ensenyança. S'estan fent grans reparacions a la sala; l'ha dotat de tot el menatge corresponent i en això posant-hi al front d'ella l'estudiós pedagog D. Artur Llurba, quins mèrits i coneixements són prou demostrats i no hi ha dubte que es aconseguirà un verdader canvi en la bona educació dels asilats.

---

236 ANC. Carta d'Enric Prat de la Riba. Barcelona, 16 de juliol de 1915. Resposta de Pere Lloret. Tarragona, 23 de juliol de 1915.

237 *La Veu de Catalunya,* 4 d'agost de 1917.

238 *Renovació,* 12 d'agost de 1917.

[...]

El nostre amic Lloret, el modern i sens exemplar President de la Diputació de Tarragona, treballa sens reposar un instant per aconseguir el complert sanejament de les hisendes provincial i municipals, ¿ho aconseguirà? No en dubtem, a no ser que hi hagi pobles tan febles i impotents, que, deixant-se portar encara per les innobles ambicions del corc caciquil, permetin que corquin els seus més preuats deures per a després deixar-los isolats en la més gran de les vergonyes, en la d'ésser mals administradors, vagin defallint i quan cerquin el bé no el puguin haver per a que ja per a ells ni en la seva més sana panacea n'hi hagut remei.»[239]

El 27 de novembre de 1917, Lloret participa en l'assemblea de la Mancomunitat, on tributa homenatge, en nom dels republicans nacionalistes, al difunt president Prat de la Riba: «*L'obra d'En Prat —diu— és essencialment política. L'obra d'En Prat entenc jo que és el miracle de portar el catalanisme, de portar les conviccions patriòtiques que s'havien mantingut sempre dins el cercle del republicanisme de Catalunya, a altres sectors que, dient-se més o menys conservadors o liberals, havien renunciat per complet a llur ànima catalana, a llur llengua, i a tot ço que signifiqués independència de l'esperit. Aquesta és, me sembla la gran obra d'En Prat: recollir l'esperit nacional català i portar-lo o retornar-lo als que no en tenien o l'havien oblidat*». I afegia: «*Conservem, doncs, senyors, continuem, la gran obra d'en Prat, sense que mai cap classe d'obstacle ens pugui fer tornar enrere; i siguem, abans que tot, catalans i sempre catalans*». En aquella assemblea on s'elegeix Josep Puig i Cadafalch com a nou president de la Mancomunitat, Lloret optà a la vicepresidència de la institució, però fou derrotat pel liberal Romà Sol —que ja ocupava el càrrec— de la facció dinàstica partidària de mantenir el pacte previ amb els regionalistes. Per contra, Lloret donava suport al pacte al qual havien arribat els republicans catalanistes i els radicals amb una altra facció liberal encapçalada pel president de la Diputació de Lleida, Joan Rovira. Un pacte que responia a la crítica cap al canvi d'actitud de la Lliga Regionalista, de liderar el front reformista de l'Assemblea de Parlamentaris a apuntalar el règim, després de l'entrada del lligaire Joan Ventosa i Calvell i de l'exrepublicà nacionalista Felip Rodés al primer Govern de coalició del regnat d'Alfons XIII, presidit pel liberal Manuel García Prieto.[240] Les diferències entre els liberals fidels a aquest darrer i els que seguien al comte de Romanones, a més de les defeccions d'Alfred Perenya i Josep Estadella, van impedir l'arribada al càrrec de Lloret. Això no va ser obstacle perquè algun fervent entusiasta el felicités pel càrrec no assolit.[241] Ni tampoc per mantenir, tot i la diferencia estratègica, una estreta col·laboració en interès de Tarragona amb els dirigents de la Lliga o amb el flamant ministre Rodés, titular d'Instrucció Pública i Belles Arts. Només ésser nomenat, Lloret escrivia al seu antic correligionari en pas de l'adscripció republicana a la regionalista, amb estadi previ al reformisme, diputat i gairebé cacic del districte de Balaguer, felicitant-lo: «*Un català enlairat a Ministre de l'Estat, és cosa tan insòlita que els mateixos que ho celebrem no ens en podem avenir. Que sia per molt de temps, per glòria vostra i en bé de la nostra terra*».[242] Com a membre nat de la Comissió de Monuments Històrics i Artístics provincial, no desaprofitava la lletra per demanar com estaven els expedients de declaració de monuments nacionals de l'Arc de Berà, la tomba dels Escipions i els monestirs de Poblet i Santes Creus, així com les restes de l'amfiteatre romà conservats a l'antiga església de Santa Maria del Miracle.

A final del seu primer any al capdavant de la Diputació, Lloret podia estar satisfet d'haver aconseguit pagar les nòmines dels treballadors a finals de mes, sense els retards crònics anteriors, i haver quadrat els números amb els municipis, que finalment estaven al

239 «Per què...!», *Renovació,* 14 de setembre de 1917.

240 Albert BALCELLS; Enric PUJOL; Jordi SABATER. *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia.*

241 AHPT. Carta de Vicenç Sugranyes. Barcelona, 6 de desembre de 1917.

242 AHPT. Carta a Felip Rodés. Tarragona, 16 de novembre de 1917. Còpia. Hi insistiria el 17 de gener de 1918.

Tarragona, 12 de maig de 1918
Festa de l'Arbre celebrada a la Casa de la Beneficència.
Al capdavant de les autoritats, el president de la Diputació, Pere Lloret,
i l'arquebisbe, Antolín López Peláez.
FML

dia de les contribucions,[243] sense haver hagut de fer ús de les partides consignades com a despeses de recaptació, és a dir, expedients de constrenyiment, amb les seves despeses associades. També havia saldat els deutes amb particulars, i s'havia invertit en la Casa de Beneficència —amb contactes amb les germanes de la Caritat per tal d'incrementar les monges al càrrec de la institució—[244], en dides, pensions i orfes —amb una crida als alcaldes i als rectors dels pobles de la circumscripció—, en les presons i l'Institut Pere Mata de Reus, s'havien regularitzat els comptes del *Boletín Oficial de la Provincia de Tarragona*, així com s'havia ingressat la contribució a la Mancomunitat de Catalunya.[245] Després de publicar la Memòria econòmica d'aquell 1917,[246] rebia la felicitació del seu homòleg barceloní, el lligaire Joan Vallès i Pujals, i es comprometia a liquidar els crèdits concedits per la Diputació de Barcelona a la de Tarragona.[247] A més, ja pensava en l'aprovació per part del Ministeri de Governació dels pressupostos del 1918, per a la qual recavava el suport del president de la Mancomunitat, Josep Puig i Cadafalch, dels ministres Rodés i Ventosa i Calvell, del líder parlamentari de la Lliga Francesc Cambó i dels diputats a Corts Marcel·lí Domingo i Julià Nougués.[248] A tots ells els feia avinent la necessitat d'aprovació d'aquells pressupostos que «*sense grans innovacions, responent a les necessitats de l'obra de regeneració econòmica de la Corporació, que amb un èxit superior a les nostres esperances, venim realitzant*». El perill, com els exposava, era que «*per alguns elements que encara conserven caliu en aquell departament ministerial, se persegueix el fi de que no sian aprovats, única i exclusivament per entorpir la nostra acció que naturalment no veuen amb bons ulls ni poden atacar de front*». Per això els demanava, especialment als dos ministres catalans, que fessin servir la seva influència a prop del ministre de la Governació per aconseguir-ne l'aprovació sense demora, tal com podia anunciar i agrair a Ventosa i Calvell a principis de 1918.[249]

Després d'anys de brega política entre republicans i regionalistes i de l'episodi de l'elecció de Puig i Cadafalch, la gestió de Lloret era saludada amb entusiasme pel portaveu d'aquests darrers, *La Veu de Tarragona*, que assegurava:

> «*Sense programes, que són bunyols de vent, sense tertúlies a cau d'orella en el despatx que era una capelleta de xafarderies, sense arriendo del contingent, sempre dolent, sense un diari que cada dia enllustri les botes, ni una gran majoria de vots, en Lloret, no contant amb una llarga experiència en l'administració provincial, trobant la caixa buida i els acreedors com mosques, realment endeutada i imaginàriament encara més, ha començat no predicant la construcció sinó construint sòlidament, valent-se de la confiança dels seus companys, de la seva intel·ligència, de la persuasió, d'un tracte exquisit i de molta energia quan ha calgut.*
>
> *Si els diputats de la majoria que envolta, protegeix i avala la gestió d'en Lloret, entre els nostres Mallol i Montserrat, esperen profitoses coses, i els seus adversaris o enemics, sols gosen les travetes de criatura acudint a la insuportable reial ordre, i els pobles estan contents i paguen amb gust el cupo de contingent que s'ha rebaixat ara, aplaudint sense reserva la seva gestió, fent esforços per complaure'l, quan ell sols se preocupa d'atendre'ls, si els empleats vells diuen que mai cap president havia anat com en Lloret cada dia a la Diputació, ni cap com ell havia treballant tant ni amb tanta activitat, si cobren amb puntualitat perfecta, beneint ses famílies el seu nom, i els acreedors i industrials (com*

243 «De la Diputació», *Renovació,* 4 de novembre de 1917.

244 AHPT. Carta a la Reverenda Madre Superiora de las Hijas de la Caridad. Tarragona, 21 de desembre de 1917 i resposta de Josefa Bengochea, Madrid, 27 de desembre de 1917.

245 *Renovació,* 2 de desembre de 1917.

246 Pere LLORET. *La situació econòmica de la Diputació de Tarragona. Memòria llegada pel president de la Corporació D. Pere Lloret i Ordeix en la sessió del 23 de novembre de 1917.*

247 AHPT. Carta de Pere Lloret a Joan Vallès i Pujals. Tarragona, 21 de desembre de 1917.

248 AHPT. Cartes a Joan Ventosa i Calvell, Felip Rodés, Francesc Cambó, Marcel·lí Domingo i Julià Nougués. Tarragona, 29 de desembre de 1917.

249 AHPT. Carta a Joan Ventosa i Calvell. Tarragona, 11 de gener de 1918.

Valls, 23 de juny de 1918

Eugeni d'Ors intervé en la inauguració de la Biblioteca Popular de Valls,
la primera construïda per la Mancomunitat de Catalunya.
Darrere seu, el president Josep Puig i Cadafalch i el president de la Diputació de Tarragona, Pere Lloret.
PERE CATALÀ I PIC / ACAC

si fossin acreedors i industrials d'altres Ajuntaments de Tarragona de bona memòria) no han d'envestir sinó que reben avís per a cobrar, i a la Mancomunitat ingressa importants quantitats, i els infants, els vells i les monges no tenen prou paraules d'agraïment per l'obra d'amor i de caritat que Lloret realitza (ells que molts cops no coneixien el nom ni la persona del president que actuava), si aconsegueix economies, fa reformes, aixeca el crèdit de la Diputació, liquida deutes vells imaginaris, se val dels amics per a fer obres de cultura i té bells projectes, perquè, torno a repetir, no hem de dir amb lletres d'impremta (quan tantes coses inútils i estúpides s'escriuen) totes aquestes virtuts ciutadanes i la renovació esplèndida al nou President deguda?

Molt abans de llegir la seva magnífica i honrada Memòria, un dia el visitàrem en el seu despatx; ens vam quedar encantats de veure-hi flors; i al sortir acompanyant-nos la dolça perfum de les flors de dintre i de fora i el somriure amable d'en Lloret, afirmàrem que ocupava aquell lloc un home d'ànima jove, ansiós de treball, alegre d'esperit, que havia arraconat tot lo vell inservible a les golfes, que actuaria guiat per l'amor a Catalunya, per la política de moralitat i de transparència que ella necessita (no pas com algun renovador que enara té l'atreviment de repetir la blasfèmia de que la política no té, o no ha de tenir, entrantes.

En Pere Lloret ha descorregut la cortina del palau provincial; sense declamar ens ha mostrat un teló de fons descolorit, polsós, apedaçat, arnat quasi desfent-se, però ben a prop de l'espectador presenta una visió d'esperances, un primer terme que dona sensació de cosa real i ben forjada, d'un cos jove que amb una ànima forta ajudarà a bastir la gran obra de la nostra Pàtria.

Per això deia, que en Pere Lloret és el primer President de la Diputació de Tarragona.»[250]

Acompanyant aquella Memòria, que tants elogis havia despertat, Pere Lloret enviava una circular en motiu de Cap d'Any, adreçada a tots els batlles de la província, on els agraïa l'esforç i la col·laboració en la tasca reformadora i sanejadora de la institució, alhora que els anunciava la rebaixa dels cupos del Contingent, l'aportació de cada poble a la hisenda provincial. Una aportació que alguns pobles es resistien a fer, comportament contra el qual el president es mostrava inflexible: «*Perquè l'obra que hem començat té un gran perill. Si encarrilem el Pressupost per camins de sinceritat, no reclamant dels municipis més que l'esforç just per a satisfer les atencions provincials, qualsevol endarreriment en la percepció dels cupos, promouria una pertorbació en el pago de les obligacions corrents i iniciaria una altra vegada el dèficit. El tristíssim passat de la nostra Diputació, i els clams que, no fa gaire, arreu de la província provocaven determinats procediments, demostren la necessitat d'impedir resoltament que tornem a caure en eixos afronts de malastruga recordança*». Resolta la situació econòmica de la Diputació, el camí s'obria en l'acció benèfica, cultural i d'obra pública pendent.[251] En l'acció educativa i cultural, el president de la Diputació podia celebrar que l'Escola Normal de Mestres tenia una Càtedra de Llengua Catalana, que ostentava el professor Manuel Galés, impulsada per l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, de la qual Lloret també n'era membre com a vocal de la comissió delegada a la ciutat de Tarragona.[252]

Un dels assumptes polítics que calia resoldre, com a home fort del republicanisme nacionalista al districte de Gandesa-Falset era la candidatura a diputat a Corts, especialment quan la figura del seu mentor i cunyat, Joan Caballé es trobava en hores baixíssimes. El 1916 havia perdut l'acta davant el candidat oficialista, Carles Maristany —fill de l'enginyer Eduard Maristany, marquès de l'Argentera—, per la manca de suport del marcel·linisme —la relació entre els dos dirigents polítics era pèssima—,[253] mentre perdia la fortuna i arriba-

250 Francesc RENI. «Cap a la gran Diputació tarragonina», *La Veu de Tarragona,* 18 de desembre de 1917. Reproduït a *Renovació,* 23 de desembre de 1917.

251 «El President de la Diputació de Tarragona als Alcaldes i Ajuntaments de la Província», *Renovació,* 6 de gener de 1918.

252 *La Veu de Tarragona,* 20 de gener de 1918. *La Veu de Tarragona,* 16 de febrer de 1918.

253 Josep SANCHO. «La influencia de Marcel·lí Domingo a la Ribera d'Ebre: L'arribada de la política de masses (1913-1931)».

14 de juliol de 1918

Targeta de Pere Lloret de la «Fiesta de la Democracia», organitzada per la redacció del setmanari republicà *El Faro* de Tortosa en honor al diputat Marcel·lí Domingo.

FML

va a extrems d'agredir un conseller del Banco Español de Crédito, el marquès de Cortina, a qui va engegar dos trets, fet que el portaria a ser detingut, enmig d'un escàndol mediàtic.[254] Per a rellevar a Caballé l'escollit seria l'empresari Macià Mallol.[255] El *Diario de Tarragona,* sostenint la candidatura tradicionalista de l'arquitecte i empresari basc José Luis de Oriol, descendent d'una antiga casa senyorial de Flix, acusava Lloret d'usar el càrrec per afavorir el candidat republicà nacionalista,[256] al qual feia callar *Renovació*, destacant les qualitats de Mallol, el qual s'imposaria als comicis del 3 de març.[257] En la seva doble condició de dirigent polític i de càrrec institucional, tant presidia el míting d'afirmació esquerrana, amb Julià Nougués, Francesc Layret, Marcel·lí Domingo i Alejandro Lerroux,[258] com la conferència de l'exministre d'Hisenda Joan Ventosa i Calvell[259] o la pronunciada per Miquel Vidal, director de l'Escola d'Alts Estudis Comercials de la Mancomunitat.[260] En la seva tasca presidencial, no només intentaria modernitzar i embellir la seu de la Diputació amb antiguitats i objectes artístics dels pobles,[261] sinó

254 David TORMO. *Op. cit.*

255 *Renovació,* 17 de febrer de 1918.

256 *Diario de Tarragona,* 21 de febrer de 1918.

257 *Renovació,* 23 de febrer de 1918.

258 «El míting del passat diumenge», *Renovació,* 31 de març de 1918.

259 «Conferència d'en Joan Ventosa i Calvell», *La Veu de Catalunya,* 18 d'abril de 1918.

260 «La Mancomunitat de Catalunya i l'Escola de Comerç de Tarragona», *Renovació,* 29 de setembre de 1918.

261 *Renovació,* 29 de setembre de 1918.

que també es dedicava a enjardinar dos patis erms de la Casa de Beneficència, l'antic convent dels Mercedaris, on estava previst poder-hi celebrar la Festa de l'Arbre.[262] La tasca a l'establiment d'acolliment d'orfes, desemparats i ancians de la Diputació, al qual, com recorda la seva família, entregava els honoraris i dietes rebudes com a càrrec públic, li va valdre un homenatge impulsat per les monges de la congregació que atenia l'espai en motiu de la seva onomàstica, la diada de Sant Pere de 1918, del qual se'n va editar un fulletó, que recollia el parlament de sor Ramona a l'acte:

«*En aquest moment solemnial en que esclata la gratitud de tots els cors, en que una ona immensa flameja en totes les ànimes, en que dels ulls dels vellets i les velletes aquí emparats brollen llàgrimes de tendresa i en els dels nois i noies asilats hi espurnegen guspires d'esperança de millorament del pervindrem en que les veus cansades dels avis i les robustes dels joves són un intens himne d'agraïment que sobreïx d'aquest Casal i inunda la Ciutat, la Província i la Nació, i escala el Cel i puja a dir al Déu de l'amor el bé immens que un home bo ha fet a aquesta Casa dels pobres, dels invàlids, dels abandonats; en aquest moment, així fos llarg com un segle, aquest Germana de la Caritat deuria callar i de genolls davant la Bondat divina donar-li gràcies com fan aquests vellets, aquests joves i aquests infants, com la Ciutat, com la Província i com la Nació, per haver enviat aquí a un fill de l'Evangeli a fer obres admirables de Caritat i d'amor.*

¡Si almenys les meves paraules no desdiguessin de l'acord d'aquest himne grandiós que brolla com arpa sagrada del bell pregon dels cors!

¡Visca Don Pere Lloret!— Visca!

És aquest crit de gratitud, que es perpetuarà en aquesta Casa i Ciutat i Província, el tema de les poques paraules que tinc de dir.

Déu ha donat als homes una vida curtíssima, però a tots ens té reservada una eternitat, i als homes grans, els ha permès ademés perpetuar-se en la terra en les seves obres. Les Germanes de la Caritat han pensat en perpetuar la memòria del gran benefactor d'aquesta Casa, Don Pere Lloret, perquè ell abans ha fet aquí obres dignes de perpetuar-se.»[263]

En la llista d'obres realitzades, es destaca la reforma de la il·luminació elèctrica, de la salubritat i higiene, la instal·lació d'una pastera i d'una rentadora elèctriques, l'aportació d'una farmaciola completa i material modern per a les escoles i tallers o l'ordenació de la secció d'alletament —per la qual havia fet una crida a rectors en recerca de dides—[264] i l'agençament dels jardins de la Casa, entre d'altres novetats que les Germanes agraïen a Lloret així com al diputat Tomàs Mallol, Evarist Fàbregas o Josep López. Pels seus partidaris de *Renovació*, la comparació entre els escàndols de la Inclusa de Madrid i la renovació de la Casa de Beneficència de Tarragona eren palmaris:

«*Els infantons recent nats morien per manca de dies que els alletessin... Els que miraculosament se salvaven pujaven anèmics i malalts de la vista...*

No podien transitar per punts cèntrics perquè llur vestimenta desentonava... i es que anaven despullats....

No tenien aigua per rentar-se... Ni aire per respirar... Tenien fam, foscúries i humitat, i sobretot; sobretot tenien una gran recepta per morir-se... i s'anaven morint... s'anaven morint...

La denuncia es feu abundó però no hi hagué opinió prou sensible per recollir-la...

Allà al reclòs de la seva llar primer, i a l'entorn de les seves amistats polítiques després, hi hagué una persona que la sapigué recollir aquesta denúncia... una sola persona... En Pere Lloret actual President de nostre redimida Diputació...

I el miracle ha estat fet... ¡Ja no tenim Inclusa; tenim sí, els jardins de la Beneficència; l'escola model de la Beneficència; la panificació de la Beneficència, i prompte tindrem la Casa de Beneficència convertida en Ideal Pensión!

262 *Renovació,* 10 de març de 1918. *Renovació,* 28 d'abril de 1918. *Renovació,* 12 de maig de 1918. *Renovació,* 19 de maig de 1915.

263 *Agrahiment a En Pere Lloret i demès benefactors de la Casa.*

264 AHPT. Carta de Pere Lloret als rectors de la diòcesi de Tarragona, Tortosa i Barcelona corresponents als pobles d'aquesta província. Octubre de 1917.

1919
Coberta de pergamí d'un recull de signatures de la Unió Nacionalista Republicana en homenatge a Pere Lloret.
FML

I tot per obra i gràcia d'una sola consciència... la d'un home republicà.»[265]

Després de l'èxit obtingut amb la reforma de la Casa de Beneficència —*Renovació* donava dades de les millores i la disminució de les dades de mortalitat—, Pere Lloret es proposava noves fites. Així, en carta als ajuntaments de la circumscripció, assenyalava que després d'haver aconseguit la normalització econòmica de la institució i assegurar la nova orientació de la Casa de la Caritat i Hospici, calia ocupar-se de l'hospitalització dels malalts pobres,[266] i per això convocava alcaldes i secretaris a una nova assemblea, on els representants locals es comprometien en l'obra de creació d'un hospital provincial.[267] Pocs dies abans, el 23 de juny, s'havia inaugurat a Valls la biblioteca popular de la ciutat, impulsada per la Mancomunitat. El director d'Instrucció Pública, Eugeni d'Ors, s'assegurava l'assistència del president Lloret,[268] que a la Diputació també rebia la visita del president i del Consell de la Mancomunitat, que celebraven la seva primera reunió extraordinària fora de Barcelona, el 24 de juliol, a la ciutat de Tarragona. Per acabar d'arrodonir l'estiu, el 30 de juliol s'inaugurava el pont sobre l'Ebre entre Móra la Nova i Móra d'Ebre, una de les obres més emblemàtiques de les impulsades pel seu cunyat Caballé, que no podia assistir-hi com a diputat. Per això, en el seu parlament, Lloret, que també era diputat provincial pel Districte, no s'estava de recordar emocionat «*la lluita que per aquelles terres venia sostinguent des de Solidaritat Catalana acompanyant per ell un ser molt volgut al costat de qui, així com als dels bons amics d'aquells pobles, havia sentit alegries immenses de les victòries i amargues tristors de les derrotes, quins fets apareixen ara a la premsa*».[269]

Entretant passava tot això a les comarques de Tarragona, el final de la Gran Guerra que havia assolat Europa es veia cada vegada més proper, amb l'entrada dels Estats Units al conflicte i la proclamació dels Catorze Punts del president nord-americà Woodrow Wilson, que entusiasmaven els nacionalistes amb la seva defensa de la llibertat dels pobles oprimits sota els imperis. Per a Lloret, com a figura preeminent del nacionalisme republicà i president dels Amics de França, eren moments febrils. El novembre de 1918, essent interpel·lat com un dels «*leaders del nacionalisme català a Tarragona*», juntament amb el regionalista Antoni Albafull, sobre el futur de Catalunya que s'obria amb la imminent victòria aliada, escrivia un llarg article publicat en portada a *Renovació*. En primer lloc, negava haver volgut ser líder, guiador o orientador, es definia com a soldat: «*potser per la meva condició de soldat, en el més noble sentit de la paraula, abans de preocupar-me en el moment de la pau mundial, he sentit fondíssimes emocions per Catalunya en el transcurs d'aquesta guerra espantosa i hermosísima a la vegada. Tant és així, que jo m'he demanat a mi mateix —i ja podeu endevinar la resposta— si tenen dret a parlar de Catalunya en l'hora de la pau, aquells qui han restat indiferents en la lluita, o han mostrat —clara o encobertament— les seves simpaties per la Força, anorreadora del Dret, de la Llibertat i de la Justícia*». En aquest sentit, per a Lloret era inconcebible sostreure Catalunya dels grans problemes del món, ni mantenir una posició de neutralitat:

«*El fet més transcendental de la història, no hi ha dubte que ha sigut la guerra actual. No han sigut els interessos i les monarquies lo que han lluitat, sino'ls pobles sencers i'ls grans ideals. La guerra ha de portar un tal trasbalçament, una revisió de valors tan fonda, un cambi tan radical en el governament dels Estats, que's pot dir que entrem en una era nova. I jo'm demano també si'l nacionalisme català s'ha cuidat de preparar-se convenientment per a fruir de les ventatges del nou regisme. És evident que nó. L'hora de la pau, ens troba desprevinguts, descuidats, casi indiferents. Hem assistit com a espectadors al desenrotllo dels aconteixements esdevinguts d'ençà de l'agost de 1914; i'ls que no*

265 «Una comparació», *Renovació,* 23 de juny de 1918.

266 *Renovació,* 30 de juny de 1918.

267 «De la Diputació provincial», *Renovació,* 7 de juliol de 1918.

268 AHPT. Carta d'Eugeni d'Ors a Pere Lloret. Barcelona, 21 de juny de 1918.

269 «Inauguració del Pont de Mora», *Renovació,* 11 d'agost de 1918.

Tarragona, circa 1919

Josepa Rosiñol amb els cinc fills del seu matrimoni amb Pere Lloret.
D'esquerra a dreta: Antònia, Gaspar, Maria, Pere i Josefina.

MARIÀ MARSAL / FML

han volgut ésser actors, elements actius, gent decidida i de criteri resolt durant la guerra, no poden ésser més que espectadors a l'hora de la pau.»[270]

Per això, i sense obviar el paper de la Lliga en el sostenimient de la posició neutral i en la funció de crossa del sistema de la Restauració, malgrat els intents de Cambó i Ventosa i Calvell de pujar al carro de les negociacions de pau, assegurava que «*si a l'hora de la Pau, Catalunya és escoltada, que ho dubto, se deurà única i exclusivament als qui, sense deixar d'ésser nacionalistes, hem mantingut arreu les nostres conviccions republicanes i hem sapigut afrontar els dicteris i desprecis dels nostres antics companys de causa, sostenint des del primer moment que Catalunya i Espanya devíen mostrar-se decididament intervencionistes al costat de França, Anglaterra i demés nacions aliades*». Una oportunitat mancada, que deixava una ensenyança per al futur: «*es impossible cercar la solució dels problemes autonomistes i'l reconeixement de les personalitats nacionals grans o petites, d'espatlles als grans ideals de Llibertat i Progrès, o aferrant-se a sostenir institucions caduques, que s'enfonzen arreu amb la maledicció de l'Humanitat i la condemnació de l'Historia*».

Finalment, l'11 de novembre de 1918 finien quatre anys de guerra. «*Ni un instant hem sentit una neutralitat que encobría les més baixes hipocresies. Belligerants del pensament els qui no hem pogut esser-ho al costat dels nostres germans que han donat dies de gloria a l'admirable Llegió Extrangera, com aquets avui ens trobem victoriosos. El nostre esperit ha recorregut els camps de batalla aprenent-ne totes les horrors, totes les malvestats, totes les infamies... Per això en aquesta hora solemne gustem també les dolçors del triomf*», anunciaven a la portada de *Renovació* els Amics de França, tot convocant a la celebració d'aquell mateix diumenge en honor dels aliats.[271] Com a president de l'entitat, Lloret presentaria a l'Ajuntament una proposta per homenatjar el jove tarragoní Guido Hèctor Agostini, mort a Verdum com a oficial de la Legió Estrangera francesa, a la qual s'havia allistat com a voluntari. Agostini era fill del vicecònsol nord-americà a la ciutat, Louis Agostini, patriarca d'una nombrosa família estretament lligada als sectors intel·lectuals liberals i republicans de Tarragona, la filla del qual, Hilda, esdevindria una mestra i destacada militant republicana, protestant i maçona.[272] Com a president de la Diputació, encapçala la sessió solemne celebrada a l'Ajuntament en homenatge al vencedors, on La Marsellesa s'alterna amb Els Segadors, en un ambient de festa, del qual Lloret destacaria, en el seu parlament, la manca de la més petita paraula d'odi o de rancor, abans de fer vots pel futur triomf de Catalunya i la llibertat.[273] Perquè, amb la victòria aliada s'albira la consecució de l'anhelada autonomia del Principat, impulsada per la Mancomunitat a partir del plebiscit obert entre els ajuntaments del país. El comentarista Carles de Viana, que havia iniciat el debat amb Albafull i Lloret, es congratulava del suport dels diputats republicans espanyols a l'autonomia, que fins llavors havien «*sentit més aviat vibrar els seus cors per la causa d'una República unitària-espanyolista que per una federació de nacionalitats ibèriques*».[274] Uns diputats republicans que protagonitzarien el «*mítin pro autonomia*» al Teatre Principal, on el mateix Alejandro Lerroux asseguraria que si la monarquia espanyola no concedia l'autonomia a Catalunya, caldria implantar la República Catalana per aconseguir l'espanyola.[275]

270 Pere LLORET. «Les hores que passen», *Renovació,* 3 de novembre de 1918, p. 1.

271 «Al poble», *Renovació,* 17 de novembre de 1918, p. 1.

272 «L'Ajuntament de Tarragona davant la victòria de les nacions que simbolitzen la raó i la justicia», *Renovació,* 17 de novembre de 1918. Sobre els Agostini: Josep-Lluís CAROD-ROVIRA. «Els Agostini, una família diferent», *Diari de Tarragona,* 24 d'agost de 2024; Cèlia CAÑELLAS i Rosa TORAN. *Hilda Agostini. Les armes de la raó d'una mestra republicana, protestant i maçona.*

273 «Festejant el triomf dels aliats», *La Veu de Tarragona,* 24 de novembre de 1918. «Tarragona davant del triomf de la causa del dret», *Renovació,* 24 de novembre de 1918.

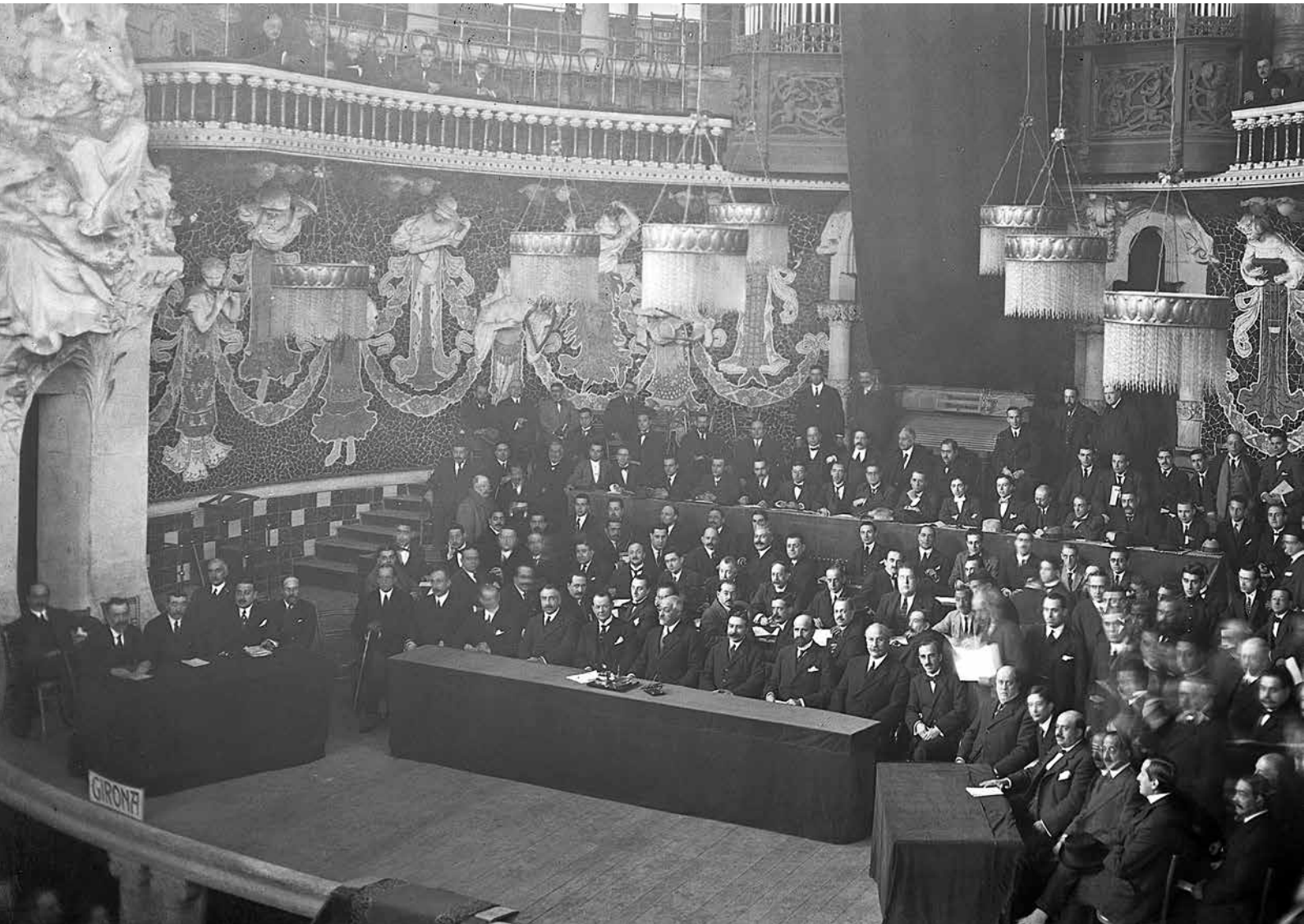
274 «Catalunya en l'hora de la pau. Rèplica a n'en Pere Lloret», *Renovació,* 24 de novembre de 1918.

275 «El grandiós míting del passat diumenge», *Renovació,* 22 de desembre de 1918.

Barcelona, 26 de gener de 1919

Assemblea dels ajuntaments de Catalunya celebrada al Palau de la Música
en suport al projecte d'Estatut d'Autonomia aprovat per la Mancomunitat de Catalunya.
A la imatge es poden reconèixer, entre d'altres, Francesc Macià, Felip Rodés, Joan Ventosa i Calvell,
Francesc Cambó, Joan Vallès i Pujals, Manuel Morales, Josep Puig i Cadafalch, Pere Lloret,
Agustí Riera, Alejandro Lerroux, Humbert Torres, Joan Pich i Pon, Marcel·lí Domingo, Romà Sol,
Emili Folch i Joan Estelrich.

BRANGULÍ / ANC

Al matí, Lloret, que presidiria amb el diputat Nougués l'aplec republicà, havia presidit la conferència d'Antoni Rovira i Virgili, el tarragoní que tornava a casa per parlar de «L'Europa nova i Catalunya» en l'hora del triomf aliat, al servei del qual havia posat la seva ploma, tal com destacava el president de la Diputació, que l'acompanyaria en l'àpat d'homenatge que li tributaria la ciutat.[276] Aquell desembre de frenesí acabaria amb el banquet de la victòria de les nacions aliades, celebrat el 29 de desembre al Vendrell, organitzat pel Centre Republicà Autonomista, amb l'assistència dels diputats Marcel·lí Domingo i Francesc Macià, a més de Pere Lloret com a president de la Diputació.[277]

3.4. Conseller de Ferrocarrils i Obres Hidràuliques

Malgrat que Pere Lloret treballa per fer realitat l'obtenció de l'autonomia,[278] —fins i tot rebent el suport dels presidents d'altres diputacions provincials—,[279] participa de l'assemblea organitzada per la Mancomunitat a tal efecte —que reuneix diputats i senadors—,[280] continua rebent elogis per la seva tasca —fins i tot, als diaris de Barcelona—[281] i havia establert com a festiu la Diada de Sant Jordi a la Diputació,[282] això no era suficient per a garantir-se la reelecció. De la mateixa manera que la campanya autonomista havia estat frenada per la Lliga pel temor a la revolució social, després de la vaga de la Canadenca i amb el context de «soroll de sabres», una vegada el mateix Alfons XIII —que havia animat a Cambó a emprendre el projecte— se n'havia desentès, el pacte entre regionalistes i liberals portava a la presidència de la Diputació a Josep Montserrat,[283] que els mitjans de la Lliga saludaven amb efusió. Tot i el seu currículum nacionalista, justificaven que en l'elecció de Lloret pel districte de Falset-Gandesa hi pesava més la seva condició de republicà,[284] i tot i que durant el seu mandat havia rebut elogis compartits per totes les forces catalanistes, no s'estaven de dir que malgrat la seva honrada gestió, «*no ens veda el reconèixer amb la mateixa lleialtat que, darrerament, ha sofert grossos i imperdonables errors polítics*».[285] Lluny de palau, Lloret es concentrarà, de nou, en la presidència de la Cambra de Comerç —càrrec que no havia abandonat durant el mandat a la Diputació—[286] i de la qual esdevindria president honorari a partir de 1921 amb Mallol de president,[287] i en la seva nova tasca al Banc Comercial, fundat pels banquers reusencs Evarist Fàbregas i Eduard Recasens el 18 de novembre de 1919, a partir de la delegació del Banc de Valls, i on participarien activament els socis del trust Tarragona Port —Tomàs i Macià Mallol i Josep i Lluís Bonet— fundadors d'Astilleros de Tarragona SA i membres del consell d'administració presidit per l'empresari i exalcalde Joan Pallarès.[288] Lloret en seria nomenat director, juntament amb Eduard Recasens i Josep Bonet. En el banquet que seguí a la constitució oficial, segons el *Diario de Tarragona*, Lloret «*dedica un recuerdo tan piadoso como amoroso a los que fundaron el Banco Local de Tarragona. Un banco local es un resumen de nuestra riqueza, para hacerla producir y reaccionar dentro de nuestra casa, sin que el esfuerzo de nuestra Trabajo enriquezca otros países.* [...] *Por encima de todo debemos laborar y pensar en la prosperidad de Tarragona*

276 «Conferència de l'il·lustre literat En Rovira i Virgili», *Renovació,* 22 de desembre de 1918.

277 *El Baix Penedès,* 4 de gener de 1919.

278 *Tarragona Federal,* 19 de gener de 1919.

279 *Renovació,* 12 de gener de 1919.

280 *La Veu de Catalunya,* 25 de gener de 1919.

281 *La Publicidad,* 9 de febrer de 1919.

282 *La Veu de Tarragona,* 27 d'abril de 1919.

283 *La Veu de Catalunya,* 27 d'agost de 1919.

284 *La Veu de Tarragona,* 20 de juliol de 1919.

285 *La Veu de Catalunya,* 15 de setembre de 1919.

286 *Diario de Tarragona,* 20 de setembre de 1919, 23 de setembre de 1919 i 7 d'agost de 1920.

287 *Diario de Tarragona,* 17 d'abril de 1921.

288 *Estatutos del Banco Comercial de Tarragona: constituido en Tarragona segun escritura autorizada por el Notario D. Simón Gramunt y Juer, en 18 de Noviembre de 1919.*

Tarragona, 3 de juliol de 1919
Les autoritats inaugurant l'Exposició d'Higiene
amb motiu del 3r Congrés de Metges de Llengua Catalana.
Pere Lloret, president de la Diputació de Tarragona, és el quart per l'esquerra.
HERMENEGILD VALLVÉ (EL DÍA GRÁFICO)

y su comarca» [289] Com afirmava la revista *El Comercial*, la ciutat de Tarragona, que es lamentava fins llavors de no disposar d'una entitat bancària pròpia des de la desaparició de l'antic Banc de Tarragona, començava una nova etapa: «*El Banco Comercial de Tarragona viene, no ya a robustecer, sino a completar, por decirlo así, nuestra personalidad. Desde que en mala hora desapareció la institución bancaria que otra generación creó con exacta visión del porvenir la industria y el comercio de la ciudad prestaban tributo a otras entidades muy dignas de respeto, pero que por la procedencia de sus capitales era difícil se moviesen a impulsos del patriotismo local*».[290]

D'aquest grup al voltant del Banc, del qual en sortiren els reusencs pocs anys després per a fundar el Banc de Catalunya, en sorgirien societats com Arroces Hispania, Societat Exportadora Tarraconense, Oleícola Tarragona, Tarragona Industrial —dedicada al refinament de farines—, Astilleros de Tarragona i Editorial Tarragona —vinculada a la societat editora del diari *Tarragona*, nascut el 1920 després que *Renovació* deixés d'editar-se—, a més d'allargar-se la seva influència fins al Club Nàutic i al Gimnàstic de Tarragona.[291] Mallol i Bonet també impulsarien la instal·lació d'una fàbrica de tabacs —la coneguda com la Tabacalera—, comptant amb la complicitat del ministre de Finances Francesc Cambó i el director de la Compañía Arrendataria Francesc Bastos, tots dos de la Lliga Regionalista. Però, no només es tractava d'un conglomerat empresarial, sinó que els seus protagonistes tindran un paper de lideratge polític i social a la ciutat, a partir d'unes conviccions polítiques compartides. Precisament per aquelles dates, Antoni Rovira i Virgili tornava a la seva ciutat per escriure el reportatge «La nova Tarragona», en què feia referència al «*redreçament d'una ciutat*», que només quinze anys abans era tinguda com a la quinta essència de la metròpoli provinciana, «*en ple decaïment econòmic, desert el port, silenciosos els carrers, atuïts i pessimistes els habitants, surava damunt la desolació ciutadana la riquesa arqueològica dels seus mil·lenaris monuments i la moderna pobresa dels organismes oficials de la capitalitat de província*». Per exemplificar aquesta nova empenta renaixent, Rovira conversava amb tres personalitats: Fàbregas, Mallol i Lloret. Sobre aquest darrer, escrivia:

> «*La cordialitat d'En Lloret ens retenia al seu despatx a l'hora mateixa en què la feina arribava al moment culminant. Allà poguérem veure la febrosa activitat del Banc, símbol de la nova Tarragona. Se'ns representaren els temps en què a la mateixa casa hi havia instal·lades les oficines de la sucursal del Banc de Valls, massa silencioses i assossegades. I coincidíem amb el nostre amic en l'observació que la instal·lació novella del Banc Comercial de Tarragona en aquell edifici, era una reconquesta, car allí mateix estigué instal·lat l'antic Banc de Tarragona, colgat entre les ruïnes del decaïment tarragoní.*»[292]

En paral·lel, Lloret continuava la seva tasca institucional com a diputat provincial,[293] sota la presidència, a partir del 1921, del liberal Anselm Guasch —que havia tornat a la Diputació amb els vots regionalistes. Guasch era membre de la minoria republicana a l'Assemblea de la Mancomunitat, que el 1919 l'havia escollit membre de la Comissió d'Indústria i Comerç[294] i que el nomenaria president de la Junta de Govern de la Casa de Beneficència de Tarragona,[295] institució on el record de la seva tasca com a president encara era molt present i a la qual restarà sempre molt unit. Així, en motiu del concurs d'Història de Catalunya organitzat per l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana i que presidia com a delegat del president de la

289 «El Banco Comercial de Tarragona», *Diario de Tarragona,* 19 de novembre de 1919.

290 *El Comercial: Revista mercantil y agrícola. Órgano de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Tarragona,* reproduït a: *Vida Econòmica de la Provincia de Tarragona 1918-1919.*

291 Enric GARCÍA DOMINGO. *80 anys de construcció naval a Tarragona, 1918-1998. (Astilleros de Tarragona, SA).*

292 Antoni ROVIRA I VIRGILI. «La nova Tarragona». *La Publicidad,* 9 d'octubre de 1920.

293 *La Veu de Tarragona,* 6 d'agost de 1921.

294 *La Veu de Catalunya,* 12 de setembre de 1919.

295 *La Veu de Catalunya,* 24 d'abril de 1920.

Tarragona, 24 de maig de 1920

Concurs Nacional d'Història de Catalunya organitzat anualment
per l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana a una població catalana.
Manuel Folguera llegeix el discurs de repartiment de premis al saló de sessions de l'Ajuntament.
A la presidència: Maria Domènech, el canonge Isidre Gomà, l'alcalde interí Joaquim Monteverde,
Pere Lloret, Antoni Albafull, Ramon Vidiella i Bernabé Martí.
(TARRAGONA I LA SEVA PREMSA, VOL. I)

Diputació, confessava que s'enorgullia que el seu fill Pere hagués guanyat un dels premis, juntament amb els nens asilats al centre benèfic.[296] A l'Assemblea de la Mancomunitat celebrada després de les eleccions provincials de 1921, on els republicans nacionalistes apuntaven un notable declivi, Lloret serà elegit amb trenta-dos vots —gràcies a l'acord entre regionalistes i republicans— conseller de Ferrocarrils i Obres Hidràuliques en l'executiu presidit per Josep Puig i Cadafalch.[297] També passava a formar part de la Comissió de Beneficència, encarregada d'informar i assessorar el Consell Permanent de la Mancomunitat.[298] Com a conseller, Lloret presidirà diversos actes a Tarragona, com les conferències promogudes per la Comissió d'Educació General, on destacaria la ponència «Tarragona, potència marítima», de l'historiador Ferran Soldevila,[299] o la del Dr. Josep Agell, director de l'Institut de Química Aplicada de la Mancomunitat, titulada «Guerra a les mosques».[300] Per aquells mateixos dies inicials de 1922, Lloret era elegit president de la Reial Societat Arqueològica,[301] fundada el 1844 per a treballar per a la conservació i estudi del patrimoni arqueològic de la ciutat. Des d'aquest càrrec, seria l'amfitrió de les conferències del llatinista i catedràtic de la Universitat de Barcelona, Joaquim Balcells, que disertaria sobre «Les formes indígenes del teatre romà: les farses atelanes»,[302] del poeta i periodista Josep Maria Junoy, sobre la Fundació Bernat Metge, amb l'assistència del seu factòtum, Joan Estelrich[303] o del metge, botànic, periodista i escriptor tarragoní Alfred Opisso.[304] Com a president honorari de la Cambra de Comerç, Lloret rebrà un homenatge públic, seguit d'un banquet al Club Nàutic de la ciutat, en què es reconeixia el seu paper ciutadà, tal com es recollia a la crònica del diari *Tarragona*:

> «*Porque a nadie que lo conozca se le puede ocultar que si fue un excelente presidente de la Cámara de Comercio, y con su actuación infundió vitalidad y prestigio a este respetable organismo, fue también un presidente de la Diputación provincial que supo hacer del cargo espejo de moralidad y fuente de fecundos y merecidísimos ejemplos. Y, sobre todo, porque no puede haber cuestión ciudadana sentida aun en asamblea de fines ajenos a ella, que la presencia de Lloret no la estimule y vivifique.*»[305]

Un dels aspectes innovadors de la tasca institucional de Lloret és la d'impulsor del turisme. Ja havia participat, com a president de la Diputació de Tarragona, en el I Congrés de Turisme de Catalunya, celebrat el juny de 1919 a Barcelona i impulsat per la Societat d'Atracció de Viatgers, sorgit de la subcomissió de Turisme i Atracció de Forasters de l'Ajuntament de Barcelona, la qual es volia separar de la brega política.[306] Dos anys després, el març de 1921, Lloret participava el II Congrés com a membre del comitè organitzador encapçalat pel president del Sindicat d'Iniciativa, Lluís Soler, com a un dels vicepresidents, en representació, en aquest cas, de la Cambra de Comerç. En constituir-se la comissió organitzadora, aquesta distribuïa una circular en que afirmava que:

> «*El seu propòsit és portar a feliç terme la seva especial missió, procurant aconseguir la major afluència de*

296 *Diario de Tarragona,* 26 de maig de 1920.

297 Albert BALCELLS; Enric PUJOL; Jordi SABATER. *Op. cit.* p. 310-311.

298 *La Veu de Catalunya,* 18 de febrer de 1922.

299 *Tarragona,* 24 de gener de 1922.

300 «La conferència del Dr. Agell». *La Veu de Tarragona,* 24 de juny de 1922.

301 *La Veu de Tarragona,* 29 de gener de 1922.

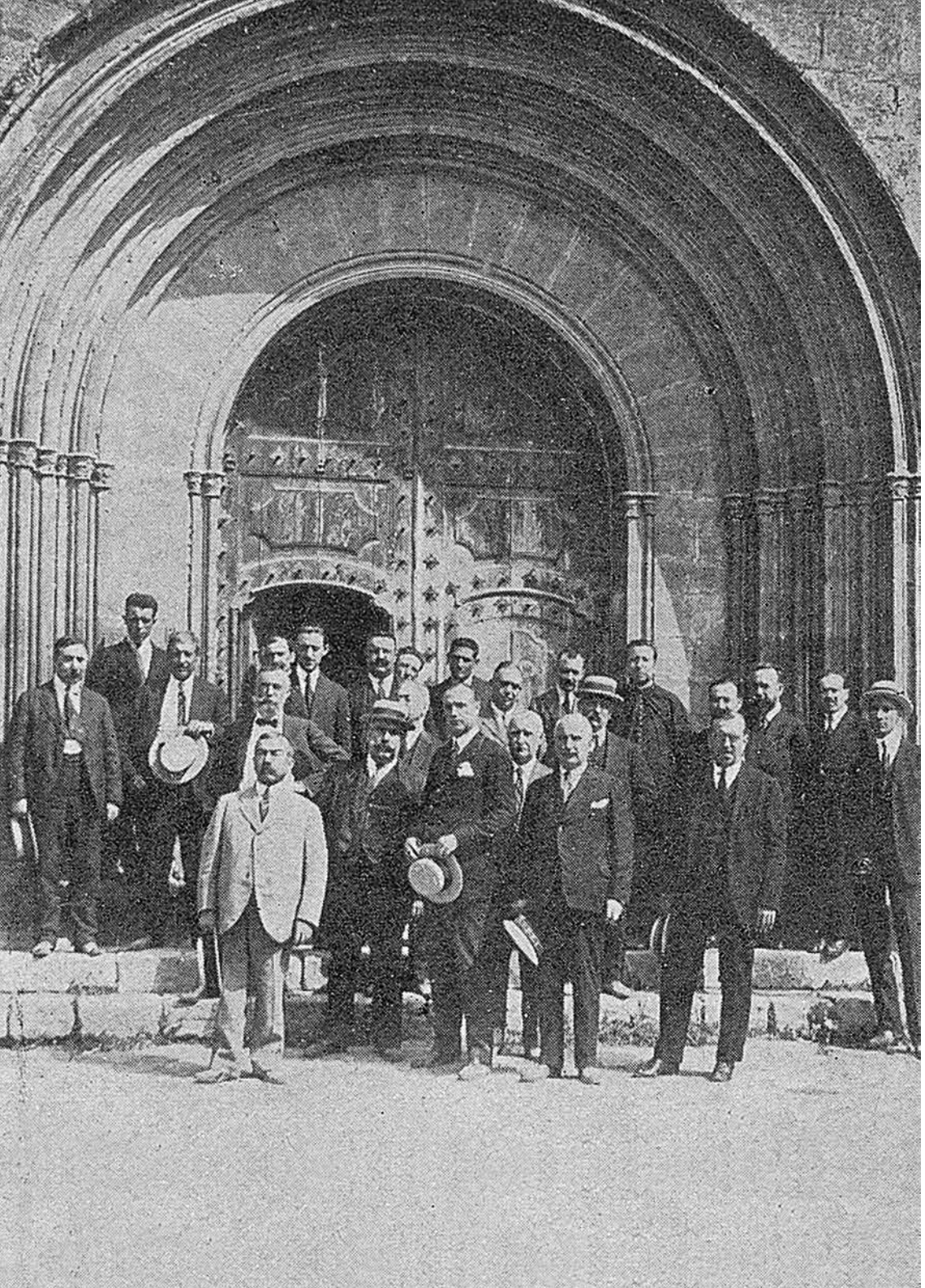
302 «Conferència». *La Veu de Tarragona,* 23 de desembre de 1922.

303 «La conferència humanista d'En Josep Maria Junoy». *La Veu de Catalunya,* 10 de febrer de 1923.

304 «La conferència del Sr. Opisso». *Tarragona,* 19 de juny de 1923.

305 «Homenaje a Don Pedro Lloret». *Tarragona,* 28 de febrer de 1922.

306 Antoni VIVES. *Història del Sindicat d'Iniciativa i Turisme de Tarragona (1910-2010);* AADD. *Cent anys de congressos de Turisme de Catalunya.*

Santes Creus,
4 de setembre de 1921
Juan Antonio Perea,
director general
d'Obres Públiques,
amb autoritats
i personal tècnic,
entre els quals
Pere Lloret,
—a l'extrem esquerre—
visitant el monestir
per a inspeccionar
els danys causats
per una tempesta recent.
HERMENEGILD VALLVÉ
(LA HORMIGA DE ORO)

Turisme a l'antiga Tarraco, a fi que puguin admirar les seves notables belleses naturals, monumentals i arqueològiques.

Al·licients per a visitar aqueta comarca son els seus incomparables paisatges; les seves tranquil·les platges, que en el litoral de la província s'estenen des del Foix al Sènia; les seves verdes muntanyes, impregnades d'exquisides aromes; el seu blau i alegre cel i la seva temperatura, sempre suau. El qual harmònic conjunt constitueix un quadre d'incomparables belleses, que produeixen veritable encant a quants ens honraran amb llur visita.

Notables son les restes arqueològiques i obres artístiques que atresoren els pobles de la província, i sobretot la capital, mereixen especial atenció la Catedral, Museus Arqueològic i Diocesà, pedreres del Mèdol, Arc de Barà, muralles ciclòpies, Capella de Sant Pau, on va predicar l'apòstol; circ, aqüeducte, fòrum i voltes romanes; la Torre dels Escipions, Castell de Pilats o Palau d'August, formosa cúpula de mosaic de Centcelles, les riques col·leccions de tapissos, que durant diferents segles venen sent justament admirades en la Catedral, i molts obres que, com els monestirs de Poblet i Santes Creus, evoquen les seves pretèrites grandeses.»[307]

Com a conseller de la Mancomunitat, Lloret també assisteix a la XI Assemblea de la Unió de Vinyaters[308] i participa activament en la campanya sobre la qüestió dels telèfons, en què des del Palau de la Generalitat es reclamava que revertissin a l'administració presidida per Puig i Cadafalch els telèfons urbans del Cap i Casal. Ho fa en un míting, protagonitzat per l'altre conseller tarragoní de la Mancomunitat, l'incombustible Anselm Guasch, conseller precisament de Telèfons. Lloret va aprofitar l'acte, celebrat al Teatre Principal on ja tantes vegades havia oficiat d'orador, per destacar l'obra de la Mancomunitat, de la qual n'era actiu partícip:

«*Explica quan i com fou creada la Mancomunitat, per un R.D. de 1914, però advertiu, que no constitueix el R.D. un privilegi, una llei d'excepció, una dàdiva a Catalunya. Es tracta d'una disposició de caràcter general, i si València, si Andalusia, si les Castelles no la tenen com nosaltres, és que no es vol, no es pot o se sap fer una altra Mancomunitat.*

Nosaltres la férem, provocàrem el R.D., perquè ja teníem una història d'iniciació en el renaixement català del darrer terç del segle passat; havien fet assemblees catalanistes, missatges, la Solidaritat gloriosa.

Però és que la Mancomunitat no havia d'ésser tan sols un orgue administratiu; els que ho diuen, o obren hipòcritament, o no saben el que es diuen; nosaltres amb la Mancomunitat, als 200 anys d'abatuda, refèiem la personalitat nacional de Catalunya.

Eren ben minses les concessions que amb la Mancomunitat se'ns feien: construcció i conservació de carreteres provincials i camins, hospitalització de dements pobres i la promesa de, més endavant, els serveis que les Diputacions acordessin.

L'any 20, l'esfera d'acció s'eixamplà amb els serveis de Beneficència, Instrucció Pública i deute de les diputacions.»[309]

A continuació, Lloret especificava l'obra de la Mancomunitat a les comarques tarragonines, i la despesa realitzada en carreteres, en institucions com la Universitat Industrial, l'Escola Superior d'Agricultura, l'Institut d'Estudis Catalans... L'Escola de Comerç de Tarragona no havia estat possible endegar-la, perquè l'Ajuntament no havia aportat les 30.000 pessetes previstes, però Valls i el Vendrell ja havien inaugurat les seves biblioteques populars. Una altra de les tasques destacables era la de la Caixa de Crèdit Comunal i la iniciativa dels sindicats agrícoles. En definitiva i posant-hi números «*el pressupost de la nostra Diputació, l'últim any, era de 798.000 pessetes. Doncs ara, les despeses directes de la Mancomunitat a la nostra província, pugen a 635.000 i les de la Diputació a 428.000; en conjunt, 1.063.000 pessetes*». També

307 «El segon Congrés de turisme de Catalunya», *La Veu de Catalunya*, 15 de febrer de 1921.

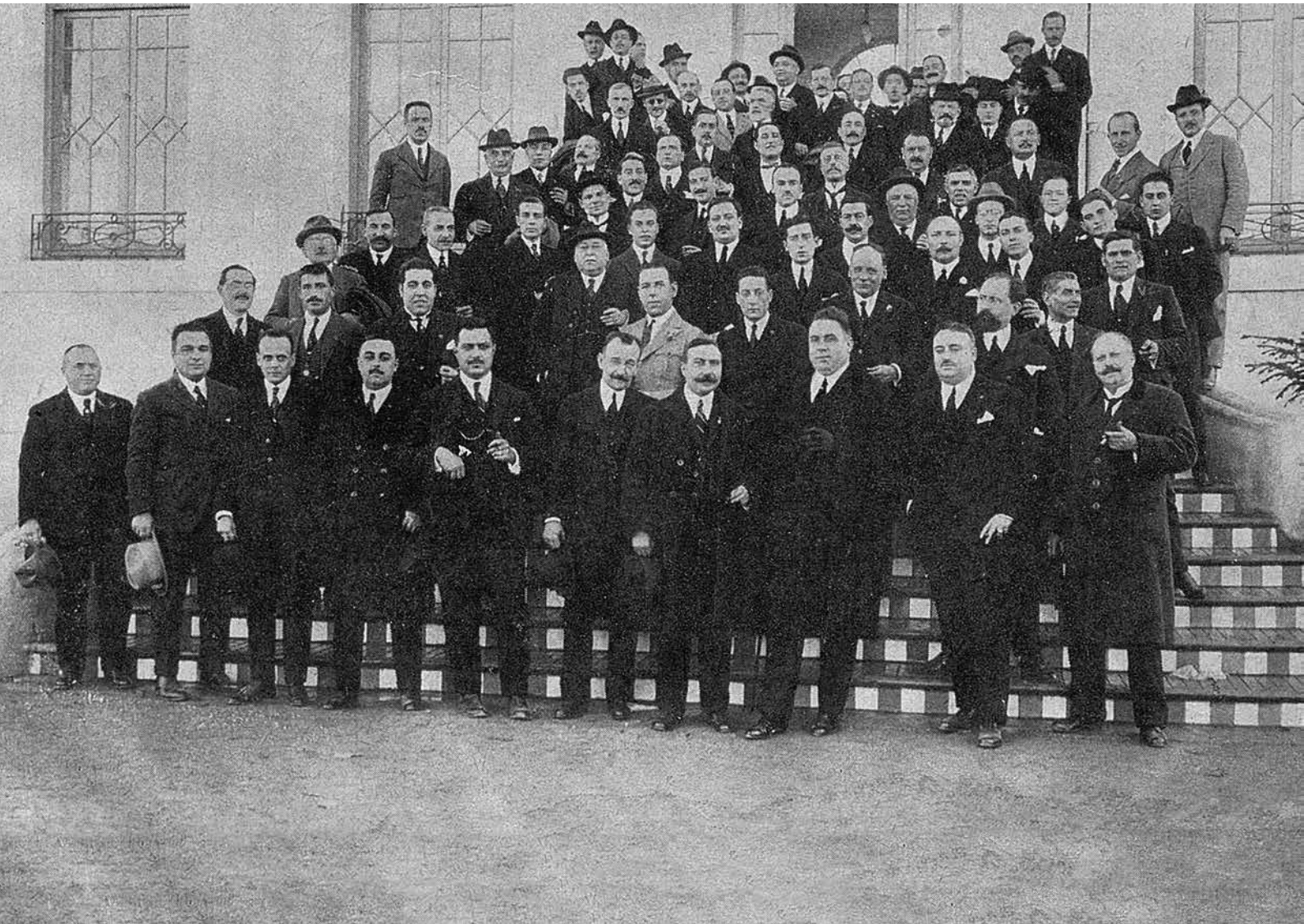
308 «La XI Assemblea de l'Unió de Vinyaters de Catalunya», *La Veu de Tarragona,* 29 d'abril de 1922, p. 2-3

309 «La qüestió dels Telèfons i la Mancomunitat», *La Veu de Tarragona,* 6 de maig de 1922.

Tarragona, 26 de febrer de 1922

Assistents al banquet celebrat al Club Nàutic en homenatge a Pere Lloret per haver estat nomenat president honorari de la Cambra de Comerç. A la seva esquerra, Macià Mallol.

HERMENEGILD VALLVÉ (LA HORMIGA DE ORO) / AHCB

s'havia augmentat el pressupost de la seva estimada Casa de Beneficència. I, afegia:

> «*Com s'ha aconseguit aquest resultat? Per un miracle de la llei? No; sinó administrant bé i honradament, i esborrant divisions, tant oficials com artificials, que esquarteren el nostre territori; fent una sola Catalunya.*
>
> *Abans clamàvem contra la Barcelona centralista; doncs hem d'ésser francs; no sabíem el que ens dèiem (aplaudiments).*
>
> *Ço que passa és cosa fatal, naturalíssima; com el corrent dels rius, sempre va cap al mar, així les valors, les riqueses dels pobles, van sempre cap a la gran ciutat. També com el mar després fa núvols que escampen aigua per refrescar i fertilitzar la terra, la gran ciutat irradia amb les seves iniciatives, amb les seves obres culturals, amb les seves institucions en fi, noves possibilitats d'una superiorització de les nostres riqueses materials i morals. Barcelona és el germà ric dels altres pobles de Catalunya (Ovació) i com a tal ens té i el tenim.»*

Aquesta revisió d'antics plantejaments «*provincianistes*» enfront del fantasma del «*barcelonisme*» seria un dels elements destacats pel comentarista de *La Veu de Tarragona*, que no s'estigué de recordar amb censura l'episodi de l'enfrontament dialèctic amb Cambó a propòsit de les zones franques. De tota manera, pels elements catalanistes conservadors, la col·laboració de Lloret en la governança de la Mancomunitat, sumada a l'experiència al capdavant de la Diputació, havien donat al dirigent republicà «*un governamentalisme*» no renyit amb l'energia ni amb la valentia en defensa de l'ideal, en el qual el cronista es complaïa en «*veure'l capacitat de la responsabilitat dels governants*».[310] Alhora, el diari *Tarragona* destacava els nous projectes de la Junta de Govern de la Casa de Beneficència, que acaba d'adquirir terrenys per a l'ampliació de les instal·lacions, i que atribuïen al treball de Lloret i a la moció que com a president havia presentat el 10 de desembre de 1918, en ocasió de l'epidèmia de l'anomenada grip espanyola, i que constituïa tot un manifest ideal de com hauria de ser el centre benèfic.[311] I és que tres anys després d'haver deixat la presidència de la Diputació, i com a president de la Junta de la Casa de Beneficència, la seva figura continuava mereixent elogis. Com ho feia *La Veu de Catalunya,* en una pàgina especial dedicada a Tarragona a l'entorn de la festa de Santa Tecla, tot reivindicant l'actuació de la Mancomunitat de Catalunya a la ciutat, i recordant que havia estat ell qui havia donat l'impuls inicial i ho continuava fent des de la Junta: «*Qui coneix Tarragona i la Casa de Beneficència pot constatar a cop d'ull la transformació que s'ha obrat en aquella Casa, abans grisa i malaltissa, una mena de silueta de la fam i de la mort, amb la d'avui, alegroia, sana i amb rojor de galtes que canten la vida*».[312]

El 20 d'octubre, Rovira i Virgili, que des d'inicis de segle vivia a Barcelona, era convidat per la Cambra de Comerç, presidida per Macià Mallol, a pronunciar la conferència «Tarragona i el mar»,[313] i presidiria el jurat dels Jocs Florals de l'Orfeó Tarragoní.[314] Periodista, historiador, funcionari de la Mancomunitat i polític, Rovira, provinent de l'extinta UFNR, havia estat un dels convocants de la Conferència Nacional Catalana, celebrada a l'Orfeó Gracienc el 4 i 5 de juny, com a reacció a la política excessivament dretana i sucursalista dels regionalistes. Reivindicant el «*Catalunya endins*» pratià, enfront de l'estratègia camboniana de suport a la Monarquia, juntament amb membres destacats de les Joventuts Nacionalistes de la Lliga, encapçalats pel conseller de la Mancomunitat Jaume Bofill i Mates, i personalitats independents del món intel·lectual liberal o republicà. D'aquell «*aplec de patriotes*» en naixeria Acció Catalana.[315] El seu manifest, donat a conèixer l'abril, afirmava:

310 S. «Al marge de la conferència». *La Veu de Tarragona,* 6 de maig de 1922.

311 «Grandes proyectos de beneficiencia», *Tarragona,* 9 de juliol de 1922.

312 «L'actuació de la Mancomunitat a la Casa de Beneficència de Tarragona». *La Veu de Catalunya,* 22 de setembre de 1922.

313 «La conferencia de anoche», *Tarragona,* 21 d'octubre de 1922.

314 *Tarragona,* 24 d'octubre de 1922.

315 Montserrat BARAS. *Acció Catalana, 1922-1936.*

«Catalunya, perquè és un fet i una voluntat nacional, té el dret a regir-se lliurament ella mateixa. Avui ens és negada aquesta llibertat. Forasters ens dicten les lleis, ens apliquen justícia, administren nostres cabals i ens manen. Que ho facin bé o no —solen fer-ho pèssimament— és obra de bon o mal govern, però el nostre problema és de llibertat. Derivada d'aquelles paraules de Felip V: «Habiendo... pacificado enteramente mis armas el Principado de Cataluña, tocaba a mi Soberano establecer Gobierno en él», consagració d'un dret,, encara explícit avui, de conquesta.

Aquesta llibertat no és pas un fi: és la condició necessària perquè tota Nació pugui contribuir, comolint la seva missió peculiar, a l'obra general de civilització. Aquesta llibertat, ¿pot ésser coordinada amb la d'altres pobles o cal que sigui absoluta? Teòricament, són admissibles gradacions, mentre es basin en la pròpia determinació nacional.

El nostre problema de llibertat és un problema, per tant, de pròpia determinació.»[316]

Unes paraules que signaven Pelai Vidal de Llobatera, Josep Maria Pi i Sunyer, Raimon d'Abadal, Rafael Closas, Martí Esteve, Ventura Gassol, Carles Jordà, Jaume Bofill i Mates, Lluís Massot, Lluis Nicolau d'Olwer, Antoni Rovira i Virgili, Josep Puig i Esteve, Carles Soldevila, Francesc Vayreda, Manuel Reventós, Josep Pla, Ramon Rucabado, Josep Barbey, Pere Nubiola, Alexandre Plana, Francesc Galí, Estanislau Duran i Reynals, Serafí Casanova, Josep Maria Bassols, Ramon Coll, Rafael Masó, Jordi Rubió, Miquel Ferrà, Joan Crexells, Manuel Massó, Lluís Guarro, Esteve Monegal, Miquel Roger, Josep Maria Rendé, Josep Maria López-Picó, Josep Maria Gich, Josep Vicenç Foix, Leandre Cervera, Francesc Trabal, Josep Carbonell, Josep Maria de Sagarra i Jaume Maurici. Ni Pere Lloret ni Macià Mallol participarien a la Conferència Nacional Catalana, ni tampoc a les reunions prèvies celebrades a Tarragona el 30 d'abril.[317] Això no vol dir que els ja prou veterans republicans nacionalistes de la ciutat no estiguessin al cas de les primeres passes del nou partit, i que aquest no comencés una tàctica d'acostament. De fet, el míting nacionalista republicà celebrat al Principal de Tarragona el 12 de novembre i impulsat per la Federació Republicana Autonomista per a la formació d'una gran aliança entre nacionalistes i republicans d'aquelles comarques,[318] —on s'hi comptava des del veterà diputat Julià Nougués fins al dirigent republicà Marcel·lí Domingo, passant pel senador radical Joan Pich i Pon—, era interpretat per *La Publicitat* de Barcelona, catalanitzada per obra i gràcia d'Acció Catalana l'octubre d'aquell mateix any, a la llum del nou partit, destacant que «*La coincidència ideològica del nacionalisme i el republicanisme a Catalunya la trobem perfectament justificada des del doble punt de mira d'ambdós principis. Una de les conclusions de la Conferència Nacional Catalana fou precisament la de declarar que la forma de govern republicana seria la més ben avinguda amb les característiques del nostre poble el dia que s'havia de constituir la lliure Catalunya*».[319] Ara bé, «*l'aliança entre nacionalistes i republicans, per a ésser fecunda, fa necessària diverses condicions. La primera és l'existència d'un esperit modern i notablement tolerant per les dues bandes. Una altra condició és que els republicans tinguin espiritualment llur centre polític dins Catalunya. Aquells republicans que estiguin situats espiritualment dins l'òrbita d'Espanya, per molt nacionalistes i per molt catalanistes que es declarin, difícilment conviuran amb els nacionalistes catalans que mantinguin la integritat i la puresa del sentiment patriòtic*». Dit això, l'editorialista de *La Publicitat* —que podria ser el mateix Rovira i Virgili—, assegurava que llegint les ressenyes del míting, «*l'ideari que vibrava en les paraules d'en Lloret és el mateix d'Acció Catalana*». De fet, el butlletí del partit en farà la ressenya, recordant que el llavors conseller de la Mancomunitat «*parlà en tons catalaníssims*» en un context en què ja es feia sentir el soroll de sabres:

316 *Crònica de la Conferència Nacional Catalana,* abril de 1922.

317 *Crònica de la Conferència Nacional Catalana,* 11 de maig de 1922.

318 *El Baix Penedès,* 11 de novembre de 1922.

319 «El míting de Tarragona», *La Publicitat,* 15 de novembre de 1922.

«*Afirmà la seva posició nacionalista i declarà la seva fe en l'esplendor i la grandesa de Catalunya. Digué que estava convençut que els catalans patriotes d'avui no en tenen prou amb autonomies estretes o amples. La voluntat dels catalans és més radical i més definida. Aquests darrers temps, diu, en què un Estat, l'Estat espanyola, ha palesat sota tots els aspectes la seva capacitat i que ha fracassat en el seu intent d'implantar una dictadura han servit d'experiència als patriotes catalans els quals han comprès la impossibilitat de convivència de Catalunya dintre l'organització actual d'aquell Estat. Afirmà la seva posició republicana, declarant que la nació catalana només podrà ésser lliure, digna i forta constituïda en República.*»[320]

El setmanari republicà i nacionalista *Renaixement*, editat al Vendrell, ampliava les paraules d'un Lloret que pràcticament es presentava com a separatista:

«*Fa un acuradíssim exalçament al nacionalisme, afegint que no són suficients les concessions que puguin fer-nos amb una autonomia, per calmar les ànsies de Llibertat que bateguen en el nostre poble.*

Parla de la ironia que en la realitat representen l'autonomia individual i l'autonomia municipal i amb ella de la incapacitat de l'Estat Espanyol que amb la seva intransigència centralista, ha fet cada dia més arboradora la flama del sentiment nacionalista de Catalunya.

La crisi del republicanisme, diu, consisteix en que hem pensat més en Espanya que amb Catalunya i és hora ja de que sentint-nos més nacionalistes, ens sentim més republicans, perquè, lliures, dignes i forts, i ocupant-nos de nosaltres, puguem repetir aquella frase d'en Maragall —Adéu Espanya!»[321]

Són temps d'actes i discursos a diferents ciutats de les comarques del sud de Catalunya —de Valls[322] a Tortosa,[323] passant per Reus i Falset,[324] el Vendrell,[325] Montblanc[326] o Santa Coloma de Queralt[327]— organitzats per la Federació Nacionalista Republicana. Per Cap d'Any Pere Lloret presidí, en nom de la Unió Nacionalista Republicana tarragonina, amfitriona de l'acte, el míting d'Acció Catalana celebrat al Teatre Mundial, amb la participació de Ventura Gassol, Martí Esteve, Antoni Rovira i Virgili i Jaume Bofill i Mates.[328] L'entitat acabaria integrada al nou partit. Des de finals de l'any anterior, quan s'havia acordat en una reunió de la minoria republicana catalanista a la Mancomunitat ampliada amb els parlamentaris a Corts,[329] Lloret treballava amb diversos dirigents del republicanisme nacionalista, en la reorganització de l'esquerra catalana, que maldava per articular-se des de l'ocàs de la UFNR, feia més de deu anys.[330] Al setembre, havien fet circular un qüestionari signat per Salvador Albert, August Pi i Sunyer, Pere Elias, Joan Casanovas i Ramon Noguer i Comet, respecte al propòsit de constituir un partit que aglutinés totes les forces republicanes subsistents, entre agrupacions locals d'arreu de Catalunya, en què es preguntava sobre el nom d'aquest partit i els punts principals —forma de govern, problema econòmic-social, qüestió religiosa, persistència del programa federal de 1894, l'aspiració nacionalista i la qüestió del Marroc o els afers internacionals—, així com la forma d'organització i l'àmbit d'actuació de la nova força.[331] A mitjans de gener, es feia públic un manifest signat per Salvador Albert, Francesc Ma-

320 «Míting republicà nacionalista a Tarragona», *Acció Catalana,* 16 de novembre de 1922.

321 «Grandiós Acte d'afirmació Republicana Nacionalista», *Renaixement,* 18 de novembre de 1922.

322 *Renaixement,* 16 de desembre de 1922.

323 *Renaixement,* 2 de desembre de 1922.

324 *Renaixement,* 3 de març de 1922.

325 «Els actes de la Federació Nacionalista Republicana». *Renaixement,* 6 de gener de 1923.

326 *Renaixement,* 16 de desembre de 1922.

327 *Renaixement,* 30 de desembre de 1922.

328 *La Veu de Tarragona,* 6 de gener de 1923.

329 *La Veu de Catalunya,* 2 de setembre de 1921.

330 *El Baix Penedès,* 23 de setembre de 1922.

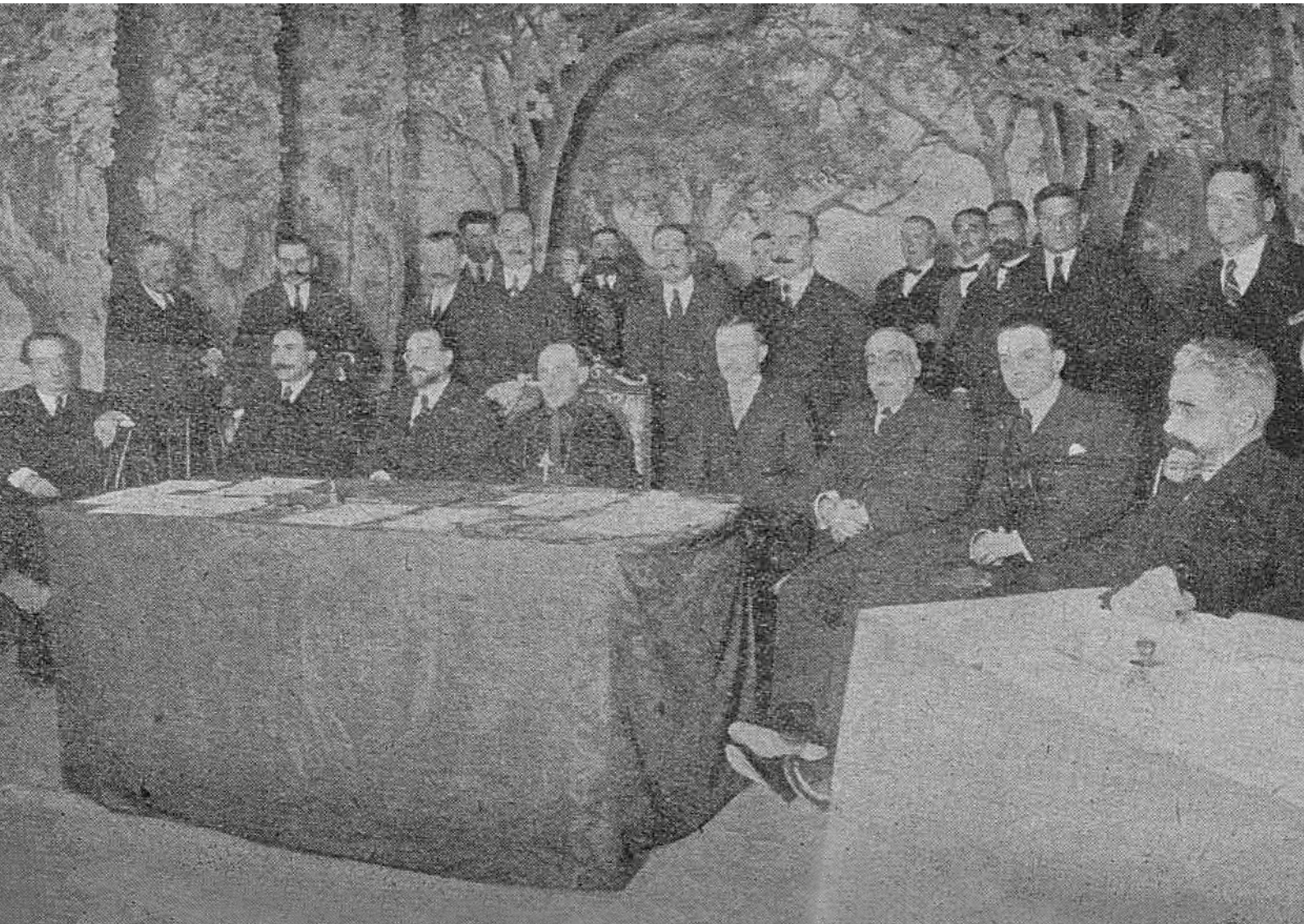
331 «Sobre la futura federació d'esquerres», *L'Intransigent,* 20 de setembre de 1922, p. 3..

Tarragona, 23 d'abril de 1922

Sessió de cloenda de la XI Assemblea de la Unió de Vinyaters de Catalunya.

A la presidència, d'esquerra a dreta: Pere Lloret, l'alcalde Andreu Segura —rere seu Macià Mallol—, l'arquebisbe Francesc Vidal i Barraquer, Salvador Palau, Josep Elias, Pau Robert...

BRANGULÍ (DIARIO DE BARCELONA) / AHCB

cià, August Pi i Sunyer, Pere Lloret, Pere Mias, Joan Casanovas i Ramon Noguer i Comet com a impulsors, i l'adhesió d'altres personalitats republicanes com els diputats provincials Josep Irla, Alfred Perenya o Albert de Quintana, el doctor Jaume Aiguader, Humbert Torres, Julià Nougués, Miquel Santaló, Carles Rahola, Josep Puig Pujades, Isidre Riu o Ramon Riu.[332]

Quan ja semblava tot preparat per a la celebració d'aquesta Assemblea Constituent de l'Esquerra Catalana, les peticions del diputat Francesc Macià de poder-hi aportar els principis de la formació separatista que acabava de fundar, Estat Català, —ras i curt, la proclamació de la República Catalana— havien fet ajornar la trobada. Alguns dirigents republicans havien mostrat la seva disconformitat amb Macià, bé per principis, bé per no trencar la unitat. Entre ells, Pere Lloret, que tot i confessar que ell personalment s'inclinava cada dia més a la concepció del nacionalisme radical, no podia assegurar el vot favorable dels seus representats.[333] De fet, el discurs de Lloret en aquella època és radicalment nacionalista, fins i tot, separatista en la terminologia de l'època, quan en un parlament al Vendrell afirmava que: «*La guerra passada ha donat vida a les petites nacionalitats com Polònia, Txeco-Eslovàquia, i altres, i que aquest reconeixement és lo que desitgem per Catalunya*».[334] Per la mateixa època, era elegit president de la delegació tarragonina de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, a la qual feia anys que estava vinculat.[335]

En l'entretant, la Mancomunitat es renovava amb noves eleccions provincials, en les quals Pere Lloret tornava a ser candidat[336] i revalidava l'escó de diputat als comicis de l'1 de juny de 1923,[337] en què es reflectí l'ascens d'Acció Catalana. Amb la reelecció del president de la Mancomunitat Josep Puig i Cadafalch, Lloret es mantenia en el càrrec de conseller de la Mancomunitat,[338] gràcies al suport dels diputats d'Acció Catalana. El discurs inaugural de Puig i Cadafalch era un text inequívocament nacionalista, amargament decebut amb el Govern espanyol —«*Estem, fa un temps, com voltats d'enemics. Com a tals els governs ens tracten.* [...] *Cap de les delegacions de serveis d'Estat ens han estat concedides ni aquelles que, per actuar sobre coses materials, semblaven més fàcils a llur suspicàcia, ni aquelles en què la incompetència del poder públic ha estat major*»— fins al punt de recordar les paraules del Cant dels Segadors tradicional segons el qual «*Ara el Rei nostre senyor, declara ens té la guerra*», es mostrava incapaç d'establir ponts de diàleg amb el moviment obrer i confessava que l'estratègia de la Lliga de reformar el sistema de la Restauració s'havia esgotat. Catalunya es trobava en una cruïlla. En un context de guerra social de baixa intensitat, l'anomenat pistolerisme, marcat per la crisi de postguerra europea, que havia provocat l'enfrontament entre els grups d'acció de la CNT, fundada el 1919, i els pistolers de la patronal, els anomenats Sindicats Lliures. Amb la radicalització del catalanisme, que ja no s'acontentava amb les migrades consecucions de la Mancomunitat —que, encapçalada pel possibilisme regionalista de la Lliga ni tan sols s'havien pogut articular en l'autonomia política—, i que havia donat lloc a la signatura; l'Onze de Setembre de 1923; de la Triple Aliança o Galeusca, un acord format per Acció Catalana, Estat Català, Unió Catalanista, Partido Nacionalista Vasco, Comunión Nacionalista Vasca, Irmandades da Fala i Irmandade Nazonalista Galega. Justament aquell dia, la repressió policial va marcar la Diada, que ja era una data assenyalada de commemoració i reivindicació ritualitzada.

Mentre la presidència de la Mancomunitat i els diputats que es trobaven a Barcelona preparaven una nota de protesta contra l'actuació policial i les detencions de manifestants ordenades pel governador civil, la nit del 12 al 13 de setembre, el capità general Miguel Pri-

332 *El Programa*, 20 de gener de 1923, p. 1.

333 *La Veu de Catalunya,* 6 de febrer de 1922.

334 «Els actes de la Federació Republicana Nacionalista», *Renaixement*, 13 de gener de 1923.

335 *La Veu de Catalunya,* 26 de març de 1923.

336 *La Veu de Catalunya,* 16 de maig de 1923.

337 *Tarragona,* 5 de juny de 1923.

338 *La Veu de Catalunya,* 30 d'agost de 1923 i 4 de setembre de 1923.

EL PROGRAMA

ORGUE DE LA DEMOCRÁCIA FEDERALISTA DEL BAIX EMPORDÁ

Preus de subscripció:
Sant Feliu, 2 ptes. trimestre
Fóra, 2'50 ptes.
NÚMERO SOLT: 25 CÉNTIMS
Anuncis, reclams, etz. segons tarifa.

Sant Feliu de Guixols - -
- - 20 de Gener de 1923

Oficines:
Carrer de Maragall, núm. 17, 2.º
Redaccions locals en La Bisbal, Palamós, Cassá de la Selva, Calonge i Palafrugell.
Delegacions en Llagostera, Sant Joan de Palamós, Bagur, Santa Cristina d'Aro, Pals i Barcelona.
ANY XVII :=: NÚM. 982

L'Assemblea constituient de l'Esquerra Catalana

Guiats per la més alta idealitat i obeïnt als sentiments racials de Catalunya, els representants dels diversos sectors d'Esquerra Catalana que sotassignen han pres l'acord de convocar una Assemblea que tindrá lloc els dies 3 i 4 de febrer vinent, en aquesta Ciutat, i la qual, en una forma amplament democrática, com escau a l'ideari dels convocants, tindrá per objecte unificar, dintre una disciplina severa i un programa ampli, l'acció dels fins avui dispersos sectors, perqué, despullats de tot partidisme i amb la mirada fixa i clara en l'avenir, assegurin el triomf dels ideals de llibertat humana, dintre la llibertat de Catalunya.

Peró, com que un organisme politic no pot ésser una improvització, sinó que ha d'ésser un fet vivent i articulat, cal que tots els catalans d'esquerra ajudin amb entussiasme a la constitució d'aquest organisme que tantes efectivitats ha de portar a l'idealitat lliberal i republicana del nostre poble; cal que tots assisteixin a l'Assemblea d'una manera decidida i franca; és precis que's senti el bategar de tots els cors; i aixis, tots plegats, units estretament per un ideal comú, aconseguirem que, davant de les ficcions actuals, davant de les improvitzacions de cada dia, enfront dels enemics de sempre, s'hi aixequi definitivament poderosa, ferma, valenta, l'organització disciplinada de les esquerres catalanes, plasmant els ideals sagrats de Catalunya.

Catalans d'esquerra: per les vostres llibertats i per la Llibertat de Catalunya, ajudeu-nos a aquesta obra, adherint les vostres organitzacions a l'Assemblea Constituient de l'Esquerra Catalana.

Barcelona, 8 gener, 1923

Salvador Albert, Francesc Macià, A. Pi Sunyer, Pere Lloret. Pere Mias, Joan Casanovas, R. Noguer i Comet. Per la «Federació Democrática Nacionalista» J. Durán Albesa. Per la «Esquerra Catalana», E. Isern i Dalmau. Pel «Grup d'Extrema Esquerra», doctor Aguadé Miró. Emili Folch, Josep Yrla, Salvador Mirall, Alfred Pereña, Ramón Potau, Albert de Quintana de León, Isidre Riu i Puig, Ramón Riu Vendrell i Pau Robert, diputats de la Mancomunitat de Catalunya. Per la «Federació Republicana Autonomista de la provincia de Tarragona», el president, Juliá Nougués, el secratari, Ramón Nougués. Pel «Directori de Juventut Republicana de Lleida», doctor Humbert Torres, Miquel Santalò, Carles Rahola. Pel «Centre Republicá de Girona» J. Busquets. Per la «Junta Comarcal d'Unió Federal NacionalistaRepublicana de Figueres», J. Puig Pujadas.

Palabras de Pestaña

Recientemente el leader sindicalista me habló de la represion inhumana que el Gobierno de los Soviets aplica a los socialistas revolucionarios. Es terrible—me dijo—que los huéspedes de las prisiones de Siberia en tiempo del Zar sean hoy los huéspedes de los calabozos de los castillos negros de Moscou. Levanto un grito de odio contra tanta violencia, y pienso hablar más adelante de las vergüenzas del régimen comunista; los que han dicho que habia ido a Rusia sin ver nada, verán que fué la vergüenza quien me hatía hecho callar y permanecer en el absoluto silencio.

Desde lejanos horizontes os envio, mis queridos lectores, estas palabras de Angel Pestaña, para que profundiceis ante ellas.

Todo prejuicio es un obstáculo para el análisis.

José M.ª Pou Sabater

EL DOCTOR NOGUER
metge de l'Hospital Clinic de Barcelona, especialista en malalties de la pell, cabell i sifiliografía, consulta els 1.ers i 3.ers. dissabtes de cada mes a Girona, Ciutadans, 5, 1.er, de 10 a 13 i de 14 a 15.
BARCELONA:
carrer de Valencia, 200, pral.

20 de gener de 1923
Portada d'*El Programa* amb el manifest de constitució d'Esquerra Catalana, un nou intent d'aplegar forces per part del catalanisme republicà d'esquerres. Entre els fundadors: Jaume Aiguader, Salvador Albert, August Pi i Sunyer, Joan Casanovas, Josep Irla, Pere Lloret, Francesc Macià, Pere Mias, Ramon Noguer i Comet, Julià Nougués, Alfred Perenya, Josep Puig Pujades, Albert de Quintana de Leon, Carles Rahola, Isidre Riu, Ramon Riu, Miquel Santaló, Humbert Torres...
AMSFG

mo de Rivera, marquès d'Estella, feia la seva proclama contra el Govern encapçalat per Manuel García Prieto, marquès d'Alhucemas, rubricada amb una declaració en què afirmava: «*Este movimiento es de hombres: el que no sienta la masculinidad completamente caracterizada, que espere en un rincón, sin perturbar los días buenos que para la patria preparamos. Españoles: ¡Viva España y viva el Rey!*». Primo, que s'havia convertit en una mena de virrei de Catalunya, guanyant-se el suport de la burgesia amb els seus mètodes per combatre la lluita obrera i fent la gara-gara a la Lliga amb suposats sentiments regeneracionistes i regionalistes, mentre es posava al capdavant de l'anomenat «partit militar» i animava els sectors més espanyolistes i reaccionaris de la milícia i el carrer, feia temps que acariciava la idea de fer el seu propi «pronunciamiento» contra el Govern liberal. Gràcies al seu aparent autonomisme, Primo de Rivera va comptar en un primer moment amb el suport explícit del president i del Consell Permanent de la Mancomunitat, del qual formaven part Pere Lloret i els seus companys Pere Mias i Ramon Noguer i Comet, tal com es feia explícit en una nota que va ser publicada a la premsa,[339] després de la seva aprovació en la sessió de l'executiu del dia 17, i on s'afirmava l'adhesió al general sobre la promesa autonomista i la crítica compartida a la fracassada classe política que ostentava el Govern de l'Estat:

> «*Tots desitgem poder col·laborar en la grandesa comú de la terra hispànica. Companys nostres ho han intentat i el desengany els ha allunyat de l'obra. Nosaltres creiem també que el mitjà de comú convivència i actuació en el moment actual seria «crear la regió forta i amb mitjans propis, estalviant oficines i personal, i delegant-li a l'Estat importants serveis que descongestionarien l'administració central i establint tot el règim sobre una base d'estricta moralitat i elevada justícia.*
>
> *La regió deixaria d'ésser cosa morta, pobra, sense facultats, i amb la llibertat dels seus actes i la seva riquesa utilitzada en benefici del país, s'accentuaria fàcilment l'esplendor que sorgeix dels més modestos assaigs. L'Estat no hauria tampoc d'ésser un símbol fred i mort; desitjaríem que no ho fos en el nostre esperit per col·laborar en l'obra de la seva grandesa.*
>
> [...]
>
> *En aquests termes, la nostra adhesió passaria fàcilment a ésser de la precisa i estricte que tenim per al poder consumat, a la més íntima i cordial, base de l'activitat fecunda amb què col·laboraríem a l'obra generosa iniciada.*»

Malgrat això, quan el flamant dictador acabava d'arribar a Madrid i s'apressava a signar el decret contra el separatisme, els tres consellers nacionalistes republicans s'adreçaven al president Puig i Cadafalch:

> «*Els consellers nacionalistes republicans de la Mancomunitat de Catalunya, entenem complir un deure no sols envers els sectors d'opinió que representem, sinó fins i tot de lleialtat amb els demés elements del Consell, al fixar clara i definitivament la nostra posició davant dels transcendentals fets que estan capgirant tota la política el nostre país i que, indubtablement, exerciran també decisiva influencia sobre la nostra Corporació.*
>
> *Ens donen peu a les manifestacions que anem a fer, els actes oportuns i meritíssims realitzats pel nostre digne i respectat President, dels quals ha tingut l'atenció d'assabentar al Consell mereixent la seva unànime aprovació i, per tant, també la nostra, que ha sigut donada ben explícita i ben efusivament, atesa l'alta finalitat patriòtica que, com sempre, inspirava la seva gestió.*»[340]

Després d'aquesta declaració explícita de lleialtat i de solidaritat amb la decisió presa pel Ple del Consell, Pere Lloret i els seus companys marcaven distàncies, afirmant la seva manca de confiança en el Govern del flamant dictador: «*No tenim ni podem tenir cap esperança de que el nou règim implantat en la go-*

339 *La Publicitat,* 19 de setembre de 1923.

340 Carta adreçada a Josep Puig i Cadafalch per Pere Lloret, Pere Mias i Ramon Noguer i Comet, diputats republicans nacionalistes. Barcelona, 22 de setembre de 1923. Reproduïda a *La Veu de Catalunya* i *La Publicitat,* 11 de març de 1930.

vernació de l'Estat espanyol, pugui afavorir els principis fonamentals, bàsics, de la nostra intervenció en la vida pública: el sentiment democràtic i la identitat nacionalista». Com afirmaven, ni pels homes que havien protagonitzat el cop, ni pels mètodes amb els quals s'havien apoderat del Govern, hi poden veure cap satisfacció, i emmarcaven l'esperit del nou règim en el «*corrent de reacció antidemocràtic que la vella Europa i, sobretot, els pobles llatins, estan passant*», amb una referència a la Itàlia de Benito Mussolini, que contrastava amb el caràcter democràtic del poble català. Les primeres mesures contra el separatisme no feien presagiar res de bo: «*Els primers passos d'aquest règim —passos potser imprecisos, però obeint a una finalitat manifesta— han evidenciat l'antitètica posició entre ell i Catalunya. Per ço, les seves primeres disposicions han tocat ja les cordes vives del sentiment, han ferit les arrels mateixes de l'ànima catalana... I no cal esperar una rectificació. Les paraules del Dant podrien ésser dites a tots els patriotes catalans*».

Afegien, recordant aquell «*abandoneu tota esperança*», que donava la benvinguda a l'infern. Perquè, si el de Catalunya era un problema de llibertat, es podia confiar a obtenir-la d'aquells que consideraven la paraula buida de contingut, es preguntaven els consellers nacionalistes republicans. Això no impedia que el Directori Militar no pogués aprovar una regionalització, com la que sembla que, tal com s'ha posat de manifest, estava a punt de ser efectiva amb un Reial Decret previst d'aprovar l'octubre d'aquell mateix 1923. Aquell Reial Decret va quedar en un calaix —i en el qual sembla que hi havia intervingut Pere Mias, un dels tres diputats signants de la carta—,[341] però, com deia la missiva, «*tenim la ferma convicció de que aquests organismes en quan a la intensitat de les seves funcions i potser també en quan a llur delimitació geogràfica, no satisfaran ni les més lleus esperances dels catalans patriotes*». Com que, com recordaven, la qüestió catalana era una qüestió de sobirania, uns òrgans d'autonomia regional sota un règim dictatorial estarien tan sotmesos a un estat dur i rigorós en la seva supervisió, que constituïren poc més que un mer engranatge de l'estat central: «*No seran aquella àmfora promesa per a recollir l'espiritualitat dels diversos pobles hispànics, ni l'ample i generós endegament, també parlat, de les activitats patriòtiques de Catalunya, per a enfortir i coordinar-les amb les de l'Estat. No representaran, doncs, un avenç en el camí de l'alliberació dels pobles hispànics, sinó una evident reculada en quan al nostre, posseïdor avui d'un organisme, la nostra Mancomunitat, al qual el poble de Catalunya, li ha donat, quan menys, una riquesa espiritual, ja que l'Estat, amb s'acostumada mesquinesa, el feia viure raquíticament, miseriosament, sens dubte per a privar-li la creixença*».

I encara hi veien un altre inconvenient, el risc d'esquinçament de la unitat del catalanisme, que malgrat tot s'havia mantingut dins la Mancomunitat, segons quina fos la composició social i política d'aquests nous òrgans, que com el mateix estat, estarien allunyats del sufragi popular: «*Nosaltres que no pretenem definir el patriotisme, diem amb tota convicció i fermesa que no estimarem com a bons patriotes catalans, aquells que acceptessin uns organismes així constituïts i estiguessin disposats a aportar-hi la seva col·laboració i el prestigi de les seves activitats*». Per això, rebutjaven el que anomenaven «*camoufable*», anunciaven el seu compromís de combatre aquesta col·laboració i, encara deixaven per al final un altre anunci:

> «*Hi encara un perill més imminent per a la nostra Mancomunitat, que ens obliga també a una declaració lleial. Nosaltres, que per totes les coses, volem mantenir-la i salvar-la si és possible, de la convulsió actual, nosaltres declarem que la nostra actitud de resistir totes les causes que podrien produir una disgregació dels que avui tenim encomanada aquesta feixuga però honrosa i patriòtica tasca, forçosament ha de tenir un límit: el que no sigui vulnerada la nostra pròpia autoritat. Per això nosaltres declarem que si no ens fos permès exercir-la aquesta autoritat amb l'amplitud i la dignitat de que ens revestí l'Assemblea de Catalunya, única a la qual reconeixem poder i única a la qual podem obeir, nosaltres no podríem continuar en aquests llocs que estimem els més honrosos de la nostra vida pública.*

341 Josep PICH; Alfonso BERMÚDEZ; Gerard LLORENS. «"La regió forta i amb mitjans propis". La Mancomunitat, el catalanismo y la dictadura de Primo de Rivera».

Nosaltres creuríem cometre un crim, imperdonable, de lesa pàtria, si amb temeritats o imprudències, abocàvem a nosaltres l'hostilitat abundosa dels dictadors i posàvem en perill aquesta Institució nostra de la qual sempre, sempre, Catalunya podrà enorgullir-se, sigui el que sigui el judici de la Història. Però, per la raó mateixa de que ens devem a una autoritat legítima, no podríem acatar-ne una altra de contrària.

Per tant, diem ben seriosament i ben serenament: si l'acció ofensiva de la Dictadura arribava fins aquí, si la força pretenia també cohibir nostra legítima activitat, si la intromissió d'un poder aliè se feia sentir en la nostra vida corporativa, no ens hi subjectaríem i carents de la força material adequada per a rebutjar-la, seguiríem l'únic camí que la dignitat ens aconsellaria: abandonar els nostres càrrecs del Consell de la Mancomunitat.

Conscients de es tremendes responsabilitats del moment present, no cridarem amb estridències fàcils el llamp sobre els nostres caps, però tampoc estem disposats a col·locar en els nostres altars els déus enemics, i molt menys demanar-los beneficis.

Homes modestos als quals la fatalitat haurà volgut posar-nos en evidència en els moments més transcendents per la Pàtria nostra, no pretenem salvar d'aquest capgirament més que la nostra pròpia dignitat, car el nostre Ideal tenim la plena confiança de veure'l aixecar-se gloriós i triomfant de les tenebres que avui aplanen i soterren la nostra Catalunya, la única Catalunya que pot ressuscitar: la Catalunya progressista i democràtica.»[342]

Decebut i humiliat pel dictador, el president de la Mancomunitat Josep Puig i Cadafalch s'exiliava pel Nadal de 1923. El 13 de gener de 1924, els diputats provincials eren destituïts. Dos dies abans, el Consell presidit accidentalment per Santiago Estapé es reunia per prendre posició davant d'aquell atropellament.[343] Els reunits van acordar un text, en què asseguraven que davant la seva imminent destitució reafirmaven el convenciment que els organismes públics havien d'esser governats per mitjà del sufragi, i prometien abstenir-se d'intervenir en les diputacions i la Mancomunitat mentre aquestes no fossin fruit de l'elecció popular.[344] A més, encapçalats per Estapé, el liberal Guasch, els republicans Lloret, Mias, Noguer i els regionalistes Santiago de Riba, Agustí Riera, Romà Sol i Joan Vallés i Pujals, van subscriure una nota que va veure la llum a la premsa catalana de Buenos Aires:

«*Sols cedint a un acte de força, abandonem els llocs que ocupàvem per mandat exprés del poble de Catalunya. En som trets perquè havem estimat massa la nostra terra.*

D'un organisme administratiu rudimentari i complicat alhora, al qual s'ha procurat fins negar-li els mitjans per a la seva subsistència, n'hem fet un cos viu i robust que ha pogut realitzar tota una obra de civilització. Aquesta obra de vies públiques, de telèfons, d'instituts científics, de cases de beneficència, que queda ressenyada en els tres volums que fa poc formàrem i que resta com el nostre testament.

Això ha estat possible, perquè a aquell vos el vivificava l'esperit de Catalunya, que se'ns havia fet dipositaris.

És a aquest esperit, més que a nosaltres, al que es persegueix i es foragita.

Aquest sagrat dipòsit, que tothora hem servat amb el més gran orgull i amb la màxima diligència, el tornem al nostre poble.

Els successors que ens dongui el mateix acte de força a que nosaltres ens llença, mancats d'aquest esperit, no trobaran més que un cos fret, com troben els cucs el cos humà després que n'ha fugit l'ànima i tothora hauran de sentir la veu del nostre poble que els crida amb: el poeta: "L'ànima és meva!".»[345]

El desembre de 1923, les principals entitats econòmiques, culturals i professionals del país intentaven fer

342 Carta adreçada a Josep Puig i Cadafalch per Pere Lloret, Pere Mias i Ramon Noguer i Comet, diputats republicans nacionalistes. Barcelona, 22 de setembre de 1923. Reproduïda a *La Veu de Catalunya* i *La Publicitat,* 11 de març de 1930.

343 *La Veu de Catalunya,* 12 de gener de 1923.

344 «Una reunió al Palau de la Generalitat». *La Veu de Tarragona,* 12 de gener de 1924.

345 «Una pàgina per a la història», *Ressorgiment,* febrer de 1924, p. 1.450.

BAIX-EMPORDÀ

ANY XVI — Palafrugell 4 de Maig de 1924 — NUM. 755

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ
Palafrugell, trimestre . . . 2'00 ptes.
Fora, trimestre . . . . . 2'50 »
Estranger, un any . . . . . 14'00 »
Per a anuncis, demani's la tarifa

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
ARRABAL INFERIOR, 5 - 1.ER
IMPREMTA: VALLS, 4

La correspondència a la Redacció.
Dels articles firmats ne son responsables llurs autors
No's retornen els originals.

EN DEFENSA PROPIA

Continua el senyor Sala . . . . . .

Ara ha donat als periodistes les xifres del que ha pagat, i això obliga a fer l'aclariment de què la major part d'aquells pagaments són de l'actual Mancomunitat, *que no havia pagat gairebé res d'ençà que es constituí*, i d'això ja fa tres mesos i mig. I així es pot dir que s'han pagat 300.000 pessetes a la Casa de Maternitat, no essent gens estrany, si feia tres mesos que no se li pagava res, ja que el pressupost per al sosteniment ordinari d'aquella entitat passa de cent mil pessetes al mes, *que nosaltres haviem pagat sempre al dia*.

Així mateix ha esmentat el senyor Sala haver pagat 8.500 pessetes als industrials que treballaven en el monument de mossèn Cinto Verdaguer, i hem de dir que les dites quantitats no es podien pagar abans *per no ésser hora de pagar-les, segons el contracte, però es tenien reservades en caixa especial des del dia 8 d'agost de* 1923, en què hi ingressaren 60 584'18 pessetes, que eren les precises per a deixar-ho tot pagat, de les quals n'haviem pagat 51.707'81 el dia que cessàrem en els càrrecs, i deixant-ne un remanent de 8.876'37, que, com hem dit, no es podien pagar perquè els industrials que les havien de cobrar havien d'ultimar llur treball. Si el senyor Sala ha pagat les 8.500 pessetes de què ha parlat, li quedarà encara d'aquell lliurement especial un remanent de 376'37 pessetes. L'import de tot el monument passa de 60.000, les quals han sigut satisfetes per la Mancomunitat i l'Ajuntament.

De les mateixes xifres que dóna el senyor Sala es desprèn la inutilitat absoluta de la famosa operació dels deu milions, de què tant s'ha parlat: operació que, en anar-la a formalitzar, ja la feren sols per cinc milions, i que, per ara, no surten del Banc d'Espanya més que en les petites quantitats de què parla el senyor Sala, quantitats que es podrien perfectament anar pagant amb els ingressos ordinaris — no s'oblidi que sols l'Ajuntament de Barcelona paga un milió de pessetes cada mes — i que per a un cas d'atur momentani en aquests ingressos podien anar-se a buscar a la Caixa de Pensions per a la vellesa, en la qual la Mancomunitat, com a previsió tenia concedit un crèdit fins a 3 milions de pessetes, al 5 per 100, *sense corretatge ni timbres ni comissions ni renovacions*, i del qual nosaltres sols haviem fet ús fins a 800.000 pessetes.

J. Puig i Cadafalch, S. Estapé Pagès, Anselm Guasch, Pere Lloret, Pere Mias, R. Noguer i Comet, Sanliago de Riba, A. Riera i Pau, Romà Sol i J. Vallès i Pujals.

Homenatge en record d'En Josep Pella i Forgas

Historiador de l'Empordà

Ampliant la notícia que vàrem donar temps enrera sobre el projectat homenatge de record que el poble de Bagur vol tributar al seu fill més il·lustre, avui podem comunicar que fa poc, trobant-se a dit poble en Salvador Raurich, iniciador del projecte, va convocar a una reunió a la Casa de la Vila als presidents de totes les societats econòmiques i recreatives, com a representants de les forces vives del poble, invitant a l'acte, demés, al Sr. Alcalde.

El Sr. Raurich va exposar als reunits l'objecte de la convocatòria, que era constituir amb ells, en principi, una Comissió Organitzadora. Indicada la conveniència d'elegir president, aquest càrrec recaigué per unanimitat a favor de dit senyor, qui el va acceptar, agraint-lo, però solament amb caràcter provisional, passant a ésser-ho, en tot cas, difinitiu si la Comissió, una volta constituïda en plenària, creu convenient ratificar aquest nombrament.

Constituïda en aquesta forma la Comissió amb els presidents de les societats «La Econòmica Bagurense», «La Previsión», «La Armonia», «Centre Artístic», «Centre Excursionista» i «Grup d'admiradors d'En Pella i Forgas», el senyor Raurich va proposar adscriure a la Comissió les següents persones a fi de que puguin figurar en la mateixa representants de totes les classes socials: D. Josep M.ª Pi, exalcalde de Bagur, D. Salvador Forgas, D. Felip Puig Matió, D. Josep Pi, D. Emili Silvestre, D. Tomàs Sanchez Gimenez, D. B. Sabater, don Francisco Roger, D. Enric Martí, D. Joan Sirés i D. Joan Ventosa i Calvell.

També va suggerir la conveniència de elegir un representant de cada platja de pescadors, o sia Sa Riera, Sa Tuna i Furnells-Aigua Blava. Aquestes proposicions varen ésser acordades per unanimitat. Finalment la presidència invità als reunits a què a llur torn procurin confeccionar una llista de persones que a son judici puguin formar part de la Comissió, a fi de que aquesta tingui tota la amplitud social que mereix la importància de l'acte que es proposen celebrar.

Es va acordar en principi que la solemnitat tinga lloc el dia 25 de Juliol prop-vinent, diada de Sant Jaume, i sembla serà composta dels següents actes: Missa solemne a l'Església Parroquial, descobriment d'una làpida commemorativa a la torra on hi va escriure En Pella i Forgas la seva Història de l'Empordà, un àpat, després del qual se celebrarà una sessió necrològica en la qual En Salvador Raurich llegirà una Nota Biogràfica que ha escrit per aquesta festa, i finalment, ballada de sardanes a la platja de Sa Riera executades per una bona cobla empordanesa.

Per la seva part l'Ajuntament, qui pendrà part oficial en aquesta actes, va acordar donar el nom d'En Pella i Forgas al carrer que va des de casa seva al camí de Sa Riera.

QUE M'AGRADARIA...!

A l'amic F. Carreras P.

Ni que'm dessin trescents duros
amb moneda o amb papé
que a tot temps venen molt bé
i més, si's passen apuros;

Ni que'm dessin una plaça
de vicari o de rectó,
de Sils o de Montmeló
i encar que fos de Terrassa;

ni la noia més bonica
que hi hagués per'quets cantons
i tingués uns quants milions
per passar la vida rica...

Fins i tot, despreciaria
duros a quatre pessetes,
sols per aquelles ratlletes
que vostè an el Baix envia.

Emili Forgas.

TEATRES

Teatre Centre Fraternal

«La jaula de la Leona» 3 actes, de M. Linares Rivas.

Iepresentada ja la obra, ara que ja un juí qualsevol no pot significar un resultat de taquilla, podem emetre llealment la nostra humil opinió, ço que no volguérem fer *a priori*, per dues raons. La primera és que no haviem vist ni llegit *La jaula* i, per tant, tota crítica — diemne crítica — nostra, havia d'ésser basada exclusivament amb ço que diessin els altres. I això, no'ns ha agradat mai fer-ho. La segona és que, creiem que la gent ha d'anar a les representacions que dóna la Companyia que ve actuant en el Fraternal, perquè és bona, una excel·lent Companyia i, per tant, no tenim dret a reventar *a priori* una obra.

Desaparegudes les dues raons, ara sí que podem dir que és *La Jaula de la Leona* una de les comèdies més fluixes, més inconsistents, que han sortit de la ploma de l'excel·lentíssim autor de *El Abolengo*. Perquè en altres obres des Sr. Linares Rivas — parlem de *La Garra*, de *Cobardías*, de *La Mala Ley* — hi havia quelcom: falç, artificiós, coloraina pura, això sí, però, hi havia almenys això. En *La Jaula*, ni això.

No hi ha res més, que aquesta cosa caduca avui, si no porta rera seu una escència, que s'en diu literatura — que no és literatura — i que Hamlet — i Shakespeare ens apar és quelcom més que'l Sr. Linares Rivas — en dels parlaies, paraules i paraules.

Què és *La Jaula* sino una sèrie de figurins de cartró? Què vol ésser, què vol demostrar, què vol representar? Seguim-la en la imaginació: un primer acte arrodonit; un segon, discret, però que esdevé una mica pesat perquè ja surt l'ús i l'abús d'aquelles filosofies que, si no'ns equivoquem, subhastaven a la tómbola però que té un record dolç a uns versos dolcíssims, de la dolça Rosalia de Castro i això sol ja val sis rals i siscents rals i un tercer tan incongruent, tan absurd, tan estirat pels cavells, que la testa vinga donar voltes i a l'últim hom no sab on és ni on para.

Que hi ha escenes boniques, gent ben dibuixada? Està clar que sí, però negar això fóra comparar al Sr. Linares Rivas — que, al fi i al cap, sab lo que fa, encara que no ho sembli — amb el Sr. Andrés de Prada, posem per exemple. No; el Sr. Linares Rivas és indubtable que té una mica de talent, perquè, sinó, ja no hauria escrit *El Abolengo*; que coneix trucs, també; que retalla bé la carta per a donar a les seves flors de paper l'aparència de les naturals, també. Però aquestes flors de paper, lo lògic és guardar-les sota el *globus* de cristall; llençar-les al vent, és volguer descobrir la cartulina a les primeres pluges.

La representació?... Bona, excel·lent, immillorable Companyia. I quan ella reuneix aquestes condicions, tot surt bé. Inclús que la senyora Vila digui *fiera* en lloc de *fuera*. Inclús que *La Jaula* engabiï poc a poc a tots en l'estudi. Es una gran Companyia i no'ns cansarem de repetir-ho. Mereixen aplaudiments i públic: res els va ésser regatejat i el ple que demanàrem, al menys a butaques, hi va ésser.

Ço que és de desitjar és que continuí essent-hi dimecres vinent, que anuncien *Mamá*, de Martínez Sierra. Es ell un dels homes de més fina sensibilitat que escriu pel teatre espanyol.

Ha escrit *El ama de la casa*, que és una comèdia definitiva; té talent, sab escriure, té les calces pelades de córrer per teatres. *Mamá*, doncs, porta una firma acreditada i la garantia de que será representada bé.

Teatre Ideal Cine Barcelonés

«Marionetes», 5 actes, d'Enric Lluelles.

La companyia Lluelles és excel·lent; sent ço que diu i sab posar art escènic en les seves representacions. Essent així és un llàstima que no fos més nombrosa la gent que concorregué a l'elegant i còmode coliseu del carrer de les Animes.

Marionetes és un tema escabrós al que encara, — malgrat *Las Vengadoras*, malgrat *Santa Isabel de Ceres* — el públic no està pas acostumat i això explica que la obra fos acceptada amb cert rezel perquè, hi ha que convenir que el Sr. Esteve, tant d'aquí com de Terrasa — no siguem hipòcrites! — freqüentarà tan com se vulga els llocs que'n Lluelles senyala, però per força ha de fingir el gest púdic d'esquinsar les vestidures, en presentar-ho al teatre. Toihom, riu i plora de dins, però tothom diu: quin escàndol! El món és així! Què hi farem?

La obra té una ventatja: que voreja, sens caure i, per tant, no és grollera, ni és irreal. En el nostre humil i sincer concepte, *Marionetes* és una obra dolenta perquè és vulgar i innocent, que vol semblar qui sab què i és d'una bona fe aplanadora, però és infinitament superior a les pedantíssimes ridiculeses que escriu —*El Abolengo* apart— ara el Sr. Linares Rivas.

Marionetes va ésser ben representat; no menys es podia esperar de una Companyia que és bona. — G.

DEL MEU CAMÍ

«En mon camí vos he trobat ...i també teniu l'esguard trist. Qui sou? Què teniu? Ploreu tal volta les crues moxaines de la vida? Si fóra així jo vos diria: » Peregrí; voleu que junts el fem aquest camí? Ja sé qui sou, l'amic; però no sé per què esteu trist... Mes un xic us he vist somriure, quan passant per mon camí heu oït les divines melodies del cantor del bosc... Més tard, vos heu extasiat davant la llum roja de la posta...

A mi no em vegéreu pas; derrera una ginestera, he pogut albirar llavors el vostre rostre, que estava tot tenyit de porpra de la posta...i era el vostre esguard el del donzell enamorat que fita els ulls a l'infinit per fer reviure amb sos records l'imatge bella i somiada... Després heu descendit del bosc i m'heu trobat pel camí, quan silenciosament emprenia retorn de ma passejada... M'heu saludat, l'amic, i he llegit en vostres ulls un prec i una promesa, mentres us perdíeu en la llunyania... »

Altra volta al bosc, amb la ferma imatge dins de mon magí, el donzell no hi era. I trist va ser el nou jorn, ja que el sol al dexondir-se, donà una ràpida mirada a la terra i s'enfonsà depressa cap a Ponent. Un rossinyolet cantava, llany, i sols la monótona veu d'una resclosa trencava el silenci del bosc.

La campana del cloquer de la vila llençà a l'espai llur veu de metall cridant als fidels a la funció de la Regina de Cels i Terres. Com un raig de llum atravessa allavors en ma pensa una visió, que em feu fugir del bosc com folla, per anar a postrar-me als peus de la Verge que'm cridava...

Allí, a l'Altar Major, profusament il·luminat i encatifat de flors, la Verge somreia mater nalment, habillada amb son vestit de les festes, tot blanc, brodat d'or vell i ataviat de randes i de puntes... Els fidels resàvem baixet i al «coro» cantaven la «Salve». Agenollat amb pregon recolliment, el donzell del bosc, tenia sa mirada ferventa i confiada clavada a la imatge bruna de Maria, mentres Ella, amb una mena de gest maternal embolcallava amb el mantell dels seus colors, al devot que plorava silenciosament... Allavors fregant-me els ulls per apartar-me la grata visió de la realitat, vaig cloure les parpelles un instant, que a l'obrir-les de nou, sols la flamarada d'un ciri tremolava com folla al voltant del blé, i tot era foscor en la nau de l'església...

Mes el donzell restava d'igual faisó, als peus de Maria; però ara no plorava. La seva faç esdevingué venerable i somrigué... Alxecà la testa, mirà a la Verge i em mirà després a mi, que vaig esdevenir tota roja... I com si la pietosa Mare ens coronés i no pogués sistir la manyagaria, acotàrem fondament el cap amb aire d'avergonyiment...

Una pluja de colors baixà del finestral proper, enfortida suara per una llarga i amorosa mirada a la Verge de la Pietat, banyant-nos benhauradament a tots dos... mentres unes llàgrimes dolces, plenes de pau i d'amor, devallaven silenciosament per la gran benhaurança de què ens sentíem amarats...

La Bisbal i maig. Llucieta Cana i Martí.

arribar al rei Alfons XIII un missatge en defensa de la bandera i la llengua catalanes, que finalment fou entregat al dictador en tornar tots dos del seu viatge a Itàlia, on havien estat rebuts pel rei Víctor Manuel III i Benito Mussolini. Pere Lloret el signava en nom de la Societat Arqueològica de Tarragona.[346] A partir del 30 de gener, la Mancomunitat passaria a ser presidida per Alfons Sala, comte d'Egara, amb Darius Rumeu, baró de Viver, com a vicepresident i home fort en qüestions culturals, dos monàrquics addictes al règim, abans de l'abolició de l'organisme. L'endemà mateix a l'arribada al càrrec del monàrquic terrassenc, i aprofitant una carta on s'hi resolien qüestions familiars vinculades al Banc Comercial, Lloret donava la seva opinió al periodista tarragoní Domenèc Guansé, instal·lat a Barcelona a recer de Rovira i Virgili:

> «*Ja tenim llest l'afer de la Mancomunitat. Ja el Directori mana d'una manera absoluta en tots els organismes oficials de Catalunya. Ara és hora de començar a reparar la reconquesta. ¿Serà aquesta difícil? Jo crec que no. Potser el meu optimisme m'enganyi. Però jo veig indubtable el triomf esclatat dels nostres ideals arreu de Catalunya això que vinguin les primeres eleccions, sien de la classe i en la forma que es vulguin.*
>
> [...]
>
> *Cal tenir present però, que la persecució contra tot el nostre seguirà. Tanmateix convé que així sia perquè la nostra gent comprengui que una causa nacional no es guanya sols amb aplecs, declamacions i lirismes. Per mi, ara ha començat seriament la tasca.*»[347]

En primer lloc, calia que els consellers cessats defensessin la feina feta i l'honradesa de les seves actuacions, en sengles missatges «Al nostre poble» i «En defensa pròpia», signats per Puig i Cadafalch i els homes del Govern, entre ells, de nou, Pere Lloret.[348]

346 *La Veu de Catalunya,* 29 d'abril de 1930.

347 ANC. Carta de Pere Lloret a Domènec Guansé. Tarragona, 31 de gener de 1924.

348 «Al nostre poble». *La Veu de Catalunya,* 4 d'abril de 1924. «En defensa pròpia». *La Veu de Catalunya,* 2 de maig de 1924.

3.5. *Intermezzo* dictatorial

Durant el parèntesi polític provocat per la dictadura de Primo de Rivera, que clausura diaris i silencia l'activitat política catalanista, Pere Lloret manté, en principi, les seves responsabilitats dins la societat civil. Es manté en el càrrec de president de la Junta de la Casa de Beneficència de Tarragona,[349] continua ostentant la presidència d'honor de la Cambra de Comerç[350] i, en representació d'aquesta, forma part de la Junta Municipal del Cens de Població[351] i del Consell Provincial de Foment.[352] També havia estat reelegit al capdavant de la Reial Societat Arqueològica.[353] Pel que fa al Banc Comercial de Tarragona, en continuava sent l'advocat assessor, ara que el dirigia Josep Bonet.[354] Quan les noves autoritats de la Mancomunitat posaven en dubte l'obra d'aquesta a la ciutat, el diari *Tarragona* tornava a destacar l'obra de la Casa de Beneficència, aprofitant un viatge d'expedicionaris alacantins als quals feia els honors Pere Lloret, de qui es destacava els seus orígens familiars paterns a la Vila Joiosa, i on es feia avinent que aquella obra no era pas un miracle, sinó conseqüència de la tasca positiva de la Mancomunitat cap a la província.[355] La relació de Lloret amb l'establiment es posava de manifest en l'elecció del seu fill Pere Lloret Rosiñol com a cordonista a la processó organitzada per l'Associació de senyores de la Mare de Déu de la Medalla Miraculosa, com a rogativa pel final de la guerra a l'Àfrica, i on havia de dur el pendó l'administrador de la Casa de Beneficència, un vell amic de Pere Lloret com era Ber-

349 *Tarragona,* 12 d'octubre de 1923. Tarragona, 10 de febrer de 1924.

350 *Diario de Tarragona,* 2 d'abril de 1924.

351 *Diario de Tarragona,* 4 de maig de 1924. Tarragona, 4 de maig de 1924.

352 *Tarragona,* 8 de maig de 1924.

353 *La Cruz,* 17 de gener de 1923.

354 *Badalota,* 3 de setembre de 1922.

355 «Una mansión benéfica. –¿Milagro? –No; ideal, que vence siempre», *Tarragona,* 21 d'octubre de 1924.

nabé Martí.[356] A partir del gener de 1925, es ressenyava la intervenció de Lloret únicament com a vocal de la Junta de Beneficència,[357] i el 1927 en seria elegit vicepresident.[358]

Apartat forçadament de la política, continuava tenint un paper destacat dins la vida econòmica, com posa de manifest la seva participació en l'anomenada Junta de defensa del riu Francolí i foment del pantà de Vilaverd, constituïda el 1922 i que promovia la construcció d'aquesta obra hidràulica com a solució als problemes de manca d'aigua al Camp de Tarragona. A la reunió, celebrada el 24 d'abril de 1925, Lloret analitzà el projecte amb els seus pros i contres, destacant-ne els defectes de què patia, tant tècnicament com legal.[359] També participaria en una reunió presidida pel capità general Emilio Barrera, amic personal i «virrei» de Primo de Rivera a Catalunya, sobre un projecte que aviat quedaria abandonat.[360] També prendria part, en nom de la Cambra de Comerç, a l'Assemblea vitivinícola, celebrada el 7 de juny de 1925, una reunió tumultuosa, per les contínues interrupcions del grup de la Unió de Vinyaters capitanejats per mossèn Josep Maria Rovira, on va exaltar la tasca tant de productors com d'exportadors de vi.[361] Alhora, era elegit membre de la Comissió Econòmica del Club Gimnàstic de Tarragona, presidit en aquell moment per Lluís Bonet.[362]

Lloret, que es mantenia com un dels majors contribuents de Tarragona[363], viuria aquell 1926 un trànsit dolorós: el traspàs del Banc Comercial de Tarragona al Banc Comercial de Barcelona. En declaracions a la premsa, Lloret, que havia estat un dels impulsors d'aquell projecte fallit, contestava a les queixes dels clients pel fet que desaparegués el nom de Tarragona de la denominació de l'entitat que mantenia l'activitat bancària a la ciutat: «*Nosaltres sempre, i en les circumstàncies d'avui més, tenim Barcelona per Cap i Casal; Barcelona és la representació, la concreció de Catalunya; sense Barcelona, Catalunya no fóra. Ella és la germana gran, és la mare, és la Catalunya mateixa. La desaparició d'una població qualsevulga, feriria Catalunya; però amb la ferida no deixaria més rastre que el dolor. Si la població que hagués de desaparèixer fos Barcelona, la ferida fou greu, de mort*».[364]

Malgrat aquestes paraules, aquest fracàs empresarial del grup encapçalat per Macià Mallol, el trust Tarragona Port, seria un cop per a Lloret, que es retiraria amb el seu amic —de qui era advocat i havia representat amb èxit en el plet per la propietat del *Diario de Tarragona* amb els seus antics gestors liberals marianaoistes—[365] del capdavant de la Cambra de Comerç, on un ostentava al presidència i l'altre, l'honorífica — en tornaria a ser elegit vocal el 1928.[366] En l'entretant, s'hauria d'acontentar amb la presidència del Consell Provincial de Foment,[367] des d'on va intervenir en la qüestió ferroviària[368] i en la preparació del Congrés Nacional de Recs.[369] La participació al Consell Provincial de Foment portaria aparellada la seva elecció com a membre del Consell Provincial d'Economia nacional,

356 *Diario de Tarragona,* 28 de novembre de 1924. *Diario de Tarragona,* 2 de desembre de 1924.

357 *Diario de Tarragona,* 11 de gener de 1925. *Diario de Tarragona,* 17 de maig de 1925.

358 *La Veu de Catalunya,* 7 de desembre de 1927.

359 «El pantano del Francolí», *Diario de Tarragona,* 25 d'abril de 1925.

360 *Diario de Tarragona,* 10 de maig de 1925.

361 «Asamblea viti-vinícola», *Diario de Tarragona,* 9 de juny de 1925. *La Publicitat,* 9 de juny de 1925.

362 «Nueva junta», *Tarragona,* 19 de gener de 1926.

363 *Tarragona,* 14 de març de 1926. *Diario de Tarragona,* 1928.

364 «El Banc Comercial», *La Veu de Tarragona,* 7 de juliol de 1926.

365 «El pleito del *Diario de Tarragona*», 1 de febrer de 1927.

366 *Diario de Tarragona,* 1 de gener de 1928.

367 *La Tarde,* 14 de maig de 1927. *Diario de Tarragona,* 17 de gener de 1928.

368 «El nou horari de M.Z. i A», *La Veu de Tarragona,* 9 de juliol de 1927.

369 «IV Congreso Nacional de Riegos», *Diario de Tarragona,* 5 d'abril de 1927.

en representació del primer.[370] També seria elegit tresorer del Comitè Paritari de Banca i Bolsa de Tarragona.[371] De ben segur, però, que li era més agradable el treball en favor d'un espai al qual estaria unit sentimentalment al llarg dels anys: l'antic monestir cistercenc de Santes Creus,[372] on feia anys que hi estiuejaven els Lloret-Rosiñol,[373] després d'haver-ho fet a la finca de Batea del cunyat Caballé.[374] Al llarg de l'estiu de 1926, una campanya en diferents diaris catalans i espanyols alertava sobre el deplorable i alarmant estat de conservació del monestir de Poblet i, de retruc, de Santes Creus. El 30 de setembre, Pere Lloret es decidia a intervenir-hi amb un article publicat al diari *Tarragona*, que s'havia anat fet ressò dels diferents textos publicats a la premsa, i on recordava que Prat de la Riba des de la presidència de la Mancomunitat havia sol·licitat la cessió per part de l'estat dels antics cenobis de Poblet i Santes Creus, i que mort aquest, aconsellada per Cambó, llavors ministre de Finances, la institució havia reclamat, si més no, l'usdefruit. Mentre es tramitava l'expedient, la Mancomunitat havia estat dissolta i la qüestió havia arribat a via morta. Amb aquell primer text, animava la Diputació de Tarragona a recuperar l'expedient i fer-se càrrec de la qüestió.[375] Una setmana després hi tornava, amb un eloqüent «Santes Creus també s'enfonsa!»:

> «*Quan aquestes lletres vegin la llum, la Comissió de Monuments tindrà notícies dels estralls ocasionats a Santes Creus per es darreres pluges. A la sagristia de l'església, en la petita i graciosa cambra destinada a lavabo, no fa gaires dides, a l'entrar-hi, el bon Rector es trobà amarat de llum. Era que una gran part de la teulada havia caigut i el sol il·luminava lliurement la saleta tota plena de runes i bocins de l'envigat.*
>
> [...]
>
> *S'ha parlat molt aquests dies del què ha fet l'Estat a Poblet i Santes Creus. Millor hauria estat, al nostre entendre, parlar del que calia fer i no ha fet. I pel que es refereix a Santes Creus, tampoc no fóra inoportú esmentar el que ha desfet. És que es pot oblidar que acabada la restauració quasi completa del benemèrit Hernández Sanahuja, l'Estat portà a Santes Creus el presidi de Tarragona?*
>
> *Concretant-nos als nostres dies, n'hi ha prou amb recordar que ja a conseqüència de les inundacions de l'estiu de 1921, i a precs de la Comissió de Monuments, després de la visita de tot un Director General d'Obres Públiques, l'Estat envià a Santes Creus l'arquitecte diocesà de Saragossa, el qual formulà un completíssim projecte de reparació. Ens consta que el projecte fou tramès acompanyat dels més grans optimismes del seu autor i de les recomanacions més vehements de les autoritats i de les corporacions. I han passat cinc anys i encara s'espera la superació aprovació!*
>
> *Demà tenim entès que es reuneix la Comissió de Monuments, principalment, si no únicament, per a tractar de Poblet i Santes Creus, i, ben segur, per a sumar-se a la croada en favor d'aquells venerables Monestirs. Quan es parli de Santes Creus, que com Poblet, també s'enfonsa, recordin els senyors Vocals —i no prenguin a mal el nostre retret— que a la Direcció General fa cinc anys que dorm pacífica i tranquil·lament, el projecte de reparacions presentat per l'arquitecte diocesà de Saragossa l'any 1921.*
>
> *Ens sembla que és aquesta una bona ans que dolorosa oportunitat per desvetllar-lo.*»[376]

Setmanes després, Pere Lloret escrivia sobre Santes Creus a les pàgines de *La Publicitat*, i hi llençava una proposta que faria fortuna:

370 *La Tarde,* 8 de novembre de 1927 i 12 de novembre de 1927. *La Veu de Tarragona,* 19 de novembre de 1927.

371 *Diario de Tarragona,* 19 de juliol de 1928.

372 «Els jardins de Santes Creus», *La Veu de Tarragona,* 28 de maig de 1927. *Diario de Tarragona,* 10 de juny de 1927.

373 *El Baix Penedès,* 19 de juliol de 1924.

374 *La Publicidad,* 19 d'agost de 1915.

375 Pere LLORET. «Poblet i Santes Creus». *Tarragona,* 30 de setembre de 1926.

376 Pere LLORET. «Santes Creus també s'esfonsa!». *Tarragona,* 8 d'octubre de 1926. Més detalls de la tasca de l'arquitecte diocesà de Saragossa, Teodoro Rios, a: Pere LLORET. «L'abandó de Santes Creus». *Tarragona,* 9 d'octubre de 1926.

Tarragona, 6 de juny de 1925
Presidència de l'Assemblea Regional de vinyaters i d'exportadors de vins, celebrada al Teatre Tarragona.
A la dreta, Pere Lloret, en representació de la Cambra de Comerç.
HERMENEGILD VALLVÉ (LA HORMIGA DE ORO) / AHCB

«No fa gaires dies, tot admirant l'imponderable claustre gòtic de Santes Creus, conversaven amb uns amics devotíssims del Monestir i es dolien de la manca d'iniciatives organitzadores que arreu s'observa. Sembla talment, que de tres anys ençà, les que anomenem corporacions públiques s'hagin afeblit d'una tal faisó que visquin sense esperit.

Davant d'aquest espectacle descoratjador, aquells amics es demanaven si era arribat el moment que els particulars emprenguessin la ruta que altres abandonaven o no volien seguir i s'anés ràpidament a la constitució d'un Patronat d'admiradors de Santes Creus.

No fóra pas una entitat que es crearia per a fer competència a ningú. Ni reglament, ni convocatòries solemnes, ni Juntes directives, ni actes ben redactades, ni acords de majoria, ni nomenaments, ni encàrrecs, ni comissions. Un aplec de bones voluntats amanits amb la fe en l'esdevenidor i l'amor a les coses de la terra.

El Patronat de Santes Creus seria tan sols un aplec d'admiradors que lliurement es comunicarien, escampats arreu de Catalunya i fora d'ella. Per voluntat pròpia i sense consentiment ni aprovació de ningú, es nomenarien ells mateixos "corresponsals". Ni caldria, si volguessin, que donessin a conèixer els seus noms. Ara, si els plavia no restar desconeguts, no els mancarien mitjans per a satisfer aquest desig i relacionar-se els uns amb els altres per a la realització de qualsevol obra profitosa.»[377]

El 1929, els Amics de l'Art Vell, presidits per l'arqueòleg Pere Bosch i Gimpera, seguint la crida feta per Feliu Elias posaven fil i l'agulla amb la constitució d'una comissió per emprendre la restauració de la font de Sant Bernat i la creu d'entrada del monestir; formaven la comissió l'alcalde i el rector de Santes Creus, el diplomàtic Eduard Toda —emparentat amb la famíla Lloret—, l'arquitecte Cèsar Martinell i dos estiuejants il·lustres, com Joan Alandí i el mateix Pere Lloret.[378] Era la primera iniciativa popular que s'emprenia, i volia comptar amb el suport tant de les institucions com dels propietaris de la contrada.

377 Pere LLORET. «Per Santes Creus». *La Publicitat,* 21 d'octubre de 1926.

378 *La Veu de Catalunya,* 18 d'agost de 1929. *La Publicitat,* 26 d'agost de 1929.

DIARIO DE TARRAGONA

Año LXXVII.—Num. 98—Número suelto: 10 cts. VIERNES 10 de Abril de 1931 Redacción y Administración: Calle San Francisco, 14

La baja moral ante el adversario

En nuestra sección política hemos recogido un rumor circulado con gran insistencia, sobre los síntomas de descomposición que se observan entre los elementos de lo que llaman por ahí "la promisicuación de centro y derecha, con media vuelta a la izquierda". Hasta el preciso momento en que escribimos estas líneas, nadie se ha cuidado de desvirtuarlo. Pero aunque así se hiciera oficialmente, los síntomas de descomposición o por lo menos de falta de entusiasta y firme conjunción, son tan evidentes que sería una pueril lidad negarlos.

Y es lógico que ocurra así, porque nada puede haber tan difícil como la formación de combinaciones *incatables*, sobre las que, tanto en química como en política, es muy aventurado hacer conjeturas y planear proyectos.

El mismo manifiesto lanzado a la opinión por los elementos coaligados ¿no da idea, por la timidez, falta de nervio y ambigüedad de algunos términos del programa expuesto de que éste no tiene como base un bloque sólido de voluntades estrechamente unidas por una convicción absoluta y un ideal superior?

Por otro lado, la índole de los carteles fijados en forma estridente por toda la población, y en los cuales se acude a la burda táctica de deprimir y rebajar groseramente al adversario pintándole a los ojos del lector con las más negras tintas, es una demostración de que las personas sensatas y de sano criterio que *a priori* se han visto *metidas* en la coalición, se desentienden de todo. Y lo abandonan en manos de los que ninguna noción tienen del respeto que deben al adversario, no por el adversario mismo, sino, precisamente, por el prestigio moral de quienes van *noblemente* a la lucha intentando vencerle, pero no humillarle ni mucho menos agredirle moralmente.

En igual forma opinaríamos si los elementos de las izquierdas hubieran fijado carteles de propaganda, redactados en la forma agresiva, insultante y rebajadora del crédito moral de las derechas, invocando los antiguos tópicos jacobinos de "los crímenes de la Inquisición", "el oro jesuítico", la "inmoralidad en los conventos", "la tiranía negra", "los jesuítas de levita", etc., etc.

No habiendo una explicación justa y razonable que abone esa conducta, es lógico que la opinión derechista incurra en desaliento y desencanto; que la izquierdista cobre mayores energías con eso que considera, justamente, su primer triunfo moral y que el sector independiente vea confirmados los rumores de descomposición a que hemos aludido. Descomposición que forzosamente habrá que atribuir al poder que impide a tirios y troyanos presentarse en público estrechamente abrazados, y responder, los unos de su historial caciquista, lleno de corrupciones y abusos de poder; los otros con su doctrina añeja de catalanidad y de pureza anticaciquil, ofuscados por un plato de lentejas.

Tenemos la convicción absoluta de que en los actuales momentos, los prohombres de la Lliga local, únicos en todo el país que han llegado a esa táctica de claudicación y de clásico "pastelero", darían la mitad de su vida pública futura, para poder desandar lo andado y deshacer lo hecho. Y para, como sus compañeros y vecinos los regionalistas de Reus — a los que deben una gran lección de consecuencia de principios y de pureza ideológica—, poder levantar la bandera de la Lliga limpia, sola y sin sombras, para devuelta al triunfo o a la honrosa derrota.

Todo menos llorar, como lloran, aquella hora de debilidad en que, cuando más fortaleza debían haber demostrado por tener al lado una masa de opinión adicta, sintieran un inexplicable pánico, que les hizo perder la serenidad, y llamar, en demanda de apoyo y auxilio, a las puertas de sus más odiados y perseguidos adversarios.

DE GRAN INTERES PARA LOS VOTANTES CATOLICOS

Decía recientemente la popular publicación "Semana Parroquial" de la feligresía de la Paloma, de Madrid:

"¡República! ¿Monarquía? Lo que el pueblo quiera darse. No es pecado ni sacrílego ni ser republicano. Los pueblos tienen derecho a elegir la forma de régimen que más conveniente estimen para el bienestar de los ciudadanos."

Esto es dar a Dios lo que es de Dios y al César lo que es del César.

Màximes de bon regionalisme

Recomanem als nostres lectors les següents màximes electorals, que no són nostres. Són de l'orgue periodístic dels regionalistes de Reus, que pel que se veu, interpreten els seus deures de ciutadania en forma ben distinta de com ho fan els regionalistes que componen candidatures de promiscuació amb els cacics:

—Si no vols que a Reus del càrrec públic se'n faci una professió, mira bé a qui dones el vot.

—Diners, caciquisme! Això és el que encara dóna confiança a algun candidat per algun districte.

—Els destins de Reus han d'ésser regits a plena llum i no rera cortina.

No votis, doncs, els que estan sota la fèrula d'un cacic.

—Els bons comunals han d'ésser administrats per persones competents.

Vota els que ofereixen aquesta garantia.

—Si no vols vergonyes com les obres de Casa de la Vila, no votis les desferres dels que ho varen cònsentir.

—La millor propaganda d'un partit política és la seva actuació.

—Cal votar tothom i vigilar la compra de consciències, que intentaran els que desafien l'opinió i volen ésser regidors sigui com sigui.

Els més elementals principis de la moral cristiana, condemnen i rebutgen aquestes tres grans calamitats humanes:

*** *Els poders tirànics i l'esclavitud espiritual.*

*** *El predomini del fort sobre el dèbil per la raó de les armes.*

*** *Els abusos d'autoritat de tota mena, començant pels de les dignitats eclesiàstiques.*

Per això donava a entendre no fa gaire "La Paraula Cristiana", que l'ordre, el vertader ordre polític i social, no és aquell que s'apoia únicament en les retxes de les presons ni en les boques dels mausers.

Desconfieu dels ministres de Déu que us diguin el contrari. Són éssers sensills que no saben mirar el cel, perquè els atrau i fascina la brillantor colltierradora de les potestats de la terra.

— *Para un archivo de frases lapidarias*

DE "LA VEU DE CATALUNYA"

Tots els nostres amics, no solament han de votar—i estem segurs que votaran amb llur entusiasme i llur disciplina de sempre—, sinó que han de procurar que votin també tots llurs amics i coneguts. Mai no és justificat el retraiment o la inhibició de l'elector, en circumstàncies normals. Ara, però, seria menys justificat que mai.

DE BALMES, EL GRAN FILOSOF DEL CATOLICISME MODERN

La pitjor calamitat que pot caure damunt d'un país, és un govern inesgur, que constantment estigui espiant contra els conspiradors aparents o bé reals.

DE "LES CIRCUMSTANCIES"

Elector: Desconfia dels qui et demanin el vot en nom de l'administració per damunt de la política. Aquesta és l'aglutinant d'aquella, i als tals administradors (!), ¿quals dels qui actuaren al dictat de Governadors i Delegats governatius, els convé usar d'un eufemisme vergonyant.

DE "LA PUBLICITAT"

Els regionalistes especulen amb la por; per a ells tot és preferible a l'advenlment d'un règim nou; segons els seus averanys intercssats, amb la República patiria la cultura, la religió, la seguretat social; tot el seu esforç convergeix a atemorilir els pavsos i els que no comprenen altre ordre sinó el puramont material.

DE "EL LIBERAL" - MADRID

Ha empezado la compra de votos. Algunos electores han prendo por esta redacción para denunciarla. Lo que hace falta es impedirla. Mientras vienen a denunciarlo al periódico, siguen "controlando" votos sin que nadie les salga al paso.

Lo procedente es entregar al Juzgado de guardia a los que compren votos, acreditándolo allí con testimonios de presencia.

DE "CRISOL"

"Recibimos el siguiente despacho que agradecemos en el alma:

Cuéllar, 6.12 n. — Recibo entusiasmado adhesión del primer ayuntamiento republicano de España, nombrado artículo 29, ante vergonzoso desbandada fuerzas monárquicas. ¡Viva República Española!

Noguer, presidente Circulo Republicano."

DE "EL CORREO CATALAN"

Primero, votar. Y después votar en conciencia.

Apreciando toda la gravedad de los momentos presentes.

La obligación es actuar y definirse todos, sin disimulos ni cobardías.

Y la gran verdad, que DEL VOTO DE TODOS Y DE CADA UNO depende el triunfo del candidato que mejor encarne la ideología que más sintamos.

NOTA DEL DIA

UNA ESTRANYA CASUALITAT

—Jo no sé què ho fa. Però tots els usurers com vós que cobren interessos del 50 per cent, sense excepció, i els partidaris dels governs despotes, són defensors rabiosos de la vostra causa de l'ordre.

Candidatura de la coalició d'esquerres

La candidatura de coalició Republicano-Socialista que lluitarà en les properes eleccions municipals, és la següent:

DISTRICTE PRIMER

Josep Floresví Garreta
Industrial, socialista.

Manuel Miró Esplugas
Advocat, federal.

Daniel Recasens Pijoán
Industrial, Acció Republicana.

Leandre Santamaría Revoltós
Odontòleg, Acció Catalana.

DISTRICTE SEGON

Antoni Company F. de Còrdoba
Procurador, Acció Catalana.

Josep Jové Contijoch
Industrial, federal.

Agustí Lliteras Cervera
Industrial, Acció Republicana.

DISTRICTE TERCER

Lluís Gustems Vidal
Propietari, Acció Republicana.

Josep Prats Vilafranca
Industrial, federal.

DISTRICTE QUART

Facund Andreu Bernadó
Industrial, federal.

Josep Arana Esteva
Industrial, Acció Republicana.

Josep Gilabert Punseda
Industrial, Acció Republicana.

DICTRICTE CINQUÈ

Joaquim Algueró Forné
Odontòleg, federal.

Pere Lloret Ordeix
Advocat, Acció Republicana.

Amós Ruiz Lecina
Catedràtic, socialista.

DISTRICTE SISÈ

Antoni Brunet Mangrané
Pèrit químic, Acció Catalana.

Bonaventura Miró Beada
Industrial, federal.

Josep Nin Miret
Propietari, federal.

Antoni Roca Aluja
Comerciant, Acció Republicana.

El catolicisme i les eleccions

Davant les urnes

Es vertaderament aconhortador en aquests moments en que hi ha qui treballa per a fer dels catòlics un remat d'abòlics actuesos a les conveniències d'un règim que repugna a tot home de consciència íntegra i amant del vertader ordre i de la vertadera justícia, llegir els següents paràgrafs, plens de dignitat humana, de la publicació catòlica vallenca "Joventut":

* * *

"Després d'un llarg parèntesi de nou anys tornem ara a veure s'obren novament les portes dels col·legis electorals, donant-se de tal faisó per acabada aquella vida de silenci, d'abjecció, d'inconsciències, imposada per la Dictadura. Ens trobem, doncs, de ple en la Pàsqua de la resurrecció de l'esperit ciutadà, coincidint, en el temps, en aquesta altra Pàsqua cristiana que ens convida a viure una nova vida.

Tant de bo que diumenge vinent en sortir de les urnes electorals la manifestació plena de que veritablement ens trobem en els supremes moments de la resurrecció de la nostra vida civil, apareixent auriolada de totes les virtuts cíviques per tal de poder cantar joiosament l'Al·leluia a que tota resurrecció convida.

Veritablement, el sol fet de retornar a nosaltres aquests afanys electorals imposats per la moderna democràcia fa que ens sentim de cop i volta com a dignificats, lluires com ens trobem d'un estat de coses que sols ens donaven dret (i quantes vegades encara no!) a cuidar de la nostra vida física, talment com s'els permet, perquè no poden fer altra cosa, als irracionals, que vivint i engreixant-se, prestes utilitat a un home. Tant arribava a tenir d'oprobiosa la vida del ciutadà espanyol en els temps de la Dictadura, en els quals a l'home no li era pas permès el rahonar per compte propi.

Si hi pensem en els dies dictatorials; si allarguem la vista més enllà esguardant els temps pecursors de la Dictadura que feren possible la seva aparició i que fins i tot la imposaren, veurem quant n'és de serios, de greu, l'acte que el cos electoral farà el pròxim diumenge. Segons quina en sigui la seva actitud dirà si n'és o no digne de governar-se a si mateix; dirà si ha arribat o no l'hora de poder-se despullar del cruelíssim repugnant de l'escluu per a vestir-se la túnica de l'home lliure."

* * *

Efectivament, el catòlic, per molt catòlic que sigui, en els problemes que afecten, no als principis de la fe, sinó als deures de ciutadania, no s'ha de deixar dur d'altre criteri que el de la seva consciència honrada i digna. Jesús digué "a Déu el que és de Déu i al César el que és del César". La missió de l'Església és, doncs, defensar la Religió, però sense valer-se dels sentiments ciutadans que afecten a coses alienes a la Religió.

Altrament, si amb el pretext de defensar la Religió els seus ministres defensen el César ¿podrien queixar-se si el dia que el règim vingués a terra el poble cregués que amb ell havia anat a terra també tot el que dintre l'Església tingué al seu servei?

Catòlics: recordeu, en l'acte de votar, que sou ésser dotats dintelligència i de consciència. I si us diuen que com a catòlics heu de votar al costat dels homes *d'ordre*, recordeu el concepte catòlic de l'ordre, humanissim i sant, per la seva gran justícia, que des de "La Paraula Cristiana" féu públic un dels nós ilustres clergues de Catalunya.

UNA CONFERENCIA INTERESSANTISSIMA

Antoni Armangué a l'Ateneu

Avui a les set del vespre l'eminent aviador català senyor Armangué desarà una conferència a l'Ateneo Tarraconense" sobre el tema: "De l'aviació sense motor al vol a vela".

L'acte, organitzat per l'Associació d'Alumnes de l'Escola del Treball, promet veure's molt concorregut, donca ultra el seu gran interès esportiu, ofereix l'oportunitat de servir l'espectació dels que estan interessats en les experiències de vol a vela que aviat es faran a Tarragona.

10 d'abril de 1931
Portada
del *Diario de Tarragona*
amb la candidatura
de la Coalició d'Esquerres
republicanosocialista
que guanyaria
les eleccions municipals
i portaria a l'alcaldia
a Pere Lloret.
BHMT

1930-1939
L'alcalde que porta la República

4

4.1. Represa política

La política no tornaria a fer acte de presència en la vida de Pere Lloret fins més de sis anys després, amb la caiguda de Primo de Rivera i la instauració del Govern del general Dámaso Berenguer, l'anomenada «Dictablanda», en què el rei i els militars mirarien de tornar a la situació anterior al Govern autoritari. El seu retorn polític es produirà a la tradicional commemoració de l'aniversari de la proclamació de la Primera República, l'11 de febrer de 1930, amb què el Centre Federal de Tarragona recordava els cinquanta-set anys de la primera experiència republicana espanyola, en què hi representarà els nacionalistes republicans. En la seva intervenció, Lloret farà esment als intents d'assegurar la continuïtat de la monarquia després del desprestigi dictatorial i, davant d'aquestes maniobres, instava a la unitat, tot recordant la màxima dels darrers republicans de Roma, segons la qual calia «*governar sense tacar-se la toga, i retirar-se a casa sense avergonyir-se d'ella*».[379] Pensant en la futura convocatòria d'eleccions, el regionalista *La Veu de Catalunya* comentava l'ascens polític del jove Ramon Nogués i Biset, nascut a Móra d'Ebre i fill d'un destacat militant republicà de la ciutat que, a les eleccions provincials del 1923, al districte de Falset-Gandesa, havia estat derrotat per un marge ajustat de vots pel veterà Lloret, gràcies als vots del poble d'Arnes, i pronosticava el temor d'aquest darrer a veure's superat al seu feu electoral per l'empenta de les noves generacions. La nota feia esment, a més, al paper de Lloret com a «*inspirador i Pontífex Màxim*» dins el nou *Diario de Tarragona,* des del 1928 en mans del trust Tarragona Port.[380] Tot just iniciat aquell 1930, un Pere Lloret que podia veure amb satisfacció que el seu fill es llicenciava en Dret com ell un quart de segle abans,[381] s'havia reintegrat a la política participant en la constitució d'Acció Republicana de Catalunya (ARC), escissió esquerrana d'Acció Catalana i

379 *La Tarde,* 13 de febrer de 1930.

380 *La Veu de Tarragona,* 8 de març de 1930.

381 *La Veu de Catalunya,* 17 de febrer de 1930.

Tarragona, 14 d'abril de 1931
Els electes de la Coalició d'Esquerres republicanosocialista
vencedora a les eleccions municipals del 12 d'abril,
amb Pere Lloret al capdavant, seguits de la multitud ciutadana,
es dirigeixen cap a l'Ajuntament per tal de proclamar la República a la ciutat.
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

que es corresponia amb el sector que havia confluït a «*l'aplec de patriotes*» provinent del nacionalisme republicà, tant antics federals com de la UFNR. Presidit per Antoni Rovira i Virgili, ARC té un notable accent tarragoní, amb Macià Mallol com a vicepresident i Domènec Guansé com a bibliotecari. El 15 de març fa públic un manifest subscrit per personalitats com Leandre Cervera, Eusebi Isern, David Ferrer, Ambrosi Carrion, Josep Maria Francès, Macià Guarro, Josep Dencàs, Nicolau Battestini, Manuel Valldeperes, Plàcid Vidal o Josep Maria Millàs-Raurell. Pere Lloret també és un dels signants d'una declaració del nou partit en què aquest assegurava que «*Volem representar, a la nostra Catalunya, la tendència d'esquerranisme polític i d'ample reformisme social que representa Pi i Margall i que representen avui els partits radicals d'Europa*», definint-se com a liberal demòcrata i republicà, partidari de donar satisfacció a la qüestió obrera i amb una postura favorable a la separació de l'Església i l'estat.[382] Per les mateixes dates, Lloret participa en la fundació de la Joventut d'Acció Republicana, al local de la Unió Nacionalista Republicana de Tarragona.[383]

Després dels primers mítings a les comarques de Tarragona —on la defensa de la idea que no es podia ser catalanista sense ser republicà, fa aixecar de la cadira els regionalistes, cada vegada més compromesos amb la monarquia corcada—[384] el protagonisme polític de Lloret arriba a Barcelona, mentre el seu amic Macià Mallol participa en el Pacte de Sant Sebastià, amb les forces republicanes espanyoles, per anar cap a la proclamació de la República amb el compromís de donar suport a l'autonomia per a Catalunya. Lloret pren part en la inauguració de l'estatge d'ARC al carrer Consell de Cent de Barcelona,[385] però, sobretot, és un dels oradors principals, amb Lluís Massot, Antoni Rovira i Virgili, Jaume Bofill i Mates i Albert Bastardas, de l'acte fundacional del Partit Catalanista Republicà (PCR), fusió d'Acció Catalana i Acció Republicana de Catalunya, el març de 1931, de cara a les eleccions municipals convocades per l'abril pel Govern monàrquic de l'almirall Juan Bautista Aznar. El *Diari de Tarragona* es congratulava de la participació de tres destacats tarragonins, Rovira i Virgili, Mallol i Lloret en el nou PCR.[386] La intervenció de Pere Lloret al míting celebrat al Teatre Bosch el 22 de març, volia donar veu a l'anomenada «comarca tarragonina», rebutjant el provincianisme i el recel davant la prelació capdavantera de Barcelona. També contradeia les dicotomies entre la comarca i la ciutat, i contra aquesta temptació recordava l'exemple de la Mancomunitat de Catalunya, en la qual ell hi havia tingut un paper destacat, on «*tots els homes que en qualsevol activitat han significat un prestigi comarcal han estat sancionats i confirmats per l'opinió de Barcelona*», i afegia, per acabar:

> «*El moment actual és d'una solemnitat grandiosa. Mai com avui s'ha pogut dir que ens juguem l'esdevenidor de la Pàtria. Volem que Catalunya sigui per als catalans que no sigui per a ningú. ¿Catalunya és una realitat o no ho és? Si no ho és, res de fantasmes i de mòmies a la vista que ens enganyin amb una il·lusió de vida. Si és una realitat, donem-nos-hi tots, amb cos i esperit. Lliurem-nos-hi totalment. Perquè el dilema és aquest: o enterrem definitivament Catalunya o definitivament la ressuscitem.*
>
> *(Forts aplaudiments)*
>
> *Nosaltres els tarragonins, catalanistes republicans de Barcelona i altres indrets de la terra catalana, venim a fer ofrena del nostre esforç en aquesta obra. Nosaltres us prometem la fidelitat a l'ideal; com a compensació us demanem el vostre estímul, la vostra simpatia. (Se sent un crit de «Visca els tarragonins!» que és corejat amb forts aplaudiments).*
>
> *Som catalanistes, com som republicans. No sentim, ni com a republicans ni com a catalans, cap odi als qui en nom de la llibertat lluiten en les altres terres hispàniques. A tothom estem disposats a pactar amb ells d'igual a igual, servant integra la nostra personalitat.*

382 «Acció Republicana al poble català», *La Nau,* 15 de març de 1930, p. 1.

383 *Diario de Tarragona,* 15 de març de 1930.

384 *La Veu de Tarragona,* 17 de maig de 1930.

385 *Diario de Tarragona,* 26 de setembre de 1930.

386 *Diario de Tarragona,* 25 de març de 1931.

Tarragona, 14 d'abril de 1931
La multitud ciutadana escolta la proclamació de la República, per part de l'alcalde Pere Lloret, a la plaça de la Constitució.
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

Així com referendàrem i acatàrem el pacte de Sant Sebastià, ho farem amb quasevol altre pacte per a finalitats concretes. Però entengui's bé, així com en l'esdevenidor no voldrem acceptar el paper de regionalistes de la República, tampoc no ens avindrem a signar cap pacte i cap intel·ligència que pogués significar, en una o altra forma per a Catalunya, el Compromís de Casp de la República.»[387]

Per la destacada participació dels elements tarragonins en la conspiració republicana —Mallol era membre de l'anomenat comitè revolucionari— el PCR té una presència notable a la Coalició d'Esquerres formada amb socialistes i republicans federals, dins la qual Pere Lloret ocupa una de les candidatures al districte cinquè de la ciutat de Tarragona de cara a les eleccions municipals del 12 d'abril.[388] Al míting de presentació dels candidats al Teatre Tarragona, on destaquen el procurador Antoni Company, l'advocat Manuel Miró i el catedràtic Amós Ruiz Lecina, Lloret fa un discurs plenament centrat en la política municipal:

«*Plasmant una visió molt falaguera del que ha d'ésser la nostra ciutat en el futur, diu que aquesta ha d'honrar el record del que fou. Però no ha de viure solament d'aquest bon record, ans al contrari, ha de preparar-se ràpidament per a incorporar-se a la via dels pobles més progressius i més dignes.*

Per arribar a aquesta finalitat, cal que comencem per assenyalar a la marxa del Municipi, una. Ruta ben diferent de la què ha seguit fins ara. Nosaltres us proposem —diu— que si anem a l'Ajuntament, abans de dos mesos, haurem estructurat de nou el Municipi, per aconseguir que la seva vida sigui molt més que un cos fredament burocràtic. Per a que arribi a ésser una cosa gran i digna de actual empenta vigorosa i afany d'engrandiment de la Ciutat.»[389]

I afegeix, desenvolupant la seva idea de ciutat:

«*Doncs bé: A la nova estructuració del Municipi, caldrà posar-hi com a aspiració ferma, que si avui sembla impossible no ho serà amb la voluntat del poble, d'incorporar plenament els interessos del Port, els interessos de la Ciutat i el Municipi, en forma que el primer depengui del segon, al servei no d'elements forans sinó únicament i exclusiva de Tarragona, amb la finalitat de que contribueixi a l'engrandiment i progrés de la Ciutat.*

Seguidament descriu l'estat actual de les aspiracions ciutadanes, i considera que aquestes estan lligades a tres problemes essencials, que cita per ordre d'importància: El de la cultura, el de la beneficència i el de l'aigua. Ràpidament senyala els camins de solució que corresponen a cada un d'ells en termes de gran precisió i energia.»[390]

4.2. «*Tarragonins, anem a proclamar la República*»

A les eleccions de diumenge 12 d'abril de 1931, Pere Lloret va rebre 693 vots, el candidat més votat del seu districte. En total, la Coalició d'Esquerres obtindria 3.789 vots —19 regidors—, enfront dels 1.467 vots de la Candidatura de Centre i Dreta—9 regidors—, encapçalada per l'exalcalde Francesc Yxart, el liberal marianaoista Anselm Guasch i el marquès de Muller, entre d'altres. Com a pràcticament tot el país, a Tarragona la victòria republicana era un fet i el 14 d'abril s'espera expectant la proclamació d'un nou règim polític, que suposava la caiguda de la vetusta monarquia espanyola.

El periodista i director del *Diari de Tarragona* Lluís de Salvador, en la seva crònica d'aquella jornada històrica,[391] recorda que a dos quarts de dues va arri-

387 «Constitució del Partit Catalanista Republicà», *La Publicitat,* 24 de març de 1931.

388 *Diario de Tarragona,* 12 d'abril de 1931.

389 «Mítings de presentació de candidats», *Diario de Tarragona,* 11 d'abril de 1931.

390 Ibídem.

391 Lluís de SALVADOR. «Crònica de la Proclamació de la República a Tarragona», *Diario de Tarragona,* 12 d'abril de 1932. El seu relat servirà per explicar aquella diada històrica. Sobre el període, és obligat Josep SÁNCHEZ CERVELLÓ i Jordi PIQUÉ (eds). *La II República al Camp de Tarragona.* Així com AADD. *La Tarragona republicana (1931-1936).*

Tarragona, 14 d'abril de 1931
La multitud ciutadana celebra la proclamació de la República,
davant de les noves autoritats, al Govern Civil presidit per Macià Mallol.
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

bar a la ciutat, telefònicament, la notícia de la proclamació de la República a l'Ajuntament de Barcelona per part de Lluís Companys i, posteriorment, de la República Catalana per part de Francesc Macià. La difusió de la bona nova per la ràdio, va omplir els carrers, i es van concentrar curiosos i expectants davant dels dos centres polítics destacats: el Centre d'Acció Republicana, seu del PCR, on es reuneixen els regidors republicans electes, i el Centre Federal, seu dels marcel·linistes encapçalats per Ramon Nogués i Biset. Les dues grans forces que es repartirien els càrrecs, tal com acordaria el Comitè Revolucionari. L'alcaldia de Tarragona seria per a Lloret, la presidència de la Diputació per a Nogués i Biset i el Govern Civil per a Mallol. A fora, cap policia ni militar vigilava el carrer, prefigurant la inhibició de les forces de l'ordre a l'hora de defensar un rei que preparava l'abdicació i marxa a l'exili.

Lloret i Mallol van passar la jornada al centre d'Acció Republicana, fent trucades i demanant instruccions. El primer fou el responsable d'entrevistar-se, acompanyat del regidor electe federal Josep Maria Prats, amb el governador civil Rafael Cudós, per tal de persuadir-lo contra qualsevol acte d'inútil i perillosa oposició, així com de manifestar-li que el més convenient seria que l'alcalde Joaquim Monteverde i el president de la Diputació Anselm Guasch fossin als seus despatxos per fer lliurament dels càrrecs a les noves autoritats republicanes. La multitud concentrada va veure sortir del local dels catalanistes republicans els nous regidors, encapçalats per la bandera catalana i les ensenyes republicanes dels federals, mentre esclatava l'eufòria. Enfilat en una cadira del Centre Federal, Lloret s'adreça als reunits donant compte del que s'anava a fer i demanant calma i serenitat: «*Tarragonins, anem a proclamar la República. Ho hem de fer amb el major ordre. El govern provisional republicà va a constituir-se en aquest moment*». Lloret arribà a l'Ajuntament amb els seus companys, tots ells regidors electes, on van haver d'esperar l'arribada de l'alcalde Monteverde, per fer el traspàs de poders, que es va produir a un quart de cinc de la tarda, segons consta a l'acta oficial redactada en el moment en què el darrer batlle de la monarquia cedia el comandament de la ciutat al primer alcalde republicà de Tarragona, que sortí al balcó i s'adreçà a la multitud reunida a la plaça de la Font:

«*Ciutadans!*

En nom del poble de Tarragona, en nom dels companys que amb mi lluitaren i aconseguir a les eleccions del dia 12 la més gran victòria ciutadana, acabo de prendre possessió del govern de la Ciutat. (Gran ovació). Aquest govern és defensor de la llibertat i garanteix l'ordre i el respecte a totes les idees.

Teníem dos compromisos: El primer era el de proclamar la República, com anunciàrem en l'acte de presentació de candidats. Ja l'hem acomplit. (Ovació enorme i molts visques a la República). El segon, el d'ara, és el de retre homenatge al darrer representant de la monarquia a Tarragona, al Governador civil, per la justícia i la correcció absoluta amb què, al davant de les presents circumstàncies, ha exercit el seu càrrec dintre la major neutralitat (Grans aplaudiments).

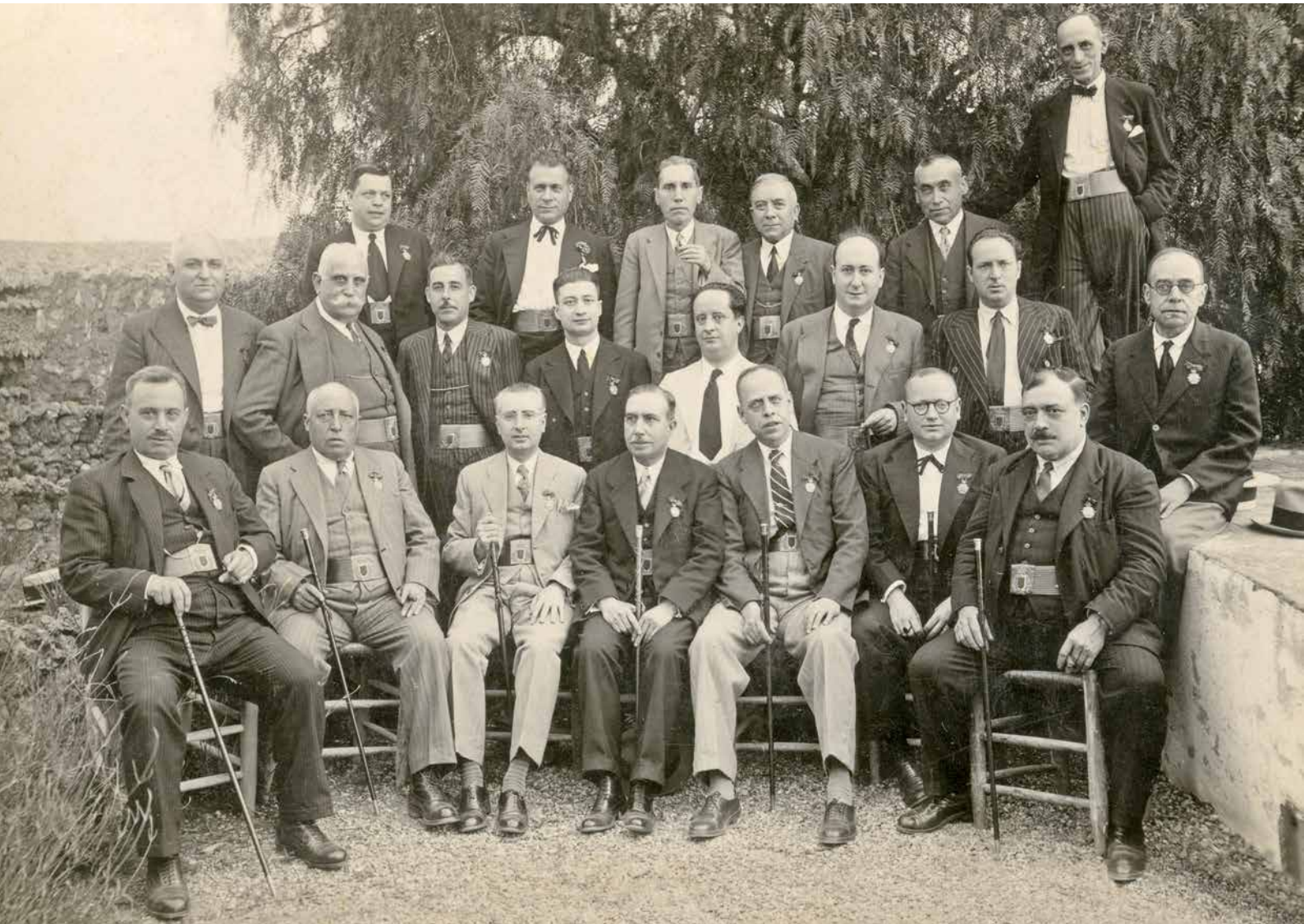
La República, i nosaltres amb ell, representa l'imperi de l'ordre i l'imperi de la dignitat ciutadana. Jo us prego que trameteu als ciutadans que no han pogut ésser aquí presents, la gran satisfacció que sentim en aquesta hora del triomf. Que aquesta satisfacció de tots nosaltres, sigui garantia plena d'ordre i de de llibertat, per Catalunya i per la República espanyola.»[392]

El cert és que el governador Cudós continuava esperant ordres de Madrid, i es resistia a lliurar el Govern Civil a Macià Mallol. Cap allà es dirigí la manifestació, encapçalada pels flamants president de la Diputació i alcalde, que s'encarregà d'amansir els elements més extremistes, que exigien la hissada de la bandera republicana a la representació del Govern central, recordant que l'ensenya del nou règim ja presidia l'Ajuntament, que era la casa del poble. Lloret hagué de parlar en nom de Mallol, que es trobava afònic, i fou qui efectivament rebé el comandament del governador i el lliurà al seu vell amic i company de lluites.

La República acaba d'ésser proclamada a tots els edificis civils, però encara calia veure què faria l'exèr-

392 Lluís de SALVADOR. «Crònica de la Proclamació de la República a Tarragona», *Diario de Tarragona,* 12 d'abril de 1932.

Tarragona, abril de 1931
Els regidors de la majoria republicana del nou ajuntament.
D'esquerra a dreta: en primera fila, Bonaventura Miró, Josep Floresví, Manuel Miró, l'alcalde Pere Lloret,
Josep Gilabert, Antoni Company i Josep Nin; en segona fila, Josep Tapias, Antoni Roca,
Facund Andreu, Antoni Brunet, Joaquim Algueró, Leandre Santamaria, Amós Ruiz i Agustí Lliteras;
en tercera fila, Josep Jové, Josep Arana, Josep Prats, Lluís Gustems, Daniel Recasens i Joan Balañà.
GERARD CHINCHILLA / CIT

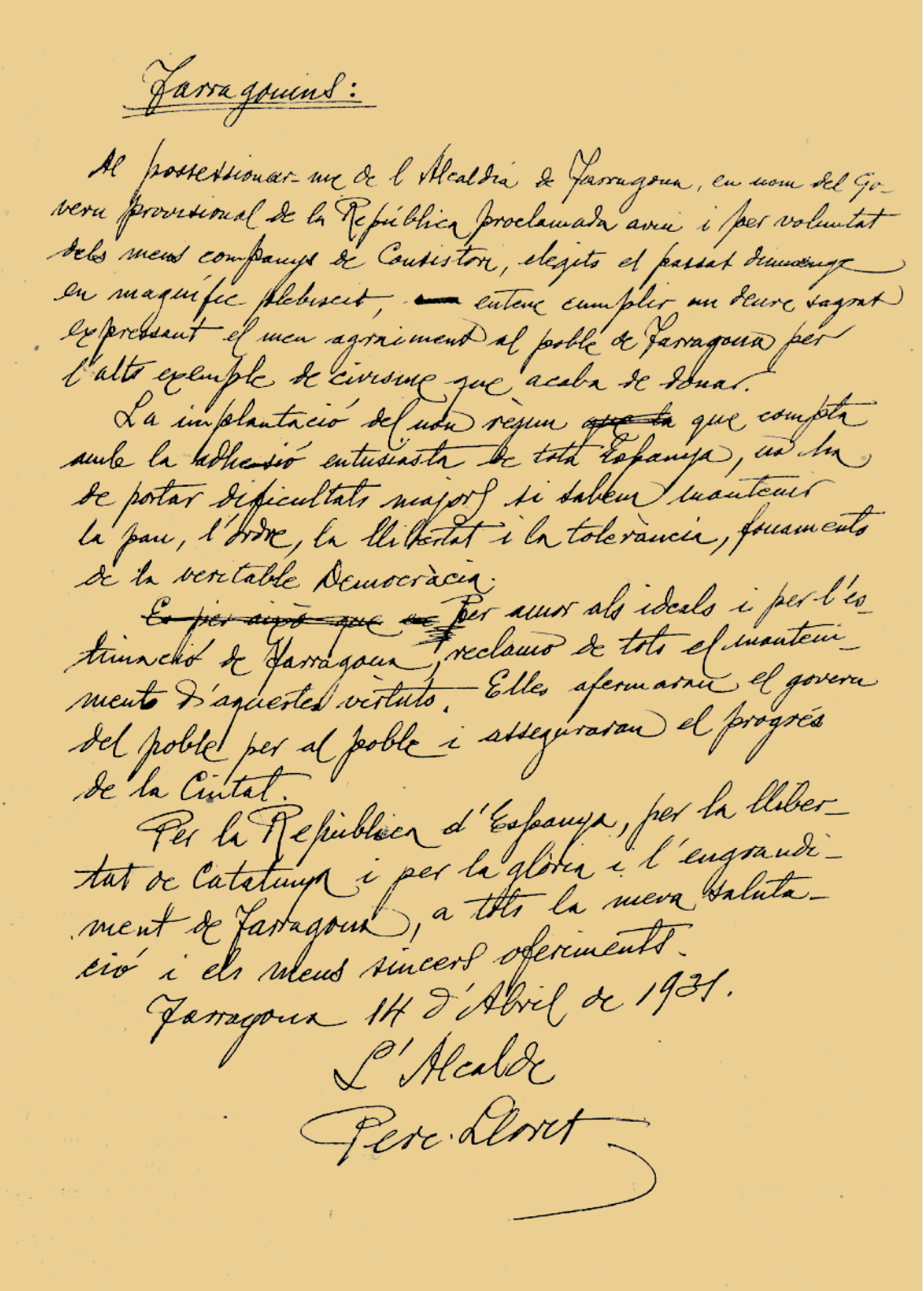
cit, destacadament present a la ciutat. Després d'arribar-hi en automòbil, tot sol, Lloret pujà al govern militar i, en tant que alcalde de la ciutat, demanà ser rebut oficialment pel general Enrique Salcedo, responsable de la plaça, davant la incredulitat dels militars presents. En la entrevista que tingueren, el governador s'excusà en la falta d'instruccions concretes i en la subjecció a la disciplina per no rebre'l oficialment, però la mà esquerra de Lloret, un republicà veterà, un prohom de la ciutat i un home «d'ordre», aconseguí que es posessin d'acord en què, mentre no arribessin altres manaments, la tropa no sortiria al carrer i que ells dos es posarien d'acord de com atendre qualsevol pertorbació que pogués aparèixer ocasionalment. Al vespre, el rumor que l'exèrcit es disposava a sortir de les casernes per a proclamar l'estat de guerra encengué totes les alarmes i, de nou, Lloret hagué de visitar el govern militar per aclarir la situació. Fent gala, novament, de la seva autoritat i habilitat política, Lloret aconseguí calmar tothom, especialment els obrers, assegurant que aquell gest només responia a la voluntat de garantir l'ordre i mostrar l'acatament de la milícia a les noves autoritats. El cert és que més aviat eren ordres del darrer ministre monàrquic, en un intent agònic d'evitar l'irreversible, i les contraordres del Comitè Revolucionari, esdevingut Govern provisional de la República, evitaren qualsevol pertorbació. Com a nou batlle, Lloret farà despenjar el retrat de l'exrei Alfons XIII, que havia acabat abdicant, i quan se li preguntà si seria tramès al governador civil cessant, respongué que tot i que com a símbol de poder ja no tenia cap valor, el retrat podia ser «*una valuosa peça d'arxiu*». Alhora, redactà el primer ban d'aquella nova etapa.

El 15 d'abril, Tarragona va viure el primer dels dos dies de festa per celebrar l'arribada de la República, acordats pel Centre Obrer i l'Associació Patronal. Per part seva, la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació es reuní en corporació i feu públic el seu acatament al nou règim, visitant els expresidents que ara ocupaven llocs preeminents, com el governador Mallol i l'alcalde Lloret, que també reberen la Junta d'Obres del Port. L'endemà, 16 d'abril, se celebrà una gran manifestació en què milers de persones desfilaren amb les banderes republicana i catalana, els retrats de Fermín Galán i Ángel García Hernández, els capitans republicans afusellats arran de la Insurrecció de Jaca anomenats «els màrtirs de la República», i el so de La Marsellesa i l'Himne de Riego tocats per la banda del regiment. La primera parada va ser la casa de la ciutat, on des del balcó principal Lloret els adreçà la paraula. Ho tornaria a fer al govern militar, on sortí al balcó acompanyat del general Enrique Salcedo, dirigí la paraula lloant l'exèrcit: «*¿Pensava algú que l'exèrcit espanyol deixaria de secundar el moviment republicà? (veus: no, no, no). Doncs avui veieu abraçats el poble amb l'exèrcit, que serà el defensor més aferrissat de la República naixent*». Una paraules ben poc profètiques, però que semblen augurar el trist destí del militar que l'acompanyava: en tant que capità general de la VIII Regió Militar, és a dir Galícia, Salcedo seria afusellat per negar-se a secundar l'alçament del 18 de juliol de 1936. En el primer aniversari de la proclamació de la República, Lloret assegurarà que la reforma de l'Exèrcit i la derogació de la Llei de jurisdiccions, que des de 1906 permetia als militars jutjar el que consideraven injuriós per a la pàtria, eren els assoliments més destacats d'aquell any.

En aquell inici del nou règim, Pere Lloret és l'única autoritat democràticament elegida, ja que la resta de càrrecs ho són de caire provisional. Així, el 20 d'abril es constitueix oficialment la nova corporació, que referenda l'elecció per 19 vots a favor i 9 en blanc.[393] Després de prendre possessió i nomenar els nous tinents d'alcalde i regidors del govern i abans de la intervenció dels portaveus republicà federal, republicà nacionalista, monàrquic, regionalista, socialista i d'Acció Catalana, Pere Lloret pronuncia un discurs on afirma que, com a fill de Tarragona, no pot negar que l'elecció l'enorgulleix en ser elevat a la primera magistratura del seu poble, la qual comporta una gran responsabilitat, més en moments difícils com aquells, descrivint aquella com l'hora més gran de la seva vida.

La situació municipal no pot ser més difícil, amb un deute, segons el pressupost de l'any anterior, de 250.000 pessetes. Però Lloret no s'acovardia i amb

393 AHCT. Llibre d'actes de l'Ajuntament de Tarragona. 20 d'abril de 1931.

Tarragonins:

Al prendre possessió de l'Alcaldia de Tarragona, en nom del Govern provisional de la República proclamada avui i per voluntat dels meus companys de Comissió, elegits el passat diumenge en magnífic plebiscit, ~~vull~~ entenc complir un deure sagrat expressant el meu agraïment al poble de Tarragona per l'alt exemple de civisme que acaba de donar.

La implantació del nou règim ~~que~~ que comporta amb la adhesió entusiasta de tota Espanya, no ha de portar dificultats majors si sabem mantenir la pau, l'ordre, la llibertat i la tolerància, fonaments de la veritable Democràcia.

~~Es per això que~~ Per amor als ideals i per l'estimació de Tarragona, reclamo de tots el manteniment d'aquests valors. Ells afermaran el govern del poble per al poble i assegeraran el progrés de la Ciutat.

Per la República d'Espanya, per la llibertat de Catalunya i per la glòria i l'engrandiment de Tarragona, a tots la meva salutació i els meus sincers ofertoris.

Tarragona 14 d'Abril de 1931.

L'Alcalde

Pere Lloret

14 d'abril de 1931
Original autògraf
redactat
pel propi Pere Lloret
per a la impressió
del primer ban
de l'Alcaldia republicana.

14 d'abril de 1931
Ban de l'alcalde republicà
Pere Lloret
saludant la proclamació
de la República
i la llibertat de Catalunya.

TARRAGONINS

Al possessionar-me de l'Alcaldia de Tarragona, en nom del Govern provisional de la República proclamada avui i per voluntat dels meus companys de Consistori elegits el passat diumenge en magnífic plebiscit, entenc cumplir un deure sagrat expressant el meu agraïment al poble de Tarragona per l'alt exemple de civisme que acaba de donar.

La implantació del nou règim que compta amb la adhesió entusiasta de tota Espanya, no ha de portar dificultats majors si sabem mantenir la pau, l'ordre, la llibertat i la tolerància, fonaments de la veritable Democràcia.

Per amor als ideals i per l'estimació de Tarragona, reclamo de tots el manteniment d'aquestes virtuts. Elles afermaran el govern del poble per al poble i asseguraran el progrès de la Ciutat.

Per la República d'Espanya, per la llibertat de Catalunya i per la glòria i engrandiment de Tarragona, a tots la meva salutació i els meus sincers oferiments.

Tarragona 14 d'Abril de 1931.

L'Alcalde,
PERE LLORET.

Cat. de Torres & Virgili, Impressor.—Tarragona

Reus, 26 d'abril de 1931
Les autoritats locals a l'estació de tren, per tal de saludar el president de la República, Niceto Alcalá-Zamora, de tornada a Madrid després d'una jornada a Barcelona. D'esquerra a dreta: el president de la Diputació de Tarragona, Ramon Nogués i Biset, l'alcalde de Reus, Evarist Fàbregas, el governador civil, Ramon Noguer i Comet, el governador militar i l'alcalde de Tarragona, Pere Lloret.
ESTANISLAU PEDROLA I ROVIRA «SANDALIO» / CIMIR

l'ajuda dels seus companys de consistori, de les noves autoritats del país i les entitats econòmiques que l'havien visitat, es veia capaç de capgirar la situació. Tot i això, ja avisava que no havia estat elegit només per fer administració, sinó per a fer política, o sigui educació i cultura, però també estructurar una nova Espanya i una nova Catalunya, davant la qual no hi havia d'haver cap recel: «*dintre de la gran família federativa ibèrica, hi volem una Catalunya gran, amb Espanya i per Espanya, i els que conviuen amb els catalans, parlin com parlin, pensin com pensin, gràcies a aqueixa germanor, no són més que uns catalans més*».

L'alcalde Lloret és un polític de llarga trajectòria, iniciada a les albors del catalanisme tarragoní, però alhora és dels pocs dirigents de la nova República amb una sòlida experiència tant representativa, com a diputat provincial, com executiva, com a president de la Diputació de Tarragona i conseller de la Mancomunitat. De la mateixa manera, és un home profundament implicat en la vida econòmica de la ciutat —de la Cambra de Comerç a la Junta d'Obres del Port, passant pel trust Tarragona Port—, en la vida cultural i, que, per acabar-ho de completar, disposa d'un mitjà de comunicació que li dona suport, el *Diario de Tarragona*:

> «*Els qui l'han posat en aquell lloc de tant de compromís no desconeixen la transcendència dels actuals moments. No ignoren tampoc que ara és quan Tarragona pot donar una forta embranzida cap a una era de progrés i d'engrandiment definitiu o pel contrari, pot quedar endarrerida en la forma que ja mai més no pugui assolir allò que desitgen els tarragonins de cor.*
>
> *El fet, doncs, que sapiguent-ho, han designat En Pere Lloret per a encomanar-li aquella tasca transcendent, que sols podrà dur a bon terme el qui a una voluntat fèrria uneixi una intel·ligència privilegiada i un entusiasme sense límits, és més eloqüent i categòric que qualsevol elogi que nosaltres, contrariant aquella norma abans al·ludida, s'atrevíssim a fer de a personalitat, per altra banda ja coneguda, jutjada i enaltida per tota l'opinió imparcial del nostre poble.*»[394]

394 «Pere Lloret, alcalde de Tarragona», *Diario de Tarragona,* 22 d'abril de 1931.

Pel seu relleu ciutadà, no és estrany que encara no deu dies després de la seva arribada a la casa de la ciutat ja es pensés a organitzar-li un homenatge.[395] Són dies de primavera republicana, en què l'alegria del 14 d'abril encara no s'ha esvaït. El 10 de maig, el president de la Generalitat visitava la ciutat. Francesc Macià, acompanyat del seu lloctinent i conseller d'Instrucció Pública, el selvatà Ventura Gassol, era rebut a l'ajuntament, enmig d'un entusiasme popular que per a l'alcalde Lloret era «*el millor homenatge a l'home il·lustre que amb la seva integritat, fermesa d'ideal i esperit de sacrifici fins arribar a l de la mateixa vida si hagués calgut, ha conquerit la llibertat de Catalunya*». Des del balcó municipal, asseguraria que:

> «*Avui es completa la joia del nostre poble, des d'aquell dia gloriós en què d'aquest mateix lloc estant, fou proclamada la República. Això es deu al fet de tenir avui entre nosaltres a frec de cor, a l'il·lustre president de la Generalitat, a l'home símbol de les llibertats de Catalunya.*
>
> *Jo us deia el primer dia —segueix— que la República tot i essent molt, no fóra res per a nosaltres els catalans si no anés acompanyada de la llibertat de la nostra terra. Doncs bé: aquest home que avui és el nostre hoste d'honor, mereix la nostra gratitud i la nostra veneració, perquè ha arribat al sacrifici i a fer ofrena àdhuc de la seva vida, per l'alliberament de la nostra pàtria.*»[396]

La intervenció política de Pere Lloret, però, no s'atura a Tarragona. El 24 de maig és elegit amb noranta-sis vots, pels regidors del partit judicial de Tarragona, com a membre de la Diputació Provisional de la Generalitat, encarregada de redactar i aprovar el projecte d'Estatut de Catalunya[397] Amb el projecte redactat per la comissió parlamentària reunida a Núria, i abans de l'aprovació per part dels Ajuntaments —

395 *Diario de Tarragona,* 22 d'abril de 1931. *Diario de Tarragona,* 23 d'abril de 1931.

396 «La visita de Francesc Macià a Tarragona», *Diario de Tarragona,* 12 de maig de 1931.

397 *Diario de Tarragona,* 26 de maig de 1931.

Tarragona, 24 de maig de 1931
Després de la conferència de Marcel·lí Domingo,
el vell federal Joan Guinovart oferí un àpat al Mas d'en Garrot.
D'esquerra a dreta, entre d'altres: Pere Domingo, Macià Mallol, Josep Floresví, Ramon Nogués i Biset,
Marcel·lí Domingo, Ramon Noguer i Comet, Pere Lloret, Antoni Roca, Antoni Company, Amos Ruiz...
GERARD CHINCHILLA / CIT-FONS MARIA GISPERT I VIVES

Tarragona ho farà el 23 de juliol—[398] i el referèndum del 2 d'agost,[399] —on el text seria validat pel 89% dels electors tarragonins, en aquell moment encara exclusivament homes—, Lloret valora la intrahistòria d'aquell Estatut, que ell ha viscut personalment, al *Diario de Tarragona*:

«*—La impressió dominant en tots els diputats de la Generalitat és, no cal dir-ho, immillorable. La confiança en el triomf definitiu, plena. Catalunya té el seu Estatut. I si bé és eloqüent el fet que aquest hagi estat una prova palesa de la capacitat estadista dels homes de la nostra terra representats en la Ponència, no és menys eloqüent el fet que hagi estat aprovat per aclamació.*

—...?

—Com ja diu la Premsa reflexant en la forma exacte el que ha succeït en l'aprovació de l'Estatut, no es pot dir pròpiament que s'hagin presentat "esmenes". Les modificacions aprovades afecten més al desig d'introduir en el seu text la màxima claredat de concepte que altra cosa. Així doncs, es pot assegurar que no ha estat plantejada, abans d'ésser aprovat, cap discussió.

—...?

—Dues circumstàncies notables es desprenen de l'aprovació de l'Estatut: el fet que els elements de la dreta, i entre ells la Lliga Regionalista, hagin vist esvaïdes les seves temences tantes voltes exterioritzades. Temences de que la redacció de l'Estatut, prescindint de la col·laboració de llurs afins, era anar a un perillós fracàs. Doncs hem pogut veure com res d'això no ha esdevingut i com, de més a més, no escassegen en el mateix camp regionalista, les lloances a l'obra realitzada. Per una altra banda, els elements que podríem dirne més que extremistes, estridents, han pogut convèncer-se que tot i figurant en la Diputació de la Generalitat elements de l'esquerra més extrema, ni en l'Estatut ha estat plantejat l'assumpte de l'expulsió de les ordes religioses, com aquells pretenien, ni en ésser aquell discutit s'ha promogut cap debat sobre el particular. ¿Vol dir això que l'Estatut i la Diputació s'han declarat dretistes? No. Això vol dir que l'un i l'altre són conscients del vertader i únic problema que ara per ara ens cal resoldre, pel damunt de tots els altres, als quals ja els arribarà segurament l'hora. Aquest problema únic, és el de la Llibertat en general i el de la llibertat de Catalunya.

—...?

—De moment, els nostres averanys pel que fa al poble català no poden ser més favorables. Tot fa preveure que tant el plebiscit dels Ajuntaments com el referèndum popular, seran una demostració més de fermesa i unanimitat. Al davant de la qüestió cim de Catalunya no hi compten ja els noms ni dels partits, ni les tendències. Hem assolit, doncs, la gran solidaritat catalana. No, però, una solidaritat política, sinó la gran Solidaritat patriòtica nacional, que correspon als moments actuals d'alliberació.

Però si no ens inquieta el que pugui esdevenir a Catalunya, no negarem que ens interessa, sense inquietar-nos, el que pugui esdevenir a Madrid. Cal reconèixer, però, que ara per ara, totes les impressions són falagueres. Els ministres que han fet declaracions sobre aquesta particular, ho han fet en forma que fa suposar que l'Estat no tindrà, pel que fa al Govern, cap oposició seriosa. Hem de decantar-nos, doncs, cap a la banda de l'optimisme.»[400]

No era la primera entrevista al diari, perquè als seixanta dies des de la presa de possessió del càrrec, el *Diario de Tarragona* havia visitat l'alcalde al seu despatx, per parlar de l'obra feta fins al moment:

«*Efectivament; han passat els seixanta dies del termini fixat per mi mateix. No soc jo el més indicat per judicar l'obra feta. Però us puc assegurar que el canvi d'estructura interna de l'Ajuntament quant a les seves atencions i serveis, és absoluta. No parlem ja del personal. En aquests seixanta dies us puc dir d'una manera categòrica —i us ho dic perquè és en elogi seu— han treballat tots, però tots, intensament, extraordinària-*

398 «Ahir, en sessió solemne, l'Ajuntament aprovà l'Estatut de Catalunya», *Diario de Tarragona,* 24 de juliol de 1931.

399 «L'al·locució de l'Ajuntament i les entitats tarragonines», *Diario de Tarragona,* 31 de juliol de 1931.

400 «L'Estatut de Catalunya», *Diario de Tarragona,* 16 de juliol de 1931. Sobre l'Estatut de 1932: Teresa ABELLÓ. *El debat estatutari del 1932.*

Barcelona, 9 de juny de 1931

Reunió de constitució de la Diputació provisional de la Generalitat —al Palau de la Generalitat— presidida per la Mesa d'edat, formada per Josep Maria Serraclara, Pere Coromines, Albert Bastardas, Joan de Garganta i Josep Andreu i Abelló. Entre els diputats i alts càrrecs del Govern s'hi reconeixen: Pere Lloret, Francesc Farreras i Duran, Laureà Dalmau, Josep Puig Pujades, Jaume Carner, Josep Irla, Ramon Nogués i Biset, Salvador Vidal i Rosell, Pere Comas, Manuel Carrasco i Formiguera, Joan Casanovas, Lluís Companys, Antoni Calderó, Antoni Xirau, Martí Rouret, Joan Lluís Pujol i Font, Joan Rebull, Domènec Pinyana, Pere Domingo, Pere Mias, Josep Maria Espanya...

JOSEP MARIA SEGARRA / ANC

ment. Amb un treball efectiu del qual la ciutat en traurà força profit. Llàstima, només, que les tasques electorals hagin vingut, en part a interrompre aquest ritme intens del treball (El senyor Lloret no ens diu que a les nou del matí ocupa ja el seu lloc a l'Alcaldia i que això ha fet tornar matiner a tothom).

[...]

El que més satisfacció em produeix, és haver pogut arribar a l'aclariment, reorganització i normalització de la part administrativa municipal. Això era de moment el més necessari i està encarrilat. La fórmula d'anar pagant les atencions corrents amb els ingressos corrents i els atrassos amb el que es recapta per quantitats endarrerides que tenia l'Ajuntament per cobrar dona un resultat esplèndid, per a la finalitat normalitzadora que perseguim.

És natural que les disponibilitats son així molt limitades per a obres noves. És a dir: per a la tasca de lluïment, d'efecte popular. Fora molt bonic arribar a aquesta tasca concertant una operació de crèdit. Però és el cas que per unes cent mi pessetes que caldrien ara per ara, no es pot anar a la contractació amb un Banc. De totes maneres, tenim l'assumpte en estudi i tal vegada ens serà possible fer l'operació en un altre terreny més planer

[...]

Una altra cosa que creuem assolida plenament en aquests seixanta dies a l'Ajuntament republicà és haver conquerit la confiança de la gent. Ho demostra el fet que allí on ens veiem obligats a anar invocant la ciutadania i el patriotisme, trobem sempre la bona voluntat més amatent i l'entusiasta esperit de cooperació i de sacrifici. Veieu sinó, únicament, aquesta llista de donatius a favor dels obrers parats. Mitjançant l'aportació ciutadana hem aconseguit allunyar la fam de les llars d'honrats obrers, i a l'ensems realitzar una obra de millora urbana que de tants ençà era reclamada. Obra que tan beneficiarà el veïnat que durant l'estiu i potser fins i tot a l'hivern cercà a la platja del Miracle un lloc d'estada sanitós, bellíssim i alegre, que no ens deturarem fins a incorporar-lo de ple dret a la ciutat, com a perllongació la més ideal del projectat parc del Miracle i del Passeig Marítim.»[401]

401 «Al termini dels seixanta dies», *Diario de Tarragona,* 16 de juny de 1931.

L'alcalde s'esplaiava també parlant de les obres de pavimentació de l'eixample, una herència indesitjada dels ajuntaments del temps de la dictadura, i de les obres pendents als carrers; així com dels serveis del camió tanc de les obres del Port, usat tant per al reg com per a la neteja o, en cas de necessitat, pels bombers. Però era en la qüestió de la cultura i l'educació on volia fer especial esment, una vegada passat el període electoral i acabat de normalitzar la situació econòmica: «*La primera atenció que hem de cobrir és la de la cultura, la de l'ensenyament primari. De cada dia més, es veu clara la necessitat de donar a la ciutat i a la República un planter de ciutadans nous, educats, forjats en un ambient més culte, més espiritualment depurat que el que donaren als nens del nostre temps, els homes retrògats i fomentadors de de la incultura, de la Monarquia*». I no s'oblidava de la gran necessitat de la ciutat des de temps immemorials: «*Aquest problema de l'aigua, és el pesombre de Tarragona, i de l'Ajuntament actual. Problema, naturalment, difícil. Però que l'han fet encara més difícil i quasibé impossible de resoldre els recels, els odis envers Tarragona, creats pels desencerts de quasibé tots els Consistoris anteriors, en volguer resoldre per la força el que era qüestió de solucionar amb la lleialtat, l'esperit de justa comprensió i amb l'altesa de mires. Nosaltres no deixem de banda aquesta qüestió. Però no ho veiem tan clar i tan planer com nosaltres voldríem, car ensopeguem amb les seves dificultats naturals i amb les artificials creades pels que ens han precedit*».

La qüestió de l'escassetat d'aigua la resoldrà parcialment amb l'explotació del pou de Marian Franquès, cedit al preu d'un cèntim el metre cúbic, i pel qual caldrà fer unes obres d'ampliació i canalització. El 10 de febrer de 1932, les noves aigües arribaran al dipòsit general de l'Oliva.[402] Un any després, Pere Lloret es podia mostrar satisfet, encara que no s'hagués resolt la qüestió de la propietat de les aigües i la contribució

402 «Tarragona ja té aigua. El somni comença a ésser acomplert», *Diario de Tarragona,* 10 de febrer de 1932. «La República i el problema de l'aigua», *Diari de Tarragona,* 14 d'abril de 1932. Suplement d'obsequi als subscriptors amb motiu de l'aniversari de la proclamació de la República.

Tarragona, 10 de febrer de 1932
L'alcalde Pere Lloret, el governador civil Ramon Noguer i Comet i l'arquitecte municipal Josep Maria Pujol, en l'acte d'inauguració de la portada de l'aigua al dipòsit de l'Oliva des del pou Franquès, per tal de resoldre la manca de subministrament de la ciutat.
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

econòmica d'aquests tenidors —que implicava, fins i tot, l'arquebisbat—, tot afirmant:

> «*El problema de l'aigua està resolt, és veritat. Estava a l'abast de l'Ajuntament republicà i aquest amb bona voluntat, amb senzillesa i amb un esforç econòmic gens desproporcionat, ha trobat la solució. Declarem que no ha fet cap miracle. El que ja és més difícil és resoldre el problema moral sempre viu de l'egoisme humà i les derivacions materials que provoca. Caldrà, però, encarar-s'hi amb la mateixa bona voluntat i senzillesa i, sobretot, amb valentia, bo i pensant que el Municipi ha d'atendre i aconseguir, per damunt de qualsevol interès particular, el bé de la col·lectivitat, o, per dir-ho més clar, la salut del poble.*»[403]

Un altre dels grans problemes de la població, com havia assegurat a l'entrevista el batlle, és l'anomenat «*problema escolar*». És a dir, la manca de places per a cobrir el cens escolar —que deixava sense escolaritzar un miler de criatures—, la manca d'organització de les activitats escolars i la deficiència de les installacions, ja que tret de l'escola de Saavedra, moderna i ben condicionada, la resta d'escoles públiques eren precàries i insuficients. Tot plegat, ajudava a mantenir l'hegemonia de l'escola religiosa, que el consistori republicà i laic preveia compensar. Al llibre blanc redactat per la Comissió de Cultura de l'Ajuntament, el batlle escrivia: «*L'obra feta, en aquest ram, la veureu en les darreres planes d'aquesta publicació. I ella serà fermança de que els propòsits continguts en la Memòria del Ponent de la Comissió de Cultura esdevindran ben prompte una realitat. Res no podrà, en aquest sentit, deturar l'empenta del republicanisme tarragoní que compta amb la confiança del poble, ratificada a bastament tantes vegades com ha estat precís*».[404]

La petjada del consistori encapçalat per Lloret en aquest sentit, es pot observar en l'augment del 8,1% del pressupost ordinari a ensenyament, que passarà de 100.000 a 145.000 pessetes el 1932 i, gràcies a l'ajut del ministre Marcel·lí Domingo, la creació de deu noves aules que permetrien escolaritzar quatrecents infants. A llarg termini, l'Ajuntament preveia la construcció de sis grups escolars en el nucli urbà i dos escoles unitàries mixtes a les afores, d'acord amb els plantejaments pedagògics més renovadors. També es promourà la tasca de l'Escola del Treball i es crearà el Taller-Escola de Pintura i Escultura, impulsada i dirigida per Ignasi Mallol.[405]

Una altra de les preocupacions del consistori republicà serà d'ordre econòmic i laboral, en un context de crisi provocada per les conseqüències de l'onada expansiva del Crac del 1929. La caiguda de les exportacions i de les inversions repercutirà negativament en l'economia tarragonina, especialment al sector portuari i en la construcció i l'atur passarà a ser un dels principals problemes d'una ciutat que des de fa dècades ha augmentat la seva població, tant per la migració interior del camp a la ciutat, com especialment pel gran desplaçament provinent de l'arc mediterrani, de Castelló a Almeria, que havia fet arribar a la ciutat un gran nombre d'obrers no qualificats. En aquest sentit, l'acció de l'Ajuntament de Tarragona consistirà en la creació de l'Oficina de Col·locació, encarregada no només de conèixer l'abast real del problema, sinó de posar-hi solucions. Especialment, a través de la iniciativa pública i un programa d'obres que tindran com a doble objectiu la modernització urbana i la reducció de l'atur.

Com a alcalde de Tarragona, Pere Lloret va poder posar en marxa projectes llargament madurats des dels seus temps a la Diputació provincial o bé com a membre destacat de la societat civil tarragonina. Iniciatives com la Fàbrica de Tabacs, que començava la seva producció,[406] o l'anomenat Sanatori Marítim de

403 Pere LLORET. *L'aigua en propietat. Moció del conseller en cap de l'Ajuntament de Tarragona Senyor Pere Lloret i Ordeix, llegada a la sessió corresponent al 6 de febrer del 1933.*

404 *El problema escolar a Tarragona.* Sobre aquesta i altres qüestions que marcaran la política municipal republicana a Tarragona, in extenso: Montserrat DUCH. *República, reforma i crisi. El Camp de Tarragona 1931-1936.*

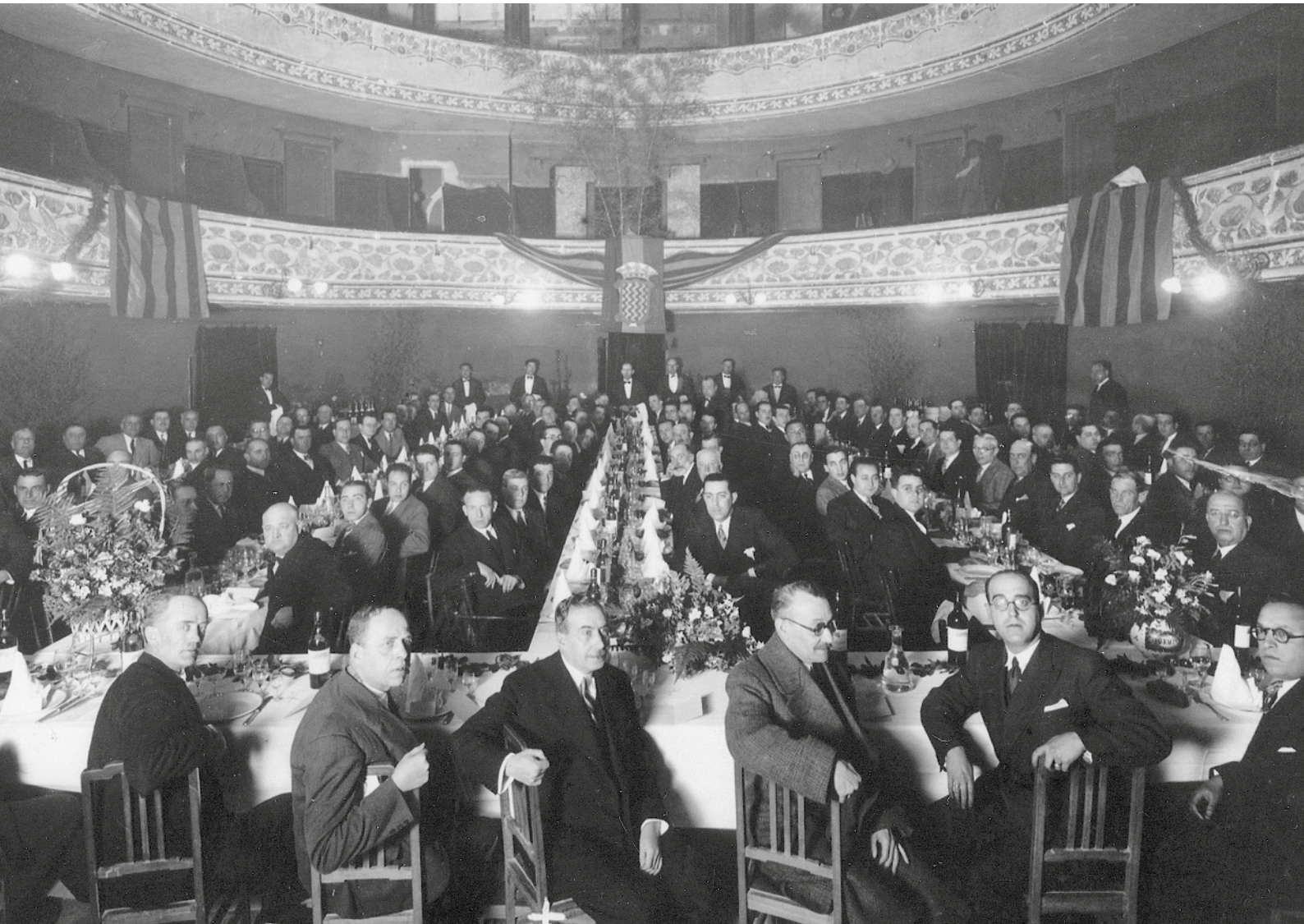
405 «La inauguració de l'Escola-Taller de Pintura i Escultura de Tarragona», *Diari de Tarragona,* 26 de maig de 1936.

406 «La Fàbrica de Tabacs», *Diario de Tarragona,* 23 de gener de 1932. «L'augment de personal a la Fàbrica de Tabacs», *Diari de Tarragona,* 25 de setembre de 1932.

Tarragona, 28 de febrer de 1932

Àpat d'homenatge a Pere Lloret, al Teatre Principal, organitzat pel Centre Catalanista Republicà. A la mesa presidencial, d'esquerra a dreta: Andreu Cabestany, Josep Gilabert, Pere Lloret, Macià Mallol, Josep Punyed i Antoni Secall.

FM

la Rabassada o Preventori de la Savinosa, pensat com a espai dedicat als infants en risc de contraure malalties com la tuberculosi.[407] A nivell simbòlic, durant la primera Festa Major republicana Lloret inaugurava, acompanyat del governador civil Noguer i Comet, el conjunt escultòric dedicat als tarragonins que s'havien oposat a l'exèrcit napoleònic, els anomenats «Herois de 1811», obra de Julio Antonio.[408] Encarregada feia més de vint anys, el seu autor no va arribar a veure-la col·locada a la Rambla Nova, ja que sectors reaccionaris de la ciutat havien combatut l'obra, coneguda popularment com «Els despullats», i van aconseguir que es guardés a l'Ajuntament a l'espera indefinida de la seva inauguració, que es va convertir en un acte d'exaltació republicana. L'acte estava vinculat a la necessitat de republicanitzar l'espai públic, amb el canvi de nomenclatura dels carrers més estretament vinculats al règim anterior i l'Església. Així, l'actual plaça de la Font passava a ser de la Constitució a la República; la Rambla de Sant Joan, del 14 d'abril; el carrer Reial, Fermín Galán; el de la Reina Maria Cristina, García Hernández; la Rambla de Sant Carles, Pablo Iglesias; la plaça del Rei, de la Llibertat; i el passeig de Sant Antoni, Julio Antonio. Finalment, els carrers de Sant Agustí i de Sant Miquel passaven a honorar Àngel Guimerà i Vicent Blasco Ibáñez. També en aquesta voluntat de crear nous referents cívics, l'alcalde encapçalava els actes en memòria de Santiago Rusiñol, mort a Aranjuez el 13 de juny d'aquell 1931, i que tenien com a plat fort la dedicació a l'artista i escriptor de la popularment coneguda com a plaça de les Cols —ocasió que permetia a Lloret fer memòria de la seva coneixença juvenil amb Rusiñol—,[409] i presidia el nou Concurs de Castells a la Plaça de Braus de la ciutat.[410] L'acompliment de la Llei de secularització dels cementiris, amb la municipalització del de Tarragona, fins llavors vinculat a l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla[411] —incautació executada personalment per l'alcalde—,[412] també s'havia d'incardinar en aquesta nova política republicana, tot i que l'afer portarà cua,[413] amb un llarg conflicte amb la Junta de l'Hospital, titular fins aleshores. Tot i que la seu tarragonina comptava amb un dels prelats més partidaris de l'entesa i la convivència pacífica amb el nou règim, el cardenal Francesc d'Assís Vidal i Barraquer —a qui el batlle saludava, quan en tenia ocasió, besant-li l'anell—,[414] la qüestió de seguida encendrà els ànims. L'oposició aprofitarà fins i tot el funeral religiós de la seva mare, Andrea Ordeix, morta el 2 d'abril de 1933,[415] per atacar el batlle i les contradiccions entre el cristianisme familiar i el seu laïcisme públic.[416] El conflicte s'acabarà resolent amb l'adquisició de la propietat del cementiri per part de l'Ajuntament, per 215.000 pessetes. Ara bé, cal indicar que el mateix Lloret i els seus companys d'Acció Catalana havien votat en contra de l'adhesió de l'Ajuntament a l'acord del Ple del consistori de Gijón en què s'apressava al Govern a decretar l'expulsió dels jesuïtes, malgrat que la seva dissolució per decret de gener de 1932 sí que comptarà amb el suport dels liberals republicans.[417]

Per últim, un aspecte de la biografia política de Lloret, en el seu primer any de mandat com a batlle, que no es pot oblidar és la seva participació en el Patronat de Santes Creus, creat per un Decret del president

407 «El sanatori de la Rabassada, és un fet», *Diario de Tarragona,* 8 de setembre de 1931.

408 «Inauguració del Monument als Màrtirs», *Diario de Tarragona,* 25 de setembre de 1931.

409 «La diada Russinyol a Tarragona», *Diario de Tarragona,* 29 d'octubre de 1931.

410 «El concurs casteller». *Diari de Tarragona,* 8 d'octubre de 1932.

411 «La incautació del Cementiri», *Diari de Tarragona,* 15 de febrer de 1933.

412 «El Municipi de Tarragona s'ha incautat del Cementiri», *Diari de Tarragona,* 23 de març de 1933.

413 «La llei de secularització de cementiris i l'Ajuntament de Tarragona», *Diari de Tarragona,* 19 d'abril de 1933.

414 Ramon MUNTANYOLA. *Vidal i Barraquer, cardenal de la pau,* p. 304.

415 *Diari de Tarragona,* 4 d'abril de 1933.

416 *La Veu de Tarragona,* 15 d'abril de 1933

417 *La Veu de Tarragona,* 30 de maig de 1931. *La Veu de Catalunya,* 26 de gener de 1932.

Barcelona, 8 de maig de 1932

El president de la Generalitat, Francesc Macià, i el del Parlament, Joan Casanovas, presideixen l'assemblea de constitució de la Federació de Municipis Catalans al Saló de Cent.
D'esquerra a dreta, diversos alcaldes i tinents d'alcalde: Joan Alavedra, Francesc Arbós (el Vendrell), Martí Puigjermanal (Hostalric), Antoni Vives (Lleida), x, Francesc Arnau (Malgrat de Mar), Pedro Rico (Madrid), Francesc Macià, Joan Casanovas, Pere Comas (Barcelona), Pere Lloret (Tarragona), Avel·lí Estrenjer (Terrassa), Francesc Fité (Tàrrega), Josep Sanromà (El Morell), x, x, x, Manuel Serra i Moret (Pineda de Mar), x i August Maria Argimon (Caldes d'Estrac).

JOSEP MARIA SEGARRA / ANC

del Govern republicà Manuel Azaña de 17 de novembre de 1931, a proposta del ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts Marcel·lí Domingo i d'acord amb la Llei de 23 d'octubre que permetia crear patronats directius i inspectors en aquells monuments que per la seva importància s'estimés que els necessitessin. El mateix Decret el nomenava vocal juntament amb el diputat Ramon Nogués i Biset, el bibliòfil reusenc Pau Font de Rubinat, l'arquitecte Francesc Monravà, el procurador Antoni Company i Eduard Toda, que esdevindria president del patronat de Poblet.[418] A la primera reunió, celebrada el 31 de desembre de 1931, i constitutiva del Patronat, Lloret en va ser elegit president.[419]

4.3. La minoria d'Acció Catalana

El càrrec d'alcalde de Tarragona situa a Pere Lloret no només al capdavant de la gestió municipal, sinó també en la primera posició institucional de la ciutat i una de les principals autoritats de la província. Així, per exemple, li tocarà presidir l'homenatge als ministres tarragonins Jaume Carner,[420] del Vendrell, i Marcel·lí Domingo, de Tortosa, on pot fer memòria de l'activitat política desplegada amb tots dos:

«*Recorda les campanyes polítiques de la seva joventut al costat d'En Carner, en els temps de Solidaritat.*

En aquells temps —diu— jo us recordo, amic Carner, que vàreu obtenir el qualificatiu d'home honest i per això avui, senyors —afegí— l'honest Carner és la màxima representació de la Hisenda espanyola.

Jo recordo també —seguí dient— a l'amic Marcel·lí, en aquells temps que recorreguérem els camps de Tortosa, semblant la llavor que avui ha donat fruit. En Marcel·lí —digué— és un vell representant de l'heroïcitat polític i un màrtir de l'ideal.

Veig al costat vostre dos homes, dos joves de la nova generació política, veig els amics Nogués i Berenguer, als quals l'encert els ha acompanyat en la lluita, tot treballar per al millorament de Catalunya i Espanya.

No hem volgut ser pas els primers en honorar els nostres homes per raó de la nostra condició de capitalitat. Ben al contrari, nosaltres, lluny de donar massa importància al fet de la nostra capitalitat provincial, el que desitgem és refermar i perfilar una forta personalitat ben definida dintre la nova Catalunya.

Volem afirmar —afegí— la nostra catalanitat. Tarragona, per damunt de tot, és catalana i serà sempre defensora dels drets de Catalunya fins allí on calgui.»[421]

Setmanes més tard, era el mateix Lloret el que rebia l'homenatge del Centre Nacionalista Republicà de Tarragona, en un banquet organitzat pel 27 de febrer de 1932 al Teatre Principal. L'ocasió va permetre al *Diario de Tarragona* recordar el vincle estret amb el batlle republicà durant els anys de la passada dictadura. Ho sintetitzava Francesc Fortuny, evocant aquells anys en què el futur batlle «*era un company més de la redacció*»:

«*Aquesta, des de molt temps abans, era una petita però exemplar república, essent el lloc de reunió d'amics, que avui la major part d'ells ocupen llocs de responsabilitat en la vida pública.*

Aquella penya tenia un president nat, el senyor Lloret. Sempre en tot moment, amb un coneixement absolut del terreny que trepitjava, amb aquell sa optimisme forjat en la lluita, que mai no l'abandona, sempre ens confortava amb el seu consell.

Des d'aquella tribuna lliure del DIARIO, que per ésser lliure per ço ha estat sempre republicana, el senyor Lloret ens guiava sempre per tal d'encausar les nostres campanyes envers el millorament de la nostra ciutat. Quan en els nobles moments d'intencionalitat des d'algun altre diari volia involucrar la passió un xic violenta en aquells moments, propi de la joventut d'aquella casa, amb la calúmnia, el senyor Lloret era el que amb

418 «Patronato de Santas Creus», *Diario de Tarragona,* 19 de novembre de 1931.

419 *La Veu de Tarragona*, 1 de gener de 1932.

420 Pau VINYES. *Jaume Carner. De Solidaritat catalana a les finances de la República.*

421 «Tarragona i els seus diputats que són membres del Govern», *Diario de Tarragona*, 19 de gener de 1932.

Tarragona, 28 de juny de 1932
El director general de Belles Arts del Govern de la República, Ricardo de Orueta, amb l'alcalde Pere Lloret i mossèn Joan Serra, en l'acte d'entrega del Museu de la Necròpolis —a la Fàbrica de Tabacs— al Ministeri d'Instrucció Pública.
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

el seu mestratge i experiència ens ensenyava a despreciar a l'adversari que per tota arma de combat es valia d'una cosa tan baixa.»[422]

En l'acte del vespre, fou el seu company Mallol, amic des dels deu anys, qui s'encarregà de glossar-lo, com a jove poeta, catalanista, secretari de l'Ateneu, director de *Lo Camp de Tarragona*, orador de l'època solidària, periodista a *Catalunya Nova*, aturant-se a la tasca feta a la Cambra de Comerç i com a diputat i president de la Diputació, la tasca a la Mancomunitat[423] i acabant amb la seva gestió al capdavant de l'Ajuntament. Després d'una llarga sèrie de discursos, Lloret va centrar el seu agraïment en lloar la tasca de la seva força política, el PCR, exemple del que, oposats als «*que criden*», anomenava «*admirables silenciosos*» que «*presten abnegadament les seves espatlles generoses, per a que els que duen flamejant la bandera, la posin més alta que cap en el moment de la lluita i el triomf*»: «*Si hi ha un partit que hagi demostrat tothora ensems que una conseqüència a prova de contrarietats i una fe en el triomf final a prova d'oportunismes, aquest partit és el nostre, com ben clarament pregonen els fets. I això ha estat així, perquè els homes d'aquesta agrupació saben esperar els curs dels esdeveniments i no s'avancen afanyosament egoistes a l'hora de la maduresa, dels ideals universals de llibertat i justícia universal*».[424] Alhora, aprofitava l'ocasió per, a prop del primer aniversari de l'arribada dels republicans a l'Ajuntament,[425] aprofundir en el seu projecte de ciutat, en relació a la qüestió, sempre polèmica, de la capitalitat del Camp:

«Tarragona serà o no serà capital. Però el que serà i ha de ser sempre és una unitat ciutadana precisa, amb una gran personalitat pròpia. Això és el que volem que sigui Tarragona els tarragonins de soca-rel: Una ciutat digna, honrada, ben administrada i regida, neta de cos i d'esperit i posseïdora d'una veritable personalitat que la faci inconfusible.

Dintre el fogar tarragoní, que predomina sempre un sòlit esperit de llibertat, de cultura, de progrés. Que sigui exemple i guia de tots els altres pobles que, per difunts motius no tinguin vitalitat pròpia. I que així com un dia caigueren aquelles muralles de la banda de mar que s'oposaven a la seva expansió, vagi enderrocant les muralles de la incultura i la reacció, i expandint els aires vivificadors de la llibertat, del treball i del progrés. Que ajudi els pobles germans, necessitats d'ajuda, i acabi essent no un nom, ni una denominació artificiosa de caire oficial, sinó la ciutat capacitat per a fer la gran sardana dels pobles de les tarragonines, contribuïdora en l'obra de la grandesa definitiva de Catalunya, sense recels, entre ells, sense rivalitats ni antagonismes. Sardana dintre la qual es juntin amb Tarragona, Reus i Valls, no com a mers accidents comarcals, sinó com a parts integrants d'una unitat catalana que per la pròpia fortitud, escampi la seva espiritualitat i la seva influència vital més enllà del mar.

Tarragona ho repetim —segueix— junt amb els pobles del Camp i de tota la rodalia, pot assolir com cap altre nucli de població de Catalunya, aquella formidable personalitat de la qual us parlo. Tenim ben present, però, que no ha de competir ni pot competir amb Barcelona.»

El seu lideratge polític feia que hagués de presidir i intervenir en actes públics, com el míting a favor de l'Estatut —en aquest cas al Saló Modern— organitzat pel PCR, on parlà al costat d'un dels líders del partit, l'exministre Lluís Nicolau d'Olwer. L'acte suposava un cert distanciament de l'antiga Acció Catalana respecte l'hegemonia d'ERC, ja que, després de recordar l'aprovació en referèndum del text de Núria, en aquell moment en plena negociació a les Corts, Lloret no s'estava d'indicar que «*si el govern del nostre poble hagués estat de llavors ençà en mans d'elements que hagues-*

422 Francesc FORTUNY. «Recordança», *Diario de Tarragona,* 27 de febrer de 1932.

423 «L'àpat d'homenatge del Centre Nacionalista Republicà a primer alcalde constitucional de Tarragona», *La Publicitat,* 1 de març de 1932. Tot i que al text es diu «president», es refereix com hem vist, a l'elecció frustrada pel càrrec de vicepresident.

424 «El discurs de l'homenatjat», *Diario de Tarragona,* 1 de març de 1932.

425 «La manifestació commemorativa de diumenge», *Diari de Tarragona,* 16 d'abril de 1932.

Tarragona, 29 de juny de 1932

El president de la Generalitat Francesc Macià —amb la seva esposa Eugènia Lamarca i la filla Maria— l'alcalde Pere Lloret i el director general de Belles Arts del Govern de la República, Ricardo de Orueta, a la tribuna d'autoritats del III Concert-Natura organitzat per l'Orfeó Tarragoní al clot del Mèdol.

HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

sin sapigut portar a l'efectivitat aquells drets reconeguts en les disposicions de l'actual govern, de fet, l'Estatut a hores d'ara ja hagués quedat consagrat en forma intel·ligible». Fos com fos, per a l'alcalde tarragoní, «*Catalunya té el dret a assolir la seva llibertat. El dret ha d'anar acompanyat de la força, que en aquest cas no vol dir de la força de les armes, sinó la força de la raó. I Catalunya la té*».[426] En motiu de l'aprovació a Madrid de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, amb notables diferències respecte al text aprovat pel poble, Pere Lloret s'adreçava als tarragonins recordant l'acompliment de la promesa feta el 14 d'abril del 1931, segons la qual la República representava la garantia de les llibertats catalanes:

> «*És, doncs, l'hora present, hora de joia, de reconfortament del propi esperit i de refermança de l'ideal republicà, que mereix els afanys liberals i progressius de tots els homes progressistes i liberals d'Espanya. I és hora també, per això mateix, que tot el veïnat s'associï a aquesta joia tan legítima, endomassant o enlluernant llurs balcons, per tal que la gran festa de la catalanitat que representa la data d'avui, ultrapassi els límits de l'emoció interior i transcendeixi els carrers, artèries de la urbs, donant-los l'ambient de joia popular que correspon i que tots sentim.*
>
> *En complir aquest deure de ciutadania, no oblidem, però que junt amb la satisfacció immensa de veure uns drets reconeguts, cal posar-hi el propòsit ferm d'aparellar-hi, per la nostra banda, un deure. Un deure sagrat i indefugible: el de fer-nos dignes d'aquell dret i de qui ens el reconeix, per tal de que hom ens consideri prou capacitats per fer-lo valdre, fins allí on calgui.*
>
> *Ciutadans: cal acabar aquesta nota de la mateixa manera com acabà el primer parlament que us dirigí el vostre alcalde, la primera vegada que va adreçar-vos la paraula com a autoritat representativa de la sobirania popular: Visca Catalunya! Visca Catalunya i la República!*»[427]

A les primeres eleccions al Parlament de Catalunya, del 20 de novembre de 1932, el batlle Pere Lloret forma part, en representació del PCR, de la candidatura de la Coalició d'Esquerres Tarragonines, formada amb el Partit Republicà Radical-Socialista de Marcel·lí Domingo i el Partit Català d'Acció Republicana, la marca catalana del partit del president Azaña. La coalició s'enfrontava a ERC, després que no fos possible assolir-hi un pacte, i a la Lliga, que abraçant la resta de forces dretanes en la candidatura d'Unió Ciutadana volia fer valdre la seva tasca d'oposició. Tot i anar acompanyat de personalitats com Macià Mallol, els reusencs Pau Font de Rubinat i Josep Iglésies, o el tortosí Domènec Pinyana,[428] Lloret serà l'únic candidat elegit, amb 22.501 vots. En un parlament dividit entre la majoria d'ERC i la minoria de la Lliga, i un sistema electoral majoritari que no afavoreix la presència d'opcions minoritàries, serà l'única veu que representarà el PCR.[429] El *Diari de Tarragona* —que havia aprofitat el primer aniversari republicà per a catalanitzar la capçalera— ho celebrava, recordant que «*l'obra de l'exconseller de la Mancomunitat no és una cosa teòrica. Ans ben al contrari: hi ha tres Corporacions a Tarragona, que coneixen pràcticament i amb elles tot el poble, la intel·ligència, la fèria voluntat, la rectitud extrema d'aquell destacat membre del Partit Catalanista Republicà, al qual avui, amb ocasió de la seva proclamació com a diputat del Parlament de Catalunya, volem retre aquest petit homenatge d'admiració i afecte*».[430] La seva intervenció en la política de la Generalitat l'obligarà a continuar tenint un peu a Barcelona, com ja havia passat durant el seu mandat com a membre de la Diputació Provisional, des d'on havia impulsat diverses iniciatives de caire municipal, per exemple, demanant l'abstenció del Ministeri de Governació de nomenar nous funcionaris fins que no quedés fixat el

426 «Els actes de diumenge a favor de l'Estatut de Catalunya». *Diario de Tarragona,* 26 d'abril de 1931.

427 Pere LLORET. «Al·locució de l'Alcaldia». *Diari de Tarragona,* 10 de setembre de 1932.

428 *Diari de Tarragona,* 19 de novembre de 1932.

429 «Resultats de les eleccions de Diputats a les Corts Catalanes», *Diari de Tarragona,* 25 de novembre de 1932. Xifra acreditada a la credencial de Diputat al Parlament de Catalunya.

430 «Pere Lloret i Ordeix, al Parlament de Catalunya». *Diari de Tarragona,* 25 de novembre de 1932.

Tarragona, 23 de setembre de 1932
A la mitja part de l'amistòs Gimnàstic - FC Barcelona —que guanyarien els visitants 1 a 2—
les autoritats baixaren a entregar medalles als futbolistes.
El director general d'Indústria del Govern de la República, Ramon Nogués i Biset,
—acompanyat de l'alcalde Pere Lloret— en col·loca una a Josep Samitier,
en un dels seus últims partits com a blaugrana, abans de continuar la seva carrera,
quatre mesos després, al Reial Madrid.
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

règim autònom;[431] o participant en l'Assemblea d'Alcaldes de Catalunya, que reunia els batlles dels municipis més grans de 10.000 habitants, a la Federació de Municipis Catalans,[432] que organitzaria el Primer Congrés Municipalista Català, o al Comitè d'Ajuntaments de Catalunya.[433]

El fet d'ésser l'únic diputat de la seva formació política a l'hemicicle va portar cua. Per una banda, s'hi sumaven les facècies d'*El Be Negre* —serà un acudit recorrent parlar de la minoria d'Acció Catalana fent referència a la solitud del seu representant—, que en la crònica paròdica de la inauguració del Parlament assegurava que «*Davant la sorpresa general, el PCR s'imposa i el senyor Pere Lloret es fa l'amo de la situació*», i era elegit president del Parlament i de la Generalitat, amb un discurs inventat en què assegurava:

> «*El resultat de la votació —ha seguit dient— demostra les equivocacions que en la seva actuació han patit tant la Lliga com l'Esquerra. Això no estranyarà a ningú, perquè tothom veia com el descrèdit anava ensorrant aquests dos partits que no tenien altra garantia que el nombre dels seus votants. Nosaltres, però, i en dir nosaltres, dic jo, no venim ací en so de guerra: venim a oferir als nostres adversaris de la dreta una mà dreta amiga, i als nostres adversaris de l'esquerra, una mà esquerra cordial per ballar la patriòtica sardana, el ball més nostrat de totes les danses que es fan i es desfan, per fer de bell nou la Catalunya dels nostres amors.*»[434]

I de l'altre, ja abans de la inauguració oficial del Parlament a l'antic Arsenal de la Ciutadella, en una conversa informal amb periodistes al Palau de la Generalitat, el president era interrogat sobre el rumor que suggeria que Pere Lloret estava disposat a ingressar a l'oficialista ERC. Sobre el mateix, Macià responia que «*Això ho he sentit dir o ho he llegit als diaris, no ho sé exactament. Però em sembla que si fos veritat se m'hauria comunicat i no en sé absolutament res més que els que us he dit*».[435] Lloret va haver d'esvair els comentaris al *Diari de Tarragona*, que d'entrada ja deixava clar que «*n'hi ha prou en conèixer l'interessat per no atorgar a l'esmentada versió altre valor que el d'una oficiositat periodística, més o menys ben agraïda o el d'un infeliç assaig de mortificar a altri, per tal de desfogar el propi despit mal contingut*».[436] El mateix alcalde tarragoní atribuïa la «*notícia artificial*» —que havia arribat a la premsa de Madrid—, a periodistes provinents del jaumisme i el sindicalisme únic, que s'havien refugiat a l'entorn de la Lliga. El cert és que el setmanari *La Veu de Catalunya,* a l'òrbita dels antics regionalistes, tot comentant els resultats, havia assenyalat que «*a més de majoria i minoria, hi haurà al Parlament un diputat que anirà sol si ha d'aguantar la significació de la candidatura que l'ha portat al triomf per el darrer lloc de minories a la circumscripció tarragonina. Ens referim al senyor Pere Lloret, actual alcalde tarragoní, al qual tenint-lo per guanyista, considerem ja des d'ara de l'Esquerra*».[437] Una opinió mordaç reblada en una altra pàgina, quan s'assegurava que el triomf d'ERC era absolut a les comarques de Tarragona, ja que havien presentat onze candidats i n'havien tret dotze.[438] Per aclarir dubtes, Lloret assegurava al *Diari de Tarragona*, que:

> «*Soc allí on era, seguint la sort o la desgràcia del Partit Catalanista Republicà, com a procedent no pas d'Ac-*

431 *La Veu de Catalunya,* 18 de gener de 1932.

432 «Assemblea d'Alcaldes de Catalunya». *Diari de Tarragona,* 24 de febrer de 1932.

433 *La Veu de Catalunya,* 9 de maig de 1932.

434 «La solemne inauguració del Parlament Català». *El Be Negre,* 6 de desembre de 1932. Al número del 27 de desembre de 1932, s'assegurava que «El senyor Pere Lloret ha après a jugar al solitari». També s'hi afegirà, des de la dreta, *El Considerat,* 23 de desembre de 1932.

435 «Declaracions del President de la Generalitat», *La Publicitat,* 2 de desembre de 1932.

436 «Unes declaracions interessants: La posició política de Pere Lloret», *Diari de Tarragona,* 4 de desembre de 1932.

437 «Composició del Parlament de Catalunya», *La Veu de Tarragona,* 26 de novembre de 1932.

438 «Coses que passen», *La Veu de Tarragona,* 26 de novembre de 1932.

el pueblo

Tortosa, jueves 10 noviembre 1932 — Franqueo concertado
AÑO XXXI — NÚM. 3.432

Redacción y Administración: calle de Campomanes, 33
Teléfono 142

SUSCRIPCIÓN: DOS PESETAS AL MES

Diario republicano de avisos y noticias

Lo que busca la "Esquerra"

Tenemos memoria

En nuestra editorial de ayer, señalábamos que los hombres de «l'Esquerra», orientab..n su política, no para servir los intereses de los pueblos, ni para responder a un alto ideal redentor, sinó para favorecer los intereses de Barcelona y orientar toda la política catalana y toda la implantación del Estatuto al servicio de Barcelona, logrando así el favorecer los intereses personales de su gente.

La certeza de ello se pone de manifiesto, en la misma presencia de l'Esquerra en estas comarcas.

Estas tierras de Tarragona y en particular, esta comarca del Ebro, estaba sometida al yugo bárbaro de un caciquismo despótico. Guasch, desde Tarragona, Roig y Canivell desde Tortosa y los Querol, los Palau, los Bengoechea y toda la fauna de caciquillos que vivía sobre el país, tenían las tierras de estas comarcas como campo de experimentación de sus reprobables procedimientos. El pueblo digno, que no se avenía a aquella tiranía de las peores, se revelaba contra ellos y denodadamente se esforzaba para librarse de los tentáculos caciquiles que le oprimían. Encarcelamientos y procesamientos, como armas de lucha, con los otros menos ruidosos pero más desagradables, se empleaban contra este pueblo que ansiaba ser libre. En aquella lucha titánica y desigual, los ¡que hoy son hombres de l'Esquerra, no se acercaban para ayudar al pueblo en su lucha, ni siquiera para infundirles ánimos y aliento en la pelea. Era nuestro partido, era Marcelino Domingo, éramos nosotros, los únicos que con esfuerzo infatigable, actuábamos con todas nuestras fuerzas para lograr la liberación de la comarca. En la lucha recibíamos los más duros golpes; en ella, como miembros más destacados y activos, el enemigo nos elegía como víctimas de sus fechorías, para intentar aniquilarnos. La amenaza, el aumento del impuesto, el encarcelamiento, el atentado personal... todo se intentaba contra nosotros. Nosotros seguíamos firmes en la pelea sin desmayar. Por aquí en cambio, no se veía nadie de los de l'Esquerra.

Nuestro esfuerzo daba sus frutos. Un día era Tortosa la que lograba vencer al cacique. Otro día el caciquismo era derrib do en los pueblos. Una a una íbamos tomando al enemigo sus posiciones ventajosas. Cada día más se infiltraban en el pueblo las ansias de redención. En todo ello los nombres que hoy componen «l'Esquerra» no estaban al lado del pueblo.

Muy al contrario. Hombres que hoy están en l'Esquerra, al intervenían en la lucha, se situaban al lado del cacique y contra el pueblo, para prolongar su martirio. ¿Cuándo? Hagamos memoria del caso.

Era en 1919. Se celebraron unas elecciones para Diputados provinciales. Nuestros candidatos eran Murall, Escrivá y Pamies. Tras un esfuerzo inverosímil, pudimos cantar victoria logrando un legítimo triunfo para nuestros hombres. El martes siguiente a la elección, empezó el rumor de la existencia de actas falsas. Un esforzado amigo de Ulldecona nos dió la noticia de que en Alcanar se habían falsificado actas. Allí concentramos nuestro esfuerzo, y levantamos actas notariales, y comprobamos plenamente el chanchullo. Con todo ello, presentamos nuestra defensa a la Diputación de Tarragona que tenía que resolver el caso. Confiábamos en que se nos haría justicia porque allí había una manera de hombres que se llamaban de izquierda, de los que cabía esperar apoyo. Nuestra ilusión fué vana. Entre esta mayoría había dos hombres que se llamaban Vidiella y Boneil de Reus, afiliados al «Foment» a este «Foment» que hoy es sostén de l'Esquerra. Aquellos hombres, a cambio de que les dieran la Presidencia de la Diputación, se aliaban con los caciques de Guasch, y al discutirse las actas de Escrivá y Pamies, contra toda razón les arrebataban el triunfo a éstos para darlo al médico Ferré y a Madurs de Godall. La indignación y la vergüenza cegaban al pueblo, que veía a los de «Foment» unirse al caciquismo en la lucha que con él sostenía. Aquella traición aseguró el caciquismo de Guasch en el poder y de ella se derivaron aquellos turbulentos días de las elecciones de Villar, de las violencias del caciquismo en los estertores de su prolongada agonía.

«Foment», que es el sostén de la «Esquerra»; «Foment», que lleva sus candidatos en la Esquerra; «Foment», que es el único cuartel general de la Esquerra en esta provincia; «Foment», que es la Esquerra, tiene en su haber, en esta comarca, eso: El haberse situado al lado de los caciques y contra el pueblo, en el momento decisivo en que éste venció.

Esa es la memoria que tiene esta Comarca de la gente que hoy está en la «Esquerra».

Después de haber estado los hombres de la Esquerra, aurentes en la lucha contra el caciquismo o lo que es peor, algunos al lado del caciquismo, vienen a solicitar la representación de la provincia. ¿Para qué? No para lograr la libertad del pueblo, porque ya la tiene. No para buscar el camino de su emancipación, que va logrando al amparo de las leyes de la República. La Esquerra viene a solicitar la representación de estas comarcas, para afianzar su tinglado político en Barcelona, para sostener el andamiaje político montado en Barcelona, para servir sus propios intereses. La gente de la Esquerra quiere repetir el caso de 1919, a cambio de una Presidencia.

No le importa a la Esquerra los intereses comarcales. No le preocupa el posible retoño del caciquismo. No le interesa cuanto interesa a la comarca de Tortosa, o a la provincia de Tarragona. Lo único que le interesa es la política de Barcelona. Actúa solo de cara a lo que puede convenirle en Barcelona. De haberle interesado el porvenir de esta provincia, la emancipación del pueblo en esta comarca, habría venido a actuar aquí en los días amargos, en los días adversos. Viene ahora a actuar, por que ve cuartear su fortaleza en Barcelona, ante sus incesantes desaciertos, ante sus concupiscencias, ante el asunto Bloch, ante el escándalo de la venta de cargos, ante el fin de su poder.

El intento de salvarse la Esquerra en esta Comarca es vano. Los hombres de esta tierra tienen memoria. Saben quien estaba a su lado en los días de lucha. Saben quienes sufrían por ellos. Saben quienes les traicionaron en momentos difíciles. Saben, en definitiva, lo que la Esquerra busca aquí. Y porque saben todo eso, no pueden votar ni votarán a la «Esquerra».

Gran Mitin

El DILUMENGE PROXIM, dia 13 dels corrents, a les deu i mitja del MATI, gran mitin al

CINE DORÉ

per presentá els candidats, en el que hi pendran part

En Miquel Mestres
del Partit Socialiste

En Pere Lloret
del Partit Catalaniste Republicá

Fent el resum del acte

En Marcel-lí Domingo

Ciutadans: ¡¡AL MITIN DEL DORÉ!!

Política de engaños

Al instaurarse la República en España, todos los hombres que luchamos por ella creímos que habíamos no solo instaurado un nuevo régimen, sino también renovado totalmente los procedimientos políticos. Considerábamos que los viejos procedimientos de promesas y engaños característicos de la política de los carcomidos partidos sostén de la monarquía habían quedado totalmente desterrados.

La realidad con toda su crudeza nos ha demostrado lo contrario Los hombres que por soberana voluntad del pueblo ejercen el gobierno del país desde la proclamación de la República, han llevado a la gobernación del Estado aires nuevos de pureza política, nuevos procedimientos que nos ponen a la cabeza de los pueblos cultos y de ellos no cabe queja alguna, han hecho cuanto debían, y han sabido ser en todo momento fieles intérpretes del sentir de las masas conscientes republicanas.

Pero hay partidos que titulándose republicanos, sus hombres representativos siguen aferrados al viejo sistema de promesas y más promesas sin pararse a meditar si las mismas han de poder tener concreción de realidad.

Inició este sistema en el desafortunado discurso de Zaragoza el jefe del partido radical y desde entonces los partidos de derecha y otros que se titulan indebidamente de izquierda como el que acaudilla don «Ale» y la Esquerra Republicana de Cataluña lo han adoptado como norma en sus campañas.

La actual lucha electoral para el primer Parlamento catalán se está llevando por nuestros enemigos de la Esquerra, la Lliga y los radicales en forma vergonzosa, han resucitado todos los viejos ardides, toda la mala saña de los políticos del antiguo régimen y sus resultados no pueden ser más funestos.

La Esquerra ha emponzoñado la vida de los pueblos en sus campañas entre los rabassaires y ha hecho que un problema al que se ha dado cauce legal para su solución en la Reforma Agraria y por ello debía dejar de ser lo, ocasione lamentables sucesos como los producidos en Tarragona ultimamente.

No hay derecho a engañar al pueblo con fines electorales. La lucha política ha de ser en todo momento lucha de ideales y las campañas políticas tienen por único objeto educar políticamente al pueblo. Ideas y más ideas ha de ser lo que ofrezcan como norma de su actuación.

Es un crimen del que el pueblo de su día pedirá justicia excitar las bajas pasiones de la masa inculta sin perseguir más fin que el de combatir a hombres y partidos a los que que por ser probada honradez no cabe combatir noblemente.

Nosotros conscientes de nuestra responsabilidad prescindimos en nuestras campañas de todo lo que no sea idealismo, sean de ello ejemplo los admirables discursos de don Marcelino Domingo en Tarragona, Cambrils, Vilaseca y Cornudella, que consiguieron obtener el mayor éxito y fueron acogidos por el máximo entusiasmo de aquellos pueblos de la comarca de Tarragona, y en ellos no había más que idealismo, nada de promesas, realidades y más realidades y sabias ideas que informen una actuación de gobierno; esto dede ser una campaña política.

Medite el pueblo, compare como actuamos nosotros y como actuan nuestros enemigos y rechace a aquellos que vacíos de toda idea, incapaces de una actuación de gobierno como no ha probado serlo la Esquerra en la Generalidad y Ayuntamiento de Barcelona, van por los pueblos ofreciendo lo que jamás han de poder cumplir.

Para desterrar totalmente los viejos procedimientos hemos de formar el frente único y apoyar a aquellos que sin prometer nada están tranformando totalmente el país dentro de normas de derecho sin más finalidad que llevar por el camino del progreso nuestro país y establecer una verdadera justicia social.

GIRONÍ

NOTA POLÍTICA

CONTRAST

De tots es prou vist l'activitat de l'Esquerra Catalana a les comarques tarragonines; tenen de valdós de tota la força que els hi donà l'exaltació popular, en els dies memorables que varen seguir a la proclamació de la República, enlairant-los al Govern de Tarragona, y en ells no hi ha més que idealisme, nada de promesas, realidades y más realidades y sabias ideas que informen una actuación de gobierno; esto dede ser una campaña política.

Fixem nos bé amb el contrast que hi ha amb l'actuació de l'Esquera Catalana i la dels homes que s'han agrupat en torn dels amics de Marcel·lí Domingo, per a formar la candidatura de Coalició d'Esquerres Tarragonines.

Aquests homes constantment han estat en contacte amb el nostre poble; no sols En Marcel·lí Domingo, en que la seva tasca ministerial, prou feixuga, no ha pogut apartar de nosaltres, els seus amics amb qui convivím, sinó també al Partit Catalanista Republicá, que per mitjá del seu Centre, així a Tortosa, ha estat continuament posant al corrent, de les nostres inquietuts y dels nostres afanys, als seus dirigents Cfiletre d'ells En Macià Mallol, bon amic y candidat nostre. Amb aquesta homes s'han ajuntat els socialistes espanyols, als qui es d'agrair la seva actuació vers l'Estatut.

Aquesta candidatura no necessita el patronatge del President de la Generalitat, ja que per si sola s'acredita; cal votar-la i d'aquesta manera contribuirem al benestar de la nostra comarca.

F. COMAS

Candidatura de Coalició d'Esquerres Tarragonines

Jaume Albesa Sanz
METJE

Francesc Compte Galofré
COMERCIANT

Pau Font de Rubinat
ADVOCAT

Josep Iglesies Fort
ADVOCAT

Pere Lloret Ordeix
ADVOCAT

Josep Magriñá Martí
INDUSTRIAL

Maciá Mallol Bosch
COMERCIANT

Miquel Mestre Aviñó
EMPLEAT

Manuel Miró Esplugas
ADVOCAT

Domènech Piñana Homedes
COMERCIANT

Josep Recasens Mercadé
OBRER

10 de novembre de 1932
Portada d'*El Pueblo* amb la candidatura de la Coalició d'Esquerres Tarragonines — de la qual Pere Lloret en formava part— a les eleccions al Parlament de Catalunya i l'anunci d'un míting al Cinema Doré de Tortosa amb la seva participació.
ACBEB

ció Catalana, sinó d'Acció Republicana, que es fundà abans de l'advenimient del nou règim. Amb aquesta significació netament republicana, catalana i esquerrana, vaig integrar amb el meu company de sempre, Macià Mallol, la candidatura de coalició d'esquerres de les comarques tarragonines. Si el Partit Catalanista Republicà subsisteix en les orientacions que assenyalava pocs dies després de la darrera elecció un dels dirigents més destacats, Martí Esteve, seguiré fidel a la disciplina. Si el partit es dissolgués, amb el nucli fort i estusiasta de l'antiga Unió Nacionalista Republicana de Tarragona, al qui tant deu la ciutat, Catalunya i la República, decidiríem el que cal fer.

Us puc assegurar, per acabar, que aquests bons amics i jo no hem sentit mai i no sentim ara cap mena d'impaciència.»

De tota manera, després de tres derrotes electorals seguides, el PCR veia clar que calia replantejar-se la seva mateixa existència, per trobar el seu propi espai en un context que no li és favorable, tot i els prestigis que reuneix i els càrrecs que alguns dels seus dirigents han ostentat en aquell primer any republicà. Pere Lloret, en aquest sentit, alcalde i diputat, és un dels principals càrrecs institucionals del partit, i per això en la reunió del consell general del partit del 18 de desembre de 1932 és elegit per a formar part de la ponència que ha de redactar els nous estatuts de la formació, juntament amb Amanda Llebot, Paulí Geli, Avel·lí Estrenjer, Tomàs Pumarola, Joan Colomines, Felip Fontova i Ramon Peypoch.[439] En aquest mateix sentit, Lloret signa amb d'altres personalitats, com Lluís Nicolau d'Olwer, Amadeu Hurtado, David Ferrer, Carles Jordà, Claudi Ametlla, Martí Esteve, Pompeu Fabra o el seu inseparable Macià Mallol, la declaració de 7 de març convocant l'assemblea del partit,[440] en què es reconstitueix amb el nom d'Acció Catalana Republicana (ACR), del qual Lloret és membre del Consell Directiu com a vocal.[441] Entretant, al Parlament, el diputat s'ha-via integrat al grup parlamentari de la Unió Socialista de Catalunya, els diputats del qual havien estat escollits dins les llistes d'ERC, per tal de poder presentar proposicions «*i poder moure's amb llibertat a tots els efectes reglamentaris generals. És una polidesa parlamentària recíproca a totes les Cambres del món i que no compromet a res més ni els un ni els altres*», aclaria *La Publicitat*, diari afí a ACR, que donava detalls sobre aquesta pràctica de cortesia parlamentària, amb la qual ERC hauria preferit sumar el diputat tarragoní, que paradoxalment, es convertia a ulls del diari en «*soci protector*» de la USC:

«*Ahir a la Comissió de pressupostos, de la qual forma part l'ex-conseller de la Mancomunitat, va arribar un moment que explicava amb bonhomia la seva situació "reglamentària". —Soc a la minoria socialista —deia— perquè sol no podia fer res, i solament hi soc per poder actuar com els altres diputats.*

El senyor Comorera és també de la Comissió i va intervenir amb amable vivesa.

—¿Sabeu que l'honor de formar part de la nostra minoria costa molt car? —va dir dirigint-se al senyor Lloret.

—Per què? —pregunta aquest, sorprès.

—Perquè a cadascú de nosaltres ens costa cent pessetes al mes.

—Això rai! —féu ràpid En Lloret— També us les donaré.

En efecte: la USC fa cotitza als seus diputats el deu per cent de llurs dietes. Si En Lloret vol complir l'oferiment fet davant de testimonis, ara els socialistes tindran un diputat protector.»[442]

Pere Lloret compaginava la tasca al Parlament amb el càrrec d'alcalde, per raó del qual preparava una conferència durant les primeres setmanes de 1933 justament per al 14 d'abril, quan es complirien dos anys del seu accés a l'alcaldia i que va proclamar la República a Tarragona, títol precisament de l'acte organit-

439 *La Publicitat,* 20 de desembre de 1932.

440 *La Publicitat,* 7 de març de 1933.

441 *La Publicitat,* 14 de març de 1933.

442 «Ecos: Un soci protector», *La Publicitat,* 30 de desembre de 1932.

DIARI DE TARRAGONA

ANY LXXIX. — NÚM 276 NÚMERO SOLT: 10 CÈNTIMS DIVENDRES 25 de novembre de 1932 REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: CARRER SANT FRANCESC, 14

ELS DIES I ELS FETS

L'esperit de Tarraco

Fa algun temps, des d'aquest mateix lloc, remarcàvem el fet curiós que, d'ençà de la implantació del nou règim, o un xic abans encara, el nom de Tarragona anava estretament unit als fets més importants i a personalitats ilustres de la República. Cal només recordar que ja en el cèlebre intent antidictatorial dit de la nit de Sant Joan, Tarragona i el nom d'un ilustre general que té tant de bon tarragoní com de mal militarista, hi jugaren un paper importantíssim.

Enderrocat més tard aquell poder faciós de Primo de Rivera, sota la influència del fet històric anterior i d'altres semblants, tingué lloc, com a primer pas a favor del triomf dels afanys revolucionaris i republicans, el no menys cèlebre pacte de Sant Sebastià. I també allí fou present el nom de Tarragona, car tarragoní i ben destacat fou el més entusiasta impulsador del pacte, com tarragoní fou també i de neta història republicana l'home que hi anà representant un ample sector ideològic del catalanisme republicà i esquerrà de Catalunya.

Proclamada més tard la República i constituït el primer govern del nou règim, Tarragona hi és present en la persona del Ministre d'Instrucció Pública. De l'obra d'aquest home en el si del Govern en pot donar idea el fet que s'hagi consolidat tan fermament la seva posició, que, junt amb Azaña, és un ministre que dóna la sensació d'ésser ja inamovible.

En constituir-se més tard el govern definitiu i en iniciar-se l'obr del govern de cara al Parlament, la hisenda espanyola demanà a Catalunya un home competent, un orientador, un ordenador. I aquest home el dóna també la generosa terra tarragonina, en la persona d'un vendrellenc ilustre. I l'obra d'aquest altre coHaborador de la República és tan sòlida, que malgrat els atacs de tots els interessos ferits o dels adversaris mal intencionats, cada dia que passa va prenent aquella figura de govern la consistència de la roca.

Ara és Catalunya la que, en constituir el seu règim autonòmic, necessita homes de capacitat, de fermesa de caràcter, d'entusiasme suficient, per contribuir a l'estructuració de la nova Catalunya. I la Catalunya republicana autònoma, troba vora seu d'antuvi, un Conseller d'Instrucció Pública fill de terra tarragonina, ferm de caràcter i líric moltes vegades, de sentiments, com el paisatge mateix de la costa mediterrània.

I un poc més tard, el sufragi popular dóna també a Catalunya i a la República un altre tarragoní, que duu latent, en la seva psicologia, en la seva capacitat, una futura obra de govern que pot ésser sòlida i profunda...

Tarragona; sempre el nom de Tarragona, unit estretament als ideals de llibertat i de redempció de l'esclavatge tirànic peninsular. Això és més interessant encara si hom té present que, en sonyi, la terra tarragonina fou sempre avara en donar governants al despotisme monàrquic.

Nosaltres que, per sort i per mercè de la Providència no som esclaus d'uns sentiments predisposats a enaltir tots els homes que assoleixen destacades posicions de govern, tenim a molta honra recordar que amb alguns dels tarragonins esmentats, davant dels mèrits indiscutibles dels quals hem fet sempre el degut acatament, no ens lliguen pas relacions de compenetració ideològica. Es més: quan el cas ha arribat — i no és gaire lluny — no hem dubtat pas a exteriorizar la nostra disconformitat amb certs caires de la seva censurable conducta política.

Però ens avergonyiríem de nosaltres mateixos, si allò fos inconvenient perquè nosaltres poguéssim sentir com sentim amb plena sinceritat, la joia de veure que el nom de Tarragona creix, s'agegranta dintre la República, i es converteix en entranya matriu viva, que fa al nou règim, ofrena de fills ilustres, útils i ja gairebé indispensables, en l'obra de salvar Espanya i reconstruir Catalunya.

Marcelí Domingo mateix, en aquella memorable conferència seva de fa poques setmanes, atribuïa aquest fenomen esplèndid de la prolífica serenitat de Tarragona, a l'esperit de Roma que s'ha filtrat al través de Tarraco fins als nostres dies.

I heus ací un altra curiosa coincidència: aquell fenomen es produeix, -tot just en l'època històrica present, en què cada dia, gairebé cada hora, la glòria magnificent de Tarraco, va aflorant novament del si de la terra, sota el pic de l'excavador, com en un part meravellós de la Mare Història.

LLUÍS DE SALVADOR A.

Resultats de les eleccions de Diputats a les Corts Catalanes

Abir a la sala de l'Audiència es reuní, sota la presidència del senyor Company, la Junta provincial del Cens per tal de celebrar l'escrutini general de les eleccions de diputats a les Corts Catalanes.

Hi hagué algunes protestes d'actes i amb motiu d'un petit incident sorgit entre els senyors Ventosa i Lloret, aquest fou ovacionat pel públic.

Per cert, que una ellevada personalitat de l'Audiència, comentant el fet, digué: —Quina manera de fer-nos perdre el temps el senyor Ventosa. Si de cap de les maneres podia guanyar, puix que encara li passen al davant en nombre de votació.

El resultat és el següent, no obstant aquest podria variar una vegada resoltes les protestes presentades.

RESULTAT TOTAL

Gassol	25.474
Galés	23.315
Simó	24.962
Rovira Virgili	24.840
Folch	24.643
Andreu	24.501
Rouret	24.526
Farreres	24.300
Cunillera	23.977
Yvars	23.770
Gerhard	23.594
Tallada	23.009
Casabó	22.962
Lloret	22.501
Mallol	22.174
Ventosa	21.828
Talavera	21.358
Miró Esplugas	20.978
Compte	20.689
Mullerat	20.542
Guasch	20.208
Vilanova	20.101
Iglésias	20.098
Caylà	20.062
Piñana	19.918
Piñol	19.853

Pere Lloret i Ordeix, al Parlament de Catalunya

La figura política de l'ilustre ciutadà tarragoní Pere Lloret i Ordeix, és prou coneguda dels nostres lectors, perquè calgui fer aquí el calorós elogi que mereix.

L'obra de l'ex-conseller de la Mancomunitat, no és una cosa teòrica. Ans ben al contrari: hi ha tres Corporacions a Tarragona, que coneixen pràcticament i amb elles tot el poble, la intel·lectitud extremada d'aquell desllegable, la fèrria voluntat, la tacat membre del partit Catalanista Republicà, al qual avui, amb ocasió de al seva proclamació com a diputat del Parlament de Catalunya volem retre aquest petit homenatge d'admiració i afecte.

A REMARCAR:

...el caire interessant que ha pres al Parlament espanyol, el debat sobre el «cas» de la Telefónica.

...la importància, o millor diríem, la transcendència de l'altre debat referent a la defensa del "poder judicial", que fan les dretes de Gil Robles i les de Lerroux.

...el magnífic parlament pronunciat pel senyor Azaña, demostrant que això del "poder judicial" és una fantasma anacrònica.

...la valentia amb què, davant dels defensors irats d'aquell Parlament ha dit que ell no admet ni reconeix més poders que aquells que conferia la Constitució. I que la Constitució no ha conferit a ningú el "poder judicial".

...el paper de ridícul ratolí que féu el diputat agrari Gil Robles, en voler interrompre continuament les solides argumentacions del cap del Govern.

...que en cap moment no assolí, com pretenia, fer perdre la serenitat del senyor Azaña, limitant-se aquest a passejar-se el ratolí d'un argument aclaparador a l'altre, abans de menjar-se'l amb gran contentament de la tribuna pública.

...que els agraris, si volen com batre el colós d'Azaña, faran bé en anar cercant un altre "cos d'exèrcit", car en el que ara tenen ja no queda de sa ni la motxilla.

NOTES POLITIQUES

Abir celebrà reunió el Centre Republicà Radical Autònom de la nostra ciutat, acordant per majoria ingressar en el Partit que dirigeix don Manuel Azaña.

Nofre	19.851
Font de Rubinat	19.695
Magriñà	19.629
Satué	19.217
Mestres	18.984
Albesa	18.683
Recasens	17.860

Al davant de les passades eleccions

Un cementari del Sr. Azaña, un de «El Debate» un de «El Sol»... i un de nostre

EL QUE DIU EL SR. AZAÑA

El Senyor Azaña, referint-se al triomf de l'Esquerra, ha manifestat que el succeït a Catalunya havia estat el normal.

Aquest és el panorama de l'endevinador a tot Espanya. Guanyarà l'esquerra per una majoria aplastant.

Referint-se a l'editorial que publicà ahir un periòdic de l'extrema dreta, en el que es tracta de la missió de les dretes per a recórrer en més o menys temps el camí que s'ha de seguir, ha dit el senyor Azaña que s'acontentaven amb poc, ço que és una bona tàctica. D'aquesta manera, ha acabat dien, es va lluny.

L'editorial al qual feia referència el senyor Azaña és de "El Debate", i deia, entre altres coses, el següent:

"Nosotros creemos que todas las fuerzas conservadoras de España, en elecciones futuras, recogerán la tercera o la cuarta parte de los sufragios, sobre todo cuando juegue en la contienda el voto de la mujer. No es éste un cálculo utópico, porque en algunas provincias las fuerzas electorales, derruchistas, han de rebasar aquella proporción."

....

De suerte que, sin fomentar imaginativas ilusiones, por justo aprecio de realidades recientes y de otras que vigorosamente se maniñan, esa tercera o cuarta parte de votos, con proporcionada representación en el Parlamento, es hipótesis más que probable. Y con ella nos contentamos. Cómo que una minoría de esa importancia — algo más de una centena de [illegible] la Cámara una influencia enorme."

* * *

"El Sol", per la seva banda, ha posat a les paraules de "El Debate" el següent colofó:

"En varias ocasiones hemos subrayado palabras y juicios de "El Debate", por la autoridad misma del periódico y por lo que definen los rumbos de las derechas españolas. Al menos, de una gran parte de las derechas.

El article que ayer dedicó el citado colega a las elecciones catalanas es, a propósito de rumbos y de esperanzas, muy curioso y sobremanera revelador. Cuánta mudanza y transformación espiritual en menos de dos años! ¿Dónde están aquellas derechas que antes del 14 de abril de 1931 no admitían diálogo sobre su predominio político, y sólo dejaban a las izquierdas escasísimas posibilidades minoritarias? ¿Dónde quedó aquella arrogante seguridad con que pretendían representar a la mayoría de la opinión española?

....

"El Debate", o sea una gran parte de las derechas españolas, se contenta con la representación de la cuarta parte de la opinión española. Y esto, no ahora, sino dentro de cuatro, seis o diez años. Y contando con el voto femenino. Cuánto camino se ha recorrido desde los tiempos en que las derechas no se contentaban sino con el dominio total de España! Con diputados, dentro de diez años, para todas las derechas españolas coaligadas! He ahí un programa bastante cauto y prudente. Como que equivale a declarar desde la más autorizada tribuna de las derechas que el setenta y cinco por ciento de la opinión de España apoya a las izquierdas y que a ellas corresponde sin reservas el gobierno de la nación."

* * *

Transcrit queda allò que ha dit Azaña i allò que ha escrit "El Sol", sobre la santa conformitat amb què "El Debate" accepta el predomini esquerrà. Però nosaltres que observem l'actuació de "El Debate" i dels elements que representa més de lluny, cosa més propícia a un seré anàlisi, ens per- [illegible] miasme de "El Debate" ens sembla força sospitós.

¿No hauria estat un true per esvair els recels dels republicans sobre el vot de la dona, que és d'on esperen les dretes amb llurs enfebrades, el triomf aclaparador que amb tant de dalit somnien?

Hem dirà que pequem de massa malicioses potser. Tant se val. A muntanya dimen que "cagarà la guineu qui la guanya, no en camis, sinó en p... icardia".

La movilidad de los cargos políticos

Entre los comentarios que suscitó el resultado de las elecciones legislativas catalanas del pasado domingo destacan por su trascendencia los del Presidente de la Generalidad, especialmente en lo que hace referencia a la oportunidad de la dimisión de sus respectivos cargos oficiales de don Marcelino Domingo y de los gobernadores civiles de Tarragona y de Gerona, señores Noguer i Comet y Ametlla, respectivamente.

No es nuestra intención hacer un juicio crítico de la gestión llevada a cabo en esa esferas oficiales respectivas por las tres personalidades políticas aludidas por el señor Macià; ni tampoco aplicar exclusivamente a ellas, personalizando en un afán partidista del que estamos desnudos, un criterio de sentido común. Nuestro comentario de hoy se basa en principios y en atiende a personas.

Puestos en un plano mucho más elevado que aquel en que se desarrollan las luchas de partido, nos es difícil encontrar la relación existente entre el resultado, favorable o adverso, de una votación en una parte de España y la estabilidad de una poltrona ministerial de la República. No es posible seguir este criterio que tendría efectos caóticos. Un ministro, se llame Domingo o Mengánez, no puede ni debe abandonar su puesto, mientras cuente con la confianza de las Cortes —representantes de todo el pensamiento nacional y no de una parte solamente — y del Poder Moderador, encarnado en el Presidente de la República.

En cuanto a los gobernadores civiles, hay que recordar que su nombramiento es de origen gubernativo, al igual que sus funciones.

El Gobierno, al menos teóricamente, no escoge los gobernadores entre las personalidades políticas que hayan tenido éxitos electorales, sino entre las más idóneas y más aptas para desempeñar el cometido que tienen asignado. No es, pues, motivo para exigirles la dimisión su fracaso en asuntos o negocios de índole distinta de las funciones a su cargo. Lo habría si su gestión: al frente del Gobierno civil hubiese sido deficiente a juicio de su superior jerárquico. Y en este caso, el señor Presidente de la Generalidad pide la dimisión de los señores Noguer y Ametlla solamente porque el pueblo de la ciudad de Barcelona no ha querido otorgarles su representación en el seno del Parlamento Catalán, aunque sin pronunciarse con respecto a su actuación al frente del Gobierno civil de otras provincias.

La labor que puede desarrollarse desde uno de los cargos públicos es más eficiente, cuanto mayor es su continuidad. La movilidad en esos cargos es causa de esterilidad en los esfuer-

25 de novembre de 1932
Portada del
Diari de Tarragona
amb la notícia
de l'elecció de Pere Lloret
al Parlament de Catalunya,
com a únic diputat
a la circumscripció
de la Coalició d'Esquerres
Tarragonines.
BHMT

zat pel Centre Catalanista Republicà.[443] Abans, però, en una llarga entrevista al diari barceloní *El Dia Gráfico*, sota l'òrbita radical, destacava les principals consecucions de dos anys d'ajuntaments republicans, tot recordant que «*al hacerse cargo de la Administración municipal el Ayuntamiento republicano, lo encontré como en todas partes, completamente desquiciado; aun cuando se fuera realizando alguna que otra mejora en la ciudad, era esporádica, sin un plan de conjunto. El Ayuntamiento nuevo, tal como había prometido en los mítines de propaganda electoral, dedicó todas las energías a normalizar la Hacienda municipal y a estudiar un plan de conjunto que respondiera a la realidad y a las conveniencias de Tarragona*».[444] A continuació, el batlle Lloret treia pit, en primer lloc, de la «*magna obra*» que havia aconseguit resoldre l'eterna qüestió de l'aigua a la ciutat, per continuar destacant-ne: la construcció d'un ampli projecte de clavegueram, l'obertura de deu noves escoles seguint els plans de la Comissió de Cultura, la cessió d'un solar per a la construcció per a la nova Escola del Treball, l'adquisició d'un edifici per a albergar l'Arxiu Històric, l'endegament d'un programa d'obres públiques per a pal·liar l'atur forçós, els inicis dels treballs de la Fàbrica de Tabacs, la inauguració de l'alberg nocturn i menjador per a pobres transeünts, la construcció del camí de la Rabassada i el compromís de construir el Mur del Francolí, que havia d'evitar catàstrofes com la que s'havia viscut tres anys abans, així com les tasques d'embelliment monumental i de recerca arqueològica que havien d'aconseguir per a Tarragona «*las máximas condiciones que la hagan merecer un puesto elevado entre las urbes importantes del mundo por su historia, su cultura, e higiene, urbanización, clima, etc., que atraigan a los visitantes de una manera transitoria o definitiva*».

En la conferència del Centre Catalanista Republicà, Pere Lloret va reivindicar que la República havia donat a la ciutat «*un Ajuntament. Però no un Ajuntament de nom, sinó efectiu, fill, no d'una improvisació, sinó d'un sufragi popular i d'un anhel ciutadà*», va assegurar que el més important de Tarragona no era «*la condició d'una capitalitat morta o artificiosa, sinó la d'una ciutat viva*», i que, en tot cas, aquesta grandesa, aquesta futura capitalitat de Tarragona, no havia de venir de fora, «*ans l'hem d'edificar nosaltres mateixos*».[445] Al costat d'aquest balanç de l'obra feta, en un míting d'ACR celebrat al Saló Modern de Tarragona i presidit per l'home fort del partit, Amadeu Hurtado, Lloret feia memòria de la història del Centre Catalanista Republicà i de la seva pròpia trajectòria de trenta anys de catalanisme, iniciat a redós de l'Associació Catalanista de Tarragona i Sa Comarca, passant per l'època de Solidaritat Catalana i el CDN i confluint a la UFNR:

> «*D'aleshores ençà, el nostre Centre —segueix— ha sofert els embats i les lluites de l'època actual, fins al punt que en l'any 1929, després de sis anys de dictadura, aquesta petita associació política, reuneix un grup d'elements revolucionaris, d'acció netament esquerrana. Al nostre local va ésser on es formaren els primers corrents d'Acció Republicana contra tota mena de dictadures i contra el règim monàrquic, i en aquest sentit es feu una intensa campanya fins que de Madrid vingué la prohibició de continuar-la.*
>
> *Després anàrem units amb Acció Catalana, per inspiració d'un home que és un eminent historiador de Catalunya, un eminent escriptor, però no tant eminent polític* [en referència indirecta al seu antic correligionari Antoni Rovira i Virgili, que havia passat a ERC, per la qual era diputat al Parlament]. *I nosaltres fórem els que sostinguérem la necessitat d'unir totes les forces d'esquerra, contra l'enemic comú: el règim monàrquic.*
>
> *D'aquesta orientació netament esquerrana i democràtica, nosaltres n'hem fet sempre la directriu de la nostra conducta. L'any 13, tot just, nosaltres donàvem la mà per primera vegada als elements per anar a la lluita electoral. I hem mantingut sempre fia la idea d'unir-*

443 *Diari de Tarragona,* 12 d'abril de 1933.

444 «El alcalde, don Pedro Lloret, explica la obra del mismo, en sus aspectos administrativo, cultural y social, y sus proyectos para el futuro de Tarragona». *El Día Gráfico,* 5 de març de 1933.

445 «Al Centre Catalanista Republicà donà una admirable Conferencia el Conseller en Cap senyor Pere Lloret», *Diari de Tarragona,* 16 d'abril de 1933.

Barcelona, 5 de desembre de 1932

Sessió preparatòria per a l'obertura del Parlament de Catalunya. Dalmau Costa, cap de Cerimonial, observa amatent com bona part dels electes de la cambra posen per als periodistes gràfics.
Es pot reconèixer, entre d'altres: Amadeu Colldeforns, Jaume Serra i Húnter, Lluís Companys, Joan Casanovas, Nicolau Battestini, Lluís Bru, Francesc Riera, Joan Rovira, Francesc Farreras i Duran, Roc Boronat, Josep Andreu i Abelló, Pere Mestres, Joan Baptista Soler i Bru, Martí Rouret, Joan Mora, Joan Balart, Joan Selves, Joan Tauler, Jaume Sallés, Joaquim Bilbeny, Joan Vallès, Raimon d'Abadal, Tomàs Carreras, Pere Lloret, Josep Maria Lladó, Francesc Ribas, Antoni Miracle, Lluís Duran, Joan Casanelles, Joan Ventosa, Martí Barrera, Josep Maria Casabò, Gaspar Armengol i Josep Companys.
MERLETTI / IEFC

nos sempre que calgui en un ideal esquerrà amb els partits liberals i democràtics prescindint d'interessos de partit i de personalistes. I estem disposats sempre a continuar la mateixa norma, agermanant tendències republicanes, almenys mentre subsisteixi el sistema electoral majoritari. Després, si el sistema proporcional arriba algun dia a ésser un fet, ja actuarem per nosaltres mateixos, d'acord amb les pròpies forces.

No tenim afanys ni ambicions, com ho hem demostrat repetidament Som, en resum —acaba— un partit al servei de Catalunya i de la República, pel damunt de tot. I, abanda d'aquesta idealitat bàsica, som un partit de Tarragona i per Tarragona (sorollosos aplaudiments que duren força estona).»[446]

Un dels llegats més destacats de Lloret serà el seu treball en favor del patrimoni històric i arqueològic de Tarragona. El seu historial en el primer catalanisme culturalista i la seva vinculació amb la Reial Societat Arqueològica, la qual havia presidit als anys 1920, el predisposava clarament a atendre la necessitat d'embelliment de la ciutat i, alhora, de recerca històrica i patrimonial. En dona mostra el reconeixement de l'escriptor Carles Soldevila —a qui Lloret havia conegut a la Mancomunitat i retrobaria com a oficial major del Parlament de Catalunya—[447] en un dels seus «Fulls de Dietari» a *La Publicitat*[448] per la preocupació personal i les gestions del polític tarragoní en la salvaguarda de l'Arc de Berà, afectat per la carretera de Molins de Rei a València al seu pas per aquest monument romà.[449] En aquest sentit, cal destacar la bona entesa que es va establir amb l'historiador de l'art Ricardo de Orueta, nomenat director general de Belles Arts pel Govern republicà d'Azaña. Aquest va fer una primera visita a la ciutat el 27 de març de 1932, tot i que el contacte amb el batlle venia de setmanes abans. De fet, es pot dir que tot s'havia iniciat quan el 7 d'octubre de 1931 Lloret havia escrit al ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts, el seu vell company de batalles polítiques Marcel·lí Domingo, trametent-li un vell projecte elaborat per l'arquitecte Jeroni Martorell en temps de la Mancomunitat, per tal que el nou règim republicà el portés a execució: l'anomenat Passeig Arqueològic de les muralles de Tarragona, a l'entorn de la contramuralla moderna coneguda com la Falsa Braga.[450]

El 19 de febrer, una esllavissada havia fet caure la part exterior de la muralla romana immediata al costat oriental de la Torre de Sant Magí, dins la referida Falsa Braga.[451] No era el primer despreniment que es produïa a les històriques muralles de Tarragona, però el fet va encendre totes les alarmes. Era el moment de portar a terme el projecte de reforma, que des dels anys 1920 tenia redactat Martorell, arquitecte-conservador en cap de la zona tercera del Servei de Monuments del Tresor Artístic Nacional. Lloret es va implicar personalment en l'assumpte, i també va fer gestions a través d'Orueta —que havia trobat en ell un cas insòlit d'alcalde entusiasta— per tal de continuar les excavacions de la necròpolis romano-cristiana que es duien a terme a la Fàbrica de Tabacs.[452] Segons recollia el *Diari de Tarragona*, Ricardo de Orueta havia comentat a uns amics el seu propòsit de visitar tan aviat com li fos possible la ciutat de Tarragona, perquè «*deseo visitar los monumentos arqueológicos tarraconenses y conocer al propio tiempo al único alcalde que hasta el momento actual, me ha demostrado insistentemente su vivísimo interés por la Arqueología*»,[453] que li havia tramés la invitació a conèixer la ciutat.

446 «L'important acte polític de diumenge al Saló Modern», *Diari de Tarragona,* 16 de maig de 1933.

447 ANC. Carta de Pere Lloret a Ferran Soldevila, en motiu de la mort del seu germà Carles. 11 de gener de 1967.

448 Carles SOLDEVILA, «Problema complex». *La Publicitat,* 6 de novembre de 1931.

449 «L'embelliment de l'Arc de Barà», *La Veu de Tarragona,* 22 de desembre de 1931.

450 «Dades per a la història», *Diari de Tarragona,* 22 d'octubre de 1933.

451 «Esllavissament d'un troç de muralla de Tarragona», *Butlletí Arqueològic,* juliol de 1929 - juny de 1932, p. 124-127.

452 «Les excavacions de la Fàbrica de Tabacs», *Diario de Tarragona,* 2 de març de 1932.

453 «La sinceritat del Director General de Belles Arts», *Diario de Tarragona,* 29 de març de 1932.

Barcelona, 6 de desembre de 1932

Sessió inaugural del Parlament de Catalunya, amb la Mesa formada per Josep Maria Casabò, Antoni Dot, Lluís Companys, Martí Rouret i Carles Gerhard. A l'esquerra, a la primera fila, el Govern de la Generalitat: Pere Cavallé, Josep Irla, Francesc Xavier Casals, Joan Lluhí, Antoni Xirau, Manuel Serra i Moret, Ventura Gassol, Carles Pi i Sunyer, Josep Tarradellas, Pere Comas i Francesc Macià. A la segona fila: Antoni Rovira i Virgili, Pere Coromines, Joan Casanelles, Josep Andreu i Abelló, Miquel Guinart, Xavier Casademunt, Nicolau Battestini, Josep Fàbrega, Josep Maria Espanya i Humbert Torres. A la tercera fila, Joan Casanovas, Josep Fontbernat, Jaume Serra i Húnter, Pere Blasi, Joan Bancells, Laureà Dalmau, Joan Tauler i Joan Selves. Darrere, convidat, l'alcalde de Barcelona, Jaume Aiguader. En primer pla, Francesc Riera i Manuel Galés. A la dreta: a la primera fila, Francesc Viadiu, Pere Lloret, Jaume Magre, Josep Companys, Joan Sauret, Ricard Palacín, Joan Balart, Joan Mora, Tomàs Carreras...; a la segona fila,Gaspar Armengol, Jaume Sallés, Francesc Ribas, Francesc Arnau, Lluís Bru, Joan Baptista Soler i Bru, Enric Canturri, Pau Romeva... També hi apareixen, dempeus, el cap de Cerimonial, Dalmau Costa i l'oficial major, Carles Soldevila.

SAGARRA-TORRENTS / FI

La visita del director general de Belles Arts va començar a l'aqüeducte conegut com el Pont del Diable, per continuar al jaciment on s'havia descobert l'antic Fòrum comercial de la ciutat i visitar les muralles de Tarragona, que el van impressionar tant que —quan l'alcalde li va fer avinent la resta de visites programades— demanà més temps per a gaudir-ne, ja que ells en podien gaudir cada dia, però ell només ho podia fer per un breu moment. Va ser durant la visita —que amb l'acompanyament tant de Lloret com de l'arquitecte Martorell continuà al Beateri de Sant Domènec, al Museu Arqueològic, l'Ajuntament, les voltes del Circ i la catedral— que Orueta va comprometre el suport del ministeri tant al projecte de la muralla com a l'anomenat Parc Arqueològic.[454] L'endemà, Lloret acompanyaria Orueta a visitar el palau d'August i els monestirs de Santes Creus i Poblet.[455] Després de presentar una molt ben documentada exposició al Ministeri, a la reunió de la Comissió de Monuments de l'11 d'abril, Lloret pogué treure pit dels resultats de la visita d'Orueta, que havia aconseguit de la Junta del Tresor Artístic Nacional l'aprovació de diversos assumptes vinculats amb la ciutat, com eren l'adquisició del Fòrum Comercial i el carrer romà, propers a la plaça Corsini, la construcció del Passeig Arqueològic a la Falsa Braga i la desafecció de la presó —emplaçada a l'antic Pretori o palau d'August— per a instal·lar-hi el nou Museu Provincial.[456]

Orueta va tornar a Tarragona tres mesos després, coincidint amb la celebració d'un concert a l'antiga pedrera romana del Clot del Mèdol, i, de nou, el director general va tornar a demostrar la seva sintonia amb la ciutat i amb l'alcalde Lloret.[457] La bona entesa que els dos personatges demostren en públic es cor-

24 de desembre de 1932
Acudit gràfic, obra de Marcel·lí Porta,
on apareix Manuel Serra i Moret oferint el refugi
del grup parlamentari de la Unió Socialista de Catalunya
a Pere Lloret, únic diputat, al Parlament de Catalunya,
del Partit Catalanista Republicà.
(L'OPINIÓ) / AHCB

454 «El Director General de Belles Arts a Tarragona», *Diario de Tarragona,* 29 de març de 1932.

455 *Diario de Tarragona,* 31 de març de 1932.

456 «La Comissió de Monuments», *Diario de Tarragona,* 12 d'abril de 1932.

457 «El President de la Generalitat i el Director General de Belles Arts a Tarragona — L'èxit brillantíssim del Concert Natura d'El Mèdol», *Diari de Tarragona,* 30 de juny de 1932.

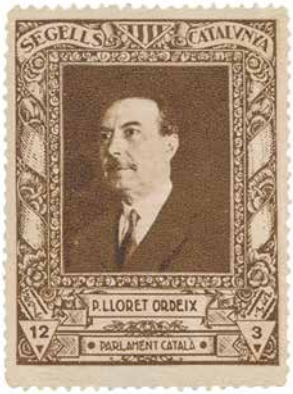
Barcelona, 2 de febrer de 1933

El president Francesc Macià inaugura el 1r Congrés Municipalista Català
al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona.
D'esquerra a dreta, entre d'altres: Gaietà Freixa, Francesc Arnau, Claudi Ametlla, Francesc Macià,
Jaume Aiguader, Lluís Prunés, Pere Lloret, Antoni Vives, Josep Carós, Avel·lí Estrenjer, Francesc Fité,
Josep Sanromà, August Maria Argimon...

SAGARRA-TORRENTS / ANC

respon tant amb l'entesa personal, com amb la tasca que tots dos fan entre bambolines per aconseguir portar a bon terme obres tan ambicioses com les del Passeig Arqueològic, el projecte del qual havia estat aprovat pel ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts el 14 de setembre de 1932 per un import de 42.016,31 pessetes, del qual l'estat pagaria 37.814,68 pessetes.[458]Aquell mateix dia, l'arqueòleg alemany Adolph Schulten, bon coneixedor de la ciutat, publicava unes «Impresiones tarraconenses» on celebrava haver trobat un alcalde com Pere Lloret, molt culte i entusiasta de la història de Tarragona.[459] Schulten, però, tant en la seva carta de comiat al *Diari de Tarragona*,[460] com en una d'enviada a Lloret, mostrava el seu temor cap al projecte de Martorell[461]: «*Me* [sic] *confio ante todo en el gusto estético y histórico de V. Mire Sagunto! ¿Quien se atrevería limpiar aquella fortaleza de los escombros, y hacer paseos, bancos, etc.? Estos sitios históricos deben quedar como son: salvajes, y con plantas, de ruinas y no ser limpiados como un jardín público. Ante todo los baluartes no se deben tocar, sino nada más que conservar para que no caigan, lo mismo con la muralla. Y creo que las 100.000 pesetas no son demasiado para la conservación de muralla y baluartes, siendo esta conservación cosa de rato largo y que costará bastante*».[462] Fidel al seu tarannà conciliador, Lloret haurà no només de tranquil·litzar el cèlebre arqueòleg, assegurant-li que «*no dejo que se haga nada sin que antes lo informe el Rdo. Serra, y en todas pugnas y batallas entre la Arquitectura y la Arqueología, digo que ésta ha de obtener la victoria. No se tocará ningún baluarte ni nada de la muralla. Conservar y poner en valor, nada más*»[463], sinó gestionar la tensió creixent entre l'arquitecte Martorell i l'arqueòleg mossèn Joan Serra, en la qüestió de l'anomenada Falsa Braga:

1933
Vinyeta de Pere Lloret, de l'Àlbum Catalunya, una col·lecció de cromos.
FI

«Como le manifesté a V. reiteradamente por teléfono, creo que lleva más razón Mn. Serra y así se lo he dicho al Sr. Martorell. Ahora bien; sin herir susceptibilidades yo me propongo actuar como árbitro y crea V. que pondré todo mi empeño en salir airoso de este cometido.

El Sr. Martorell me ha mandado copia de la carta que la dirigido a V. Yo le he dicho que es necesario refrenar sus naturales impulsos arquitectónicos. Unas pocas palabras por escrito de V. creo serán suficientes para evitar esas pequeñas rivalidades, siempre en conformidad con su criterio de V. de respectar todo lo respetable y evitar se

458 FLJ. Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes. Servicio de Monumentos del Tesoro Artístico Nacional. Zona 3ª. Tarragona Arqueológico. Notificació de Jeroni Martorell, 23 de setembre de 1932.

459 Adolph SCHULTEN. «Impresiones tarraconenses», *Diari de Tarragona,* 14 de setembre de 1932.

460 «Carta de comiat del Sr. Schulten». *Diari de Tarragona,* 22 de setembre de 1932.

461 Jeroni MARTORELL. «La Falsa Braga. Lletra oberta al Dr. Schulten». *Diari de Tarragona,* 1 d'octubre de 1932.

462 FLJ. Carta del professor Adolph Schulten a Pere Lloret. Erlangen, 26 d'octubre de 1932.

463 FLJ. Carta de Pere Lloret al professor Adolph Schulten. Tarragona, 2 de desembre de 1932.

4 de març de 1933

Bitllet de lliure circulació per les línies de ferrocarril de Catalunya, a favor del diputat Pere Lloret.

FML

modifique o desnaturalice lo que tenga valor histórico y arqueológico. En mi carta le digo al Sr. Martorell que debe resignarse en estas obras a hacer más arqueología que paseo, contrariando, es claro, los naturales impulsos del arquitecto que se inclinan más al paseo que a la arqueología.»[464]

A l'arqueòleg i sacerdot li confessa, després de les eleccions que l'han portat al Parlament, i d'un refredat que l'ha tingut dos dies al llit:

«*De tots dos vull recavar la mateixa conclusió: cal fer més arqueologia que passeig, que aquestes obres, contrariant, és clar, la tendència de l'arquitecte que s'inclina més al passeig que a l'arqueologia.*

Ara bé; jo he d'estar al mig dels dos corrents no per

464 FLJ. Esborrany de carta de Pere Lloret a Ricardo de Orueta, s/d.

a fallar com a jutge, o decidir com un savi, o partir de les diferències com un amigable componedor, sinó per mantenir aquell principi en tot on pugui arribar la meva bona voluntat. Però és precís que cal dels contendents no se n'aparti. Així, doncs, confio que tan prompte surti de casa ens veurem i podrem parlar llargament per a arribar a solucions completes i adients.»[465]

Menys d'un any després arribava el gran dia de Tarragona: la inauguració del Passeig Arqueològic, prevista per al 22 d'octubre de 1933. Abans, Pere Lloret havia passat quinze dies reposant i reprenent forces a Sant Hilari Sacalm, temps durant el qual l'havia substituït com a alcalde accidental Josep Gilabert.[466] Per al director del *Diari de Tarragona* Lluís de Salvador, la inauguració d'aquell passeig de sis-cents metres dividit en cinc trams simbolitzava la reconnexió per part de la República de la ciutat amb el passat esplendorós de la capital romana, després que «*Tarragona dintre el règim monàrquic hagi estat, de segles ha des de la famosa unió dels pobles ibèrics, la ciutat abandonada, menyspreada, màrtir per excel·lència. Els seus antics títols de ciutat gloriosa dels Cèsars, de capital opulenta de l'Espanya Tarraconense, el port de mar d'una tradició infinitament més brillant i sòlida que la majoria de ports de mar de la Península i de tota la Mediterrània, no mereixien d'aquells reis savis, il·lustres i sants, cap mena de respecte ni atenció constant*».[467] I afegia:

«*Tarragona esdevingué una «capital de província» qualsevulga, una ciutat morta, sense cap especial relleu ni sense merèixer cap atenció efectiva dels monarques. I mentre a Valladolid, a Burgos, a Leon i Toledo, cada pedra dels palaus senyorials, que recordaven un episodi reial, una anècdota cortesana o una llegenda romàntica, mereixien l'atenció dels escriptors a sou de l'Estat, els cants dels poetes palatins, les manyagueries dels arquitectes conservadors, a Tarragona, els correus venerables dels palaus cesaris, les columnes majestuoses dels temples i fins les estàtues de marbre esculpides per artífexs de Roma, eren destrossades per la turba oficial i per la plebeia, sense que cap autoritat reial que s'hi oposés. I servien de blocs per reomplir els paraments dels fortins o de mampostes per bastir edificacions vulgars de caràcter públic o privat. O, com nosaltres hem aconseguit encara, eren menudalles pels picapedrers, per reomplir clots a la carretera.*»

Amb la República, però, tot canviava i no només pel que feia a l'arqueologia i als seus monuments històrics: «*Per a Tarragona, la República, l'afirmació del règim, l'estructuració lliure i ferma de l'autonomia, representen la possibilitat de redreçar-se, de retornar progressivament a la seva grandesa passada* [...]. *Tarragona republicana, és un germen de gran ciutat que reviu, que reus, que desenvolupa nous òrgans vitals, que té un destí important a complir i que el complirà*». Allò era el que la ciutat celebrava, primer amb un acte a l'Ajuntament, i després al mateix Passeig, on es va descobrir un pedró dedicat a Orueta, el director general de Belles Arts que havia fet possible aquella obra,[468] que unes setmanes després ponderava l'escriptor Soldevila, que havia conegut el nou espai acompanyat de Lloret, «*màxim responsable d'aquesta meravellosa realització que posa en valor la muralla ciclòpia i la muralla romana*», com a guia:

«*Admira (i desespera!) de saber les poques pessetes que han bastat —només cent-mil!— per dotar Tarragona, ja tan rica d'al·licients històrics i naturals, d'una vida, d'un passeig, que sense vanaglòria, pot reputar-se d'únic al món. Poder passar al peu d'una enorme muralla primitiva coronada per una muralla romana, seguint un passeig de ronda des d'on s'albira la mar a estona i constantment el camp, amb les seves tonalitats magnífiques i severes ensems, sota la claror cristallina del cel tarragoní, no és pas un plaer vulgar. I espereu! Espereu*

465 FLJ. Carta de Pere Lloret a Mn. Joan Serra i Vilaró, Pvre. Tarragona, 2 de desembre de 1932.

466 *Diari de Tarragona,* 22 de setembre de 1933.

467 Lluís de SALVADOR. «El Passeig Arqueològic de Tarragona», *Diari de Tarragona,* 22 d'octubre de 1933.

468 «Els actes solemnes de diumenge passat. La inauguració del Passeig Arqueològic», *Diari de Tarragona,* 24 d'octubre de 1933.

Any 55.—Núm. 18.282.—Preu: 15 cèntims

ABONAMENTS

Dimarts, 14 de març de 1933

LA PUBLICITAT

BARCELONA

TALLERS D'IMPRENTA: CARRER DE BARBARÀ, 15 I 17. — TELEFON 19025
REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 595. Lar — TELEFON 11420

EL TEMPS Pressió al nivell de la mar: 761,7 milímetres. Temperatura actual: 8°2 graus. Humitat relativa: 73 per 100. Vent: S quilòmetres per hora del nord. Visibilitat horitzontal, 40 quilòmetres. Estat del cel: 3/10 de Cumulus. Ahir, 15 C. En les darreres 24 hores: Temperatura màxima, 12°7 graus. Temperatura mínima: 4°1 graus. Recorregut del vent: 251 quilòmetres. Precipitació: 12 litres per metre quadrat. Insolació en el dia d'ahir: 2 hores, 40 minuts.

L'actualitat social

EL CINQUANTENARI DEL MARXISME

El marxisme es disposa a commemorar el cinquantenari de la mort del seu fundador, Carles Marx, esdevingudа a Londres el 14 de març de 1883. Indubtablement a aquesta commemoració es la rèplica del marxisme a la guerra que li han declarat alguns Estats europeus; en recordar d'una manera solemne la mort de Marx, els marxistes pensen aprofitar aquests elements per exaltar el fervor dels seus adeptes. I es comprèn que recorri a aquests expedients sentimentals perquè el marxisme més que una doctrina científica és una fe; els marxistes no són marxistes com d'altres són darwinistes, posem per cas, sinó que la seva posició és igual que la d'un adepte d'una religió. La seva adhesió a la doctrina pot justificar-se per raons científiques, tal com bo fa l'apologètica cristiana, si volen; en el cas, però, no és una adhesió científica ni tan sols racional, sinó religiosa.

Comte, el creador del positivisme, l'inventor de la sociologia, que

CARLES MARX

sovint ha estat titllat de pare del socialisme utòpic, va dir que el seu sistema pretendrament científic, comprenent-hi l'empresa l'aspecte religiós de les multituds, i per això el final de la seva vida exercí el Catecisme positivista, per tal d'orientar el sentiment religiós popular en la direcció positivista; i proposava la creació d'una Església positivista, amb ministres i sants propi. La temptativa de Comte, després d'algunes persecutores dels que es deien deixebles d'ell, fracassà. La religió positivista no té adeptes; en canvi l'Església, que no tingué cap preocupació religiosa, ha estat, inconscientment, el fundador d'una religió amb els seus dogmes i les disputes internes que acompanyen els orígens de totes les religions.

Seria gairell negar o desconèixer l'activitat teòrica que ha agitat la intimitat del marxisme d'ençà de la desaparició del mestre. Uns deixebles n'han comentat la doctrina, d'altres han refutat les crítiques que hi han estat adreçades, altres s'han esmerçat en l'apologètica i en l'apostolat; els bolxevistes, per exemple, abans d'entrar la partida decisiva han estudiat la tècnica de la revolució, la conquista del poder, i això, és cert, ha donat molts a determinades precisions sobre les idees de Marx. Totes aquestes activitats, totes aquestes aportacions aparentades no han pogut refrenar la doctrina, i això denuncia el gust fluc del marxisme, perquè totes les esmentate que la tècnica de la revolució hagi pogut introduir en els procediments no ha afectat per a res el mantell de la doctrina. L'estratègia de la conquista del poder no té res a veure amb la teoria de l'organització i del funcionament social.

Aquesta falta de renovament, d'adaptació a les realitats presents és el pitjor enemic del marxisme. Totes les teories científiques, formulades cinquanta o seixanta anys enrere, sigui de Fordre que sigui, han estat rectificades o anul·lades per altres de noves que signifiquen un avenç positiu en l'ordre dels coneixements. Ni la medicina, ni la física, ni la biologia, ni cap altra ciència han pogut mantenir intactes les descobertes i els principis formulats mig segle enrera. Els principis marxistes són igualà avui que el dia que Marx els formulava. El marxisme, però—el materialisme històric—és una concepció científica que tres tota la seva força dialèctica de l'estudi dels fets que registra la història. La tècnica marxista de la construcció de la societat està en curs servint-se cap modificació essencial; les realitats d'avui, però, són idealitzades que les que interessinavem Marx vuitanta anys enrera i li suggerien les conclusions de la seva teoria? ¿Marx en 1933 escriuria el mateix que escrivia en 1848? Es admissible que a l'època en què Marx havia la seva doctrina i hi ordenava la major part dels fets exorgats fins aleshores s'establís la sintesi més probable; això voldria dir que les previsions de Marx sobre l'evolució futura de la societat en aquell moment podien tenir el màximum de coherència científica desitjable. Cal distingir, però, entre previsió racional i previsió política, i en la doctrina política de Marx hi prevaldó en el moment capital. De fet tot el marxisme és una pura previsió, puix que no hi ha altre objectiu real al d'imposar als fets futura una direcció determinada més que observar-los per intervenir en el moment oportú.

El marxisme especula amb l'evolució de la societat capitalista en el sentit de la concentració del capitals, concentració que hauria de realitzar-se automàticament en virtut d'una llei inflexible. En la imatge de la pirámide invertida mantinguda en equilibri inestable sobre el vèrtex. La riquesa i els mitjans de producció acumulats cada vegada en un nombre més reduit de mans, els explotadors d'aquest procés van bolsada bestiesa per despoimar tot l'edifici social i, escalfat el nivell final que permetia, la felicitat a totes les societats humanes.

L'experiència, però, ha refutat aquestes demostracions a aquestes previsions, perquè l'absoluta concentració de capitals és un mirage que arredua constantment aquella teoria; edicu encara, els fets semble que es complagués a contradir-la amb singular fortuna. Rússia, posem pels que per ara ha fet l'aplicació pràctica del marxisme, ara molt lluny d'haver realitzat el cicle de procés de concentració capitalista que Marx pensava com a premissa necessària per a l'advenliment del comunisme. I en el fet de Rússia i ha una contradicció flagrant amb el marxisme teòric: allà que Marx semblava a l'evolució total del règim capitalista ha estat realitzat per una revolució armada contra la concentració capitalista on trobava en un estadi molt més endarrerit que en altres països.

I és que l'error fonamental del marxisme ve d'haver dirigit per sobre totes les possibilitats de l'explotació humana. El factor psicològic no entra per a res en la concepció marxista. En cert que en l'època de Marx aquest factor tenia una contrarietat insignificant; modernament, però, ha pres una preponderància insospitada. La prova en són els errors enormes dels economistes i tractadistes de tota mena en calcular la durada possible de la guerra gran i assumir-ne les conseqüències polítiques i econòmiques. Ni el capital s'ha concentrat ni la llista de classes s'ha descalcedolit d'acord amb les previsions marxistes. Durant aquests anys una capa social pot afirmar que està entrat la perjudicat amb una força extraordinària l'avui actua amb una energia no prevista. Aquesta capa és la d'Alemanya vodreix els continents de l'hitlerisme, que precisament per això és l'enemic irreductible del marxisme. És la capa formada pels homes de professions liberals, equilibrants de l'assalariat i del rendista. Aquest element, poderós, introdueix un ordre de possibilitats nou en la llista de diferències consignada per Marx, simplificat que requeria ara fa vuitanta anys, però que avui ja no és possible. La falta més gran de Marx és no haver previst les conseqüències de la difusió de la cultura i de l'increment que aquesta va donar al proletariat les professions liberals. Això crea un panorama psicològic totalment estrany als temps de Marx: aquest element ha de tenir la seva part en l'evolució futura de les societats, i aquesta part no pot dater altra cosa que la llibertat en totes les seves humanes. En el liberalisme, donc, que amb les seves contradiccions i amb les seves misèries ha estat realitzat amb el juny fins prop de les nou, hora en qual també acabava han abandonat les seves tàpies.

El comissionat amb aquestes mengres s'engreixa que és un gual

Acció Catalana Republicana

en la seva Assemblea del diumenge, prengué vida nova damunt els principis de sempre

L'Assemblea del Partit d'Acció Catalana Republicana celebrada ahir al vespre tingué el caràcter per la seva nombrosa concurrència com per l'interès que despertava el discurs del president, el doctor Estelrich. Fou, sens dubte, una de les assemblees més concorregudes i més entusiastes que hem vist en aquests darrers temps. Hi assistiren més de quatre mil persones, que omplien totalment el gran local de la Casa de Convalescència, on tingué lloc l'acte. Després de la lectura de la memòria anual, que fou llegida pel secretari general del Partit, senyor Ventura Gassol, el doctor Estelrich pronuncià un discurs que durà més de dues hores, i que fou escoltat amb la més gran atenció per tots els assistents. Aquest discurs, que fou molt aplaudit, tingué un caràcter eminentment polític, i en ell el doctor Estelrich exposà la doctrina política del Partit, així com la seva actuació en el període que ha transcorregut des de la seva fundació fins ara. Després de fer un balanç de la labor realitzada, el doctor Estelrich exposà les normes que han de regir l'actuació del Partit en el futur, i traçà les línies generals de la política que ha de seguir Acció Catalana Republicana. Aquest discurs, que fou molt aplaudit, tingué un caràcter eminentment polític, i en ell el doctor Estelrich exposà la doctrina política del Partit, així com la seva actuació en el període que ha transcorregut des de la seva fundació fins ara. Després de fer un balanç de la labor realitzada, el doctor Estelrich exposà les normes que han de regir l'actuació del Partit en el futur, i traçà les línies generals de la política que ha de seguir Acció Catalana Republicana.

El nou Consell Directiu d'Acció Catalana Republicana. — A dalt: els senyors Claudi Ametlla, Carles Jordà, Amadeu Hurtado. A sota: els senyors David Ferrer, Pere Lloret, Martí Esteve i Ll. Nicolau d'Olwer

sinó creuda pels darrers esdeveniments era necessari d'adaptar l'ideari base del Partit a l'actual estat de Catalunya. I així és la manera més concisa i més clara possible, perquè, els segadors per estar de conjuts han arribat a l'abscentisme, però sempre sense egoismes ni subterfugis, feia passar "tot" l'ideari del partit a "dada". La realitat de l'hora present, tenint present l'única norma dels partits que fugen d'una vana demagògia; norma consistent en estar l'ideal amb la realitat.

Amb molta d'aquesta tasca col·lectiva, feta entre tots els associats en col·laboració amb la ponència, fou pilota la identificació existent entre els diversos components del partit; en efecte, les ponències, perfectament diferenciades no pas a contrador, sinó a formular més netament o amb més propietat les idees bàsiques. La discussió tan solemne servia per a decidir quina de les dues versions era preferible, i, acabat, hom acordava en conseqüència.

Des d'ara, el partit pren una vida nova, damunt dels principis de sempre, és cridació ben clara. La importància que atenderà dins la col·laboració la materia de justicia social, prova la sensibilitat i la volubles d'aquesta organització, que ara resulta d'aquesta manera totes les inquietuds i que aquí vol aportar-hi solucions a problemes, i de problemes a solucions de govern.

I serà parell voler negar la transcendència que té per al país aquest cisi de vida a l'esquerra. Tota la força en origie-se en compleme del constructivisme, i els drives en monopolitzadors de les classes progressives.

Aquesta força serà aplega nova valors, que serien la necessitat d'unir a estructures globals que permetin una actuació fecunda i positiva i que posin remei als mals que ns deterioren de predor-se a bons d'entrates ordenadament a valer ambdós del cos de Catalunya, sense deixar-hi més nobles, colors més formes de l'esquerrisme i catalanisme.

Precisament ara, dintre aquell període en que Catalunya es sensibilitat i està en lògic a tot de formular el regrel d'esquerra o el grallà de dreta, és força encoratjador que en el camp esquerrà faci un bell aire d'informació una força que pot aportar tanta de valors morals a la causa del bé i tanta de la nostra pàtria.

Acció Catalana Republicana bon dia que esperona nostre les seqüencials; jó que l'és dir, així una inquietud. ¡Ell qui estava ahir ter impossible cop endeveniment general, tipus donant cantes de lluer, aquí donava la sensació de cap desprotisme d'horari! I aquesta inquietud fora bella moteva. Perquè totes les coses vives del país hareen de passar per força per l'ideari del partit i per endrenar de cap desviar, resultin; no sense cap mal, tots que fa quelcom per les Unes d'Acció Catalana Republicana: Catalunya, Democràcia, República i Equitat social.

(La informació de l'Assemblea, a la pàg. 4.)

VIATGE POLITIC

El ministre d'Obres Públiques i el d'Agricultura, hostes barcelonins de dos dies

El ministre de la República senyora Domingo i Prieto després de la seva arribada a Barcelona, diumenge al matí, acompanyats del governador, senyor Ametlla. (Foto. Torrents.)

Diumenge, a dos quarts de deu del matí, arribaren en l'exprés de Madrid els ministres d'Obres públiques i d'Agricultura, senyors Indalecio Prieto i Marcelí Domingo.

A l'arribar s'hi havia engalzat expressament per als ministres el "breack" d'Obres públiques.

Aquells baixaren al Passeig de Gràcia. Forca rebuts pel governador, senyor Ametlla, i per algunes familiars i amics.

Després de saludar tots els que els havien rebut, els senyors Prieto i Domingo es dirigiren en un auto particular a La Garriga per saludar el senyor Jaume Carner, que, com se sap, es trobà en aquella localitat atenent el restabliment de la seva salut.

El President de la Generalitat, senyor Macià, va estar també a La Garriga per tal de visitar el senyor Carner, i coincidí amb la visita dels senyors Domingo i Prieto.

El senyor Macià, que era a la funció del Liceu, parlant de la seva entrevista amb els ministres, digué:

—Hem coincidit amb els senyors Domingo i Prieto en la visita al senyor Carner i hem sinquit la grata impressió de veure'l molt millorat de la seva malaltia.

—Es de suposar que s'ocuparien vostès de la situació política —li preguntem.

—En efecte — respongué el senyor Macià —. En l'entrevista, que es descabdellà en termes de gran cordialitat, sobrevi parlar de política, coincidint en l'apreciació dels temes que suggereix la situació actual.

(Segueix a la pàgina 3.)

Presó i processament del senyor Menéndez

Madrid, 13. — Aquesta tarda a les quatre s'ha constituit novament al despatx del Palau de Justicia el Jutjat especial que entén en l'afer de Casas Viejas.

El senyor Crespo ha estat treballant sobre l'actuat fins a les sis de la tarda. En aquesta hora ha comparegut davant l'autoritat judicial el general d'assalt senyor Muñoz, i després ha declarat l'escrivent del-cree grup d'assalt guàrdia Josep Cuenca Soria.

Mentre es practicaven aquestes diligències el secretari del Jutjat especial senyor Sánchez ha abandonat el Palau de Justicia per a dirigir-se en el seu curse de la Direcció General de Seguretat a persones militars.

El senyor Sánchez s'ha entrevistat amb el senyor Menéndez i ha procedit a la lectura d'una providència del jutge per virtud de la qual es dicta ordre de presó i procesament contra aquest cos el detingut.

Se li exigeixen, a més, dues-centes mil pessetes per a responsabilitats civils.

El senyor Sánchez ha tornat al Palau de Justicia a les vuit de la nit i ha continuat treballant amb el jutge fins prop de les nou, hora en qual també acabava han abandonat les seves tàpies.

Façana d'una casa de les del tipus de 32 pessetes de lloguer. (R. Torrents.)

El martiri de Santa Coloma

Reportatge d'AVELI ARTIS

A) mig d'una de les places del Grup segon, aguantem, ferms, un airet que ve, fidalgues, del Coll de Montcada, mentre ens parla un agent del Municipi de Santa Coloma de Gramanet.

—¿Ha estat idea vostra aquesta informació? No sigui o no, no sabeu pas on us heu ficat. Us heu proposte que heu de sortir-ne amb els peus ralents i el cap fred! I no és un ballit. Un ballet i tot, fener (esnaixem l'adjectiu). Fins molt temps després de quan fer dia, no he somprés la malícia que amagava una frase que vaig sentir a un senyor dels que formaven a la cromicra que vingué a assegurar aquest Grup. Transeuants el riu, veu que de la carretera de dalt, i un preguntava a un altre: "—¿Que somnies le posen a este Grupo?" L'interpellat va respondre: "—Son lans del Booth". I el primer, en veu més baixa, va alegir: "—Pues buele mal".

—De debò?

—Tan cert com aquest sol que ens posa.

Qui sap, però, si el comentari d'aquell anònim era fet a espalles de Milans del Bosch o bé a causa de les emanacions d'una fabrica que hi ha tocant el Grup, no recordem si d'adobs químics o d'adobs de pells; tan pestilents, que per força han d'agregar-hi la instal·lació del lloc, prou perjudicat per la manca d'higiene d'aquelles 780 cases del Torrassot, dins les quals entraven quasi tigui l'hora.

Reprenia el nostre interlocutor:

—Un dia jo venia de baix, de Les Carolines, i em trobo que aquí hi havia una brigada d'homes que treballaven termes, pensen nades; obrien zanes, descarregaven camions-dels-cases i materials; i n'hi havien possessionat de tots aquests terrenys, que per aquesta banda eren camps i horts i pel canto del riu eren eres arbredes que feien goig de mirar. En vaig quedar de pedra. ¿Com ha anat, això? —Doncs, mireu—va respondre'm un dels que donaven ordres—: que venim a construir-hi uns centenars de cases. "—Amb l'autoritzarió de qui?" "—Amb la del governador? ¿Qué ens pregunteu a nosaltres? Vaig quedar-me al poble, a explicar-ho a l'alcalde. Va quedar tan sorpres com jo matex. Per a fer unes obres en uns terrenys enclavats dins el terme municipal, cal un previ permís de l'Ajuntament, veritat? Doncs l'Ajuntament no sols no havia concedit aquell permís, sinó que ni coneixa-

FULL DE DIETARI

Retractació ?

Ex-un episodi ben desagradable el que ha mantingut a alta tensió les Corts espanyoles durant les darreres setmanes —¿i potser encara no hem acabat?

De Bunyi, a distància de dies o de menos, els actes que han importats al comandant de la Guàrdia destacada a Casas Viejas i, de retop, a l'ex-director de Seguretat, produeixen una viva contrarietat, per no dir una viva repugnància.

Però, senyors, cal tenir memòria. A Barcelona, pels baixos, fotgerradament, per diverses etapes de violència —l'aquella violència que no pot excusar-se, ni perdonar-se. Més d'un cop, en el fort de l'episodi, han sentit en boca de persones assenyadíssimes i justes, l'expressió d'un desig que si no era ben bé l'assetllament immediat i sense procés prèvi, s'hi assemblava força.

Efectes de la indignació? ¿Per accions incomprensibles que un home, quan les sent expressar, dubta si investigarem una ferma voluntat de veure exaltat el vot o si són simples derivatius verbal que cerca el dolor o a altres.

No obstant, temo que aquestes dites que, ha repetexo, varien de molts llavis digues i entremitades davant els actes de vandalisme estúpid, responen a un convenciment molt més transcendent que l'superficial com sembla. Dones bé: molts d'aquests homes que en el moment crític comandarien sense vacillar un afusellament sense procés, una dies o unes setmanes després endevenen escrupulosos, es retracten d'aquell pensament expedint, tornen a la jurídicitat estricta i calma.

I aquest retorn, raó! Es humanitzen amb els ignominies. Quan retrocedem en la serenitat, després de la tempesta, els desordres del nostre esperit.. Això raó!

Però és que hi ha subjectes que tenen passar ells mateixos per l'adreçador de la consciència, sense cap mena de possibilitat intim. s'aixeca, per conveniència política o per mera passió de denigrar, en fiscals severíssima dels qui han executat el pensament que ells tenien —¿i tenen encara!

I creieu que aquests tipus farisaics són els que m'inspiren més fastic.

CARLES SOLDEVILA

14 de març de 1933
Portada de
La Publicitat
amb la imatge
de la nova direcció
elegida a l'Assemblea
d'Acció Catalana
Republicana, formada per:
Claudi Ametlla,
Carles Jordà,
Amadeu Hurtado,
David Ferrer, Pere Lloret,
Martí Esteve
i Lluís Nicolau d'Olwer.
AHCB

que creixin els xiprers plantats suara, espereu que creixin les violetes boscanes i les farigoles que mans delicades han sembrat vora les pedres mil·lenàries i en el talús de les fortificacions, aleshores el conjunt cobrarà una suggestió incomparable (La vida persistent dels arbres i de les plantes té, en el veïnatges dels grans monuments difunts, una estranya poesia).

En fi, gràcies a aquesta empresa tan bellament acomplerta, les muralles tarragonines han perdut aquell aire d'enorme relíquia maltractada que s'aguanta, per miracle, vora una ciutat que les mira amb malhumor, com una nosa o com un embalum inútil. Ara Tarragona ha reprès possessió del seu tresor. Ha deixat d'ésser la dispesera gasiva i insensible per esdevenir la mestressa conscient i magnànima. Enhorabona.»[469]

La qüestió de les muralles, però, no quedava aquí. Pere Lloret negocià amb el vicari general de la diòcesi, Manuel Borràs, l'adquisició dels baluards o torres de Sant Magí i del Seminari, per tal d'ampliar el Passeig Arqueològic.[470] Per a l'adquisició de la del Seminari, en fer-se evident que la corporació municipal no disposava de les 6.000 pessetes necessàries, el mateix Lloret de forma particular va resoldre la qüestió amb un préstec graciós de 1.000 pessetes, gest que van imitar Macià Mallol, Josep i Lluís Bonet, Antoni Elias, Antoni Company, Eduard Toda, Josep Arana, Josep Maria Pujol i Joaquim Pedrol, fins a arribar a la xifra referida.[471] No serà l'única vegada que Lloret confiarà en la iniciativa privada i el mecenatge. Per tal d'adquirir l'anomenat Fortí Negre, van ser els tarragonins residents a Barcelona els qui van aportar la quantitat necessària. Un dels més destacats, Antoni Rovira i Virgili, en va escriure el text de la subscripció: «*Els tarragonins als quals el curs de la vida ha dut a viure habitualment fora de la ciutat de naixença, som els qui més ens adonem del desvetllament i del progrés de Tarragona. ¿I no és just que mostrem la nostra satisfacció amb una cooperació a l'esforç lloable que es realitza persistentment?*»[472] Feta arribar a una llarga llista de personalitats, hi responguereen positivament Marcel·lí Domingo, el president de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació Josep Roig, el general Domènec Batet, l'economista Pere Gual o Eduard Toda.[473] També es va preveure l'adquisició de l'edifici romà de la plaça del Pallol, anomenada «la basílica», en una operació plena d'obstacles jurídics, burocràtics i financers que s'acabarien resolent mentre ell restava foragitat de l'alcaldia.[474]

Obres com aquesta, no només servien per recuperar el patrimoni històric de la ciutat i poder establir arqueològicament el seu passat, sinó que esdevenien un atractiu per a una ciutat que, sota el mandat de Lloret, tenia la voluntat d'esdevenir un centre turístic.[475] En aquest sentit, però, el redreçament no quedava només per a les muralles i vestigis del passat romà, sinó que també incloïa les platges, com la del Miracle.[476] Tots aquests esforços van desembocar en la creació de l'Oficina Municipal de Turisme, una iniciativa que el *Diari de Tarragona* atribuïa personalment al pressentiment que el batlle Lloret —que ja en l'època de la Mancomunitat havia estat pioner en aquest tema— tenia que «*la necessitat de realitzar una intensa, ben dirigida, fecunda, i, és clar, costosa tasca de divulgació dels nostres valors turístics arreu del món, comportava la*

469 Carles Soldevila. «Les muralles de Tarragona». *La Publicitat,* 20 de desembre de 1933.

470 FLJ. Carta del Dr. Manuel Borràs a Josep Maria Pujol de Barberà. Tarragona, 11 d'octubre de 1933. Carta de Manuel Borràs a Pere Lloret. Tarragona, 28 de novembre de 1933.

471 Jordi PIQUÉ (coord.). *Josep M. Pujol de Barberà a Tarragona (1897-1949): l'arquitecte i l'espai,* p. 24.

472 FLJ. Carta d'Antoni Rovira i Virgili a Pere Lloret. Barcelona, 10 de març de 1934.

473 FLJ. Correspondència i documentació sobre l'adquisició del Fortí Negre.

474 «L'adquisició de l'edifici romà dit "la basílica"», *Diari de Tarragona,* 7 de novembre de 1935.

475 E. FONTANET. «Tarragona centre turístic». *Diari de Tarragona,* 5 d'octubre de 1932.

476 «Les platges de Tarragona, i la visita de M. de Villepion», *Diari de Tarragona,* 25 de febrer de 1932. «Grans millores a la platja del Miracle» i «Les platges de Tarragona», *Diari de Tarragona,* 2 de març de 1932. «Una visita d'interès per Tarragona», *Diari de Tarragona,* 8 de març de 1932. «Irradiació turística tarragonina», *Diari de Tarragona,* 18 de març de 1932.

Tarragona, 3 d'abril de 1933
Enterrament civil del guàrdia de seguretat Rafael Castro, assassinat per uns delinqüents que havien atracat la sucursal del Banc de Reus a Móra la Nova.
A la presidència del dol, d'esquerra a dreta, entre d'altres: Ramon Nogués i Biset, Pere Lloret, Pere Cavallé... Darrere: Enric Pérez i Farràs, Jaume Simó, Josep Fontbernat...
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

necessitat de disposar d'una sèrie d'elements i d'una quantitat de cabals que calia determinar, organitzar i posar en activitat».[477] Des de Barcelona, el periodista i escriptor tarragoní Domènec Guansé, vell amic de Lloret, observava totes aquelles iniciatives de la seva ciutat presidida per «*un veritable alcalde de la República*». Així, de l'exposició organitzada al soterrani del Metro de Barcelona —i que també es mostraria a Madrid—[478], en feia una lectura històrica:

> «*En el mapa del desvetllament de Catalunya, Tarragona ha estat molt de temps una taca negra. Mentre de l'Empordà en baixava amb alè de la tramuntana una música i una dansa —que havien de conquista tot Catalunya— i una literatura, Tarragona no produïa res. Hom podrà retreure, per desmentir-nos, el cas d'un Ixart i un Pin i Soler. Però un i altre —com tots els altres escriptors i artistes que han vingut després— s'han confós amb els barcelonins. No han aportat res de característic o genèric. Ni entre ells se sentien solidaris —com ha esdevingut amb els empordanesos— ni sentien darrera d'ells un poble. Tarragona es veia partit sense recança i en trencava els vincles espirituals sense sentir-ne gaire enyorament.*
>
> *Però Tarragona, amb la República, ha deixat d'ésser provinciana. D'una capital de provincia —tal com un Badajoz qualsevol— ha passat a ésser una ciutat viva. Aquet retrobament d'ella mateixa amb les seves pedres i el seu esperit és una prova. I, així, després d'haver-se reconquistat ella mateixa, amb aquesta exposició turística que reflecteix, sobretot per l'art admirable de Zercovitsh bona part de la seva beutat natural i arqueològica fa el primer pas per conquerir l'admiració i respecte de les altres ciutats catalanes.*»[479]

En constituir-se la Junta de Seguretat de Catalunya, en virtut de les competències de la Generalitat en ordre públic, l'alcalde de Tarragona Pere Lloret, com els seus homòlegs de Barcelona, Girona i Lleida, va ser cridat a formar-ne part pel ministre de la Governació Santiago Casares Quiroga.[480] Mentrestant, la política continuava tant a Madrid, on el setembre de 1933 es produïa la caiguda del Govern Azaña, com a Barcelona,[481] on es produïa el trencament amb ERC del grup de *L'Opinió*, liderat per Joan Lluhí, cada vegada més queixosos del lideratge indiscutit del president Macià, que alhora sentia qüestionada la seva autoritat.[482] El nomenament —frustrat per l'Avi— de Josep Tarradellas com a governador civil, alhora que conseller de Governació, va ser la gota que va fer vessar el got.[483] Així, Antoni Xirau, Joan Casanelles, Pere Comas, Joan Lluhí i el mateix Tarradellas acabarien formant el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra (PNRE) i la seva pròpia minoria al Parlament.

A la tardor, després de la constitució del nou Govern de la Generalitat amb el gironí Miquel Santaló com a conseller primer, ERC va patir un nou mal de queixals al Parlament quan es presentà una proposició dels representants de les minories republicanes —els cinc diputats de la USC, Pere Lloret i el radical autonomista reusenc Jaume Simó— en què es sol·licitava que el president Macià comparequés a la cambra per a respondre dels actes de govern realitzats per ell durant la tramitació de la crisi.[484] Era una manera de fer notar el malestar pel poc gust del president de la Generalitat per acudir a donar explicacions al Parlament, tasca que delegava en els primers consellers del seu execu-

477 «L'Oficina municipal de Turisme». *Diari de Tarragona,* 22 de juliol de 1932.

478 *Diari de Tarragona,* 15 de maig de 1934.

479 Domènec GUANSÉ. «Tarragona, davant de Catalunya», *La Rambla,* 16 d'abril de 1934.

480 «Aquest matí quedà constituïda la Junta de Seguretat de Catalunya», *Diari de Tarragona,* 16 de maig de 1933.

481 Preguntat per la qüestió, Pere Lloret assegurava que la seva opinió personal era que s'havia de constituir un Govern republicà de gran amplitud que respongués a la composició actual del Congrés, inspirat en l'alt interès de la República. *La Humanitat,* 6 de juny de 1933.

482 Joan B. CULLA. *El catalanisme d'esquerra. Del Grup de «L'Opinió» al Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra (1928-1936).*

483 Joan ESCULIES. *Tarradellas, una certa idea de Catalunya,* p. 86-94.

484 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 10 d'octubre de 1933.

Tarragona, 7 de maig de 1933

Seguici fúnebre de l'enterrament de Joan Batet, germà del general Domènec Batet.
D'esquerra a dreta, entre d'altres: Pere Cavallé, Ventura Gassol i l'alcalde Pere Lloret.

HERMENEGILD VALLVÉ (LA VANGUARDIA)

tiu. El debat se centrava en la naturalesa de la presidència, si es tractava d'un càrrec executiu o moderador. La qüestió va portar cua, i Lloret justificaria el seu suport a la proposició incidental de la nova minoria nacionalista-republicana —els anomenats «panarres», per les sigles del PNRE—, perquè, com havia fet Acció Catalana el 1922, venia a trencar amb la idea dels «*dos grans Partits únics*»: «*Jo crec que no és ja l'hora de què hi hagi dues minories solament a l'Esquerra Republicana de Catalunya, que els esquerristes siguem més de dues o tres minories; jo voldria que valentament es constituís la Minoria de la Unió de Rabassaires, que té personalitat pròpia, que té valors propis, que té elements de vàlua*». Alhora, aprofitava el torn de paraula que se li donava per a la rectificació, per «*reivindicar a favor d'uns republicans que ho eren, no abans del 14 d'abril, sinó abans del 1914 la intervenció que tingueren dintre d'aquella que jo anomeno gloriosa Mancomunitat de Catalunya*», i que vinculava amb l'actual Generalitat:

«*Des de la persona honorable que ens presideix, passant precisament pel Primer Conseller que avui figura al cap del Govern, al costat del senyor Coromines, moltes vegades al servei d'aquella Mancomunitat, passant pel senyor Espanya, que no el veig aquí, i el senyor Mias i altres que no tenen la fortuna de comptar amb tants pocs anys i tan poca història com vosaltres, vàrem fer el sacrifici no de les nostres idees, sinó el sacrifici del nostre treball i de la nostra bona voluntat a benefici de l'obra de la Mancomunitat. I són els republicans els que donaren suport a moltes de les antigues Diputacions en què, com a Lleida, a Tarragona i potser a Girona, hi existia majoria republicana i les presidien homes republicans, que donarem suport a aquell Govern, i no hem de consentir nosaltres que un Partit que col·laborava amb nosaltres vulguis atribuir-se la glòria d'aquella Mancomunitat ni les conseqüències.* [...]

Respecte dels inicis, respecte la història, ens hauríem de remuntar molt lluny i jo podria, no donar lliçons, però donar exemple de republicanisme i de catalanisme, a moltíssima gent. Precisament és un trist privilegi el d'haver intervingut en les primeres eleccions de solidaritat catalana feta essencialment pels republicans i com a conseqüència d'aquella solidaritat l'obtenció d'una minsa Mancomunitat, que gràcies a la intervenció patriòtica de tots els elements polítics de Catalunya, principalment els republicans, va poder reeixir, com reeixí.»[485]

Als comicis generals de 19 de novembre de 1933, ACR i el PNRE hi van acudir aplegats en la Coalició d'Esquerres Catalanes, que fracassà davant el bipartidisme imperant a Catalunya amb ERC —que guanyà en vots— i la Lliga —que ho feu en escons. Al conjunt de l'estat es produí un canvi de rumb del règim republicà cap a la dreta, amb la victòria de la Confederación Española de Derechas Autónomas de José María Gil-Robles i els radicals d'Alejandro Lerroux, cada vegada més dretanitzats. Aquell 1933, però, finia amb el dol per la mort del president Francesc Macià, el dia de Nadal. Com a alcalde i diputat, Lloret va participar tant a les exèquies del difunt mandatari, com en la sessió necrològica dedicada al Parlament, on va prendre la paraula en nom d'ACR, tot fent avinent el «*tristíssim privilegi*» que havia tingut en la seva llarga carrera política d'haver hagut d'acomiadar dos presidents:

«*Era l'any 1917 que moria —a l'agost d'aquell any— Prat de la Riba, el primer President de la Mancomunitat de Catalunya, d'aquella institució gloriosa que va ésser l'inici de les nostres reivindicacions polítiques, i llavors vaig veure per primera vegada tot un poble unit en un sol sentiment: el sentiment de la pàtria catalana que no era solament una aspiració, sinó que tenia, encara que minsa, na petita realitat en la Mancomunitat de Catalunya. He seguit la meva vida de catalanista i republicà pensant que no podrien veure els meus ulls la realització dels ideals que tots nosaltres tant estimàvem, però jo, sentint avui l'amic Gassol, he de recordar que, retornat ell de l'exili, en moments íntims, ens parlava de la fe de Macià. Ens deia que Macià tenia la fe, la il·lusió, tenia la convicció plena de què arribaria el moment en que implantaríem les nostres llibertats i en què recobraríem la nostra personalitat nacional. Jo he de dir que*

485 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 11 d'octubre de 1933.

Barcelona, 15 de maig de 1933
Acte de constitució de la Junta de Seguretat de Catalunya.
D'esquerra a dreta, a la presidència: Jaime Pérez Salas, Pere Coromines, Joan Selves,
el ministre Santiago Casares Quiroga, x, Lluís Companys, Rafael Closas. Al davant, entre d'altres:
Gaietà Freixa, Miquel Santaló, Lluís Prunés, Pere Lloret, Enric Pérez i Farràs, Claudi Ametlla,
Jaume Aiguader, Antoni Ventós, Oriol Anguera de Sojo, Domènec Batet i Antoni Vives.
BRANGULÍ / ANC

la fe d'aquest home era certa. En ella creia Gassol i en ella vam creure nosaltres en aquella nit d'intimitat. Per això, en tot moment, els homes que m'acompanyen en la meva significació política, retran homenatge al que ha estat el veritable deslliurador de la terra.

Segurament sense el gest de Francesc Macià, que vingué a ésser l'home d'acció —com fou l'home ordenador aquell gran President que he esmentat suara—, sense el gest de Francesc Macià, potser la República no s'hauria instaurat a Espanya, però és innegable, és evident, que sense Francesc Macià, no s'hauria instaurat l'autonomia a Catalunya.

És veritat que no acompleix els nostres desigs i il·lusions aquest Estatut, que hem començat a portar a la pràctica, però jo us dic que la millor ofrena que podem fer a la memòria del primer il·lustre President de la Generalitat de Catalunya, que ha traspassat, és la que en tot moment, estiguem disposats als més grans sacrificis per a la consecució de l'ideal que ha assolit la terra catalana, ideal que l'ha guiat tota la vida.»[486]

Més enllà dels discursos, també en la seva condició de parlamentari, Lloret va participar en l'elecció del successor de Macià, Lluís Companys. En aquest sentit, l'únic diputat d'ACR era interrogat per la premsa, sobre la figura del nou President:

«*—Ho trobo molt bé. Personalment, el senyor Companys és un gran republicà i un gran catalanista.*

—Quines repercussions polítiques creieu que tindrà l'elecció del senyor Companys?

—Crec que significa un enfortiment de les institucions autonòmiques i republicanes.

—Col·laborarà Acció Catalana en un possible govern de coalició d'esquerres?

—Això és cosa que depèn del que acordi el Partit; però jo, personalment, opino que no deixarem de collaborar per a la consecució de la unitat d'una política catalanista i d'esquerres.»[487]

Finalment, aquesta col·laboració es va fer realitat i Martí Esteve, dirigent d'ACR, entrava al Govern Companys com a conseller de Finances. Pel que fa a la tasca parlamentària, Pere Lloret que havia format part de les comissions de Pressupostos i de Justícia i Dret,[488] era escollit per a formar part de les de Sanitat i Assistència Social[489] i de Peticions.[490]

En aquest nou context de recerca d'una nova unitat en les forces d'esquerres i republicanes, davant la previsible arribada al poder en un moment o altre de la dreta antirepublicana, a Catalunya se celebraren eleccions municipals el 14 de gener de 1934. S'havien ajornat respecte la data prevista —a la primera quinzena de novembre— per no coincidir amb les generals, i eren les primeres convocades d'acord amb la nova Llei municipal, aprovada pel Parlament de Catalunya. A Tarragona, el batlle Pere Lloret encapçalava la candidatura de la Coalició Republicano-Socialista, —que aplegava ACR, ERC, el Centre Republicà Federal i l'Agrupació Socialista i tenia el suport de la Unió de Rabassaires—, que competia amb les candidatures d'Unió Ciutadana —coalició de dreta en la qual hi figurava la Lliga—, Aliança Obrera d'Esquerra, Partit Nacionalista Català i Unió Democràtica de Catalunya.

A dos dies de les eleccions, el director del *Diari de Tarragona* feia balanç «*de la profitosa obra municipal republicana*», que seria el tema del míting que la Coalició celebraria al Teatre Modern aquell vespre.[491] Ho feia tot recordant l'arribada de Lloret a l'alcaldia, avalat per la seva trajectòria a la Diputació; i, en un moment on començava a respirar-se arreu una gran polarització política, mirava de recuperar la transversalitat de la figura del batlle, tot preguntant-se retòricament:

«*¿Qui pot negar per exemple, que l'actual Conseller en Cap del nostre Ajuntament, Sr. Pere Lloret, ocupà el càrrec pels vots dels seus correligionaris, però també*

486 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 29 de desembre de 1933.

487 «Comentaris a l'elecció: El senyor Pere Lloret», *Diari de Tarragona,* 3 de gener de 1933.

488 «El senyor Pere Comes ens parla de les tasques de la Comissió de Justícia i Dret», *La Humanitat,* 29 d'abril de 1932.

489 *Diari de Tarragona,* 8 de febrer de 1932.

490 *La Humanitat,* 7 de febrer de 1932.

491 «El míting d'anit», *Diari de Tarragona,* 13 de gener de 1934.

Tarragona, 13 d'agost de 1933
Acte de descobriment de la làpida a la casa natal de Marcel·lí Domingo
—tarragoní de naixement, però tortosí d'adopció—
presidit per l'alcalde Pere Lloret, en presència de l'homenatjat.
HERMENEGILD VALLVÉ / AGA

pels de molts ciutadans de dreta que l'inclogueren a la candidatura dretana suprimint algun dels seus noms? ¿Qui negarà que en ésser el elegit Conseller en Cap ho fou amb la simpatia ben manifesta de la gran majoria de la gent de dretes, que veien en el seu brillant historial polític ple de realitats i d'obra positiva una garantia d'actuació intensa, intel·ligent, fructificadora que no trobaven en altre lloc?»[492]

Aquest Lloret, que era ben vist fins i tot pels sectors políticament contraris, lligava amb el d'un altre document, un manifest titulat «*Un crit d'apel·lació a la consciència ciutadana*» i signat per «*Un grup de tarragonins*», on se'l presentava com l'home que s'havia sacrificat per la ciutat:

«*Pregunteu finalment —i això és el més important— quin és l'home que fa tot això, o per vanitat, ni per egoisme, ni per motiu de vanagloria humana, ans per imperatiu de la seva consciència, perquè això és el signe de la seva vida i la consagració del seu ideal de sempre i més encara: qui és que ho fa despreciant la lloança, no tement en certs aspectes, l'odi de les classes a qui, professionalment, es podria creure més obligat; fent, àdhuc, deixació dels seus interessos professionals; sacrificant les conveniències, comoditats i salut.*

Pregunteu qui és l'home tan fervorosament, tan íntimament unit als afanys de progrés ciutadà que contra els consells familiars i d'amics, hi sacrificaria tot quant és i val i fins la pròpia vida.

Pregunteu tot això, ciutadans i ciutadanes, a la vostra consciència honrada, pensant en el bé que desitgeu per als vostres fills quer són els tarragonins que han de gaudir de la Tarragona de demà, i la veu de la vostra ànima us cridarà enmig d'una profunda emoció, om es pronuncien les frases més transcendentals de la vida: Aquest home, aquest cabdill que cerqueu, aquest símbol avui de tot fervent i abrandat tarragonisme, és Pere Lloret i Ordeix.»[493]

En una jornada electoral que, segons les cròniques, havia començat «*amb notable desanimació, predominat les dones a les cues*», però que acabà amb una participació del 65% del cens, la candidatura encapçalada per Lloret obtenia la victòria amb 5.819 vots —un 53% dels sufragis— i setze regidors, respecte els 3.920 de la Unió Ciutadana, que n'aconseguia vuit.[494] El *Diari de Tarragona* oferia la crònica d'aquella victòria, amb ressons del 14 d'abril de 1931:

«*L'escrutini es feu ràpidament i a les sis ja es coneixia el resultat favorable a les esquerres, que produí un esclat d'entusiasme entre els elements republicans.*

Davant els centres polítics d'esquerra grups nombrosíssims de ciutadans comentaven amb joia les incidències de la lluita.

A les vuit es començaren a conèixer dades de tot Catalunya, demostrant el gran triomf republicà, es formà una gran manifestació amb les banderes dels centres republicans i socialistes i presidida per l'alcalde i regidors electes, diputats i capdavanters polítics, es dirigí per la Rambla cap a la Comissaria delegada d'Ordre públic, enmig de gran entusiasme i aclamacions de visques a Catalunya i la República.

Una comissió pujà a saludar el comissari senyor Manuel Hervàs, fent-li present l'alcalde senyor Lloret el fervor republicà del poble tarragoní, i que com a candidat triomfant, en nom dels seus companys, el primer acte el e presentar-se davant el representant de la Generalitat i fer-li present la seva fidelitat inquebrantable a la República i a les llibertats de Catalunya.

Requerits pel poble, sortiren al balcó els senyors Hervàs i Lloret, pronunciant aquest un breu però brillant parlament exaltant la significació de l'esclatant victòria esquerrista aconseguida i acabà recomanant que se dissolguessin pacíficament. Així es feu enmig de grans aclamacions de joia.

A la nit davant el Centre Catalanista Republicà la Cobla Tarragona donà una audició de sardanes i a l'estatge de la Joventut Federal se celebrà un ball commemorant la victòria.

492 Lluís de SALVADOR. «El balanç de la profitosa obra municipal republicana», *Diari de Tarragona*, 12 de gener de 1934.

493 «Un manifest interessant», *Diari de Tarragona*, 17 de gener de 1934.

494 *Diari de Tarragona*, 16 de gener de 1934.

Tarragona, 22 d'octubre de 1933
Inauguració del Passeig Arqueològic, amb una multitud de ciutadans
acompanyant les autoritats, al capdavant de les quals, l'alcalde Pere Lloret
i el director general de Belles Arts del Govern de la República, Ricardo de Orueta.
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

L'alcalde senyor Lloret visità els centres polítics essent molt ovacionat.»[495]

4.4. El bienni negre

Tot i l'alegria per haver revalidat el càrrec d'alcalde de la ciutat, aquella nova etapa no seria gens fàcil ni plàcida. Entretant, l'1 de febrer de 1934, el Ple el tornava a elegir com a batlle, per 17 vots a favor i 7 en blanc. En agrair l'elecció, Lloret recordava com havia envejat aquest setial d'alcalde per a poder desenvolupar les obres beneficioses que Tarragona necessitava, i com havia tingut aquest alt honor i, encara més, com havia pogut realitzar la major part d'aquests somnis. Tot passant llista de l'embelliment de la ciutat, el sanejament dels comptes —fent avinent que s'havia aconseguit tancar-los amb més superàvit que els del 1931 i 1932— i la solució del problema escolar, Lloret feia avinent que aquestes qüestions administratives no es podien separar de les de més profunditat política, en un sentit «*esquerrà, liberal i democràtic*», que es manifestava en la secularització del cementiri i en l'aconfessionalisme del consistori. Era conscient, però «*que les nostres actuacions no podien plaure a alguns ciutadans, però tenint el màxim respecte a les idees d'altri, nosaltres no podíem abandonar les nostres. Hem tingut la màxima energia en les recaptacions i si hem ferit interessos ha estat sempre per afavorir les classes necessitades*». En aquest sentit, «*les crítiques les acceptem joiosos, però les coses no podien continuar igual després de proclamar-se la República esquerrana, liberal i socialitzant*». «*Hem fet sacrificis i estem disposats a tornar a fer*», afegia, abans d'anunciar que, en un context de dretanització de la República que no es podia obviar, «*accentuarem l'actuació esquerrana d'aquell i correspondrem a aquesta confiança. Seguirem les directrius del primer Ajuntament republicà*». El consistori que aquell dia es constituïa, recordava Lloret, prenia possessió en una Catalunya reconeguda políticament que, a l'ensems, reconeixia la llibertat dels municipis. Amb ella:

> «*Les poblacions recobraran la seva personalitat i Tarragona que només era ciutat de nom passarà a ésser-ho de fet, i així nosaltres viurem el que era un somni daurat dels ciutadans que proclamaren la República l'any 73. Tarragona passarà a ésser un cos viu que anirà pel món ostentant la seva pròpia significació. Contra la ciutat no hi a res, contra la ciutat no hi pot anar ningú. Tots els estaments han de prestar-hi suport, no com a esclaus del municipi sinó com a col·laboradors del municipi. La propietat, la indústria, el comerç, el port, les entitats culturals, tots, ha de retre homenatge al municipi i estar al seu servei. L'Ajuntament ha d'intervenir en tot; de no fer-ho seria un error complet. No és això per manament de la llei, sinó per la pròpia concepció del municipi.*
>
> [...]
>
> *Amor a la ciutat, honestedat en l'actuació, culte a la llibertat, contribuir a l'engrandiment de Catalunya, ens donen prou motius per a demanar-vos un marge de confiança. Respecte a les idees totes, les màximes consideracions personals, però amb la vocació ferma dels que han sentit i copsat uns ideals i que volen executar un programa concret.*»[496]

Per acabar, l'alcalde de Tarragona feia vots perquè Tarragona fos una població lliure dintre d'una Catalunya lliure, «*d'aquesta Catalunya que voldríem veure-la formant part d'una República democràtica, federal, socialitzant, amb la resta dels Estats d'Espanya*». El to manifestament més esquerrà i combatiu del discurs de Lloret en iniciar el segon mandat com a alcalde, va ser ja d'entrada motiu de crítica per l'oposició, tant a la sala de plens com a la premsa. Per a *La Veu de Tarragona*, setmanari alineat amb la posició de la Lliga, Lloret era presoner de les esquerres que iniciaven «*carreres vertiginoses de velocitat esquerrana*», i es trobava com a alcalde al capdavant d'un «a*juntament integrat per majoria de lil·liputencs*». En aquest

495 «A Tarragona el poble es manifestà a favor de la República amb tant d'entusiasme com el 14 d'abril», *Diari de Tarragona,* 16 de gener de 1934.

496 «La sessió d'ahir nit». *Diari de Tarragona,* 2 de febrer de 1934.

Tarragona, 22 d'octubre de 1933
L'alcalde Pere Lloret inaugura el monument d'homenatge
al director general de Belles Arts del Govern de la República, Ricardo de Orueta,
en agraïment per la seva acció de govern en benefici de la ciutat.
HERMENEGILD VALLVÉ / FML

consistori, el dirigent d'ACR no hi tenia cap amic polític, «*ni cap regidor alcaldable; si el conflicte sobrevé —i l'esperem a terme curt*», afirmava tot pronosticant l'inevitable xoc dins la coalició guanyadora.[497] Tot i això, la mateixa publicació catalanista no s'estava de reconèixer que «*l'ànima de l'alcalde esta amarada de tarragonisme*», en una resposta al setmanari catòlic *La Cruz*, que alertava de la pèrdua de pes de la ciutat de Tarragona en la Catalunya autònoma.[498]

Passades les eleccions, en el primer Ple convocat després dels comicis, es donava lectura al suplicatori presentat pel jutge de primera instància Luis Rubio per a processar al diputat Lloret, en el marc del sumari 443/1933 per un delicte d'injúries.[499] Però, més enllà d'aquesta petició per a portar-lo davant dels tribunals, que no seria autoritzada per la cambra, aquella sessió estaria marcada per l'abandonament del Parlament de la minoria de la Lliga, després de la derrota en unes eleccions municipals on albirava millors resultats. A Barcelona, la diferència amb ERC havia estat de 30.000 vots. Sobre aquest tema, el batlle de Tarragona hi voldrà dir la seva davant del Ple del Parlament:

> «*L'amplitud que pren, senyors Diputats, aquest debat, fa que totes les Minories, àdhuc aquelles que avui tenen una representació en el Govern, hagin de fixar el seu punt de mira respecte un fet que jo crec que no ha d'ésser transcendental en la vida del nostre poble: la retirada del Parlament de la Lliga Catalana.*
>
> *Jo he de fer aquí una observació, i és que l'especial condició no ésser barceloní, de no moure'm ni bregar dintre de la política barcelonina, pot donar-me alguna autoritat de fet, i és la de què nosaltres, els que vivim a comarques, veiem en el partit de la Lliga Catalana una representació d'un criteri absorbent que fa que tot el que succeeix a Barcelona, vulgui que tingui la mateixa repercussió en tots els altres llocs de Catalunya. És un aspecte del problema català que a les nostres comarques se sent fondament.*
>
> *Nosaltres, els veritables autonomistes i catalanistes, sabem la importància que té tot el que en el terreny polític es desenrotlla i promou a la ciutat de Barcelona, però sabem també que a les comarques hi ha actituds, pensaments i orientacions que algunes vegades no estan d'acord amb l'actitud dels partits polítics de Barcelona.*
>
> *Doncs bé, el fet que ha produït, segons sembla, la retirada del Parlament de la Lliga Catalana, és un fet que ve a contradir aquest caràcter catalanesc que ha volgut a la seva significació. El que ha succeït arreu de Catalunya en les eleccions del 14 de gener, no ha esta més que la reproducció del que succeí el 14 d'abril. En tot Catalunya, en totes les poblacions importants, s'han refós tots els sentiments catalans i tots els sentiments republicans i tots els sentiments democràtics en una sola força i hem vençut, però no hem vençut ni per les coaccions, ni per les males arts; hem vençut democràticament.*
>
> *Doncs bé, nosaltres creiem que no es pot acceptar el cas de què solament per haver perdut les eleccions a la ciutat de Barcelona, una força política es retiri del Parlament. Amb això contradiu la seva significació, amb això nega el caràcter totalitari que respecte el catalanisme vol tenir aquell partit. A més, nosaltres sabem que els començaments de la nostra autonomia han d'ésser dificultosos, que han de tenir moments de perill, que han de tenir errors i que ha d'arribar un moment en què sigui necessària la col·laboració de tot el poble de Catalunya per a vèncer les dificultats que als nostres Governs es presentin, especialment els primers anys. Tot el que sigui, doncs, no enrobustir l'autoritat del Parlament català i del Govern que el representa, és anar contra l'autonomia i és anar contra Catalunya (Rumors d'aprovació). Nosaltres creiem que des del nostres llocs, modestament, hem de dir a les forces que s'han retirat del Parlament, que tornin, perquè aquí tenen el seu lloc, no en les tribunes de la premsa, no en el míting i molt menys, per la seva significació, al carrer. Aquí, en el Parlament, podran tenir, com han tingut sempre, la consideració que es deu a tot partit que posi per damunt de*

497 «Constitució de l'Ajuntament». *La Veu de Tarragona,* 3 de febrer de 1934.

498 «Autonomisme i tarragonisme». *La Veu de Tarragona,* 17 de febrer de 1934.

499 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 30 de gener de 1934.

FRANQUEIG CONCERTAT

DIARI DE TARRAGONA

ANY LXXXI. — NUM. 8 NUMERO SOLT: 10 CENTIMS DIVENDRES, 12 de gener del 1934 REDACCIO I ADMINISTRACIO: CARRER JULIA NOUGUES, 14

ELS DIES I ELS FETS

El balanç de la profitosa obra municipal republicana

En dies anteriors, hem demostrat que l'afirmació feta en aquest mateix lloc que l'obra republicana de millorament ciutadà no és tan sols d'ara, car comença ja en ple període monàrquic, no era una floança partidista. Qualsevol ciutadà tarragoní té a l'abast, si no ho recordés o no ho volgués recordar, els medis de comprovar-ho.

Per altra banda no és cap secret que d'ençà que els republicans tarragonins realitzaren una tasca tan neta, tan honrada, tan renovadora i progressiva des de les diverses corporacions públiques i d'una faisó ben especial des de la Diputació, degut a les especials circunstàncies que hi concorrien, en arribar les eleccions municipals han estat molts els tarragonins no afectes directament al republicanisme que han donat els seus vots als candidats d'aquest partit. Perquè la seva consciència de ciutadans els ordenava votar, no als que els demanaven el vot en nom del partit per tal de fer des de l'Ajuntament una tasca partidista en lloc de fer-la tarragonina, ans als homes que per la seva actuació pública honrada, activa i beneficiosa en grau superlatiu per Tarragona mereixien l'ajut de tot el cos electoral igualment honrat i idènticament abrandat en un ideal de fervent tarragonisme.

¿Qui pot negar, per exemple, que l'actual Conseller en Cap del nostre Ajuntament, Sr. Pere Lloret, ocupà el càrrec pels vots dels seus correligionaris, però també pels de molts ciutadans de dreta que l'inclogueren a la candidatura dretana suprimint algun dels seus noms? ¿Qui negarà que en ésser elegit Conseller en Cap ho fou amb la simpatia ben manifesta de la gran majoria de la gent de dretes que veien en el seu brillant historial polític ple de realitats i d'obra positiva una garantia d'actuació intensa, intel·ligent, fructificadora que no trobaven en altre lloc?

* * *

No cal dir que si els republicans autèntics tarragonins durant la monarquia dugueren a cap una obra admirable de millorament tarragoní, un cop triomfant la República, en trobar-se dintre el propi element, la seva actuació els havia de resultar molt més planera i arribar a més positius i amples resultats.

Els republicans, i amb ells el Conseller en Cap, en entrar a l'Ajuntament, es proposaren de treballar intensament per la prosperitat de Tarragona i fer treballar subjectes al mateix ritme actiu, a organismes i dependències abans atrofiades i remoloses, degut a l'abandó dels regidors de la municipalitat.

No cal davallar a petits detalls. No cal recordar fil per randa, tots els caires nous de les activitats municipals, des del 14 d'abril endavant. Parla per tot, en priber lloc, la solució donada ràpidament a l'assumpte de l'aigua, millora que ningú no pot apreciar en tota la seva grandiosa importància, sinó les dones tarragonines que havien passat més de mig segle de veritable calvari i de desesperació, especialment en l'època estival.

Per tal d'escatir en tot el seu valor la importància immensa d'aquella millora ciutadana que reduí d'un cop en un 50 per cent almenys les feines i preocupacions pròpies de tota mestressa de casa seva, cal recordar, només, la ràbia incivil, la fòbia enveïnada amb què pretengueren desvirtuar aquell gran triomf republicà els elements afectes a l'antic caciquisme i els extremadretans, llençant calúmnies tan grolleres com la de la suposada insolubritat de l'aigua del pou Franquès.

El temps s'ha cuidat de demostrar el caràcter insidiós d'aquella imputació, car lluny de patir en res la sanitat pública, és cosa evident que ha millorat — com era d'esperar — en els darrers anys, mercès a l'augment d'higiene ciutadana que segueix invariablement a tot augment de la dotació d'aigua potable.

En menys d'un any, doncs, l'Ajuntament republicà de Tarragona assolí, a satisfacció plena dels ciutadans dignes, la solució d'un problema vital per a la població, que després de més de 50 anys de lluita, havia estat ja considerat com a impossible. ¿Quin ha d'ésser, doncs, el concepte que mereixi a la ciutadania la gestió del Consell republicà?

No és això sol, amb tot i ésser de valor inapreuable, el que deu Tarragona al seu actual Ajuntament. Tots recordem en la forma defectuosa, inacceptable, com inicià el darrer Ajuntament monàrquic, la pavimentació d'algunes vies urbanes. Déu sap on hauríem anat a parar si el Consell municipal tarragoní no hagués obligat al contractista que havia imposat Barrera a remeiar-ho. Tots recordem els grans defectes de la seva obra, algunes dels quals encara subsisteixen, per tal que hom pugui comparar l'obra de pavimentació de tipus dictatorial, amb la que posteriorment ha dut a cap el Consell Republicà sense bombo ni platerets.

Qui recordi l'estat en què es trobaven abans i com es troben ara carrers com el del Gasòmetre, Girona, August, Compte, Plaça de l'Oli, els del barri de pescadors, etc., on no era possible el trànsit sense sentir-se revoltat per l'abundància de bruticia i les males sentors, beneïa cent voltes l'obra realitzada que, en ser-se completant, farà de Tarragona dintre molts pocs anys, una taceta d'argent.

Caldrà parlar d'altres millores com les realitzades al Mercat Central, on es produïa el miracle de ploure més a dintre que a fora; al Passeig de Pi i Margall, que compta ara amb majors i més bells atractius; a la Plaça del Fòrum, al Passeig de Sauvedra, al Pla de la Seu, on alguns dels monuments medievals que hi existeixen, han estat valoritzats degudament, als camins de les platges, a les platges mateixes, a la Plaça de Ponent, a la de Corsini, etc., etc.?

Queden, però, encara, altres coses mereixedores de comentari, que deixem per a un altre dia.

LLUÍS DE SALVADOR A.

A REMARCAR:

...que Cambó, en un acte polític celebrat fa poc a Barcelona, preguntava en referir-se al mitin de magnagrandiositat republicana de diumenge passat a la Monumental:

"¿Què hi vénen a fer aquests polítics de fora a Catalunya?"

...que la resposta, senyor Cambó, és senzilla i fàcil:

Aquests homes polítics de fora vénen a Catalunya a tornar en PAU el MAL que feren els polítics catalans de la Lliga, en anar a Castella a vendre les llibertats mostrades a l'odiosa monarquia, per un plat de llenties o de "chades".

Què és l'esperanto

Argument pro Esperanto

V

Crec que és contradictori afirmar que són lloables els intents dels esperantò i a la vegada dir que aprendre l'esperanto és el mateix que col·leccionar cap-i-cues. O no són lloables els nostres esforços o el nostre ideal és alguna cosa més que una manía col·leccionista. Cal dir només que l'estudi de l'esperanto, deixant a part la seva utilitat intrínseca, facilita un bon coneixement de la gramàtica i és un estímul per a la lingüística en general. Eminents pedagogs, reunits a l'Institut Jean-Jacques Rousseau de Ginebra, han recomanat l'estudi de l'esperanto com una magnífica gramàtica intellectual que fàcilment dóna aquells resultats que hom demana de l'ensenyament, lent i difícil, del llatí i del grec.

Un fascícle notabilíssim

L'historial de la Festa de Reis a Tarragona

La Comissió Pro Reis d'Orient, amb un acord lloabilíssim, ha editat enguany, per tal de solemnitzar el 25è aniversari de la seva existència, un interessantíssim fascícle on és exposat l'historial i vicissituds seguides durant un quart de segle, per la festa i la Cavalcada dels Reis d'Orient, avui tan afectes als nostres costums.

El fascícle duu una formosa portada en color, obra, com altres ilustracions de l'interior, de l'admirat artista Francesc Cidon, un dels impulsors generosos de la Festa.

Altres bellíssimes ilustracions representant els diferents grups de la Cavalcada són obra, ben reeixida per cert, del jove artista Sr. Ripoll.

Al fascícle van inclosos alguns comentaris de premsa aparegute en diferents èpoques sobre la festa i altres dades documentals d'interès.

Una cosa desplaent hem observat en la interessant publicació: és l'existència en aquests darrers anys d'un déficit ocasional per millores successives en la cavalcada no compensades pels donatius dels simpatitzants. ¿No podrem cerrar entre tots el medi de fer desaparèixer aquest llast, per tal que la Cavalcada de Reis continués la seva volada i el seu millorament?

ES DIU QUE EL SENYOR RICO ABELLO SERA SUBSTITUIT AQUESTA SETMANA

Segons "El Sol", el ministre de la Governació serà substituit dintre aquesta setmana.

En cas de passar el senyor Martínez Barrio a ocupar la cartera de Governació, s'invitarà el senyor Iranzo què torni a exercir la cartera de Guerra.

LLISTA N.° 1

ELECCIONS MUNICIPALS

Candidatura de la "Coalició d'Esquerres Republicano-Socialista"

Pere Lloret i Ordeix
Ramon Boronat i Puntons
Josep Nin i Miret
David Valle i Peña
Andreu Gondolbeu i Andreu
Joaquim Fort i Gibert
Jose Floresví i Garreta
Leandre Santamaría i Revoltós
Estanislau Salvadó i Fortuuy
Josep Arana i Esteve
Josep Vives i Terrades
Jaume Recasens i Ralduà
Pere Vicente i Gran
Joan Masalles i Forns
Josep Franquet i Asens
Francesc Montagut i Buscàs

SUPLENTS

FRANCESC CANAGUERAL SEGARRA.
JOSEP ZARAGOZA CURTO.
ANTONI ROCA I ALUJA.
BENET SARDA I VALLESPINOSA.
RICARD FORES I GASULL.
PERVINDRE VALLS I BAS.
LLUIS COCA I SAPERAS.
ANTONI OLIVE I GIBERT.

NOTES ELECTORALS

La Unió de Rabassaires de Catalunya ha acordat no donar suport sinó a la candidatura Republicana i Socialista

Ahir ens fou facilitat el document que seguеix, la importància del qual no caldrà remarcar i que és una nova garantia de triomf per la coalició d'esquerres:

RABASSAIRES, AGRICULTORS I PETITS PROPIETARIS DE TARRAGONA

No ha escapat a l'alta visió dels dirigents de la "Unió de Rabassaires de Catalunya" la importància cabdal que tenen per a tots els afiliats les properes eleccions; una victòria de les dretes enderrocaria d'un cop tot el que fins ara hem guanyat i tot el que pugui significar d'aquí endavant un avenç; tornarien, per a tots, aquells temps en els quals sols es complia la voluntat obnimoda de l'amo.

Comencen a bufar els primers malaires del Parlament espanyol; les dretes, triomfants, imposen el seu criteri; sols les esquerres, coaligades, contenen les allaus contrarevolucionàries desencadenades arreu d'Espanya.

¿Què seria de tu, agricultor, si tornessin a manar aquells homes que fins ara t'han oprimit i han fet de tu un home sense cultura?

Les esquerres, junt amb la Unió de Rabassaires, fa molts anys lluiten per tu; les divisions funestes entre republicans, han donat, com a resultat, el que vegis en el Parlament espanyol assegutes en el salts setials de la nació, els homes aquells que fins ara han estat els teus botxins. ¿Creus tu que aquests homes, fruits de les nostres divisions, es comportaran per tu d'altra manera que el que han fet fins ara?

El fuet del teu amo, comença a brunzir. Si Catalunya sencera no imposa una esclatant victòria republicano socialista que redueixi a la mínima expressió l'envalentonament dels grans terratinents, caurà altra vegada, amb aquells contractes honerosos de mitgeria i parceria; haurás d'anar, servilment, als peus del teu amo, a implorar un tros de terra on, regant-la amb la sang del teu front, hi cullirás unes misèries que haurás encara de compartir, privant-ho dels teus fills.

Davant d'això, la Unió de Rabassaires de Catalunya, acordà en l'Assemblea general, prestar suport a la coalició Republicano-Socialista, i totes les organitzacions adherides estan obligades a votar-la; el no fer-ho significa desconèixer tots els avantatges i suport que les esquerres han donat als agricultors, posar-se en contra de llurs interessos i separar-se, automàticament, de les rengleres de la Unió.

Agricultors de Tarragona! Recordeu el que els homes d'esquerra han fet per a vosaltres; no podeu girar-vos contra aquells que són els vostres germans i el vostre suport.

Heu de votar la llista núm. 1 com a afiliats que sou de la Unió de Rabassaires. El no fer això, votaràs contra tu mateix, contra la teva família i contra Catalunya.

Per la reivindicació de classes.
Pels teus ideals d'esquerra.
Per la Unió de Rabassaires.
Hos de votar la coalició de republicans i socialistes.

Per la Comarcal Rabassaire de Tarragona. — *Pau Miró*, president.— *Antoni Soto*, secretari general.

(Segueixen les Notes electorals a la plana següent)

12 de gener de 1934
Portada del
Diari de Tarragona
amb la candidatura
de la Coalició d'Esquerres
Republicano-Socialista
a les eleccions municipals
encapçalada per
Pere Lloret.
BHMT

les petiteses anecdòtiques els interessos de Catalunya i els interessos de la pàtria (Molt bé! Molt bé!).»[500]

Tot plegat, feia avinent que el xoc entre les forces d'esquerra i republicanes i les dretanes i conservadores que hi oposaven aferrissada resistència, era un fet que havia de marcar el curs polític, a la ciutat i a tot el país. Un enfrontament que s'expressaria amb la Llei de contractes de conreu, en una crisi que enfrontaria d'una banda el Govern de la Generalitat i les forces polítiques i sindicals que li donaven suport —amb un paper destacat de la Unió de Rabassaires— i, de l'altre, el Govern de la República, cada vegada més escorat cap a la dreta antirepublicana, amb el suport de la Lliga i els propietaris aplegats a l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. La qüestió de la rabassa morta era una qüestió que venia d'antic, i que formava part del nucli de reclamacions del camp català. Pocs mesos després de l'obertura del Parlament, havia entrat en discussió l'anomenada Llei de resolució de conflictes del camp, que volia donar una solució ràpida a les gairebé 30.000 demandes de revisió de contractes interposades d'acord amb els decrets del Govern espanyol sobre la matèria, que s'acumulaven als jutjats de primera instància. Pere Lloret parlaria del Projecte de llei al popular rotatiu republicà *El Diluvio*, i es mostrava escèptic amb la resolució de la qüestió:

«*—La cuestión está mal planteada desde un principio. A mi entender, lo práctico hubiese sido separar o clasificar primero las distintas formas de contratos y luego, en cada contrato, tener en cuentas las cualidades de las tierras y la especialidad de cultivos. La consecuencia de esas diversidades hacen casi imposible que se puedan idear fórmulas de carácter general, claras y sencillas, como sería necesario, y se tenga que recurrir, por necesidad, a la única ley del pacto y del convenio libremente estipulado.*

—¿...?

—Si la experiencia ha demostrado que en esta clase de pactos y convenios, por las razones que sean, se han incluido o infiltrado condiciones abusivas u onerosas por estar en pugna con la moral o atentar contra el derecho o bien no responder a las necesidades actuales de los cultivos, sería preciso reformar o anular tales condiciones. Reparto del fruto, ampliación de plazos y prórrogas, abono de mejoras, redención del dominio directo, derecho de tanteo, etc., todo esto tendría que haberse estudiado muy detenidamente y resuelto en la ley que se pretende dictar, con prohibición absoluta de renunciamiento por parte del cultivador. De esta manera la libertad, condición esencial del pacto, en cada uno de los contratantes, y especialmente en los cultivadores, quedaría afianzado para impedir posibles abusos y explotaciones desconsideradas.

—¿...?

—En mi concepto, a pesar de cuanto viene diciéndose de un tiempo a esta parte, hoy el "rabassaire", el arrendatario, el aparcero, el "masover", ha dejado de ser un proletario, un paria, un esclavo, si es que lo ha sido alguna vez, para convertirse en un industrial de la tierra. Como industrial explota, produce y hasta especula en provecho propio. Todas las formas legítimas de Sociedad, de cooperación y de colaboración le han de ser permitidas. ¿Hasta dónde? Hasta donde no se desnaturalize la finalidad de los contratos y no se desconozcan los derechos de la personalidad humana.

—¿...?

—Con esto y con un procedimiento expedito, rápido y sencillo para la valoración de las tierras en caso de discordia, a partir siempre de la obligación de fijar cada uno de los interesados —propietario y arrendatario, aparcero, "rabasaire"—, el precio de venta, a su juicio, de la finca o fincas en litigio, yo creo que el volumen de cuestiones planteadas actualmente quedaría tan reducido que nos aproximaríamos mucho a la solución total.»[501]

500 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 30 de gener de 1934.

501 «Las oposiciones parlamentarias ante el proyecto de ley sobre los conflictos del campo. Manifestaciones de don Juan Ventosa y Calvell y de don Pedro Lloret Ordeix. Un articulo del diputado socialista señor Comorera», *El Diluvio,* 24 de maig de 1934. Reproduït a: «En front del problema de la terra. Una opinió del Conseller en Cap de Tarragona Sr. Lloret», *Diari de Tarragona,* 25 de maig de 1934.

Barcelona, 3 de març de 1934

Banquet d'homenatge, celebrat al Restaurant Catalunya, dels alcaldes i regidors republicans al diputat al Parlament i alcalde de Malgrat de Mar Francesc Arnau, per la seva tasca com a secretari i impulsor de la Federació de Municipis Catalans. D'esquerra a dreta, entre d'altres: Joaquim Pou (Sant Pol de Mar), Ramon Suriñach, Pere Lloret (Tarragona), Antoni Vives (Lleida), Margarida Arnau, Concepció Suàrez, Magí Marcè (Sabadell), Francesc Arnau, Salvador Ribé (Sabadell), Avel·lí Estrenjer (Terrassa), Carles Pi i Sunyer (Barcelona), Josep Casas (Badalona), Antoni Dot, Ramon Frontera (l'Hospitalet de Llobregat), Joan Mora, Antoni Tort (Castellar del Vallès), Narcís Corbera (Sant Hilari Sacalm), Francesc Micheli (Sant Adrià de Besòs), Antoni Escofet (Vilanova i la Geltrú), Joan Deulofeu (Badalona), Josep Mestres... Davant: Josep Sanromà (el Morell), Domènec Armengol (Terrassa), Manuel Miró (Tarragona) i Francesc Arbós (el Vendrell).

PAU LLUÍS TORRENTS / AGA

Al Parlament, Pere Lloret afegiria el seu vot contrari al de la minoria de la Lliga, que tot i així no aconseguiria de tombar la llei, que obtindria el suport de 57 diputats. Tot i que caldria entendre la seva oposició com una manera que tenia ACR per a marcar perfil propi davant d'ERC, la força hegemònica. Lloret va voler explicar el seu vot davant la cambra:

«*Tinc jo, potser equivocadament, un concepte diferent del que aquí s'ha mantingut en portar a discussió aquest Projecte de Llei que acaba de sancionar la Cambra. Entenc que els conflictes, siguin de l'ordre que sigui, quan es promouen, és el Govern qui ha de solucionar-los. Siguin de la classe que siguin els conflictes que es promouen, sobretot en contra d'unes disposicions, jo entenc que el Govern constituït és aquell que ha d'anar a restablir el dret, que ha de fer tot el possible per a portar a viaranys d'obediència els que no es volen sotmetre al règim constituït o que ha d'adoptar els mitjans amistosos, conciliatoris o d'ordre governatiu per anar a la solució completa del conflicte plantejat.*

Pot ocórrer —com ocorre moltes vegades— que aquests conflictes en mans del Govern se solucionin passant per damunt de la Llei, modificant, trencant, desconeixent; perquè s'han fet vells, perquè s'han fet inaplicables o perquè no tenen oportunitat, les disposicions legals. Llavors, entenc que és el Govern que ha de venir a la Cambra a plantejar les solucions que hagin pogut merèixer aquells conflictes i recavar un vot de confiança, l'aprovació de la Cambra i modificar si és necessari, aquelles disposicions que entorpeixen la marxa del Dret. Entenc que des del moment en què hi havia Govern autònom constituït, aquest Govern autònom havia de procedir, per tots els mitjans que tenia al seu abast, a la solució dels conflictes plantejats, i això no ho ha fet. Ho ha fet, en canvi, el Govern de la República, per mitjà de Decrets. Podia el Govern fer una sèrie de Decrets i gestions que portessin a la resolució d'aquests conflictes i llavors portar les modificacions que fossin necessàries a les Lleis vigents; no s'ha fet això i, per tant, crec que s'ha faltat a una pràctica que jo considero de govern i parlamentària.

Per això jo no he donat el meu vot a l'aprovació d'aquesta Llei. A més, la Llei en sí, tal com s'ha aprovat, constitueix una vertadera injustícia, puix que ha vingut a premiar, a sancionar, els que han vulnerat el Dret, no per a beneficiar tots els que es trobaven en el mateix, sinó per a beneficiar-los a ells sols.»[502]

Les paraules de Lloret van ser interrompudes per dos diputats d'ERC, el dirigent rabassaire i alcalde de Martorell Francesc Riera i el vallenc Manuel Galés, que el felicitava per haver fet content al seu cap de files, Amadeu Hurtado, llavors vicepresident d'ACR i orientador polític del partit, amb aquella intervenció contrària a ERC.[503] Una sortida de to que Lloret no va passar per alt, fent avinent que potser eren els diputats de la majoria els que parlaven al dictat, no pas ell.

Tot i aquestes reticències prèvies amb la Llei de contractes de conreu i, com a representant d'ACR, haver presentat esmenes conjuntament amb la resta de representants de les minories, Lloret acabarà donant el seu suport a la votació final, celebrada el 21 de març de 1934.[504] La Llei s'aprovava amb 56 vots a favor i cap en contra, ja que la Lliga, principal ariet a favor dels propietaris rurals, havia abandonat el Parlament en senyal de protesta. Amb la presentació per part del Govern espanyol d'un recurs contra la llei, davant del Tribunal de Garanties Constitucionals, s'iniciava un xoc de trens de conseqüències imprevisibles, que afectarien personalment l'alcalde i diputat.

De moment, el 14 d'abril se celebrava a Tarragona el tercer aniversari de la proclamació de la República, que Pere Lloret encapçala al costat del comissari delegat de Seguretat de la Generalitat a Tarragona, Joan Lluís Pujol i Font, amb qui va passar revista a les tropes i presidí la desfilada militar. Lloret també presideix un míting al Teatre Tarragona organitzat pels centres d'esquerres, on es critica la deriva conservadora i el retrocés republicà del Govern Lerroux, en una jorna-

502 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 23 de juny de 1933.

503 Amadeu HURTADO. *Quaranta anys d'advocat. Història del meu temps.*

504 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 21 de març de 1934.

Barcelona, 30 d'abril de 1934

Conferència de Jeroni Martorell, arquitecte director del Servei de Monuments Històrics de Catalunya, sobre «Valoració de la Tarragona Monumental», amb motiu de la primera exposició turísticoarqueològica de Tarragona celebrada als baixos de la plaça Catalunya.
D'esquerra a dreta: x, Jeroni Martorell, el conseller de Cultura de la Generalitat Ventura Gassol, l'alcalde Pere Lloret i l'exministre Marcel·lí Domingo.

CARLOS PÉREZ DE ROZAS / AFB

da que acaba amb la desfilada dels gegants i els nans, l'actuació castellera dels Xiquets de Tarragona, l'audició de sardanes amb la Cobla Tarragona i una traca de final de festa.[505] Com a diputat, Lloret va ser escollit per a participar en l'elecció del president del Tribunal de Cassació de Catalunya, llei en la qual també havia participat,[506] i en constituir-se el Patronat d'Assistència Social de la Generalitat de Catalunya a Tarragona, que venia a substituir l'antiga Junta provincial de Beneficència, en va ser nomenat membre.[507] Després de l'anul·lació per part del Tribunal de Garanties Constitucionals de la Llei de contractes de conreu, el 12 de juny el Parlament es va reunir per a tornar a aprovar-la tal com havia fet mesos enrere, en un ambient de gran tensió i emotivitat, amb una gentada envoltant el Parlament. Pere Lloret va ser ús de la paraula, per dir:

«*Senyors Diputats: És massa solemne l'hora present perquè jo vingui a entretenir-vos amb un discurs per a parlar de l'assumpte que aquí ens ha portat.*

Jo he de recordar en aquest moments una data històrica, la data de la dissolució de la Mancomunitat de Catalunya. Llavors, els representants de les minories republicanes en aquella Mancomunitat exigirem una declaració que acabava amb unes paraules d'un poeta gloriós de la nostra terra. Ens arrabassaven la Mancomunitat, però l'ànima era nostra.

Avui, senyors que vàreu subscriure amb nosaltres aquell document (L'orador s'adreça al senyor Abadal), no ens poden arrabassar la nostra ànima ni poden arrabassar-nos la nostra autonomia. Jo faig ofrena al Parlament i al Govern de Catalunya de l'esforç i de la decisió del Partit d'Acció Catalana Republicana a favor del manteniment de les nostres llibertats (Molt bé! I aplaudiments).»[508]

L'estiu d'aquell mateix 1934, el Parlament discutia una llei que instauraria un impost a favor de l'organització dels serveis turístics a Catalunya, i Pere Lloret no en restava al marge, defensant el paper dels municipis en la gestió i la intervenció pública en un fenomen que considerava essencial en un país amb grans condicions turístiques com Catalunya.[509] Des del seu propi bagatge com a batlle d'una ciutat pionera en rebre visitants, va intervenir per oposar-se al Dictamen de la Comissió Permanent d'Economia sobre el Projecte de llei de creació d'una taxa sobre el consum i els serveis d'hostalatge i restaurant:

«[...] *La poca experiència que tinc d'un Municipi que està molt ben orientat en la qüestió de turisme, em fa recordar que a principis de la República es va dictar una Llei o un Decret —no recordo ara el caràcter específic de la disposició—, en virtut del qual s'eximia als hotels, s'eximia als restaurants, sobretot als hotels, de l'impost d'inquilinat. Precisament en els Municipis importants aquest impost d'inquilinat comportava un rendiment i, com és natural, aquests Municipis que es varen veure orfes d'aquesta petita protecció, d'aquells emoluments que rebien dels hotels, varen anar a buscar unes compensacions, siguin voluntàries siguin forçoses. Precisament jo crec que el nostre Municipi, el Municipi de Tarragona, respecte d'aquest particular rebia molt més del que en el Pressupost està disposat a dedicar l'Oficina de Turisme de la Generalitat. Almenys, s'arribava de 8.000 a 10.000 pessetes.*

Doncs bé, si ara als Municipis respectius els treiem el dret de posar aquestes taxes, no em refereixo a la qüestió de fons que ha plantejat el senyor Simó respecte de si era realment factible, si era realment just, que l'Estat, que el Municipi i que les altres entitats podessin imposar taxes al turista; si ara treiem aquesta manera de poder subvenir a aquesta depressió que en els ingressos han tingut els Municipis, a veure com ho po-

505 «Les festes de la República», *Diari de Tarragona,* 17 d'abril de 1934.

506 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 10 d'abril de 1934.

507 *Diari de Tarragona,* 5 de juny de 1934.

508 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 12 de juny de 1934.

509 «El conseller en Cap i diputat per Tarragona Sr. Lloret i els serveis de Turisme». *Diari de Tarragona,* 14 de juliol de 1934. Lluís de SALVADOR. «Les atencions avui d'acció privada que corresponen a l'Estat o al Municipi», *Diari de Tarragona,* 15 de juliol de 1934.

Barcelona, 6 de maig de 1934

Dinar de cloenda —celebrat al Restaurant del Parc— de l'assemblea d'Acció Catalana Republicana. A la taula presidencial, d'esquerra a dreta, entre d'altres: David Ferrer, Martí Esteve, Claudi Ametlla, x, Pere Domingo, Maria Lluïsa Cortès, Lluís Nicolau d'Olwer, Josepa Servitge, Amadeu Hurtado, Pere Lloret, Miquel Abad...

JOSEP MARIA SAGARRA / ANC

drem subvenir! Jo entenc que abans de tot hem de fer una delimitació de les hisendes: la Hisenda de la Generalitat, la hisenda de les comarques quan vinguin, i la hisenda dels Municipis. Que no es porti un pla fragmentari, que no es porti una organització prematura; si anem legislant únicament i exclusiva fragmentàriament respecte de taxes i d'impostos, no anirem enlloc.»[510]

El Dictamen, defensat pel diputat d'ERC i membre de la Comissió d'Economia Joan Baptista Soler i Bru, va comptar amb l'oposició de tres diputats: Lloret (ACR), Jaume Simó (radical autònom) i Pau Romeva (Unió Democràtica de Catalunya) que demanaven la retirada del projecte, fet que va portar a intervenir en el Ple el conseller d'Economia i Agricultura, Joan Comorera —llavors, secretari general de la Unió Socialista de Catalunya—, que va defensar la proposta de dotar la Generalitat d'una política turística pròpia, adreçant-se directament al batlle de Tarragona:

«*El senyor Lloret sap, per exemple, quin és el criteri amplíssim que hi ha actualment en el Govern de la Generalitat en matèria turística; sap el desig constant que hi ha hagut de relació cordial entre l'organisme director del turisme general a Catalunya i aquells Municipis més dinàmics actualment en matèria turística, i sap positivament com als Municipis que tenen ja una personalitat turística en la vida internacional se'ls pot anar a ajudar i afavorir desenrotllant aquest pla d'ordre general i que, per tant, han d'ésser finançats també amb recursos d'ordre general. Si la Generalitat de Catalunya, financerament estigués bé, és possible que no es parlés pas de la taxa de l'hostalatge; però els senyors Diputats saben que financerament la Generalitat sempre es trobarà en un terreny precari; els nostres pressupostos seran sempre de difícil realització, no ja superàvia, sinó amb una nivellació matemàtica de despeses i d'ingressos; ho saben, perquè coneixen millor que jo les condicions financeres en què aquestes coses s'han de fer la quantia dels recursos que es traspassen i el valor real dels pressupostos de les antigues Diputacions que han passat a la Generalitat. Tenint això en compte i tenint en compte, a més, que el turisme és un dels serveis que no es valoren, la taxa es feia completament imprescindible. Si els serveis de turisme fossin d'aquells que poden valorar-se, segurament nosaltres no hauríem pensat de crear una font pròpia de recursos que vinguessin a finançar, no totalment les despeses de turisme, sinó l'ajut, la realització d'aquest pla general turístic; però com que aquests serveis no es valoren, és indispensable, per al pressupost general de Catalunya, que el turisme, si no en tot, almenys doni una part de les despeses que ocasionarà a la col·lectivitat, despeses que són ja importants. Van començar en el primer Pressupost de la Generalitat, per una partida realment petita: era la consignació de l'Oficina de Turisme de Catalunya.*

[...]

Pot resultat que alguna ciutat més ben dirigida que altres tingui un increment de turisme, però fins ara no es considera que el turisme sigui realment una font econòmica de Catalunya i que Catalunya pugui arribar a ésser la Suïssa del Mediterrani. Aquesta és la nostra ambició, i aquesta aspiració que en els fets s'ha anat traduint en diverses iniciatives que coneix molt bé el senyor Lloret; avui es tradueix en un començament de cosa, que és aquesta taxa. Nosaltres no podem retirar aquest dictamen, i jo pregaria al senyor Lloret que retirés aquesta petició perquè, francament, és una mica forta...

El Sr. LLORET: Queda retirada.»[511]

Com tantes altres coses, aquesta qüestió quedaria paralitzada pels fets que s'esdevindrien a partir de l'octubre. De moment, però, la gran qüestió que per aquelles dates va haver de fer front com a polític «*autonomista i, per tant, catalanista, i a l'ensems tarragoní*», va ser la pretensió del Govern central de retenir l'execució de la legislació al Port de Tarragona, pretextant l'interès general d'aquesta infraestructura. Una interpretació restrictiva de la Constitució i l'Estatut —que obrien la porta tant a l'execució per part de la Catalunya autònoma com a la reserva per part de

510 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 3 de juliol de 1934, p. 4.004.

511 Ibídem, p. 4.007-4.008.

N.º suelto 10 céntimos

HERALDO DE TORTOSA

FRANQUEO CONCERTADO

DIARIO INDEPENDIENTE DE AVISOS Y NOTICIAS

AÑO XI | Redacción y Administración TEODORO GONZALEZ, 17 | Viernes 8 de Junio de 1934 | Anuncios y comunicados á precios convencionales | NUM. 3.022

MANTEQUILLA FRESCA Recibida diariamente

C. MANRIQUE :-: Pí-Margall, 15 (frente Mercado) Tel. 359 X

Levadura en polvo "Royal,,

De colaboración

Sugerencias

A mi padre, le oí contar repetidas veces, que en su juventud (80 años atrás), era tal la abundancia de oro, que los mozos se jugaban a pelota los floríns y las doblas y que los ricos, para pagar a sus joyeros, tenían que descambiar el oro en calderilla mediante descuento.

En cualquier casa un poco acomodada se tenían cosas en cuantía, sirviendo esa moneda como base en las ventas y convenios entre particulares. El oro estaba al alcance de todas las esferas y era tan corriente su uso como ahora las monedas de cobre.

¿Pero se hacía de este rico y codiciado metal? ¿Qué arterias de producción florecían a su comento? ¿Qué cultura desarrollaba? ¿Cómo se movía? ¿Cómo se empleaba? ¿Qué venía a representar en el mundo de las actividades? Casi nada. Su actuación era tan precaria, que se reducía al más ancestral aislamiento, sin reproducirse y sin rendimiento, enmiendo en el fondo de las arcas cuando no se escondía debajo de un ladrillo o en cualquier agujero. Todavía después de muchos años, se encuentran pellacinas al cerrar paredes viejas.

Hoy el oro se ha subido a las nubes, no se le ve por ninguna parte, no es del dominio popular, emigró de los hogares lugareños para servir de crédito a los Estados, para financiar 'adquisa, para amontonarse al fondo de los bancos y a los depósitos de las grandes empresas financieras.

Ya no quedan floríns para los jugadores de pelota ni doblas para descambiar. Desde los tiempos de mi padre, al nulo, el oro se ha sustituido por la peseta, sopleando la una, no solo en su abundancia sino en poder adquisitivo. Cuando abundaba el oro, se vestía mal y se comía peor. Su aplicación no llenaba siquiera las comodidades más pequeñas. Los productos del campo eran pocos y malos, la industria apenas trabajaba, el comercio no rendía sus utilidades, la cultura estaba estancada, el arte vivía a precario, la higiene no llegaba a los pueblos, la urbanización era rutinaria, todo era miseria, inactividad, ignorancia, y estancamiento. No se viajaba, no se leía, no se relacionaba, no se daba al espíritu y a la inteligencia los horizontes de la investigación y de la belleza.

En cambio, en nuestros días, la peseta tiene un valor bastante, una aplicación que supera en mucho, los tiempos auríferos. Tiene más importancia una peseta en nuestras manos, que un puñado de doblas en la faltriquera de nuestros abuelos.

Porque hay que admitir, que el dinero, o sea su valor, es tan convencional, que no puede tomarse por lo que significa, sino por el valor que adquiere en relación a los otros valores puestos a su alcance.

El valor del dinero es ficticio, no representa nada hasta convertirse en objeto de utilidad; por lo que resulta, que su relativa efectividad parte desde el momento que se utiliza, incorporándose al uso de un producto de utilidad común. El dinero tiene más valor, cuantos más sean los objetos puestos a su alcance.

Por lo cual, resulta evidente, que un valor no es positivo sino adquisitivo, dependiendo de las creaciones de la ciencia y del trabajo. No es el dinero el que hace progresar a los pueblos, sino la cultura, la actividad, el intercambio, la producción, el progreso y las facilidades colectivas en su continua evolución creando fuentes de perenne riqueza.

El dinero no representa más que un crédito, un instrumento que tiene por función facilitar los medios para el desarrollo y cange de las cosas. Su verdadero papel, no es el retraimiento y la explotación en espera de valorizarse como delirio de las manifestaciones del saber humano, sino que se debe al impulso de cuantas novedades se produzcan.

El dinero debe correr de mano en mano, sin detenerse, sin holgar, sirviendo, no solo de estímulo a la inteligencia y al trabajo, sino a su fomento y difusión. Que vuelva el dinero, que salga de los bancos, que se apresure a cumplir su misión social, en oro, en plata, en cobre, en la forma que sea, pero que pase por los campos yermos, por los sembrados, por los pueblos, por las minas, por las fábricas, por los talleres, por los estudios, por las escuelas y por todos los centros productivos y obtendrá un éxito completo, rodeándose de beneficios y comodidades, tal como plasma la vida moderna en sus flors cada vez más perfectos y sólidos.

Que salga el dinero, que corra, que ruede, que fructifique, que impulse, que produzca, que por muy generoso que sea, nunca lo será tanto como el esfuerzo de la sociedad poniendo a su disposición tantos placeres y tantas maravillas como fruto del talento de las nuevas generaciones.

A. VALLS GIMENEZ.

ACCIO CATALANA REPUBLICANA - Tortosa

Grandiòs acte d'afirmació catalanista-republicana

que se celebrará

Diumenge 10 de juny de 1934

A les 10 del matí

en l'espaiós CINEMA DORE, i on el qual faran ús de la paraula els oradors següents:

Josep Coll y Mas
Mestre nacional. Delegat d'aquestes comarques al Consell Executiu d'A. C. R.

Claudi Ametlla i Coll
Ex-governador Civil de Barcelona i Girona

Pere Lloret i Ordeix
Alcalde de Tarragona i Diputat al Parlament Català

Martí Esteve i Guau
Ex-diputat a les Constituents i Conseller Financer de la Generalitat

Lluis Nicolau d'Olwer
Ex Ministre d'Economia de la República i President del Consell Executiu d'A. C. R.

Ex molt possible assistirà també

Amadeu Hurtado
Conseller defensor de la Generalitat davant el Tribunal de Garanties Constitucionals i ex-President del Consell d'Estat

Catalanistes i republicans del Baix Ebre, no deixeu d'assistir a tan important acte.

Acudiu al DORE!!!

Dr. L. Lluch Abella

Cirujano-Especialista **Enfermedades de la mujer**

Médico: Del Hospital de la Sta. Cruz y San Pablo, de Barcelona. A. de los Hospitales de Paris y Londres

Rambla de Cataluña, 65, 1.º (Chaflán) á la calle de Aragón) Teléfono 80845 BARCELONA

Sábados: 7-9 tarde Domingos: 9-12 mañana Calle Cruera, 13 TORTOSA

LOS ESPONTANEOS

Juventud!...

En todos los países del mundo la juventud llama a las puertas del poder, reclamando para sí los puestos directores de la vida política. Pero... ¿Qué se entiende por juventud? ¿Cual es el período que encierra esta fuerza fascinadora?

La juventud corre de los veinte a los treinta y cinco cuando más sus límites son fijos, y las rarísimas excepciones no hacen más que confirmar es aflojen. Hombres jóvenes—por lo que a mí se refiere—son aquellos que lo son en años y no aquellos que, acercándose a la madurez, reclaman y alegan conservar su espíritu juvenil.

Los nuevos regímenes nacidos en Europa, representan fielmente lo que es la nueva juventud, mucho menos romántica, aunque incomparablemente más heroica, con una heroicidad libre de toda ostentación.

En una juventud que vierte su dinamismo en los deportes, en las aventuras y en las más arriesgadas empresas, racional y seria, es infatigable y posee un gran desconocimiento. Pero no es escéptica. Es dueña de la aventura extraordinaria de haber vivido un período de transición entre dos mundos: el mundo del siglo XIX que agoniza, y el mundo del siglo XX que nace entre la baraunda de revoluciones, guerras y sangre. Entre esos dos períodos históricos, toda la vida se mueve con un ritmo acelerado, el ritmo de la juventud.

Uno de los síntomas infalibles de la vejez, es la emoción (que después de todo es natural, pero estúpida) de la juventud, que se adueña más y más de los eternos resortes de esa vida.

Proclamo, pues, ahora, con toda solemnidad, que: Hay que admitir a la juventud en la parte activa y responsable de la vida del Estado y a ella han de confiarse los principios de la revolución permanente para que resulte su realización.

Esto es lo que debería de ocurrir ahora. ¿Con qué fin? Mi respuesta es categórica: La juventud puede a veces carecer de experiencia; pero en compensación de esta falta, por otra parte, fácil de remediar—es dueña de tantas otras cualidades, que patrimonio exclusivo son, como: entusiasmo, devoción, valor, capacidad, de trabajo, etc., etc.

En mi concepto, la juventud despreciada —y a veces lo hace—muchas de sus virtudes, pero en cambio está plethórica de un espíritu conquistador, que le ayuda a sobreponerse en los trances amargos y difíciles, para alcanzar al fin el éxito, ya que no admite en principio la posibilidad de la derrota.

Los movimientos juveniles habidos en Europa, durante los diez años últimos, reposan por consiguiente, de la sinceridad y efectividad de los propósitos de la gente joven, siempre dispuesta a los mayores esfuerzos y sacrificios.

Los movimientos de las juventudes modernas, tienen su origen directo en la gran guerra. Nacieron en el corazón de los soldados en el frente. La nueva generación que aparece en el escenario de la vida, exige sus derechos, hace causa común con la generación de la guerra y fortalece el ánimo de sus filas, con el firme propósito de continuar el movimiento concebido por sus antecesores a la sangrienta guerra del 14.

Ambas generaciones, y tanto la una como la otra, han salido de un caos político y económico. Un caos también tienden a establecer un mundo bien ordenado, en el cual una sola autoridad las dirija hacia un futuro más elevado.

Decididamente tiene poder esa voluntad organizadora.

Hoy día, las nuevas generaciones del mundo luchan por la conquista de los puestos de mando. El movimiento de las juventudes en Europa, en la India, en la China, en el Japón y en ambas Américas, demuestra que vivimos una época en que la juventud está a punto de despertar en los sitios donde no ha despertado ya, para hacer uso de su fortaleza dando nuevos bríos a la vida de las naciones.

Forman serie los hechos y acontecimientos que han impuesto a las juventudes del mundo entero el deber de asumir las posiciones de mando en el gobierno de las naciones.

Con demasiada frecuencia, por desgracia, hemos sido testigos durante la guerra de una serie interminable de fracasos, que aumentaron la incredulidad de los pueblos y que fueron causa de sufrimientos sin cuento.

La juventud, rebosante de entusiasmo, y con la mejor y mayor unidad de propósitos, ha puesto manos a la obra, injertando nueva sabia a aquellos órganos gubernamentales que se habían vuelto inactivos, a fuerza de apatía. La juventud ha derramado su sangre redentora se puede decir en todas las naciones de la Europa actual.

Como siempre sucede en estos casos, la batalla entre ideales se convierte en lucha entre generaciones de (las) ayer y las de hoy y de mañana. El resultado final de esta lucha no puede ser dudoso: las ideas de los jóvenes sellarán los anales de este siglo.

RAMON.

Un tratamiento contra el paludismo

Se ha comprobado que los medicamentos usuales, como la Quinina, quedan a la corta sin acción sobre el microbio del paludismo cuando este microbio está refugiado en los órganos internos, como el hígado o el bazo. Con la BOISSON BLANCHE del Abate Magnat, ocurre lo contrario, tiene buen éxito, modificando el medio sanguíneo para causar los microbios, no se'ocasiona los de la sangre, sino también los que se refugian en los órganos. Las más rebeldes fiebres palúdicas, son tratadas con éxito seguro por medio de esta bebida enérgica utilizada desde hace 35 años por miles de enfermos. El frasco para hacer un litro de BOISSON BLANCHE, vale 3,20 pesetas en todas las farmacias.

BARCELONA

Hotel España

200 habitaciones (al lado del Liceo)

El preferido para familias

Pensión completa a precios reducidos

SELECTA COCINA

Pertenecen también a HOTELES UNIDOS, S. A. los siguientes establecimientos:

En Barcelona: Hotel Oriente.
- S'Agaró: Hostal de la Gavina.
- Sitges: Hotel Terramar Palace.
- " Golf Hotel Terramar
- Tarragona: Hotel Europa.
- Valencia: Hotel Victoria.

En Alicante: Hotel Palace.
- Granada: Alhambra Palace.
- Sevilla: Hotel Madrid.
- Cádiz: Hotel de la Playa.
- Bilbao: Hotel Carlton.
- S. Sebastián: H. M.ª Cristina

FICHAS DE UN ARCHIVO

UN ERUDITO

—El comisario.—Así es que a las doce de la noche, en pleno paseo del Prado, se ha dejado usted quitar el reloj y la cartera?

El atracado.—¿Que iba a hacer, señor comisario?

El comisario.—¿No había por allí ninguna pareja?

El atracado.—Digo o entiendo, señor comisario; pero todos sin uniforme. No iba a llamar, para que me echasen una mano, a Romeo y Julieta al a Paolo y Francesca ni a los amantes de Teruel.

Si desea Vd.

una buena encuadernación para su libro impreso, rayado o de música, diríjase a Encuadernaciones F. FARLETE Buenaire, 2

8 de juny de 1934
Portada de l'*Heraldo de Tortosa* amb l'anunci d'un míting d'Acció Catalana Republicana, amb la participació de: Josep Coll, Claudi Ametlla, Pere Lloret, Martí Esteve Lluís Nicolau d'Olwer i Amadeu Hurtado.
ACBEB

l'Estat de la competència— que per a Lloret era un signe de desconfiança palesa en l'autonomia del Partido Republicano Radical, que havia donat suport a l'autonomia de Catalunya. Per tot plegat, declarava:

«*Que el Port de Tarragona és de caràcter general i que la seva zona d'influència s'estén més enllà dels límits de Catalunya... I què? ¿És que per ventura, les administracions que ha tingut el Port, fins ara, i les que vindran, podien i poden descurar aquests interessos i no atendre'ls espontàniament sense suggèrencies ni estímuls del poder central?*

Jo puc dir —ha continuat dient el senyor Lloret— que les iniciatives totes, per al desenvolupament del Port, han nascut ací, i que es deu a l'empenta dels tarragonins el que s'hagi accentuat la marxa progressiva del Port en lluita constant contra els obstacles, les mesquineses i el burocratisme dels governs centralistes. [...]

Com a tarragoní, jo em refermo en totes les manifestacions meves de sempre i molt especialment en les fetes d'ençà de la proclamació de la República que virtualment portà aparellada la instauració de l'autonomia de Catalunya.»[512]

Alhora, aprofitava per a reivindicar el paper de l'Ajuntament en la gestió del Port, que per ell anava aparellat al caràcter de la ciutat:

«*La característica de Tarragona, com a ciutat marítima, no li donen tan sols les platges, sinó, principalment, el Port. Per això he dit mantes vegades que el nostre Municipi no tindrà completa la seva fesomia mentre d'una manera directa no intervingués i influís en la vida del Port. En tant que la representació popular autèntica de Tarragona, que és el seu Ajuntament, estigui materialment apartada del Port, on tenim la part més preada del nostre terme municipal, Tarragona serà sols un nucli urbà sense el reconeixement diferencial que l'ha d'especificar i distingir d'entre moltes altres ciutats que l'ha d'especificar i distingir d'entre molts altres ciutats de Catalunya.*

En aquest ordre de consideracions, comparteixo l'opinió d'un tarragoní molt eminent, el senyor Josep Roig i Bergadà, qui, ja fa molts anys, amb motiu de la campanya per a la supressió de l'impost de consums, es declarà partidari de la municipalització dels Ports de Barcelona i Tarragona.»[513]

Per a Lloret, Tarragona no es podia conformar amb la resolució del Govern central, ni molt menys tenir-la com a definitiva. «*Hem de lluitar per aconseguir que tal disposició sigui rectificada i no hem de parar un moment fins que el Port sigui de Catalunya i, per tant, de Tarragona*», vinculant-ho amb l'assoliment de l'anhelada Estació Central de ferrocarril. Pocs dies després, quan ja estava confirmada la propera reunió amb el ministre d'Obres Públiques, Rafael Guerra del Río —un vell conegut, antic diputat a l'Assemblea de la Mancomunitat, durant els anys en què el radical canari va viure a Catalunya i liderava els Jóvenes Bárbaros de Lerroux—, el *Diari de Tarragona* va traslladar-se a Santes Creus, per tal d'entrevistar l'alcalde a propòsit de la qüestió de l'autonomia i el Port:

«*—En l'afer del traspàs de serveis pel que fa referència als ports de Barcelona i Tarragona, declarats d'interès general i per als quals l'Estat s'havia reservat íntegrament la legislació i l'execució, sembla que el Ministre d'Obres Públiques Sr. Rafael Guerra del Río es mostra ben disposat a cercar un arranjament entre el Poder Central i la Generalitat.*

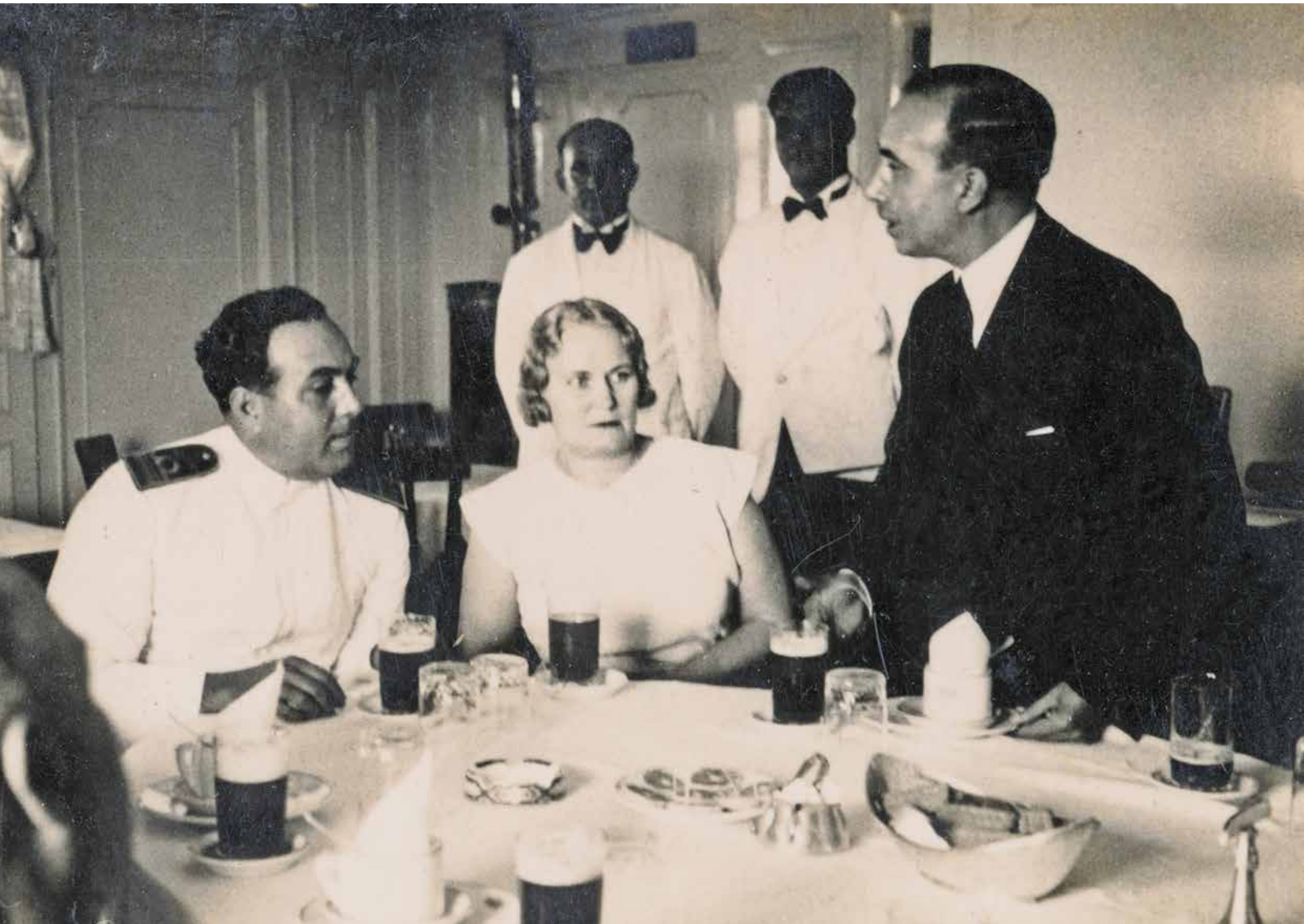
[...]

—En quant al Port de Tarragona, segons sembla, la qüestió ofereix més dificultats, que es podran superar perquè no hi juga cap interès partidista. El Sr. Ministre ha manifestat que el Govern i els elements tècnics, entenen que es perjudicarà en gran manera el Port de Tarragona deslligant-lo per complet de l'Administració central perquè resulta el porta natural de l'Aragó i de gran part de la regió valenciana, per la qual cosa i en benefici seu l'Estat està realitzant l'enorme sacrifici de construir el ferrocarril de Val de Zafán a Sant Carles

512 «El Govern Central contra el Port de Tarragona». *Diari de Tarragona*, 15 de juliol de 1934.

513 Ibídem.

Tarragona, 3 d'agost de 1934
L'alcalde Pere Lloret, a bord del vaixell italià Verdi,
s'adreça al comandant de la nau, Lascala i l'esposa del consignatari Carandini,
per tal d'agraïr-los l'entrega de l'estàtua de l'emperador August, regal del Govern italià.
FML

de la Ràpita, que ha d'incrementar la seva importància.

En allò que està conforme el Govern és en donar a la Junta d'Obres del Port de Tarragona la mateixa autonomia que tingui l'organisme similar de Barcelona, amb la intervenció de diverses corporacions i entre ella l'Ajuntament.

No hem de negar que ens plau l'orientació que senyalen les manifestacions del Sr. Guerra del Río, i que s'haurà d'accentuar en sentit favorable per a Tarragona tan bon s'esvaeixin algunes apreciacions errònies i mancades de fonament que han produït confusió palesa.»[514]

En aquest sentit, Lloret recordava que el País Valencià tenia ports prou importants per a la importació i l'exportació com Castelló, Vinaròs o Benicarló, que abastien les comarques frontereres amb la zona d'influència del Port de Tarragona. Pel que feia al Ferrocarril de Val de Zafán, més aviat havia de disminuir el pes del port tarragoní en favor del de la Ràpita, quan el projecte estigués enllestit. Pel que feia a l'argument que Tarragona era el port natural d'Aragó, Lloret no hi veia cap inconvenient entre aquesta realitat —que considerava, no obstant, exagerada en la seva importància— i la seva gestió autonòmica, ja que el fet de ser regit des de la proximitat de la Generalitat, una administració amb menys volum de matèria que l'Estat, permetria una millor defensa del rerepaís del port tarragoní. Alhora, aprofitava per clamar contra el fet que la línia Madrid-Saragossa-Alacant passés a sis o vuit quilòmetres del Port, indiferent al seu caràcter estratègic, pel qual tornava a reclamar la construcció d'una Estació Central. Per tot plegat, concloïa el batlle: «*Cal que en l'administració del Port entri l'alenada de la Ciutat, sobretot ara que aquesta per mitjà de l'autonomia recobra la personalitat que li negava el centralisme provincià. És la representació autèntica de la Ciutat, el seu Ajuntament, que està per damunt de tot interès de classe lògicament egoista i poruc, qui ha de governar i impulsar la vida i el progrés del Port. I en aquest jo he estat sempre radical: la municipalització seria el remei més adequat. Tot el que s'acosti a això tindrà a simpatia dels tarragonins i catalans cent per cent*». Quatre dies més tard, després de la reunió entre el ministre i els representants catalans —amb una intervenció decisiva del batlle Lloret—, el mateix *Diari de Tarragona* podia celebrar l'acord pel traspàs de serveis del Port com «*Un triomf de la Generalitat i l'Alcalde de Tarragona*».[515] A la mateixa portada, el rotatiu també incloïa un tema que des de feia dies protagonitzava totes les converses de la ciutat: l'arribada de la còpia de l'estàtua de Cèsar August de Porta Prima, regalada per la Itàlia feixista, com a tribut de Benito Mussolini a les ciutats i colònies fundades pel primer emperador i, en el cas de Tarragona, a la ciutat en què aquest havia viscut durant dos anys.[516] Tot i el significat polític del regal, qui sap si enverinat, les discussions giraven sobretot al voltant de l'emplaçament del monument, de 2'17 metres d'alçada. Finalment, el 3 d'agost amarrava a port la motonau Verdi, portadora del present, que va ser descarregada i lliurada en un acte protocol·lari celebrat al mateix vaixell, on Pere Lloret davant autoritats locals, consulars i l'oficialitat de la nau, va pronunciar unes breus paraules en català, «*manifestant que l'esperit de Roma viu encara en manta aspectes dels nostres costums i de la nostra cultura, raó per la qual ens lligaran amb el país italià llaços de cordial simpatia car ni podem oblidar quin ha estat el bressol de la nostra civilització*», abans de lloar la intervenció de l'ambaixador italià Rafael Guariglia, bon coneixedor i amic de la ciutat, i enviar una salutació «*a la Roma gloriosa dels Cèsars*».[517] Després d'un estiu en què *El Día Gráfico* havia celebrat, el 19 d'agost, una gran festa a les platja tarragonina del Miracle, presidida per Pere Lloret, el comissari d'Ordre Públic Joan Lluís Pujol i Font, el subsecretari de Marina Civil i propietari del diari, Joan Pich i Pon i Miss Tar-

514 «L'autonomia al nostre port». *Diari de Tarragona,* 25 de juliol de 1934.

515 «Un triomf de la Generalitat i de l'Alcalde de Tarragona», 29 de juliol de 1934, p. 1. Lluís de SALVADOR. «L'autonomia del nostre port», *Diari de Tarragona,* 31 de juliol de 1934.

516 «L'emplaçament de l'estàtua de l'emperador August», *Diari de Tarragona,* 29 de juliol de 1934, p. 1.

517 «Arribada i acte d'entrega de l'estàtua d'August». *Diari de Tarragona,* 4 d'agost de 1934, p. 1.

Tarragona,
19 d'agost de 1934
L'alcalde Pere Lloret,
acompanyat pels regidors
Estanislau Salvadó,
Francesc Montagut
i Pau Ricomà,
inaugura la urbanització
Vileta de Mar - Sol Ixent,
a l'Arrabassada,
durant la celebració
de la 5a Gran Festa
de les Platges Catalanes,
organitzada pel diari
barceloní *El Día Gráfico*.
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

ragona 1934, Maria Dolors Serres, elegida per primera vegada en un certàmen organitzat per l'Associació de la Premsa de la ciutat, Pere Lloret repassava a *La Publicitat*, els objectius aconseguits en la qüestió escolar —amb l'Escola de Belles Arts a punt d'inaugurar— i en els àmbits turístic i econòmic, però assenyalava un àmbit pendent:

> «*La creixença de Tarragona, doncs, és evident. Però, per tal que assoleixi la plenitud desitjada sols manca que la funció de l'Ajuntament tingui un abast integral. I aquest íntegrament de funcions sols s'aconseguirà quan el Municipi intervingui decisivament en el port de Tarragona, de tal manera que el desenrotllament del Port no tingui eficiència sense la col·laboració del Municipi, el qual, ben mirat, és qui hauria de tenir-hi més senyoria.*
>
> *Quan l'Ajuntament pugui contribuir a assenyalar les rutes que ha de seguir el nostre Port, de la mateixa manera que interpreta els anhels de la ciutat i en traça els camins; és a dir, que les funcions del Municipi com escau en bona llei, tinguin un aspecte totalitari; per a llavors, jo auguro una marxa encara més pròspera per a Tarragona, i espero que la nostra ciutat assolirà el que podríem dir-ne l'acme de la seva ascensió.*
>
> *Aleshores, junt a les confluents carreteres romanes, veurem amb més tràfic els lliures i lluminosos camins de la mar.*»[518]

Ben poc després, l'alcalde rep a la ciutat al ministre Guerra del Río, que visita la ciutat acompanyat del conseller de Treball Martí Barrera.[519] Plegats visiten el port, i Lloret aprofita l'ocasió per reclamar la construcció de l'Estació Central. En el brindis del banquet amb què es complimenta les autoritats, va voler deixar clar el seu suport al traspàs, de la facultat executiva de la legislació vinculada al Port, a la Generalitat, per a continuació discutir amb aquesta la seva possible gestió municipal, tot plegat per acabar sent un model per a la resta de ports peninsulars. Però les gestions i demandes de Lloret, en aquell context de polarització creixent, no són compartides per tots els sectors socials. *La Veu de Tarragona* recela de la intervenció de la Generalitat i qualifica, ras i curt, la municipalització de «*merienda de negros*». Després de tornar d'uns dies de vacances a Santes Creus, durant els quals es feu càrrec de l'alcaldia el tinent d'alcalde Joaquim Fort, d'ERC, Pere Lloret posava fil a l'agulla a la construcció de les noves Escoles Normals, després d'haver obtingut el crèdit necessari de la conselleria de Finances, comandada pel correligionari d'ACR Martí Esteve. *La Cruz* atacava durament l'alcalde per aquesta qüestió, atribuint-se el mèrit d'haver mogut la Generalitat a fer efectiu el pagament.[520] El *Diari de Tarragona* aprofitava els atacs sistemàtics de la premsa catòlica i conservadora, per a recordar, que Lloret era un polític «*la mà del qual estrenyen amigablement des de les altes dignitats de l'Església a Tarragona als obrers d'idees més avançades*».[521] La referència a l'encaixada amb les dignitats eclesiàstiques de la ciutat, sembla en aquest sentit profètica dels fets que provocaran la seva dimissió, però de moment seran uns altres fets els que portaran Pere Lloret a ser destituït de l'alcaldia.

El xoc entre els governs de Madrid i de Barcelona, incrementat pels temors dels sectors republicans i d'esquerra de tot l'Estat per la política de revisió dels avenços del primer bienni republicà, culminat amb l'entrada al Govern Lerroux el 4 d'octubre de 1934 de la CEDA de José Maria Gil-Robles, en un context d'ascens del feixisme arreu d'Europa, va portar a un estat insurreccional on s'entrellaçaven diverses estratègies. Les forces obreres que havien creat l'Aliança Obrera a finals de l'any anterior van cridar a la vaga. Tot plegat confluiria en la jornada del Sis d'Octubre, quan el president Lluís Companys va respondre al conflicte per la Llei de contractes de conreu amb la proclamació de

518 Pere LLORET. «Tarragona: El seu present i el seu esdevenidor». *La Publicitat,* 30 d'agost de 1931. Reproduït a: *Diari de Tarragona,* 31 d'agost de 1934.

519 «El ministre d'Obres Públiques i el Conseller de Treball de la Generalitat a Tarragona». *Diari de Tarragona,* 2 de setembre de 1934.

520 «La construcción de la Escuela Normal», *La Cruz,* 25 de setembre de 1934.

521 «La campanya contra el Conseller en cap o un contrasentit força eloqüent», *Diari de Tarragona,* 3 d'octubre de 1934.

Tarragona, 8 de setembre de 1934
L'alcalde Pere Lloret i el ministre d'Obres Públiques, Rafael Guerra del Río, de visita a la ciutat,
acompanyat del conseller Martí Barrera i del general Domènec Batet,
passant revista a la companyia que va rendir honors a la seva arribada.
HERMENEGILD VALLVÉ (LA VANGUARDIA)

l'Estat Català de la República Federal Espanyola, esperonat pels sectors més separatistes de les Joventuts d'Esquerra Republicana - Estat Català (JEREC), que havien anat guanyant poder al Govern de la Generalitat. A Tarragona, des de la matinada del dia 5 els piquets de l'Aliança Obrera van fer tancar les botigues i establiments, i l'endemà havien ocupat estructures estratègiques, com la central telefònica. Després de la proclamació a Barcelona, cap a tres quarts de nou del vespre, el comissari delegat d'Ordre Públic Lluís Prunés, tot hissant la bandera estelada, va proclamar l'Estat Català, justificant-ho en què amb l'arribada del poder de la dreta s'havia desvirtuat el sentit democràtic de la República i calia un gest radical. Mentre parlava als que s'havien congregat, va arribar Pere Lloret, acompanyat dels regidors del seu govern, i va prendre la paraula des del balcó de la Comissaria:

«*Comenzó diciendo que los mismos que habían proclamado la República auténtica hacía tres años hoy venían a proclamar el sistema Federal en España. Luego abundó en los mismos razonamientos del orador que le había precedido en el uso de la palabra, diciendo no era buen catalán quien no estuviese presto a obedecer cualquier orden del Presidente Sr. Companys. Terminó diciendo que como alcalde de Tarragona le era muy grato dirigirse al Sr. Comisario para decirle que Tarragona siente, como la ciudad que más, el catalanismo, y que sea, si es que puede ser, la ciudad que haya proclamado el Estat Català.*»[522]

En resposta a la proclamació, el tinent coronel Julio Castro, comandant militar accidental de la plaça, va declarar l'estat de guerra i situà una companyia de metralladores davant l'antic Govern Civil, on es rendí Prunés, que va ser detingut amb diversos agents de seguretat. Tot i haver participat en la proclamació, Pere Lloret no estava, pel que sembla, gens d'acord amb els fets. El seu net, Pere Lloret Carbó, en una entrevista, explicava una versió que contrasta i completa el que va escriure la premsa després dels fets:

«*Quan Lluís Companys, durant el 6 d'octubre del 1934, va proclamar l'Estat Català, l'avi es va negar a secundar el pronunciament perquè el trobava una autèntica bestiesa. Es va rebel·lar contra una decisió que no considerava correcta, però respectava massa el poder legítim i va decidir lliurar-se per tal d'evitar qualsevol aldarull. Va agafar el telèfon i va trucar al governador militar, un bon amic seu, per tal que el detingués, un gest que el seus conciutadans van saber valorar en la seva justa mesura.*»[523]

El fracàs de la proclamació de l'Estat Català va comportar que el Govern de la Generalitat en ple, encapçalat per Lluís Companys, fos destituït, detingut i empresonat, així com centenars d'alcaldes i regidors de tot el país. Lloret va ser traslladat al vaixell-presó Cabo Cullera. En la sessió ordinària de l'Ajuntament de Tarragona prevista per aquell dia 8 d'octubre, el tinent d'alcalde Joaquim Fort va assumir l'alcaldia,[524] abans d'ésser també detingut, juntament amb la resta de regidors de la majoria republicana, per la força militar. Aquell vespre es comptabilitzaven dues-centes cinquanta persones detingudes de totes les comarques tarragonines.[525] L'endemà es constituïa un nou ajuntament gestor amb el republicà radical Atanasi Ramas com a nou batlle. Formaven part del nou consistori representants de la Liga, tradicionalistes i membres del Centro Industrial. Poc més d'una setmana després de la detenció, el *Diari de Tarragona* escrivia:

«*Per a la majoria de tarragonins, l'actual desaparició del senyor Pere Lloret i Ordeix de l'Alcaldia de Tarragona, constitueix un motiu de seriosa preocupació. En parlar així no ens cal fer apologia de l'home exemplar, model de conseqüència política, exemple d'alcal-*

522 «Tarragona ha vivido horas de extrema gravedad», *La Cruz,* 10 d'octubre de 1934.

523 E. MONTANÉ. «Un home de conviccions». *Més Tarragona,* desembre de 1999. Citat a: Jordi PIQUÉ. «Pere Lloret. L'alcalde republicà de Tarragona», a: Jose Maria ROIG ROSICH, [et al.]. *Quatre líders tarragonins de la República i de l'exili.*

524 Cristian FERRER; Guillem PUIG. *Joaquim Fort. Alcalde republicà de Tarragona.*

525 «Unes jornades revolucionàries que tenen epíleg tràgic», *Diari de Tarragona,* 13 d'octubre de 1934.

8 d'octubre de 1934
Acta del Ple municipal
en el qual
es llegeix l'ofici
de la Comandància
Militar que ordena
el cessament
de l'alcalde Pere Lloret,
com a conseqüència
dels Fets d'Octubre.
AHCT

N.º 11.

Tenyors Concurrents

Alcalde Accdtal President
Sr. Joaquim Fort

Consellers:
Sres. Valls
Nin
Salvadó
Boronat
Gondolbeu
Manfanaria
Orana
Vicente
Malalts
Franquet
Montaiguí
Ricoma
Ramas
Vidal
Voalvé
Bori
Brell

A la Ciutat de Tarragona, a vuit d'octubre de mil nou cents trenta-quatre, essent les dinou hores, es reuniren en el Saló de Sessions d'aquesta Casa Consistorial i amb la presidència de l'Alcalde accidental, Sr. Joaquim Fort, els senyors relacionats al marge i el Secretari autoritzant, a l'objecte de celebrar sessió ordinària.

Pel Sr. President, declara oberta la sessió pública i llegida l'acta de l'anterior, és aprovada per unanimitat.

A continuació es dóna compte d'un ofici rebut de la Comandància Militar, que diu així:

"Para su conocimiento y efectos, participole que he acordado que Vd. asuma la Alcaldía-Presidencia del Excmo. Ayuntamiento de esta Ciudad, cesando en dichas funciones, Don Pedro Lloret Ordeix, para lo cual convocará Vd. al Consistorio en sesión extraordinaria = Tarragona, 8 de octubre de 1934 = El Tte Coral. Comte Mdr. actal. = Julio de Castro. = rubricado = Sr. Don J. Fort, primer Teniente Alcalde de esta Ciudad = "

El Sr. Fort, manifesta, que assabentada l'autoritat militar de que avui es celebrava sessió ordinària, s'estimà innecessària l'extraordinària, dia que tot ha estat motivat pels esdeveniments històrics ocorreguts en aquests dies, per l'actitud de les autoritats de Catalunya i que, com primer Conseller Regidor ocupa l'Alcaldia accidentalment.

Després es donarà compte de la Comissió de Govern en el qual es proposa:

// Primer.- Que s'acordi contribuir a l'esta-

des actius, capacitats, enamorats de la població i servidor infatigable dels interessos ciutadans, fins al punt de consagrar-s'hi en cos i ànima, amb oblit dels propis interessos i fins de la salut pròpia.

D'homes com Pere Lloret, la política en dona als pobles molt pocs i de tard en tard, com la Humanitat dona savis, i l'Església els màrtirs disposats a consagrar a la seva vocació l'ànima i la vida.»[526]

Entretant, Pere Lloret havia estat traslladat al vaixell Manuel Arnús, varat com el Cabo Cullera al port de Tarragona, on foren tancats els detinguts a les comarques del camp de Tarragona i l'Ebre. En una estada a la ciutat de l'exministre Marcel·lí Domingo, el líder republicà tortosí pujà a bord a visitar els detinguts.[527] També els visità l'artista austríac Erwin Hubert, al qual s'havien encarregat una sèrie d'aquarel·les sobre la ciutat destinades a l'oficina de turisme.[528] Per aquests trasllats de familiars i visitants, els pescadors del popular barri del Serrallo havien posat a disposició les seves barques. Antoni Rovira i Virgili, retrata aquell moment en un article publicat a *La Ciutat*, capçalera que substituïa a *La Humanitat* suspesa:

«*Tardor de 1934... El vaixell convertit en presó, és dins el port de Tarragona. Hi ha a bord mig miler de presos: homes de ciutat, de vila i de lloc. I en les hores de visita als presos, llurs familiars i amics s'apleguen al barri marítim tarragoní, aquell barri equivalent a la Bareloneta, designat popularment amb un nom de caire maliciós i humorista: el Serrall.*

Cal anar amb barca per a fer la visita als presos. Una colla de pescadors posen en moviment els gussis i els bots. Hi pugen amb pas insegurs els pocs avesats a la vida marinera, les dones i els infants. Es marquen a les cares el dolor i la inquietud. El silenci només és trencat pels cops dels rems damunt l'aigua llisa.

Ja és feta la visita. Ja han restat a bord del navili-presó els farcells, els paquets i el record de les entrevistes d'afecte. Les barques tornen al Serrall, desembarquen els passatgers que vénen del bord, i en prenen uns altres que hi van.

Aquells pescadors, que haurien pogut treure de llur feina un jornal ben guanyat, no han volgut remuneració. Ells veuen el dolor dels presos i el dolor dels qui els van a veure. Han endevinat la tragèdia de moltes llars. I no han volgut que els dolors dels altres fossin una ocasió de guanys per a ells.

Tanta gent com hi hagués, ells durien a bord i tornarien a terra. Posarien en moviment, per als curtíssims viatges, tants de bots i de gussis com calgués. I aquesta feina l'han volguda fer de franc. Ajuden a pujar i baixar els passatgers de pas insegur, i amb la mirada els reconforten. Fan tan a gust la feina, que no senten el córrer de les hores ni el pes dels rems.

Els rems s'han tornat més prims i lleugers a les mans dels pescadors, que sent més fort i més ràpid el batec del cor dins del pit. I é que veuen en la faç i en els ulls de cada passatger i de cada pres el bé que li fa la generositat fraternal de la gent marinera.

Durant tres mesos els pescadors de Tarragona han mogut els rems de llurs barques franques. I no es senten cansats. No cansa mai la bona feina que es fa de gust.

Saben que han contribuït a alleujar uns dolors humans. Saben que han fet un bé, i que els comentaris de llur generositat —molt més valuosa encara moralment que materialment— han florit dins les llars incompletes.

Heus ací una noble mostra de fraternitat, una d'aquestes mostres que gairebé mai no trobareu fora de les classes del poble. Els pobres de béns materials són, ben sovint, els qui tenen a l'ànima majors riqueses.

Ens plau guaitar les barques franques que van i vénen pel cos del port. Ens plau guaitar sobretot el moviment dels rems lleugers. Ens sembla que en qualsevol moment els rems han d'alçar-se en l'aire, drets com una asta, i que una ensenya estimada ha de flamejar al capdamunt.»[529]

526 «Els interessos ciutadans», *Diari de Tarragona,* 17 d'octubre de 1934.

527 «El senyor Domingo a Tarragona», *Diari de Tarragona,* 21 de novembre de 1934.

528 «L'eminent artista Erwin Hubert, visità el "Manuel Arnús"», *Diari de Tarragona,* 29 de novembre de 1934.

529 Antoni ROVIRA I VIRGILI. «Les barques franques», *La Ciutat,* 8 de gener de 1935, p. 1.

Tarragona, octubre de 1934
La plana major del republicanisme del camp de Tarragona al vaixell-presó Manuel Arnús després dels Fets d'Octubre.
D'esquerra a dreta: dempeus, Antoni Jiménez, Miquel Cunillera, Joaquim Fort, Ramir Ortega, Ramon Jordana, Joan Marca, un soldat i Roca?; asseguts, un soldat, Martí Rouret, Amós Ruiz Lecina, Lluís Prunés, Pere Lloret i Josep Borràs; asseguts a terra, Pau Sans i x.
(JOAN MARCA I VALLVERDÚ)

L'11 de desembre, Pere Lloret aconseguia la llibertat condicional sota fiança, gràcies a les gestions del seu fill i advocat, Pere Lloret Rosiñol davant l'auditor militar, que havia visitat la ciutat: «*Ahir la nota del dia fou aquest esdeveniment, que, per les grans simpaties personals que gaudeix tan distingit ciutadà elegit i reelegit alcalde per designació eminentment popular des de l'advenimentde la República, causà pregona satisfacció en tots els estaments socials de la Ciutat. Durant tot el dia d'ahir, el senyor Pere Lloret fou visitat per innombrables persones, que van voler felicitar-lo personalment*».[530] La vigília de Nadal es van acostar a visitar-lo una delegació d'ACR, formada pel seu president, Lluís Nicolau d'Olwer, Ferran Cuito i Ramon Peypoch.[531] Malgrat l'ostracisme polític, el seu fidel *Diari de Tarragona* no s'estava de recordar les seves conquestes com a batlle, i, fins i tot, l'ús de l'expressió «*alcalde popular*» —en contraposició a l'alcalde-gestor— motiu d'una multa.[532] Pel que feia al procés judicial, a l'abril de 1935, mentre es seguien els consells de guerra contra el cap dels Sometents de Tarragona i el cap de seguretat de la ciutat i diversos guàrdies,[533] l'Audiència Provincial de Barcelona demanava la inhibició de l'autoritat militar en favor de la jurisdicció ordinària en el cas de l'alcalde Lloret,[534] d'acord amb la petició presentada per seu advocat, el jurista, vicedegà del Col·legi d'Advocats i polític Joan Moles,[535] que seria finalment acceptada.[536] Personalment, per aquells mateixos dies, Pere Lloret perdia una persona clau en la seva formació política i en la seva vida familiar: el seu cunyat Joan Caballé. El *Diari de Tarragona* recordava que «*les incidències no sempre favorables de la vida política el feren víctima de seriosos contratemps, sense que mai, per aquest motiu, el seu esperit d'una gran conseqüència republicana, se sentís descoratjat ni retut*».[537] En complir-se quatre anys de la proclamació de la República, *La Publicitat* demanava a diverses personalitats el seu parer sobre l'evolució de la República i la futura política catalana, en aquell moment en què el Govern de Lluís Companys era a la presó, el Parlament era tancat, l'autonomia parcialment suspesa i un Govern interí, en mans de la Lliga, radicals i la CEDA regia la Generalitat. Per a Lloret era clar que aquell havia estat «*un any perdut*»:

> «*En el camí que les democràcies catalanes emprengueren, a la caiguda de la Dictadura, el període començat la tardor passada, representarà, almenys, un any perdut. I ja podríem aconsolar-nos si la pèrdua de temps no esdevé una sensible reculada. Els senyals que cada dia es manifesten en el camp polític i social, més aviat ens ho fan témer.*
>
> *De l'any 1930 ençà, vivíem, en aquest aspecte, en ple progrés. La campanya precursora del nou règim republicà, la implantació d'aquest i la constitució dels organismes fills de la voluntat popular, municipis, Generalitat i Parlament català, digui's el que es vulgui, significaven a millora ben apreciable en els costums i en la vida total de Catalunya. Semblava arribada l'hora de recollir el fruit de tantes generacions lliurades rompanticament a la il·lusió i l'apostolat.*
>
> *Tot d'una és produït un estroncament. La propaganda dels nostres ideals, prohibida. La premsa liberal intervinguda. Els representants del poble, foragitats del Municipi. La Generalitat inexistent o reduïda a les funcions merament burocràtiques. El Parlament, suspès fins que altra cosa determinin les Corts espanyoles.*
>
> *Qualsevol, davant d'aquest panorama punyent que la realitat ens mostra, no fóra capaç d'endevenir que*

530 «El senyor Pere Lloret i Ordeix, en llibertat», *Diari de Tarragona,* 12 de desembre de 1934.

531 «Il·lustre visitant», *Diari de Tarragona,* 25 de desembre de 1934.

532 «Al davant de la sanció. Una explicació i un propòsit», *Diari de Tarragona,* 19 de febrer de 1935.

533 «Ahir se celebraren a Barcelona importants Consells de Guerra», *La Humanitat,* 8 d'abril de 1934.

534 «La causa contra l'alcalde popular de Tarragona», *Diari de Tarragona,* 4 d'abril de 1934.

535 *La Humanitat,* 14 de febrer de 1935.

536 «La causa contra l'ex-Alcalde de Tarragona, Sr. Pere Lloret i Ordeix ha passat a la jurisdicció civil», *Diari de Tarragona,* 5 de maig de 1935.

537 «Joan Caballé i Goyeneche», *Diari de Tarragona,* 2 d'abril de 1934.

Tarragona, 18 d'abril de 1935
El comissari delegat de la Generalitat a Tarragona surt de la presó de la ciutat en ser-li concedida la presó atenuada al seu domicili de Manresa.
Entre els companys congregats esperant la seva sortida: Francesc Marcet, Ramon Nogués i Biset, Joaquim Fort i Pere Lloret.
AMHM

avui fa quatre anys es proclamà la República i amb ella el recobrament de la llibertat catalana.

I bé: sense corporacions, sense llibertat, sense representació parlamentària, perduda l'anyada que, com el camp, començà en l'època tardoral, la nostra terra no perdrà pas la seva vitalitat. Caldrà només que l'assaoni la pluja benefactora i els raigs del sol fecundin les llavors que hi tenim sembrades.

Tan bon punt el nostre poble pugui exercir els drets que la Constitució li reconeix i mostri la seva voluntat sobirana, floriran de nou les llibertats i es redreçaran els municipis i les institucions nacionals ocuparan altra vegada el lloc que els correspon.

El temps passa de pressa en la vida dels homes. En el camí dels pobles un any és una engruna insignificant.»[538]

L'únic càrrec que Lloret encara conservava era el de president del Patronat de Santes Creus.[539] En una visita oferta als periodistes tarragonins, els mostrava in situ les obres realitzades de cobriment dels edificis, de reconstrucció de paviments, portes i finestrals que havien estat murats i desenrunament i excavació d'alguns indrets del monestir, que, degut a l'acumulació de terres i runes, eren espais que no podien ser visitats ni estudiats fins llavors.[540]

4.5. Retorn fugaç a l'alcaldia

El 1936, havia de començar, però, amb bons presagis. Així, la sala de l'Audiència de Barcelona decidia sobreseure la causa contra Pere Lloret: «*Ahir la notícia circulà ràpidament per Tarragona i causà general satisfacció, àdhuc entre moltes persones que militen en camps ideològics ben distanciats de l'amic Lloret, s'honoren amb la seva amistat i reconeixen les seves dots d'integritat i la forma enlairada i digna com entén i exerceix els deures de l'home afiliat a un ideari polític*».[541] La causa militar continuaria contra el comissari delegat de la Generalitat Lluís Prunés, que seria condemnat a vuit anys de presó.[542]

Deslliurat de la causa penal, Lloret es reintegrava a la política a les eleccions generals del 16 de febrer, per a la qual les forces republicanes i d'esquerres havien format el Front d'Esquerres de Catalunya, que celebrava el seu míting central a la ciutat al Teatre Tarragona. Amb les intervencions previstes de Maria Dolors Bargalló (ERC), Ramon Nogués i Biset (PRE), Amos Ruiz Lecina (PSOE), Carles Pi i Sunyer (ERC) i Marcel·lí Domingo (PRE),[543] Pere Lloret (ACR) va presidir l'acte, que va començar amb el crit de «*Visca l'alcalde popular de Tarragona*» i una gran ovació. Agraït, Lloret deia:

«*Vosaltres —diu— sou els mateixos que ara fa cinc anys us reunireu frisosos d'entusiasme per tal de proclamar la República. Sou els mateixos d'aquell dia memorable. I jous diré ara les mateixos paraules que vaig pronunciar al balcó de la Comissaria d'Ordre Públic davant la multitud republicana: Entre vosaltres, no hi ha cap traïdor (ovació i visques a la República).*

Afegeix que quan s'ha assolit el triomf s'ha de saber conservar. I assegura que aquesta vegada la victòria serà veritablement per als que triomfaran a les urnes, perquè sabran conservar-la.

El senyor Lloret segueix dient que hi ha hagut qui ha tingut el pensament de pertorbar les eleccions i desviar-ne els resultats; però no ho assolirà perquè tota la ciutadania republicana està en peu i disposada a impedir (Ovació que dura llarga estona).»[544]

538 Pere LLORET. «Un any perdut», *La Publicitat,* 14 d'abril de 1935.

539 «Els actes de diumenge a Poblet», *Diari de Tarragona,* 22 d'octubre de 1935. «Patronat del Monestir de Santes Creus», *Diari de Tarragona,* 21 de desembre de 1935.

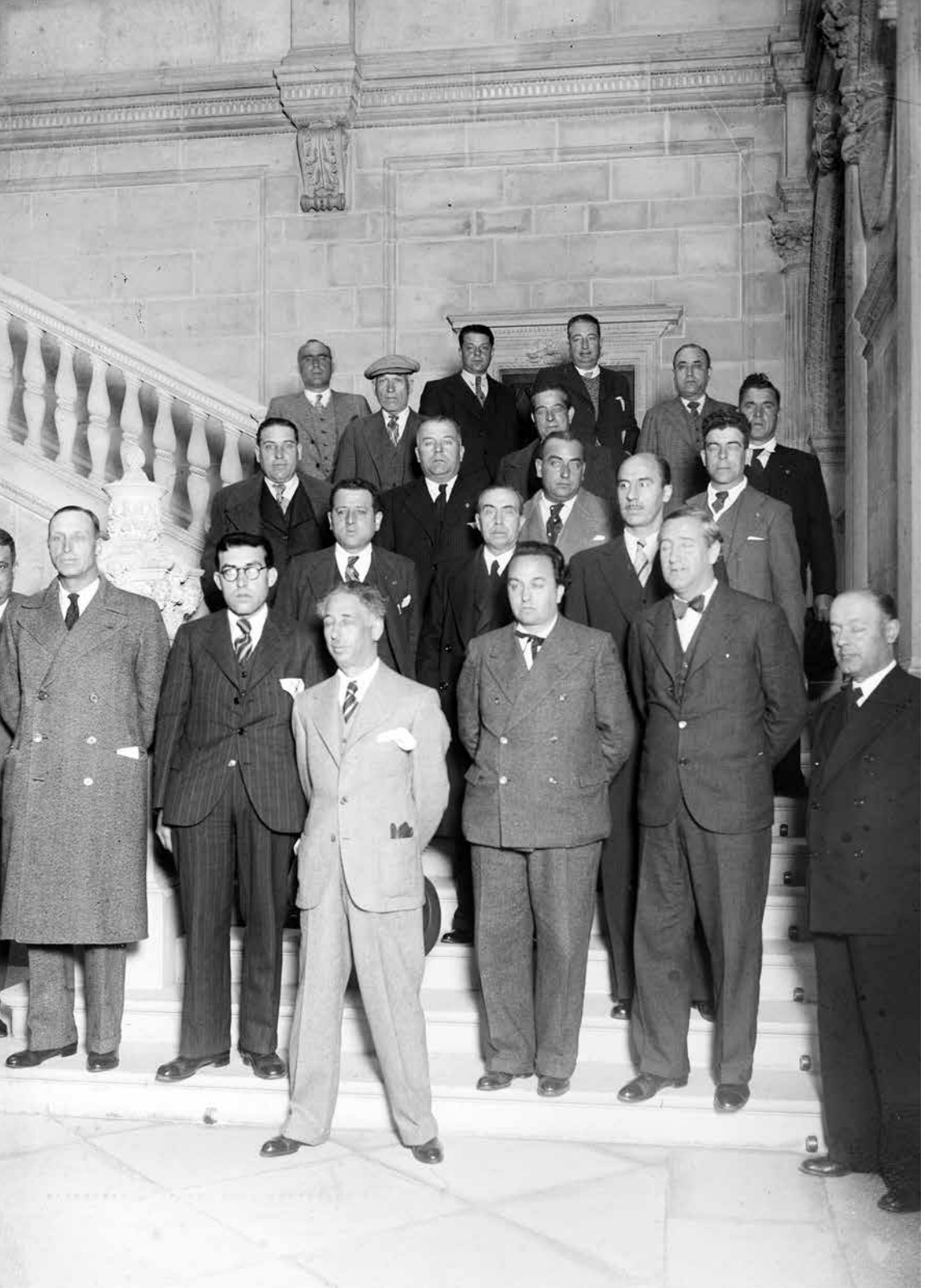
540 «Al marge d'una visita a Santes Creus», *Diari de Tarragona,* 2 de novembre de 1935.

541 «Sobreseïment de la causa contra l'alcalde d'elecció popular Sr. Pere Lloret», *Diari de Tarragona,* 8 de gener de 1935.

542 «Lluís Prunés, excomissari de la Generalitat de Tarragona, condemnat a vuit anys de presó». *Última Hora*, 13 de gener de 1936.

543 *Diari de Tarragona,* 12 de febrer de 1936.

544 «Tarragona es posà en peu, dimecres, per l'Amnistia, per la República i per Catalunya. L'Alcalde popular de Tarragona obre l'acte», *Diari de Tarragona,* 14 de febrer de 1936.

Barcelona,
15 de març de 1936
Assemblea extraordinària
de la Federació
de Municipis Catalans.
D'esquerra a dreta,
Josep Maria Espanya,
Ramon Frontera,
Lluís Companys,
Pere Lloret,
Ventura Gassol
i Carles Pi i Sunyer.
JOSEP MARIA SEGARRA / ANC

El diari *Catalònia*, fundat pel dirigent de la Lliga i diputat Josep Maria Casabò —candidat del Front Català d'Ordre— i que venia a substituir *La Veu de Tarragona*, es preguntava que faria Pere Lloret aquell dia:

«El que farà avui el senyor Lloret...

... s'aixecarà de mal humor i "criticarà" un editorial de "Diari".

... sobre el mateix editorial s'estirarà els cabells i escandalitzarà el culpable.

... posarà el seu Ford "ancienne regime" a disposició del Front d'Esquerres.

... bufetejarà un vellet elector.

...farà una rialleta sarcàstica.

... i, com a bon conservador, votarà el "Front Català d'Ordre".»[545]

En l'atac final basat en la suposada contradicció entre la seva posició socioeconòmica benestant i la seva identificació com a republicà i liberal, ressonava la diatriba de la mateixa publicació, en què setmanes abans i sense esmentar-lo, s'editorialitzava contra els «*burgesos d'esquerra*», caracteritzats com «*l'home que ha pujat i es manté en un medi folgat; cultivador amatent de la seva cultura o la seva sensualitat, refinat de gustos, amic del confort, gelós del seu prestigi i desdenyador i tutejador dels qui el serveixen, i que, malgrat el seu temperament, els seus antecedents i la seva preparació, es llança al cap de la política amb una desimbolta orientació esquerrana, fermament decidit a propagar idearis i apoiar actuacions que són la negació de les seves conviccions íntimes i les seves conveniències*».[546] Malgrat la campanya intensa dels conservadors, recordant els Fets d'Octubre i agitant el perill revolucionari, la victòria a la circumscripció de Tarragona i a tot el país va ser pel Front d'Esquerres, que portava al seu programa l'amnistia per a tots els represaliats i el retorn al poder de les autoritats republicanes democràticament elegides. L'endemà dels comicis, el consistori gestor presidit accidentalment per Francesc Vidal va presentar la seva dimissió. El mateix dia, segons explicava el *Diari de Tarragona*, Pere Lloret havia marxat a Barcelona per tal de rebre instruccions,[547] i el 18 de febrer de bon matí l'alcalde i regidors destituïts es reintegraven als seus càrrecs. Seguidament, se celebrava una comissió de govern, que aprovava cursar telegrames de salutació al president i als consellers de la Generalitat empresonats, així com a d'altres autoritats, entre les quals al president interí Joan Moles —advocat de Lloret durant el seu procés—, que esperava l'alliberament de Companys per a transferir-li de nou el poder. També s'acordava destituir els empleats interins nomenats després dels Fets d'Octubre; revisar tots els acords presos; sol·licitar l'execució del pressupost extraordinari i fer desaparèixer els signes religiosos del cementiri, tot revertint la situació prèvia al nomenament de la gestora. El ja de nou alcalde Lloret va rebre visites de batlles populars d'altres localitats de les comarques de Tarragona, i cap al migdia va atendre als periodistes,[548] als quals va assegurar que havia vingut a treballar.[549] Per ampliar la informació sobre el seu pla de treball després de recuperar la vara d'alcalde, el *Diari de Tarragona* el visitava al seu despatx d'alcaldia:

«*—No desconeix ningú ni té dret a desconèixer, la posició adoptada pels regidors populars de Tarragona, davant el nomenament de la gestora municipal governativa que acaba de cessar. No té dret ningú a ignorar-ho perquè a les darreries del mes de juny de l'any 1935, els esmentats regidors populars adreçaven a l'Ajuntament una exposició que ara convindria reproduir com a font realment històrica, en la qual negàvem a la Gestora tota autoritat i afirmàvem que, en restablir-se el normal funcionament de la política i del Consell municipal, declararíem, naturalment, nuls els acords dels usurpadors. L'exposició de referència argumenta-*

545 «El que farà avui el senyor Lloret...», *Catalònia,* 16 de febrer de 1936, p. 1.

546 «Burgesos d'esquerra», *Diari de Tarragona,* 26 de gener de 1936.

547 «Dimissions a dojo», *Diari de Tarragona,* 17 de febrer de 1936.

548 «L'Ajuntament Popular de Tarragona», *Diari de Tarragona,* 19 de febrer de 1936.

549 *La Veu de Catalunya,* 19 de febrer de 1936.

va les raons de caràcter estrictament legal en les quals recolzàvem la nostra actitud. Alguna força legal devien tenir quan la Gestora no es va atrevir a donar-ne lectura en sessió pública.

És lògic, doncs, que en reprendre possessió els regidors populars, el punt de partença de la nostra actual tasca s'hagi establert en les afirmacions precises d'aquell document històric. Venim senzillament i plenament a continuar i accentuar l'obra dels Ajuntaments anteriors als 6 d'octubre. Venim a considerar nuls en absolut, per il·legals, tots els acords de la gestora que s'oposin a la nostra obra. I venim a realitzar aquesta obra amb el propòsit decidit de passar pel damunt de tota mena d'obstacles i entorpiments. No som nosaltres, de fet, qui regeix els destins de la Ciutat. És la voluntat sobirana dels ciutadans. Nosaltres ens hem d'atendre al ritme i al to d'aquella sobirania.»[550]

Així, en el primer Ple municipal de la nova etapa al capdavant del consistori, l'alcalde Pere Lloret es lamentava que els bancs de les minories conservadores fossin buits, especialment pel que feia a la Lliga Catalana, que havia enviat una nota «*una mica capciosa, per creure que aquí no serien prou respectats; quan és tot al contrari, ja que es respecta a totes les minories i més quan aquesta representen una part d'opinió, puix ací es fan les coses democràticament i es respecten i respectaran totes les opinions*».[551] Pel que feia al seu retorn al govern de la ciutat, va afirmar que:

«*No tenim de fer programa dels nostres sentiments i representacions que ostentem, puix seguirem el mateix que traçàrem en venir a aquest Ajuntament: som directrius de la qüestió administrativa, social, d'hisenda i principalment d'assistència social. Nosaltres no podem permetre que s'alci cap interès creat contra la nostra gestió. Si la propietat, la indústria té de mermar llurs interessos en benefici de la classe treballadora, la classe societària, l'Ajuntament està disposat a fer tot el que sigui en benefici dels mateixos, que és el poble. Aquesta es la nostra fita, el nostre propòsit.*»[552]

En aquesta represa del consistori republicà, Lloret va poder ensenyar l'Escola Taller de Pintura i Escultura a una personalitat tan influent al món de l'art, la crítica i el periodisme com Feliu Elias «Joan Sacs» que va publicar a *La Publicitat* una ressenya de la visita i de la importància del projecte per al seu amfitrió:

«*Dies enrere parlàvem en aquests mateixes columnes del desastre de l'Escola de Belles Arts i Oficis artístics de Barcelona. Ara ens cal parlar de la contrapartida d'aquest centenari afront pedagògic: ens cal parlar de l'Escola de Belles Arts de Tarragona. Es tracta d'una escola de creació recent, una de les darreres empreses afortunades del patrici tarragoní Pere Lloret, el seu testament polític el dia 6 d'octubre de 1934. Quan s'esdevingué la catàstrofe provocada pel cedisme, l'Escola de Belles Arts de Tarragona estava tan perfectament planejada i tan completament preparada que, després, en plena desfeta republicana i catalanista, l'obra s'anà faisonant tota sola, amb gran sigil —no cal dir-ho— en fi, sense que els Recesvintos, els Rodrigos i altres Manduyelos hi poguessin obstaculitzar gens. Dies enrere visitàvem aquesta escola acarada al port blavíssim de Tarragona; en Pere Lloret i els professors ens acompanyaven; el gran patrici ens explicava les angúnies d'aquella hora tràgica, quan l'afecte dels familiars i dels amics, quan el fervor unànime dels obrers, dels pagesos, dels pescadors tarragonins fent-se a miques per tal d'atenuar les penalitats dels empresonats, no era prou a mitigar en la por que ell sentia per l'obra pedagògica iniciada. Des de la seva presó flotant, Pere Lloret atalaiava (sense treva) l'edifici de l'escola, ben visible àdhuc a llarga distància; cada dia hi havia un avenç; ara els fusters que ja acabaven el cancell; adés els vidriers que cloïen subtilment la façana; després els pintors que donaven la darrera mà. Per fi, un dia Pere Lloret pogué constatar que els alumnes ja acudien a l'Escola; hi ana-*

550 «Allò que serà l'actuació de l'Ajuntament popular. — Manifestacions del Conseller en Cap senyor Pere Lloret», *Diari de Tarragona,* 25 de febrer de 1936.

551 «La sessió del Ple Municipal d'anit», *Catalònia,* 25 de febrer de 1936.

552 Ibídem.

ven i en venien, i dibuixaven a l'aire lliure, al jardí de la pròpia Escola. Tot era salvat, aleshores per a Pere Lloret; si l'Escola arribava a funcionar, Catalunya i Espanya se sortirien del mas pas, la guerra europea no esclataria mai és, es compliria la profecia de Francesc Pujols, segons a qual vindrà que, anant pel món, els catalans ens ho trobarem tot pagat...! Talment, era de neguitosa l'ànsia que en aquells moments sentia Pere Lloret per la seva Escola de Belles Arts.»[553]

Alhora que es reintegrava a les seves tasques de govern a Tarragona, Lloret també recuperava l'activitat com a diputat i dirigent d'ACR. Així, participa en l'homenatge que el partit tributa als diputats electes, celebrat als hotels Orient i Espanya de Barcelona en dos àpats simultanis,[554] o assisteix a la conferència que l'advocat i polític democristià i republicà Ángel Ossorio fa a Reus.[555] La celebració del cinquè aniversari de la proclamació de la República, però, acabarà d'una manera que mai s'hauria imaginat l'home que l'havia portada a terme a Tarragona. Les festes havien començat la tarda del dia abans al Serrallo, on s'havia celebrat l'acte de llançament de la primera pedra del nou moll de pescadors, durant el qual van intervenir tant Macià Mallol, president en funcions de la Junta d'Obres del Port, com Pere Lloret, que es comprometé a treballar sempre pel millorament i modernització del barri, i s'homenatjà als pescadors tarragonins per la seva tasca solidària amb els empresonats arran dels Fets d'Octubre, amb una làpida col·locada a l'antiga llotja, ara escola del barri. L'alcalde hi aportà el seu testimoni humà de captiu al Manuel Arnús, assegurant que aquell gest humanitari era un cas únic i sense precedents. La festa arran de mar s'acabà amb unes regates al Club Nàutic i un castell de focs aquàtic.[556] A la tarda, la commemoració es traslladava a la muntanya de l'Oliva. Pere Lloret estava ben satisfet de com s'havia desenvolupat la jornada prèvia a l'aniversari de la República.[557]

Com avançant-se al que acabaria passant aquell 14 d'abril, al matí els tarragonins van poder llegir com el conservador i catòlic *Catalònia* recuperava els versos que Lloret havia dedicat a Santa Tecla feia quaranta anys —contraposant implícitament les festes religioses en honor de la patrona de la ciutat amb les laiques dedicades a la proclamació de la República—,[558] per posar en evidència les contradiccions del batlle en la qüestió religiosa, un dels debats que més va enverinar la vida política de la República. Malgrat això, l'editorial de la mateixa publicació, feia vots de concòrdia entre el règim i els catòlics: «*Dretes i esquerres hem de saber vèncer les dificultats que pertorbin la vida de la República. Acatarem un dia els catòlics el règim constituït seguint els dictats de l'Església que així ho aconsella sempre. Fem-nos dignes del compromís; però que les esquerres sàpiguen ser complidores del precepte constitucional que diu que tots els espanyols som iguals davant la llei*».[559] Malgrat això, la presència del bisbe auxiliar de Tarragona, Dr. Manuel Borràs, en representació de l'arquebisbe cardenal Vidal i Barraquer, a la tribuna d'autoritats de la desfilada militar, convidat pel comandant militar Julio Rivera, provoca una topada amb els regidors de la majoria republicana, que decideixen no pujar a l'empostissat, com a forma de protesta per l'assistència del dignatari eclesiàstic. Sí que ho farà l'alcalde Pere Lloret, que saludà amablement, com sempre havia fet, monsenyor Borràs —les fotografies d'aquell dia ens els mostren parlant animadament. Aquella confraternització entre la primera autoritat de la ciutat i el representat de l'Església a l'acte va encendre l'espurna d'una protesta anticlerical entre una part del públic que aviat derivaria en una manifestació contra l'alcalde Lloret. La

553 Joan SACS. «Una escola model», *La Publicitat,* 6 de març de 1936.

554 *La Publicitat,* 14 de març de 1936.

555 *La Publicitat,* 31 de març de 1936.

556 «Tarragona celebra l'aniversari de la proclamació de la República amb gran entusiasme popular», *Diari de Tarragona,* 14 d'abril de 1936.

557 «Tarragona. Les festes de la República», *La Publicitat,* 14 d'abril de 1936.

558 «Crònica local», *Catalònia,* 14 d'abril de 1936.

559 «El 14 d'abril de 1931», *Catalònia,* 14 d'abril de 1936.

Tarragona, 12 d'abril de 1936
Inauguració, a la plaça del Serrallo, d'una placa en homenatge als pescadors del barri marítim pel seu desinteressat suport als presos dels Fets d'Octubre, retinguts al vaixell Manuel Arnús. D'esquerra a dreta, entre d'altres: Manuel Miró, Ramon Boronat, Josep Arana, Macià Mallol, el comissari delegat de la Generalitat Lluís Prunés, l'alcalde Pere Lloret, el primer tinent d'alcalde Joaquim Fort, Josep Floresví, Andreu Gondolbeu, David Valle...
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

censura governativa sobre els diaris tarragonins[560] fa que hàgim de trobar la crònica dels fets en diaris tan allunyats de la ciutat com el rotatiu catòlic *El Debate* de Madrid:

> «*Terminado el desfile de las fuerzas militares de Carabineros y la Benemérita, los elementos extremistas organizaron una manifestación dando gritos contra el señor obispo auxiliar de Tarragona, que figuró en la presidencia. Los manifestantes marcharon hasta el Ayuntamiento, donde un grupo de mozalbetes comunistas, socialistas y de la Esquerra, pidieron la dimisión del alcalde, señor Lloret, que es de Acción Catalana.*
>
> *Una comisión subió al Ayuntamiento, y desde el balcón central, un sujeto después de saludar con el puño en alto, dijo a los manifestantes que se investigaría quien era el culpable de la asistencia del señor obispo a la tribuna presidencial. El responsable, alcalde, comisario de la Generalidad o comandante militar, tendría que dimitir en el acto.*
>
> *Como los grupos no se disolvieran, el orador preguntó si el Ayuntamiento de izquierdas respondía a la confianza del pueblo, ya que era de elección popular y entonces se dieron gritos de «¡no!» y otros pidieron la dimisión.*
>
> *Finalmente, el comisario de la Generalidad, señor Prunés, tuvo que hablar desde el balcón. Felicitó al pueblo por estar siempre alerta, y dijo que tanto él como el alcalde habían protestado de la asistencia del señor obispo y que no volvería a repetirse el hecho.*»[561]

Si bé al migdia d'aquell mateix 14 d'abril, l'encara batlle de la ciutat va assistir, acompanyat de Macià Mallol, al dinar-homenatge al doctor Josep Briansó, dirigent reusenc d'ACR escollit diputat a Corts dins la candidatura del Front d'Esquerres, ja no va deixar-se veure als actes del vespre, que incloïen una funció de gala de la sarsuela *Luisa Fernanda*, dedicada al consistori i interpretada pels cantants Maria Teresa Planas, Marcos Redondo i Ricard Mayral. A Reus, el president del partit Lluís Nicolau d'Olwer assenyalà Lloret i l'exbatlle d'aquella ciutat, Antoni Martí, com «*els millors alcaldes que hi ha hagut a Catalunya*».[562] L'elogi semblava carregat de presagis. L'incident del matí del 14 d'abril, però, no va acabar en la manifestació als carrers, perquè l'endemà les forces del Front d'Esquerres anunciaven la presentació d'una moció de censura contra l'alcalde de Tarragona, per no haver secundat l'actitud dels regidors d'esquerres de retirar-se de la tribuna oficial durant la desfilada militar com a protesta per la presència entre les autoritats del bisbe auxiliar. Desautoritzat pels regidors dels partits que l'havien fet alcalde i contrariat per l'ambient cada vegada més radicalitzat que es vivia a la ciutat, Pere Lloret va presentar la dimissió. La notícia l'oferí el mateix 15 d'abril *El Noticiero Universal* de Barcelona, davant el mutisme de la premsa tarragonina.[563] En el número de l'endemà de *Catalònia* —amb l'editorial, la crònica i d'altres articles censurats— es donava compte de la dimissió de Lloret confirmada als periodistes pel primer tinent d'alcalde Joaquim Fort, que vinculava la dimissió de Lloret als incidents del dia de la República —sense fer esment a la moció de censura—, i anunciava que de manera accidental i fins que s'elegís un nou alcalde, ell passava a ocupar la primera magistratura municipal.[564]

El *Diari de Tarragona* mantenia silenci, però feia aparèixer en portada els acords de l'assemblea general extraordinària del Centre Catalanista Republicà, a la qual pertanyia el fins llavors alcalde, en el qual aquesta entitat afirmava sentir-se identificada amb l'actuació de Pere Lloret el 14 d'abril, «*per considerar*

560 Els articles «Les festes de la República», *Diari de Tarragona,* 16 d'abril de 1936 i «Les festes del 14 d'abril», *Catalònia,* 16 d'abril de 1936 apareixen profusament ratllats en les parts que presumiblement feien referència als incidents, qüestió que no apareix a les cròniques respectives.

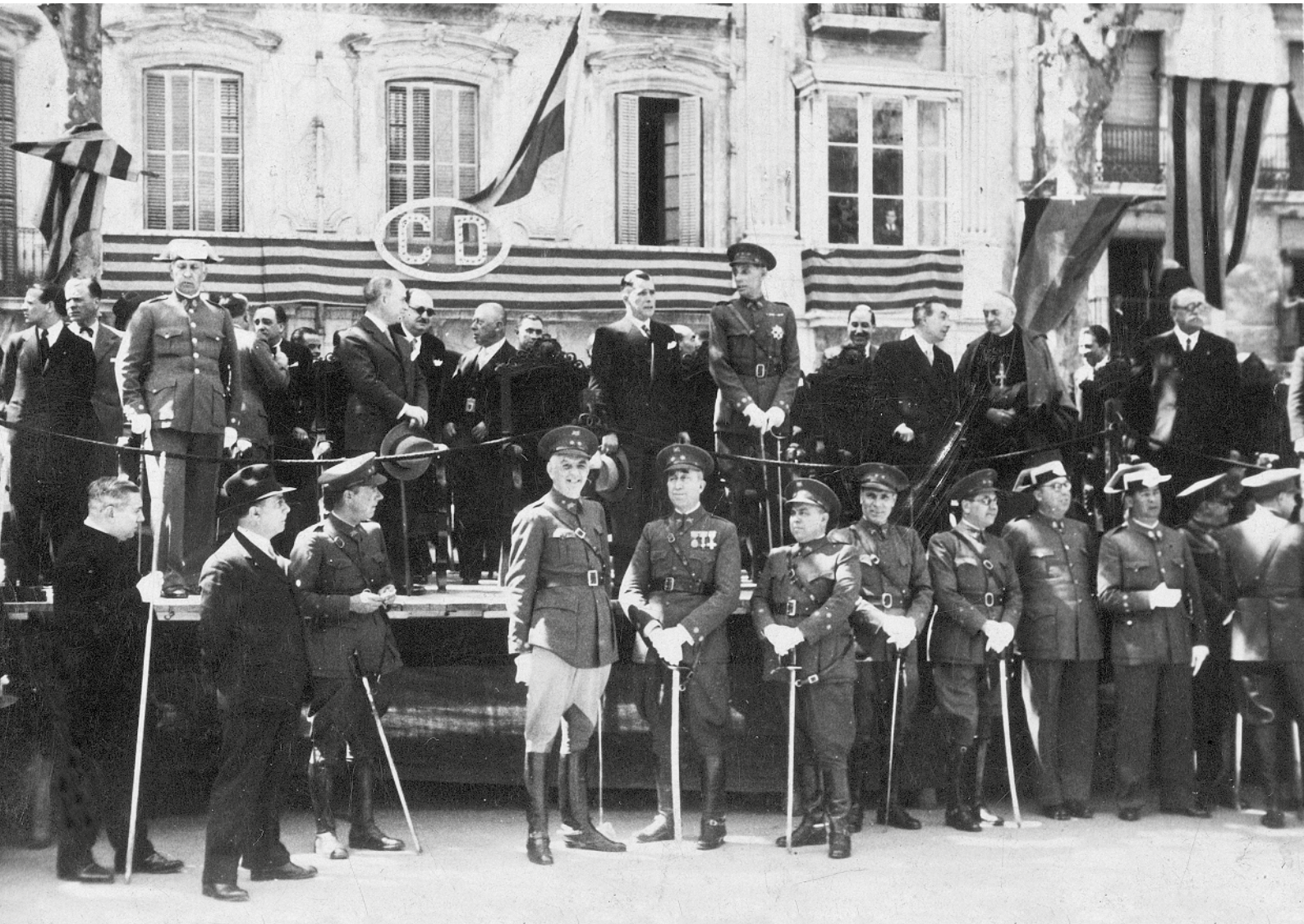
561 «Protestan porque asistió el obispo», El Debate, 16 d'abril de 1936. Reproduït a *La Cruz,* 19 d'abril de 1936.

562 «Commemoració del cinquè aniversari de la proclamació de la República i àpat d'homenatge al diputat d'ACR doctor Josep Briansó», *La Publicitat,* 15 d'abril de 1936.

563 «El alcalde de la capital ha dimitido a causa de unos incidentes», *El Noticiero Universal,* 15 d'abril de 1936.

564 «El senyor Lloret ha dimitit», *Catalònia,* 16 d'abril de 1936, p. 1.

Tarragona, 14 d'abril de 1936
Desfilada militar, a la Rambla Nova, amb motiu del 5è aniversari de la República. A la tribuna de presidència, la presència del bisbe auxiliar Manuel Borràs i l'atenció que li va prestar l'alcalde Pere Lloret va provocar protestes anticlericals que conduïren a la seva dimissió i substitució per Joaquim Fort.
CIT-FONS ROSA RICOMÀ I VALLHONRAT

la seva conducta l'única lògica en una autoritat que en tot moment se sent responsable dels seus deures, i arrostrar amb ell tota la responsabilitat que se'n pugui derivar».[565] La crisi a la majoria d'esquerres va ser motiu de comentari punyent a la premsa d'oposició. En primer lloc, Esteve Busquets-Molas, director de *Catalònia*, es queixava del silenci imposat sobre la qüestió en una carta oberta al comissari delegat d'Ordre Públic, assegurant que «*en cap dels comentaris que ahir ens foren retirats per la censura hi havia cap atac a l'autoritat i sí uns elogis a l'actitud de cavalleresitat i ciutadania del President de Catalunya, del Comissari senyor Prunés i del que era aquell dia alcalde, Sr. Lloret*».[566] *Catalònia* insistia en «*El "cas" del senyor Lloret*»:

> «*Fa cinc anys —el 14 d'abril precisament— era elevat a la categoria de primer ciutadà de Tarragona. I el 14 d'abril ha caigut víctima de les seves mateixes armes. I és que no es pot jugar amb dos jocs de cartes. El senyor Lloret no ignorava que els mateixos que les víctimes de la demagògia que els seus havien predicat, serien els mateixos que amb un fons de conservadorisme procuraven fer veure que sentien els mateixos ideals revolucionaris.*
>
> *La història del senyor Lloret durant aquests cinc anys és tot un exemple. Primer aquell dissortat 6 d'octubre, que l'obligà a traslladar el seu domicili al «barco». Després aquella eufòria de la tornada al poder, amb totes les conseqüències... Primer haver de desfer tot el que havien fet els seus successors i després haver de donar compliment al programa que ell o els seus havien promès. Programa que significava trencat amb un passat i amb una tradició que el senyor Lloret vulgues o no, sentia encara.*
>
> *Precisament, el mateix 14 d'abril, nosaltres remarcàvem el fet de què un home que hagués escrit versos cristians i plens d'amor per la Santa Patrona de la ciutat, fos ara l'encarregat de presidir tot l'anticlericalisme local. Ens estranyava i aquell dia vam tenir la confirmació que no era grat als ulls dels seus amics esquerrans. I el Front Popular li donava poques hores més tard la seva desaprovació fulminant. De totes maneres, el senyor Lloret pot estar content. El precedent del senyor Alcalá Zamora ha d'ésser per ell un consol i un motiu de confirmació. És un cas semblat, sinó idèntic.*
>
> *És molt possible que un home de la seva habilitat i de la seva audàcia trobi una sortida airosa a la seva situació i torni a ocupar l'alcaldia. No ens estranyaria, però que tingui present el senyor Lloret la lliçó del 14 d'abril i pensi que és perillós jugar amb foc com ell ha jugat i que sempre és millor perdre un càrrec com el que de moment ha perdut que no pas tocar-ne conseqüències més greus. El presidir les multituds demagògiques té perills que no sempre es poden salvar amb un gest de víctima moral.*»[567]

Justament, per a l'*Ara* de Tortosa, «*el que era Alcalde de Tarragona, senyor Lloret, esquerrà cent per cent,* [...] *ha estat la primera víctima de tot aquest engranatge d'esdeveniments que es venen succeint de bon temps ençà*». Perquè, al seu parer «*la demagògia va molt bé per a guanyar en un moment determinat unes eleccions compromeses i per fer-ne arma de combat en els moments de lluita política, però és una espasa de dos fils que el mateix fereix per un costat que occeix per l'altre. Les esquerres han abusat de la demagògia i n'han estat els seus esclaus per sempre més, i la primera víctima pròxima, el cas més palpable que hem pogut presenciar és, sense cap classe de dubte, el del senyor Pere Lloret i Ordeix, ex-Alcalde de Tarragona*».[568] En aquells primers dies després de la dimissió, però, la qüestió no era ben bé clara. S'especulava que a la reunió de la majoria municipal del 17 d'abril es va tractar la qüestió de la crisi municipal i que s'havia posat sobre la taula la possibilitat de ratificar-li la confiança i convidar-lo a tornar a l'alcaldia, però també es parlava de l'elecció d'un nou alcalde. Els regidors d'ACR,

565 «Assemblea general extraordinària del Centre Catalanista Republicà», *Diari de Tarragona,* 17 d'abril de 1936.

566 Esteve BUSQUETS-MOLES. «Lletra oberta al senyor Delegat d'Ordre Públic de Tarragona», *Catalònia,* 17 d'abril de 1936.

567 «El "cas" del senyor Lloret», *Catalònia,* 18 d'abril de 1936.

568 «La primera víctima... ha estat el senyor Lloret». Citat a: *Catalònia,* 18 d'abril de 1936.

catalònia

diari d'avisos i notícies

Manuel Pedrol

Olis purs d'oliva

TARRAGONA

FRANQUEIG CONCERTAT

ANY II. — Núm. 217 TARRAGONA, DIJOUS, 16 ABRIL DEL 1936 PREU: 15 CÈNTIMS

Les festes del 14 d'abril

EDITORIAL

Hostes vingueren..

TARRAGONI, EL TEU DIARI ÉS "CATALÒNIA". LLEGEIX-LO!

Rabindranat Tagore parla del plebeïsme

Ningú no viu eternament, amic, i res no dura molt temps.

Recorda això i alegra't.

No és la nostra vida l'única càrrega, ni el nostre camí l'única llarga jornada.

La flor es marceix i mor; però aquell que du la flor no ha de plorar-la sempre.

Recorda això, amic, i alegra't.

* * *

LLEGIU "CATALÒNIA"

Ha de venir una llarga pausa perquè la música es torni perfecte.

Decau la vida vers el capvespre per ésser banyada en les daurades ombres.

L'amor ha d'ésser cridat del seu joc a veure penes i néixer al cel de les llàgrimes.

Recorda això, amic, i alegra't.

La nostra vida és impacient, i els nostres desigs penetrants, perquè el temps toca la campana de la partença.

El plebeïsme udola sempre, perquè no sap parlar.

Recorda això, amic, i alegra't.

R. Tagore A.

La parada militar

El dimarts al matí, se celebrà la parada militar, seguint el programa de festeigs organitzats per l'Ajuntament, amb la cooperació de les autoritats i entitats, per a commemorar el V aniversari de l'advenïment de la República.

A dos quarts d'onze del matí, a la Rambla del 14 d'Abril, formaren les forces de la guarnició composta de dos batallons del Regiment d'Infanteria Almansa núm. 18, amb bandera i música, metralladores i tren Regimental, sota les ordres del comandant senyor Amadeu Insa. A continuació, formaren les forces de carrabiners, guàrdia civil i Creu Roja.

A la tribuna aixecada per l'Ajuntament, davant la Delegació d'Ordre Públic, es personaren el comandant militar de la Plaça, senyor Julio Rivera Atienza; el Comissari delegat de la Generalitat, senyor Prunés; l'Alcalde, senyor Lloret; el Bisbe auxiliar, Dr. Borràs, en representació del Cardenal Arquebisbe; el President de l'Audiència, senyor Dionís Terrer; el fiscal, senyor Josep Didac Gómez del Campillo; el tinent coronel cap de la Comandància de la guàrdia civil, senyor Cabáñez Fernández de Castro; l'Inspecotr de Primera Ensenyança, senyor Grau; el Delegat Marítim, senyor Pérez Ojeda; els magistrats senyors Pamies i Bravo; el Jutge d'Instrucció, senyor Alzamora; el Jutge Municipal, senyor Miró Esplugas; els caps d'Estadística, Correus, Telègrafs, Telèfons, Presó provincial, i representacions de la Duana, Cambra Agrícola, Sindicat d'Iniciativa, Banc d'Espanya i Espanyol de Crèdit, Institut Nacional Marti d'Ardenya, Jefatura d'Indústria, Club Gimnàstic, Jefatura d'Obres Públiques de la província i Tribunal de Menors.

(Acaba a la pàg. següent.)

El senyor Lloret ha dimitit

Aquest matí no ha acudit al despatx oficial l'alcalde popular senyor Lloret. Això confirmava els rumors que s'han escampat per la població en el sentit de què havia presentat la dimissió del seu càrrec.

Els periodistes, en fer l'acostumada visita a l'Ajuntament, han estat rebuts pel primer tinent alcalde senyor Fort, el qual ha dit que degut als incidents d'ahir, ha presentat la dimissió del seu càrrec l'alcalde senyor Lloret, i que ell, d'una manera accidental, ocuparia aquell lloc fins que es designés el nou alcalde.

Llençament de la primera pedra (que no era pedra sinó un bloc de ciment) pel Moll de Pescadors, al Serrallo.

Les autoritats, a la tribuna de la Rambla del 14 d'abril, presencien la parada militar. (Fotos. Vallvé.)

16 d'abril de 1936
Portada de *Catalònia* amb l'editorial i altres textos censurats, amb la notícia de la dimissió de l'alcalde Pere Lloret.
BHMT

però, s'havien absentat de l'Ajuntament, tot fent costat al batlle dimissionari —suport que *Catalònia* els retreia no haver tingut amb el matí del 14 d'abril.[569] Tot eren rumors, com el que apuntava que el mateix president Lluís Companys, de camí a Reus, s'havia aturat a Tarragona per mirar de resoldre la qüestió municipal i havia fracassat en la pretensió que Lloret tornés al capdavant de l'Ajuntament.[570] Que reconsideri la seva dimissió i es reintegri al Consell Municipal és la mateixa petició que li farà el diputat i exgovernador civil de Girona i Barcelona, el sarralenc Claudi Ametlla a l'Assemblea comarcal d'ACR, que reunia els militants de Tarragona, Reus i Tortosa, celebrada el 3 de maig de 1934.[571] Dos dies després, al Ple municipal del 5 de maig, es va donar lectura a la carta de dimissió irrevocable de Pere Lloret com a alcalde de Tarragona, acordant-se a proposta del portaveu d'ACR, Josep Arana, que quedés sobre la taula fins la propera sessió.[572] Aquest ajornament de la qüestió i la persistència de l'interinatge al capdavant de la ciutat, va provocar la queixa de *Catalònia*, que en un editorial apressava a resoldre la qüestió, que semblava enquistada per les diferències entre els partits de la majoria:

«*Amb tot els respectes per la persona que ocupa accidentalment l'Alcaldia, de l'obra del qual no tenim res a dir, ja que tampoc no ha donat gaires motius a ésser jutjada, hem de parlar avui d'aquesta qüestió que creiem inajornable, malgrat l'actitud dels regidors que deixaren damunt la taula la dimissió del senyor Lloret.*

[...]

No volem endinsar-nos en les qüestions polítiques que concorren en el cas. Per a nosaltres i per a la majoria dels ciutadans, el senyor Lloret ha dimitit i la seva dimissió ha estat acceptada. Per altres, les recents paraules del senyor Martí Esteve a Tarragona, reconeixent-lo com a alcalde legítim, volen dir que la Generalitat no està d'acord amb aquesta dimissió. A veure, doncs, si d'una vegada es posen d'acord els partits en pugna i torna el senyor Lloret o es queda el senyor Fort o en fan un altre. Però passar mes temps amb interinitats és una cosa funesta.

[...]

Hi ha una colla de coses, doncs, que no admeten dilacions i si les lluites internes traspuen a fora, si les divisions dels partits han de repercutir a l'Alcaldia, creiem que fora mesura de seny que el senyor alcalde interí posés el càrrec a la disposició del Comissari de la Generalitat, i aquest, d'acord amb el Govern de Catalunya, resolgués aviat aquesta anòmala situació. I si el senyor Lloret o els seus volen i dolen si el senyor Fort es troba lligat per aquestes qüestions d'interinitat, si ha de tornar a passar un altre ple com l'anterior, que cada regidor tiri pel seu cantó i procurin fer alguna cosa profitosa per la ciutat, sinó, el seu prestigi quedarà molt malparat i el que és més greu, la ciutat restarà eternament desemparada.»[573]

Finalment, en la reunió extraordinària del Ple municipal celebrada el 20 de maig, després de l'aprovació del projecte extraordinari d'obres de sanejament i higienització parcials de diversos carrers de la ciutat, s'encara finalment la qüestió de la dimissió de Pere Lloret. L'alcalde accidental Joaquim Fort posa a deliberació dels regidors si s'ha d'acceptar. El primer a prendre la paraula és el representant d'ACR, Josep Arana, que demana que no s'accepti «*tota vegada que això seria considerar encertat el vot de censura que es donà al senyor Lloret, amb motiu dels passats successos*». Els portaveus d'ERC, Ramon Boronat, dels federals, Estanislau Salvadó, i dels socialistes, David Valle, després de dedicar elogis a la personalitat i competència de Lloret, manifesten que la dimissió ha de ser admesa, «*no només per les seves causes directes, sinó pel caràcter d'irrevocable amb que ha estat presen-*

569 «Crònica local», *Catalònia,* 18 d'abril de 1936.

570 «El señor Companys y la crisis municipal», *La Cruz,* 19 d'abril de 1936.

571 «Els importants actes celebrats diumenge a Tarragona amb motiu de l'Assemblea Comarcal d'ACR», *Diari de Tarragona*, 5 de maig de 1936, p. 1-2.

572 AHMT. Llibre d'Actes de l'Ajuntament de Tarragona. Sessió del 5 de maig de 1936.

573 «La qüestió de l'alcaldia és un plet que s'ha de resoldre aviat», *Catalònia,* 13 de maig de 1936.

Tarragona, 3 de maig de 1936
Intervenció de Martí Esteve a l'Assemblea Comarcal d'Acció Catalana Republicana,
celebrada a la Cooperativa Obrera.
D'esquerra a dreta: x, Claudi Ametlla, Antoni Martí i Bages, Pere Lloret, Josep Gilabert, Martí Esteve,
Josep Briansó, Joan Cid, x, x, Ramon Peypoch i Macià Mallol.
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

tada». Arana, en nom del partit de l'alcalde dimissionari, agraeix les paraules dedicades a Lloret, «*de qual el catalanisme i republicanisme ningú ha dubtat, i expressant que l'actitud adoptada per ell, en la tribuna d'autoritats, no podia ésser altra, i anuncia que la seva minoria votarà en contra i es retirarà de la col·laboració activa, que fins avui ha prestat, sense que deixen, però, de recolzar tot el que, en benefici de la Ciutat, es projecti fer*». Així, la dimissió de Pere Lloret com a alcalde de Tarragona és acceptada, amb els vots contraris dels regidors Josep Arana, Leandre Santamaria i Joan Masalles, tots tres d'ACR.[574]

4.6. Director general d'Administració Local

A partir d'aquell moment, la intervenció política de Pere Lloret s'allunyava de Tarragona i se centrava en els afers polítics generals. De fet, poc dies després, participava en la ronda de consultes que el president Companys havia volgut evacuar amb totes les forces polítiques —de la Lliga i Unió Democràtica fins al POUM i el PCC— arran de la crisi total del Govern, produïda pel nomenament de Joan Lluhí, que havia tornat amb els seus a la disciplina d'ERC, com a nou ministre de Treball, i l'acord de la USC de trencar la col·laboració amb el Govern. Després que el dia abans es reunissin amb el president el cap de la majoria d'ERC, Manuel Galés, i el de la minoria de la Lliga, Raimon d'Abadal, era el torn de Pere Lloret, que ho feia com a únic diputat d'ACR al Parlament. En sortir del despatx del president, interrogat pels periodistes —com recullen diverses fotografies— aplegats a la galeria gòtica del Palau de la Generalitat, Pere Lloret assegurava que havia tingut una llarga conversa amb Companys, on havien tractat molts temes i havien recordat èpoques passades. Sobre el nou Govern que havia de sortir de la crisi, Lloret els lliurava una nota que deia:

> «*Vistes les causes que han produït la crisi, les dues úniques fórmules viables per a resoldre-la són, lògicament: Govern homogeni d'Esquerra Republicana de Catalunya o de coalició d'aquest partit amb el d'Acció Catalana.*
>
> *Sigui la que sigui la solució que l'honorable President adopti, per a dur a terme la part de programa del seu primer Govern pendent de realitzar —com és, per exemple, la llei electoral en base de representació proporcional en tràmit actualment de dictamen—, i per al compliment dels compromisos contrets pel Front d'Esquerres en les darreres eleccions, així com per a la tasca de definitiva i eficaç implantació del règim autonòmic i per a l'obra de constructiva que ha de succeir-la i, en general, per ajudar a la consolidació de la República i les nostres llibertats, Acció Catalana Republicana ofereix la seva col·laboració lleial i decidida.*»[575]

A l'hemicicle, Pere Lloret era de nou l'encarregat de refermar la col·laboració d'ACR amb l'executiu, en què el dirigent del partit Martí Esteve mantenia la cartera de Finances, assegurant al president de la Generalitat i al Govern «*que poden comptar, no solament amb la representació autoritzada en el mateix Govern, sinó aquí, i principalment al carrer. Acció Catalana continuarà mantenint els seus ideals que es concreten precisament en aquella paraula justa que com moltes altres que ha dit l'honorable senyor President: Cal aguantar, passi el que passi i calgui el que calgui*». Lloret no només responia a les paraules de Companys, que havia volgut subratllat l'agraïment a ACR per les facilitats donades per a constituir el nou executiu i la possibilitat de comptar amb els seus valors, sinó que a més afegia la seva signatura a la proposició incidental presentada pels representants de les diverses minories republicanes on es ratificava la confiança en el Govern i el seu president, i que va ser aprovada per quaranta-cinc vots.[576]

Pel que feia al seu futur més immediat, un dels rumors que havien corregut aquells dies d'interregne municipal, és que la crisi entre ACR i la resta de for-

574 AHMT. Llibre d'Actes de l'Ajuntament de Tarragona. Sessió extraordinària del 20 de maig de 1936.

575 «El govern de la Generalitat en crisi», *La Publicitat,* 26 de maig de 1936.

576 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 28 de maig de 1936.

Barcelona, 25 de maig de 1936
Pere Lloret atèn a la premsa després d'haver-se entrevistat, en nom d'Acció Catalana Republicana,
amb el president Lluís Companys al Palau de la Generalitat,
que havia convocat tots els partits catalans per tal de resoldre una crisi de govern.
AGUSTÍ CENTELLES / CDMH

ces republicanes se solucionaria amb el nomenament de Pere Lloret per a un càrrec de la Generalitat. *Catalònia* havia especulat, sense dir noms, amb la possibilitat que per a una nova Direcció General de Belles Arts, depenent del Departament de Cultura, fos nomenat «*un conegut tarragoní president del Patronat d'un dels Monestirs més famosos de la nostra comarca i que ha exercit un càrrec important en aquesta ciutat*».[577] La solució va provenir d'un vell company dels temps de la Mancomunitat, el conseller de Governació, Josep Maria Espanya —a qui els periodistes havien consultat els primers dies sobre la qüestió—, que el va nomenar director general d'Administració Local, el mateix càrrec que el polític aranès havia ocupat abans d'ascendir a titular del departament. El *Diari de Tarragona* donava la nova assegurant que «*la notícia va córrer ràpidament essent objecte de molt favorables comentaris en els centres polítics republicans, on es considerava la designació del senyor Lloret com un encert del Govern de la Generalitat i un merescut premi als grans serveix prestats per tan rellevant ciutadà a Catalunya i la República*».[578] L'endemà, el quotidià ampliava la notícia, amb un editorial on trencava molts dies de silenci que parlava de la dimissió de l'alcalde, sense esmentar directament els fets del 14 d'abril i explícitament mostrava quin havia estat al capteniment del mateix Pere Lloret:

> «*Aquesta confiança plena que el Govern de Catalunya demostra en aquests moments precisos envers la personalitat política del ciutadà Pere Lloret està, per aquelles circumstàncies dites, plenament justificada. Per a nosaltres, per a l'opinió tarragonina, té, no cal dir-ho, una especial significació. La de rectificar autoritzadament, determinades i lamentables actituds d'aquells que enduts per afanys potser ben intencionats, però difícilment explicables, van creure's suficientment autoritzats per posar en dubte amb en dubte, amb un acord pres en forma no gaire democràtica, la realitat viva d'una existència consagrada amb una exemplar honradesa i lleialtat, al servei de Catalunya i la República.*
>
> *De la categoria moral, de la netedat política del ciutadà Pere Lloret en donarà idea la forma com, àdhuc considerar-la injusta, acceptà la decisió presa en contra de la seva gestió. El seu esperit arreladament democràtic, en lloc d'incitar-lo a impugnar els procediments dubtosos posats en joc en contra de la gestió realitzada com a Alcalde i Delegat d'Ordre Públic, li aconsellà un silenci absolut i una incondicional adhesió als designis del Front Popular d'Esquerres Catalanes, entenent que era ben poca cosa un plet local o personal, al costat de la unió ferma i indestructible de totes les forces polítiques d'esquerra, agermanades per un afany alliberador comú i per una mateixa irreductible oposició als avenços del feixisme.*
>
> *Aquesta conducta de disciplina exemplar, de veritable sacrifici, car res no causa major dolor a l'home recte i honrat que veure discutida la seva conducta, repetim, fou la més clara demostració que aquella feblesa de la qual tan precipitadament s'havia acusat a qui no l'havia sentit ni en els moments de major perill, era absolutament imaginària. Així ho han reconegut molts dels que exerciren d'acusadors.*
>
> *Potser no som massa oportuns ni discrets amb aquestes manifestacions, que fem per pròpia i única iniciativa i afrontant-ne tota la responsabilitat. Enteníem, però, que el silenci, que voluntàriament ens havíem imposat sobre el cas de l'alcalde Pere Lloret tenia un límit. I aquest límit l'ha determinat aquesta prova de confiança plena que el govern republicà esquerrà i catalanista que presideix l'honorable Lluís Companys, ha dipositat les virtuts polítiques i cíviques inqüestionables, del que és des d'ara Director General d'Administració Local de Catalunya.*»[579]

El 20 de juny apareixia al *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* el nomenament, signat tres dies abans pel president Companys i el conseller Espa-

577 «Un alt càrrec per a un polític tarragoní?», *Catalònia,* 13 de maig de 1936.

578 «El Sr. Lloret, a la Direcció General de l'Administració Local», *Diari de Tarragona,* 18 de juny de 1936.

579 «Pere Lloret, Director General d'Administració Local», *Diari de Tarragona,* 19 de juny de 1936.

Santes Creus, 7 de juny de 1936
En el marc del 10è Aplec Excursionista de les Comarques Tarragonines,
Pere Lloret descobreix una làpida commemorativa del 1r Aplec Excursionista
que va tenir lloc també a Santes Creus, el 1927,
i que des d'aleshores s'havia anat celebrant de manera itinerant.
HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

nya.[580] Aquell mateix dia, el periodista de *La Veu de Catalunya* Joan Costa i Deu feia referència al silenci de Companys sobre el disgust que havia produït en alguns elements d'ERC el nomenament de Lloret com a director general: «*Qui sembla estar especialment molest d'aquesta designació és el senyor Galés, el qual, després d'haver vist que el seu nom no entrava en la combinació que resolgué la darrera crisi del Govern de Catalunya, es troba que aquest càrrec li fuig de les mans. Ja li havia posat una certa simpatia, com ho demostra el fet que el senyor Galés, d'uns dies ençà, acudia cada matí al despatx de l'esmentada Direcció de la qual es pot dir que ja havia pres possessió*».[581] Malgrat els qui s'haguessin quedat amb un pam de nas, dos dies després Lloret prenia possessió del càrrec al despatx de la direcció general, en un acte presidit pel conseller Espanya, i on eren presents alguns companys d'ACR, com el diputat a Corts Eduard Ragasol o el periodista i escriptor Rafael Tasis, que seria nomenat secretari del nou director general.[582] En el seu parlament, Lloret va assegurar que a l'ocupar aquella nova responsabilitat política ho feia amb la il·lusió de servir «*amb el meu modest esforç*» a l'organització definitiva, dintre del règim autonòmic, de la vida municipal de Catalunya:

«*El Municipi, que al capdavall és l'única corporació natural, la cèl·lula inicial de tot l'organisme estatal mereix ésser tractat amb respecte i delicadesa. Jo em prometo de respectar sempre l'autonomia municipal i d'acollir les demandes justes dels Ajuntaments de Catalunya amb afecte i comprensió, i sé que, així faré una obra eminentment patriòtica. Em refio per a això, és clar, de la col·laboració lleial dels funcionaris d'aquest Departament, que trobaran sempre en mi un amic sincer i un company de treball. Amics, en aquesta etapa de la vida catalana que tot just comença, tenim la responsabilitat de crear damunt les bases de justícia i democràcia tot el mecanisme que permeti el funcionament perfecte dels Municipis catalans, Posem-nos a l'obra, doncs, per Catalunya i per la República.*»[583]

El càrrec de director general el compaginava —com havia fet amb el d'alcalde— amb el de diputat al Parlament, on continuava participant en els debats i en l'aprovació de lleis, com el pressupost del segon semestre d'aquell 1936, que ningú s'imaginava com acabaria. En comentaris als periodistes, Lloret mostrava el seu optimisme: «*La discussió dels Pressupostos, primer al si de la Comissió i, després, a la Cambra, acusa un gran avenç en els nostres costums parlamentaris, per l'atenció demostrada pels senyors diputats i per la transcendència de les millores consignades per tots els Departaments*».[584] De tota manera, hi havia temes sobre els quals es volia fer valdre i escoltar, com la Llei electoral catalana que instaurés un sistema proporcional,[585] o la delicada qüestió de la divisió territorial de Catalunya en comarques i vegueries, que en aquell moment es trobava esperant l'aprovació, i sobre la qual el llavors director general ja s'havia pronunciat en el míting fundacional del PCR al Teatre Bosque de Barcelona:

«*Catalunya, alhora que recobrava el sentit de la seva personalitat, sentia la unitat del seu cos. Avui totes les comarques, totes les ciutats estan disposades a collaborar en l'obra liberal i democràtica de la conquista de la nostra llibertat. Per damunt de llurs diferències comarcals se senten profundament, racialment catalanes.*

Jo sé qui hi ha qui vol suscitar problemes —basant-se en un fals comarcalisme— que afecten a la unitat de Catalunya. Això que és propi d'uns esperits no incorporats

580 Decret del 17 de juny de 1936, nomenant Director General d'Administració Local a Pere Lloret i Ordeix. *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya,* 20 de juny de 1936.

581 Joan COSTA I DEU. «Les cròniques del dia. Barcelona: Segon dia de vaga», *La Veu de Catalunya,* 20 de juny de 1936.

582 *La Humanitat,* 23 de juny de 1936.

583 «Presa de possessió del nou Director General d'Administració Local», *La Publicitat,* 23 de juny de 1936.

584 «És aprovat el Pressupost de la Generalitat per al segon trimestre de 1936», *La Humanitat,* 1 de juliol de 1936.

585 *La Humanitat,* 8 de juliol de 1936.

DIARI DE TARRAGONA

ANY LXXXIII.—NUM. 149 NUMERO SOLT: 15 CENTIMS DIVENDRES, 19 de juny del 1936 REDACCIO I ADMINISTRACIO: CARRER JULIA NOUGUES, 16

ELS DIES I ELS FETS

Pere Lloret, Director General d'Administració Local

Ahir vam donar en forma breu, la notícia que el Govern de la Generalitat acabava de fer pública la designació del senyor Pere Lloret i Ordeix, per a la Direcció General d'Administració Local.

Ens sembla totalment innecessari assenyalar la importància i significació d'aquest fet, que ha estat acollit amb viva satisfacció pels partits catalanistes d'esquerra de Catalunya. En canvi, volem remarcar, especialment, la prova de confiança que per part del Govern de Catalunya ha merescut el que havia estat des de l'advenir de la República alcalde popular de Tarragona, i com a alcalde, havia demostrat en tot moment, àdhuc en els de major [illegible] i encerts, una fermesa d'ideals, una convicció democràtica i una fe republicana, unànimement reconegudes dins en el camp dels seus adversaris polítics.

Aquesta confiança plena que el Govern de Catalunya demostra en aquests moments precisos envers la personalitat política del ciutadà Pere Lloret, està, per aquelles circumstàncies dites, plenament justificada. Per a nosaltres, per a l'opinió tarragonina, té no cal dir-ho, una especial significació. La de rectificar autoritàriament, determinades i lamentables actituds d'aquells que enduts per afanys potser ben intencionats, però difícilment explicables, van creure's suficientment autoritzats per posar en dubte, amb un acord pres en forma no gaire democràtica, la realitat viva d'una existència consagrada amb exemplar honradesa, conseqüència i lleialtat, al servei de Catalunya i de la República.

De la categoria moral, de la netedat política del ciutadà Pere Lloret, en donarà idea la forma com, àdhuc considerant-la injusta, acceptà la decisió presa en contra de la seva gestió. El seu esperit arreladament democràtic, en lloc d'incitar-lo a impugnar els procediments dubtosos posats en joc en contra de la gestió realitzada com a Alcalde i Delegat d'Ordre Públic, li aconsellà un silenci absolut i una incondicional adhesió als designis del Front Popular d'Esquerres Catalanes, entenent que era ben poca cosa un per bona o personal, al costat de la finalitat perseguida en bé de Catalunya i de la República, per la unió ferma i indestructible de totes les forces polítiques d'esquerra, agermanades per un afany aliberador comú i per una mateixa irreductible oposició als avenços del feixisme.

Aquesta conducta de disciplina exemplar, de veritable sacrifici, car res no causa major dolor a l'home recte i honrat que veure discutida la seva conducta i veure ultratjat el seu amor propi; aquesta conducta, repetim, fou la més clara demostració que aquella feblesa de la qual tan precipitadament s'havia acusat a qui no l'havia sentit ni en els moments de major perill, era absolutament imaginària. Així ho han reconegut noblement molts dels que actuaren d'acusadors.

Potser no som massa oportuns ni discrets amb aquestes manifestacions, que fem per pròpia i única iniciativa i afrontant-ne tota la responsabilitat. Entenem, però, que el silenci, que voluntàriament ens havíem imposat sobre el cas de l'alcalde Pere Lloret, tenia un límit. I aquest límit l'ha determinat aquesta prova de confiança plena que el Govern republicà esquerrà i catalanista que presideix l'honorable Lluís Companys, ha dipositat en les virtuts polítiques i cíviques inqüestionables, del que és des d'ara Director General d'Administració Local de Catalunya.

Els periodistes homenatgen la "Pasionaria"

Amb motiu del discurs que pronuncià a les Corts durant el debat sobre l'ordre públic la diputada comunista Dolors Ibarruri "Passionaria", sorgí entre els periodistes la idea de retre-li un sentit homenatge com a tribut de gratitud pel sentit record que dedicà a la memòria del periodista Lluís Sirval, assassinat a Astúries durant la revolució.

Un nombrós grup de periodistes pertanyents a l'Agrupació Professional de Periodistes de Madrid, en nom d'aquesta entitat, oferí en el saló de conferències un ram de clavells vermells a Dolors Ibarruri. Els informadors madrilenys feren constar a la diputada comunista la seva gratitud per l'emocionant record que dedicà a la memòria de l'infortunat Lluís Sirval.

Dolors Ibarruri agraí profundament emocionada el sincer i senzill homenatge que li tributaren els periodistes madrilenys pels quals va tenir frases de gratitud i també un record molt s'ncer a memòria de Lluís de Sirval.

"La Passionaria" s'oferí incondicionalment als periodistes, a tot aquell que pogués ésser-li útil

L'acte, molt breu, va ésser senzill i emocionant.

La Banca local

Ens comunica la Junta local de Banca que les oficines dels Bancs de la plaça en les properes festes estaran obertes fins a les 13 hores, durant els dies 22 i 23, i fins a les 12, el dia 24, la qual cosa ens plau fer públic per a coneixement general.

Homenatge a Xavier Gols

Els organitzadors del sopar d'homenatge que diumenge vinent serà dedicat a Xavier Gols, ens preguen de fer públic que avui és el darrer dia per a recollir els tiquets a les Llibreries Anguera i Guàrdias.

L'àpat serà servit per l'acreditat Restaurant del Teatre i tindrà lloc al pati del Principal. L'especial perícia i bon gust que posa l'esmentat establiment en la seva comesa són motiu per confirmar que els organitzadors han tingut un encert en confiar-li el servei d'aquest acte.

A REMARCAR

...aquesta curiosa i oportuna avinentesa referida ahir per un ciutadà que acabava de llegir determinat diari local:

"En aquells temps del 800 que les polèmiques periodístiques solien ésser d'un enervament inicial, un dia cert escriptoret, director d'un nou diari de lluita, es presentà a Santiago Rusiñol i li preguntava què li havia semblat el primer número de la publicació que dirigia. Rusiñol, abans de contestar, agafà el diari, enfocà amb un article polèmic plè de grandes insultants contra l'adversari, i l'autor del qual tenia una certa i especial tendència a matejar repetidament de "ruca" els seus contrapoinants.

Després d'una estona, cansat de llegir i rellegir tants de nominatius equestres, exclamà, tot parlant amb la mitja boca que li deixava lliure la pipa:

—Noi. Veig per aci escampats tants de "ruca" que no sé si el que fins al davant és un diari o bé una quadra."

A REMARCAR ENCARA:

...que si algú se sent decantat a donar-se per al·ludit, per nosaltres que no se'n estigui.

LA CURSA CICLISTA D'AVUI

Disposicions de l'Alcaldia

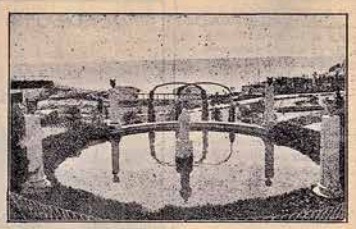
A l'objecte de donar tot l'esplendor que requereix amb motiu de l'arribada dels corredors de la Volta Ciclista a Catalunya, l'Alcaldia ha disposat que, la calçada corresponent als números parells de la Rambla del 14 d'abril, en tots la seva longitud, fins al monument de Roger de Llúria, estigui lliure de tota mena de vehicles i a tal fi ha donat les ordres necessàries a la guàrdia urbana per tal que tingui cura de l'esmentat servei, transmetent a tots els propietaris dels vehicles les disposicions emanades de la Superioritat.

Al mateix temps i a l'objecte d'evitar possibles accidents entre els corredors i els vehicles que seguiexen l'esmentada cursa, aquests últims entraran a la Rambla, des de l'Avinguda de Ramon i Cajal, en contra direcció, o sigui passant per la calçada corresponent als números senars.

L'autobús de servei públic, durant el temps que estarà tancada la circulació per la Rambla del 14 d'abril, passarà per la Rambla de Pau Iglésias, carrers de Julià Nougués, August i Yxart, aturant-se a l'entrada del carrer de Canyelles.

Per tal de facilitar en el que es pugui el trànsit entre la part baixa i alta de la ciutat, es permetrà, durant el temps esmentat que puguin circular vehicles d'Adrià a Angel Guimerà, d'Unió a Julià Nougués i de Canyelles a Yxart, sempre, però, respectant les ordres del guàrdia de l'encreuament.

Els ciutadans poden visitar «Mare Internum»

Fins al dissabte vinent, dia 20, serà lliure l'entrada als jardins de la vila costera "Mare Internum", on podrà ésser admirada la magnífica escultura de Salvador Martorell darrerament installada en un dels més bells indrets de la finca

Hora de visita: de 4 a 7 de la tarda

Les obres de construcció d'un moll per a embarcacions de pesca al nostre Port

La "Gaceta de Madrid" de 5 del mes que som (núm. 157), pàgina 107 de l'anexe, i el "Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya" del dimecres passat dia 17 (núm. 169) pàgina 2.127 inscreixen l'anunci de subhasta de les obres de construcció d'un Moll per a embarcacions de pesca al Port de Tarragona. La subhasta pública tindrà lloc el dia 30 del mes que som a la Direcció general d'Obres Hidràuliques i Ports del Ministeri d'Obres Públiques del Govern de la República, per un pressupost de contracta de pessetes 147.520'19.

La subhasta se celebrarà en els termes previnguts per la Instrucció de l'11 de setembre del 7886, R. O. de 30 d'octubre de 1907, Llei de Comptabilitat de la Hisenda Pública d'1 de juliol de 1911 i altres disposicions vigents, a Madrid, davant la Direcció general d'Obres Hidràuliques i Ports, i estan de manifest per a coneixement del públic, el pressupost, condicions i plànols corresponents en aquell Ministeri i a les oficines de la Junta d'Obres del Port de Tarragona.

Seran admeses proposicions al Negociat corresponent del Ministeri d'Obres Públiques en les hores hàbils d'oficina des del dia de la data fins a les 13 hores del dia 25 del corrent mes de juny i a totes les "Jefatures" d'Obres Públiques els mateixos dies i hores.

Les proposicions seran presentades en plec tancat, en paper segellat de la classe 6.ª (4'50 ptes.) ajustades al model inserit i cal consignar com a garantia, prèviament, per a prendre part a la subhasta, 4.426 pessetes en metàl·lic o en efectes del deute públic.

Cal també acompanyar els documents que s'indiquen a l'esmentat anunci.

S'inscreix a continuació model de proposició.

NOTES POLITIQUES

Centre Catalanista Republicà

ACCIÓ CATALANA REPUBLICANA

ACCIÓ CATALANA REPUBLICANA

Es convoca Assemblea general extraordinària, pel dissabte dia 20, a les 10 hores del vespre.

Els grups nacionalistes

Els grups nacionalistes de Tarragona, Nosaltres Sols!, Partit Nacionalista Català i Front Nacional Català Proletari, després de la patriòtica decisió adoptada per Estat Català en el seu darrer Congrés, han arribat a un acord per tal de fusionar-se i constituir el Partit d'Estat Català aci a Tarragona. A tal efecte, d'unenge dia 21, a les deu del matí, al café de La Unió (Rambla de Pau Iglésias, 19), se celebrarà una reunió sota la presidència de rellevants personalitats de Barcelona d'E. C. i es formarà tot seguit la Comissió organitzadora d'Estat Català a Tarragona.

Amb la present nota resten invitats tots els nacionalistes que no hagin rebut la corresponent convocatòria.

L'ESQUERRA DE CATALUNYA

Barcelona, 18. — Els periodistes, als passadissos del Parlament, han tingut ocasió de parlar aquesta tarda amb el secretari de l'Esquerra de Catalunya, senyor Rauret, al qual han demanat notícies sobre la reunió del Directori d'aquell partit que s'havia de celebrar ahir.

El senyor Rauret ha dit que la reunió havia estat suspesa per dificultats de poder desplaçar-se alguns dels qui hi havien d'assistir.

Segons les notícies, per, aquesta suspensió és deguda a motius polítics i també a motius relacionats en la present situació dels conflictes socials.

CONTRACTES DE CONREUS

També s'ha reunit la Comissió especial d'aplicació de la llei de contractes de conreu per a tractar del projecte de llei que fa uns dies el conseller de Justicia, va llegir a la Cambra sobre correcció d'errors materials apareguts en la publicació del text refós de l'esmentada llei.

EL SENYOR CASANOVES A PARIS

Demà, el president del Parlament surt cap a París per tal d'assistir a la conferència científico - internacional, ne la qual ell és un dels ponents. Parlant amb els periodistes el senyor Casanoves ha dit que en aquestes sessions es tractaria del dret d'asil en unes conclusions que són seves i que romandria a París tres o quatre dies. També ha dit que degut a les circumstàncies que travessem havia desistit de prendre-hi part, però que ha rebut algun telegrama insistint que hi anés, per la qual cosa ha decidit fer el viatge.

EL "MIRADOR" NO APAREIXERA AQUESTA SETMANA

Barcelona, 18. — A causa de la vaga en els tallers de les Arts Gràfiques, "Mirador" es veu en la impossibilitat de fer aparèixer el número d'aquesta setmana, cosa que posa al coneixement dels seus lectors, esperant que sabran perdonar aquesta deficiència produïda per una causa allena a la seva voluntat.

SEMBLA QUE ELS MINISTRES QUE TENEN PROJECTES PENDENTS DE DICTAMEN DEMANARAN MES ACTIVITAT A LES COMISSIONS PARLAMENTARIES

Segons l'Agència Febus, ni a fora ni a dins del recinte parlamentari no ha passat res que mereixi especial menció per part dels comentaristes de l'actualitat. S'accentua, com més el temps se n'allunya de la sessió parlamentària sobre "l'estat de subversió en què viu Espanya", la impressió que aquella va tenir per única conseqüència a quelcom que certament no entrava dins els destins dels signants de la proposició: una unió més ferma i més estreta dels grups parlamentaris del Front Popular. Portats de l'optimisme que la consciència de la força política de la coalició d'esquerres representa, força política provada sobradament ahir a la tarda i al vespre, el Govern i la majoria semblen infiltrats d'un afany creador totalment renovat. L'ambient oficial i majoritari avui és molt diferent del que era els últims dies de la setmana passada. Sembla que els ministres que tenen projectes pendents de dictamen en les Comissions, fan una crida a les minories del Front Popular, perquè els membres d'aquests organismes avudeixin amb puntualitat a les reunions d'aquests, per tal que la labor legislativa pugui ésser susceptible d'un avanç de consideració d'aci als últims dies del mes de juny. Data en la qual es volen iniciar unes vacances parlamentàries que durarien fins a mitjans del mes de setembre. Durant aquesta època de descans parlamentari, el Govern dedicaria la seva atenció de manera preferent a la confecció del projecte de Pressupost general. La redacció de la llei econòmica que haurà de regir durant el pròxim exercici, requerirà indubtablement tot l'interès del Govern. Es volen introduir en aquesta llei modificacions essencials del sistema administratiu estatal, i també, en la mesura que sigui possible, fórmules que permetin conjurar el dèficit heredat pels actuals governants de dlurs antecessors, els homes del bienni anterior.

19 de juny de 1936
Portada del *Diari de Tarragona* amb la notícia del nomenament de Pere Lloret com a nou director general d'Administració Local de la Generalitat de Catalunya.
BHMT

o mal incorporats al moviment reivindicador de Catalunya. El comarcalisme, tal com el presenten aquests homes, he de dir-vos que és tan eixorc, tan irreal, tan atemptatori als anhels de redempció de les nostres ciutats foranes i dels nuclis rurals com aquell provincialisme que inútilment intentà imposar-nos en el passat segle l'Estat espanyol.

Jo pregunto si hi ha hagut mai una part de Catalunya que es pogués dir «comarca política». No nego ni puc negar en determinats moments, i no pas per sempre, una certa comunitat d'interessos i necessitats del conjunt d'una de les nostres comarques. Però els límits de les comarques són tan vagues i aquells interessos són tan mancats de caràcter de permanència, que al meu entendre no serveixen per estructurar i assentar damunt d'ells un organisme, àdhuc, amb atribucions administratives, que vingui a complicar amb fraccionaments inútils, la bastida de l'edifici nacional.

Presentar en contraposició la comarca amb la ciutat, una comarca contra una altra, és obra criminal i atemptatòria a l'esperit de Catalunya.

Cal sentir recels respecte la legitimitat dels que fan valer el dret comarcal per damunt dels interessos nacionals, sobretot quan aquests es produeixen en anunciar-se la proximitat del període electoral. Això, potser, descobreix que del que es vol parlar no és pas de comarca, sinó del districte electoral, i això, senyors, no és altra cosa que el producte d'un dissimulat caciquisme.

Volem ajuntar aquests comarques, aquestes terres catalanes, a l'impuls de Barcelona, que és on està condensada la llum de l'ideal, per anar tots junts, mútuament respectats dins d'una Catalunya única.»[586]

En l'entrevista que els geògrafs Pau Vila i Josep Iglésies, reusenc aquest darrer, mantingueren amb Pere Lloret durant l'elaboració del projecte de divisió comarcal, l'aleshores alcalde de Tarragona els havia advertit contra el perill de l'apassionament «*comarcalista*», i, alhora, els havia ofert la seva opinió sobre el paper de les antigues capitals provincials, com era el cas de Tarragona. Per a Lloret, «*les capitals actuals convé que per aquietar els sentiments subsisteixin amb alguns serveis superdemarcions, que sostinguin la tradició mil·lenària, però en temps ajudi a aquestes ciutat a treure de llur situació particular tots els profits possibles en bé d'elles i en profit de Catalunya*».[587] El mateix Ajuntament havia respost a l'enquesta que se li havia adreçat que «*de la mateixa manera que hem combatut l'esquarterament de Catalunya, cal oposar-se al seu esmicolament*». Com a diputat, Lloret també havia participat en la discussió de la Llei de divisió sanitària de Catalunya, oposant-se a que la Conca de Barberà pertanyès a Reus, i va ser derrotat en la seva pretensió.[588]

L'escepticisme de Pere Lloret sobre la divisió territorial de Catalunya, i la divisió del Camp de Tarragona en sengles comarques, el referirà el seu net Pere Lloret Carbó: «*En aquella època, Reus i Valls reivindicaven una comarca pròpia i tot allò li semblava una bestiesa. Si només sentir parlar de la comarca del Tarragonès ja es posava negre!!! Per a ell existia un únic Camp de Tarragona i prou*».[589]

Aquell estiu, que aviat s'obscurirà amb els mals averanys dels assassinats a Madrid del tinent de la Guàrdia d'Assalt José del Castillo i el parlamentari d'extrema dreta José Calvo Sotelo, el Centre Catalanista Republicà, adherit a ACR, preparava un homenatge al seu il·lustre consoci. En tant que president de l'entitat, el doctor Daniel Recasens, signava una crida als socis, reproduïda al *Diari de Tarragona*:

> «*Signe de maduresa democràtica és honorar les personalitats que han merescut el bé de la col·lectivitat.*
>
> [...]

586 «El Partit Catalanista Republicà és constituït i consagrat pel poble de Catalunya», *La Nau,* 23 de març de 1931. Citat a: Ferran SOLDEVILA. «Sobre l'anomenat problema comarcal».

587 Enric LLUCH i Oriol NEL·LO. *La gènesi de la divisió territorial de Catalunya: edició de documents de l'arxiu de la Ponència (1931-1936)*, p. 64-65.

588 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 6 de juliol de 1934.

589 E. MONTANÉ. «Un home de conviccions». *Més Tarragona,* desembre de 1999. Citat a: Jordi PIQUÉ. «Pere Lloret. L'alcalde republicà de Tarragona», a: Jose Maria ROIG ROSICH, [et al.]. *Quatre líders tarragonins de la República i de l'exili*, p. 88.

Tarragona, 21 de juny de 1936
El conseller de Cultura Ventura Gassol, a l'Ajuntament de la ciutat,
obrint la 5a Assemblea de la Federació Espanyola dels Sindicats d'Iniciativa,
en presència de l'alcalde Joaquim Fort i el director general d'Administració Local de la Generalitat
Pere Lloret.
HERMENEGILD VALLVÉ / AGA

Us convidem a homenatjar tota una vida, que ja començar a ésser llarga, de trajectòria rectilínia i feixuga de realitzacions, posada sense reserva al servei de Catalunya liberal i democràtica d'ara i sempre, per la qual no ha esbiaixat mai cap mena de sacrifici, cap mena de responsabilitat. Llarga vida guió d'exemplaritats, remossa de lluita eficaç i constant que culmina en la gestió a l'Alcaldia del nostre Ajuntament, al qual un insubornable amor a la ciutat i un entusiasme a prova de tota mena d'anònimes trapaceries anecdòtiques, eixorques, infonia, amb precisa clarividència, una alenada renovadora.

Consoci, ciutadà de Tarragona: Esperem del vostre alt concepte dels deures que la vera democràcia imposa, de la vostra lleialtat de ciutadà tarragoní, que no manqueu a l'acte del dia 19 vinent.»[590]

Pel diumenge 19 de juliol, doncs, s'havia previst un vermut a dos quarts de dotze al Teatre Principal, durant el qual se li faria ofrena d'una vara de comandament, recordant el seu pas per l'alcaldia, i a les set de la tarda, una ballada de sardanes al Centre Catalanista Republicà. Dies abans, el *Diari de Tarragona* s'afegia entusiasta a l'homenatge, assegurant que contra aquells «*republicans del 14 d'abril*», que havien passat d'un dia a l'altre de treballar pels monàrquics a oferir-se a les noves autoritats, «*heus ací un cas patent, clar, magnífic de conseqüència republicana. Heus ací la vida d'un polític, que és com un llibre obert en el qual tothom pot llegir l'exemple d'una idealitat ferma; d'una conducta honrada contra la qual no s'ha atrevit ni la difamació; d'uns procediments rectes i cristal·lins, en els qual res no compta "l'habilitat", ni molt menys la intriga*».[591] Fins i tot *Catalònia* elogiava la seva obra a la Mancomunitat i, tot i censurar el seu pas per l'alcaldia, reconeixia els mèrits sobrats pel càrrec que ocupava[592]. L'endemà, l'afí *Diari de Tarragona* hi tornava:

«*Pere Lloret és reconegut per tots, àdhuc els seus més aferrissats adversaris polítics, el tarragoní per excel·lència. El seu tarragonisme, però, no té aquell caire impulsiu, cegament sentimental, dels patriotes empírics. En el seu abrandat amor a la Ciutat, no hi ha ni el més petit vestigi de provincialisme. Li ho impedeix la seva sòlida cultura, la seva preparació política, la seva plena consciència de la forma com el ciutadà ha d'administrar el seus afectes terrals, per tal que ni es condensin excessivament en un horitzó massa restringit, ni es difonguin o expandeixin de forma que resulta esvaïda i insípida.*

[..]

Aquest és el motiu pel qual la gestió de Pere Lloret, eficaçment secundada pels seus companys republicana del consistori, amb tot i estar envoltat, sovint, per l'ambient hostil que tractaven de crear al seu entorn, els estaments reaccionaris i egoistament conservadors, temorencs dels sacrificis que els serien imposats; és per això, repetim, que la gestió de Pere Lloret presidint l'Ajuntament, ha deixat senyals tan patents del seu pas. Senyals que una cops responen a un sentit de cosa futura, però latent i vivim com són els seus magnes projectes de millorament urbà i desenvolupament cultural. Però que altres vegades tenen el valor inequívoc de cosa ja esplèndidament tangible, com l'obra magna del Passeig Arqueològic; com la creació e l'Escola Taller de Pintura i Escultura; com el funcionament inicial de la Fàbrica de Tabacs: com la portada d'aigües, com la intensificació extraordinària del corrent turístic encimbellant el nom de Tarragona en el camp del turisme internacional; com la reconstrucció de bells i típics indrets de la ciutat vella; i tantes altres obres de millora que són la glòria dels dos primers ajuntaments republicans, en els quals s'hauran d'inspirar els successius regiors tarragonins per a donar el definitiu refloriment de la ciutat.»[593]

El mateix diari anunciava que l'homenatge es completaria amb un «*àpat de companyonia*» als jardins del xalet de Mare Internum, obert a totes les persones

590 Daniel RECASENS. «Una crida. En just enaltiment d'una vida ciutadana i política exemplars», *Diari de Tarragona,* 12 de juliol de 1936.

591 «Exaltació de la conseqüència política», *Diari de Tarragona,* 16 de juliol de 1936.

592 «Un homenatge al Senyor Lloret», *Catalònia,* 17 de juliol de 1936.

593 «El bon govern de la ciutat», *Diari de Tarragona,* 17 de juliol de 1936.

Tarragona, 21 de juny de 1936

5a Assemblea de la Federació Espanyola dels Sindicats d'Iniciativa.
D'esquerra a dreta, entre d'altres: Pere Lloret, Joaquim Fort, Ventura Gassol,
Esperança Galofré i Ramon Boronat.

HERMENEGILD VALLVÉ / CIT

simpatitzants de l'homenatjat. L'endemà, quan l'exèrcit d'Àfrica ja s'havia sublevat contra el Govern democràticament elegit de la República, i la intranquil·litat s'apoderava del país, el *Diari de Tarragona* continuava publicant en primera pàgina editorials que ponderaven els mèrits de l'homenatjat, especialment com a defensor de l'autonomia municipal. Pel dia de l'homenatge, el *Diari de Tarragona* tenia prevista una edició especial, enriquida amb les paraules de diferents personalitats que al llarg dels anys havien compartit fatigues i triomfs polítics, com el conseller de Cultura Ventura Gassol, que, recordant la seva joventut a Tarragona, afirmava que «*no puc evocar ni un sol els actes polítics o culturals que han desvetllat aquesta magnífica renaixença del seu esperit, sense que vegi íntimament confosos el nom de Tarragona i Pere Lloret*».[594] O el correligionari i conseller de Finances Martí Esteve, que evocava «*els temps primerencs de la meva curiositat per la política catalana —record que remunta a la meva adolescència— el nom de Pere Lloret se'm començà a fer familiar; el veia encarnant la protesta catalanista i republicana i, al mateix temps, excel·lint en el seny que ens ha deixat una civilització diversa i secular»,* i afegia *«convivint amb Lloret en un mateix partit, he retrobar en ell, quan ha calgut, el catalanista i el republicà inconformista, protestatari. I, vençuda la monarquia i en derrota l'assimilisme, he pogut apreciar novament en ell l'home de govern, l'aprofitador intel·ligent de totes les possibilitats per al servei públic, que això, en defintivia, l'home de govern*».[595] Un tercer conseller, el metge independent i titular de Sanitat i Assistència Social, Manuel Corachan, lloava l'obra feta en els seus àmbits de competència des dels temps de la presidència de la Diputació de Tarragona.[596] En aquest recull, no hi faltava un bon amic i còmplice en la recuperació i enbelliment del passat de la ciutat, el director general de Belles Arts del Govern de la República, Ricardo de Orueta, que recordant els inicis de la seva amistat, recordava que «*la figura de Pedro Lloret se me presentaba como un oasis en la labor de mi Dirección General de Bellas Artes. Gracias a su interés y su sensibilidad, fue posible nuestra colaboración para dotar a Tarragona, a Cataluña, a España y al mundo artístico del excepcional paseo arqueológico de las murallas de su Ciudad. Este hecho solo basta para juzgar el estilo de un hombre*».[597] A més d'Eduard Toda, president del Patronat de Poblet, i el diputat Claudi Ametlla, el seu secretari Rafael Tasis en destacava la capacitat de treball, el mètode, la intel·ligència per a fer-se càrrec dels problemes complexos plantejats en el dia a dia i la gentilesa a atendre els visitants encara que fossin peticionaris implacables o reclamadors per sistema: «*Pere Lloret, polític amb vocació i dots de governant, lliura íntegrament tot el seu dia al càrrec. A les nou del matí ja és al seu despatx oficial, i àdhuc a la nit treballa, després de tot un dia agitat de reunions i visites, en l'estudi dels afers pendents i en el despatx de la seva correspondència*».[598] Treballant al seu costat, Tasis podia assegurar que «*veient de la vora la seva capacitat de treball i d'intel·ligència, sentint com resol, amb estricte sentit de justícia, ple de seny i de bonhomia, els casos més enverinats i les qüestions locals més enceses, he tingut la clara sensació de la responsabilitat que pesa damunt dels governants catalans en aquesta hora gràvida de possibilitats de creació o d'afollament*». Tancaven aquell aplec de textos els elogis de dos companys de lluita, Daniel Recasens, que feia un resum de la història del catalanisme com a «*més autèntica força revolucionària*»,[599] i Lluís de Salvador, que el reivindicava com a «*home d'esquerra*», en tant que republicà, liberal i catalanista, i davant tant dels qui li discutien el seu esquerranis-

594 Ventura GASSOL. «Paraules de V. Gassol, Conseller de Cultura de la Generalitat», *Diari de Tarragona,* 19 de juliol de 1936.

595 Martí ESTEVE. «Paraules de Martí Esteve, Conseller de Finances de la Generalitat», *Diari de Tarragona,* 19 de juliol de 1936.

596 Manuel CORACHAN. «L'obra polítco-social de Pere Lloret», *Diari de Tarragona,* 19 de juliol de 1936.

597 Ricardo de ORUETA. «Paraules de Ricart d'Orueta. Director General de Belles Arts del Govern de la República», *Diari de Tarragona,* 19 de juliol de 1936.

598 Rafael TASIS. «Un polític treballador i intel·ligent», *Diari de Tarragona,* 19 de juliol de 1936.

599 Daniel RECASENS. «El significat d'una vida política», *Diari de Tarragona,* 19 de juliol de 1936.

FRANQUEIG CONCERTAT

DIARI DE TARRAGONA

ANY LXXXIII.—NUM. 172 NUMERO SOLT: 15 CENTIMS DIUMENGE, 19 de juliol de 1936 REDACCIO I ADMINISTRACIO: CARRER JULIA NOUGUES, 16

Contribució de «Diari de Tarragona» a l'homenatge a Pere Lloret

Aquests dies passats hem anat exposant des d'aquest mateix lloc el concepte que ens mereixia l'obra política i ciutadana del nostre il·lustre amic i compatrici

PERE LLORET I ORDEIX

Fóra una redundància reproduir en aquesta edició que li és dedicada, els mateixos conceptes i idèntiques lloances que, pel fet mateix d'anar adreçades a persona del nostre més gran y desinteressat afecte, ens violenten per molt justes que siguin.

Hem cregut, per això dit, més interessant i d 'una vàlua infinitament superior, recabar opinions alienes, d'autoritat indiscutible, que si per si soles ja mereixerien la devoció dels tarragonins, anant dedicades a enaltir un valor tan nostre, ens obligaran a correspondre amb la més pregona gratitud.

Paraules de Martí Esteve, Conseller de Finances de la Generalitat

Merescudissim és l'homenatge que els tarragonins aneu a tributar al vostre il·lustre compatrici Pere Lloret amb motiu d'haver estat designat pel Govern de Catalunya Director d'Administració Local. Just és, però, que hi participem els catalans de tot Catalunya, perquè Lloret, tarragoní apassionat, alcalde exemplar que ha estat de Tarragona, és, per damunt de tot un gran patriota i no sols no ha enfrontat mai els conceptes de tarragonisme i catalanisme —mísera plaga provinciana aquesta pretesa rivalitat que miraren de difondre els que per a vence'ns ens volien dividits— sinó que en tota la seva actuació ha sabut fondre en una sola tasca apassionada els seus amors per la ciutat i per la seva pàtria.

En els temps primerencs de la meva curiositat per la política catalana — record que remunta a la meva adolescència—el nom de Pere Lloret se'm començà a fer familiar: el veia encarnant la protesta catalanista i republicana i, al mateix temps, excel·lint en el seny que ens ha deixat una civilització diversa i secular.

Convivint amb Lloret en un mateix partit, he retrobat en ell, quan ha calgut, el catalanista i el republicà inconformista, protestatari. I, vençuda la monarquia i en derrota l'assimilisme, he pogut apreciar novament en ell l'home de govern, l'aprofitador intel·ligent de totes les possibilitats al servei del bé públic, que això és, en definitiva, l'home de govern.

Lloret serà sempre per a Tarragona l'alcalde del Passeig Arqueològic. Serà també n'estic cert, per a Catalunya, el Director d'Administració Local que més impulsarà la independència i la vitalitat dels nostres municipis.

Paraules de Ricart d'Orueta, Director General de Belles Arts del Govern de la República

Los amigos del DIARI DE TARRAGONA, me pide unas líneas para el número extraordinario que van a publicar dedicado a la figura de D. Pedro Lloret. Pocas veces accedo con tanta gusto a un requerimiento de esta naturaleza. Sentía verdaderos deseos de decir públicamente lo que ya en muchas ocasiones había dicho en privado. Por ello constituye para mí una verdadera satisfacción acceder a su ruego.

Un gran cariño me une a Pedro Lloret y el cariño que le profeso no pueden ser obstáculo para que diga lo que este hombre representa en la vida artística de Tarragona y de sus Monumentos Nacionales; por una razón muy sencilla: porque nuestra amistad ha nacido precisamente de la competencia que entre él y yo se estableció ya en el primer bienio de nuestra República. Lloret era entonces alcalde de Tarragona y yo ocupaba la Dirección de Bellas Artes. Entonces nació nuestra amistad. Tengo siempre muy vivo el recuerdo y el dolor de la incomprensión que muchas autoridades locales tienen hacia los recuerdos histórico- artísticos de nuestro glorioso pasado. En medio de esta incomprensión, la figura de Pedro Lloret se me presentaba como un oasis en la labor de mi Dirección general de Bellas Artes. Gracias a su interés y a su sensibilidad fué posible nuestra colaboración para dotar a Tarragona, a Cataluña, a España y al mundo artístico del excepcional Paseo arqueológico de las murallas de su ciudad. Este hecho solo basta para juzgar del estilo de un hombre.

Recuerdo las palabras de mi primer encuentro con Lloret, en la estación de Reus cuando yo iba a visitar las murallas ciclópeas de Tarragona, por los ruegos de sus cartas: "es Vd. — le dije mientras nos abrazábamos — boración que será siempre ininterrumpor el arte español". Y en aquel abrazo nació nuestra amistad y una colaboración que será siempre ininterrumpida, y de ella el paseo arqueológico.

Al dedicarle el homenaje que los republicanos y el pueblo de Tarragona le hacen hoy en un tributo plenamente ganado, no he querido que falte el mío, y al ser llamado Lloret a la Dirección General de Administración Local de la Generalidad de Cataluña, todos sus amigos sabemos, como el pueblo republicano de Cataluña, que su labor ha de estar inspirada por altos móviles puestos al servicio del pueblo catalán y de la República.

Amigo Lloret: un abrazo.

RICARDO DE ORUETA.

Paraules de V. Gassol, Conseller de Cultura de la Generalitat

Mai no he sentit tan tarragonina la meva ven com en voler fondre-la amb les dels que avui homenatgen En Pere Lloret. I és que, recordant la meva joventut viscuda a Tarragona, no puc evocar ni un sol dels actes polítics o culturels que han desvetllat aquesta magnífica renaixença del seu esperit, sense que vegi intimament confosos el nom de Tarragona i el de Pere Lloret.

Conec massa quin és el seu anhel per aquella Tarragona del nostre somni, per deixar de creure, confiat, en totes les prometedores esperances que aquest homenatge a l'amic i al patriota, ens augura.

Fins la llum daurada de les pedres de Tarragona, tindrà avui un to pujat de festa i un foc secret d'agraïment.

VENTURA GASSOL

Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya

L'obra político-social de Pere Lloret

Per MANUEL CORACHAN,

Conseller de Sanitat de la Generalitat

Diumenge passat vaig tenir la satisfacció de visitar els Hospitals i Centres d'Assistència Social de Tarragona, com a continuació de la sèrie de visites que he projectat a totes les institucions sanitàries i d'assistència de Catalunya.

No tinc paraules per agrair les atencions que em dispensaren els elements governatius i mèdics de la ciutat mediterrània. Tampoc tinc mots per a manifestar l'excel·lència de l'obra d'assistència avui ja plasmada i els projectes del seu millorament que han anat sorgint del patriotisme i humanisme dels fills de la Tarragona antiga.

Les obres noves, d cara a la mar, xopes de sol, de construcció i directrius modernes, alegres, clares, verges encara d'i desgast i la pàtina del temps, roben més d cor i encanten més els ulls del visitant profà que les contempla. Un pressupost que, sens dubte, ha calgut concentrar amb constància, esforç i dolor. La creació d'i no res que ha permés el total desenvolupament i plasmació de les idees noves, pràctiques i factibles dels tècnics sanitaris i de la construcció junt al treball acurat dels nostres operaris. La bellesa de la modernitat que atrau més l'adhesió del ciutadà benemèrit. Un sens fi de motius que són privilegis per allò que cal fer de cap i de nou.

Però a les obres velles, restaurades, renovades, alienies de les cadenes i corrupcions que el temps hi havia amuntegat, sivagades de la humitat moral i material que les salpicava i consumia, guarides de les nafres més compromctedores per a la vida del cos xaruc i refractari, cal quelcom més que l'entusiasme colorit, esplendent i visible que esperona la promesa d'una inauguració brillant i d'una vida jove i formosa. Els cal un redreçament de l'arbre abatut, un esforç continuat per a enderrocar una a una les velles concepcions fetes lleis inconmovibles, un tacte per a lubrificar les juntures anquilosades de l'esquelet sense ànima. I tot amb el patriotisme i l'estoicisme d'una obra que no podrà encantar mai els ulls del profà, del poble aclamador ni serà flama fàcil de propaganda per als comicis que ungeixen el ciutadà, com ho pot éssser la creació nova, moderna, a la vista dels vianants i de la crítica.

I aquesta és la idea que em dominà tot el temps que vaig tenir l'honor d'estar entre els tarragonins, passant d'un lloc a l'altre i culminant-la en la visita a la Casa d'Assistència Social. Cos vell renovat i portat per l'esforç i l'amor d'un egregi patrici tarragoní, Pere Lloret Ordeix.

Em contaren que al prendre Pere Lloret possessió de la Presidència de la Diputació de Tarragona, Institució que curava d'aquesta Casa d'Assistència Social, trobà un duro a la Caixa. Regirà la comptabilitat i comprovà que es devien tretze mensualitats als empleats. La mortalitat entre els lactants de la Casa era — hem de fer un esforç per concebre-ho — de 999 per mil. Realment, després d'aquesta dada, era el que calia per a mantenir l'únic viu que sobrevivia.

Amb tot Pere Lloret treballà, ordenà, regí o exigí i es feu el miracle que els Ajuntaments satisfessin els dos milions de pessetes que devien a la Diputació, quantitat que permeté la posada en marxa de la Casa d'Assistència Social i poguer girar la truita de les estadístiques, de tal manera, que, al deixar la Diputació, els 999 per mil eren a la casilla dels nens que continuaven vivint gràcies al govern i atencions del patrici tarragoní que tant graciosament havia indultat amb el seu treball, les pobres 999 per mil criatures que a l'entrar a la Casa d'Assistència Social de Tarragona entraven en capella sentenciades a morir, abans de poder desenvolupar les qualitats d'una vida en potència i ésser útils a la societat.

L'obra de Pere Lloret permeté, també, traslladar a més bones condicions els pobres vells que acabaven la seva vida en un casalot ròseg i desmantelat. A la compra d'uns terrenys per a bastir edificis per a tuberculosos. A la manutenció dels mendicants que gràcies a ell, no hagueren d'omplir els carrers de la ciutat amb el gest humiliant del pobre que demana.

Jo podria escriure planes i més planes cantant i benehint les excel·lències de l'obra de Pere Lloret, en les seves múltiples i variades facetes. Ho he fet solament i encara d'una manera poc concreta i ràpida, per la manca d'espai, des del punt de vista que em pertany comentar. Acabo donant les gràcies a Pere Lloret per la reixida obra que posa a les meves mans i adherint-me ben sinceranent i entusiasta a l'homenatge tan merescut que avui li dedica la seva ciutat de Tarragona.

Un polític treballador i intel·ligent

PER RAFAEL TASIS I MARCA

Em penso que no tinc cap qualitat per a ajuntar la meva veu a les que, amb autoritat i encert, giossaran en aquest número del DIARI DE TARRAGONA els mèrits contrets per Pere Lloret i Ordeix en la seva ja llarga vida política. Jo no podria pas parlar amb profunditat de coneixements de l'obra transformadora i exemplar que ha realitzat a l'Alcaldia de Tarragona, i m'hauria de limitar, sinceranent, a expressar-me amb l'admiració ingènua que comparteixo amb tots els conciutadans de Pere Lloret. No podria aludir d'altra manera que a base de records llunyans o de retalls d'arxiu a l'obra de l'avui Director General d'Administració Local de Catalunya, quan estava al cap de la Diputació tarragoni-

19 de juliol de 1936
Portada del *Diari de Tarragona* donant suport a l'organització d'un homenatge a Pere Lloret, que mai arribaria a celebrar-se per l'esclat de la Guerra Civil.
BHMT

me, com d'aquells que des de la dreta passaven de mirar d'atraure'l cap al seu espai natural al boicot al seu despatx professional, passant per acusar-lo de criptoconservador, votant en secret del Front d'Ordre.[600] Però aquell diari extraordinari va arribar als quioscos amb notícies del cop d'estat militar que el Govern encara circumscrivia només a determinades ciutats del Protectorat, un moviment subversiu que el Govern per terra, mar i aire es disposava a sufocar. L'homenatge era ajornat, sine die.

4.7. Un liberal en guerra

Amb cinquanta-nou anys, Pere Lloret assisteix atònit a l'esclat d'una guerra civil iniciada per l'aixecament d'una part de l'exèrcit contra la legalitat republicana. A Tarragona, el coronel Ángel Martínez Peñalver, monàrquic i catòlic, però fidel als juraments, neutralitzava els elements facciosos i mantenia el Regiment d'Infanteria Almansa núm. 15 lleial al Govern de la República i es col·locava sota les ordres de la Generalitat de Catalunya.[601] Les forces que havien ajudat als cossos d'ordre a esclafar l'alçament militar, reclamaren l'inici d'un procés revolucionari que sobrepassava el poder i les capacitats de la Generalitat de Catalunya. Veia la llum una nova organització política, econòmica i social a la rereguarda, en la qual hi havien de tenir un paper destacat les forces polítiques i sindicals representatives d'aquest moment revolucionari. Una nova organització, que també passava pels ajuntaments. Ho explicava Tasis, el secretari del director general d'Administració Local Pere Lloret, en sengles articles a *La Publicitat*:

> «*El criminal alçament feixista del 19 de juliol, amb la reacció popular que ocasionà a tot Catalunya i que bastà per ofegar en germen la subversió, produïa una autèntica revolució, amb totes les grandeses i desviacions de les revolucions. Formidable com era el trontoll, se'n duia en una torrentada furient totes les coses caduques i adventícies, mentre romanien les autèntiques, nascudes del cor del poble i fetes consubstancials amb ell. Paral·lelament a aquest treball destructiu i purificador, les exigències del moment obligaren la revolució a crear els organismes que necessitava, a improvisar els instruments de treball i de lluita. Per això, en els primers dies que seguiren al sismisme, sembla que la creació, obligada i utilíssima dels Comitès locals antifeixistes, fillols del Comitè Central de Milícies Antifeixistes, representava l'anul·lació dels Ajuntaments i la destrucció de tota la vida municipal, com es produïa tradicionalment. Els segells dels Comitès substituïen la signatura dels alcaldes; les funcions de defensa, de policia, de proveïments, que les circumstàncies encarregaven als Comitès, depassaven els marcs estrictes de les funcions municipals i obligaven a improvisar contínuament, a posar en joc l'abnegació i la bona voluntat dels homes que s'encarregaven de la feina feixuga. Caldrà fer, sens dubte, un elogi complet del que representà en una gran part de pobles de Catalunya, l'esforç del Comitè local, dels problemes que resolgué, de les funcions que hagué de suplir. Al costat d'aquest esforç, d'aquest paper, el de l'Ajuntament semblava esborrat i sense relleu. Semblava que, en la societat nova que es formava, la corporació municipal hagués esdevingut una peça baldera en el mecanisme públic, que tancada com estava en els motllos estrets d'una legislació que no preveia les circumstàncies extraordinàries que s'havien produït, la seva existència esdevenia inútil, si no perjudicial.*
>
> *Hauria estat, però, una falta lamentable que aquesta concepció s'hagués estès per totes les esferes de la vida catalana, i que els organismes de govern haguessin compartit aquest punt de vista que les contingències del moment feien versemblant. Afortunadament —i els mesos passats han permès de comprovar la sagacitat dels homes responsables que així ho comprengueren—, el Govern de la Generalitat no cregué en la mort dels Ajuntaments. Coneixia, això sí, l'existència dels Comitès Locals. Sabia que la feina que feien era, en la majoria dels casos, perfecta, i en tot cas, necessària. Però sabia també que al costat d'aquesta missió que complien els Comitès, els Ajuntaments tenien encara una*

600 Lluís de SALVADOR. «Pere Lloret, home d'esquerra», *Diari de Tarragona*, 19 de juliol de 1936.

601 Jordi PIQUÉ. *La crisi a la rereguarda. Revolució i Guerra Civil a Tarragona (1936-1939).*

tasca a realitzar, i que la vida municipal, tanmateix, havia de subsistir a totes les convulsions, àdhuc a les que, com la que vivim, trasbalsen i modifiquen totes les bases socials i polítiques dels països.»[602]

Com explicava el mateix Tasis, la Generalitat va mantenir els ajuntaments, però assegurant que eren formats per les forces adherides al Front d'Esquerres de Catalunya. Així, el 22 de juliol, el conseller Josep Maria Espanya aprovava un decret que pretenia «*normalitzar, en aquestes circumstàncies, la vida dels Ajuntaments que, amb llur ferma i decidida actuació, han d'ésser el més fort suport de la llibertat democràtica*». Pel mateix, cessaven els regidors de llistes no afectes al Front Popular, substituïts pels suplents dels partits d'esquerres o, en defecte, per una representació proporcionada d'aquests partits.[603] Tot i que el decret el signava el president Companys a proposta del conseller Espanya, Tasis destacava que «*el fet de trobar-se al davant de la Direcció General d'Administració Local un home de la preparació i experiència de Pere Lloret, perfecte coneixedor de la vida municipal i dotat d'una formidable capacitat de treball, assegurava un pensament i una eficàcia a aquesta tasca que encara perdura i que ha estat un auxiliar preciós per a establir la normalitat revolucionària a totes les comarques catalanes*». La direcció general avalà la constitució dels nous consistoris, d'acord amb la norma referida.[604] Com recordava el secretari de Lloret, era molta la feina que calia fer:

«*Les disposicions legals iniciades amb el decret del 22 de juliol se succeïren ràpidament i cada una d'elles venia a atendre una necessitat o a fixar una norma d'actuació. S'havien presentat moltes dificultats a la vida financera dels Ajuntaments, i per a resoldre'ls s'aprovaven condicionalment els pressupostos municipals ordinaris pendents i es donaven facilitats per a tramitar amb una rapidesa veritablement revolucionària els pressupostos extraordinaris. S'admetien les transferències de partides, la inclusió dels ingressos per qualsevol concepte en els pressupostos i per últim, i en vista a les necessitats extraordinàries dels Municipis que es veien obligats a atendre l'atur forçós i la defensa, s'autoritzava la confecció d'un repartiment extraordinari que permetés als Ajuntaments de Catalunya cobrir les seves necessitats i satisfer llurs despeses extraordinàries amb càrrec als contribuents benestants de cada població.*

I al costat d'això, es mantenia el contacte amb els Ajuntaments, se'ls assessorava, es recordaven les disposicions sobre conreu forçós, la necessitat de rebre les ordres exclusivament per conducte de les autoritats superiors, o sigui que es conserva la vida municipal, es feia visible i indefallent, arreu de Catalunya l'autoritat del Govern de la Generalitat i es preparava l'Ajuntament per sofrir les transformacions que en la seva estructura i en el seu funcionament faria inevitable la revolució en el moment que els Comitès, organismes transitoris, desapareguessin.»[605]

El president Companys constituí un nou Govern d'unitat antifeixista encapçalat per Josep Tarradellas com a conseller primer. El formaven homes d'ERC, ACR, POUM, PSUC, Unió de Rabassaires i, el més sorprenent, de la poderosa CNT, que accedia així a les responsabilitats de govern, després de la dissolució del Comitè de Milícies Antifeixistes, l'organisme revolucionari encarregat de la mobilització per a la guerra i la seguretat interior, en els primers compassos del conflicte bèl·lic i amb una notable influència anarco-

602 Rafael TASIS. «Problemes a la rereguarda: La vida dels Municipis d'ençà del 19 de juliol. I. La revolució», *La Publicitat,* 26 de novembre de 1936. Recollits amb alguna variació, a: Rafael TASIS. *La revolució en els Ajuntaments.*

603 «Decret en virtut del qual cessaran en tots els ajuntaments de Catalunya els consellers tant els propietaris com a suplents que procedeixin de llistes de partits aliens al Front Popular d'Esquerres de Catalunya, consellers els quals seran substituïts en la forma que s'esmenta». *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya,* 24 de juliol de 1936.

604 «Relació d'Ajuntaments constituïts d'acord amb el Decret del 20 de juliol de 1936. Direcció General d'Administració Local». *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya,* 7 d'agost de 1936.

605 Rafael TASIS. «Problemes a la rereguarda: La vida dels Municipis d'ençà del 19 de juliol. I. La revolució», *La Publicitat,* 26 de novembre de 1936. Recollits amb alguna variació, a: Rafael TASIS. *La revolució en els Ajuntaments.*

sindicalista. Josep Maria Espanya,[606] que des del seu càrrec de conseller de Governació havia dut a terme una excepcional tasca d'ajuda i salvament de personalitats de dretes, eclesiàstics, empresaris o aristòcrates —compartida amb altres companys de gabinet, com Ventura Gassol—[607] amenaçats per les patrulles de control i els grups extremistes, va marxar a l'exili, amenaçat ell mateix per la FAI, a la qual estava públicament enfrontat com a responsable de l'ordre públic. El seu substitut va ser el reusenc Artemi Aiguader, com a titular del Departament de Seguretat Interior.[608] Pere Lloret va mantenir el càrrec, però la nova situació en què no només es dissolia el Comitè Central de Milícies Antifeixistes sinó també els comitès locals, va obligar la seva direcció general a dissenyar una nova estructura municipal per a uns ajuntaments que recuperaven totes les seves competències. Com escriu Tasis:

«*El Consell de la Generalitat, després d'un acurat estudi, resolia la qüestió decidint que els Consells municipals o Ajuntaments (que tots dos noms són correctes i s'adiuen amb la tradició i amb la Llei) havien de mantenir en llur composició la mateixa proporció en la qual eren representats en el Govern els diversos partits i organitzacions del front antifeixista. Establia, per tal de facilitar aquesta proporcionalitat, una divisió dels municipis en tres categories. Es quals haurien de tenir onze, vint-i-dos o trenta-tres consellers, segons el nombre d'habitants. I, ja que la consulta directa al poble no era possible, cedia la sobirania en matèria de nomenaments i destitucions, als partits i organitzacions obreres, els quals havien de comunicar les designacions al jutge popular, que donaria possessió als nous consellers.*»[609]

Aquests acords es van materialitzar en un decret i una ordre, el 9 i el 12 d'octubre de 1936. El primer fixava el nombre de regidors en onze, en els municipis de fins a 5.000 habitants, vint-i-dos en els de fins a 20.000 habitants i trenta-tres per als de més població.[610] La segona, especificava la proporció, equivalent a la del Govern de la Generalitat: tres regidors per a ERC i CNT, dos per a PSUC i un per al POUM, ACR i UR, per als municipis amb onze regidors, multiplicant aquesta proporció per dos o tres, per als municipis de vint-i-dos i trenta-tres regidors, respectivament.[611] Com afegeix la mà dreta de Lloret:

«*Més de 900 Ajuntaments dels 1.068 que hi ha a Catalunya han tramès a hores d'ara l'acta de constitució a la Direcció General d'Administració Local i d'aquesta xifra (mai no assolida en anteriors constitucions de municipis) un bon 70 per 100 s'ajusta exactament a la proporcionalitat fixada pel decret. Cal dir encara que el 25 per 100 restant es dol d'irregularitats més aviat formals que de fons, fàcilment subsanables com ho demostra el fet de no haver-hi en realitat, més enllà d'una cinquantena de protestes per defectes greus en la composició dels Consells Municipals (partits deixats sense representació, sectors que han nomenat major nombre de representants dels que li pertoquen, suplantació de representació), protestes que una política activa i enèrgica de la Conselleria de Seguretat Interior, exercida tant a través del Departament de Comarques, de la Junta de Seguretat com de la Direcció General d'Administració Local, sense massa dificultats.*»[612]

606 Antonieta JARNE. *Josep Maria Espanya i Sirat: el somni federal*; Albert MANENT. *Josep Maria Espanya, conseller de la Mancomunitat i de la Generalitat de Catalunya.*

607 Manuel PÉREZ NESPEREIRA. *Ventura Gassol. Una biografia política.*

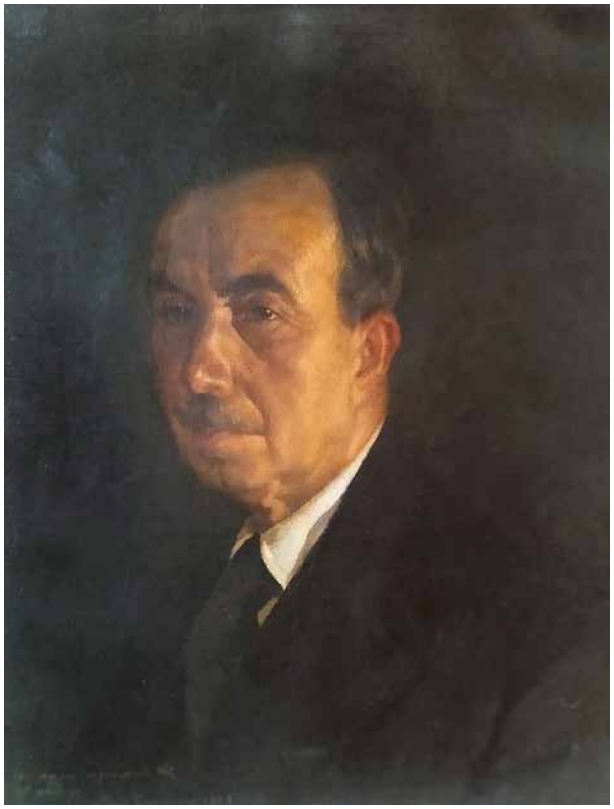
608 Joan ESCULIES. *Artemi Aiguader. Posar ordre a la reraguarda.*

609 Rafael TASIS. «Problemes a la reraguarda. La vida dels Municipis d'ençà del 19 de juliol. II. Els nous consells municipals», *La Publicitat,* 3 de desembre de 1936.

610 «Decret dictant normes per a la constitució i funcionament dels Ajuntaments de Catalunya d'acord amb les exigències del moment actual». *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya,* 11 d'octubre de 1936.

611 «Ordre dictant disposicions per a l'efectivitat del Decret del 9 del mes corrent que fixa la nova estructuració municipal de Catalunya». *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya,* 14 d'octubre de 1936.

612 Rafael TASIS. «Problemes a la rereguarda: La vida dels Municipis d'ençà del 19 de juliol. I. La revolució», *La Publicitat,* 26 de novembre de 1936. Recollits amb alguna variació, a: Rafael TASIS. *La revolució en els Ajuntaments.*

1938

Retrat de Pere Lloret, obra del seu gendre el pintor Lluís Garcia Oliver.

FLJ

En aquest moment de transformació revolucionària, després de reunir-se amb Pere Lloret, el conseller de Cultura Ventura Gassol havia dissolt el Patronat de Santes Creus, que des de setembre del 1933 s'havia traspassat al Govern català, i nomenat el seu fins llavors president com a comissari de la Generalitat de Catalunya.[613] Pere Lloret, lluny de Tarragona, establert al carrer Muntaner, 318, 3r 1a, de Barcelona —habitatge llogat per la seva filla gran Josefina, casada des del gener de 1935 amb el pintor Lluís Garcia Oliver—, no perdrà de vista el que passi a Santes Creus. Gairebé miraculosament, l'esclat anticlerical i iconoclasta passaria pràcticament de llarg d'aquell paratge, que depenia administrativament d'Aiguamúrcia.[614] Ho explicarà anys després Eufemià Fort, destacant la tasca del Patronat de Santes Creus presidit per Lloret:

«El Patronat fou un organisme que imposà una absoluta contenció, ningú de Santes Creus no atemptà ni tan sols ho intentà, contra l'església, oberta al culte, ni contra l'Administrador del Patronat, que era el rector. Aquest salvà la vida, i l'església no patí cap desperfecte ni cap mena de minva digna de consideració. A Santes Creus no hauria passat res si el 23 de juliol no s'hi hagués presentat un cotxe amb un escamot de gent forastera, la qual hom procurà de contenir. Preveient el cas, el Patronat havia requerit l'ajut de la força pública, però hom li respongué que calia que es refiés dels mitjans que tenia a l'abast, i així calgué que actués. En presentar-se els incendiaris, costà molt de contenir-los; finalment s'acontentaren cremant els escassos efectes de l'esglesiola de Santa Llúcia, d'interès gairebé nul. De l'església major foren lliurats uns pocs mobles: el confessionari, un faristol i algunes imatges de guix i espart de molt mal gust. Els milicians forasters encengueren una foguerada al mig de la plaça de Santa Llúcia i ja en

613 «Decret dissolent els Patronats de Poblet i Santes Creus i nomenant Comissari de la restauració de Poblet el senyor Eduard Toda i de la de Santes Creus el senyor Pere Lloret». *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya,* 14 d'agost de 1936.

614 Sobre Santes Creus en guerra: Antoni GAVALDÀ. «El Monestir de Santes Creus el 1936: El Vaticà de l'Alt Camp».

tingueren prou; perquè no tornaren mes a Santes Creus amb intencions destructores; val a dir que el convencciment no fou fàcil, però prevalgué la tenacitat, la valentia i el coratjós voler posat a prova d'un grup de santescreuins que durant les llargues hores d'una tarda de juliol regatejaren amb els foraster, mentre a tot arreu la desesma més covarda s'afanyava a fer mèrits i fou responsable dels estralls més inqualificables.

Res no fou destruït a Santes Creus que valgués la pena; foren salvats els objectes de culte i els ornaments sagrats, i l'actuació decidida del grup de veïns que en aquella circumstància féu front als incendiaris forasters allunyà decididament i positivament tot altre intent de destrucció i profanació.»[615]

Com a tota Catalunya, a Aiguamúrcia, municipi al qual pertanyia Santes Creus, també s'havia constituït un Comitè Antifeixista, format pel POUM i la Unió de Rabassaires, que el 22 d'agost s'ampliaria a la resta de forces del Front Popular. En ella, hi destacava un dels col·laboradors de Lloret al monestir, el guarda Joan Artigal, que representava, justament, ACR, el partit del president del Patronat. En absència forçosa del rector Francesc Sanjuan —bon amic seu, a qui el Patronat havia nomenat administrador i conservador, convenientment remunerat—, els homes de confiança de Lloret eren el conserge Magí Vidal, Benet Marimon —que havia format part del primigeni Comitè—, Joan Inglés, i el secretari Nicasi Claramunt. Ells van formar part dels qui havien aconseguit aturar les ganes de destrossa dels patrullers forasters. Amb Lloret obligat a romandre a Barcelona en aquells dies d'estiu, des de Santes Creus estant, el seu fill Gaspar li havia explicat com havien estat les primeres jornades de la revolució prop del monestir, on passaven la canícula la dona i els fills petits del diputat: «*Aquests dies, per aquí, tothom està més tranquil, totes les pors i corredisses que la gent feia quan venia un cotxe, han anat molt en minva, per tant pot estar ben tranquil, doncs la mamà ha estat de les dones més valentes del poble i per ara no s'ha impressionat gens*».[616] El fill també compartia amb el pare la retirada de l'estàtua de Sant Bernat que presidia la font per a guardar-la al museu, i li feia saber que des que treballava de ple a les obres del monestir, «*no estranyo pas gens l'afició i l'amor que Vostè sent per aquest claustre, doncs el que és enguany, li he agafat una estimació ben ferma. Comprenc, doncs, de la mateixa manera, la seva contrarietat en no poder-hi estar tal com desitja*». El cert és que, malgrat el context paorós d'una guerra, la nova situació permetia al flamant comissari endegar una sèrie d'obres i assumptes pendents del cenobi, que no havia estat possible de resoldre fins llavors, com eren els immobles propietat de don Gonzalo de Mora y Fernández, marquès de Casa Riera i comte pontifici de Mora, que Lloret havia mirat que fossin o bé cedits per l'aristòcrata, o bé expropiats per la Generalitat d'acord amb la Llei de conservació del patrimoni històric, artístic i científic, que permetia aquest tipus d'operació. La revolució comportaria la confiscació de les finques propietat d'un noble notablement desafecte a la causa republicana, una decisió que seria avalada pel ja nou comissari, per l'«*expansionament de l'obra de restauració del monestir de Santes Creus que porta a terme la dita Comissaria*».[617]

El gener de 1939, Pere Lloret començarà a escriure els seus records com a president del Patronat i comissari de la Restauració de Santes Creus, càrrecs que li permeteren «*donar impuls, encara que modest, a la grandíssima i urgentíssima tasca de la conservació i de la restauració*». La documentació existent permet observar que la tasca no s'aturà fins a finals del 1938, quan la guerra ja era pràcticament a les acaballes, amb puntual rendició de comptes de les obres realitzades i el corresponent pagament per part de la Generalitat. Entre els projectes de Lloret figura el de convertir l'antiga casa rectoral i la dels monjos jubilats, usada per l'antic administrador del comte de Mora —dos dels béns immobles incautats—, en una residència de la Generalitat, tal com li va presentar personalment al con-

615 Eufemià FORT. *Santes Creus de l'exclaustració ençà. La gestió dels organismes que n'han tingut la tutela.*

616 ANC. Carta de Gaspar Lloret a Pere Lloret. Santes Creus, 20 d'agost de 1936.

617 ANC. Actes d'ocupació signades pel Comissari de Santes Creus Pere Lloret.

1978

Portada d'*El Patronat i la Comissaria de la Restauració del Monestir de Santes Creus (1932-1938)*, obra de Pere Lloret, publicada pòstumament.

FML

seller primer, Josep Tarradellas, en una reunió el 15 de març de 1937.[618] No era la primera entre ells, que ja s'havien reunit la vigília de la presentació pública dels anomenats Decrets de S'Agaró o Pla Tarradellas, que entre d'altres qüestions posaven ordre a les finances de la Generalitat i normalitzaven la vida econòmica, administrativa i municipal del país en un context de guerra.[619] La bona entesa entre tots dos faria possible l'habilitació de l'espai, gràcies a la consignació de 50.000 pessetes corresponents a un crèdit extraordinari de 375.000 pessetes aprovat per decret de Tarradellas, que acumulava els càrrecs de president del Consell Executiu, conseller primer, conseller de Finances i conseller de Cultura.[620] Com escrivia l'un a l'altre:

> «*Aquesta vostra prova d'amor als vestigis d'una època brillant del nostre passat, el país us l'agrairà de debò, puix testimonia que ni en els moments de preocupació més intensa, com els que estem vivint, no heu oblidat els alts interessos de la nostra cultura.*
>
> *Per la meva part, jo no puc fer altra cosa que regraciar-vos la confiança que tothora m'heu demostrat i refermar el desig que ben aviat pugui mostrar-vos personalment la meravella que ha estat, és i seguirà essent amb la vostra protecció decidida, el Monestir de Santes Creus.*»[621]

Després de la visita d'inspecció, a la qual acompanyaria al comissari Pere Lloret l'arquitecte Jeroni Martorell, es va decidir que, ja que havien estat destruïts els altars del segle XIX que hi havia als intercolumnis de l'església major, es retornaria el temple a la puresa de les línies i la grandiositat original. També es determina el trasllat de la porta barroca de l'entrada del Cor i del panteó de la Casa de Medinaceli, i el desmuntatge de la Sagristia Nova. Lloret també va haver d'esvair la idea de traslladar el bar i sala de ball a l'anomenada casa dels Monjos Jubilats, sempre amb guant de seda i procurant la construcció d'un edifici de bell nou, que no posés en entredit les tasques de reforma. Les obres, que incloïen la construcció del cementiri, la reconstrucció de part de la galeria del Palau de l'Abat, l'acabament del Museu, l'agençament de la Residència i l'edificació del nou local d'esbarjo, esdevenien, alhora que la continuació dels treballs del Patronat de Reforma, una forma d'atenuar les conseqüències de la guerra i de les males collites a la població de Santes Creus, fet que feia participar tota la població en el projecte historicoartístic.

---

618 ANC. Projecte adreçat a l'Honorable Senyor Conseller Primer de la Generalitat de Catalunya pel Comissari de la Restauració de Santes Creus. 10 de febrer de 1937.

619 *Última Hora*, 19 de gener de 1937.

620 «Decret que habilita un crèdit extraordinari de 375.000 pessetes». *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya,* 6 d'abril de 1937.

621 AMTM. Carta de Pere Lloret a Josep Tarradellas. Barcelona, 6 d'abril de 1937.

Així, mentre s'anaven realitzant les obres de restauració i embelliment del monestir —al final de la guerra quedarien a Barcelona uns vitralls llestos per al seu trasllat i instal·lació a l'església major— els treballs del comissari en favor del poble, però, no s'aturaven aquí, ja que planificà la construcció d'un grup escolar que havia de substituir les antigues escoles del llogarret, així com tingué cura de la urbanització de la plaça davant el cenobi, la conservació i repoblament dels boscos, el subministrament d'aigües i l'adequació d'unes estances per a la residència del personal.

Els dos anys llargs en què Pere Lloret residí pràcticament ininterrompudament a Santes Creus amb la família, malgrat les circumstàncies del conflicte bèl·lic, van ser determinants per al renaixement d'aquest monument medieval. Tal com escriu:

> *«Naturalment la cura d'un conjunt tan important com el Monestir de Santes Creus, no permet el descans. I hem arribat a la íntima convicció que, si seriosament es desitja la seva restauració total i definitiva, com reclamen l'Art i la Història, és indispensable que per espai de molts anys, algú, més per vocació que per obligació s'avingui a carregar aquesta responsabilitat que, per al funcionari més digne serà sempre un gran pes, i que per a l'enamorat i entusiasta representarà l'assoliment d'una caríssima il·lusió. Perquè ha d'ésser condició obligada de la persona que prengui al seu càrrec aquesta missió, d'associar la seva vida i la seva permanència constant al Monestir. Per a la qual es necessita un temperament especial i una renúncia de comoditats i avantatges que els moderns temps ofereixen lluny de les soletats més o menys poètiques dels antics cenobis del Cister.*
>
> [...]
>
> *Doncs bé; en l'essencial —és clar que tots els casos no ofereixen exactament les mateixes característiques ni exigeixen les mateixes condicions— essencialment, repetim, la restauració del Monestir de Santes Creus, ha de prendre exemple de la de Poblet i seguir iguals viaranys. Ja hem vist com pogué iniciar-se l'acció del Patronat de Santes Creus aprofitant elements i circumstàncies especialíssimes en ésser organitzat per tal que la seva tasca fos paral·lela a la pobletana. Confessem, però, que el poc que ha assolit aquests darrers anys la Comissaria de Santes Creus, en la quasi totalitat, és degut al fet que el Comissari associà seva vida i la de la seva família al Monestir, seguint amb devoció, a manca d'altres qualitats, les ensenyances i consells del senyor Eduard Toda i imitant-lo en el possible en la seva del abnegació i els seus entusiasmes.»*[622]

A Pere Lloret se li acumulaven les cartes a respondre. No només les del seu càrrec parlamentari o governatiu, sinó les que apel·laven a la seva influència, tant fossin soldats fills del Camp de Tarragona a qui trobar un millor destí o evitar-los anar al front, peticionaris d'avals polítics per a persones en perill, comerciants afectats per augments de taxes i impostos, un cosí vigatà que volia recuperar una ràdio requisada pel delegat d'Ordre Públic de la comarca, persones que ho havien perdut tot i imploraven una ocupació per sobreviure, accidentats que li demanaven tramitar invalideses o pensions, mestres agraïdes per poder estar treballant en una escola de Barcelona, peticionaris interessats en instàncies presentades, en el trasllat de familiars empresonats o imploracions, tant com a amic per resoldre confuses acusacions o, fins i tot, peticions de representació com a lletra d'empresonats pel Servei d'Investigació Militar i processats sota l'acusació de pertànyer a Falange Española o el Socorro Blanco.[623] D'aquest tipus de procediment, tant els dirimits a primera hora pels anomenats tribunals populars com en els que ho feien davant de la justícia ordinària, en tenia puntual informació a través del seu fill Pere, advocat com ell, que s'havia encarregat de la defensa d'alguns acusats,[624] com més tard en tindria del seu fill Gaspar, tinent jutge instructor del 3r Batalló de la 133 Brigada Mixta, 31 Divisió, amb seu a Yéqueda, Osca.[625]

---

622 Pere LLORET. *El Patronat i la Comissaria de la Restauració del Monestir de Santes Creus (1932-1938)*, p. 84-85.

623 ANC. Cartes diverses dirigides a Pere Lloret.

624 «La causa contra els processats de Batea», *Diari de Tarragona,* 26 de desembre de 1936; «Judicis celebrats el dia 14», *Diari de Tarragona,* 15 de gener de 1938.

625 *Gazeta de la República,* 21 de novembre de 1937.

Podem suposar, sense massa temor a equivocar-nos, que la sensibilitat d'un home profundament demòcrata i liberal, que havia lluitat tota la vida per una societat pacífica i justa, deuria veure's colpida pels arbitrarismes, les persecucions i la violència, que a vegades s'aproximava al seu entorn immediat.

Durant la primera meitat de 1937, Pere Lloret, director general d'Administració Local i diputat al Parlament, encara mena una notable activitat a Barcelona. Tant participant en el dol per la mort del director de *La Publicitat*, Carles Capdevila,[626] al funeral de les víctimes d'un bombardeig marítim sobre Barcelona,[627] o als actes d'homenatge a la memòria de Francesc Macià davant la seva tomba, a la plaça de la Fe del cementiri de Montjuïc.[628] Abans de complir un any en el càrrec, però, i enmig dels anomenats Fets de Maig, que enfrontaren violentament els partidaris de conjuminar la revolució i la guerra, com ho eren els militants de la CNT i el POUM, i de prioritzar aquesta darrera abans d'emprendre qualsevol capgirament social, encapçalats per les forces d'ordre públic de la Generalitat i militants d'ERC, PSUC i UGT, principalment, Pere Lloret aprofitava el nomenament de Carles Martí i Feced com a nou conseller de Seguretat Interior en el nou Govern sorgit d'aquesta crisi a la reraguarda, per a presentar la seva dimissió, acceptada el 6 de maig de 1937 pel president Lluís Companys,[629] essent substituït per Antoni Soler.[630] És probable que una cosa i l'altra no tinguin una íntima relació, i que la decisió ja fos meditada, però ens podem imaginar l'esgotament vital del tarragoní, que des de llavors es refugiarà a Santes Creus. Com dirà el seu net Pere Lloret i Carbó, «*l'avi estava fart de la desunió que hi havia al bàndol republicà. Sobretot no podia suportar les mostres d'anticlericalisme que s'estaven produint per part de la FAI.* [...] *l'avi era una persona de seny i de llei i no estava disposat a quedar-se indiferent davant d'aquelles mostres d'odi*». Al monestir, allunyat de la primera línia política i resguardat de la guerra, rebrà les cartes del seu bon amic Tasis, que acabava d'esdevenir director general de Serveis Correccionals i de Readaptació, com la de 20 de setembre, en què aquest escriu:

> «*Sé que li dec una visita, i li prometo de fer-li, mentre tingui facilitats oficials per a viatjar. El fet d'haver rebut ara una mica de proveïments, entre els quals bacallà, em donarà el pretext per a venir amb la Montserrat a controlar com estan els pollastres, i fer intercanvi amb els bacallans. A més, si les restriccions de benzina són tan fortes que no li deixen circular, tot i tenir la benzina pagada, no tenim més remei que ésser nosaltres que ens sacrifiquem i vinguem a veure'ls en el seu racó paradisíac, per examinar les obres, i tenir el gust de saludar-los.*»[631]

Tot i això, encara hi havia obligacions, tant polítiques com institucionals que calia atendre a Barcelona, i que feien que Pere Lloret abandonés Santes Creus. Així, per exemple, havia participat al Ple del Parlament que acordà prorrogar la legislatura, ja que les circumstàncies de la guerra feien impossible convocar eleccions, tal com manava l'Estatut Interior de Catalunya. Tal com deia la Llei aprovada aquell 18 d'agost de 1937, es rellevava el president de la Generalitat de l'obligació de convocar eleccions d'acord amb el termini establert a l'article 33 de l'Estatut Interior «*fins, que no sigui vençuda la subversió militar feixista*». Aquell Ple, però, va estar marcat per l'acusació contra el president del Parlament, Joan Casanovas, d'estar implicat en un complot nacionalista amb l'objectiu de rellevar o eli-

626 «Carles Capdevila, el record commogut de tothom us acompanya», *La Publicitat,* 31 de gener de 1937.

627 «En imponent manifestació de dol i de protesta, el poble acompanya les víctima del feixisme», *La Publicitat,* 17 de febrer de 1937.

628 «En la commemoració de la Diada del 14 d'Abril el poble català homenatjà la memòria de Francesc Macià», *La Publicitat,* 15 d'abril de 1937.

629 «Decret que accepta la dimissió que del càrrec de Director General d'Administració Local, ha presentat el ciutadà Pere Lloret i Ordeix». *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya,* 7 de maig de 1937, p. 425.

630 «Decret nomenant el Sr. Antoni Soler i Torné com a Director General d'Administració Local». *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya,* 7 de maig de 1937.

631 ANC. Carta de Rafael Tasis a Pere Lloret. Barcelona, 20 de setembre de 1937.

minar Companys i substituir-lo per aquest, per sufocar el domini anarquista i assolir una suposada pau separada per a Catalunya, i que va tenir un dels seus punts més foscos en l'anomenat «afer Rebertés», l'assassinat de qui havia estat comissari d'Ordre Públic, implicat suposadament en el complot amb el secretari general d'Estat Català Joan Torres i Picart.[632] Casanovas, que no havia presidit aquella sessió sinó que l'havia seguit des de l'escó de diputat, va presentar la dimissió, davant l'amenaça de la minoria socialista de no concórrer al Ple si continuava presidint-lo. De fet, el secretari general del PSUC, Comorera, deixà anar les sospites, i Casanovas es defensà de les acusacions d'haver-hi tingut alguna cosa a veure, així com de l'acusació de deserció provocada per la seva sortida cap a França, per motius de seguretat i el seu retorn després dels Fets de Maig. Tot plegat va fer intervenir a Pere Lloret:

> «*Senyors Diputats: S'ha produït en aquest Parlament un cas realment insòlit: una acusació contra el seu President. No escatirem si el procediment que s'ha seguit era el veritablement reglamentari. Potser hem passat per damunt del Reglament i hem fet una obra positiva, perquè des del moment que hi ha un rumor, des del moment que hi ha una acusació, el més lògic és que aquest es faci públic quan es refereix a una persona que porta una representació tan alta com la Presidència del Parlament. Però les minories aquí representades, que han escoltat l'acusació i han escoltat també la defensa, han cregut que no hi havia en aquella acusació motiu el més insignificant en virtut del qual es mantingués en entredit l'autoritat del President de la Cambra, i creuen que no hi ha motiu perquè es reuneixi cap comissió parlamentària, puix que totes les acusacions que s'han portat aquí han caigut pel propi pes de les paraules de defensa que ha pronunciat el President del Parlament.*»[633]

En votació nominal, Lloret es pronuncià contra la proposició de la minoria socialista demanant una comissió d'investigació, i a favor de la no acceptació de la dimissió de Casanovas. El 9 de novembre, Lloret també va participar en el Ple que va ratificar Lluís Companys com a president, d'acord amb la Llei suara esmentada, votant-hi a favor, per tal com ell mateix va assegurar a la Cambra, «*ell, que ens ha presidit en els dies tristos, pugui també presidir-nos el dia de demà, en els dies de joia*».[634] De la mateixa manera, el diputat d'ACR va participar el 6 de febrer de 1938 en el Consell General del partit, celebrat a la seva seu a la Gran Via de les Corts Catalanes —desapareguda arran dels bombardejos italians, poques setmanes després—[635] i presidit per Lluís Nicolau d'Olwer.[636] Pere Lloret hi era en tant que únic diputat de la formació al Parlament de Catalunya, però també com a membre del Consell Executiu. En carta de setembre de l'any anterior, Tasis havia confiat a Lloret les gestions que s'estaven fent de cara a la fusió d'ACR amb ERC,[637] però aquest assumpte no s'acabaria tractant en aquella reunió plenària del partit. De fet, les paraules expressades als discursos no reflecteixen fidelment el veritable estat d'esperit d'un home de seixanta-un anys, que ha de pregar que el seu amic Tasis li faci arribar sabó.[638]

Aquell febrer de 1938, de fet, molts dels pesos pesats d'ACR, des de l'exconseller Martí Esteve al diputat a Corts Claudi Ametlla, ja es trobaven fora del país. Un d'aquests era el seu gran amic Macià Mallol, exiliat a Marsella des de 1936, i amb el qual mantenia el contacte franc i fidel que permet el tuteig: «*M'entero de les obligacions que tens que segurament et serviran*

632 Sobre la qüestió: Enric UCELAY-DA CAL; Arnau GONZÁLEZ-VILALTA, Arnau (Eds.). *Contra Companys, 1936. La frustración nacionalista ante la Revolución;* Sobre Casanovas: Joan CASANOVAS I CUBERTA. *Joan Casanovas i Maristany, President del Parlament de Catalunya.*

633 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 18 d'agost de 1937.

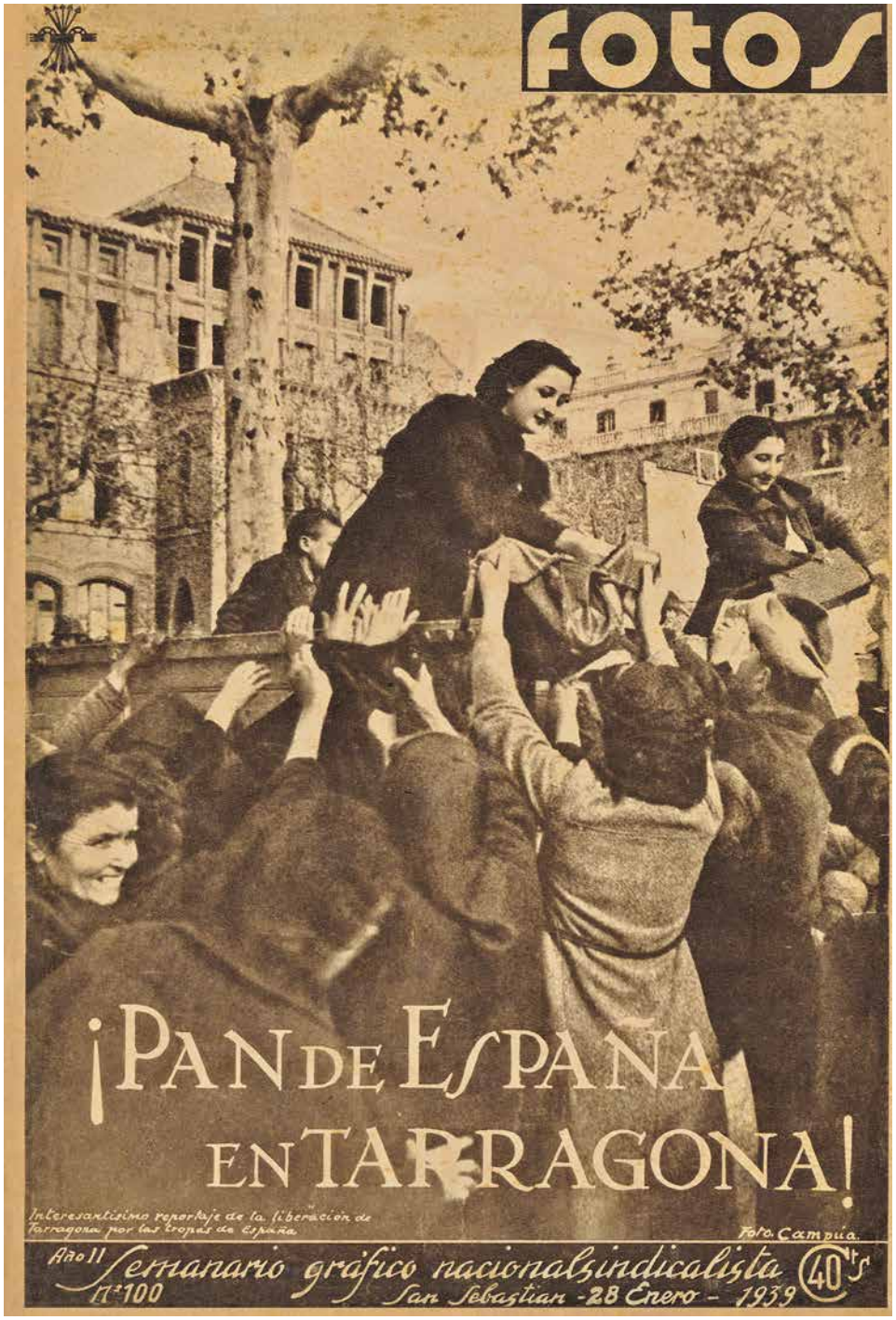
634 *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, 9 de novembre de 1937.

635 ANC. Carta d'Acció Catalana Republicana a Pere Lloret, 7 d'abril de 1938.

636 «Reunió del Consell General d'Acció Catalana Republicana», *La Publicitat,* 8 de febrer de 1938.

637 ANC. Carta de Rafael Tasis a Pere Lloret. Barcelona, 25 de setembre de 1937.

638 ANC. Carta de Rafael Tasis a Pere Lloret. Barcelona, 1 de febrer de 1938.

28 de gener de 1939
La premsa franquista celebra la conquesta de Tarragona.
BPR

per evitar en part que el cervell barrini. Massa, omplenant amb els lleures aquest buit que troba tot home de temperament treballador».[639] Ben connectat amb Esteve i els exiliats de París, on es trobaven personatges de relleu com Amadeu Hurtado, implicat en els intens de mediació internacional, Mallol oferia una perspectiva europea optimista al conflicte peninsular, prèvia als acords de Munic entre Anglaterra, França, la Itàlia feixista i l'Alemanya nazi. Malgrat aquest deix d'esperança de l'amic Mallol, la situació a Catalunya era cada vegada més migrada, i *La Publicitat*, òrgan oficiós des de 1922 d'Acció Catalana, en patia les conseqüències. El secretari general del partit, Ramon Peypoch, feia avinent a Lloret la disjuntiva que o bé els seus dirigents cobrissin el dèficit, valorat en 25.000 pessetes, o bé plegar.[640] No sabem amb quin èxit, en un periòdic famèlic de només dues pàgines, Lloret animarà als lectors a fer-se «Amics de *La Publicitat*», per tal de sostenir el diari:

«*Els nostres diaris pròpiament i declaradament catalanistes no han estat mai oblidadissos del que constitueix el nervi de la política nacional: la cultura. Més aviat podríem dir que, pels camins de la cultura, seguint la ruta del renaixement patri, han arribat a concretar les reivindicacions del poble català i a formular programes de govern. Ben sovint, en èpoques de persecució no massa allunyades dels nostres dies, una campanya cultural iniciada i sostinguda pels diaris catalans no era altra cosa que un esclat més o menys dissimulat de patriotisme, això és, la màxima i més fecunda encarnació i representació d'una política.*

En aquest sentit LA PUBLICITAT pot enorgullir-se d'haver guanyat els millors llorers. Tota la intel·lectualitat catalana ha desfilat per aquestes planes amb l'ofrena de les seves concepcions. I no cal dir que tota idea, tot projecte, tota empresa, tota aspiració en favor de la cultura en les seves variades manifestacions, en el cas que ací no s'hagi iniciat, ha comptat des del primer moment i en qualsevol època amb l'escalf i l'adhesió incondicionals de LA PUBLICITAT.

[...]

En moltíssims aspectes, ja de l'hora present, ja del temps a venir, es podrà defensar, no sols la conveniència, sinó la necessitat de la subsistència de LA PUBLICITAT. En el que afecta a la Cultura, el llarg historial del nostre diari excusa les raons que podrien al·legar-se. I comprenent-ho així, la intel·lectualitat catalana, en aquestes hores crítiques, quan no totes les batalles es plantegen i es guanyen únicament als camps de la lluita cruenta, estem segurs que no abandonarà la posició avançada que representa LA PUBLICITAT, per tal que segueixi essent el que ha estat i és sempre: el capdavanter més decidit de la Cultura Nacional.»[641]

L'1 d'octubre de 1938, el Parlament de Catalunya celebrava la seva darrera sessió, en què s'elegia el diputat Josep Irla com a nou president de la Cambra en substitució del dimissionari Joan Casanovas, i es proveïen els càrrecs de la Mesa vacants. Pere Lloret, que ja havia estat escollit per la Diputació Permanent per a ocupar un lloc a la Comissió de Suplicatoris, era elegit pels parlamentaris presents, amb 38 vots a favor i 2 en blanc, com a secretari quart del Parlament, en una votació en què Josep Folch obtenia la segona secretaria. Es pot dir que aquest va ser l'últim acte públic de la vida política de Pere Lloret a Catalunya, quaranta anys després del seu debut en els afers civils.[642] La victòria franquista l'obligava a fer camí cap a l'exili, i tancava tota una vida.

639 ANC. Carta de Macià Mallol a Pere Lloret. Marsella, 15 de febrer de 1938.

640 ANC. Carta de Ramon Peypoch a Pere Lloret. Barcelona, 17 de setembre de 1938.

641 Pere LLORET. «La Cultura i La Publicitat», *La Publicitat,* 2 de novembre de 1938, p. 1.

642 Com a membre del Consell Executiu d'Acció Catalana va assistir a la reunió del Consell General del partit, convocat el 26 de novembre de 1938. *La Publicitat,* 30 de novembre de 1938.

Montpeller, 9 de febrer de 1942

Enterrament de Maria Comas, esposa d'Antoni Rovira i Virgili.

D'esquerra a dreta: entre d'altres, Antoni Rovira i Comas, Josep Irla, Josep Tarradellas,

Antoni Rovira i Virgili, Pompeu Fabra —darrere, Martí Barrera—, Pere Lloret, Ramon Nogués i Biset...

FI

1939-1967
Lluny de Tarragona

5

5.1. Hores d'exili

«Marsella, 17 de febrer del 1939

Estimada Pepa:

T'escric aquestes lletres aprofitant l'oferiment del bon amic del qui et parlarà la bona persona també ben estimada que cuidarà d'entregar-te-les.

D'ençà que us vaig deixar que no sé res de vosaltres. No sé si haureu rebut alguna de les vàries postals que us he tramès. Les noves que indirectament s'han rebut ací de Barcelona, em donen l'esperança que no us ha passat cap contrarietat, fora de la marxa de Pere. D'aquest, avui fa vuit dies, el divendres, 10, vaig saber que era al camp de concentració de Saint Cyprien (Elne) prop de Perpinyà, i encara que des d'aquell moment no hem parat de fer gestions per tal d'alliberar-lo, no ho hem pogut aconseguir encara. Pel que ell em deia en l'última lletra que n'he rebut, estava ben decidit a tornar a casa així que se li presentés. En no haver tingut cap més nova, em fa concebre la il·lusió que, tal vegada, a hores d'ara, ja tornarà a estar entre vosaltres. Tant de bo fos així, per més que això m'hagi privat del goig d'abraçar-lo i tenir-lo amb mi uns quants dies.

No cal dir com m'atenen i em tracten els amics que m'han acollit. Tot el que pugueu pensar i suposar és ben poc davant de la realitat. Mai de la vida, com ara, havia sapigut el que valia tenir bones amistats. Agraïu-les i beneïu-les com ho faig jo. Estic, doncs, bé del tot, i en aquest sentit, no em manca altra cosa que la vostra companyia. Amb això està dit tot.

Precisament és per la bona amistat de la persona de qui us parlava el meu missatger, i que coneix la situació en què podeu haver quedat, que rebreu, si ho necessiteu, l'auxili que us sigui necessari. Podeu, doncs, parlar-li amb tota franquesa i sense amagar-li res, perquè l'esmentat missatger està autoritzat per a entregar-vos el que us convingui. Penseu que, si de moment, no us manca res (cosa la qual, donades les circumstàncies, fóra ben extraordinària) d'ací una setmana o d'ací un mes, us pot fer falta. Cal que tingueu aquesta previsió i que ho aprofiteu, perquè jo veig que la cosa serà llarga i que les ocasions com la que ara se'ns presenta, no sovintejaran. Em sembla que m'entendreu el suficient perquè no hagi d'insistir en aquest aspecte. M'interessa, per damunt de tot, que tingueu la vida assegurada i

cobertes les vostres necessitats per un període de dos o tres mesos a comptar de la rebuda de la present lletra. Per a quan hagi passat aquest termini, molt serà que no ens puguem arranjar d'una manera o altra, ja sigui tornant jo, ja sigui que el Pere hagi pogut reprendre les seves activitats.

En quant a les nostres comunicacions, és a dir, a escriure'ns, jo us aniré posant postals de tant en tant, i vosaltres feu el mateix ja dirigides a mi o a la vostra amigueta Maria Josefa M. Gabriele . Digueu-me encara que no sigui més que un mot de cadascú, i no us descuideu pas de parlar-me dels meus estimadíssims petits de l'enyorança dels quals no me'n sé aconsolar.

Suposo que Lluís és amb vosaltres i que també heu tingut noves de Gaspar, si és que no l'heu vist. A mi m'han escrit que Gaspar està salvat a Tarragona i que la nova és oficial. Confio que me'n direu alguna cosa per a la meva tranquil·litat.

De propòsits i projectes més val que avui no en parlem; primer, perquè són tantes les emocions que he passat aquests dies que amb prou feines resta temps per reflexionar, i després perquè més val concretar d'una vegada tan aviat com sigui possible, que aixecar castells enlaire.

Parleu-me també del nostre entranyable amic Joan en qui penso contínuament d'ençà del dia 22 de gener quan amb recança el vaig deixar per a què se'n tornés a Barcelona. M'han dit que l'havien vist per França i fins un amic m'assegura que li donà la meva adreça. Com no res he sapigut d'ell, suposo que és amb vosaltres o al seu poble.

També penso amb les penes que haurà passat la nostra Maria Teresa, i les nenes i la tieta, els vostres consogres... i tants i tants amics i coneguts.

Estic en constant relació per lletra amb l'Arana, Tasis i Martí Bages. Podeu comunicar a les respectives famílies que estan bé.

Abraçades i petons a tots igual que a tu del vostre.

Pere Lloret»[643]

Quan va escriure aquesta lletra a la seva esposa Josepa, Pere Lloret ja era a l'exili. No tenim detalls de com va anar la sortida en aquells dies de la caiguda de Catalunya, el febrer de 1939. El 15 de gener les tropes de la 1a Bandera de Falange Española Tradicionalista de la 5a Divisió de Navarra hissaven la bandera victoriosa al balcó de l'Ajuntament de Tarragona.[644] Com diu la carta, el 22 de gener es va acomiadar a Barcelona del seu xofer, Joan Corrala, de Santes Creus, que també va acabar a França, on es va retrobar amb Pere Lloret i Rosiñol al Camp de Sant Cebrià de Rosselló. Aquest darrer, advocat i corredor de comerç com el pare,[645] n'havia seguit també les passes polítiques — sabem que havia format part del Centre Catalanista Republicà, d'on n'havia acabat sent apartat, juntament amb el fill de Macià Mallol, Macià Mallol Gabriel, en una maniobra poc clara,[646] i havia format part del Sindicat de Professions Liberals de la UGT de Tarragona, fins la seva mobilització. Separats, pare i fill, Pere Lloret i Ordeix va ser acollit a Marsella per l'amic Macià Mallol, mentre al pis del carrer Muntaner hi quedaven la seva dona i la seva cunyada Antònia, les filles Josefina, amb el seu marit Lluís García Oliver, Maria i Antònia (Tonín), la jove Maria Teresa Carbó i els nets, Pere i Maria Teresa Lloret Carbó, de cinc i tres anys. La comunicació, en aquesta època, és doble: per una banda, a través del servei de correus oficial, on les cartes eren sotmeses a inspecció i censura i havien de ser obligatòriament en castellà, i a través d'un missatger que feia arribar les llargues cartes diàries de Pere Lloret, escrites en català. Tot i l'exili, Pere Lloret no va perdre el seu proverbial optimisme —«*soy un impertérrito optimista*», es defineix a si mateix.[647] Així, escrivia a la família el 22 de març de 1939:

«*Jo estic bé, perfectament bé, tant de salut com de coratge. La vida que fem és molt ordenada. Treballem*

643 FML. Carta de Pere Lloret a Josepa Rosiñol. Marsella, 17 de febrer de 1939.

644 Jordi PIQUÉ. «L'entrada de les tropes franquistes a Tarragona».

645 *Diario de Tarragona,* 14 de febrer de 1931.

646 ANC. Carta de C. Vidal Grau a Pere Lloret. Tarragona, 8 de juliol de 1937.

647 FML. Carta de Pere Lloret a Josepa Rosiñol. Montpeller, 11 de març de 1940.

tot el dia al despatx, sortim a passeig molt poc, a les 10 o a dos quarts d'onze ens acotxem i molts matins a les 6 ja estic llevat, rentat i afaitat, que d'això últim ja n'he après afortunadament. Els nostres amics em tracten com millor no ho podríeu fer vosaltres en tots els aspectes. De manera que fora el veure's i tenir-vos al costat, no em manca absolutament res. Ben sovint penso, amb força recança, que vosaltres no esteu, ni de bon tros, tan bé i tant assistits com jo.»[648]

No sabia que quatre dies abans, el 18 de març, un equip de l'anomenada Delegación del Estado para la Recuperación de Documentos, encapçalada per Juan Fuentes, s'havia presentat al carrer de Muntaner 318 per escorcollar el domicili i requisar tota la documentació del Patronat i el Comissariat per a la Restauració del Monestir de Santes Creus, així com la seva biblioteca —titllada de «*separatista*»— i documentació que van trobar-hi relativa a la seva llarga vida política, particularment dels anys de la Mancomunitat. En total, havien omplert vuit sacs que acabarien a l'anomenat Archivo de Salamanca, fins a la seva restitució, a l'Arxiu Nacional de Catalunya, el 2006.[649] Aliè a tot plegat, Lloret s'havia consagrat a la redacció del seu testimoni sobre la restauració de Santes Creus:

«*A veure si en alguna de les vostres lletres em parleu una mica, encara que no sigui gran cosa, de Santes Creus. Ja sabeu que és aquesta, fora de la de la família i d'un nombre ben reduït d'amics, la meva única passió i que estava ben decidit, si les coses haguessin anat d'una altra manera, a no moure'm del monestir per dedicar a l'obra de la seva restauració tot el que podia restar-me de vida. Quina sort la de Toda de poder-se quedar a Poblet! Si sapigués ell com li envejo la seva situació! Si podeu, feu-li saber alguna cosa de mi i també a ésser possible comuniqueu-me alguna nova d'ell que podríeu recollir per Ferrer o per l'Oliva que no deuen haver-se mogut de la ciutat. Doncs bé, tornant a Santes Creus, m'interessa molt i moltíssim que me'n digueu forces coses. Jo, cada matí, dedico al monestir la meva oració, que consisteix en escriure uns quants fulls d'una petita memòria que estic fent i que ja procuraré que us arribi a les mans quan la tingui acabada. El que m'és una gran contrarietat és que aquesta memòria l'he de fer tota de memòria, perquè no tinc cap llibre, ni paper, ni antecedent de cap classe. I tants i tants elements que hi ha a les meves carpetes. Si us permetés l'ocasió d'enviar-me el llibre de Martinell, o el de Guitert, o el de Salas, en fi un llibre qualsevol d'aquests, ja que demanar-los tots potser és massa; i si a la vegada poguéssiu ajuntar-hi unes col·leccions de postals, encara que només fos aquell petit aplec de Cercowitz, em donaríeu una gran alegria i em faríeu un assenyalat servei en relació al treball que estic escrivint.*»[650]

L'interès i preocupació per la gent i els amics de Santes Creus era present en tota la correspondència familiar, al costat dels detalls més quotidians, com la primera missa a la qual assisteix després de tres anys, o bé paraules d'amor per a la seva «*estimada esposa*», amb qui trenta-quatre anys després de casar-se, reprenien la relació epistolar com la que havien mantingut a principis de segle quan eren promesos i ella s'estava al Mas Soler de l'Espluga de Francolí:

«*Tu sempre t'has conformat, Pepa, i ara també; i ets tan bona, que mai tens una queixa ni una protesta. Per això jo també et segueixo estimant d'una manera que com més passen els anys i ens anem fent vells, més content n'estic; perquè veig que l'estimació és una cosa tan espiritual que no es comprèn sense el sacrifici. I ara és quan som vells, quan el sacrifici de la separació és fort. Els joves pensen que hi ha molt temps per córrer i cooperar. En canvi, els vells, convé que anem de pressa a fer les coses i a aprofitar el que ens resta de vida. Ves si ens en fan de mal a tu i a mi aquestes coses que ens*

648 FML. Carta de Pere Lloret a la família de Barcelona. Marsella, 22 de març de 1939.

649 Josep Maria MUÑOZ LLORET. «Salamanca com a símptoma», *El Punt,* 1 de febrer de 2006.

650 FML. Carta de Pere Lloret, a la família de Barcelona, iniciada a Marsella, 20 d'abril de 1939, tot i que el text citat és del 10 de maig. El text s'acabaria publicant el 1978. Pere LLORET. *El Patronat i la Comissaria de la Restauració del Monestir de Santes Creus (1932-1939).*

Montpeller, 20 de febrer de 1942

Homenatge a Pompeu Fabra pel seu aniversari.

D'esquerra a dreta: Pompeu Fabra, Pere Lloret, Ramon Nogués i Biset, Carles Riba i Humbert Torres.

IEC-FONS POMPEU FABRA DE JORDI MIR

han separat avui ja fa cinc mesos... Si ens n'han robat de goigs i d'alegries que no podrem mai més recobrar del tot... Hem salvat la meva vida, però, i amb ella l'esperança d'un temps millor. Jo sé que ha de venir, curt o llarg, i per això m'aconsolo. I mira: em diuen tantes coses del que passa i ha passat per eixos llocs on s'han escolat els millors anys de la meva vida, que ja em conformo i potser m'alegra el pensar que en lloc de jo anar-te a trobar, tu siguis la que vingui a cercar-me. Per la meva banda no es perdrà que així sigui. I bé, no cal que passis angúnies que, pels vells, les noies boniques no volen ésser més que infermeres. T'aconsolen això és un dir, perquè les injeccions, que les prengui un altre, si pot ésser; però per aliviar-te has d'estar malalt. Vaja un consol!»[651]

Però aviat la preocupació va ser tant reunir-se amb el fill gran, Pere —amb qui, després del pas per un sanatori, es retrobà a Portvendres, on era acollit pel matrimoni Pascot—, com, especialment, la situació del petit, Gaspar,[652] que empresonat lluny de casa, arribaria a la Model de Barcelona, l'1 de setembre de 1939. Seria condemnat en el Consell de guerra sumaríssim 2789/1939 a vint anys de reclusió, conmutats posteriorment a dotze de reclusió menor i desterrament a València, on acabaria arrelant i formant família amb la seva esposa, Dolors Boscà. Des de Marsella, el patriarca animava la família a moure tots els contactes possibles, des dels Bascones, uns veïns aragonesos molt significadament de dretes, fins a l'advocat Ignasi de Gispert, casat amb la seva neboda Roser Català Lloret, passant pel governador civil de Guadalajara Josep Maria Sentís, cosí de Maria Teresa Carbó i veí tarragoní dels Lloret, —«*aquest senyor, quan nosaltres érem alguna cosa, també sabia demanar-me favors a mi*»—,[653] i que seria qui aconseguiria els passaports oficials per al trasllat de les dones i els nens cap a França, on la família, tret de Josefina i el seu marit, es retrobaria. Ho acabarien fent a Montpeller, on Pere Lloret seria acollit per la Residència d'Intel·lectuals Catalans.[654] Es tractava d'una iniciativa promoguda per Antoni Maria Sbert i Josep Tarradellas, que en nom de la Generalitat de Catalunya van designar el diputat Miquel Guinart per negociar amb l'Ajuntament i la Prefectura la instal·lació de la residència a la capital de l'Erau, per acollir un cert nombre de catalans representatius —polítics, professors, escriptors, periodistes... La iniciativa fou bastida més de projecte cultural que no pas polític, per evitar les suspicàcies d'una República francesa que havia reconegut el Govern de Franco el 28 de febrer de 1939. Comptava amb el suport del professor de la Université de Montpellier, Joan Amade, president del Comité d'Aide aux Intellectuels Catalans i l'administració quedava en mans de Manuel Alcàntara, membre d'ERC i exdirector general d'Assistència Social. La Residència, que tot i aquest nom la formaven diversos apartaments i cases de la ciutat, tenia la seva seu a l'anomenat Centre Cultural Català, i actuava sota l'empara de la Fundació Ramon Llull, constituïda per la Generalitat i liderada per Sbert. El Bureau des Étrangers de la ciutat, a partir de la creació de la Résidence des Intellectuels Catalans de Montpeller, facilitava la legalització de la situació dels refugiats catalans. L'abril de 1939, Pere Lloret explica en carta a casa:

«*Heu de saber que no soc tan pobre com penseu. A part la petita quantitat que vaig emportar-me'n, quan feia un mes just que havíem arribat vaig rebre un auxili graciós de 2.000 francs que, com podeu suposar, em pervingueren com una benedicció. Ara s'està organitzant una Residència a Montpeller que és una ciutat de prop de 100.000 habitants, molt bonica i d'un caire cultural molt accentuat, el que vol dir d'ambient molt tranquil, i que és a mig camí de Marsella a la frontera. A aquesta Residència jo hi tindria dret d'estar-hi i em proporcionarien l'estatge i la manutenció. És clar que estic molt millor amb els nostres amics; però sempre*

651 FML. Carta de Pere Lloret a la família de Barcelona. Marsella, 21 de maig de 1939.

652 FML. Carta de Josepa Rosiñol a Pere Lloret. Barcelona, 12 de setembre de 1939.

653 FML. Carta de Pere Lloret a la família de Barcelona. Marsella, 17 de maig de 1939.

654 Xavier PUIGARNAU. *Economia i cultura en el primer exili França (1939-1940). Les finances de la Generalitat de Catalunya i les residències de Montpeller i Tolosa.*

d'acord amb ells, jo he determinat de fer la petició per a recabar el dret i la facultat de fer-ne ús si per qualsevol motiu fos convenient. A més també podria passar uns quants dies a Montpeller i altres en més o menys número amb els nostres amics. El Pere també n'està enterat i està conforme amb tot el que fins ara hem tramitat.»[655]

L'abril de 1939, el Servicio de Emigración de Republicanos Españoles (SERE), havia emès un informe favorable a la petició de subsidi que havia plantejat Pere Lloret.[656] La família rebé ajut, no només dels Mallol, sinó també de Fèlix Martorell, empresari instal·lat a Lausanna, que els donava suport en el contacte amb els de Barcelona. I també comptaren amb diverses visites del canonge Carles Cardó, amic de la família, fill de Valls amb orígens a Santes Creus. En un primer moment, quan el retorn de Pere Lloret fill havia estat una possibilitat, aquest havia buscat el suport d'un antic professor, el bisbe de Girona Josep Cartañà, fervorós partidari del règim, així com del mateix bisbe de Toledo, Isidre Gomà. Un més després, quan pare i fill són a punt de retrobar-se, Pere Lloret Ordeix afegeix:

«*No us volia dir res fins que la cosa fos feta, però avui em decideixo a parlar-vos-en. És possible que d'ací a pocs dies tingui l'alegria d'ajuntar-me amb el meu fill. Ja us explicaré amb poques paraules com és tot això. Jo segueixo puntualment cobrant la pensió o subsidi dels 1.000 fr. Però no tinc els papers ben arranjats per a seguir residint ací. Em van proposar d'anar a Montpeller, on hi ha una Residència . Jo vaig donar la meva conformitat. Sembla que hi tinc dret. Però la cosa fa ja tres mesos que va i encara no s'ha resolt. Em diuen que sí, que sí, i l'autorització no arriba. I com Pere està més a prop d'aquell lloc que jo, quasi tenim decidit que jo vagi a passar uns quants dies amb Pere tot esperant que arribi l'ordre de poder ocupar el lloc a Montpeller. Segons com, potser fora possible que Pere pogués venir amb mi a aquesta darrera població o que féssim una combinació per virtut de la qual ens fos permès d'estar plegats el major número de dies, i fins de setmanes, ja sigui a l'expressat lloc, ja sigui al que està Pere, ja sigui en un altre.*

Ja podeu suposar l'emoció meva i la de Pere davant d'aquesta perspectiva.»[657]

El que era només una possibilitat, s'acabava materialitzant, i el juny de 1939, pare i fill començaven el trasllat de les Boques del Roine cap a l'Erau, on serien acollits pel Centre Cultural Català:

«*Doncs, sí, com us dic, d'aquí pocs dies me n'aniré a Montpeller, és a dir, ens en anirem pare i fill. Ja us en parlava en la meva lletra anterior i de la qual aquesta intentarà ésser el complement. Però com allí us deia que sols era una esperança, i ara ja és una realitat, us en donaré uns quants detalls més i perdoneu si hi ha alguna repetició, que amb tantes coses com us dic es fa difícil retenir-les totes a la memòria. Pel que sé, l'estada en aquella població consisteix en viure en una mena de dispeses. Dic això, perquè, havent-se enterat un amic que ja hi és, que nosaltres hi havíem d'anar, ja s'ha preocupat de fer-nos reservar unes habitacions que han quedat vacants, a la casa on ell té l'allotjament, per tal que poguéssim viure plegats. A més, també s'ha preocupat aquest amic de la qüestió de rentar i planxar, que diu tindrem de franc, la qual cosa no deixa d'ésser un gran estalvi. Respecte al menjar, sembla que a un dels dos li resultarà gratuït, i que tal vegada a l'altre li comptin una pensió d'onze o dotze francs diaris, que és ben suportable, poguent disposar del subsidi que em donen cada mes i que vaig seguint cobrant amb tota regularitat. En la meva lletra anterior us deia que havia cobrat el mes de maig. Ara ja tinc el mes de juny pagat.*

A part d'aquests avantatges, l'anada a Montpeller té per a nosaltres la grossíssima de que figurem en una llista de gent acceptada pel Govern per a residir ací amb totes les garanties, per tal que ningú ens pugui molestar; és a dir, que se'ns ha concedit el sejour, que vol dir el sojorn o residència legal. Per consegüent, serem en un lloc que ens permetrà orientar definitiva-

655 FML. Carta de Pere Lloret a la família de Barcelona. Marsella, 20 d'abril de 1939.

656 ANC-Fons PSUC. Relació núm. 5 del Servicio de Emigración de Republicanos Españoles (SERE).

657 FML. Carta de Pere Lloret a la família del carrer Muntaner. Marsella, 22 de maig de 1939.

ment les nostres activitats en cerca de solucions pel pervindre, tant a Pere com a mi; perquè fins ara, i amb molts de treballs i de perills, sols havíem obtingut permisos provisionals, que eren més una tolerància que altra cosa i que podien cessar en qualsevol moment.»[658]

Després de l'arribada dels dos Peres a Montpeller, el 27 de juliol, s'estaran en un pis compartit amb la família d'un correligionari, Manuel Andreu, exregidor barceloní d'ACR durant la Guerra Civil, en una casa on també hi vivia el també conseller del consistori Domènec Pla i la seva família, a la 7, rue Raux. A Montpeller s'hi aplegava una nodrida comunitat, formada per personalitats com el doctor Humbert Torres, que s'ocupava dels serveis mèdics, Pompeu Fabra, Carles Riba i Clementina Arderiu, Francesc Pujols, Martí Barrera, Nicolau Battestini, Artur Bladé, Francesc Viadiu, Josep Maria Lladó, i els estudiants Heribert Barrera, Josep Maria Corredor, Emili Vigo, Víctor Torres, Josep Pallach, Teresa Rovira, Feliu Riera, Joan Baptista Bellsolell, Francesc Dalmau, David Cardús, Felip Calvet... Les notícies que arribaven de Barcelona els convencien que, si no fossin a l'exili, ja serien morts o al presidi. Vells amics com Antoni Rovira i Virgili, l'exconseller Pere Mias[659] o Antoni Peyrí, gendre de Macià i germà d'un gran amic d'infantesa de Pere Lloret, Jaume Peyrí,[660] i les respectives famílies, els van convèncer que havien d'aconseguir reunir-se tots a Montpeller: «*Em sembla que comprendreu que, per ara, veiem perfectament que no podem pensar en tornar, i que la solució més convenient per a tots és que vosaltres vingueu a juntar-vos amb nosaltres. Aquest és el nostre propòsit i a n'això anem. Que la sort, que fins ara ens ha acompanyat, no ens desempari*».[661] Tant la legalització de la seva situació, com l'auxili econòmic que rebien, els ho havien de permetre. Hi havia encara un motiu de pes per a no tornar. El 14 d'octubre de 1939, s'iniciava contra Pere Lloret i Ordeix un expedient de responsabilitats polítiques, d'acord amb la Llei de 9 de febrer de 1939, amb la qual el nou règim franquista volia castigar els vençuts, especialment des del punt de vista econòmic. Un home de la posició de Lloret, com el cas d'Amadeu Hurtado, un altre dirigent d'ACR que representava els professionals liberals compromesos amb la República, era molt llaminer per la venjança dels vencedors.[662] Per acabar d'agreujar la situació, la invasió de Polònia per part de l'exèrcit nazi, l'1 de setembre de 1939, provocava que dos dies després, França declarés la guerra oficialment a Alemanya. Esclatava la Segona Guerra Mundial:

«*Expressament he deixat passar aquests dos dies, divendres i dissabte. Confiava en el miracle; però no ha vingut. I ara em sembla que no hi ha remei. Ahir a darrera hora del vespre encara quedava alguna confiança. Perquè no se m'esvaís me'n vaig anar a dormir aviat. Ara, aquest migdia, sembla que tot és perdut: som a la guerra, que no sabem quines conseqüències tindrà, però segurament cap de favorable per a nosaltres.*

De moment, el meu parer és que nosaltres estem bastant ben situats, lluny, per ara i tant, dels llocs de més perill. Però el que ens angunieja és el trastorn que vosaltres deveu patir amb les notícies que sabreu per les ràdios i els diaris, les quals nosaltres no podem explicar i aclarir per a tranquil·litzar-vos. Oh, com foren de dolces les més amargues contrarietats si tots estiguéssim junts! Ara comprenem la felicitat que hem passat, malgrat totes les privacions, en aquests dos anys i mig que tota la família ha estat reunida a Barcelona o a Santes Creus. No hi ha remei, de moment. Potser en trobarem d'ací uns quants dies. No ens desesperem. Tantes proves hem sofert i a l'últim n'hem sortit. Déu voldrà

658 FML. Carta de Pere Lloret a la família del carrer Muntaner. Marsella, 18 de juliol de 1939.

659 FML. Carta de Pere Lloret a la família de Barcelona, 16 d'agost de 1939.

660 FML. Carta de Pere Lloret a la família de Barcelona, 3 de setembre de 1939.

661 FML. Carta de Pere Lloret a la família de Barcelona, 4 d'agost de 1939.

662 AHT. Expedient de Responsabilitats Polítiques de Pere Lloret i Ordeix. Sobre la qüestió: Francesc VILANOVA. *Repressió política i coacció econòmica: les responsabilitats polítiques de republicans i conservadors catalans a la postguerra (1939-1942).*

Montpeller, 1945
Pere Lloret
exiliat republicà.
EUSÈBE BRAS / FML

que sortim d'aquesta, que és més grossa, perquè nosaltres, sobretot, des d'ací, i vosaltres també pel que diu la Maria Teresa i deixa endevinar la nostra Maria, ja veieu que s'acosta el terme de la separació. Cal confiar que ho relligarem.»[663]

L'anomenada «*drôle de guerre*» —els llargs mesos entre la declaració de guerra i l'inici dels combats—, capgira la rutina i els plans dels Lloret. Pere fill, reclamat per ajudar a l'esforç de la població civil, mentre els francesos són cridats a files, condueix una camioneta durant la verema a casa de Mr. Jean Geniez, a Sant Pargòli, que té els tres fills mobilitzats.[664] La decisió que les dones aconseguissin el passaport i es retrobessin a Montpeller, ja era clara:

«*Jo, igual que el Pere, hi hem pensat i fa moltes setmanes que hi meditem. No hi ha cap més solució. Pensar que jo pugui retornar, jo no diré que sigui impossible; però, per ara i tant, com si ho fos. Respecte de Pere, vosaltres mateixos direu; però ell veu també la cosa fosca del tot. Doncs bé; comencem per dir-vos que aquesta vila on som ens ofereix un sopluig tranquil i segur, perquè, com ja us indicava més amunt i els fets van confirmant, la guerra es desenrotlla molt lluny, i ací sols se'n tocaran, sembla, els efectes indirectes, els quals, en un país com França, tan preparat per a totes les coses, no tindran mai la transcendència que hem tingut de patir en la nostra terra impreparada per a tot. Així, per tant, per desgràcies que ocorreguessin —i tot fa creure que ha de passar el contrari, és a dir, que no n'ha de passar cap, de desgràcia al menys per espai de dos anys—, no hi hauria cap variació en el sentit de que escassegessin les coses més indispensables per a la vida: pa, carn, llet, arròs, verdures, etc. etc. Fixeu-vos bé, que he dit que escassegessin; perquè el que és faltar, és impossible.*

Aneu seguint. També, per tots els informes que hem anat recollint i de la manera que resta explicat més amunt, sembla que tant Pere com jo, al menys per espai d'un any, tirant molt curt, tenim assegurat el corresponent subsidi; amb els quals, comptant que vinguessin la Maria Teresa i els dos petits i la mamà, la Maria, l'Antonieta i la tieta, arreplegaríem de 2.500 a 3.000 francs al mes, amb casa franca, o poc menys, i el gas de cuinar i l'electricitat de la llum pagada, sinó totalment, en gran part. Us adverteixo que el Centre ens proporciona tot el parament de llits, taules, robes, etc. etc. És a dir que, reduint-nos a una vida modesta, és a dir, igual que la fèiem en els últims temps que estàvem junts, no ens hauria de mancar de res. Tot el que podríem trobar a mancar seria la criada, de la que hauríem de prescindir; en canvi, jo, com fan ací tots els homes amb barret o sense, us ajudaria en molta part de comprar les coses, sigui a la plaça, sigui a la tenda, sigui on sigui; i en canvi també, sense haver-vos de manejar molt dels voltants de la casa, trobaríeu tot el que us fes falta en tots conceptes. A més, com el pis fora petitet, i els mobles els més justos, la feina de la casa, que ara us ocupa tant de temps, l'enllestiríeu de seguida. En una paraula, que en aquest aspecte la vida se us simplificaria moltíssim, com se'ls ha simplificat a totes les famílies de la nostra categoria que més d'una vegada ja hem citat com a exemple.

Tot això que he exposat és comptant sols amb el subsidi. Ara bé, les perspectives són que el Pere és fàcil que trobi ocupació, i una vegada aconseguit això, amb els salaris que ací es guanyen, fàcilment també ens podríem emancipar, és a dir, que no hauríem de dependre de que subsistís o no el subsidi.

Mireu un aspecte que aquests dies hem pogut apreciar: tots els nens i nenes de més de tres anys, tots els joves i noietes que ja passen de deu, han estat admesos i molt ben rebuts a les escoles d'infants i als Lycées (Instituts), i la Residència els ha pagat tots els vestits i llibres que han necessitat. De manera que no restarà cap menut ni jove català sense fruir de l'educació francesa sense que les respectives famílies hagin tingut la més petita despesa.»[665]

Un dies després, Pere Lloret comunicava a Barcelona l'oferiment que li va fer Pere Mias, exconseller i

663 FML. Carta de Pere Lloret a la família de Barcelona, 3 de setembre de 1939.

664 FML. Carta de Pere Lloret a Maria Lloret Rosiñol. Montpeller, 24 d'octubre de 1939.

665 FML. Carta de Pere Lloret a la família de Barcelona, 24 d'octubre de 1939.

company des dels temps de la Mancomunitat, de formar part del Patronat de la Residència d'Intel·lectuals Catalans, que a partir d'octubre havia passat a dependre econòmicament de la Junta de Ayuda a los Republicanos Españoles, la JARE, a través de Layetana Office, l'oficina de la Generalitat a París:

«Ha vingut el qui ens presideix a visitar-nos i a dir-nos que la cosa de la nostra Residència va tan bé i té la vida assegurada per temps. Però, a més, ha designat tres persones perquè portin l'administració i una d'aquestes persones soc jo, la qual cosa a part de proporcionar-me feina i distracció, en un aspecte que sempre m'ha agradat —això, com ja us he explicat, funciona com una Casa de Beneficència en gran— a més, dic, o millor encara, fa que augmentin les meves disponibilitats, perquè el treball és retribuït modestament, i en conseqüència, quan l'hora sigui arribada, es podrà fer bullir l'olla una mica més. M'enteneu?...»[666]

Pere Lloret seria nomenat vocal del Patronat, juntament amb l'exconseller Martí Rouret en una visita oficial del president Companys a Montpeller, el 8 de novembre de 1939. Des de mitjans de novembre, confirmada la reagrupació familiar, l'obsessió de Pere Lloret fill havia estat trobar una casa adequada:

«Pedro se dedica algunas mañanas a recorrer los alrededores de donde vivimos en busca de un piso o villa cómodos. Quisiéramos poderles ofrecer una casita con jardín, apartada del centro de la población, con vistas al campo o en el propio campo. Esto aquí no supone ninguna dificutad ni representa molestia, porque se trata de una población llana, muy bien urbanizada, y con facilidades para adquirirlo todo a cualquier hora y en diferentes sitios.»[667]

Després d'un viatge a París, vinculat a la Residència d'Intel·lectuals —tal com li comentarà a l'antic president de la Mancomunitat, Josep Puig i Cadafalch, lligaire que s'havia resistit a donar suport als franquistes—,[668] Pere Lloret podia anunciar que havien trobat una casa adient, el Chalet Fleuri, que almenys a l'inici també van compartir amb una altra família:

«*En primer lugar, como veis, fecho la presente en el "Chalet Fleuri". Esto quiere decir que estamos ya instalados en el nuevo domicilio. ¿Y qué es esta "Villa"? Pues lo vais a saber.*

Una finca en el preciso extremo de la población, donde acaba la urbanización ciudadana y empieza el campo, a veinte minutos de la plaza de la Comédie, que es el centro de Montpellier. Cercada de pared, una hermosa viña de casi una hectárea, con un chalet de planta baja y un piso, rodeado de jardín y huerto, al final. En la casa, agua, gas y electricidad, su magnífica cocina que alimenta el termo y cuarto de baño. La huerta que da y dará verdura abundante. Gallinero, conejeras, palomar, departamento para los patos. Almacenes independientes a un lado con garage, [inintel·ligible] *y casa-habitación para el masovero, que aquí llaman "ramonet".*

El sitio, conocido por "La Pompignane" es el punto preferido por la gente de la villa durante el verano. Estamos a 150 metros de la pasarela de Rimbaud, un puentecito sobre el río Lez, donde forma un meandro que los veraneantes aprovechan para pasear con sus barcas, como si fuese el lago de Banyoles, con un gran jolgorio de la gente menuda y de los mayores, porque las grandes arboledas de los márgenes del río se convierten en la expresada temporada en cafés, bares, atracciones, etc. etc.

La casa reúne todas las condiciones apetecibles; como que la construyó el propietario, para su vivienda y recreo hará cosa de 20 años y le costó la friolera de 250.000 francos. Los techos son de madera, recubiertos de linóleum, dobles puertas en balcones y ventanas, defensa de mosquitos en todas ellas, y otras comodidades. Ha coincidido nuestra entrada en la finca con esa nueva ola de frío que se extiende por toda Europa. La temperatura de ayer y de hoy está algunos

666 FML. Carta de Pere Lloret a la família de Barcelona, 6 de novembre de 1939.

667 FML. Carta de Pere Lloret a Antònia Rosiñol. Montpeller, 18 de novembre de 1939.

668 ANC. Carta de Pere Lloret a Josep Puig i Cadafalch, 20 de gener de 1940.

grados bajo cero. Sin embargo, ninguna molestia tendremos ni de día ni de noche, porque lo que no caldea el sol cuida de temperarlo la magnífica estufa instalada en el comedor, que se alimenta de leña que proporciona la misma heredad.

Nos rodea un pequeño jardín con árboles altos prometedores de buena sombra en verano. Si algún día se deciden nuestros pequeños a hacernos una visita, les tenemos preparados para que jueguen y se diviertan un columpio y un perro muy gracioso que todavía no sabemos cómo se llama, pero que ya nos trata como si fuésemos antiguos amigos. Por cierto, que en la verja y con objeto que la gente no entre sin avisar y suene la campanilla, hay un terrorífico anuncio que dice: "Chien dangereux!".

Bueno, por hoy creo que es bastante la descripción. Otro día me ocuparé de la familia con la cual ahora vivimos. Bastaos saber que son tan simpáticos como nuestros antiguos patronos a los que hemos dejado no sin pena por lo bien que se han portado con nosotros. Las costumbres de los nuevos son todavía más comunes con nuestra manera de ser, puesto que en este segundo plato ha habido incluso pilota...»[669]

Finalment, el 15 març de 1940, van arribar Maria Teresa Carbó i els seus fills Pere i Maria Teresa, els nets de Pere Lloret i Ordeix, que tant havia enyorat. Aviat s'hi van afegir l'esposa i les filles solteres, Antònia i Maria. La família tornava a estar unida. El 22 de juny de 1940, amb la capitulació davant els alemanys, França era dividida en dues zones: l'ocupada directament pels nazis i l'anomenada lliure, on regia el Govern collaboracionista del mariscal Philippe Pétain, amb capital a Vichy, on quedava situada Montpeller. Tot plegat va complicar enormement la vida de la Residència, on s'havien encadenat ampliacions del Patronat, dificultats de comunicació amb la Generalitat, manca d'arribada de fons, dimissions d'Alcàntara i Mias... La situació alarmava algunes de les personalitats que s'hi havien acollit, com Pompeu Fabra, Antoni Rovira i Virgili o Pere Lloret. Després de diverses converses entre els tres, Lloret escrivia a Josep Pous i Pagès, membre del Consell Nacional de Catalunya i responsable dels pagaments de la Fundació Ramon Llull: «*Jo només us diré ara, que l'estat de la Residència és el mateix que tenia quan s'instituí el Patronat i el mateix que tindrà si es prescindeix d'ell, perquè el mal consisteix en que ací, com allà, la desgracia vol que ens acompanyi la incompetència, l'immoralitat i la barra. I el pitjor no és que ens acompanyi, sinó que s'imposi*».[670]

La vida a la França de Vichy no estava, ni de bon tros, lliure d'ensurts. El 12 de febrer de 1941, la policia francesa detenia i internava centenars de refugiats republicans catalans al camp de concentració d'Agde, en previsió a la trobada que havien de tenir el mariscal Philippe Pétain i el dictador Francisco Franco a Montpeller, aprofitant la tornada d'aquest darrer cap a Espanya provinent de Bordighera on s'havia entrevistat amb el líder feixista italià Benito Mussolini per indicació d'Adolf Hitler. Artur Bladé n'ha deixat testimoni:

«*Al carrer plou, finíssim. El cel es veu molt avall, lleig i inflat.*

Un camió, també de color gris, cobert amb una lona, ens esperava amb el motor roncant. Es perfilava sobre els estreps a banda i banda la silueta de dos gendarmes. Dins hi hem trobat amics: Pinyol i set o vuit més.

El vehicle ha parat al carrer Guillaume de Nogaret, on viuen [Francesc] *Riera i els Lloret, pare i fill. Al cap d'una estona puja el diputat rabassaire, enorme, tot embolicat, seguit d'en Tolosa i els Lloret.*

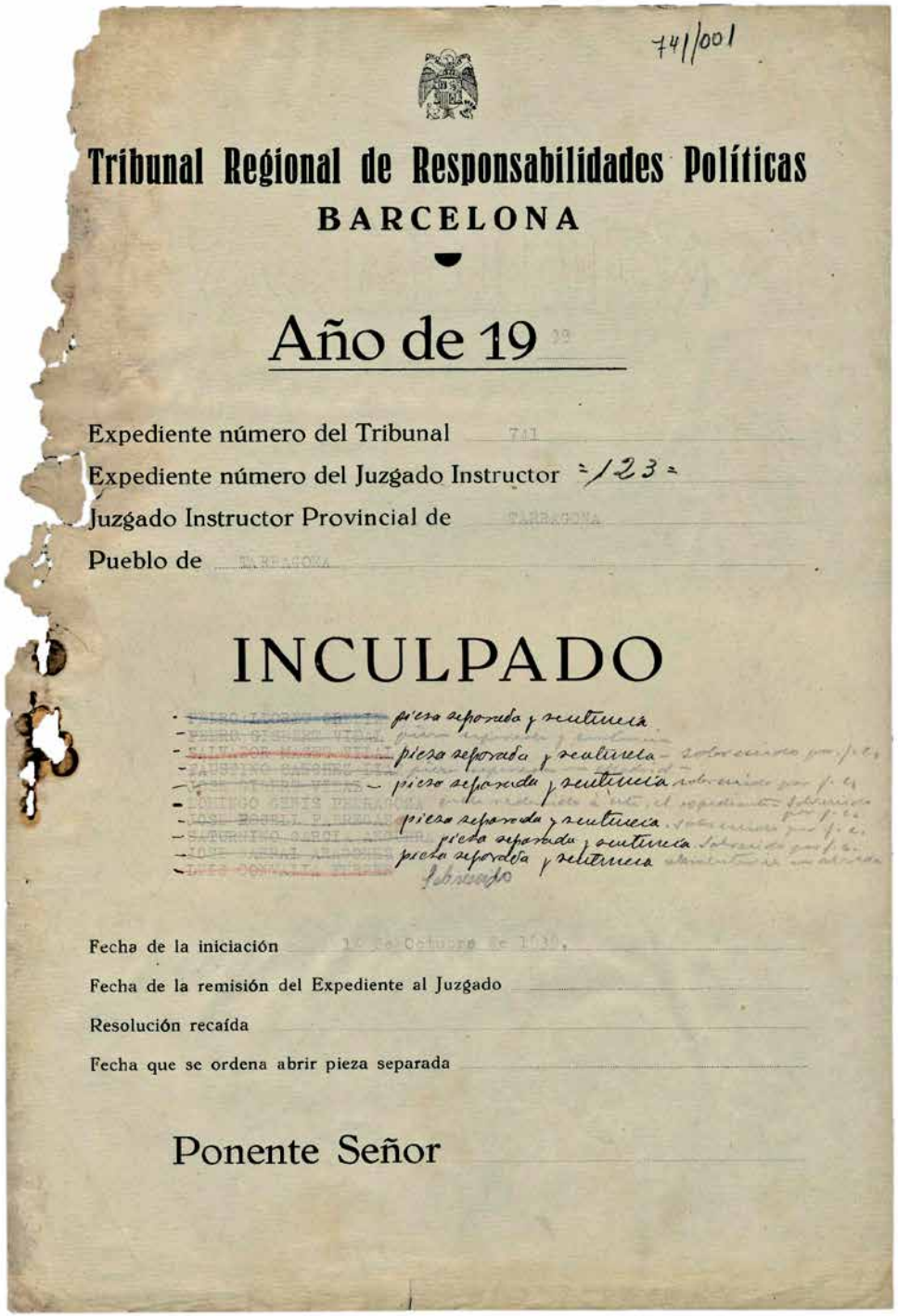
Penso que ahir, després de sopar, jo havia vingut a aquesta casa per passar la vetllada amb Riera. Aquest em donà dues noves comunicades per Monsieur Chavanes, aquell veí seu una mica fantàstic. La primera és que la ràdio, en comentar el motiu del viatge de Franco a Roma, havia dit que era per l'encàrrec que havia fet dies enrere el dictador italià al dictador espanyol de posar-se en contacte amb el govern anglès per entaular negociacions de pau entre Itàlia i Anglaterra.

No em féu gaire efecte perquè no m'ho vaig creure.

—I la segona nova? —vaig preguntar a Riera.

669 FML. Carta de Pere Lloret Ordeix a Maria Lloret Rosiñol. Montpeller, 14 de febrer de 1940.

670 ANC. Carta de Pere Lloret a Josep Pous i Pagès. Montpeller, 3 de setembre de 1940.

741/001

Tribunal Regional de Responsabilidades Políticas

BARCELONA

Año de 19

Expediente número del Tribunal 741

Expediente número del Juzgado Instructor =/23=

Juzgado Instructor Provincial de TARRAGONA

Pueblo de TARRAGONA

INCULPADO

- pieza separada y sentencia
- pieza separada y sentencia
- pieza separada y sentencia
- pieza separada y sentencia
- pieza separada y sentencia
- pieza separada y sentencia

Fecha de la iniciación 10 de Octubre de 1939.

Fecha de la remisión del Expediente al Juzgado

Resolución recaída

Fecha que se ordena abrir pieza separada

Ponente Señor

1939
Coberta de l'expedient del Tribunal Regional de Responsabilidades Polítiques incoat col·lectivament contra Pere Lloret i altres nou republicans tarragonins.
AHT

—La segona, que dijous, demà passat, Franco i Pétain s'entrevistaran... mai no diríeu on. Doncs ací, a Montpeller.

Això justificava les detencions d'aquests dies i en feia esperar altres.

No obstant això, ens retiràrem tranquils.

A les 10 ja tenim la camionada plena. El camió seguí fins davant una de les portes laterals del teatre de La Comédie. Entrem al vestíbul de la sala de concerts. Al fons veien una munió de compatriotes que han arribat més matiners que nosaltres. Passem per davant d'una tauleta en la qual dos agents de Vichy examinen ràpidament els nostres papers i anoten els noms en un full. Res més. Ni una pregunta.

Darrere meu entren el senyor Lloret i el seu fill. Aquest intercedeix pel seu pare.

—És vell i no es troba bé.

L'agent diu amb simplicitat: "Doncs que se'n vagi, però que no es mogui de casa".»[671]

El trasbals es va acabar en pocs dies. Franco tornà a Madrid i els republicans catalans, alliberats, retornaren a la seva vida d'exili a Montpeller. Entretant, el 21 d'agost de 1941, el Tribunal Regional de Responsabilidades Polítiques condemnava Pere Lloret i Ordeix a la «*perdida total de bienes, inhabilitación absoluta y estrañamiento perpuetuo del territorio nacional*».[672] Com era habitual en aquests casos, abans de dictar sentència, el jutge instructor provincial havia demanat informes a la Comisaria de Investigación y Vigilancia de Tarragona, que emetia el següent:

«*En contestación a lo interesado en su comunicación de fecha 5 del actual referente al informe de Pedro Lloret Ordeix, de 61 años, casado, industrial, natural y vecino de esta capital con domicilio en Av. del Generalísimo num. 36 2º, tengo el honor de poner en su conocimiento que de las averiguaciones que se han practicado resulta que el informado pertenecía a la Acción Catalana Republicana con anterioridad al G.M.N. siendo una de les personas de izquierda que ayudaban económicamente a la causa roja, formando con Bonet y Mallol el triunvirato Financiero controlador del Movimiento rojo en ésta capital. Dentro del mencionado partido llegó a Presidente colaborando en la prensa y desde la tribuna al advenimiento de la República que proclamo desde el balcón del Gobierno Civil, siendo su primer alcalde. Al nombrarse el Estatuto Catalán formó parte de su parlamento como Jefe de la Minoría de su partido.*

Dentro del periodo rojo ejerció el cargo de Director de Administración Local de la Generalidad, desplegando toda classe de actividades para el triunfo de la causa roja. Se le desconocen actividades delictivas siendo no obstante el autor moral de toda una serie de atropellos.

En cuanto a su situación económica no se ha podido comprobar si tiene dinero en los Bancos, por no dar estos facilidades, creyéndose que tiene acciones en Tarragona Industrial. También se desconoce si tiene propiedades.»[673]

La Delegación Provincial de Información e Investigación de Falange Española Tradicionalista y de las JONS, assenyalava que havia estat inspirador del *Diari de Tarragona* i que «*durante la dominación marxista continuo con su misma filiación política, mostrandose partidario y entusiasta de la causa roja si bien no se le concoce participación directa en actos delictivos contra el G.M.N. Se cree se halla huido a Francia*».[674] Per part seva, l'Ajuntament, en un primer escrit, responent al que més interessava al Tribunal, feia notar que «*su posición económica se le supone muy buena, ya que se sabe percibía por corretajes 40.000 pesetas anuales, y por otra parte, según declaración jurada percibía por ingreso general de su profesión 25.000 pesetas*», i en un de posterior, posava en coneixement del jutge que Lloret tenia al seu càrrec esposa, dos filles i un fill solters i majors d'edat, destacant que havia exercit la professió de corredor de comerç, la fiança de la qual

671 Artur BLADÉ. *L'exiliada. Segona part*, p. 55-57.

672 AHT. Sentència de 21 d'agost de 1941.

673 AHT. Informe de la Comisaria de Investigación y Vigilancia de Tarragona, 13 de desembre de 1939.

674 AHT. Informe de Falange Española Tradicionalista y de las JONS de Tarragona.

Tarragona, 1948
Pere Lloret
amb la seva neta
Caterina Lloret Carbó.
HERMENEGILD VALLVÉ / FML
FML

estava embargada ja pel Tribunal. De fet, el Col·legi de Corredors de Comerç de Tarragona ja l'havia expulsat, amb el seu fill Pere, el 1940.[675] Per a la Guàrdia Civil, no es podia oblidar que «*en octubre de 1936* [sic] *sacó la bandera separatista al balcón del Ayuntamiento dirigiendo la palabra al público y proclamando el Estado Catalán*»[676], mentre el rector de la parròquia de Sant Joan de Tarragona es limitava a respondre succintament amb el que tothom sabia de la seva vida política, confirmant que desconeixia on es trobava, però sense afegir res sobre la seva pràctica o sentiments religiosos.[677]

La vida dels republicans catalans a Montpeller continuava, com ens ha deixat testimoni un altre il·lustre exiliat, Alexandre Deulofeu. El 8 d'octubre de 1941 s'incorporava a l'estatge que compartien el diputat d'ERC Pere Blasi i el jove mestre Josep Maria Corredor per a romandre-hi els tres mesos d'aquell hivern:

> «*Amb la meva estada a la Rue Baudin vaig intensificar de nou les converses amb en Francesc Pujols, el qual començà a venir a casa havent sopat i acabà venint-hi cada dia sense faltar fins que marxà a Barcelona. Amb en Pujols treballàvem sols. Els amics Blasi i Corredor, havent sopat, se n'anaven cada dia.*
>
> *Cada divendres a la tarda a la casa de la Rue Baudin es feia tertúlia. Venien entre altres en Pompeu Fabra, en Carles Riba, en* [Pere] *Lloret,* [Nicolau] *Battestini i d'altres* [...]»[678]

L'estiu de 1942, Pere Lloret i Josepa Rosiñol amb les seves filles Antònia i Maria van passar uns dies a Valièra,[679] al departament de la Creusa, acollits pel diputat Eduard Ragasol al seu confinament forçós i sota vigilància en aquest poble remot, una vegada havia estat excarcerat després que el 1940 hagués estat reclamada la seva extradició pel règim franquista. Sortosament Ragasol no va còrrer la mateixa sort que el president Lluís Companys, detingut i lliurat pels nazis als franquistes que l'afusellarien a Montjuïc el 15 d'octubre de 1940. Ens falta informació per a saber quin és el trasbals del qual s'havien de refer, com explicava Lloret a Josep Tarradellas: «*Hem vingut a passar un parell de setmanes ací, on l'amic Ragasol ens ha proporcionat la manera de refer-nos i reposar-nos de les trifulgues passades a la primavera*».[680] Però, per a trasbalsos, la detenció que viuria per part de la policia vichista, juntament amb Antoni Rovira i Virgili, Poompeu Fabra, Martí Barrera i Humbert Torres, que la ràpida intervenció del rector de la Université de Montpellier, Jean Sarrailh va evitar que s'allargués més d'algunes hores.[681] Teresa Rovira, la filla de Rovira i Virgili, ho recordarà:

> «*Els que teníem el carnet d'estudiant, bé. Els que tenien un ofici manual eren els únics que eren admesos per treballar, també, però aleshores hi havia la gent gran, com en Fabra, com el senyor Barrera, com l'Humbert Torres, com el meu pare, i aquests tenien al carnet, els posava: "Sans profession", sense professió. Llavors el que va passar una vegada, quan els alemanys havien ocupat la zona diguem-ne lliure, doncs es va donar ordre que s'havien de detenir tots els diríem "vagos y maleantes", i entre els "vagos y maleantes" hi havia els "sans profession". I un dia va venir la policia a buscar el meu pare a casa, al matí; van anar a buscar el senyor Torres, el senyor Barrera, el senyor Lloret de Tarragona, no ho sé, tots els més grans, i els van portar cap una caserna que hi havia gitanos, hi havia tota aquesta gent. I aleshores sort, sort del Felip* [Calvet]*, que era molt actiu, que es movia de seguida i a més a més que ens protegia, però molt, ens va protegir moltíssim... Va*

675 «Se separa del servicio a corredores de comercio de Reus y Tarragona», *Diario Español,* 25 de maig de 1940.

676 AHT. Informe de la Guàrdia Civil de Tarragona.

677 AHT. Informe del rector de la parroquia de Sant Joan de Tarragona.

678 Alexandre DEULOFEU. *Memòries de la revolució, de la guerra i de l'exili*, p. 235-236.

679 ANC. Postal de Pere Lloret a Carles Riba. Valièra, 6 d'agost de 1942.

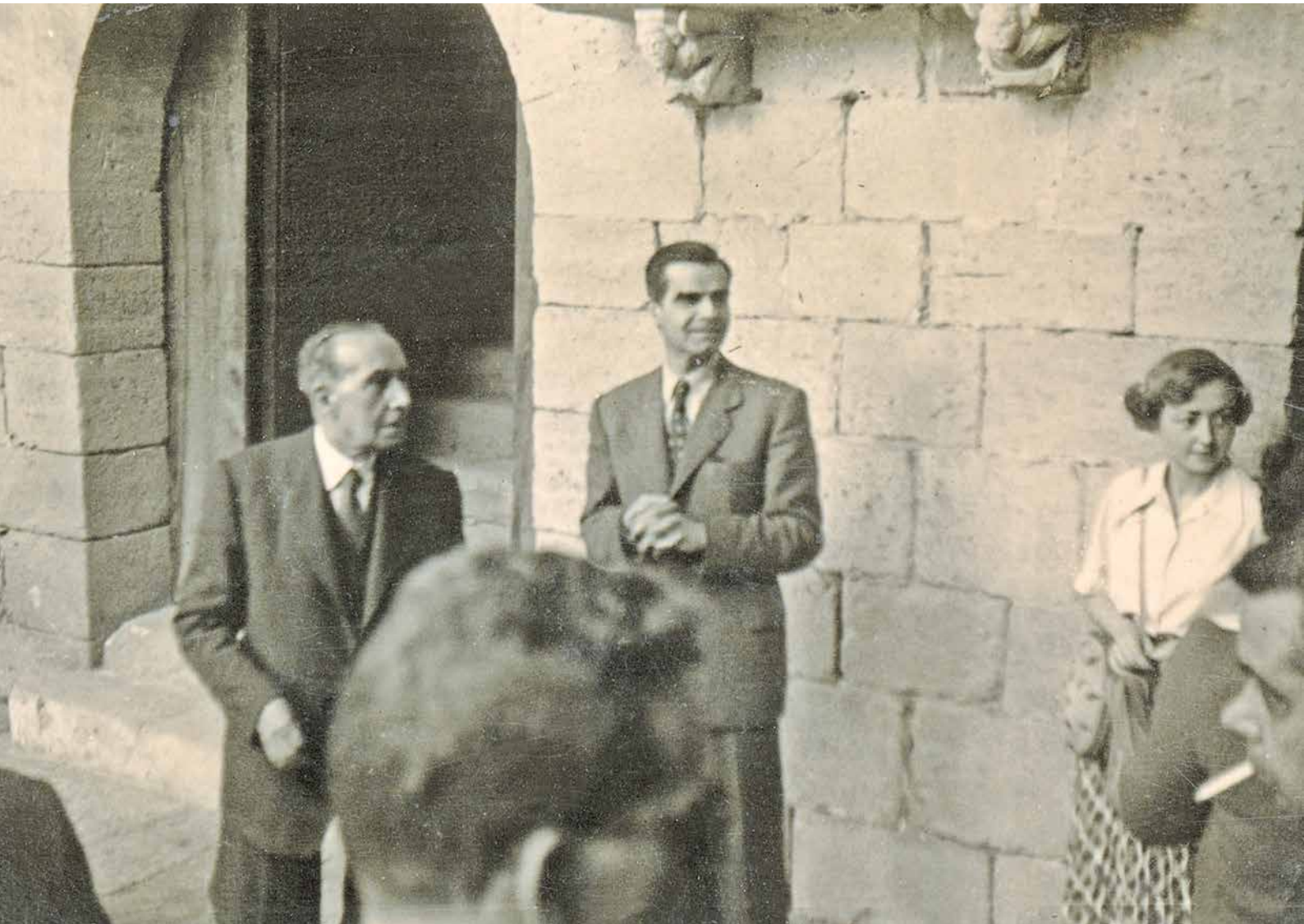
680 AMTM. Carta de Pere Lloret a Josep Tarradellas. Valièra, 22 d'agost de 1942.

681 S'esmenta a: Antoni ROVIRA I VIRGILI. *Cartes de l'exili,* p. 72.

Santes Creus, 21 de maig de 1950

Pere Lloret al claustre, en una visita al Reial Monestir de Santa Maria de Santes Creus.

FML

anar corrents a veure en Jean Sarraihl, que era el rector de la universitat, i en Jean Sarraihl va fer una gestió de seguida i els van deixar anar. Però a aquella pobra altra gent se'ls van emportar en aquells trens de la mort. El primer que vaig fer quan vaig poder saber on eren, vaig agafar una ampolla d'aigua i vaig agafar unes galetes i coses que teníem i m'hi vaig presentar. I aleshores em vaig trobar amb els soldats alemanys a la porta. Però no sé si els vaig fer llàstima, perquè era jove i perquè anàvem ben vestits, malgrat tot és l'única cosa que fèiem, anar ben vestits; perquè teníem unes cases que els armaris eren caixons, i gràcies. I em van deixar entrar. I quan em van veure, pobres, estaven en un raconet que els tocava el sol, tots allà, arraulits, i van estar tan contents quan em van veure... I aleshores, ja al cap de poques hores, ja els van deixar anar.»[682]

Un fet dramàtic que s'afegia al final de la vida de la Residència de Montpeller, que de retruc també els havia obligat a buscar un altre allotjament, mentre bona part de l'exili català més significat políticament marxava cap a Amèrica; es feien més evidents les dificultats i restriccions, i els subsidis i ajuts no acabaven d'arribar. Així, de tornada a la capital de l'Erau, Lloret tornava a escriure a Tarradellas des de Villa Josefa, al 2, rue Guillaume Nogaret. A Valièra, Lloret i família s'havien refet de debò —«*bona alimentació, bon clima i bona companyia*»—, i havien pogut compartir alguns dies amb Nicolau d'Olwer, que es refeia, també, del seu pas per la presó de Vichy. Lloret confiava a Tarradellas algunes consideracions de caire polític:

«*Respecte de l'actitud dels nostres companys d'allà, les noves que jo en tinc, en general, no em semblen gaire satisfactòries. Peypoch em diu literalment: "El que es troba més a faltar, entre els catalans, són elements d'autoritat indiscutible per a poder aglutinar energies i frenar fantasies, o almenys, procurar que només n'hi hagi una. Això pot restar autoritat i prestigi als qui estiguin encarregats de portar a terme alguna gestió delicada.*

Per altra banda, veig que es pensa massa en juntes, consells i comitès. Potser m'equivoco, però em penso que la quasi totalitat dels que han marxat no pensen en tornar a Catalunya, més que en pla de vencedors, sense atinar que els qui, en tot cas, hauran de lluitar i infantar la victòria, han d'ésser els que resten a la nostra terra, que són la veritable Catalunya. Sense els quals no hi ha res a fer. Per això, des d'allà es pot actuar alegrement —vull dir, des d'Amèrica— i pensar en Governs i Directoris; mentre des d'ací i des de Catalunya s'ha d'anar amb peus de plom, s'ha de parlar amb molt de compte i actuar amb gran seny per tal de no perdre les posicions aconseguides i no comprometre inútilment a la gent...»[683]

El realisme de Pere Lloret, segur que deuria ser ben apreciat per Tarradellas, que molts anys després, el situaria entre els dirigents que al seu moment havien complert.[684] Però, no tot era polític, ni tot eren males notícies en aquells dies d'exili a la França ocupada. Ferran Cuito, exiliat a Perpinyà, confiava al seu bon amic Lluís Nicolau d'Olwer, a qui pregava que mantingués la reserva, la notícia que Maria Lloret Rosiñol s'havia promès amb Antoni Xirau, de la il·lustre família figuerenca, membre del grup de *L'Opinió* i diputat al Parlament, on havia coincidit amb el seu futur sogre.[685] La parella estava separada per l'oceà, ja que mentre la filla de Pere Lloret romania a Montpeller, el seu futur espòs era a Mèxic. No era l'únic prometatge que sorprenia l'exili català, ja que un fill i una filla de Macià Mallol s'havien promès, respectivament, amb una filla i un fill de Rafael Guerra del Río, el ministre a qui Pere Lloret havia rebut a Tarragona, deu anys abans.

Alliberada França dels nazis, els republicans catalans creien arribada l'hora. Es tractava de refer els partits hivernats durant l'ocupació, preparar noves fórmules per a un retorn que semblava imminent. Així, el

682 Josep MAYMÍ. *Josep Irla, la tenacitat d'un compromís,* p. 134-135.

683 AMTM. Carta de Pere Lloret a Josep Tarradellas, 3 de setembre de 1942.

684 Joan ESCULIES. *Op. cit,* p. 484.

685 Lluís NICOLAU D'OLWER; Ferran CUITO. *Epistolari de l'exili francès,* p. 106.

ILUSTRE COLEGIO DE ABOGADOS DE TARRAGONA

Cartera de identidad N.º 30 correspondiente
al Colegiado D. Pedro Lloret Ordeix
incorporado en 1º de Octubre de 1903
domiciliado en Tarragona,
calle de Rbla. Generalísimo n.º 98
Tarragona, 5 de Mayo de 1951

EL DECANO, Firma del Colegiado

COLEGIO TARRAGONA

5 de maig de 1951

Carnet de Pere Lloret, com a col·legiat a l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Tarragona.

FML

25 de novembre de 1944, Acció Catalana Republicana va reunir el seu congrés.[686] Josep Tarradellas li confessava que era «*francament optimista per les coses de Catalunya. Tot marxa molt bé i crec que arribarem a formar ben aviat aquest gran moviment nacional català que, no solament ha de tenir una actuació fins i tant no haguem recobrat la nostra legalitat, sinó que haurà de plasmar fins més endavant per tal de realitzar en Catalunya una obra fecunda i que estigui per sobre de partidismes*». Esperava poder-lo veure a París, però Pere Lloret llençava una guerra d'aigua freda:

> *«No he anat a la reunió dels meus companys d'Acció Catalana, entre altres raons, perquè ells ja coneixen el meu criteri. Mentre continuem al desterro, soc decididament contrari d'assemblees, belluguejos i espectacles que, sense fer cap bé, més aviat poden perjudicar, destorbar o comprometre. No hauria de costar tant d'estar quiets i deixar que els homes representatius revestits de confiança i de prestigi, orientin i, quan convingui, actuïn, sense necessitat de fer soroll. Compren de totes maneres, els naturals neguits i impaciències, més de perdonar quan són acompanyats de la bona fe.*
>
> *Molt en plauen les bones impressions que em donen de les nostres coses. A mida que el temps passa, més valor concedeixo al que havia obtingut la nostra terra gràcies a l'esforç desinteressat dels qui havíem lluitat tants anys pel seu ideal de llibertat. Per això també veig tant difícil la tasca de recobrament i faig vots per l'encert dels qui l'han de portar a terme.»*[687]

Tot i això, encara va col·laborar amb el Consell Assessor de la Presidència, creat el gener de 1945 pel president Josep Irla —un polític veterà que, com Lloret, havia participat activament en la Mancomunitat—, amb la funció de preparar les tasques d'un futur Go-

686 «Reunió del Congrés d'Acció Catalana Republicana», *Foc Nou,* 2 de desembre de 1944.

687 AMTM. Carta de Pere Lloret a Josep Tarradellas. Montpeller, 26 de novembre de 1944.

vern català. Així, va col·laborar en alguns treballs de la ponència política per indicació d'Antoni Rovira i Virgili,[688] tot i que no va arribar a signar el dictamen sobre l'ordenació territorial que se li havia encarregat. Mesos més tard, el mateix Rovira i Virgili escrivia a Ferran Cuito, gendre d'Amadeu Hurtado, i li comentava: «*En Lloret, d'allà baix estant, diu que s'hi està tan bé; ell hi està bé almenys, encara que els vents poden canviar*».[689] Pere Lloret i la seva família havien tornat a Catalunya.

5.2. L'optimisme de «*l'avi vellet*»

Entre el final de la Segona Guerra Mundial, quan el règim franquista es trobava més aïllat que mai pels seus vincles amb l'Eix nazi-feixista, i el canvi d'actitud de les potències occidentals a partir de 1948, quan s'iniciava la guerra freda, hi hagué una gran esperança entre els exiliats sobre la imminent proximitat del final del règim militar i totalitari nascut de la derrota republicana. Es crearen noves aliances, com Solidaritat Catalana, impulsada el 1945 per Josep Tarradellas i Lluís Nicolau d'Olwer, amb representacions d'Esquerra Republicana de Catalunya, Acció Catalana Republicana, Unió Democràtica de Catalunya, Estat Català, Front Nacional de Catalunya, Moviment Socialista de Catalunya i un grup de republicans de la Lliga Catalana, encapçalats per l'advocat Felip de Solà Cañizares. Ja a Barcelona, Josep Pous i Pagès, que acabava de tornar de l'exili, formava el desembre del mateix 1945, el Consell Nacional de la Democràcia Catalana, conegut com a Comitè Pous i Pagès, on es reunien els primers retornats de l'exili, provinents d'ERC, ACR, UDC, EC, FNC, MSC, Unió de Rabassaires, Unió Catalanista, Partit Republicà d'Esquerra, Front Universitari de Catalunya, així com de la CNT o la UGT. Pràcticament tots els partits i sindicats, excepte el PSUC. El retorn a Catalunya dels exiliats catalans, a mesura que el règim s'anava sincronitzant al nou moment internacional i s'assegura el reconeixement internacional que li garantia la continuïtat, va començar a ser notori. Un dels primers havia estat Josep Puig i Cadafalch i el matrimoni Carles Riba - Clementina Arderiu, i aviat s'hi afegirien Claudi Ametlla, Amadeu Hurtado, Macià Mallol, Martí Barrera o Rafael Tasis.

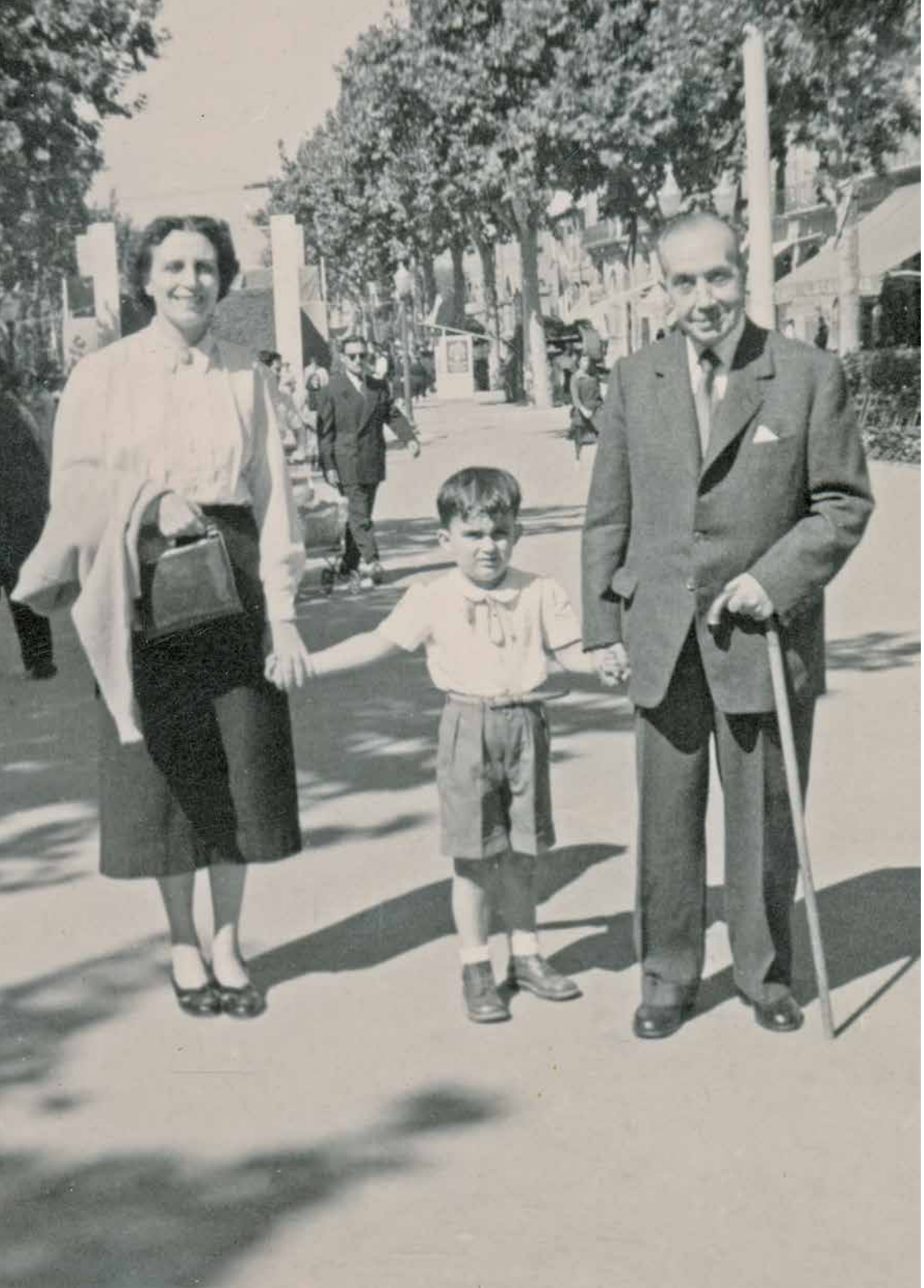
El 9 d'octubre de 1945 el règim franquista va decretar un indult,[690] i poques setmanes després Pere Lloret i la seva família van tornar a Barcelona, i es van installar al pis familiar del carrer Muntaner, on havien quedat la seva filla Josefina i el seu marit, el pintor Lluís Garcia Oliver. Pere Lloret Rosiñol, la seva dona i els nens, ja havien tornat el 1942. De nou el nebot Ignasi de Gispert va ser un gran suport familiar: així com el 1942 havia donat feina, de passant d'advocat, al seu cosí polític Pere Lloret Rosiñol al bufet que acabava d'obrir pocs anys abans —a l'Avinguda Diagonal, 416, coneguda com a Casa de les Punxes— ara acolliria l'oncle polític, en funcions de conseller àulic. Així Pere Lloret podia tornar a exercir la professió que havia practicat durant dècades, sense perdre mai la seva bonhomia. La seva neta Maria Teresa Lloret Carbó recordava l'avi com un home vital, divertit, optimista, que actuava com si la guerra no s'hagués perdut. La correspondència de l'època, ens mostra com va mantenir la memòria del temps viscut i va cultivar les amistats de tota una vida, pensant també en el futur. Així, una carta a Puig i Cadafalch li permetia recordar «*aquella gloriosa Mancomunitat en la qual s'afanyàvem fer a l'assaig de governar honestament i intel·ligentment. Cal confiar que no s'ha perdut aquella llavor i que algun dia germinarà i granarà*».[691] Antoni Rovira i Virgili, que s'havia anant quedant sol a Perpinyà, mentre la resta d'exiliats anaven tornant, recordava les seves converses dominicals a Montpeller, «*a les quals fórem fidels*

688 Enric LLUCH; Oriol NEL·LO. *El debat de la divisió territorial de Catalunya: edició d'estudis, propostes i documents, (1939-1983).*

689 Carta d'Antoni Rovira i Virgili a Ferran Cuito. Montpeller, 31 de gener de 1946, a: Antoni ROVIRA I VIRGILI. *Op. cit,* p. 390.

690 «Decreto de 9 de octubre de 1945 por el que se concede indulto total a los condenados por delito de rebelión militar y otros cometidos hasta el 1.º de abril de 1939». *Boletín Oficial del Estado,* 9 d'octubre de 1945.

691 ANC. Carta a Josep Puig i Cadafalch. Barcelona, 23 de desembre de 1947.

Tarragona, circa 1954
Pere Lloret
passejant
amb la seva filla
Maria i el seu net
Ramon Xirau.
FML

durant alguns anys i que venien a ésser una clariana en el cel llargament ennuvolt».[692] De Pere Lloret en rebia «*impressions interessants*», segons comentava a Domènec Guansé: «*És optimista (i diu per què) respecte al manteniment de la llengua i l'esperit català; no gaire en altres aspectes*».[693] I al mateix Lloret li assegurava:

> «*De tres anys ençà, la meva tesi, exposada i fins públicament, és que la nostra tasca de l'hora és la de cultura i llengua. ¿Recordeu aquella frase d'un editorial meu, frase que un quart de segle enrere va fer fortuna? Vull dir allò del "dejuni de política". En el sentit corrent de la política, aquesta no ens pot fer avui gaire servei. L'alta política és poc o gens practicable, i la d'altra mena té més inconvenients que al·licients. Per això em sento reconfortat per les vostres referències sobre el manteniment i la creixença de la feina cultural. Em sembla adequada la vostra imatge del pou. Cal no repetir, de dins del pou estant, la frase del portuguès. Fóra ben desitjable el recobrament, miracle històric; però mentrestant, s'ha de procedir a un recomençament, ni que sigui modest, i que en tot cas tingui en compte la dura experiència. En la nostra dissort hi ha culpes pròpies i alienes. Allò que està més al nostre abast és esmenar les pròpies.*»[694]

De la correspondència amb Rovira i Virgili, també podem saber que Pere Lloret havia tornat a escriure poesia, com havia fet de jovenet. També des de lluny, a l'exili mexicà, Artur Bladé feia memòria, en una carta a Rafael Tasis, del seu «*vell "mestre polític"*», Pere Lloret, a qui coneixia des d'infant, quan a Benissanet era «*una institució en tots els sentits: polític, moral i professional*».[695] El 21 d'octubre de 1949, el seu fill Pere, reintegrat a la tasca d'advocat, havia aconseguit el sobreseïment de la causa per responsabilitats polítiques que encara pesava sobre el seu pare, aleshores de setanta-dos anys. L'argument definitiu per convèncer a la Comissió Liquidadora havia estat que les accions del Banc Comercial de Tarragona per valor de 40.000 pessetes comptades en l'inventari judicial de bens embargats —que ascendia a 58.554,30 pessetes— no tenien cap valor real. És a dir, que com a molt els bens del seu pare ascendien a 18.554 pessetes.[696]

Tot i el seu caràcter positiu i alegre, no es pot dir pas que les desgràcies no s'abatissin en ell. Així, el 25 de gener de 1953 moria la seva filla Antònia[697] i, tot just un any després, el 29 de gener de 1954, la seva esposa Josepa.[698] Així, en una carta al seu vell amic, el montblanquí Josep Conangla, condeixeble del Col·legi Provincial emigrat a Cuba on havia esdevingut patriarca dels catalans a l'illa, que acabava de perdre també la muller, escrivia:

> «*Fa encara no vuit mesos que jo he tingut també aquesta terrible desgràcia agreujada per la de la mort d'una filla, tot just feia un any. Podeu amb això sol suposar com em faig càrrec de la pena que us afligeix. Quaranta-set anys de matrimoni sense la més lleugera ombra de contrarietat en l'estimació mútua, compartint les joies i les alegries de la paternitat, igual que les tristeses de les contrarietats i fins les de l'exili, us diran prou bé la sinceritat amb la que us acompanyo en el sentiment. Per a mi, i penso que per a les altres també, el traspàs de la muller estimada és l'acabament de la veritable intimitat, que no arriba a assolir-se, ni siquiera entre pares i fills i, molt menys, entre germans. A mi em resta encara el consol de quatre fills i sis nets.*»[699]

La carta, però, també té un notable contingut, tant de records passats, com de reflexions polítiques vin-

692 Carta d'Antoni Rovira i Virgili a Pere Lloret. Perpinyà, 28 de juny de 1948, a: Antoni ROVIRA I VIRGILI. *Op. cit.,* p. 590.

693 Carta d'Antoni Rovira i Virgili a Domènec Guansé. Perpinyà 30 de setembre de 1949, a: Antoni ROVIRA I VIRGILI. *Op. cit.,* p. 678.

694 Carta d'Antoni Rovira i Virgili a Pere Lloret. Perpinyà, 29 d'agost de 1949, a: Antoni ROVIRA I VIRGILI. *Op. cit.,* p. 669.

695 UAB-BH. Carta d'Artur Bladé i Desumvila a Rafael Tasis. Mèxic D.F., 24 de novembre de 1953.

696 AHT. Auto de 21 d'octubre de 1949.

697 *Diario Español,* 28 de gener de 1953.

698 *Diario Español,* 30 de gener de 1954.

699 ANC. Carta de Pere Lloret a Josep Conangla i Fontanilles. Barcelona, 11 d'octubre de 1954.

Setembre de 1954

Pergamí d'homenatge a Pere Lloret, dels regidors tarragonins de la legislatura 1931-1934.

FML

culades al present. La lectura de l'article «Maragall actual», de Maurici Serrahima, a la revista *Ínsula*, el fa dir:

> «*Em penso que tindríeu una satisfacció en veure com es manté per damunt de tot, de les mars i de les muntanyes una coincidència de criteris i de visions entre tots els catalans que senten de veritat la pàtria.*
>
> *Ara bé, ja dels temps reculats, de la Unió Catalanista, m'he malfiat de l'acció política. És aquest un terreny en què sempre serem vençuts, per la raó senzillíssima que per vèncer un exèrcit es necessita un altre exèrcits, i nosaltres no tenim davant sols una opinió, un sistema, un règim: hi tenim única i exclusivament un exèrcit. Per això lluny de predicar exaltacions i lirismes, cal anar a un terreny pràctic, endinsar-nos, que deia Maragall, no fer el separatista, que és perfectament còmode quan es viu en terres de llibertat on els verbalismes no comprometen, ni interessen a ningú, sinó fer el separat, que com a fer resulta més positiu i important i a la llarga esdevé de gran transcendència, perquè mentre es camina per aquesta ruta sense ambicions ni egoisme però ferms en el convenciment, es pot anar esperant i millorant en tots sentits, sobretot en els aspectes cultural, científic, històric, lingüístic, fins a que esdevingui un gran aconteixement o un canvi total de les circumstàncies. No tothom té la sort de comptar amb un veí que l'ajudi a treure les castanyes del foc!*»

Tot i ser, formalment, diputat al Parlament i secretari de la cambra, Pere Lloret no va participar en l'elecció de Josep Tarradellas com a president, el 5 d'agost de 1954. Tarradellas li va escriure, en tant que parlamentari, fent-li saber l'elecció.[700] Tampoc va participar, cinc anys després, en l'intent de cessar Tarradellas i elegir en el seu lloc el músic Pau Casals. Lloret prop dels vuitanta anys, se sentia deslligat de la política, on sí que continuaven jugant-hi bons amics com Tasis —gran manifasser de l'operació contra Tarradellas—[701] o Claudi Ametlla, que presidia el Consell de Forces Democràtiques de Catalunya. Això no vol dir que no continués sent un octogenari actiu. Així, el 19 de febrer de 1957, intervindrà davant la Societat Catalana d'Estudis Històrics de l'IEC a les trobades de la qual era habitual, reunida sota la presidència de Ferran Soldevila, que recordaria durant la presentació que la primera conferència que havia pronunciat, sobre «Catalunya, potència marítima», l'havia pronunciat a la Diputació de Tarragona, sota la presidència del conferenciant d'aquella ocasió. La comunicació portava per títol «Tropes suïsses a les accions del Bruc», i es basava en un document manuscrit del segle XIX, que havia arribat a les seves mans i que parlava d'un regiment suïs que va participar a la Guerra del Francès, lluitant contra Napoleó, i que hauria estat decisiu en l'anomenada Batalla del Bruc.[702] La conferència, de fet, es dedicava a desmuntar, en tota regla, el mite popular i patriòtic del Timbaler del Bruc, ja que al seu parer, aquest només podia ésser un dels timbalers d'aquest regiment que lluità amb els sometents locals. L'heroi llegendari, en tot cas, era suís, no de Santpedor. La conferència va despertar un viu debat entre els assistents, entre els quals Enric Moreu-Rey, Josep Miracle, Manuel Bassa, Miquel Coll i Alentorn, Jordi Carbonell, Eufemià Fort o Ricard Albert. Per cloure l'acte, Ferran Soldevila va afirmar que el propòsit de la Societat Catalana d'Estudis Històrics havia de ser investigar la veritat i destruir, si cal, les llegendes.[703]

El febrer de 1958, Pere Lloret ha de ser operat. Es va recuperar a Tarragona, la seva ciutat, a casa del seu fill —on torna per Nadal—, i aprofita per passar a net i corregir els seus records de Santes Creus. Des de la distància s'adhereix a l'homenatge a Lluís Nicolau

700 AMTM. Carta de Josep Tarradellas a Pere Lloret. Neully-sur-Seine, setembre de 1954.

701 Josep TARRADELLAS; Rafael TASIS. *Estrictament confidencial.*

702 Segons la memòria familiar, Pere Lloret hauria trobat el escrits del tinent del regiment helvètic núm. 1 Wimpffen, Franz Krutter Grotz, en una casa de Pineda de Mar, on per la carta a Josep Conangla, sabem que hi havia passat l'estiu del 1954. Pel que diu a Ferran Soldevila, la bibliografia complementària li va enviar un professor de Lausana. ANC. Carta de Pere Lloret a Ferran Soldevila. Barcelona, 17 de juny de 1957.

703 IEC. Acta manuscrita i passada a net de la reunió de la secció d'història de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, del 19 de febrer de 1957.

Barcelona, 1963
Quatre generacions de la família Lloret.
El «patriarca» Pere Lloret i Ordeix amb el fill Pere Lloret i Rosiñol,
el net Pere Lloret i Carbó i el besnet Pere Lloret i Garcia.
FML

d'Olwer,[704] el qual considerava «*l'únic valor positiu que resta del que haurà estat la política de Catalunya*»:[705]

«*Em plau d'associar-me a l'homenatge que us reten els catalans de Mèxic. Ells tenen l'avantatge grandíssim de poder exterioritzar lliurement els sentiments. Els catalans d'ací, mereixedors d'aquesta condició, reclosos i reduïts al silenci, hem d'aprofitar les seves iniciatives per a manifestar-nos tal com som i seguirem essent sense cap mena de claudicació. Així, ara, la nostra satisfacció és doblada: d'una part, el poder-vos festejar; d'altra banda, parlar-vos i parlar a ells a cort obert.*

Estem contents d'acompanyar-vos en el gaudi de constatar que malgrat el que hem passat i el que patim i el que pot esdevenir —ja no sabem on pot arribar la tirania en els seus deliris— les bases culturals de la nostra causa es mantenen inamovibles. És el que necessitàvem i ens ha de consolar. I és també el que ha d'assolir la unitat del nostre pensament per a guiar el present i en el futur la conducta de tots. Tot el demés, fins les coses que semblaven més fermes, un vent malastruc s'ho emporta i no tornen.

Que sàpiga el món sencer que Catalunya i els catalans seguim arredossats i compactes a l'entorn dels homes que, com vós, sou el veritable exponent de la nostra Cultura... i de la nostra dignitat.»[706]

Pere Lloret i Ordeix celebra els noranta anys el 21 de març de 1967. Ja és besavi d'uns besnets que el coneixen com «*l'avi vellet*», i que estan fascinats per la caixa de colors que guarda al seu despatx. Fins llavors, ha continuat llevant-se tard, llegint diaris i llibres, molt interessat en les qüestions polítiques i culturals, rebent visites i escrivint a bons amics com Artur Bladé, a qui confessa, «*com seria avui la nostra ciutat amb l'empenta que portava en caure la República!*».[707] El 1965, la Penya Joan Santamaria li havia dedicat un homenatge. Però, la mort sobtada, el desembre de 1966, d'un dels seus grans còmplices, Rafael Tasis, l'abat:

«*M'ha transtornat tan profundament que he estat una pila de dies com anorreat, sense tenir esma d'escriure. Prou sabeu la íntima amistat que ens lligava a ambdós d'ençà que ens coneguérem, que fou el juny de 1937, amb motiu de portar-lo a la Secretaria de la Direcció General d'Administració Local, es per això que ningú com jo —i no és pas vanitat— està en condicions d'apreciar la seva intel·ligència, la seva capacitat de treball, la seva preparació per a l'exercici de qualsevol lloc de responsabilitat cultural i política, acompanyada de l'honradesa i fermesa de la seva idealitat demostrada arreu amb una noblesa i modèstia exemplars.*»

Lloret, que feia temps que patia la síndrome d'Stokes-Adams, una malaltia que li provoca crisis d'aturades cardíaques i pèrdua de consciència, va morir el divendres 12 de maig de 1967.[708] El seu funeral se celebra a l'església a Sant Ildefons, al carrer dels Madrazo, i és inhumat al cementiri de les Corts de Barcelona, en un nínxol familiar on ja hi havia la seva esposa.[709] El tarragoní Domènec Guansé, destinatari d'algunes de les darreres cartes escrites per Lloret, escrivia commogut als fills del finat:

«*Benvolguts coterranis: He sabut amb tristesa i un cert retard, la mort de Pere Lloret. Tot i un cert silenci que l'ha voltat aquests darrers anys, érem molts els que l'estimàvem i recordàvem el seu passat, la seva obra. Gran català, gran tarragoní, la seva figura queda estretament vinculada als moments més intensos i esplendorosos de la vida civil del nostre país. De Tarragona*

704 Josep Maria MUÑOZ PUJOL. *Lluís Nicolau d'Olwer. Un àcid gentilhome.*

705 UAB-BH. Carta de Pere Lloret a Rafael Tasis. Tarragona, 21 de març de 1958.

706 UAB-BH. Carta de Pere Lloret a Lluís Nicolau d'Olwer. Barcelona, 27 de febrer de 1958.

707 ACBEB. Carta de Pere Lloret a Artur Bladé. Barcelona, 22 de desembre de 1966. Pere Lloret s'equivoca, i data el juny de 1937 la seva arribada a la Direcció General.

708 *La Vanguardia*, 13 de maig de 1967. *Diario de Barcelona,* 13 de maig de 1967.

709 Departament 5è. 2n pis. Nínxol 4.741.

1948
Retrat de Pere Lloret,
obra del seu gendre el pintor Lluís Garcia Oliver,
exposat, des del 1981,
a la Galeria dels Alcaldes de l'Ajuntament de Tarragona.

en fou un alcalde exemplar i un dels factors decisius del seu redreçament econòmic. Fou també dels que millor la van comprendre en l'estructura i l'esperit, i hagué de lluitar molt per això contra un ambient de desídia asfixiant fins a assolir de superar-lo. Li devem molt en aquest aspecte cívic, i entre altres coses, la revalorització del nucli arqueològic de la ciutat, amb la construcció del famós passeig, únic al món, que en justícia hauria de dur el seu nom. És de doldre que, tot i la seva llarga vida, no hagi estat a temps de veure reconeguts en forma pública els seus innúmers i valuosos serveis. Però tot vindrà: algun dia els tarragonins recuperaran la consciència d'ells mateixos. Entretant els que hem compartit la seva fe, hem de compartir el dol per la desaparició d'un català i d'un tarragoní tan insigne.»[710]

Des de Tarragona, i a les seves antípodes ideològiques, el falangista Juan Potau —i que volia deixar clara aquesta militància— glossava Pere Lloret al *Diario Español* on assegura que el finat li semblava un exemple de vibració i prudència, és a dir, d'equilibri:

«*Me gusta ahora —trenzando el recuerdo con la plegaria— evocar el Lloret que he conocido a través de las informaciones periodísticas —aquel dialogo tantes veces vibrante entre el Diario de Tarragona y La Cruz—, con su caudal de energías volcado sobre un propósito de eficacia política, buscando los mejores horizontes de la Cataluña amada en una España que dormía la siesta con "estranyacaps" coronado. Al primer alcalde de la República en Tarragona, que tuvo tiempo en un breve mandato trepidante de tres años y algunos meses, de aportar a la ciudad nuevos caudales de agua con el Pozo Franqués, y de abrir la singladura hoy tan fecunda del Paseo Arqueológico. Al don Pedro Lloret repuesto en la Alcaldía —acaso "malgré soi", por los nubarrones estaban próximos—, cuando bajaron las aguas turbias de febrero de 1936, que tuvo el gesto gallardo del caballero en aquel triste incidente del 13 de abril del mismo año, cuando besó el anillo episcopal del prelado que sería mártir —don Manuel Borrás y Ferré, "bis-*

710 ANC. Carta de Domènec Guansé als fills de Pere Lloret. Sense data (aproximadament 20 de maig de 1967).

be titular de Bísica i auxiliar de Tarragona"— y la decisión prudente de renunciar al estrado de "Ca la Ciutat", como consecuencia del motín lleno de presagios. Al don Pere Lloret del silencio que presumo amargo en los días trágicos de la guerra civil. Al don Pere Lloret del retorno a la tierra amada, para vivir y morir en paz, sin arriar al gallardete de sus impulsos mozos, conservados como caudal de ejemplo para el futuro. Ese ejemplo del equilibrio que —Dios quiera que haya acertado al describirlo— aparece en la trayectoria que va de la Mancomunidad hasta la dimisión.»[711]

5.3. En el record

El primer record pòstum que va rebre Pere Lloret, el mateix any de la seva mort, va ser a la festa anual de l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus, al qual estava estretament vinculat.[712] Cinc anys després, el mateix Arxiu s'adreçava a l'Ajuntament de Tarragona, per tal de recavar la seva col·laboració oficial en l'homenatge previst a la festa anual de l'Arxiu de 1974, comprometent-se, això sí, a centrar la glossa encomanada a l'escriptor, secretari del Patronat i funcionari del consistori Joaquim Icart.[713] L'acte acadèmic d'homenatge no es feu fins el 1977, coincidint amb el centenari del seu naixement i el desè del seu traspàs, i ja mort el dictador.[714] El mateix Icart publicaria una de les primeres semblances de Pere Lloret, a *Santes Creus. Butlletí de l'Arxiu Bibliogràfic*, on hi perfila un retrat precís del personatge:

«*Pere Lloret, del seu vivent, dedicà continuades atencions al nostre monestir de Santes Creus. Dir d'ell que en fou un enamorat, creiem que seria un judici circumstancial i fins i tot purament rutinari, perquè en aquest cas no es tractaria més que d'una afecció alada i efímera. Al nostre parer Pere Lloret tot simplement estimà Santes Creus. Aquest és un sentiment més pregon i perdurable. Fou l'any 1932 quan nosaltres el coneguérem pel fet de treballar sota la seva direcció, i, parlant amb franquesa, no ens semblà mai una persona que s'impressionés solament per les aparences. El seu era el caràcter d'un home sencer i sincer, és a dir — si ens és permès d'usar un vocable bíblic—, un home just. Ho era envers ell mateix i envers els altres, sense simulacions, amb tota la fortalesa d'un roure. Ens atrevim a creure que la vida, per a ell, més que un dret era un deure que calia acomplir a satisfacció de la pròpia consciència. Volia les coses ben meditades, ben acabades i ben fetes. Detestava aquella expressió a voltes massa corrent, del "ja està bé!", dita per sortir del pas. Per a ell calia i era necessari que els assumptes es resolguessin al seu punt, de veritat i totalment, per imperatiu d'una íntima exigència. Ben entès que aquesta primmirada voluntat seva, encara, que era enèrgica en ell, no ho era per manca de cor o de suavitat, sinó, a l'inrevés, per abundància de cor i de sentiment, perquè creia que els altres eren mereixedors d'un tracte delicat, exquisit i complaent.*»[715]

Caldria que es constituís el primer Ajuntament democràtic, el 1979, perquè Pere Lloret tornés al consistori que va presidir. Enric Olivé, historiador i tinent d'alcalde d'Urbanisme en l'equip de l'alcalde socialista Josep Maria Recasens —jove vinculat durant els anys de la guerra a ACR i historiador a l'ensems i fill de Daniel Recasens, regidor republicà a l'Ajuntament de 1931 liderat per Lloret—, va proposar en un dels primers plens del consistori la col·locació del retrat de Pere Lloret. La proposta va ser aprovada, tot i les protestes de la minoria de Centristes de Catalunya — Unión de Centro Democrático, «*solicitando moderación y mesura a fin de evitar que los cambios y vaivenes políticos se tradujeran en la colocación y retiro*

711 Juan POTAU. «Don Pere Lloret», *Diario Español,* 14 de maig de 1967.

712 *La Vanguardia,* 9 de setembre de 1967.

713 AHT. Comunicació de Xavier Fort i Bufill, fill d'Eufemià Fort i Cogul, en nom de l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus a l'Excel·lentíssim Ajuntament de Tarragona. Santes Creus, 10 de maig de 1974.

714 «Santes Creus: torna l'orgue», *Avui,* 9 de juliol de 1977.

715 Joaquim ICART. «Record de Pere Lloret». *Santes Creus,* núm. 45, 1977.

Barcelona, 2025

Nínxol familiar de la família Lloret al cementiri de les Corts.

FI

de retratos».[716] El 1981, quan el retrat fet pel seu gendre havia estat col·locat a la «Galeria dels Penjats», el pregó de la Festa Major de Santa Tecla, a càrrec de l'historiador de l'art Alexandre Cirici —antic estudiant exiliat a la Residència de Montpeller—, va homenatjar Pere Lloret.[717] Nou anys després, el Ple de l'Ajuntament de Tarragona aprovaria per unanimitat incloure Pere Lloret en el nomenclàtor de la ciutat.[718] Així, a tocar de la plaça Imperial Tarraco, on té la seva redacció l'actual *Diari de Tarragona*, es troba la plaça Alcalde Lloret. I des de 2017, la Universitat Rovira i Virgili té una Càtedra d'Estudis de Dret Ambiental Alcalde Pere Lloret.

Amb aquesta biografia posem una baula més en la recuperació i dignificació de la memòria de Pere Lloret, un dels més destacats membres de la generació de catalanistes republicans de la ciutat de Tarragona, que amb la derrota a la Guerra Civil van haver de patir dècades d'exili i ostracisme.

716 *Diario Español,* 17 de juny de 1979.

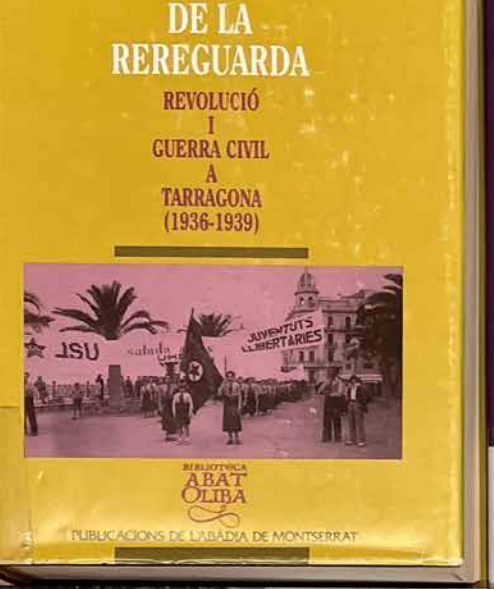
717 «Enguany, festa major de debò», *Butlletí d'Informació Municipal,* setembre de 1981.

718 *Tarragona Municipal,* 1 de juny de 1990.

CARNETS SANS
COLOR

Fons documentals i gràfics

ACAC	Arxiu Comarcal de l'Alt Camp
ACBEB	Arxiu Comarcal del Baix Ebre
ACRE	Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre
ADB	Arxiu Diocesà de Barcelona
AFB	Arxiu Fotogràfic de Barcelona
AGA	Archivo General de la Administración, Alcalá de Henares
AGDB	Arxiu General de la Diputació de Barcelona
AGDT	Arxiu General de la Diputació de Tarragona
AHAT	Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona
AHCB	Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
AHCT	Arxiu Històric de la Ciutat de Tarragona
AHT	Arxiu Històric de Tarragona
AMHM	Associació Memòria i Història de Manresa
AMP	Arxiu Municipal de Palafrugell
AMSFG	Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols
AMTM	Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià
ANC	Arxiu Nacional de Catalunya
APT	Arxiu del Port de Tarragona
APVJ	Arxiu de la parròquia de la Mare de Déu de l'Assumpció, la Vila Joiosa
ARF	Albert Roqué i Fíguls, Barcelona
BC	Biblioteca de Catalunya
BCXA	Biblioteca Central Xavier Amorós, Reus
BHMT	Biblioteca-Hemeroteca Municipal de Tarragona / L'Arxiu
CDMH	Centro Documental de la Memoria Histórica, Salamanca
CIMIR	Centre de la Imatge, Reus
CIT	Centre Imatges de Tarragona / L'Arxiu
FI	Fundació Irla
FLJ	Família Lloret-Jordi, Tarragona
FML	Família Muñoz-Lloret, Barcelona
FMR	Família Micó-Recasens, Tarragona
GLB	Gaspar Lloret i Boscà, València
IEC	Institut d'Estudis Catalans
IEFC	Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya
LBP	Lluís Bonancia i Pallejà, Tarragona
PC	Parlament de Catalunya
UAB-BH	Universitat Autònoma de Barcelona - Biblioteca d'Humanitats
UB-AH	Universitat de Barcelona - Arxiu Històric
UB-BPR	Universitat de Barcelona - Biblioteca del Pavelló de la República

DE LA
REREGUARDA
REVOLUCIÓ
I
GUERRA CIVIL
A
TARRAGONA
(1936-1939)
JSU
JOVENTUTS LLIBERTÀRIES
BIBLIOTECA
ABAT
OLIBA
PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

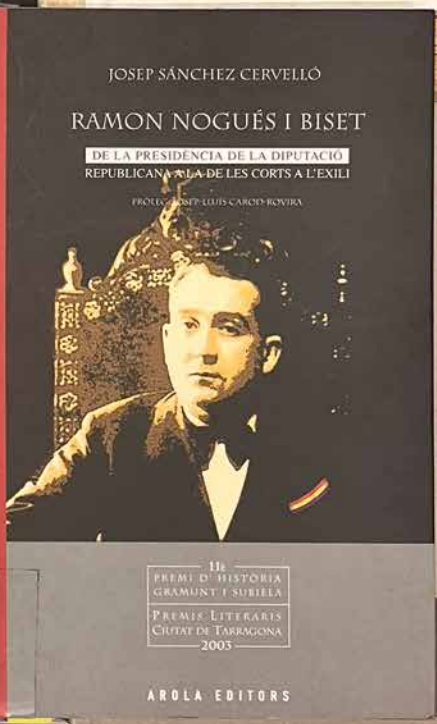

LA TARRAGONA
REPUBLICANA
(1931-1936)
QUADERNS DE L'ARXIU, 1

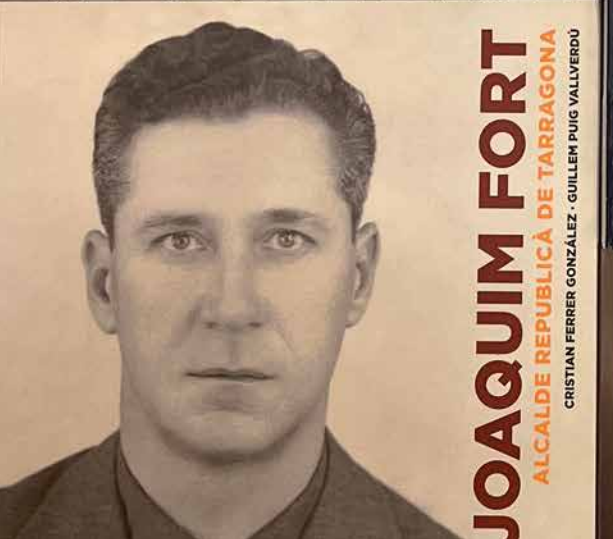

I
TARRAGONA
I
LA SEVA
PREMSA
1900-1980
Josep P. Virgi
HEMEROTECA DE TA
OBRA CULTURAL DE L
CAIXA D'ESTALVIS P
DE TARRAGONA

TARRAGONA
LA SEGONA REPÚBLICA
Jordi Piqué - Blanca Gas
atalunya
n guerra

La II República
al Camp de Tarragona
Josep Sánchez Cervelló
Jordi Piqué Padró
(coords.)
Publicacions del Cercle d'Estudis
Històrics i Socials Guillem Oliver
del Camp de Tarragona 2005

JOSEP SÁNCHEZ CERVELLÓ
RAMON NOGUÉS I BISET
DE LA PRESIDÈNCIA DE LA DIPUTACIÓ
REPUBLICANA A LA DE LES CORTS A L'EXILI
PRÒLEG JOSEP-LLUÍS CARCÓ-ROVIRA
IIIè
PREMI D'HISTÒRIA
GRAMUNT I SUBIELA
PREMIS LITERARIS
CIUTAT DE TARRAGONA
2003
AROLA EDITORS

JOAQUIM FORT
ALCALDE REPUBLICÀ DE TARRAGONA
CRISTIAN FERRER GONZÁLEZ · GUILLEM PUIG VALLVERDÚ

GASSOL
GRAFIA POLÍTICA
MANEL PÉREZ NESPEREIRA

Bibliografia

A. MONOGRAFIES

AADD. *Cent anys de congressos de Turisme de Catalunya.* Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1919.

AADD. *La Tarragona republicana (1931-1936).* Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili, 2019.

ABELLÓ I GÜELL, Teresa. *El debat estatutari del 1932.* Barcelona: Parlament de Catalunya, 2007.

ALBERTÍ I GUBERN, Santiago. *El republicanisme català i la restauració monàrquica (1875-1923).* Barcelona: Albertí Editor, 1972.

ALEMANY, Joan; BLAY, Jordi; ROQUER, Santiago. *Port de Tarragona. Història i actualitat.* Tarragona: Autoritat Portuària de Tarragona, 1986.

ALIÓ i FERRER, Joan. *Els agents portuaris de Tarragona (fins a 1985).* Tarragona: Centre d'Estudis Marítims i Activitats del Port de Tarragona i Arola Edicions, 2009.

— *El comerç i l'exportació de vi a Tarragona.* Tarragona: Autoritat Portuària i Ajuntament de Tarragona, 2010

AMETLLA I COLL, Claudi. *Memòries polítiques. 1890-1917.* Barcelona: Edicions Pòrtic, 1963.

BALCELLS I GONZÀLEZ, Albert; PUJOL I CASADEMONT, Enric i SABATER I GARCIA, Jordi. *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia.* Barcelona: Proa, 1996.

BARAS GÓMEZ, Montserrat. *Acció Catalana, 1922-1936.* Barcelona: Curial Edicions Catalanes, 1984.

BLADÉ I DESUMVILA, Artur. *L'Exiliada. Segona part.* Valls: Cossetània, 2010.

BRUGUERA I BATALLA, Rafel. *Martí Rouret. L'Escala, Móra d'Ebre, Barcelona, Mèxic.* Barcelona: Fundació Josep Irla, 2019.

CAÑELLAS I JULIÀ, Cèlia; TORAN I BELVER, Rosa. *Hilda Agostini. Les armes de la raó d'una mestra republicana, protestant i maçona*. Barcelona: Edicions 62, 2021.

CAROD-ROVIRA, Josep-Lluís. *Cent personatges. Del Baix Penedès al Montsià.* Tarragona: Edicions El Mèdol, 1987.

CASANOVAS I CUBERTA, Joan. *Joan Casanovas i Maristany, President del Parlament de Catalunya.* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996.

COROMINES I MUNTANYA, Pere. *Les presons imaginàries.* Barcelona: L'Avenç, 2022.

— *Obres Completes.* Barcelona: Editorial Selecta, 1972.

COSTAFREDA I FELIP, Mercè. *Orígens del catalanisme a Tarragona, 1900-1914.* Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV – Diputació de Tarragona, 1988.

CULLA I CLARÀ, Joan Baptista. *El catalanisme d'esquerra. Del Grup de «L'Opinió» al Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra (1928-1936).* Barcelona: Curial Edicions Catalanes, 1977.

DEULOFEU I TORRES, Alexandre. *Memòries de la revolució, de la guerra i de l'exili. Volum I.* Figueres: Emporitana, 1974.

DUCH PLANA, Montserrat. «Macià Mallol i Bosch, un emprenedor catalanista republicà (1876-1960)», a: ROIG ROSICH, Josep Maria [et al.]. *Quatre líders tarragonins de la república i l'exili.* Tarragona: Arola Efadós, 2007.

— *República, reforma i crisi. El Camp de Tarragona 1931-1936.* Tarragona: Edicions El Mèdol, 1994.

ESCULIES I SERRAT, Joan. *Artemi Aiguader. Posar ordre a la reraguarda.* Barcelona: Fundació Josep Irla, 2021.

Tarradellas, una certa idea de Catalunya. Barcelona: Edicions Pòrtic, 2022.

FERRER I GONZÁLEZ, Cristian i PUIG I VALLVERDÚ, Guillem. *Joaquim Fort. Alcalde republicà de Tarragona.* Barcelona: Fundació Josep Irla, 2023.

FORT I COGUL, Eufemià. *Santes Creus de l'exclaustració ençà. La gestió dels organismes que n'han tingut la tutela.* Santes Creus: Publicacions de l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus, 1972.

GARCÍA DOMINGO, Enric. *80 anys de construcció naval a Tarragona, 1918-1998. (Astilleros de Tarragona, SA).* Tarragona: Centre d'Estudis Marítims i Activitats del Port de Tarragona - Editorial Cossetània, 2007.

HERAS CABALLERO, Pedro Antonio; MAS ARRONDO, Carlos. *Els primers cent anys de la Cambra.* Tarragona: Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Tarragona, 1987.

HURTADO I MIRÓ, Amadeu. *Quaranta anys d'advocat. Història del meu temps.* Barcelona: Edicions 62, 2011.

JARNE I MÒDOL, Antonieta. *Josep Maria Espanya i Sirat: el somni federal.* Lleida: Alfazeta, 2010.

LLORET I ORDEIX, Pere. *L'aigua en propietat. Moció del Conseller en cap de l'Ajuntament de Tarragona Senyor Pere Lloret i Ordeix, llegida a la sessió corresponent al dia 6 de febrer de 1933.* Tarragona: Tallers Tipogràfics Sucessors de Torres & Virgili, 1933.

— *La situació econòmica de la Diputació de Tarragona. Memòria llegada pel president de la Corporació D. Pere Lloret i Ordeix en la sessió del 23 de novembre de 1917.* Tarragona: Diputació de Tarragona — Estampa Sugrañes, 1917.

— *El Patronat i la Comissaria de la restauració de Santes Creus (1932-1938).* Santes Creus: Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus, 1978.

LLUCH I MARTÍN, Enric; NEL·LO I COLOM, Oriol. *La gènesi de la divisió territorial de Catalunya: edició de documents de l'arxiu de la Ponència (1931-1936).* Barcelona: Diputació de Barcelona, 1983.

— *El debat de la divisió territorial de Catalunya: edició d'estudis, propostes i documents, (1939-1983).* Barcelona: Diputació de Barcelona, 1984.

MANENT I SEGIMON, Albert. *Josep Maria Espanya, conseller de la Mancomunitat i de la Generalitat de Catalunya.* Barcelona: Rafael Dalmau editor, 1988.

MANUEL I NOGUERAS, Adelina. «Neix l'Ateneu, una escissió de l'Ateneu Tarragoní (1906-1914)», a: *IX Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans. L'educació en el món urbà.* Barcelona: 1987.

MARCHAN GUSTEMS, Jesús. «Tarragona en 1909: entre el militarisme, el clericalismo y la candidatura popular», a: MARTÍN CORRALES, Eloy (ed.), *Semana Trágica. Entre las barricadas de Barcelona y el Barranco del Lobo.* Barcelona: Edicions Bellaterra, 2011.

MUIÑOS VILLAVERDE, María Jesús. *Ideologia i societat durant la Restauració: la precària configuració d'un ventall política a Tarragona (1890-1914).* Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1992.

— *Les actituds de l'elit civil tarragonina durant la Restauració (1890-1914): cohesió interna, dependència externa.* Tarragona: Arola editors, 2003.
MUNTANYOLA I LLORAC, Ramon. *Vidal i Barraquer, cardenal de la pau.* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1976.
MUÑOZ PUJOL, Josep Maria. *Lluís Nicolau d'Olwer. Un àcid gentilhome.* Barcelona: Edicions 62, 2007.
NICOLAU D'OLWER, Lluis; CUITO I CANALS, Ferran. *Epistolari de l'exili francès.* Barcelona: Curial Edicions Catalanes - Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003.
PÉREZ NESPEREIRA, Manuel. *Ventura Gassol. Una biografia política.* Barcelona: Fundació Josep Irla, 2021.
PIQUÉ I PADRÓ, Jordi. *La crisi a la rereguarda. Revolució i Guerra Civil a Tarragona (1936-1939).* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998.
— «Pere Lloret. L'alcalde republicà de Tarragona», a: ROIG ROSICH, Josep Maria [et al.]. *Quatre líders tarragonins de la República i de l'exili.* Tarragona: Arola Efadós, 2007.
— (Coord.). *Josep M. Pujol de Barberà a Tarragona (1897-1949): l'arquitecte i l'espai.* Tarragona: Silva Editorial, 2017.
PUIGARNAU I TORELLÓ, Xavier. *Economia i cultura en el primer exili França (1939-1940). Les finances de la Generalitat de Catalunya i les residències de Montpeller i Tolosa.* Tesi doctoral. Universitat Pompeu Fabra, 2014.
PUJOL I CASADEMONT, Enric; SANTESMASES I OLLÉ, Josep (Dir.). *Diccionari biogràfic dels diputats de la Mancomunitat de Catalunya (1914-1925).* Barcelona: Diputació, 2019.
QUINTANA I MARÍ, Antoni. *El Centre Recreatiu Catalanista «Les Quatre Barras» de Tarragona (1899-1903).* Tarragona: Diputació de Tarragona, 1992.
ROVIRA I GÓMEZ, Salvador J. *Breu història de Tarragona.* Tarragona: Òmnium Cultural, 1984.
ROVIRA I VIRGILI, Antoni. *Cartes de l'exili.* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002.
SÁNCHEZ I CERVELLÓ, Josep i PIQUÉ PADRÓ, Jordi (Eds). *La II República al Camp de Tarragona.* Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili, 2016.
— *Ramon Nogués i Biset. De la presidència de la Diputació Republicana tarragonina a la de les Corts a l'exili.* Tarragona: Arola Editors, 1996.
TARRADELLAS I JOAN, Josep; TASIS I MARCA, Rafael. *Estrictament confidencial.* Barcelona: Viena Edicions, 2014.
TASIS I MARCA, Rafael. *La revolució en els Ajuntaments.* Barcelona: Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, 1937.
TERRADO I ORTUNYO, Patrícia. *Ciutat, port i terrritori. Cartografia històrica de Tarragona (S. XVII-XIX).* Tarragona: Autoritat Portuària de Tarragona, 2021.
UCELAY-DA CAL, Enric i GONZÁLEZ-VILALTA, Arnau (Eds.). *Contra Companys, 1936. La frustración nacionalista ante la Revolución.* València: Publicacions de la Universitat de València, 2012.
VILANOVA I VILA-ABADAL, Francesc. *Repressió política i coacció econòmica: les responsabilitats polítiques de republicans i conservadors catalans a la postguerra (1939-1942).* Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat, 1999.
VINYES I ROIG, Pau. *Jaume Carner. De Solidaritat catalana a les finances de la República.* Barcelona: Fundació Josep Irla, 2024.
VIVES I REUS, Antoni. *Història del Sindicat d'Iniciativa i Turisme de Tarragona (1910-2010).* Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili, 2019.

B. ARTICLES EN PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

BROADHURST I MALLOL, Leo. «Macià Mallol, una biografia». *Kesse*, núm. 52, 2020.

COSTAFREDA I FELIP, Mercè. «Pere Lloret i el catalanisme a Tarragona». *Lligalls: Revista d'història,* Núm. 2, desembre de 1990.

DUCH I PLANA, Montserrat. «Republicans i franquistes davant l'estàtua d'August a Tarragona». *L'Avenç,* setembre 2006.

GAVALDÀ I TORRENTS, Antoni. «El Monestir de Santes Creus el 1936: El Vaticà de l'Alt Camp». *La Resclosa,* núm. 13, 2009.

PICH I MITJANA, Josep; BERMÚDEZ I MOMBIELA, Alfonso; i LLORENS I DECESARIS, Gerard. «"La regió forta i amb mitjans propis". La Mancomunitat, el catalanismo y la dictadura de Primo de Rivera». *Rúbrica contemporània,* vol XIII, núm. 28, 2004.

PIQUÉ I PADRÓ, Jordi. «L'entrada de les tropes franquistes a Tarragona». *El Temps,* 13 de gener 2004.

SÁNCHEZ I CERVELLÓ, Josep. «El republicanisme a les terres de l'Ebre en temps del CNR». *Recerca,* núm. 14, 2012.

SANCHO I SANCHO, Josep. «La influencia de Marcellí Domingo a la Ribera d'Ebre: L'arribada de la política de masses (1913-1931)». *Miscel·lània del CERE,* núm. 26, 2016.

SOLDEVILA I ZUBIBURU, Ferran. «Sobre l'anomenat problema comarcal», *Revista de Catalunya,* abril de 1931, p. 289-295.

TORMO I BENAVENT, David. «Joan Caballé, el perfecte cacic republicà». *Miscel·lània del CERE,* núm. 26, 2016.

C. PREMSA

Aiguamúrcia
Santes Creus (1954)

Alcover
Nova Catalunya, La (1896)

Arboç, L'
Badalota (1921)

Barcelona
Acció Catalana (1922)
Almanach de L'Esquella de la Torratxa (1888)
Atlàntida, L' (1896)
Be Negre, El (1931)
Campana de Gràcia, La (1870)
Ciutat, La (1934)
Considerat, El (1932)
Crònica de la Conferència Nacional Catalana (1922)
Destino (1939)
Día Gráfico, El (1913)
Diario de Barcelona (1792)
Diluvio, El (1879)
Esquella de la Torratxa, L' (1872)
Humanitat, La (1931)
Intransigent, L' (1918)
Noticiero Universal, El (1888)
Opinió, L' (1928)
Publicidad, La (1878)
> *Publicitat, La* (1922)
Rambla, La (1930)
Renaixensa, La (1871)
Tomasa, La (1872)
Última Hora (1935)
Vanguardia, La (1881)
Veu de Catalunya, La (1899)

Buenos Aires
Ressorgiment (1916)

Madrid
Debate, El (1910)
Revista Blanca, La (1898)

Móra d'Ebre
Picossa, La (1906)

Palafrugell
Baix-Empordà (1909)

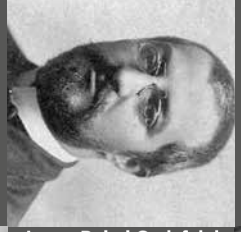
Reus
Autonomía, La (1890)
Foment (1906)
Somatent, Lo (1886)

Sant Feliu de Guíxols
Programa, El (1900)

Tarragona
Álbum, El (1895)
Ateneo Tarraconsense de la Clase Obrera (1879)
Butlletí Arqueològic (1901)
Butlletí d'Informació Municipal (1979)
Camp de Tarragona, El (1923)
Camp de Tarragona, Lo (1900)
Catalònia (1935)
Catalunya Nova (1907)
Comercial, El (1892)
Correo de la Provincia, El (1892)
Cruz, La (1901)
Diario de Tarragona (1808)
> *Diari de Tarragona* (1932)
Diario Español (1939)
Diario del Comercio (1892)
Francolí, El (1893)
Gent Jove (1901)
Justicia, La (1902)
Noticiero Tarraconense, El (1896)
Opinión, La (1875)
> *Opinión de la Provincia, La* (1902)
Pabellón Liberal, El (1890)
Pàtria (1900)
Renovació (1914)
Senyera Federal, La (1907)
Tarde, La (1927)
Tarragona (1920)
Tarragona Federal (1910)
Tarragona Municipal (1989)
Veu de Tarragona, La (1913)

Tortosa
Diario de Tortosa (1883)
Heraldo de Tortosa (1924)
Pueblo, El (1896)

Vendrell, El
Baix Panadés, El (1906)
> *Baix Penadés, El* (1906)
> *Baix Penedès, El* (1927)
Renaixement (1922)

Josep Puig i Cadafalch

Lluís Companys

Josep Tarradellas

Ramon Noguer

Ventura Gassol

Claudi Ametlla

Macià Mallol

Marcel·lí Domingo

Rafael Tasis

Ramon Nogués

Amadeu Hurtado

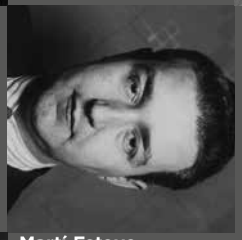
Joan Caballé

Antoni Rovira i Virgili

Lluís Nicolau d'Olwer

Martí Esteve

Francesc Macià

Índex onomàstic

Abad i Ribera, Miquel 180
Abadal i Calderó, Raimon d' 35, 104, 152, 207
Agell i Agell, Josep 99
Agostini i Banús, Guido Hèctor 93
Agostini i Banús, Hilda 93
Agostini, Louis 93
Agulló i Vidal, Ferran 55
Aiguader i Miró, Artemi 221
Aiguader i Miró, Jaume 107, 108, 154, 156, 166
Aladern, Josep
(veure Vidal i Rosich, Cosme)
Alandí i Canela, Joan 117
Alavedra i Segurañas, Joan 140
Albafull i Vidal, Antoni 54, 93, 98
Albert i Llauró, Ricard 253
Albert i Pey, Salvador 105, 108
Alcalá-Zamora y Torres, Niceto 130, 203
Alcàntara i Gusart, Manuel 235, 241
Alcoverro i Pericay, Ramon 17
Aldavert i Martorell, Pere 29, 40
Alfons XIII
(veure Borbón y de Habsburgo-Lorena, Alfonso)
Algueró i Forné, Joaquim 126
Almirall i Llòzer, Valentí 30
Aloguín, Ramon 64
Alomar i Villalonga, Gabriel 55, 76
Amade, Joan 235
Ametlla i Coll, Claudi 35, 46, 149, 156, 160, 166, 180, 182, 205, 206, 217, 229, 249, 253
Andreu i Abelló, Josep 134, 152, 154
Andreu i Bernadó, Facund 126
Andreu i Colomer, Manuel 237
Anguera de Sojo, Oriol 166
Anguera i Bassedas, Josep 59
Antoni i Guardias, Joan 14
Arana i Esteve, Josep 126, 161, 200, 205, 207, 232
Arbós i Jané, Francesc 140, 176
Arco y Molinero, Ángel del 45
Arderiu i Voltas, Clementina 237, 249
Arderiu, Emili 44
Argimon i Recoder, August Maria 140, 156
Armengol i Altayó, Agnès 58
Armengol i Ballbé, Domènec 176
Armengol i Taló, Gaspar 152, 154
Arnau i Cortina, Francesc 140, 154, 156, 176
Arnau i Suàrez, Margarida 176
Artigal i Bosch, Joan 223
Artís i Balaguer, Josep 77
Asama, Ferran 25
Azaña Díaz, Manuel 141, 145, 153, 163
Aznar y Cabañas, Juan Bautista 121
Balaguer i Cirera, Víctor 39
Balañà, Joan 126
Balart i Armengol, Joan 152, 154
Balcells, Joaquim 99
Bancells i Xiberta, Joan 154
Barbey i Prats, Josep 104
Barceló i Estivill, Ramon 51
Bargalló i Serra, Maria Dolors 195
Baró, Baldomer 34, 39

Barrera i Costa, Heribert 237
Barrera i Maresma, Martí 152, 187, 188, 230, 237, 245, 249
Barrera Luyando, Emilio 114
Bas i Solé, Joan 66
Bascones 235
Bassa i Armengol, Manuel 253
Bassols, Josep Maria 104
Bastardas i Sampere, Albert 76, 121, 134
Bastos i Ansart, Francesc 97
Batet i Mestres, Domènec 161, 164, 166, 188
Batet i Mestres, Joan 164
Battestini i Galup, Nicolau 121, 152, 154, 237, 245
Bellsolell i Vilella, Joan Baptista 237
Benaiges i Vila, Lluís 31
Berenguer Fusté, Dámaso 119
Bilbeny i Bosch, Joaquim 152
Bladé i Desumvila, Artur 237, 241, 251, 254
Blasco Ibáñez, Vicent 139
Blasi i Maranges, Pere 154, 245
Bo i Singla, Ignasi 27
Bofill i Mates, Jaume 103, 104, 105, 121
Boloix i Canela, Jaume 30
Bonet i Amigó, Josep 95, 97, 113, 161
Bonet i Amigó, Lluís 95, 97, 114, 161
Bonet, Manuel 54
Borbón y de Habsburgo-Lorena, Alfonso 41, 95, 113, 127
Boronat i Font, Roc 152
Boronat i Pontons, Ramon 200, 205, 216
Borràs i Ferré, Manuel 161, 199, 202
Borràs i Messeguer, Josep 192
Boscà i Villanueva, Dolors 235
Bosch i Gimpera, Pere 117
Briansó i Salvador, Josep 201, 206
Bru i Jardí, Lluís 152, 154
Brunet i Mangrané, Antoni 126
Busquets-Molas, Esteve 203
Caballé i Goyeneche, Joan 35, 39, 45, 49, 51, 57, 59, 63, 65, 67, 73, 87, 88, 115, 193
Caballé, Ramon 54
Cabestany, Andreu 138
Calderó i d'Abadal, Antoni 134
Calvet i Costa, Felip 237, 245
Calvet i Pintó, Eduard 73
Calvo Sotelo, José 213
Cambó i Batlle, Francesc 30, 35, 70, 71, 85, 93, 94, 95
Canalejas Méndez, José 40, 41
Cañellas i Tomàs, Joan 55
Canturri i Ramonet, Enric 154
Capdevila i Recasens, Carles 226
Carandini 184
Carbó i Riera, Maria Teresa 232, 235, 241
Carbó, Francesc 31, 34
Carbonell i de Ballester, Jordi 253
Carbonell, Josep 104
Cardó i Sanjoan, Carles 236
Cardús i Pascual, David 237
Carner i Romeu, Jaume 35, 49, 51, 55, 73, 134, 141
Carós i Vidal, Josep 156
Carrasco i Formiguera, Manuel 134
Carreras i Artau, Tomàs 152, 154
Carrion i Juan, Ambrosi 121
Cartañà i Inglés, Josep 236
Casabò i Torras, Josep Maria 152, 154, 197
Casademunt i Arimany, Xavier 154
Casals i Defilló, Pau 253
Casals i Vidal, Francesc Xavier 154
Casanelles i Ibarz, Joan 152, 154, 163
Casanova, Serafí 104
Casanovas i Maristany, Joan 105, 107, 108, 134, 140, 152, 154, 227, 229
Casares Quiroga, Santiago 163, 166
Casas i Carbó, Joaquim 37, 77
Casas i Costa, Josep 176
Castillo Sáenz de Tejada, José del 213
Castro Vázquez, Julio 189
Castro Vega, Rafael 162
Català i Lloret, Roser 235
Català i Regad, Pasqual 59
Cavallé 65
Cavallé i Llagostera, Pere 154, 162, 164
Cervera i Astor, Leandre 104, 121
Chulvi, Antoni 54
Cid i Mulet, Joan 206
Cirici i Pellicer, Alexandre 259
Claramunt i Barril, Nicasi 223
Clavé, Josep Anselm 30
Closas i Cendra, Rafael 104, 166
Coll i Alentorn, Miquel 253
Coll i Mas, Josep 182
Coll i Rodés, Ramon 104
Colldeforns i Margalló, Amadeu 152
Colomines i Palà, Joan 149
Comas i Aixelà, Maria 230
Comas i Calvet, Pere 134, 140, 154, 163
Comorera i Soler, Joan 149, 181, 227
Company i Fernández de Córdoba, Antoni 123, 126, 132, 141, 161
Companys i Jover, Josep 152, 154
Companys i Jover, Lluís 76, 79, 125, 134, 152, 154, 166, 167, 187, 189, 193, 196, 205, 208, 209, 220, 226, 227, 245
Conangla i Fontanilles, Josep 27, 251, 253
Corachan i Garcia, Manuel 217
Corbera i Gordó, Narcís 176
Coromines i Muntanya, Pere 24, 58, 70, 71, 134, 154, 165, 166
Corrala, Joan 232
Corredor i Pomés, Josep Maria 237, 245
Cortès, Maria Lluïsa 180
Costa i Deu, Joan 211
Costa i Vilanova, Dalmau 152, 154
Crexells i Vallhonrat, Joan 104
Cudós Pano, Rafael 125
Cuito i Canals, Ferran 193, 247, 249
Cunillera i Rius, Miquel dels Sants 192
Dalmau i Norat, Francesc 237
Dalmau i Pla, Laureà 134, 154
Delclós i Dols, Pau 34, 79
Dencàs i Puigdollers, Josep 121
Deulofeu i Torres, Joan 176
Deulofeu, Alexandre 245
Dexeus, Manuel 81
Domènech i Muntaner, Lluís 30, 35, 39

Domènech, Maria 98
Domingo i Sanjuan, Marcel·lí 61, 72, 73, 76, 77, 79, 82, 85, 94, 95, 104, 132, 137, 141, 145, 153, 168, 178, 180, 195
Domingo i Sanjuan, Pere 132, 134
Dot i Arxer, Antoni 154, 176
Duarte, Francisco 45
Duran i Bas, Manuel 30
Duran i Reynals, Estanislau 104
Duran i Ventosa, Lluís 30, 35, 152
Elias i Bracons, Feliu 117, 198
Elias i Buxadé, Antoni 161
Elias i de Molins, Josep 106
Elias, Pere 105
Escofet i Pascual, Antoni 176
Espanya i Sirat, Josep Maria 134, 154, 165, 196, 209, 211, 220, 221
Estadella i Arnó, Josep 83
Estapé i Pagès, Santiago 111
Estelrich i Artigues, Joan 94, 99
Esteve i Guau, Martí 104, 149, 160, 167, 180, 182, 187, 206, 217, 229
Estrenjer i Macià, Avel·lí 140, 149, 156, 176
Fabra i Poch, Pompeu 149, 230, 234, 237, 241, 245
Fàbrega i Pou, Josep 154
Fàbregas i Pàmies, Evarist 89, 95, 130
Farreras i Duran, Francesc 134, 152
Ferrà i Juan, Miquel 104
Ferrer 233
Ferrer i Sandoval, Agustí 31
Ferrer i Valls, David 121, 149, 160, 180
Ferrer i Vidal, Lluís 70
Figueroa y Torres, Álvaro de 83
Fité i Pons, Francesc 140, 156
Floresví 69
Floresví i Garreta, Josep 126, 132, 200
Foix, Josep Vicenç 104
Folch i Folch, Josep 229
Folch, Emili 94
Folguera i Duran, Manuel 31, 33
Font de Rubinat, Pau 141, 145
Fontbernat i Verdaguer, Josep 154, 162
Fontova, Felip 149
Fort i Cogul, Eufemià 222, 253
Fort i Gibert, Joaquim 187, 189, 192, 194, 200, 201, 205, 214, 216
Fortuny, Francesc 141
Francès i Ladron de Cegama, Josep Maria 121
Franco Bahamonde, Francisco 241, 243
Franquès, Marian 135
Freixa i Coma, Gaietà 156, 166
Frontera i Bosch, Ramon 176, 196
Fuster, Narcís 46
Galán Rodríguez, Fermín 127
Galés i Martínez, Manuel 87, 154, 177, 207
Galí i Fabra, Francesc d'Assís 104
Galofré i Pujol, Esperança 216
García de Polavieja y del Castillo-Negrete, Camilo 30
García Hernández, Ángel 127
Garcia Oliver, Lluís 222, 232, 249
García Prieto, Manuel 83, 109
Garcia-Junceda i Supervia, Joan 46
Garganta i Fàbrega, Joan de 134
Gassol i Rovira, Ventura 104, 105, 131, 154, 164, 167, 178, 196, 214, 216, 217, 221, 222
Geli i Maymí, Paulí 149
Geniez, Jean 239
Gerhard i Ottenwälder, Carles 154
Gibert, Agustí Maria 30, 31
Gibert, Ramon 54
Gibert, Salvador 53
Gich i Pi, Josep Maria 104
Gil-Robles, José Maria 165, 187
Gilabert i Punsoda, Josep 64, 126, 138, 159, 206
Gispert i Jordà, Ignasi de 235
Gomà i Tomàs, Isidre 98, 236
Gondolbeu i Andreu, Andreu 200
Groizard, Manuel 79
Gual i Queralt, Adrià 55
Gual i Villalbí, Pere 161
Guansé i Salesas, Domènec 113, 121, 163, 251, 255
Guariglia, Rafael 185
Guarro i Ribé, Macià 76, 121
Guarro, Lluís 104
Guasch i Robusté, Anselm 63, 97, 101, 111, 123, 125
Guasch, Anton 31, 33
Guasch, Robert 54, 57
Guerra del Río, Rafael 183, 185, 187, 188, 247
Guimerà i Jorge, Àngel 30, 31, 40, 55, 139
Guinart i Castellà, Miquel 154, 235
Guinovart, Joan 132
Guitert 233
Gustems i Vidal, Lluís 126
Güell i Bacigalupi, Eusebi 30
Habsburg, Maria Cristina d' (veure Habsburgo-Lorena, Maria Cristina de)
Habsburgo-Lorena, Maria Cristina de 30
Hitler, Adolf 241
Hurtado i Miró, Amadeu 55, 149, 151, 160, 177, 180, 182, 229, 237, 249
Icart i Leonila, Joaquim 257
Iglésias i Pujadas, Ignasi 55
Iglesias Posse, Pablo 139
Iglésies i Fort, Josep 145, 213
Inglés i Fortuny, Joan 223
Irla i Bosch, Josep 107, 108, 134, 154, 229, 230, 248
Isern i Dalmau, Eusebi 121
Isern i Miralles, Magí 68, 69, 76
Isern, Antoni 25
Jiménez López, Antoni 192
Jordà i Fages, Carles 104, 149, 160
Jordana i Benet, Ramon 192
Jové i Contijoch, Josep 126
Julio Antonio (veure: Rodríguez Hernández, Antonio)
Junceda, Joan (veure Garcia-Junceda i Supervia, Joan)
Junoy i Muns, Josep Maria 99

Lamarca i de Mier, Eugènia 144
Lascala 184
Layret i Foix, Francesc 76, 88
Lerroux García, Alejandro 51, 88, 93, 94, 165, 177, 183, 187
Lladó i Figueres, Josep Maria 152, 237
Llebot i Colom, Amanda 149
Llinares i López, Maria 21
Lliteras i Cervera, Agustí 54, 59, 75
Lloret i Boscà, Gaspar 19
Lloret i Carbó, Caterina 244
Lloret i Carbó, Maria Teresa 19, 232, 241, 249
Lloret i Carbó, Pere 189, 213, 232, 241, 254
Lloret i Garcia, Pere 254
Lloret i Llinares, Gaspar 21, 22, 23, 45, 55, 59
Lloret i Ordeix, Carme (1888) 22
Lloret i Ordeix, Carme (1890) 22, 59
Lloret i Ordeix, Maria 22
Lloret i Ordeix, Martí 22
Lloret i Rosiñol, Antònia 15, 92, 232, 241, 245, 251
Lloret i Rosiñol, Gaspar 92, 223, 225, 232, 235
Lloret i Rosiñol, Josefina 15, 45, 92, 222, 235, 249
Lloret i Rosiñol, Maria 92, 232, 241, 245, 247, 250
Lloret i Rosiñol, Pere 15, 92, 113, 193, 232, 235, 236, 243, 249, 254
Lloret i Vidal, Pere 21
Lluhí i Rissech, Joaquim 51
Lluhí i Vallescà, Joan 154, 163, 207
Llurba, Artur 82
López Peláez, Antolín 70, 77, 84
López-Picó, Josep Maria 104
López, Josep 89
Macià i Lamarca, Maria 144
Macià i Llussà, Francesc 58, 94, 95, 105, 107, 108, 125, 131, 140, 144, 154, 156, 163, 165, 167, 201, 237
Magre i Ubach, Jaume 154
Mallofré, Josep 31, 33
Mallol i Bosch, Macià 28, 29, 59, 63, 64, 77, 85, 88, 95, 102, 103, 104, 106, 114, 121, 124, 125, 127, 132, 137, 138, 143, 145, 149, 161, 199, 200, 201, 206, 229, 232, 247, 249
Mallol i Bosch, Tomàs 77, 89, 95
Mallol i Gabriel, Macià 232
Marca i Miró, Joan 192
Marcè i Segarra, Magí 176
Marcet i Artigas, Francesc 194
Marimon, Benet 223
Maristany i Benito, Carles 87
Maristany i Gibert, Eduard 87
Martí i Bages, Antoni 201, 206, 232
Martí i Bofarull, Bernabé 25, 46, 58, 98, 113, 114
Martí i Feced, Carles 226
Martí i Julià, Domènec 37, 40, 47, 55, 58
Martí, Agustí C. 59
Martinell i Brunet, Cèsar 117, 233
Martínez Peñalver, Ángel 219
Martorell i Terrats, Jeroni 153, 155, 157, 178, 224
Martorell, Fèlix 236
Mas i Jornet, Claudi 27
Masalles i Forns, Joan 207
Maseras i Galtés, Alfons 25
Maset i Vidal, Josep 64
Masó i Valentí, Rafael 104
Massó i Llorens, Manuel 104
Massó i Torrents, Joan 77
Massot i Balaguer, Lluís 104, 121
Mateo-Sagasta Escolar, Práxedes 29, 39
Maurici, Jaume 104
Mayral i Vidal, Ricard 201
Menéndez, Manel 25
Merelo de Barberà i Serrahima, Josep M. 77
Mestres i Albet, Pere 152
Mestres i Miquel, Josep 76, 176
Mias i Codina, Pere 107, 108, 109, 111, 134, 237, 240, 241
Micheli i Serós, Francesc 176
Millàs-Raurell, Josep Maria 121
Miracle i Mercader, Antoni 152
Miracle, Josep 253
Miró i Boada, Bonaventura 126
Miró i Esplugas, Manuel 123, 126, 176, 200
Moles i Ormella, Joan 193
Monegal i Prat, Esteve 104
Monravà i Soler, Francesc 141
Montagut i Buscàs, Francesc 186
Monteverde i Ayet, Joaquim 98, 125
Montiu Reñé, Salvador 81
Montserrat i Cuadrada, Josep 77, 85, 95
Mora i Adserà, Joan 152, 154, 176
Mora y Fernández, Gonzalo de 223
Morales, Manuel 94
Moreu-Rey, Enric 253
Muñoz i Lloret, Josep Maria 19
Muñoz i Lloret, Teresa 15, 19
Mussolini, Benito 110, 113, 241
Navarro 77
Nicolau d'Olwer, Lluís 104, 143, 149, 160, 180, 182, 193, 201, 227, 247, 249, 255
Nin 65
Nin i Miret, Josep 126
Nin, Tomàs 54
Noguer i Comet, Ramon 77, 105, 107, 108, 109, 111, 130, 132, 136, 139
Nogués i Biset, Ramon 49, 119, 125, 130, 132, 134, 141, 146, 162, 194, 195, 230, 234
Nogués i Cambra, Ramon 49
Nougués i Subirà, Julià 45, 47, 73, 85, 107, 108
Nubiola, Pere 104
Oliva 65, 233
Oliva, Gregori 54
Olivé i Serret, Enric 257
Olivella, Pere 64
Opisso i Cardona, Alfred 99
Ordeix i Casacuberta, Andreu 22
Ordeix i Ribé, Andrea 22, 23, 139
Ordeix, Miquel 44
Oriol y Urigüen, José Luis 88
Orovio 77

Ors i Rovira, Eugeni d' 86, 91
Ortega i Garriga, Ramir 192
Orueta Duarte, Ricardo de 142, 144, 153, 155, 159, 170, 172, 217
Ossorio y Gallardo, Ángel 199
Palacín i Soldevila, Ricard 154
Palau i Rabassó, Salvador 106
Pallach i Carolà, Josep 237
Pallarès i Bosch, Joan 54, 95
Pams, Jules 40
Pascot 235
Pedrol i Solé, Joaquim 161
Pedrol, Jordi 59
Perea Martínez, Juan Antonio 100
Perenya i Reixachs, Alfred 76, 83, 107, 108
Pérez i Farràs, Enric 162, 166
Pérez i Jorba, Joan 27
Pérez Salas, Jaime 166
Permanyer, Joan 31
Permanyer, Josep 30
Pétain, Philippe 241, 243
Peypoch i Pich, Ramon 149, 193, 206, 229
Peyrí i Rocamora, Antoni 237
Peyrí i Rocamora, Jaume 237
Pi i Margall, Francesc 29
Pi i Sunyer, August 105, 107, 108
Pi i Sunyer, Carles 154, 176, 195, 196
Pi i Sunyer, Josep Maria 104
Pich i Pon, Joan 94, 104, 185
Pin i Soler, Josep 30
Pinyana i Homedes, Domènec 134, 145
Pinyol 241
Pla i Casadevall, Josep 104
Plana i Santaló, Alexandre 104
Planas, Maria Teresa 201
Porta i Ferranda, Marcel·lí 155
Potau Comte, Juan 256
Pou i Mas, Joaquim 176
Pous i Pagès, Josep 241, 249
Prat de la Riba i Sarrà, Enric 30, 35, 61, 70, 80, 81, 83, 115, 165
Prat i Prats, Josep 65, 67, 70, 75
Prats i Vilafranca, Josep Maria 125, 126
Prim i Prats, Joan 27, 39
Primo de Rivera y Orbaneja, Miguel 107, 109, 113, 114, 119
Prunés i Sató, Lluís 156, 166, 189, 192, 195, 200, 203
Puig i Alfonso, Francesc 46
Puig i Cadafalch, Josep 30, 35, 49, 83, 85, 86, 94, 99, 101, 107, 109, 111, 113, 240, 249
Puig i Esteve, Josep 66
Puig Pujades, Josep 107, 108, 134
Puigjermanal i Matas, Martí 140
Pujol de Barberà, Josep Maria 136, 161
Pujol i Font, Joan Lluís 134, 177, 185
Pujols i Morgades, Francesc 237, 245
Pumarola i Julià, Tomàs 149
Punyed, Josep 138
Querol de Bofarull, Ferran de 45
Quintana i de Leon, Albert 107, 108
Rabadà, Àngel 61, 63
Ragasol i Sarrà, Eduard 211, 245
Rahola i Llorens, Carles 107, 108
Rahola i Molinas, Pere 46
Ramas i Gregorio, Atanasi 189
Ramonacho Clerch, Juan 23, 46
Rebull i Torroja, Joan 134
Recasens i Comes, Josep Maria 257
Recasens i Pijoan, Daniel 126, 213, 217, 257
Recasens, Eduard 95
Redon, Pere 54
Redondo Valencia, Marcos 201
Rendé i Ventosa, Josep Maria 104
Renyé i Viladot, Frederic 31
Reventós i Bordoy, Manuel 104
Riba i Bracons, Carles 234, 237, 245, 249
Riba i d'Espanya, Santiago de 111
Ribas i Soberano, Francesc 152, 154
Ribé i Garcia, Salvador 176
Ribé i Solé, Serafina 22
Ribes, Fèlix 39
Richepin, Jean 27
Rico López, Pedro 140
Ricomà i Tutusaus, Pau 186
Ricomà, Josep Maria 34
Riera i Claramunt, Francesc 152, 154, 177, 241, 243
Riera i Domènech, Feliu 237
Riera i Pau, Agustí 94, 111
Ripoll i Fortuño, Francesc d'Assís 49
Riu i Puig, Isidre 107, 108
Riu i Vendrell, Ramon 107, 108
Rivera Atienza, Julio 199
Robert i Rabadà, Pau 106
Robert i Yzàbal, Bartomeu 30, 39, 40
Roca i Aluja, Antoni 126, 132
Roca i Heras, Josep Maria 31, 33, 77
Roca, Francesc 54
Roca, Neus 81
Rodés i Baldrich, Felip 83, 85, 94
Rodríguez Hernández, Antonio 139
Roger i Crosa, Miquel 104
Roig i Bergadà, Josep 161
Roig i Rodon, Ramon 25
Romagosa, Antoni 39
Romaní i Carol, Joan 64
Romanones, comte de (veure: Figueroa y Torres, Álvaro de)
Romeva i Ferrer, Pau 154, 181
Roset, Joan 54
Rosiñol i Morató, Antònia 45
Rosiñol i Morató, Josepa 15, 44, 45, 92, 232, 233, 241, 245, 251
Rouret i Callol, Martí 134, 152, 154, 192, 240
Rovira i Agelet, Joan 83
Rovira i Comas, Antoni 230
Rovira i Comas, Teresa 237, 245
Rovira i Roure, Joan 152
Rovira i Virgili, Antoni 19, 25, 46, 47, 51, 55, 77, 95, 97, 103, 104, 105, 121, 151, 154, 161, 191, 230, 237, 241, 249, 251
Rovira, Josep Maria 114
Rubió i Balaguer, Jordi 104
Rubio, Luis 173
Rucabado i Comerma, Ramon 104
Ruiz i Porta, Joan 25, 29
Ruiz Lecina, Amós 123, 126, 132, 192, 195

Rumeu i Freixa, Darius 113
Rusiñol i Prats, Albert 39
Rusiñol i Prats, Santiago 139
Sagarra i de Castellarnau, Josep Maria de 104
Sala i Argemí, Alfons 113
Salas 233
Salcedo Molinuevo, Enrique 127
Sallés i Figueres, Jaume 152, 154
Salvadó i Fortuny, Estanislau 186, 205
Salvador i Andrés, Lluís de 217
Salvat, Jordi 31
Samà i Torrents, Salvador 55
Samitier i Vilalta, Josep 146
Sangar, Eugeni 31
Sanjuan, Francesc 223
Sanromà i Nicolau, Josep 140, 156, 176
Sans i Anfruns, Pau 192
Santaló i Parvorell, Miquel 107, 108, 166
Santamaria i Revoltós, Leandre 126, 207
Sarrailh, Jean 245, 247
Sauret i Garcia, Joan 154
Savoia, Amadeu de 27
Sbert i Massanet, Antoni Maria 235
Schulten, Adolph 157
Secall, Antoni 138
Segura i Donato, Andreu 106
Segura, Pau 54
Selves i Carner, Joan 152, 154, 166
Sentís i Simeón, Josep Maria 235
Serra i Húnter, Jaume 152, 154
Serra i Moret, Manuel 140, 154, 155
Serra i Vilaró, Joan 142, 157
Serraclara i Costa, Josep Maria 134
Serrahima i Bofill, Maurici 253
Serres i Sena, Maria Dolors 187
Servitge, Josepa 180
Silvela y de Le Vielleuze, Francisco 30
Simó i Bofarull, Jaume 162, 163, 181
Sol i Mestre, Romà 83, 94, 111
Solà i Cañizares, Felip de 249
Solanes i Cabré, Manuel 68, 69
Soldevila i Zubiburu, Carles 104, 153, 154, 159
Soldevila i Zubiburu, Ferran 99, 253
Solé, Salvador 63
Solé, Serafina 22
Soler i Bru, Joan Baptista 152, 154, 181
Soler i Torner, Antoni 226
Suàrez i Callís, Concepció 176
Suñol i Casanovas, Ildefons 35, 37, 39, 53
Suriñach i Senties, Ramon 176
Tapias, Josep 126
Tarradellas i Joan, Josep 154, 163, 220, 224, 230, 235, 245, 247, 248, 249, 253
Tasis i Marca, Rafael 211, 217, 219, 220, 221, 226, 227, 232, 249, 251, 253, 255
Tauler i Palomares, Joan 152, 154
Teixidó, Domènec 61
Toda i Güell, Eduard 117, 141, 161, 217, 225
Tolosa 241
Torres i Barberà, Humbert 76, 94, 107, 108, 154, 234, 237, 245
Torres i Jordi, Pere Antoni 39, 63
Torres i Perenya, Víctor 237
Torres i Picart, Joan 227
Torres, Sebastià 39
Tort i Rocavert, Antoni 176
Trabal i Benessat, Francesc 104
Umbert, Joan 27
Valldeperes i Jaquetot, Manuel 121
Valle i Peña, David 200, 205
Vallès i Pujals, Joan 85, 94, 111, 152
Vallès i Ribot, Josep Maria 61
Valls, Manuel 77
Vallvé 65, 67
Vallvé i Pàmies, Santiago 63
Vayreda i Casabó, Francesc 104
Ventós i Casadevall, Antoni 166
Ventosa i Calvell, Joan 83, 85, 88, 93, 94, 152
Ventosa i Pina, Salvador 61
Verdaguer i Callís, Narcís 30, 35
Verdaguer i Santaló, Jacint 27, 41
Viadiu i Vendrell, Francesc 154, 237
Viana, Carles de 93
Víctor Manuel III 113
Vidal de Llobatera, Pelai 104
Vidal i Barraquer, Francesc d'Assís 106, 139, 199
Vidal i Guardiola, Miquel 88
Vidal i Rosell, Salvador 134
Vidal i Rosich, Cosme 27
Vidal i Rosich, Plàcid 27, 121
Vidal, Francesc 197
Vidal, Magí 223
Vidiella, Ramon 73, 98
Vigo i Bènia, Emili 237
Vila i Dinarès, Pau 213
Vilella, Carles 64
Vinyes i Cluet, Ramon 55
Vives i Estover, Antoni 140, 156, 166, 176
Ximenes i Carrasco, Antoni 45
Xirau i Lloret, Ramon 250
Xirau i Palau, Antoni 15, 134, 154, 163, 247
Yxart i Moragas, Francesc 45, 123

Pere Lloret i Ordeix (Tarragona, 1877 - Barcelona, 1967), ja com a jove advocat, desenvolupa un alt grau de compromís cívic que el porta a col·laborar en multitud d'iniciatives en favor de l'economia, el comerç i la cultura de la ciutat natal.

En l'àmbit periodístic impulsa i dirigeix, des del 1900, diverses capçaleres de caire catalanista republicà: *Lo Camp de Tarragona*, *Catalunya Nova*, *Renovació*... implicant-se cada cop més en la lluita política fins esdevenir, a partir de 1915 i fins el 1939: regidor a l'Ajuntament, diputat provincial, president de la Diputació, conseller de la Mancomunitat, alcalde, diputat al Parlament de Catalunya i alt càrrec de la Generalitat.

Amb la derrota republicana a la Guerra Civil marxa l'exili, instal·lant-se a Montpeller, a redòs de la Residència d'Intel·lectuals Catalans, fins la tornada a Barcelona el 1945, reintegrant-se a l'exercici de l'advocacia i restant, com tota la seva generació, en l'ostracisme polític fins a la mort.

FUNDACIÓ IRLA

Joan Safont i Plumed (Mataró, 1984)
Periodista i escriptor. Llicenciat en Dret a la UPF, màster en Periodisme Avançat i Reporterisme per la URL i doctor en Ciències Humanes, del Patrimoni i la Cultura per la UdG.
Professor associat a la UPF i professor col·laborador a la UOC.
Cronista cultural a *VilaWeb*, ha col·laborat en mitjans com *El Temps*, *L'Avenç*, *Crític*, *Revista de Catalunya*, TV3 o Rac1. Va coordinar La Llança, el suplement de cultura d'*ElNacional.cat*. Ha publicat diversos articles i llibres sobre periodisme, història i cultura del segle XX, com *Per França i Anglaterra. La Primera Guerra Mundial dels aliadòfils catalans* (2012), *Sabotatge contra Franco* (2017), *L'estiu passat. Una geografia de les vacances d'artistes i escriptors dels Països Catalans* (2023) o *Josep Pallach, política i pedagogia* (2025).